

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

Τυρίκος Εργάς Γιώργος

Τα «γουλιασμένα» της Καλύμνου :
αφηγήσεις, συλλογικές αναπαραστάσεις
και κοινωνικές στρατηγικές.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2016.

Περιεχόμενα Παραρτήματος.

1. Συντομογραφίες-σημειώσεις.	5.
<u>2. Απομαγνητοφωνήσεις.</u>	
ΚΑΛ1.1. έως 1.5.	6.
ΚΑΛ2.1 έως 2.8.	12.
ΚΑΛ3.1.	20.
ΚΑΛ4.1 έως 4.4.	21.
ΚΑΛ5.1 έως 5.10.	26.
ΚΑΛ6.1. έως 6.3.	36.
ΚΑΛ7.1. έως 7.8.	39.
ΚΑΛ8.1. έως 8.6.	44.
ΚΑΛ9.1 έως 9.18.	49.
ΚΑΛ10.1. έως 10.5.	70.
ΚΑΛ11.1 έως 11.2.	74.
ΚΑΛ12.1 έως 12.19.	75.
ΚΑΛ.13.1 έως 13.14. .	90.
ΚΑΛ14.1 έως 14.5.	106.
ΚΑΛ15.1 έως 15.5.	110.
ΚΑΛ16.1 έως 16.18.	113.
ΚΑΛ17α.1. έως 17α.7.	138.
ΚΑΛ17.1 έως 17.20.	148.
ΚΑΛ18.1 έως 18.14.	169.
ΚΑΛ19.1. έως 19.3.	182.
ΚΑΛ20.1. έως 20.2.	184.
ΚΑΛ21.1 έως 21.17.	187.
ΚΑΛ22.1 έως 22.4.	209.
ΚΑΛ23.1. έως 23.3.	216.

ΚΑΛ24.1. έως 24.2.	219.
ΚΑΛ25.1. έως 25.23.	220.
ΚΑΛ26.1. έως 26.8.	241.
ΚΑΛ27.1 έως 27.4.	246.
ΚΑΛ28.1.	257.
ΚΑΛ29.1. έως 29.5.	258.
ΚΑΛ30.1. έως 30.4.	260.
ΚΑΛ31.1. έως 31.4.	263.
ΚΑΛ32.1. έως 32.13.	267.
ΚΑΛ33.1 έως 33.6.	282.
ΚΑΛ34.1. έως 34.12 .	288.
ΚΑΛ35.1. έως 35.4.	297.
ΚΑΛ36.1. έως 36.6.	301.
ΚΑΛ37.1. έως 37.15.	308.
ΚΑΛ38.1. έως 38.3.	326.
3. Γλωσσάρι.	331.
4. Βασικότερες έννοιες κατεύθυνσης στο ιδίωμα της Καλύμνου.	332.
<u>5. Κείμενα, γραπτές πηγές.</u>	
5.1. Μεταγραφή του εγγράφου Α.Δ. 23. 22, 26/02/1899.	333.
5.2. Μεταγραφή του εγγράφου Α.Δ. Τόμος Αλληλογραφίας 6, 186-189, 4/04/1899.	334.
5.3. Καταλογογράφηση της δανειστικής βιβλιοθήκης του κατηχητικού σχολείου της ενορίας Αγίου Βασιλείου.	338.
5.4. Απόσπασμα από το «Χρονικό» της ενορίας Αγίου Βασιλείου, της νεωκόρου, Κ.Μ.	341.
5.5. Επιστολή του μητροπολίτη Καλύμνου Λέρου και Αστυπάλαιας Ισιδώρου σχετικά με την ανακομιδή των λειψάνων του π. Σάββα.	344.
5.6. Τίτλοι από την βιβλιοθήκη της οικογένειας Βουβάλη.	347.

6. Απαντήσεις ερωτηματολογίων και γραφικές αναπαραστάσεις.

6.1. Ερώτηση 1.	349.
6.2. Ερώτηση 2.	350.
6.3. Ερώτηση 3.	351.
6.4. Ερώτηση 4.	352.
6.5. Ερώτηση 5.	353.
6.6. Ερώτηση 6.	354.
6.7. Ερώτηση 7.	355.
7. Ενορίες και Μετόχια στη σύγχρονη Κάλυμνο.	362.
8. Φωτογραφίες-τεκμήρια-σκαριφήματα.	364.

Συντομογραφίες-σημειώσεις.

<...> : Σημείο που κρίθηκε σκόπιμο να παραλειφθεί στην μεταγραφή.

() : Μέσα σε παρενθέσεις εισάγονται τα διευκρινιστικά σχόλια. Συνήθως τα σχόλια αφορούν στις επιτελεστικές τεχνικές των πληροφοριοδοτών (σωματικές εκφράσεις, εκφράσεις προσώπου, παύσεις, σιωπές).

Πλάγια γραμματοσειρά : Με αυτόν τον τύπο γραμματοσειράς έχουν μεταγραφεί οι άμεσες παρεμβάσεις του ερευνητή στην αφήγηση καθώς και οι μεταγραφές στίχων, γνωμικών, τραγουδιών. Με πλάγια γραμματοσειρά έχουν γραφτεί επίσης ορισμένες σημειώσεις που κρίθηκε αναγκαίο να συνοδεύουν την μεταγραφή.

<?> : Αθεράπευτο χωρίο, κενό στην μεταγραφή όπου είναι αδύνατον να συναχθεί κάποιο νόημα για τεχνικούς ή άλλους λόγους.

Σημείωση : Οι αφηγητές έλαβαν γνώση και συναίνεσαν προφορικά στη χρήση των μεταγραμμένων «ιστοριών» τους για τις ανάγκες αυτής της έρευνας. Όπου οι αφηγητές εξέφρασαν την επιθυμία, το όνομα τους καθώς και άλλα προσωπικά στοιχεία δικά τους αλλά και χαρακτήρων της αφήγησης καθώς και άλλες λεπτομέρειες της συνέντευξης έχουν παραληφθεί. Τα αρκτικόλεξα κυρίων ονομάτων μπορεί και να μην ανταποκρίνονται στο πραγματικό όνομα του αφηγητή. Οι αφηγητές, εκτός και αν η αναφερόμενη επαγγελματική ή άλλη ιδιότητά τους υπονοεί αλλιώς, έχουν μηδενικές ή ελάχιστες γραμματικές γνώσεις. Κάθε συνέντευξη αποτελεί μια ενιαία ενότητα στην οποία δίνεται για τις ανάγκες παραπομπής ένας αύξων αριθμός. Η περαιτέρω απαρίθμηση «περιστατικών» εντός της συνέντευξης καθώς και οι τίτλοι που δίνονται εξυπηρετούν καθαρά λόγους ευρετηριακούς και δεν ανταποκρίνονται σε κάποια συνειδητή υποκατηγοριοποίηση της αφήγησης εκ μέρους των αφηγητών ή του ερευνητή.

ΚΑΛ1.1. έως 1.5

Ημερομηνία: 19ΟΚΤ08.

Ωρα :10:00

Τόπος: Αίθουσα ναού Αγίου Βασιλείου.

Αφηγητής : Κ. Γ., ετών 65, νοικοκυρά.

Μετά την Κυριακάτικη Λειτουργία πήγα να συναντήσω τον εφημέριο της ενορίας Αγίου Βασιλείου. Όταν έμαθε για την έρευνά μου, μού είπε να μιλήσω στην μητέρα του που εκείνη την ώρα έπινε τον καφέ της στην αίθουσα του ναού ράβοντας κάποια άμφια. Την ρώτησα αν ξέρει να μου πει, «καμιά γουλιασμένη ιστορία». «Α, αυτό που έπαθα με το γουρλί, εγώ η ίδια», μου απάντησε πρόσχαρα και μου είπε να καθίσω.

ΚΑΛ1.1. Το γουρλί.

Κ.Γ.: Ύστερα λοιπό, ένα καλοτσζαίρι όπως ητσζοιμούμαστο στο μπαρκόνι, το γουρλί ήτα στη σπηλιά. Μεγάλος χοίρος. Είχε ντο η μάνα μου δεμένο. Ε, κατά τα μεσάνυχτα τώρα, τι ώρα ήτανε, εγώ δε θυμάμαι. Ας πούμε, μεσάνυχτα, πέρα πο τα μεσάνυχτα...Όπως ητσζοιμούμου εγώ κούω το γουρλί, κάτω που την αυτή...που την αυλή, κάτω από το μπαρκόνι. Τσζαι να φωνάζει (μιμείται σουφρώνοντας τα χείλη), μουμ, τσζαι να μουγκρίζει. (Γελάει). Λέω της μάνα μου, «καλέ, το γουρλί φωνάζει». «Μούζωσέ το, άστο τσζαπέρα». «Καλέ το γουρλί ήλυσε!». «Άστο τσζει, πήαινε τσζοιμήθου». (Τα λόγια της μητέρας της τα λέει με αυστηρό και συνάμα νυσταγμένο τόνο). Εγώ όμως δεν ημπόρου. Κατεβαίνω κάτω, πάω από κάτω λοιπό, μόλις ήμπα εγώ πο κάτω, ήκοφτε ετσζείνο μπροστά. Πάω γω πο πίσω. Αντίς να γυρίζει τη θέση ντου μέσα, να πάει στη φωλιά ντου, στη σπηλιά ντου, κόφτει πο πάνω που το Μαράσι τσζει που σκοτωθήκανε τα παλλικάρια, γιατί τσζει ήμουνα εγώ...

Με τους δυναμίτες;

Κ.Γ.: Ναι... (πολύ σιγανά). Τσζει πο κάτω που την Άσπα μέναμε εμείς. Αυτό να μου κόφτει να πηαίνει προς τα πάνω, να πηαίνει προς τα πάνω, ετσζεί που σκοτωθήκα τα παιντζά. Εγώ δεν ήνοιωσα τότε φόβο. Εν ήνοιωσα φόβο. Κόφτω λοιπό, ήπηα μέχρι

πάνω τη σπηλιά ετσζεί, όντε ντόδα ότι ήμπε μέσα στη σπηλιά που ετσζεί δε μπηάιναμε γιατί ηλέα ότι υπήρχα σκοτωμένοι μέσα, τότε ήνιωσα εγώ ένα φόβο. Κόφτω τσζαι στρέφω προς τα κάτω τσζαι πάω στο σπίτι τσζαι κουκχουλώνουμαι. Το πρωί λέω της μάνας μου, «Πήαινε δέσε το γουρλί». «Μαρή εγώ δε σσου πα να αυτό..» Της λέω, «Χτες βράδυ ξέρεις μέχρι που ήπηα; Μέχρι πάνω την Άσπα». «Τσζαι ποιος σσου πε να πάεις; Τσζαι αν ήταν καμια ώρα κατςζα;» Τσζείνη την ώρα με πονήρεψε. Φεύγω τσζαι πάω στο γουρλί, το γουρλί δεμένο, (κουνάει το κεφάλι καταφατικά), το γουρλί δεμένο, τσζαι εγώ ηπάλευα μια ώρα, να το φέρνω εγώ στη θέση ντου τσζαι να μου κάνει κάτι αγριάδες, να κάνει ότι με μούνταιρνε, τσζαι να 'γριεύει τσζαι να κόφτει προς τα πάνω. Εγώ ήβγα προς τα πάνω ετσζεί που πάεις για το...παλλικάρια.

Τσζαι αυτό ήτανε δεμένο το πρωί.

Κ.Γ.: Τσζαι φτο το πρωί ήτανε δεμέενοοο. Λε μου, «Που ήσου τη νύχτα;». «Που ήμου», της λέω, «ε;».

ΚΑΛ.1.2. Ο τραυματίας που μετατοπίζεται.

Μικροί σας λέγανε για στοχειά;

Κ.Γ.: Ε, μας λέγανε, για στοχειά, ότι στον Ταξιάρχη...βγαίνα ντα φαντάσματα έξω τσζαι δεν πολυπερνούσανε μεσάνυχτα. Τώρα, φαντάσματα ήτανε; Ο κόσμος ήτανε; <...> Τσζαι ο αδερφός μου, που πέθανε πριν δυο..τρία...ε...τέσσερα χρόνια ήτανε; Τρία; Ερχότανε εδώ, τον ήφερνα στην εκκλησία από την Αυστραλία τον ήφερνα 'γω. Τσζ' αυτός ήταν μπόλυ ήσυχο μπαλλικάρι. Πο μικρό που ήταν τσζαι τσζείνο, ήσυχο. Ε, πηάιναμε εξοχή, ήμαστο λοιπό εξοχή, αυτό ήτο λοιπόν, ήτο θαλασσινός. Κάθε πρωί ήπρεπε να ρτει κάτω στο...στη βάρκα να πάει στη δουλειά. Από τσζει, ε ορολόγια δεν υπήρχανε, δεν είχαμε ορολόγια, αυτό ήβλεπε το φεγγάρι πού στρραφτε, σηκώθηκε πρωί, σου λέει, «μέρα μεσημέρι είναι, αργά θα πάω στη δουλειά». Σηκωθητσζε πάνω εξοχή πού μαστο, ηντύθητσζε, ηπήρε το δρόμο ηρχότανε γκάτω. Το δρόμο του γηπέδου που πάεις μέσα τσζει παραπάνω ήταν η εξοχή μας. Τσζαι όπωε ήρτε στην Αναληψη...για τα γουρλιά θα σου πω εγώ σήμερι (γελάει). Όπως ήρτε στην Ανάληψη λοιπόν ο αδερφός μου τσζ' ηρχότανε κάτω...άκρα ησυχία...Λέει «Μπας ηξεγελάστηκε

με την ώρα;». Αλλά ησυνήθιζε τσζαι ήβαζε μες το ζεπάτσζι ντου ψιγάλι ψωμί. Λίγο ψωμί. Το χαμε μπγιο, παντού. Όπου πηαίναμε νύχτα, 'πρεπε να χαμε τσζαι λίγο ψωμί στη ζέπη. Το ψωμί τώρα, είχαμε το Χριστό και το διώχνει το κάθε κακό. Τσζαι γω πολλές φορές το κάνω, το βάζω τσζαι το χώνω μέσα στο ζεπάτσζι των αντρώ. Για να μη μμε κοροϊδεούν βάζω του μες το ζεπάτσζι λίγο ψωμί. Τώρα είναι που πρέπει να βάζω του αντρός μου γιατί φεύβζει νύχτα. Λοιπό, όταν ήρτε στην Ανάληψη, ετσζεί τώρα που είναι το άγαλμα του Νικηφόρου, του γήπεδο που κάνουνσι ετσζεί...ήτανε μπρι ένα χτήμα τσζαι πο τσζεί είχε μεγάλο ποταμό, ήταν από κάτω, ήτανε ολόκληρο βάθος μεγάλο. Λοιπόν όπως ήβγε όζω ο αδερφός μου τσζ'ηρχότανε προς τα κάτω, μέσα στο χαντάτσζι βλέπει ένα άνθρωπο, δεμένη η τσζεφαλή με φασσές, ένα τραυματία. Τυλιμμένη η τσζεφαλή, τυλιμμένο το ένα χέρι, ποδάρι...Τσζαι να τανε τώρα μέσα στο λούτσζι τσζαι να κάθουντο έτσι (σε στάση εμβρύου). Ε... «Τώρα» λε, «τι να πα να του κάμω εγω;» Πάει κοντά λέει του, «Καλέ ξύπνα, ξύπνα!». Τσζείνος τίποτι. «Τι θα κάμω εγώ τώρα;» (ψιθυριστά). Ε μπερνά τσζαι καένα αμάξι, που τότε ήτανε λιγοστά. Λε, α τρίζω, α πορπατήζω ώσπου πάω τσζαι πάω στην αστενομία α τους πω ότι ετσζεί έξω έχει ένα τραυματισμένο. Ήρκουντο λε παρακάτω πο την Ανάληψη. Όπως λε ήρκουντο κάτω, ηπροχώρει, ήστρεφε τσζαι πίσω. Όπως ήστρεφε πίσω, ενώ τον είχε αφήσει ετσζεί πάνω, τον είδε ότι ήτανε...προχωρούσε προς τα κάτω. Μέσα στο λούτσζι. Προχωρούσε δηλαδή τσζαι μόλις ηγύριζε ο αδερφός μου, τον ήβλεπε στην ίδια στάση.

Σηκωνόταν δηλαδή;Και ζανάπεφτε;

Κ.Γ.: Την ώρα που ήταν ο αδερφός μου, ας πούμε, τσζαι ηπερπατούσε, τσζαι δε γύριζε πίσω, τσζείνο φαίνεται, προχωρούσε. Ίπο, μόλις ήκανε να γυρίσει τη τσζεφαλή ντου να δει, ήμενε εστεί που βρισκότανε, ήτσζυβε τη τσζεφαλή. «Ε, ίντα ναι;». Πάει στη...μπρι ντη γέφυρα ήτανε, τώρα που να σου πω γω...Απένταντι από του Κουκχουβά το γκαράζι, ήτανε ένα μεγάλο χτήριο Ιταλικό, έτσι μακριά μπια που τό'χανε για πολεμοφόδια, τι ήτανε τότες στο μπόλεμο, το λέγαμε Καζάρμα. Τσζαι πο τσζεί βλέπεις ας πούμε μέχρι την Ανάληψη πάνω. Γιατί όντα γυρίσεις κόμα λίγο κάτω τη στροφή δε βλέπεις, στη γέφυρα, δε βλέπεις προς τα πάνω. Ήνταν ήρτε, λέει, μέχρι τσζεί, λέει (ψιθυριστά) «Ας γυρίσω πάλι να δω». Ήρτε μαρακάτω...(πιο δυνατά), δηλαδή ήρχησε να πονηρεύεται. Α το δει ετσζεί πάνω τσζαι να το δει μες τη μέση μετά, μετά ήστρεψε

μπάλι πίσω. Τσζαι να το δει. Τσζαι το βλέπει ότι ήταν πολύ κοντά του. Τσζαι μόλις ηγύριζε ετςζείνος, την ίδια στάση πάλι. «Έλα Χριστέ μου», λέει, «έλα Παναγιά μου». Δεν είναι, λέει, τραυματίας, αλλά κάτι με τςζυνήα. Έρχισε να πονηρεύεται τςζ' ήψαλλε πο μέσα του, ήψαλλε ετςζείνη την ώρα, ότι μπόρε να πει για το Χριστό. Όντα ξεπέρασε μπιο τςζει τςζαι κάτω, ηφάνητςζε ένα αμάξι. Λέει του, «Σταμάτα». Λέει του, (ψιθυριστά) «Εδώ πάνω έχει ένα τραυματισμένο. Πάμε α τον βοηθήσουμε γιατί μοναχός μου φοβάμαι», του λέει. «Φοβάμαι α μη μου πουν ότι τον σκότωσα τςζαι γω». Λε του, «πάμε». Στρέφου μπίσω προχώρησε τ'αμάξι, λέει, «Πού ντο;». Του λέει, «Ήτανε στην Ανάληψη, βρέθητςζε μπαρακάτω, βρέθητςζε τςζαι εδώ, μπρι λίγο να ξεφανήστητςζε». «Τώρα», του λέει, «που ντο;». «Που ντο», του λέει, «τόρα;». Πο τςζει τςζαι πέρα φοήθητςζε ο αδερφός μου, κατάλαβε ότι κάτι με τςζυνηγούσε, τςζει φοβήθητςζε τςζαι πο τςζει τςζαι πέρα πρόσεχε μπιο το φεγγάρι που ήτανε τςζαι που μετά ήτα ντην ώρα που ξετςζινούσε....Που να ξέρω, τόσα που μας λέασι...

Λέγανε πολλά γενικά, έτσι;

Κ.Γ.: Γενικά...Λέα μπολλά, γενικά ηλέα, αλλά αυτά ας πούμε, το ένα ήτυχε σ'έμένα, το άλλο ήτυχε στον αδερφό μου. Τςζαι όνταν ήρτε από τη δουλειά το βράδυ, ήρτε μπάνω τςζαι, όπως ηπισπερίζαμε οι ξαδέρφοι μου όλοι, μας λέει, «Δεν είδετε», λε «τι είχα πάθει το πρωί που φύα». Τςζαι μας ήκανε την ιστορία αυτή. Η εξαδέρφη μου πόμεινε ξερή. (δείχνει ψηλά) «Τςζαι τώρα θα βλέπω το φεγγάρι. Ήτανε ετςζει την ώρα που σηκώθηκα εγώ».

Να μην πηγαίνει άλλη φορά.

Κ.Γ.: Να βλέπει το φεγγάρι να προχωρεί σε άλλη...παραπάνω...για να πει...

Τι να 'τανε αυτό το πράγμα;

Κ.Γ.: (Σαν αυταπόδεικτο), Ε, Πειρασμός ήτανε. Πειρασμός. Γιατί ο αερφός μου ήτανε μπολύ...ποφτό παιί. Δεν είχε πονηρία.

Δηλαδή για να τα δεις αυτά πρέπει να σουν άνθρωπος πιο...αγαθός, πιο αγνός.

ΚΑΛ1.3. ΖΩΑ. Το άγριο γουρλί.

Κ.Γ.: (Κουνάει καταφατικά το κεφάλι). Τον τςζυνήγησε πολλές φορές αυτό...το

ποφτό, τον αδερφό μου. <...> Τον τσζυνήγησε πολλές φορές. Τσζαι άλλη μια φορά ήταν ετσζει μέσα στον Άγιο Στέφανο, στον φίλο ντου τσζαι πισπερίζε μέχρι αργά, πίνασι τσζαι καμιά ρετσίνα...Μα ήτανε ο πιο...πως είναι τώρα ο παπάς; Από την ίδια πάστα ήτανε τσζαι τσζείνος. Ήσυχος άνθρωπος, απείραχτος, μέχρι τώρα που πέθανε, μέχρι τώρα που πέθανε, η γυναίκα του τώρα κλαίει, που είχε έναν θησαυρό και δεν το κατάλαβε, στα πενήντα χρόνια παντρεμένη. Ε ντης ηγάλα χατήρι, τώρα λε πραγματικά της λείπει. Τσζ'ήβγε έξω που του φίλου του που πισπερίζανε, αυτοί στο σπίτι που 'το πολύ απόσταση κοντινή, αλλά είχε μια σκάλα. Τσζαι μόλις ήνοιξε τη πόρτα λε, τσζ'ήβγε, είδε ένα χοίρο απέναντι όπως τον είδα εγώ. Τσζ'ήταν ετσζει τσζαι μόλις ξετσζίνησε α μπαίνει ο αδερφός μου τη σκάλα γκάτω, τότε ήμπαινε πο μπροστά του. Τσζαι να κατρατσζυλά. (Με απορία) Πως; Ηπήαινε ετσζείνος να τρίζει πο 'δω να περάσει το γουρλί, εμπρός του. Πήαινε πο τσζει, πο μπρός του! Τσζ'ήταν αυτό λε ένα πράμα να με σκοτώσει...Μέχρι που μπε τη πόρτα μέσα, τσζαι ήκλεισε. Το 'κλεισε 'ζω δηλαδή.

ΚΑΛ1.4. Οι Πειρασμοί του μοναχού Νικόλα.

Θεία, τι θέλουν αυτά τα πράγματα; Τι είναι;

Κ.Γ.: Είναι ο Πειρασμός. Γιατί, ο ξάδερφός μου ο Νικόλας ο Μ., α ντον είχες ακουστά, μεγάλο παλλικάρι είσαι, ήταν τσζαι τσζείνος γυρισμένος στην εκκλησία. Καλόγερο τον ηλέασι, τσζαι...ήτανε, ήτανε. Ήκανε την καλογεροσύνη στο σπίτι...στο...στο περβόλι κάτω. Και η θεία σου η Κατερίνα τότε ξέρει, ήτανε σε περβόλια τσζαι ζούσε τσζει στα σπιτάτσζα, ρχότανε τσζαι στο σπίτι μας, ήταν ανηψός της μάνας μου, όχι ανηψός, γιός της. Γιατί πέθανε η αδερφή της τσζαι τά θρεψε τσζείνη. Τσζαι μετά είχε μπαιε στο Ρότσο, τότε που το Ρότσο ήτανε άδειο, τσζ'ηκαλογέρευε σε ένα τσζελάτσζι. Τσζαι τη νύχτα, η αυτό λοιπόν. Πάει ένας χοίρος, πάει, τσζαι του μπούνα τη πόρτα, τσζαι του μπούνα τη πόρτα να μπει μέσα. (Απότομα) Ήμπε μμέσα! Ο Νικόλας εν ηπήαινε το μυαλό ντου ότι ήτανε ο Πειρασμός. Να του λέει, «Άντε όζω, άντε όζω», να κλείει τη πόρτα, να κλείσει τη πόρτα, να δώσει μια της πόρτας να τον μουντάρει μέσα. Πως δεν τον κατασπάραζε. Ε, ησηκώθητσζε ύφνε ήπηε στην Αγία

Κατερίνα...στην...στο Βοθύνι...στον γκαλόγερο που ήτανε ένας τυφλός, κάτω στο Βοθύνι, στον Άγιο...πως τότε λένε; Άγιος Αντρέας είναι; Τσζυπριανός! Στον Άη – Τσζυπριανό, ήπηγε τσζι. Μετά, μου λέει η μάνα μου «Υστερα θα πάμε, να πα να βρούμε τον Νικόλα». Ξετσζινούμε, πάμε στο Νικόλα...΄πη΄βραμέ ντο, ήταν άρρωστος. Δεν ήτρωε, δεν ηπρόσεχε, ήταν άρρωστος. Αλλά είχε τσζι τους πειρασμούς που το μπειράζα πολύ. Το μπειράζανε μπόλυ. Τη μέρα λοιπό που πήαμε, θυμάμαι το τσζελί είχε ένα μεγάλο κρέβατθο, μπορεί να είναι τσζι τώρα γιατί δε θα τα χαλάσανε. Είχε ένα μεγάλο κρέβατθο, τσζι ο Νικόλας ήτανε πάνω πφεμένος. ΄Ητανε άρρωστος κάουντο τσζι πφεμένος. Ε, πήαμε, ήμπαμε με τη μάνα μου μέσα, «Βρε Νικόλα, μωρέ Νικόλα», ηφώναζε ντου η μάνα μου, λε, (ψιθυριστά και αδύναμα) «Θεία...θεία...Καλά που ρτες. Πσός σέ στείλε; Πσός σέ στείλε;». «Μωρε Νικόλα, εν ημπορείς;». «Εν εμπορώ θεία, τσζι έχω τσζι φτο (δείχνει ψηλά) τσζι με τυρρανεί». Λέει του «Βρε τι ναι, Νικόλα;». Λέει, «Θεία εν τότε βλέπεις; Εν τότε βλέπεις;», μας λέει; «Μωρέ ποιόν να δω;». «Θεία...». Ο Πειρασμός ήτανε από το πάτωμα, ήτανε τόσος (δείχνει με την παλάμη από το πάτωμα ως ψηλά πάνω από το κεφάλι της) ο κρέβατθος, τσζι το σώμα ντου λέει, λύγιζε στο νταβάνι, τσζ΄ηγύρνα γκάτω, τσζι τον είχε από το λαιμό. Τσζι τον ήσφιντςζε, τσζι τον ήσφιζε να τότε πνίξει, τσζ΄αφού μπια ήμπαμε...τσζ΄ημπρόλαβε τσζι ήρπαξε το σταυρό ντου. Είχε ένα ξύλινο σταυρό με το κορδονάτσζι. Τσζι το ρπαξε τσζι ήλεε (ψιθυριστά), «Τσζύριε Ιησού Χριστέ ελέησέ με, Τσζύριε Ιησού Χριστέ ελέησέ με», τσζι του κάνει ο Πειρασμός, ήκουα χτες στο ράδιο της εκκλησίας αν υπάρχουν Πειρασμοι...εχτες τό λεε.

Και σκεφτόσουν αυτά;

Κ.Γ.: Ησκέφτουμου γιατί...τόρα θα σου πω παρακάτω. Τσζι του λέει, «Έχε χάρη» του λέει, «Θα φύω. Πάλι θα ξαναρτώ. Θα σε τελειώσω», του λέει. «Θα σε τελειώσω». ΄Ηφυε μπιο τσζι (παίρνει βαθιά ανάσα μιμούμενη) ανάσανε ο Νικόλας. Τσζ΄ήκράτα κόμα το λαιμό ντου. «Θεία», λε, «μέ΄πνιξε, με΄πνιξε».

ΚΑΛ1.5. Το χέρι στο τζάμι.

Κ.Γ.: ΄Ονταν ήρτε η γιορτή της Αγίας Κατερίνας, ήμαστο έξι-εφτά άτομα,

ξαδέρφες που πήαμε α βρούμε το Νικόλα. Τσζαι για να μη το φήτσζει ο γέροντας κάτω, ο Τσζυπριανός στο τσζελί, επειδή ήξερε ότι το μπειράζε πολύ, πήρα ντο μπάνω στην Αγία Κατερίνα, όντα θα μπεις μέσα η ζώπορτα, το πρώτο τσζελί έχει σκαλάτσζι, το δεύτερο πάτωμα. Τσζαι έχει ένα τσζελάτσζι, μπαίνεις με το σκαλάτσζι από πάνω. Ήτανε (δείχνει στο πλάι) ένας κρέβατθος εδώ μικρός, είχε μια καρέκλα, ένα μικρό τραπεζάτσζι, σα τσζ' αυτό μπου βγαλε όζω, τσζαι μια καρέκλα. Αλλά εγώ είχα μεγάλη ψύχωση με το Νικόλα. Ήτανε δηλαδή ο μεγάλος μας αδερφός. Ήμαστο, ενημπόρω, μόνο που τον ήβλεπα μπιο, ήκλαια. Ενημπόρου. Τσζαι τσζείνος μας ηγάπα, αλλά τσζ' εμείς. Ήταν ο μεγάλος μας αδερφός. Τσζαι όπως ήκατσα εγώ (δείχνει το άλλο πλάι) εδώ στη καρέκλα, οι ξαέρφες μου ηκάτσασι στη...κρέβατθο, ο Νικόλας ήταν (δείχνει μπροστά της) εδώ, στην άλλη καρέκλα. Τσζ' όπως ήταν το παραθυράτσζι, ένα ζαμάτσζι, όπως του μιλούσαμε, «Γιατί», του λέω, «εν έρχέσαι σπίτι; Έλα του λέω κάτω, αφού είσαι άρρωστος. Α γίνεις», λω, «καλά τσζαι πήαινε μπάλι όπου θέλεις». Λέει, «Καλλιοπό, καλά είμαι εδώ. Καλά», λε, «είμαι, να α τελειώσει η Λειτουργία α πάω κάτω». Τσζείνη την ώρα...αυτά δε θα τα ξεχάσω όσο τσζαι ζω...Αυτά, να υπολογίσεις τα νύχια είδες τω γκορώ, που τα χουν φτα τα μεγάλα, τα ψεύτικα τα νύχια, έτσι η παλάμη του, τσζαι να ρτει στο ζάμι τσζαι να χτυπά! Να χτυπά! Αυτό τώρα, τα νύχια τόσα τσζαι να χτυπά το ζάμι. Λιω, «Πειρασμός ήρτε τσζαι μπο δω!», γιατί ήμου περεασμένη με την άλλη δόση, μου φυε έτσι. Λιώ του, «Ο Πειρασμός ήρτε μπάλι τσζαι πο δω, Νικόλα». Λέει μου, «Ε, εν 'ναι». Πο κάτω είχε ένα γάδαρο είχανε ντο οι καλογριές. Λε μου, «Είναι ο γάδαρος». (Χαμογελάει) «Πσός γάδαρος», του λέω, «που το σπίτι είναι ψηλό; Ο γάδαρος είναι κάτω στο χωράφι», του λέω. «Ε, σώπα, μη φοάσαι, μη φοβάσαι», μου λέει, «Είναι ο...ο γάδαρος». Του λέω (γελάει) «Ο Πειρασμός είναι!». Ύστερι χτύπησε η καμπάνα, πήαμε στον εσπερινό...

<...>

ΚΑΛ2.1 έως 2.8.

Ημερομηνία: 19ΟΚΤ08.

Αφηγητής : Ν. Κ., ετών 75, συνταξιούχος καπετάνιος σπογγαλιευτικών. Συνομιλητές: Μ. Μ. ετών 56, ψαράς, Μ. Ν., ετών 70, ΨΑΡΑΣ, ΓΥΝΑΙΚΑ ΨΑΡΑ, Διερχόμενος

ψαράς.

Στην Ιχθυόσκαλα Καλύμνου το μεσημέρι, οι ψαράδες δολώνουν τα παραγάδια και συζητούν. Μια τέτοια ώρα βρήκα εκεί τον Ν.Κ., ο οποίος όταν τον ρώτησα για τα «γουλιασμένα» με προσκάλεσε πρόθυμα να καθίσω «στην παρέα τους» και να ακούσω γιατί, «όλο και τέτοια πράγματα, όλοι ξέρουνε». Η «παρέα» ήταν ο Ν.Κ., τώρα πια έμπορος ψαριών, και οι Μ.Μ. και Ν.Μ., ψαράδες και οι δυο τους. Πιο δίπλα, ένας ψαράς και η γυναίκα του συχνά αντιδρούν με μικρά σχόλια στην κουβέντα μας.

ΚΑΛ2.1. Ο γουλιασμένος σπήλιος και ο Αράπης.

Ν.Κ.: Όταν ήτο ο συγχωρεμένος ο πατέρας μου, <...> γιατί ήμαστα τσοπάνηδες, κτηνοτρόφοι, και πήαινα πάντα κοντά του εγώ. Από πέντε χρονώ παιδάκι ήμου δίπλα του. Γιατί μείναμε έντεκα παιδιά, ας πούμε, ξέρω γω, και...ε, το πρώτο μπαιδί...είχε ανάγκη και με χε κοντά του. Και θυμάμαι πολλές φορές, έχει...έχει ένα σπήλιο. Έτσι; Ένα σπήλιο που το λέμε, «γουλιασμένο σπήλιο». Σ' αυτό λοιπό το σπήλιο μέσα, ηπαρουσιάστητσε πολλές φορές...κάποιο, ας πούμε, ξερω γω τι ήτανε...λέαμε γουλιασμένος σπήλιος. Τσζαι πέρα πο τσζι βέβαια, ξέρω ότι πολλές φορές είχε πει ο πατέρας μου ότι μου λε, ότι είναι πραγματικότητα. Δηλαδή πηαίνανε μέσα τα ζώα τσζαι παρουσιάζοντο αυτό το φάντασμα, τι ήτανε, ένας...ξερω, τι θερίο ήτανε...δε ξέρω. (Θυμούμενος ξαφνικά) Αράπης που λέμε! Αράπης, έτσι...Έτσι λεγότανε. Παρουσιάζοντο μπροστά τος και ήταν ένας, φάντασμα, έτσι σαν Αράπης και οι ανθρώποι όπωσδήποτε, δημιουργούσε πρόβλημα. Τσζαι έμεινε μπλια ετσζι, ας πούμε, γουλιασμένος σπήλιος. Σ' αυτό το σημείο.

Σε ποιο μέρος ήταν αυτό;

Ν.Κ.: Στη Ψέριμο. Εγώ τώρα σου μιλώ για τη Ψέριμο.

Τι χρονολογία;

Ν.Κ.: Ε, χρονολογία. Εγώ τότε ήμουνα εφτά-οχτώ χρονώ. <...>

ΚΑΛ2.2. Η φωνή που μιμείται φιλικό πρόσωπο.

N.K.: Ε...όταν ήμουν πάλι εφτά-οχτώ χρονώ, περίπου, περίπου, ηπήαινα με το μπατέρα μου να τοπώσομε τα ζώα, μπου λέμε, να τα φήσουμε ας πούμε, γιατί τότε σκάβαμε, καλλιεργούσαμε τη Ψέριμο. Και κάναμε ξωμονή πάλι για να προφυλάξουμε τις σπορές. Κριθάρια τσζαι τέτοια. Εκεί λοιπό πιο μπροστά από εμάς είχα μπάει άλλοι τσοπάνηδες, διτςζοί μας γνωστοί, τσζαι τςζοιμόντου ετςζειπέρα φυλάανε τα φτα. Τςζαι βρέθητςζε ένα, δηλαδή βρέθητςζε κάποιος, που του μιλούσε του πατέρα μου. Του λέει «Ρε κουμπάρε, εγώ είμαι ο κουμπάρος σου». Τςζαι τον ήφερνε σε σημείο, αυτό ήτανε φανερό πράμα δηλαδή, ήτανε φανερό δηλαδή, έτσι, η κακιά ώρα που λέμε. Έτσι; Τςζαι μάλιστα ποτές δε φοβούνται ο πατέρας μου, να μην είχε εκείνο το βράδυ. Τςζαι νόμιζε πως ήτανε ένας του σύντεκνος, κουμπάρος, τςζαι του λεε, (μιμούμενος φωνή δυνατή) «Ε, σύντεκνε, εσύ είσαι τςζαι με πειράζεις;». Του λέει, «Όχι», του λε, «άστο», λε, «τςζαι φύγε. Είναι κατςζά ώρα και σε...». Τςζαι το μπήγαινε, το μπήγαινε, σ'ένα σημείο, δώσε προσοχή! Αυτή είναι πραγματικότητα, ε; Γιατί μπλιά τότες...Το μπήγαινε, (κατεβαίνει ο τόνος καθώς ακολουθούν επεξηγηματικά τοπογραφικά σχόλια) είχε ένα μποταμό, ένα ποτάμι (ανεβαίνει πάλι ο τόνος) τςζαι το μπήγαινε σ'ετςζείνο το σημείο, για να περάσει από το ποτάμι αυτό, για να τον σπρώξει. Ήταν φανερό πράμα. Την άλλη μέρα λοιπόν ο συγχωρεμένος ο πατέρας μου που ήταν αγούλιαστος, δε φοβούνται...Δε μπορούσε μοναχός του, δε μπήγαινε μοναχός του για να κοιμηθεί, πήγαινε με παρέα κάποιους άλλους. Αυτά είναι πραγματικότητα τα δυο σημεία που σου πα. Ο φόβος όμως από κει, που ξενυχτούσαμε, ακούαμε κάποιες φωνές, ξερω γω, έτσι. Πού μαςτο έξω και αυτό...Και καμια φορά λέαμε ότι είναι κακιά ώρα και μας φωνάζει. Τςζαι πίσω από μας, ας πούμε, πολλές φορές είχαμε, ας πούμε, θόρυβο, τςζαι λέγαμε ότι είναι κατςζά ώρα.

ΓΥΝΑΙΚΑ ΨΑΡΑ.: Το αερικό που λέμε.

N.K.: Ε, ναι εντάξει, ήτανε... Αλλά αυτά εγώ, αυτά εμείς δε ντος δίναμε σημασία. Γιατί είχαμε συνηθίσει. Αλλά αυτές οι δύο περιπτώσεις...Γιατί ο πατέρας μου ήταν τελείως άφοβος τςζαι του φώναζε, «Κουμπάρε!», δηλαδή ήκανε τη φωνή του συντέκνου του, τη φωνή του κουμπάρου του, κατάλαβες. Τςζαι το γκούσανε οι άλλοι, απέναντι τςζαι του λένε, «Κάμε το σταυρό σου τςζαι μούζωσέ το. Είναι, κατςζά ώρα,

κάποιος τσζαι σε πειράζει». Τσζαι τον μπήγε να τον ρίξει μέσ το ποτάμι. Αυτά τα πράματα λοιπό είναι...<...>

ΚΑΛ2.3.Τι είναι το ζώποιο.

N.K.: Ζώποια τσζαι τέτοια εγώ δεν έδινα τσζαι σημασία, αλλά τα ζώποια πολλές φορές τα χουμε όλοι, τσζαι είναι.

Εγώ αυτή τη λέξη δεν την καταλαβαίνω καλά...

N.K.: Ζώποιο τι είναι; Α σου δώσω α καταλάβεις. <...> Το ζώποιο είναι όταν είσαι, έχει κάποιο, κάποιον άνθρωπο που έχει πάνω του κάποιο, δε ξέρω τι έχει, τσζαι άμα ντο δεις αυτόν τον άνθρωπο, μπορεί α πάθεις...α πάεις στο ψάρεμα τσζαι α μη γκάμεις τίποτα, να μη βγάλεις ψάρια. Αυτό είναι το ζώποιο που λέμε. Η να πάω εγώ στη δουλειά μου, που ήμουνα τσοπάνης τσζαι τέθιοι, τσζαι να πάω τσζαι να χω κάποιο πρόβλημα ετσζει. Αυτό είναι το ζώποιο του ανθρώπου. Τσζαι το ζώποιο είναι, πολλές φορές, να βλέπει φαντάσματα μπροστά του. <...>Αυτό μου έτυχε εμένα. Έχω μια μου αζαδέρφη, κόμα, που άμα θα τη δω, μπορώ να μη μπάω στη δουλειά. Εά μπάω στη δουλειά θα πάθω κάποια ζημιά. Δηλαδή ζημιά που; Όχι, κάτι...δεν θα πάει καλά η δουλειά μου...

ΚΑΛ2.4. Η Πηγή στην Ψέριμο και το ανώνυμο στοιχειό.

<...> (Ο N.K.: Αφηγείται την ζωή του όταν ξαφνικά θυμάται και κάτι άλλο)

N.K.: Α! Έχει τσζαι ένα μέρος, ένα σημείο, στη Ψέριμο μπάλι, που λέγεται Πηγή. Τρεχούμενο νερό. Και είναι ένα νερό που μπορώ να σου πω ήτανε τόσο καλό νερό που όλα τα ζώα από τσζει πίνανε. Όμως, ετσζεί μέσα λέγανε ότι παρουσιάστητςζε στοιχειό. Δηλαδή κάποιο φάντασμα, ας πούμε, το οποίο...δε ξέρω, τι ήτανε, δηλαδή να το πουμε την ονομασία ντου. Αλλά λέγανε, πάνω εκείπέρα, ας πούμε, έχει στοιχειό. Και φαντάζεσαι ότι εγώ κει μέσα, πήγαιναν και έπινα νερό. Ήτανε δροσερό το νερό.

Σε τι μέρος είναι αυτό;

N.K.: Στη Ψέριμο είναι, τσζει που σου πα το γουλιασμένο σπήλιο, πιο πάνω από

δω, προς τα μας, λέγεται Πηγή. Ετσζεί ενοιτσζιάζαμε τσζαι ησκάβγαμε χρόνια μπολλά.

ΚΑΛ2.5. Ο αμίλητος παπάς.

Από πεθαμένους θείο, δεν σας λέγανε τίποτα;

N.K.: Λέγανε ότι οι πεθαμένοι ας πούμε, άμα είναι κακοθανατισμένος...ξέρω γω όλα αυτά τα πράματα παρουσιάζεται τσζαι ξέρω γω. Τσζαι δω κόμα κάποιοι αθρώποι, κάποιοι αθρώποι, έχουνε που λέμε, είδες, το ζώποιο ντους, λένε, ότι «Πόψι είδα ένα φάντασμα», ας πούμε. «Πόψι είδα ένα φάντασμα».

Τα πιστεύουνε αυτά γενικά, θείο μου;

N.K.: Κάποιοι άθρωποι τα πιστεύουνε. Τσζαι λένε, ότι «εγώ...». Μου έτυχε δω, προσωπικά εμένα, όχι πολλά χρόνια, μπρι τρία χρόνια, τέσσερα, αλλά μήπως ήτα, λέω μήπως ήτα καένα καλοέρι, ας πούμε, τσζαι ντύθητσζε με αυτή τη στολή. Α σου πω τι έγινε. Το σπίτι μου είναι (δείχνει προς τον Άγιο Στέφανο, απέναντι) εδώ. Πάντα εγώ σηκώνομαι τέσσερις η ώρα, τρεις η ώρα τσζαι κατεβαίνω κάτω...Πέντε η ώρα είναι δύσκολο για να σηκωθώ, πάντα τέσσερις η ώρα. Όπως προχωρούσα, δώ δώσε προσοχή, βλέπω λοιπόν ένα παπά, δηλαδή όχι είχε ανάστημα ψηλού ανθρώπου, αλλά υπολόγισα ότι ήτανε...λέω, «καμιά γυναίκα είναι και ντύνεται για να πάει κάπου, ξέρω γω». Εδώ, να δωπέρα, (δείχνει έξω από την Ιχθυόσκαλα προς ένα στενό σοκάκι), τρία, τέσσερα χρόνια. Αλλά εγώ έχω λίγο θάρρος, τσζαι προχώρησα τσζαι λέω, «Καλησπέρα», αλλά δε μου πε τίποτα. Δε μου πε «καλησπέρα». Ντυμένος παπάς. Μα πρόσφατα, τώρα. Σηκώνομαι, αλλά δε δίνω σημασία. Ήτανε τσζαι λίγο έτσι...χειμώνας τσζαι λέω μήπως ηντύθητσζε καλοέρι για να πάει...αλλά ήταν αργά όμως. Ήτανε δηλαδή το πρωί τέσσερις η ώρα που ηρχόμουνα κάτω δω. <...>Και βλέπω που θα καταλήξει, τσζαι γύρισα πίσω τσζαι δε τη ξανάδα. Ήμπε σε ένα χαντιρήμι, δε ξέρω...Και ρωτώ το πρωί μήπως είδετε κανένα παπά, ξέρω γω...Απλώς περιορίστηκε λιγάτσζι. Τέσσερις η ώρα το πρωί να δεις έναν ιερέα με το πετραχήλι, με το καμηλαύχι. Δώσε προσοχή, τσζαι ηπέρασε πο μπροστά μου, είπα τος το (δείχνει τους Μ.Μ. και Ν.Μ.) τω μπαιδιώ. <...>

ΚΑΛ2.6. Ποτέ να μη γυρίζεις πίσω να το δεις.

N.K. Οι πατεράδες μας (το λέγανε) «Όντα θα κούσετε κάτι μη γυρίζεις πίσω». Κατάλαβες; Γιατί λέει μπορεί...ξέρω γω...

M.M.: Να σε βυθίσει.

N.K.: Να βλέπεις μόνο μπροστά σου! Γιατί υπάρχει τσζαι αυτό το πράμα.

Να σε βυθίσει;

M.M.: Να σε τσζοιμήσει δηλαδή. Αμά είναι αυτή η ώρα...

N.K.: Αμά είναι η κατσζά ώρα να μην γυρίζεις πίσω.

M.M.: Τσζαι γω ήκουα εδώ στη Παναγιά από πάνω, ένα σφύρισμα, από πίσω μου. Όσο ήκοφτα γω, εν ηγύριζα, καθόλου πίσω, τόσο πιο καλά ησφύριζε.

M.K.: Που; Που έχει τέτοια;

M.M.: Στη Παναγία πο 'πάνω. Ήτανε νύχτα, εννιά η ώρα ήτανε; Αλλά ήμου με το Στέλιο, δυο άτομα ήμαστο. Του λέω, «Κόφτε, μη γυρίζεις πίσω». Ευτυχώς εν ήριξε πέτρες εν ήτο κόμα η ώρα.

N.K.: (γελάει). Πιστεύανε ότι αμά θα γυρίσεις τα μούτρα, άμα θα στρέψεις να το δεις θα σου κάμει κάποια ζημιά.

ΚΑΛ2.7. Ο ρασοφόρος στου Σαρρή το νησί.

N.M.: Είχε ένα βαρκάκι, στου Σαρρή το νησί. Ένας, Σπανός λέγεται.

ΨΑΡΑΣ: (γελάει) Α, πες, πες του τα!

Στου Σαρρή το νησί; Που είναι αυτό;

ΨΑΡΑΣ: Εδώ στη Χαλή που έχει ένα μικρό μόλο.

N.M.: Αυτός ο άνθρωπος λέγεται Σπανός, ήτανε ένα μικρό σκαφάκι λοιπό, ένα βαρκάκι με κουπιά και πήγαινε και ψάρευε καλαμάρια εκεί ανοιχτά. Νύχτα ε; Νύχτα. Και περνάει μια ανεμότραντα, κάτι ήτανε, και με το κύμα βουλιάσσει, τουμπάρει. Αλήθεια. Τούμπαρα ο άνθρωπος...

M.K.: Ναι, το 'χω κούσει.

N.M.: Τι α κάμει τώρα; Πάει έξω στη στεριά που ήτανε το νησάκι κοντά

ΨΑΡΑΣ: Βρεμμένος...

N.M.: Βρεμμένος. Βγάζει τα ρούχα του πάει πάνω στο μοναστήρι, ήβρε ένα ράσο. Ράσο, ήβρε ένα ράσο!

ΨΑΡΑΣ: Εγώ τον παράλαβα!

ΓΥΝΑΙΚΑ ΨΑΡΑ: (βλέποντάς με μπερδεμένο) Ήτανε βρεμμένος τσζαι ήβαλε ένα ράσο.

N.M.: Τσζαι ήβαλε ένα ράσο που βρήκε πάνω στο μοναστήρι.

ΨΑΡΑΣ: Πέρασα από κοντά που ερχόμουνα από το ψάρεμα...

N.M.: Πήε ο άλλος (δείχνει τον Ψαρά) τώρα πο μακριά... Ήτανε τώρα σκοτεινά α βλέπεις ένα παπά τώρα, που δεν υπάρχει παπάς ετσζει πέρα, να σου γνέφει... Γελάς ε; Αλήθεια. Γεγονός είναι.

ΨΑΡΑΣ: Α! Σίμωσα κοντά, λέω ποιος είναι; Ε, μετά γνώρισα τη φωνή λέω, αυτός είναι γνωστός. Ε παίρνω από το VHF, τον παραλαβαίνω με το καϊτσζι γω, ήφερα τον μέσα.

Το ράς,ο μου λέτε πως βρέθηκε;

N.M.: Έχει μοναστηράτσζι ετσζεί πέρα πάνω.

ΓΥΝΑΙΚΑ ΨΑΡΑ: Το μοναστήρι της Χαλής.

ΨΑΡΑΣ: Έχει μοναστήρι εκεί πάνω, ο Άγιος Σιδερός είναι.

M.M.: Πάει καμιά φορά ο παπάς τσζαι λάσσει, τσζαι τα φήνει τα πέρα. Βρήκε τσζαι ντύθητσζε γιατί ήτα βρεμμένος. Το βαρκάτσζι είναι σα το μηχανάτσζι. Το τσζύμα του Κολλητηριού ήτανε.

N.M.: Το Κολλητήρι ήτανε;

(Ο Ψαράς, στο φόντο, αφηγείται ξανά την ιστορία).

ΨΑΡΑΣ: Ηκαμε μπάνιο, ηβγε έξω στο μοναστηράτσζι, ήβρε ρούχα στεγνά...Ναι!

Κατά την διάρκεια της συζήτησης με τους M.N και N.K, ο M.M. ανεφέρθηκε σύντομα σε μια δική του εμπειρία. Οι άλλοι δυο μου κάνουν κατά διαστήματα νοήματα να δώσω τον λόγο ξανά στον M.M. Ο N.K. όταν βρεθήκαμε μόνοι για λίγο, μου ανέφερε πως ο M.M. είναι από αυτούς που «είναι ήσυχοι και βλέπουν πράματα».

Σε κάποια στιγμή ο N.K. ρωτάει τον M.M αν έχει να πει και αυτός καμιά ιστορία.

Εκείνος κουνάει το κεφάλι θετικά και δολώνοντας το παραγάδι που έχει μπροστά του, ξεκινάει την αφήγηση. Ο Μ.Ν έχει υιοθετήσει παιγνιώδες ύφος. Με την ίδια διάθεση (την οποία δηλώνει με γκριμάτσες συνωμοτικές προς τα εμένα (κλείσιμο ματιού, δάγκωμα των κάτω χειλιών) παρακολουθεί και ο Ν.Κ.) Όταν όμως ένας διερχόμενος ψαράς αναφέρει το «ζώποιο», αυτό γίνεται αποδεκτό με σοβαρότητα. Την λέξη αυτή την εισάγουν στην συζήτηση με ξαφνική συστολή και ενθουσιασμό που μπορεί κανείς να παρατηρήσει και στον τόνο της φωνής τους. Ο Μ.Μ υπερασπίζεται σταθερά, με ομοιόμορφο τόνο το αληθές της εμπειρίας του χωρίς να λαμβάνει μέρος στην συζήτηση περί ζωποίου που τον αφορά άμεσα. Ακούει τα σχόλια αλλά τα προσπερνά, χαρακτηριστικό, ίσως, της αποδοχής των σχολίων.

Συμπερασματικά, θα μπορούσε κανείς να πει πως η ιστορία του Μ.Μ μπορεί να μην χαίρει αποδοχής, αλλά η υπόθεση του ότι ο ίδιος έχει «ζώποιο» ή έστω το «ζώποιο» από μόνο του, αντιμετωπίζονται διαφορετικά. Αυτό όμως δεν στέκεται εμπόδιο στην γενικότερη διακωμώδηση της αφήγησης από τους συνομιλητές.

ΚΑΛ2.8. Οι πέτρες της κακοθανατισμένης λεχώνας και το ζώποιο.

Μ.Μ. : Εννιά η ώρα ήτο, έτσι (δείχνει τον ουρανό)... αλλά εννιά η ώρα το καλοτζαίρι 'κόμα, φέτζει.

Μ.Ν. : Έλα ρε Μιχάλη τώρα...

Μ.Μ. : Ψέματά 'ναι;

Μ.Ν. : Ε, μη τα παραβράζεις τώρα, εννιά η ώρα;

Μ.Μ. : Ε, τότες οι πέτρες που 'βλεπα τι ήτανε;

Μ.Ν. : Ποιές πέτρες; (κάνει νόημα προς τα εμένα με το χέρι που σημαίνει, περίμενε τώρα, άκουσε. Το νόημα γίνεται πίσω από την πλάτη του Μ.Μ ο οποίος δεν κοιτάζει τριγύρω αλλά αφηγείται προσηλωμένος στο δόλωμα).

Μ.Μ. : Να, τόσο μεγάλες (στερεώνει το αγκίστρι πάνω στο πλαστικό φιλιατρό του παραγαδιού και σχηματίζει σφαίρα πλησιάζοντας τις παλάμες, εκτείνοντας τα δάχτυλα και ενώνοντάς τα κατ' αντιστοιχία). Ερχότανε έτσι 'πο πάνω μου (δημιουργώντας με τον δείκτη μια φθίνουσα καμπύλη πορεία από ψηλά πάνω από το

κεφάλι του μέχρι τα γόνατά του. Έπειτα πιάνει πάλι το αγκίστρι και συνεχίζει).

N.K. : Ρε, (σοβαρά, απευθυνόμενος στον M.N. και ενώ ο M.M. συνεχίζει την αφήγηση) είδες αυτό που λέμε, «το ζώποιο;».

M.N. : Ε, αυτό είναι το ζώποιο (συγκαταβατικά).

Δ.Ψ. : Το ζώποιο! (κουνώντας το κεφάλι σε ένδειξη συμφωνίας).

N.K.: Το ζώποιο του ανθρώπου είναι αυτό, άμα το 'χει, άμα δεν το 'χει...

M.M. : (Χωρίς να δίνει σημασία). Μετά...ηβάστου δυο καλάθια σύκα...ήκοφτα τζε 'γω, όσο ήκοφτα, τόσες πέτρες ηρχότα (μ)πο 'πίσω μου.

M.N. : Εν ηψάσες α τους πετάξεις πέτρες πίσω;

M.M. : Αφού σου λέω, σαν το τσουβάλι, που λύνεις ένα τσουβάλι και πετάς τα, έτσι ερχόταν οι πέτρες.

N.K. : Ησφυρίζανε...(σιγανά και συγκαταβατικά)

M.M. : Έννι γύρισα πίσω, έννι σταμάτησα. Ήμου τζσαι παιδάτζσι, εφτά-οχτώ χρονώ...Μετά άκουσα ότι πέθανε καμιά γέννα...καμιά γυναίκα γέννησε σ'αυτό το σπίτι που ήτον Έλληνες τσαπέρα τζσαι ηπέθανε πάνω στη γέννα. Το 'κουσα παλιά. Τζσαι 'πο τότε δε ξαναπέρασα 'πο τζσει. Δηλαδή όταν εν ήβρισκα ταξί εν ηρχόμου γκάτω...Σου μιλάω για μεγάλες πέτρες που ηρχότα δίπλα μου, ηπέρνου πάνω που τη τζεφαλή μου τζεσε ηπέφτα δεξιά, έτσι κάτω, κάτω που το μποταμό.

ΚΑΛ3.1.

Ημερομηνία: 19ΟΚΤ08.

Αφηγητής : Ν. Χ., ετών 31, βιολάτορας.

ΚΑΛ3.1. Ο Αλεξιάδης.

N.X.: Υπήρχε, αυτός ο άνθρωπος υπήρξε, ο Αλεξιάδης. Ε, απ'όσο θυμάμαι πρέπει να τανε, μες τη φαντασία μου τουλάχιστο, όχι τελείως μέσα στη φαντασία μου, υπήρξε αυτός ο άνθρωπος στις αρχές του προηγούμενου αιώνα. Έτσι; Εκεί γύρω στη δεκαετία του τριάντα-σαράντα εκεί πρέπει να 'τανε. Αυτός ο άνθρωπος ήτανε πολύ

πλούσιος και για κάποιο λόγο...λεγότανε Αλεξιάδης...και για κάποιο λόγο...μάλωσε για κάποια γυναίκα, με κάποιον άλλο. Και αυτός ο άλλος, ο φόνος έγινε στα Βασιλικά, αυτό μόνο ξέρω που μου λεγε η γιαγιά μου. Ο φόνος έγινε στα Βασιλικά. Όχι στα Βασιλικά! Όχι στα Βασιλικά, προς τη Χώνη, λίγο προς τη Χώνη, εκεί κάτω ήταν το σπίτι ντου, ένα μεγάλο σπίτι. Και αυτός ο οποίος μαλώνανε για τη γυναίκα, αυτή ντη γκοπέλλα, ε, πήγε και το σκότωσε, κρύφτηκε μες το περβόλι και το βράδυ που έπινε αυτός το γκαφέ του έξω, τι έκανε, ξέρω 'γω, στην αυλή. Με το πιστόλι τον σκότωσε μες απ'τα δέντρα. Και από τότε υπήρχε η αυτή...Α! Αν θυμάμαι καλά έτρωγε σκυλιά ο Αλεξιάδης; Δηλαδή είχε αυτή τη ιδιορρυθμία, ότι έτρωγε σκύλους, δε θυμάμαι τι. Είναι λίγο συγκεχυμένα, γιατί μιλάνε τώρα, μ'αυτή την ιστορία ασχολούμαι μετά από είκοσι χρόνια. Δηλαδή ήμαστα μικροί που ρώτησα τη γιαγιά μου. Κατάλαβες; Και μετά λέγανε ότι είχε στοιχειώσει το Κάστρο της Χρυσοχειριάς και μετά αφού νύχτωνε, κατέβαινε, σαν στοιχειό, ας πούμε και γάβγιζε. Επειδή αν θυμάμαι καλά έτρωγε σκύλους και επειδή κακοπέθανε αυτός ο άνθρωπος ας πούμε, είχε στοιχειώσει και ήτανε πλούσιος, λέγανε ότι ήτανε πλούσιος, στις αρχές του αιώνα.

ΚΑΛ4.1 έως 4.4.

Ημερομηνία: 19ΟΚΤ08.

Αφηγητής : Ν.Ε., ετών 64, συνταξιούχος πλοίαρχος ποντοπόρων.

ΚΑΛ4.1.Οι Μαυροφόρες που τραγουδούν.

Ν.Ε.: Όταν ήμουνα μικρός κοιμόμουν μέσα στο καϊκι του πατέρα μου. Για φύλαξη. Εγώ μαζί με τον αδερφό μου. Λοιπό, ένα βράδυ, μας λέει ο πατέρας μου, λέει, «Να πάτε να κοιμηθείτε μες το καϊκι επειδή είναι νοτιάς και έχει μεγάλη φουρτούνα». Ε, λέμε και 'μεις, «Να πάμε». Εντωμεταξύ, παιδιά μικρά δηλαδή...της τάξεως του...δέκα ετώ...έντεκα ετώ...μαζί με τον αδερφό μμου, αυτός ήταν μου φαίνεται δέκα ετώ. Εξεκινήσαμε από τον Άγιο Μάμμα για να βρεθούμε στο τελωνείο, μετά το τελωνείο, <...>λοιπό, μετά το τελωνείο, προχωρήσαμε λίγο. Εντωμεταξύ ο αέρας με τα κύματα...γιατί το Φανάρι ήτο πάρα πολύ μικρό, στενό. Μπορεί να είχε το μήκος που

έχει τώρα, <...> αλλά ήτανε στενό και μακρύ.

Αράδο αράζανε τότε;

N.E.: Όχι, υπήρχαν προβλήτες, εκεί που είναι το Δημαρχείο, εκεί στον άγνωστο στρατιώτη ήτανε για τις βάρκες...και η μεγάλη προέκταση που ξεκινούσε από το λιμεναρχείο και έφθανε σε κάποιο μεγάλο μήκος εκεί ράζανε, στις νοτιάδες, όλα τα μεγάλα σκάφη. Λοιπόν εκεί το χει ράξει ο πατέρας μου και πήγαμε και εμείς να το φυλάζουμε. Με τον αέρα και με το κύμα, άκουες φσσς, να φυσάει και να χτυπάει το κύμα, μεγάλη κακοκαιρία ο νοτιάς αυτός (η χροιά της φωνής του σκληραίνει, τα φωνήεντα εκτείνονται, ειδικά στη λέξη «μεγάλη» το «α» της παραλίγουσας αποκτάει δυο επιπλέον χρόνους), όπως προχωρούσαμε για να πάμε στο καϊκι, δε θα ήτανε περισσότερο από πενήντα-εξήντα μέτρα, εβδομήντα; να ήτανε δεμένο το καϊκι απόσταση από το λιμεναρχείο. Και μου λέει ο αδερφός μου, ο μικρότερος, δέκα ετώ, εγώ θα ήμουνα δώδεκα, λέει, «Νίκο λέει, για κοίτα τη παραλία» λέει, «να δεις κάτι νεραϊδες!». «Βρε α παράτα με», του λέω, «τι είναι αυτά που λες;». Γυρνάω και τι να δω; Μα θάτανε καμιά δεκαριά μαυροφόρες (χαμογελάει)...ο νοτιάς έπαιρνε...όπως είναι του παπά το ράσο, έτσειδα τέτοια φορούσαμε. Καμιά δεκαριά και οι δέκα στη γραμμή, έπαιρνε ο αέρας το ράσο και είχε εδώ (αγγίζει την πλάτη του) μια κορδέλα μαύρη...γιατί καμιά γυρνούσαν και ήτανε απέναντι στον άνεμο και τραγουδούσανε. Μια μελωδία (με πάθος), μια μελωδία τι να σου πώ! Δεν το ξεχνάω! Δε θα το ξεχάσω στη ζωή μου, είμαι τώρα εξηντατεσσάρω ετώνε. Εντωμεταξύ μετά μου λέει ο αδερφός μου, «Μα τώρα αυτές τι κάνουνε εκεί;». Εγώ πονηρεύτηκα, λέω, «Ααα, κάτι παράξενο είναι». Εντωμεταξύ η ώρα...δεν είχαμε και ρολόι τότε παιδιά, δεν υπήρχαν ρολόγια ούτε και είχα βάλει ποτέ μου ρολόι, ξηπόλυτοι ήμασταν με τα σορτς, αυτά...Ε, δεν ήξερα τι ώρα ξεκινήσαμε από πάνω από τον Άγιο Μάμμα και κατεβήκαμε εκεί. Μας πήρε έτσι, λίγο, φόβος. Λεί, «να τρέξουμε». Με το που είπε ο αδερφός μου, «Να τρέξουμε», τότε φούντωσε ο φόβος περισσότερο (χαμογελάει), και τρεχαμε, τρέχαμε, τρέχαμε...Το πώς μπήκαμε μέσα στο καϊκι, δε λέγεται. Γιατί τα καϊκια ήταν πρυμνοδετημένα, με σκοινιά χοντρά και ήτανε πολύ απομακρυσμένα από τη στεριά και συνδεότανε με μια βαρκούλα που...με τα σκοινάκια, τραβούσες να μπει μέσα, μετά α τραβήξεις το άλλο σχοινί του καϊκιού, να φτάσεις εκεί. Το πιστεύεις απ' το φόβο μας,

δεν υπολογίσαμε τίποτα. Πως βγαίνει ο ποντικός πάνω στο...αυτό...πως το λένε...στο γκάβο και περπατάει, έτσι λοιπό ανεβήκαμε και πήγαμε και κατευτεία πέσαμε κάτω στο...στη πλήρη υπήρχε μια, ένας ας το πούμε μικρός χώρος όπου είχε δύο ράτζα, και κει πήγαμε και κοιμηθήκαμε. Και δεν κοιμηθήκαμε, όλη τη νύχτα από το φόβο μας σηκωνόμαστανε, ανοίγαμε το σύρτη, είχε μια, θράπφα τη λέγαμε, που έκλεινε αυτό το μικρό προστατευτικό, η κάμαρη η λεγόμενη, ο Θεός να τη γκάμει κάμαρη, που πρεξείχε απ' τη γκουβέρτα. Και βγάζαμε το κεφάλι μας και...(σιωπή, σαν να αφουκράζεται) για μια στιγμή, ορισμένες φορές, (η φωνή του βαθαίνει) άκουγα τη μελωδία, που τραγουδούσανε. Ε, το πιστεύετε που μέχρι που ξημέρωσε ο φόβος μου, δε μ' άφησε να κοιμηθώ. Τότε πια που χάραξε, τότε πια ηρέμησα, έχει, λέω, φως, Νικόλα κοιμήσου. Και, ε, τι ύπνο, γιατί εμείς το πρωί θα σηκωνόμαστο να πάμε σχολείο. <...>

ΚΑΛ4.2. Του Νταούτθη το σπίτι.

Τέτοια πράγματα γουλιασμένα λέγατε μέσα στα πλοία, κυκλοφορούσαν ιστορίες;

N.E.: Όχι, δεν...εκεί...Μπορώ να πω πιο πολύ τις παλιές εποχές εδώ, στις γειτονιές, στη γειτονιά που πηγαίναμε, τα παιδιά μεταξύ μας...

Είχε κανένα μέρος που φοβόσασταν;

N.E.: Ναι, του Νταούτθη. Εκεί λέει όποιος περνούσε άκουε άγριες φωνές. Του Νταούτθη είναι...τόρα πως το ονομάσανε Νταούτθη; Ε, απέναντι από το σημερινό επαρχείο είναι η Alpha Bank. Αυτό είναι ένα παλιό χτήριο. Αυτό το παλιό χτήριο ήτανε λέει του Νταούτθη. Ίσως ο Νταούτθης να ταν κάποιος μεγαλέμπορας της Καλύμνου ο οποίος ευημέρισε οικονομικά και έφτιαξε αυτό το χτήριο και είχε ένα μεγάλο χτήμα, εκεί στον Άγιο Μάμμα, πιο κάτω βέβαια, εκεί περίπου που είναι του Γ. του Κ. τα πατρογονικά, που έχει και μια εκκλησία μέσα, την Παναγιά την Φανερωμένη. Δεν ξέρω, αν πρέπει...ξέρεις εκεί; Εκεί λέει...περνούσανε. Και όταν είμαστο πιτσιρίκια πάλι, περνούσαμε όταν ήταν βράδυ, ήταν σκοτεινά, δεν υπήρχαν και φώτα...δεν υπήρχανε όπως είναι τώρα που είναι φωταγωγημένα, ας πούμε, οι δημόσιοι δρόμοι. Εκεί ήτανε αραιά και που να υπήρχανε φώτα για να δεις, ήταν πάντα σκοτεινά. Και κάθε απόμερο που να πούμε...από γεννησιμιού ο άνθρωπος φοβάται, έχει το αίσθημα

του φόβου, άλλος λίγο, άλλος πολύ, το έχομε. Εμπάσει περιπτώσει, όποτε περνούσαμε από εκείνη τη γωνιά, γιατί ήτανε μεγάααλοι οι τοίχοι, μεγάααλα χτήρια, ήτανε κουμούλλες μεγάλες, και μέχρι τώρα υπάρχουνε αυτές οι κουμούλλες.

Κλειστό ήτανε γύρω αυτό;

Ν.Ε.: Ναι, κλειστό ήτανε. Και εμείς περνούσαμε τον δημόσιο δρόμο. Να έτσι (ορθώνει την παλάμη του και σέρνει το δείκτη του άλλου χεριού κατά μήκος της, εννοώντας «από κάτω, παράλληλα».)

Παλιόσπιτο έμεινε αυτό;

Ν.Ε.: Εκειπέρα, είχε από μέσα ένα αρχοντικό πάλι, που ήτανε σε πυραμίδα. Το οποίο ήταν δικό ντου. Βέβαια εμείς γνωρίσαμε την επωνυμία αλλά δεν γνωρίσαμε αυτούς τους ιδιοκτήτες, γιατί αυτοί παλαιότερα θα είχανε πεθάνει. Εμείς γνωρίσαμε άλλους. Ήταν το σπίτι του Ψ. εκειπέρα. Και όποτε περνούσαμε, από τον φόβο μας, περνούσαμε ομαδικά και όλοι με γρηγοράδα για να φύγομε.

ΚΑΛ4.3. Οι μελωδίες στα Αργινώντα.

Ν.Ε.: Και άλλη μια φορά, πάλι αυτά όταν ήμασταν παιδιά. Πιθανόν να ήμουν μαθητής του Γυμνασίου, εκεί γύρω στην τρίτη Γυμνασίου, τετάρτη, πέμπτη, που ο πατέρας μου, εγώ τελείωσα το Γυμνάσιο το εξήντα δύο...εξήντα δύο, μείον έξι; Πενήντα έξι...Από το πενήντα έξι που θυμάμαι μέχρι το εξήντα δύο κάναμε τα καλοκαίρια εξοχή στο Μασούρι. Δεν υπήρχαν δρόμοι, ο δρόμος ήταν μέχρι τις Ελιές. Από εκεί και πέρα ήταν ποδαρόδρομος. Δεν υπήρχαν δρόμοι, δηλαδή αμαξωτοί. Και από εκεί έκοβες, απάνω τη πλαγιά και πλαγιά-πλαγιά βρισκόμαστα στο Μασούρι. Όχι να περνάς από κάτω από τις Μυρτιές. Ψηλωμένα από πάνω. Έμπαση περιπτώσει, μετά, τώρα δε θυμάμαι ακριβώς, γύρω στο...εγώ τελείωσα το Γυμνάσιο το εξήντα δύο, να χε γίνει...το πενήντα οχτώ, πενήνταεννιά ο δρόμος, Γαϊδουρόραχο -Μυρτιές; <...> Εκεί περίπου. Και από το Μασούρι δεν υπήρχε δρόμος για να πας στα Αργινώντα. Και ο πατέρας μου, έφερνε το καϊκι έφερνε το καϊκι για να εξυπηρετήσει εκεί όλους τους παραθεριστές, τους ντόπιους παραθεριστές, που δεν υπήρχαν σπίτια μόνο κάναμε καλύβες τα καλοκαίρια. Και ο πατέρας μου έφερνε το καϊκι της Παναγιάς, το

Δεκαπενταύγουστο, παραμονή και πηγαίναμε στη Συκιά που εκεί είχε ένα μόλο, και παίρναμε όλη...ας πούμε, όλους τους παραθεριστές τους Καλύμνιους, όχι μόνο από το Μασούρι αλλά και από τις Μυρτιές, τους φορτώναμε όλους στο καϊκι και πηγαίναμε στα Αργινώντα, που ήτανε ο εσπερινός (χαμογελάει) και διανυχτερεύαμε εκεί με το καϊκι. Και όλος ο κόσμος διανυχτεύερε, έμενε το πρωί που θα ήτανε η Θεία Λειτουργία της Παναγιάς ανήμερα. Αλλά πάλι το καϊκι το ράζαμε, όπως είναι ο κόλπος; Των Αργινωντών ; Εδώ είναι η Παναγιά των Αργινωντών, (δείχνει με το δάχτυλό του κάποιο σημείο μπροστά του), συνεχίζει, (σχηματίζει αριστερόστροφα ένα ημικύκλιο με το ίδιο δάχτυλο από το σημείο που έδειξε) γιατί είναι η παραλία, το καϊκι το ράζαμε καμιά εκατοπεννηνταριά μέτρα, μακριά προς το...

Από τη μεριά του Εμπορίου δηλαδή.

Ν.Ε.: Α, μπράβο. Προς τη μεριά εκεί το δέναμε και βγαίναμε έξω. Και μια φορά μου φαίνεται ο πατέρας μου, στον εσπερινό που 'τανε νύχτα, μας έστειλε να πάρουμε κάτι από καϊκι. Μαζί με τον αδερφό μου. Και κάτι φίλους εκεί παραθεριστές του Μασουριού. Και...όταν εμείς φύγαμε από το καϊκι για να ρθούμε στην Παναγιά ακούγαμε...μελωδίες! (χαμογελάει). Που ρχότανε μπάλι (χτυπά το χέρι του στο τραπέζι) οι μελωδίες 'πο τη θάλασσα. Μα γλυκιές μελωδίες, ε; Γλυκιές μελωδίες! Δηλαδή...σου άρεσε. Καλά εκεί (βιαστικά μιλώντας) δε το...με το να μη βλέπουμε κάτι, όπως αυτό που είδα, όντως το είδα...(σιωπή), εκεί στο λιμεναρχείο.

Τι να 'ταν αυτό;

Ν.Ε.: Εκεί, τώρα τι να πω; Να πιστέψω στα φαντάσματα; Τι να πω; Να 'ταν καλόγριες και ήρθανε; Τι να πω;...Τι, δεν μπορώ να το εξηγήσω αυτό. Δεν μπορώ να το εξηγήσω. <...> .

ΚΑΛ4.4. Το όνειρο για τον θησαυρό.

Ν.Ε.: Άλλη μια φορά πάλι, όλες αυτές οι ιστορίες που σου λέω είναι της μαθητικής περιόδου. Από το πενήντα έξι μέχρι το εξήντα δύο. Όχι...εκεί περίπου. Θυμάμαι ο αδερφός μου είδε ένα όνειρο. Και μου λέει, «έχει ένα βράχο στο Σταλό μέσα», που είναι ο Άγιος Μάμμας; Απ'την πομέσα μεριά. Που προχωράς προς το

βουνό. Προς τη πλαγιά του βουνού. Τώρα είναι γεμάτο σπίτια. Έχει γίνει πολιτεία. Αλλά εκεί που υπάρχει ο βράχος ήτανε χτήμα. Και μού λεγε ότι στο βράχο αυτό από κάτω έχει δει όνειρο ότι αν σκάψουμε, όχι σε πολύ βάθος, υπάρχουνε δύο τενεκέδες χρυσό. Σε βέργες. Ε, και πήγαμε εμείς. Εμείς οι δυο και ο άλλος μου αδερφός, γιατί είμαστε οχτώ παιδιά. Και πήγαμε και σκάβαμε, σκάβαμε, σκάβαμε, (χτυπά με το δάχτυλο το τραπέζι σαν να ήταν αξίνα που τρυπάει το χώμα). Και τότε ήταν μέσα...δεν ξέρω τη τσάπφα ήταν που χρησιμοποιήσαμε, τι φυτάρι. Η αν, δεν ξέρω, 'γω με τα χέρια και λοιπά ή με κάνα γκασμά παράξενο. Αλλά σκάψαμε αλλά δε βρήκαμε τίποτα. Ναι...Ε, εγώ έχω την εντύπωση ότι βέβαια, ήμασταν μικρά παιδιά και το βάθος που κάναμε ήταν πάρα πολύ μικρό, νομίζω ότι...τότε ένα μικρό παιδί, ένα παιδί αθώο, τα οράματα, αν όχι τα οράματα, αυτές οι φαντασίες των ονείρων, νομίζω ότι αληθεύουν. Αληθεύουν...Γιώργος είπες το όνομά σου; <...>

ΚΑΛ5.1 έως 5.10.

Ημερομηνία: 19ΟΚΤ08.

Αφηγητής : Γ.Χ. ετών 61, ψαρέμπορος. Συνομιλητής: Κ. Μ., ετών 68, νεωκόρος. Η Κ.Μ. δεν συμμετέχει ενεργά. Την ώρα της αφήγησης φτιάχνει «φυτίλια» για τα καντήλια των τάφων χρησιμοποιώντας ξεραμένους ανθούς από το φυτό που στην Κάλυμνο λένε «μολόκχα» ή «φυτιλιά».

ΚΑΛ5.1. Η περιγραφή του ξαδέρφου.

Γ.Χ. : <...> Μεγάλωσε πάνω στα βουνά και υπήρχε το παρατσούκλι του Τ. του Κ. από τη Πίσω Κυρά Ψηλή. Αυτός τώρα είναι 38-39 κάπου τόσο χρονώ είναι. Μου χει κάνει δυο-τρεις, μιλάμε για τρελαμένες ιστορίες (χαμογελάει), δηλαδή ιστορίες που τις έζησε αυτός με τα μάτια του. Μιλάμε α σου τις κάνει και να νετριχιάζεις, σε τέτοια φάση...αλλά αυτός δεν καταλαβαίνει τι είναι...τη λέξη φόβος, δεν έχει πρόβλημα αυτός να τόνε στείλεις στην άγρια νύχτα να πάει, που θέλεις να πάει; Στα νεκροταφεία; Σε...να πάει οπουδήποτε θέλεις, στα βουνά, δεν έχει πρόβλημα, δεν φοβάται, δεν κωλώνει, δεν...Δηλαδή αυτός δουλεύει με κηροζίνη δεν έχει αυτός αίμα μέσα του με

λίγα λόγια. (δραματική παύση. Κουνάει το κεφάλι του σαν να έχει ακούσει κάτι απίστευτο). Εχτές ήμασταν μαζί. Δουλεύει στο Πυθάρι. Του το 'πα. Του λέω, έτσι και έτσι, ένα παιδί, της Ισιδώρας λω ο ανηψός και θα θελα α του κάναμε καμιά ιστορία. Λέει, πρέπει να κολλήσει να δούμε που θα βρεθούμε <...>

Εγώ αυτό που έχω α σου πω τώρα...Αυτός εμένα μου είπε δυο ιστορίες τις οποίες θα στις πω, τις θυμάμαι πάρα πολύ καλά.

ΚΑΛ5.2. ΠΛΑΣΜΑΤΑ. Η ασπροφόρα.

Γ.Χ.: Εγώ προσωπικά...μια ασπροφόρα...μετά μάς έλεγε η μάνα μας, ότι ήτανε λε μια...Θεός συγχωρέσει της, μια κυρία η οποία ήθελε να μας φοβίσει για να μπούμε μέσα, ξέρεις τότε δεν ήταν ας πούμε...ήταν άλλα χρόνια δηλαδή ξέρω'γω πριν σαράντα πέντε χρόνια, να ήμασταν εφτά, οχτώ χρονώ, παραπάνω δεν ήμασταν. Έβγαινε μια απέναντι...εγώ την θυμάμαι, έβγαινε με το άσπρο σεντόνι (προσοχή στον επιτονισμό της λέξης «άσπρο» με έκταση του «α» που συνοδεύεται με κίνηση των δυο χεριών, οι παλάμες στραμμένες προς το πρόσωπο πέφτουν προς τα κάτω σχηματίζοντας μια νοητή πυραμίδα από την κορυφή στην βάση της δηλώνοντας το σεντόνι)

Ποιο σπίτι ήταν αυτό;

Γ.Χ.: Ένα, το σπίτι υπάρχει αυτό ακόμα, είναι γκρεμισμένο, δεν...Και έκανε ξέρεις κάτι τρελά εκεί πέρα για να μας φοβίσει σαν πιτσιρίκια εμάς, εμείς τώρα. δε...το Λαγκάι, το Μαυροβούνι που λένε, μέσα εκεί μέναμε εμείς τότε που 'μαστο πιτσιρίκια και αυτή έβγαινε από τη μια πάντα του βουνού και εμείς ήμαστο από την άλλη πάντα, τα σπίτια.

Σε τι απόσταση;

Γ.Χ.: Όχι, τι να πω τώρα, στα τριάντα μέτρα; Μια ρεματιά δηλαδή ήταν ο ένας από μια πάντα, ο άλλος από την άλλη.

ΚΑΛ5.3. Η Κουλουμούντραйна.

Γ.Χ.: Ε, ένα άλλο που το θυμάμαι και αυτό πολύ ζωντανά. Η Κουλουμούντραйна αυτή που λέμε δηλαδή, αυτή...τα μαλλιά της εγώ τα είδα, όλα μέχρι κάτω τα πόδια...ξαθά και σγουρά. Όλα μέχρι κάτω. Όταν έβαλε αυτός τις φωνές και φώναζε μάννα βοήθεια... ε, έχει μια σπηλιά πάνω από το ντάμι του Κουλλιά, το ντάμι του Κουλλιά στην κατοχή, στον πόλεμο ήτανε ένας κρυψώνας, δεν ξέρω, εκατό πενήντα άτομα είχε μέσα; Μια σπηλιά που πάει πολύ βαθιά μέσα. Πο πάνω από τι σπηλιά αυτή έχει μια σπηλιά που λέγεται η Κουλουμούντραйна. Τώρα, καλύμνικια προφορά είναι, μη μου πεις τώρα τι αναλύει ας πούμε η λέξη Κουλουμούντραйна. Όταν όμως αυτός έβαλε τις φωνές μάννα βοήθεια, ο οποίος είναι στο.. Πρίζμπεην της Αυστραλίας, από εκείνα τα χρόνια που έφυγε, Μ. Φ. λέγεται στο όνομα, ήρθε σε ένα σημείο που όταν ήβγαμε εμείς πίσω από το τελευταίο σπίτι, πρώτο σπήλαιο από τον Κουλλιά, έπεσε κάτω αυτός και αυτή εμφανίστηκε. Γω πλιό σαν πιτσιρικάς την έχω μέσα στη μνήμη μου που τότε κυνηγούσε κατά πόδας που λέμε. Αλλά...

Αυτό ήταν το χαρακτηριστικό της, τα μακριά μαλλιά;

Γ.Χ.: Μπράβο. Τσε ηλέα μου, (μιμούμενος την φωνή μιας γριάς που φωνάζει, χαμηλώνοντας την ένταση της φωνής του και εκτείνοντας τα φωνήεντα των λέξεων σαν να τραγουδάει) «μουρέ μάνι-μάνι γιατί α σε φάει η Κουλουμούντραйна». Ξέρεις τώρα, οι γριούλες για να μας φοιζούνε, μετά, μετά από το γεγονός αυτό. Ο παπά-Γ. δηλαδή αυτός ο παπάς, εγώ έχω παντρεμένος τριάντα εννιά χρόνια στον Άγιο Στέφανο και είμαι με τον παπά-Γ, δηλαδή αυτός ο παπάς ήταν πριν σαράντα δύο - σαράντα τρία χρόνια, αυτός ο παπά- Αλευροφάς τότε διέβαζε επί δεκαπέντε μέρες; Είκοσι μέρες για να συνέλθει. Του 'κανε ας πούμε σαν ευχέλαιο, να το πούμε έτσι, για να συνέλθει.

ΚΑΛ5.4. Το άγγιγμα του χεριού στον Πριόνα.

Γ.Χ.: Και (ο τόνος του καθώς προφέρει αυτή την λέξη έχει αλλάξει δηλώνοντας συμπόνια και συστολή για το συμβάν που αφηγήθηκε) άλλη μια φορά που πήγε, ξάδερφός του, στον Πριόνα, δηλαδή εδώ που ναι τώρα το βιολογικό (ρωτάει αν γνωρίζω). Τέρμα μέσα; (δείχνει από το παράθυρο). Στο Δάμο; Όχι που ναι τα σπίτια,

που ναι τώρα το ταχύπλοο;

Ναι

Γ.Χ.: Απέναντι ακριβώς. Εκεί λέγεται Πριόνας. Αυτός μάζευε κοχύλια και πατελίδες, και όντα ήρθε όξω, δεν ημπόριε να μιλήσει της μάνας του. Περάσανε, έξι-εφτά μέρες μετά πλιά ηξεγάθεψε α μιλήσει της μάνας του, ότι κάποιο χέρι λε τον άγγιξε. Εκεί που ήτανε σκυμμένος και μάζευε τις πεταλίες. Στο Ζιπάρι, αυτός είναι πενήντα εννιά- εξήντα χρονώ και ζει στη Κω, Πατέρας Γιώργος λέγεται αυτός. Γιατί...λέγανε πως αυτές ήταν «κακιές ώρες». Κακοθανατισμένους (συνωμοτικά)...τέτοια πράγματα ας πούμε. (Κάνω πως δεν καταλαβαίνω επακριβώς) Η ψυχή του, ξέρω γω, η οφθαλμαπάτη σου, ξέρω 'γω πως;

Δηλαδή κακιά ώρα τι είναι;

Γ.Χ.: Κακιά ώρα, δηλαδή, μπορεί από εκεί που σκοτώθηκε αυτός να πέρασες εσύ την ώρα που...μία η ώρα τα μεσάνυχτα λε βγαίνουνε οι κακιές ώρες και μία το μεσημέρι. Προφανώς από εκεί πέρασες εσύ και ξέρω γω, το ένστικτο του νεκρού, η μοίρα του σ'έφερε έτσι...(φαίνεται μπερδεμένος)

Κ.Μ : (παρεμβαίνοντας) Το ζώποιο... (με τόνο επεξηγηματικό, συνεπικουρικά στην αμηχανία του Γ.Χ. να εξηγήσει τι είναι η κακιά ώρα)

Γ.Χ.: Το ζώποιο, ακούμπησες κάπου και... πώς να το αναλύσω τώρα; Αυτός έπαθε μουγκαμάρα μια βδομάδα. Και μετά από μια βδομάδα που συνήλθε εξήγησε στην μάνα του όλα τα γεγονότα, πως συνέβη, που ήτανε, πως, και τι και τι...

Μάλιστα.

Γ.Χ.: Αυτά που σου λέω τώρα, αυτό, η Ασπροφόρα, το είδα εγώ με τα μάτια μου. Η Κουλουμούντραйна το ίδιο. Αυτό που λέω τώρα με το άγγιγμα δεν το είδα, το διηγούταν αυτός που σου είπα εκεί στον Πριόνα (προσπαθεί να συνοψίσει για να θυμηθεί την επόμενη ιστορία. Μετράει τις ιστορίες μετα δάχτυλα, μια, δυο, την ιστορία που είπε ο «άλλος» δεν την μετράει).

ΚΑΛ5.5. Ο άνθρωπος με την ασπίδα και το κοντάρι.

Γ.Χ.: Εγώ προσωπικά πάλι σαν πιτσιρικάς (και τώρα μετράει και τρίτο δάχτυλο) οχτώ-εννιά χρονώ γύρω εκεί, στο Βαθύ, εκεί που είναι τώρα το Γαλήνη το Ξενοδοχείο, το Καρινάγιο του Βαθιού; Στη Ρήνα στο Βαθύ, εκείνο ήτανε μια πεδιάδα. Ένα χωράφι δηλαδή, τίποτα άλλο δεν είχε. Πηγαίναμε κάτω μαζί με τον παππού μου, Θεός συγχωρέστώνε, και πηγαίναμε στη βαρκούλα. Εκείνος έφυγε και με άφησε μόνο μου. Έχει ένα ρυάκι που τρέχει το νερό το γλυκό και πάει μέσα στη θάλασσα. Και εγώ έπαιζα εκεί μέσα στο ρυάκι, ήταν νύχτα, όχι και πολύ αργά, να ήταν μια ώρα μετά που σκοτείνιαζε; Τώρα (γυρνά το κεφάλι στο ένα πλευρό σαν άνθρωπος σε περισυλλογή και σουφρώνει τα χείλη όπως κάνουν οι δύσπιστοι στην Κάλυμνο) εγώ αυτό που είδα: Έναν άνθρωπο σαν σε στυλ, δηλαδή όπως είναι ο Ταξιάρχης, η εικόνα; Κάπως έτσι, με ασπίδα και κοντάρι. Εγώ, σαν παιδάκι, του πέτου πέτρες και προχώρου συγχρόνως. Το σπίτι το δικό μας τι ήτανε; Τελειώνοντας το ριμί εκεί που λέμε, έχει μια λιμνούλα που έχει κάτι ψάρια μέσα, δεν ξέρω άμα τα έχετε δει, από πάνω ακριβώς είναι το δικό μας το σπίτι. Δηλαδή συνορεύει η λίμνη με το δικό μας το σπίτι. Νοιώ τη πόρτα λοιπόν, μπαίνω μέσα, μου φωνάζει η γιαγιά μου, Θεός σχωρέστη, (μιμούμενος την φωνή της γριάς όπως παραπάνω) «έλα δω πλιό κουλούτζσι, νεμαζεύτου». Λέω της, «γιαγιά έτσι και έτσι, δω πιο κάτω, είχε έναν άνθρωπο λέω, σα στρατιώτη (μιμείται την φωνή του έκπληκτου μικρού εαυτού του) με την ασπίδα, όρθιος με το κοντάρι, του πέτου πέτρες» (αλλάζει φωνή και παίρνει το ύφος της γιαγιάς) «Βρε έλα μέσα κουλούτζσι τζσε είναι η κατζισιά ώρα». Αυτές οι εκφράσεις δηλαδή είναι των παλαιών. Ας πούμε ανθρώπων που πεθάνανε εδώ και δεκαπέντε χρόνια και πεθάνανε ογδόντα πέντε, ογδόντα εννιά, ενενήντα, σε τέτοιες ηλικίες. Δηλαδή γεννηθείς το οχτώ, το εννιά, το δέκα.

ΚΑΛ5.6. Η φωνή μέσα από το Κάστρο της Κυρά-Ψηλής.

Γ.Χ.: Έχομε τώρα, αυτά που εγώ έχω ζήσει στα έχω πει, έτσι; Έχομε τώρα αυτά τα δυο που μου 'πε ο αυτός ξάδερφος μου που σου λέω που μεγάλωσε πάνω στο βουνό. Ρε, μου λέει, καθόμουνα λέει στη Ρήνα κάτω, δώδεκα η ώρα τη νύχτα. (μεγάλη παύση). Α...α παίνω μαθέ; Ε, και δε παίνω; Τα δίνει από κει πάνω γραμμή, από τη Ρήνα,

βγαίνει μια κορυφή, δεύτερη κορυφή, η τρίτη είναι η Παναγιά η Κυρά-Ψηλή και μετά περνάμε από μπροστά από τη Κυρά-Ψηλή, βλέπει το δρομάκι που πάει προς την Πίσω Κυρά Ψηλή και το άλλο δρομάκι τελειώνει και γυρίζομε δεξιά και πάμε στο Κάστρο της Παναγιάς της Κυράς-Ψηλής. (παύση) Ψιλόβρεχε. Όταν πέρασε λέει αυτός από εκεί, ήταν περίπου...μία και δέκα...και τέταρτο κάπου εκεί ήταν ώρα, τα 'βλεπε με το φεγγάρι όχι ότι είχε ωρολόι. Κούει μια φωνή. (δυνατότερα) «Ρε, έλα μέσα!». Αααα! Γυρίζει προς τα πάνω, φερμάρισε, του κόπηκε λε το μισό αίμα και πάλι λε, δε το 'βαλα κάτω, λε, α, μπορεί να παράκουσα. Περνάει λε λιγάκι, εντωμεταξύ, αυτός άμα θα κάμει ένα πόσκελο έτσι, εσύ θέλεις πέντε-έξι για να πας κοντά του. Μιλάμε, δεν περπατάει στο ίσκιωμα όπως περπατάει στο βουνό γιατί εκεί μεγάλωσε. Μετά πάλι από λίγο : (πιο δυνατά ακόμα) «Βρέε έλα μέσα!». Ε, ρε ποιος είδε λε το Θεό και δεν τότε φοβήθηκε. Τα πόδια του λε χτυπάγανε εδώ (δείχνει πίσω τους ώμους του). Έτσι. Και ο άλλος που ήτο μέσα στη Κυρά-Ψηλή, στο Κάστρο, τον ήβλεπε, γνώρισε ποιος ήτανε και του φώναζε, «ρε έλα μέσα». Αυτό τώρα βέβαια δεν πάει στο γουλιασμένο, πάει στο τι συνέβη. Μετά από δυο-τρεις μέρες βρεθήκανε κάτω στη Ρήνα. Του λέει, «ρε συ, γιατί δεν ερχόσουνα προχθές μέσα στη Παναγιά παρά ήσου μες τη βροχή και ηπίαινες;». (Σιγανά) «Βρε πουτάνας γιέ, εσύ ήσου βρε, μου ήκοψες το αίμα βρε μαλάκα;». Κατάλαβες; Άμα τώρα είσαι μοναχός σου, δε σου βγαίνει η ψυχή; Είναι πολλά...Αυτές η ώρες είναι κόλαση.

ΚΑΛ5.7. Η στοιχειωμένη κατσίκα.

Γ.Χ.: Ένα αυτό. Το άλλο είναι στοιχειωμένο! Αυτός μεγάλωσε με ένα κατσαρόλι εδώ κρεμασμένο (δείχνει τον τράχηλό του) και όπου τον ήπιανε, ήπιανε την κατσίκα, την άρμεγε, επιτόπου κάτω, δεν είχε να το βράσει για να μην τον πιάσει μικρόβιο και τέτοια, δεν ήξερε από μικρόβια και τέτοια πράγματα. Σκυλίσια ζωή. Πήγαινα πίσω μου λέει, φεγγάρι σαν την ημέρα, να και μια κατσίκα άσπρη μπροστά μου, να με κόψει λέει η πείνα, να την κυνηγώ να τηνέ πιάσω, να τηνέ φέρνω σε απόσταση αναπνοής και να μην μπορώ να τηνέ πιάσω. Και να λέω «εγώ; Ρε το κερατά, εγώ που δε μου ξεφεύγει διάολος;». Τους σκύλους τους πεθαίνει, δηλαδή όταν θα πάει στο κυνήγι με σκύλους, ο

σκύλος αν αντέξει θα γυρίσει πίσω, αν δεν αντέξει τον τουφεκιάει και φεύγει. Μου λέει. Ήβγαλα στζσύλους off στο περπάτημα και να μη μπορώ να πιάσω τη κατσίκα; Ρε γαμώ τη! Να πάει να τη πιάσει, να του φύγει μπροστά η κατσίκα, τζσε να πηγαίνει από εκεί που πήγαινε αυτός. Υπήρχε εκεί ένα σπιτάκι που φτιάζανε οι τσοπάνες για να κοιμόντεν με μία στάνη. Μπαίνει μέσα, βγάζει τα παπούτσια, και παίρνει τον τενεκέ, πως είναι το ξύλο εδώ πέρα; (δείχνει το πόδι του καναπέ όπου κάθεται) έτσι όπως κάνανε οι βοσκοί, ξέρεις Κατερίνα, ο τενεκές που βάζανε νερό, για να πλύνει τα πόδια του. Βλέπει τη κατσίκα δίπλα στη στέρνα. Λέει «άμε στο διάολο που σε 'κανε, μου 'βγαλες τη ψυχή μου, τώρα θα σε κυνηγήσω; Παίρνει το νερό, μπαίνει μέσα στο σπίτι, κλείνει τη πόρτα, μου λέει : «Δέκα μποφόρ έγινε ποπόξω; Δεκαπέντε λε έγινε; Χάλασε ο Θεός τον κόσμο. Πέτρες, ξύλα, έγινε...κουμούλες έπεσαν λε κάτω, της πουτάνας έγινε εκεί πέρα. Εγώ, σκατίδι, που να ανοίξω τη πόρτα; Το πρωί έρχονται πάνω οι τσοπάνηδες οι ιδιοκτήτες βλέπουν γκρεμισμένα τα πάντα. Λένε, τι έγινε εδώ πέρα; Σφυρίζει λέει, αυτός ο Τ. ο Ν., κούει αυτός τη σφεργιά, νοίει, βγαίνει όξω. Βρε τζσύλε, τι ήγινε εδώ πέρα; Λε, θείε έλα να σου εξηγήσω. Γιατί ο τσοπάνης κάθε πρωί ηπερίμενε τα ζώα να ήταν μαντρωμένα, γιατί ηπίανε και τα μάντρωνε ο πιτσιρικάς. Σου λέει, τώρα, τι έγινε. Και ήκατσε και του διηγήθηκε και του λέει το και το συνέβη, με πάλευε δυο ώρες, να τηνέ φέρω σε αναπνοή και δεν ημπόρου να την αγγίξω, και εν πάσει περιπτώσει πήγα να πάρω νερό από τη στέρνα, μπήκα μέσα, ήκλιστα τη πόρτα και ήκουσα το μπατθιρδί απέξω.

Αυτό είναι το αερικό που λέμε;

Γ.Χ.: Μπράβο. Του λε, ρε αν λε την άγγιζες, εκεί θα έμενες. Γιαυτό που λέμε ότι τον άγγιξε στοιχειό, κακιά ώρα. Ήταν όντως αυτή η κατσίκα, αυτή η κακιά μοίρα, η κακιά ώρα που αν την άγγιζε θα πέθαινε, θα μουγκαβότανε, δε θα κινούτανε, Ξέρω γω τι θα πάθαινε. Γιαυτό οι παλιοί όταν 'βλεπαν τέτοια πράματα πετούσανε κάτι απέξω και κλείαν τη πόρτα. Και αυτό που πετάγανε απέξω, το ξέσχιζε. Εκεί ξεθέμενε.

Κ.Μ. : Ξέσπα η κακιά ώρα.

ΚΑΛ5.8.. Ο ξυλοδαρμός του Η. Β.

Γ.Χ. : Η κακιά ώρα. Ο πατέρας μου μού είχε διηγηθεί μια-δυο φορές, τα χρόνια εκείνα δεν υπήρχαν αυτά που υπάρχουν σήμερα, μπαράκια και τα ξέρω γω. Υπήρχαν ταβέρνες. Ρετσίνα και άγιος ο Θεός. Εδώ στη γωνία που είναι του Μπαϊράμι του Μιχάλη το Μαγαζί, δηλαδή στη Παναγία τη Παπαντή, κατεβαίνουμε κάτω ερχόμαστε ακριβώς στη γωνία πάνω, από κει έφυγε, έχουμε στη Λέρο τώρα κάποιον Η. Β., αυτός ο άνθρωπος, η δύναμή του δεν ήταν φυσιολογική. Αυτού του ανθρώπου η δύναμη ήταν ένα ζώο, ένα ..τι Πύρρος Δήμας; Τρίχες. Εγώ θυμάμαι τον είδα με τα μάτια μου, το βαρέλι να το πιάνει και να κάνει έτσι (χωρίς μίμηση) λες και έβαζε κανένα παλικάρι στην άκρια. Δεκατρία άλογα μηχανή Λίστερ -Πέτερ, τη σήκωσε και την έβαλε μέσα στο ντεπόζιτο για να πάνε στη Μπιγκάζα ταξίδι. Τα χρόνια εκείνα, έτσι; Της Μπαρμπαριάς τα χρόνια. Ο οποίος ναι, υπάρχει, ζει, υπάρχει ακόμα στη Λέρο αλλά είναι ένα φυτό, ένα...ας πούμε, μόνο το όνομά του υπάρχει ακόμα. Τι συνέβη σ' αυτόν. Όπως πήγαινε την ανηφόρα απάνω, στη Παναγία τη Παπαντή, το ξύλο που έτρωγε! Να κουνάει το χέρι του και να μην αγγίζει τίποτα. Τελικά ήμεινε εκεί. Το πρωί τον βρήκανε. Τώρα...που, πως, τι;

ΚΑΛ.5.9. Η γούρλα με τα γουρλάκια.

Κ.Μ.: Εκεί πέρα λε, είχε πολλούς κακοθανατισμένους, στην ανηφόρα της Παναγίας της Παπαντής από 'δω μεριά όμως, προς του Μαρασσού τη πάντα, ο δρόμος από μέσα που μας βγάζει έτσι προς του Μαύρου το σχολείο. Αυτός ο δρόμος. Και απ'ότι μου έλεγε ο πατέρας μου εκεί έβγαινε κάπου-κάπου, βλέπανε μια γούρλα και τραβούσε δεκαπέντε γουρλάκια μαζί της. Τώρα αυτό το δεκαπέντε, τι ήτανε, τι συμβολούσε, τι ήθελε να πει; Πάντως εκεί πέρα τα χρόνια εκείνα είχε πέσει μεγάλο ματσελιό ως προς τους σκοτωμούς, νεκροί, όπως έπεφτε η μπόμπα, τα συντρίμια τριγύρω. Όπως και τον Τρώξο θα τον θυμάται η Κατερίνα. Έντο θυμάσαι τον Τρώξο, Κατερίνα;

ΚΑΛ5.9. Αναφορά στον Τρώξο.

K.M. : Εν-υπήρχε σφουγγάρι που να μην το κάμει σφουγγαρίστρα.

Γ.X. : Κοίταξε, αυτός τώρα ο άνθρωπος όταν έπεσε η μπόμπα και χαθήκανε η οικογένειά του όλη, πίστευε ότι τον τενεκέ το λάδι που έκλεψε για να πάει στην οικογένειά του, ότι αυτό ήτανε και τότε τιμώρησε ο Χριστός. Σαλτάρησε λοιπόν και του έμεινε η καρφίτσα με τον τενεκέ.

K.M. : «Για ένα τενεκέ λάδι» (απαγγέλλοντας τα λόγια που επαναλάμβανε ο Τρώξος).

Γ.X. : Περπατούσε τζσε έλεγε, «ήπρεπε να κλέψω; Ε, όχι βέβαια, δεν ήπρεπε. Τι ήκαμα ο κερατάς βρε». Και να σφακελώνει τα μούτρα του και να χτυπιέται, να τραβά τα μαλλιά του.

Πολλά χρόνια έζησε αυτός, θεία;

K.M. : Πολλά χρόνια (λυπημένα).

Γ.X. : Άμα δεις κάτι ταινίες που βάζουνε το 52, είναι μέσα. Είναι μέσα. Και ρωτάς, οι παλιοί άνθρωποι αυτοί που πήγαινε; Στον Αϊ-Βασίλη, στη Παναγιά τω Λουβώ, στον Ταξιάρχη, στην Δημιώτισσα, γενικά, στον Άγιο Μάμμα (αναφέρει τα νεκροταφεία της Καλύμνου)

Δεν τους θυμάται πιά κανένας;

Γ.X. Στις συζητήσεις πάνω. <...>

ΚΑΛ5.10. Μικρό ξόρκι για τους τερατώδεις φύλακες των θησαυρών. Δυο περιπτώσεις θησαυρών.

Γ.X.: Όπου υπήρχε θησαυρός, υπήρχε ένα είδος τερατώδης (sic). Είτε ήταν άχεντρα μεγάλη, είτε ήταν η γούρλα που είπαμε προηγουμένως με τα γουρλάκια...είτε είχε, δράκο, εντάξει, δράκο; Δεν είδαμε δράκο, πάντως όπου είχε θησαυρό είχε ένα τερατώδης είδος, το οποίο τι ήτανε η σωστή κίνηση να κάμεις; Ένα άσπρο πανί να το ρίξει κάτω και να πει λέει, τα λόγια

*«Κυλίσου κακομοίρα μου,
σα σέ στελλε η μοίρα μου».*

Έντάξει. Τι να πούμε; Αγράμματας ήταν οι εκφράσεις τότε; Επειδή είπες ότι τα αναλύεις (το ρήμα αυτό το χρησιμοποιεί ακόμα μια φορά παραπάνω, παρόλο που ποτέ δεν είχα αναφέρει κάτι για ανάλυση) τις λέξεις αυτές τις έλεγαν τα χρόνια εκείνα.

Ήταν κάτι σαν μικρό ζόρκι;

Γ.Χ.: Κάπως έτσι. Γιατί αν δεν έλεγες τα λόγια αυτά, μπορεί να το έπιανες και να γίνει κάρβουνο. Δηλαδή θα το έπιανες το χρυσό και θα γινόταν ένα πράμα κάρβουνο, ένα τίποτα, ένα μηδέν. Γιατί, η γιαγιά μου εμένα, της μητέρας μου η μάνα, στο Βαθύ, όπως μπαίνουμε στο Βαθύ κάτω, αριστερά μας είναι ο Άγιος Θεόδωρος, βλέπουμε τη Ρήνα πο κάτω. Ένα εκκλησάκι μικρό είναι. Έμπαινε η γιαγιά μέσα για να θυμιάσει από πάνω από τη πόρτα είχε ένα πεζούλι και είχε μια νεκροκεφαλή. «Ε, όποιος άγιος και να 'σαι, βοήθα μας, βλέπε μας». Η κεφαλή όμως δεν ήταν νεκροκεφαλή, η κεφαλή ήτανε από χρυσό. Την είχανε φτιάξει τότε αυτοί οι πειρατές, ξέρω γω ποιοι ήτανε αυτοί που τηνέ βάλανε 'κει πέρα. Ήταν από χρυσάφι. Άντε τώρα τέτοια μυαλά σκουριασμένα, μια, άλλη μια, άλλη μια, γυρίζει βλέπει τη, η κεφαλή είχε κάμει φτερά. Στο Βαθύ είχε πολύ χρυσό θαμμένο. Πολύ, πάρα πολύ. Στο σπίτι αυτό που σας είπα, πάνω από το ριμί, δίπλα ακριβώς που είχε δέκα κότες η γιαγιά μου, μιλάμε στο μισό μέτρο. Έβρεξε και πέρασε ο ποταμός και το ξέθαψε. Και αυτό δε το είδε. Είδε ακριβώς όσο ήτανε ο λάκκος. Κατάλαβες; Είχε έναν άνθρωπο με ένα βιβλίο να σβουρίζει μια βδομάδα εκεί πέρα. Δεν το κατήγγειλε στην αστυνομία ότι, ξέρεις κάτι; Τι θέλει αυτός και γυρίζει κάθε μέρα εδώ, κάθε μέρα δω πέρα; Μάλιστα ζήτησε από τη γιαγιά μου νερό, του έδωσε και νερό και της λέει «Ok, thank you», «Ε με, πσες που να πσεις το μασαίρι, φτάνει που σου δώκα νερό α μας πεις κιόλας ότι καίει». Δεν είχε ψυγεία ήταν τα λαϊνία, οι στάμνες, ήβαζε από 'κει. Κατάλαβες; Και την επόμενη μέρα που νοίει τη πόρτα και βλέπει το λάκκο δίπλα, ήπηε στην αστυνομία, λέει γιαγιά τώρα είναι αργά για δάκρυα, σου το πήρανε, ακριβώς δίπλα από το σπίτι, από την πόρτα. Γιατί έχουνε βρεθεί πολλά. Πριν πόσα χρόνια βρέθηκε η κορώνα με το σπαθί στο Χωριό στο Κάστρο; Ε, και τα αγάλματα, πριν δυο χρόνια-τρία, στα πηγάδια, στο...

Στο Χριστό της Ιερουσαλήμ.

Γ.Χ.: Μπράβο ναι. Και ήταν τα λόγια αυτά που λέγανε για το θέμα του χρυσού. Τώρα...εσύ είσαι ο επιστήμονας...

ΚΑΛ6.1. έως 6.3.

Ημερομηνία: 20ΟΚΤ08.

Αφηγητής : Κ. Μ., ετών 69, νεωκόρος.

ΚΑΛ6.1. Η επίθεση των νεκρών που κακολογήθηκαν.

Το 1928...

Κ.Μ.: Ήταν η βδομάδα του Ψυχοσάββατου. Η γιαγιά μου λέει στη θεία μου, «άσπρισε τις αυλές που θα ρτουν οι πεθαμένοι αυτή τη βδομάδα». Η θεία μου λέει «Ε, τους κατσκογένηες που θα κάτσω εγώ α σπρίζω γι αυτούς». Έρχεται η Πέφτη του Ψυχοσάββατου, η μάνα της, στολίζει τα κόλλυβα τα βάζει στο τραπέζι. Τσζοιμούνται, κατά τις έντεκα η ώρα, εντεκάμιση, ακούει τη γκόρη ντης, αυτή που είπε για τους κατσκογένηες να σπαρταρά στο κρεβάθτι σα να τη δέρνανε λε χίλιοι αθρώποι. <...> Της είρτε στο μυαλό της μάνας της η λέξη που είπε. Σηκώνεται πάνω, γιατί πρώτα υπήρχε η κατσζά ώρα, σηκώνεται πάνω βλέπει ότι η κόρη της ήταν εκτός αιστήσεω τσζαι ηκατάλαβε ότι είναι η κατσζά ώρα την ώρα αυτή. Σε λίγο αρχινά να μιλά. Η κόρη της τσζαι να λέει, « Καλώς τους, ήρτατε όλοι; Καθίστε, καθίστε». Ηφώναζε λοιπό. Η μάνα απομακρυσμένη φοβότανε α της μιλήσει γιατί ότα της μιλούσε μπορεί η μιλιά της να κοβότανε. Και άκουσε να λέει, «Καλώς τον πάπφου, καλώς τη γιαγιά, καλώς τη. Ελένη γιατί το τσεμπέρι σσου είναι σχισμένο;» Εντωμεταξύ αυτή όταν τη βάλλα αυτή μες το τάφο, έμπλεξε το τσεμπέρι ντης πάνω στο κασόνι τσζ'ησχίστητσζε. Τσζαι μόλις το κουσε η μάνα της κατάλαβε ότι αυτό ήτανε ώρα κατσζά. Μετά από λίγο λέει, «Γιατί Καλλιόπη το φουστάνι σσου είναι τρυπημένο πάνω;». Γιατί ήμπλεξε τσζαι αυτό στο κασόνι την ώρα που τη βάλλα μέσα τσζαι ησχίστη ντο φουστάνι. Εντωμεταξύ αυτό βάστηξε πάνω από μιάμιση ώρα, να επικαλείται όλα τα ονόματα όσους γνωστούς ήξερε. Στο τέλος, αφού τελείωσε αυτό, έμεινε αναίστητη. Το σώμα ντης είχε γίνει μαύρο σαν να τη σκοτώσανε από το ξύλο, καλούν τον παπά Κωλλέθθο, έρχεται στο σπίτι, διαβάζει ξορτσζιτσζές ευχές, γιατί κατάλαβε ότι ήταν κακό πνεύμα ετσζείνη την ώρα τσζαι την πείραξε. Μέχρι τρεις μέρες ήταν αναίστητη, τσζαι αφού στις τρεις μέρες

συνήρτε, το σώμα ντης ήταν γεμάτο από μώλωπες μαύρους, δεν ήτο γκόμα να καθαρίσει, τσζαι της λέγανε τι είχε πάθει, δεν ηθυμότανε τίποτα. Την ώρα που το είχε πάθει ήταν εκτός εαυτού. Ήταν η κατσζά ώρα τσζαι την ήβρε γιατί κακολόγισε. Είναι για να πιστεύουμε ότι οι νεκροί έρχονται τσζαι επικοινωνούν οι ψυχές τους μαζί μας. Αυτό είχα να πω.

ΚΑΛ6.2. Η γούρλα, τα γουρλάκια και η χορτασμένη από ύπνο παπαδιά.

Κ.Μ.: Ήτανε πολλές γειτόνισσες για να παν να κάμου λειτουργία στη Παναγιά τη Γαλατού. Γιατί μια γυναίκα, ησταμάτησε το γάλα ντης που βύζανε το μωρό ντης τσζαι ήταξε τη Παναγιά τη Γαλατούσα να της φέρει το γάλα ντης πίσω τσζαι να πα να τη λειτουργήσουσι. Εντωμεταξύ η παπαδιά, του παπά-Κουκχουβά, μόλις ηβασίλευεν ο ήλιος ετσζείνη ήπφεφτε στον ύπνο. Αφού χόρταινε τον ύπνο ντης κατά τις έντεκα η ώρα, «παπά, σήκω να πάμε στη λουτρουρζά». «Ρε παπαδιά κόμα τώρα ήπφεσα, θα σηκωθώ πάνω;». «Σήκω τσζαι ηξημέρωσε ο Θεός την ημέρα». Σηκώνεται ο παπάς, ειδοποιά τις γειτόνισσες, ξετσζινούν για τη λειτουργία, παίρνουν το πρόσφορο, παίρνουν ούλα, πάνε να κάνουν τη λειτουργία, αφού ηξετσζινήσασι βλέπου ότι ο πισπερίτης ήτο ακόμα πάνω ψηλά, γιατί από ετσζει καταλαβαίνα την ώρα πρώτα, από τα άστρα. Λέει ο παπάς, « βρε παπαδιά ούτε μεσάνυχτα δεν είναι γκόμα, που θα πάμε τώρα που η κατσζά ώρα θα μας βρει στο δρόμο;». «Κόφτες στη δουλειά σου τσζαι εν έσει τίποτι». Αφού ηπροχωρίσανε τσζαι ηπήανε ετσζει στη Παναγιά κοντά, ο παπάς κατάλαβε ένα βουητό. Λέει «όσες ξέρετε τσζαι ψάλλετε, να λέτε ότι μπορείτε γιατί έρχεται κατσζά ώρα». Εντωμεταξύ βλέπουνε μια γούρλα με γουρλιά να τα τραβά αποπίσω της τσζαι να πολεμά να τους ορμίσει. Ο παπάς ήβγαλε το Εβατζέλιο ηκράτου ντο στο χέρι ντου τσζαι ήψαλλε συνέχεια. Εντωμεταξύ τσζαι οι γυναίτσζες ηψάλλασι, ότι ξέρασι, το «Πάτερ Ημών», ότι ξέρανε. Αφού φτάσανε στη Παναγιά τσζαι νοίξα τη μπόρτα, τσζ'ήμπα μμέσα, μετά το κακό που γινότανε απέξω, να σπάσει η πόρτα, τσζαι ηκούοντο, να φωνάζει η γούρλα με τα γουρλιά άγριες φωνές. Αυτό μάλλον ήτο δαιμόνιο τσζαι τους τσζυνήησε. Τσζαι τότε ο παπάς λέει της παπαδιάς, «Παπαδιά άλλη σου φορά άμα με ξυπνήσεις τόσο νωρίς εγώ θα σου πασάρω (γελάει) ένα... μια δόση

ξύλο». «Ε παπά μου, αστεία τα λέεις αυτά, αύριο τα ίδια θα σου κάμω».

ΚΑΛ6.3. Προστασία στον Θρόνο του Παντοκράτορα.

Κ.Μ.: Ο Κουτελλάς της εκκλησίας, η Γιάννα η Κουτσουραίνα, ησηκώθητςζε νύχτα να πάει στην εκκλησία. Στο δρόμο, ήκουε θόρυβο, ήκουε σαν να τσζυλούσανε αμπασσές με πέτρες τσζυλούσανε στα πόδια της. Ήκαμε κουράγιο, ήμπε στην εκκλησία αλλά το κακό συνεχισε πο πίσω της. Μέχρι που να πάει να σταματήσει, στο Ιερό για να μπει που δε μπορεί η κατςζά ώρα να προχωρήσει ήτο γυναίκα, δε μπορούσε να μπει, ναγκάστη να μπει στο Θρόνο του Χριστού. Τςζαι κούει άγριες φωνές να της λέσι, «Τι να σου κάμωμε που είσαι στο Θρόνο του Παντοκράτορα τςζαι δε μπορούμε να κάομε τίποτα». Τςζαι έμεινε ετςζεί μέχρι που να ξημερώσει να βγει να φύει.

Και αυτό είχε τη δύναμη και μπήκε μες την εκκλησία;

(Κουνάει το κεφάλι της καταφατικά. Έπειτα σωπαίνει).

ΚΑΛ6.4. Το άγγιγμα.

(ΟΚΤ2010)

Κ.Μ.: Στο τάφο. Τςζαι λέω εγώ, «Πέρασε ο Μάης τώρα, τελείωσε η ώρα». Όπως ηγονάτισα νιώθω έτσι ένα μάγκωμα στο γόνατό μου, δυνατό, το ποδάρι μου, παράλυτο. Ησκέφτηκα όμως που ήλεε η παληά μου ότι άμα τύχει αυτό ταυτόχρονα πρέπει να τάξεις μια λειτουργία. Γυρίζω τςζαι βλέπω τον Άγιο Σάββα¹ τςζαι λέω, «Αη-Σάββα μου βοήθησέ με να περπατήξω, τςζαι θα σου κάμω λειτουργία». Τςζαι εφτύς ηλάσκαρε το ποδάρι μμου αλλά οι βούλες τα δάχτυλα ηφαίνονται επί ένα μήνα στο ποδάρι μου.

ΚΑΛ6.5. ΟΝΕΙΡΑ. Η πεθαμένη γιαγιά δίνει οδηγίες καθαριότητας σε όνειρο.

¹ Φαίνεται από τα περισσότερα σημεία του νεκροταφείου του Αγίου Βασιλείου.

(ΟΚΤ2010)

Κ.Μ.: Ήτο κατάτσοιτη. Ηκάναμε μνημόσυνο πάντα στα σαράντα με το δεσπότη. Λέω της μάνας μου, ε; Της μάνας μου, λέω της, «Καλέ, μη μμου πεις ψάνω τα αμπάρια τσζαι να τα διορτώνω» εγώ ήμου τόσο κουρασμένη, θα ήκανα τα απόξω-απόξω. Εν είσε πλακάτσζα το σπίτι, ήτο μονοκόμματο. Η γιαγιά σου η Μαρία ήταν 'πο τσζεί στο σπίτι. Δεν ήκουε τη συζήτηση. Την νύχτα βλέπει όνειρο τη παληά Μπιλλίραινα τσζαι της λέει. «Α πεις στο μαυρόσυκο», γιατί έστι με φώναζε, «α πεις στο μαυρόσυκο οι καλές νοικοτσζυρές πρώτα καθαρίζου ντα αμπάρια τσζαι μετά κάννου ντα υπόλοιπα».

ΚΑΛ7.1. έως 7.8.

Ημερομηνία: 20ΟΚΤ09.

Αφηγητής : Κ. Σ., ετών 74, συνταξιούχος αχθοφόρος, μικροπωλητής.

Ο Κωστής Σουλούνιας εξασκούσε το επάγγελμα του αχθοφόρου (τα «ταξί της εποχής», όπως λέει ο ίδιος) και του μικροπωλητή, επομένως ήταν συνεχώς εν κινήσει. Φήμες, ανέκδοτα, κουτσομπολιά, έφταναν πολλά στα αυτιά του και εκείνος φρόντιζε να τα μεταδώσει. «Ήμουν και το ραδιόφωνο της εποχής», μου έχει πει. Ο Κωστής δεν μπορεί να βγει από το σπίτι του. Δεν έχει τηλεόραση, ενώ στο ραδιόφωνο μόνη του παρέα είναι οι εκκλησιαστικοί σταθμοί. Τον έχω ρωτήσει πως περνάει τις ώρες του και μου απάντησε: «Ζω στα περασμένα. Μπορεί να μην θυμάμαι τι έφαγα το μεσημέρι, θυμάμαι όμως τι γεύση είχαν τα σύκα στο χωράφι της γιαγιάς μου». Ο Κωστής ζει μέσα στο νου του, κάπου εκεί στην Κάλυμνο του μεταπολέμου. Τα περισσότερα τοπωνύμια που αναφέρει, τα πρόσωπα, ακόμα και οι οικογένειες έχουν εκλείψει πριν πολλά χρόνια. Για εκείνον όμως όλα αυτά συνεχίζουν να αποτελούν τον κόσμο του αλλά και την άποψη που έχει για τον σημερινό κόσμο. Σε μια μου επίσκεψη τον ενημέρωσα για την έρευνά μου λέγοντας απλά πως «μαζεύω γουλιασμένες ιστορίες».

Ξεκίνησε λέγοντάς μου το πώς κατάφεραν μια μέρα να τον τρομάζουν κάποιοι φίλοι. Έχει πάει να τους επισκεφτεί και όταν μπήκε στην αυλή του σπιτιού τους, εκείνοι

είχαν φροντίσει να τον υποδεχτούν με έναν παράξενο τρόπο.

ΚΑΛ7.1. Η φωτεινή λαϊνα.

Κ.Σ. : Έφεγγε το κερί...με το γύρισμα που πήγα να μπω, βλέπω φως. Μπάαα στοισό είναι! (φωνάζει και σηκώνει τα χέρια).

Δηλαδή έπαιρναν μια λαϊνα, την έσπαγαν από πάνω...

Κ.Σ. : Την έσπαγαν από πάνω, ηγυρίζα τον πάτο, εκάθιζε τσζε βάζασι τρία τσζεργιά. Ηκάνα τρύπες. Με το γύρισμα, με το κάθισμα που πήα γω, μπα, τι είναι αυτός που φέτζει; (παύση) Μπάαα στοισό είναι! Μετά είναι οι πατελιές και οι εφτά παρθένες.

Τι είναι οι πατελιές;

Κ.Σ.: Που βάζανε πάνω που τα γώματα.

Και οι εφτά παρθένες;

Κ.Σ.:Ηπιαίνανε ραντεβού μέχρι που χαθήκανε, έμεινε η ιστορία «εφτά παρθένες».

ΚΑΛ7. 2. Ο πεθαμένος που καπνίζει.

Είπες, «ήταν τρεις φίλοι στην ταβέρνα».

Κ.Σ.: Ο ένας εκαληνύχτισε. Ο άλλος ήθελε να περάσει από μέσα από το νεκροταφείο για να πάει σπίτι του. Πάει και ξαπλώνει ο ένας σε μια πλάκα πάνω και έβγαλε τσιγάρο και καπνίζει. Αφού έφτασε (ο άλλος) εκειδάπερα στα μισά, μπάαα; Τσζε οι ποθαμένοι καπνίζουνε; Απαντάει εκείνος, «και βέβαια οι ποθαμένοι καπνίζουνε. Που πας τέτοια ώρα;» «Πάω σπίτι...». «Θα μπεις μες τον τάφο τώρα». Έκκουσε «μες τον τάφο» πήρε δρόμο, πο γύρω το βουνό-βουνό, ήπφεσε με τα μούτρα μες το σπίτι μου, λε, βοήθειά μου λε, λε, τι συμβαίνει, λε μου, αυτό και αυτό είδα, μου φώναζε να πα μπω μες τον τάφο...

ΚΑΛ7.3. Η πατελιά. ΠΑΡΕΞΗΓΗΣΕΙΣ.

Κ.Σ. : Πήε ένας να σκάψει πατελιά. Εκείνη ήτο φρέσκια, βρεμμένη και τον ηβούλιαξε μέχρι τα γόνατα. Εκείνος ησυνέχιζε να σκάβγει. Ήκατσε να ξεκουραστεί. Πάει να σηκωθεί πάνω, τα ποδάρια του ήτο πετρωμένα, δεν ημπορούσε να κουνηθεί. Ηφώναζε «βοήθεια, στοισό με 'χει γγίξει» (φωνάζει και σηκώνει τα χέρια)...Ήρτε ο άλλος και τον είδε πετρωμένο το παντελόνι ντου, βγάζει την αξίνη και τότε λευτερώνει.<...>

ΚΑΛ7.4. Οι καλόγριες.

<...>Κ.Σ.: Φύγαν πέντε, ηβγάλαν τα μαύρα, ητυλιχτήκανε με σεντόνες, βαστούσαν και ένα καμάκι έτσι (κατακόρυφα) τσζε κάνα ντο έτσι, πάνω-κάτω. Δηλαδή για να γουλιάσω. Την ώρα που ήβγα όζω, έκανα το σταυρό μου και έλεγα τις αμαρτίες μου, που δεν με δέχτηκε ο παπάς να ξομολογηθώ. Έτσι μετά πήγα μέσα στην εκκλησία.

Τι ήταν; Νύχτα;Μέρα;

Κ.Σ. : Ήτανε πέντε η ώρα το απόγευμα.

Για να καταλάβω...για να μην φύγεις έκαναν τα στοιχειά;

Κ.Σ. : Εχτυπούσα όπως ήταν δαιμόνοι...

<...>

Αυτές βγήκανε από την κουζίνα και περνούσαν πάνω τα σκαλιά.

Εσύ δεν τις έβλεπες, δεν έπαιρνες χαμπάρι;

Κ.Σ : Τις ήβλεπα, αλλά εν ήβλεπα μούτρα, ούτε ποδάρια, ήτο καλυμμένα με το σεντόνι και ηπορπάταε η μια πίσω από την άλλη και βαστούσαν ένα καμάκι και το κάνανε πάνω κάτω το ξύλο. Για να γουλιάσω...

Εσύ τα πίστευες αυτά τότε;

Κ.Σ. : Εν ηφοβήθηκα. Μετά ηλλάξα φόρεμα, και χτυπούσα μου νεκρά την καμπάνα. Στο δέντρο πάνω-πάνω έχει τρεις καμπάνες, την μια την είχα εγώ, ενημπορούσες να ρτεις κοντά μου Την άλλη με το σινεμά, ηστέλλα μου φίδια από αυτό που βάζεις και βλέπεις τις ταινίες...Ηστέλλα μου φίδια δικέφαλα, δίπλα μου! Με το φως ηρχόντου δίπλα μου, με το φακό. Ήμου κόμα σχολείο.

Δικέφαλα φίδια ήταν αυτά;

Κ.Σ. : Ζωγραφίζανε πάνω στην ταινία...και δικέφαλο αετό και ήρχοντο και ο ένας είχε βγαλμένη τη γλώσσα ντου για να με ορμίζει.

Πλάκα ήτανε και αυτό...

Κ.Σ. : Ναι, πλάκα ήτο.

ΚΑΛ7.5. Ο κακοθανατισμένος ψαράς στη σπηλιά με τα αρχαία.

Κ.Σ. : Ο Γιάννης που ναι δωπέρα. Αυτός είχε μανία να ψαρεύει. Πήγε σε μια σπηλιά. Ητσίμπησε. Δεν ημπορού να το βγάλει πάνω. Ήδωκε καρφωτή για να το βγάλει, ηζιώθει ο ίδιος. Το να μην είχε συναιτερο να τις δώκει εκείνος να το ξεμπλέξει το πόδι ντου...επέθανε.

Και μετά λέγανε πως είναι στοιχειωμένη η σπηλιά;

Κ.Σ.: Λέγανε πως είχε μέσα αρχαία.

ΚΑΛ7.6. ΖΩΑ. Οι τρεις τράγοι.

Κ.Σ. : Από του άγιου Γιώργη της Πεζούλες...

Έχει σπηλιά εκεί;

Κ.Σ. : Ναι, πο κάτω έχει σπηλιά, του...αυτού που έχει τα ζα, πως λέγεται;

Πονήρηδες;

Κ.Σ. : Όχι Πονήρης...πως λέγεται; Μα είναι δικός μας...Του Νικόλα του Κουτσού ο αδερφός, είναι πίσω στα Βλυχάδια...ε, ο γιός του. Λοιπόν στις Πεζούλες πο κάτω είχε μια σπηλιά. Εγώ πήγαινα μαζί ντης. Είχε μια μάντρα μεγάλη, πο πίσω είχε μια άλλη σπηλιά και μια τρύπα στη μέση που μπαينوβγαίνα τα ζώα. Όπως η βάστα η μαμά μου τη φροκαλιά και φροκάλα τις βιβιβιλιές εκείνη είδε απέναντί της κάτι μάτια. Λε στοισό είναι, λε κουνιέται, λε, Κώστα έμπα πίσω α μη σε πετρώσου, εγώ θα κάτσω εδώ να ειδοποιήσεις να ρθουν να με πάρουνε. Τσζ' ήτανε τρεις τράοι! Τρεις τράοι δεμένοι με το σκοινί, και κουνούσαν τα κεφάλια τους για να ξεμπλέξουνε, και αντί να ξεμπλέξουνε...

ΚΑΛ7.7. Η αυτοκτονία του χωροφύλακα.

Κ.Σ. : Του Τούντε η νοσοκόμα ηγαπούσε ένα χωροφύλακα. Λοιπόν ήμου γω χειρισμένος ήτο και ένας άλλος χειρισμένος. Πο κάτω η προϊσταμένη μαζί με την ενδιαφέρουσα, ησκυλοφαωθήκανε στο ξύλο. Γιατί ο άντρας ζήτα συγγνώμη της προϊσταμένης γιατί πήρε μπροστά του το μποκχάλι το οινόπνευμα μπαίνοντας στη ντουλάπα της. Ηπήρε το οινόπνευμα μπροστά του, πήρε χαμπάρι η προϊσταμένη, πήγε ετσζειδάπερα, ήνοιξε τη ντουλάπα, τον είδε...όλα. Ηζήτησε συγγνώμη, μη κάμεις λε της τίποτα, γιατί είπε να τότε πάει στον διοικητή, μη κάμεις τίποτα γιατί θα σκοτωθώ λε. Και πήγε ο χωροφύλακας αυτός που ήτο χειρισμένος και λε, αυτός είναι πολύ φιλότιμος, είπε θα σκοτωθεί και θα σκοτωθεί. Λε, πώς να ειδοποιήσουμε την αστυνομία. Ώσπου να πάω εγώ, εκείνος, ήπηε - ήπηε, πήρε το πιστόλι και στα σκαλούνια του Αγίου Μάμμα εκεί εσταμάτησε έδωκε μια με το περίστροφο και έπεσε χάμω. Την Τρίτη ημέρα τότε βλέπω όνειρο ακριβώς εκεί στα σκαλούνια να πάω από την Αγία Τράπεζα να πάρω το καντήλι για να σωθεί. Να το σταυρώσω εκείδά που είναι το αίμα και να σωθεί.

ΚΑΛ7.8. Τα λουλούδια του Αγίου.

Κ.Σ. : Ήτανε πέρα στο νοσοκομείο ένας Νικόλαος Κανέλλης. Με το παλιό μερολόγιο. Και μου λέει εμένα, Κώστα, σήμερα θα ποθάνω. Θέλω να σκάψεις αυτό εδώ και να το σπείρεις λουλούδια. Λω, θα ρτω, θα φήκω το σχολείο λω και θα ρτω. Ηπήα μισή μέρα, ήσκαψά το, το σπειρα, αλλά δεν ηπόθανε εκείνη την ημέρα, ηπόθανε μετά τρεις μέρες.

Ήθελε να αφήσει λουλούδια για ποιόνε;

Κ.Σ.: Ήθελε να κάμει πρασσά. Να φυτέψει λουλούδια στο νοσοκομείο. Ηπόθανε μετά τρεις μέρες. Έρχεται τότε της Αγίας Σοφίας ο αρχιμαντρίτης, δεν ήτο ακόμα δεσπότης, βλέπει...ανατολικά γυρισμένος, δίχως να τότε γυρίσει κανένas, δίχως να μπει μέσα κανείς να τον δει. Τότες επροσκύνησε, τον ήήρανε πάνω στην Αγία Σοφία και τότε ξορκιάσανε, τότε θάψανε πάνω.

ΚΑΛ8.1. έως 8.6.

Ημερομηνία: 21ΟΚΤ09.

Αφηγητές : Κ. Λ., ετών 56, φούρναρης, Μ. Λ., ετών 58, μηχανικός, υπάλληλος ΔΕΗ, Ι. Λ., ετών 55, νηπιαγωγός, Ε. Λ., ετών 50, νοικοκυρά.

ΚΑΛ8.1. Ο θεόρατος άνθρωπος.

Κ.Λ.: Νεαροί τότες, πηγαίνανε στις ταβέρνες, είχα κάποιο φίλο μου στο χωριό. Στο Γυμνάσιο το Νικηφόρειο από πάνω...

Μ.Λ.: Στο γερμανικό νεκροταφείο.

Κ.Λ.: Στο γερμανικό νεκροταφείο που υπήρχε εκεί, τώρα, ξέρω γω...μπορεί και να το δε η φαντασία των ανθρώπων...αλλά όντως γινότανε κάποια πράγματα χειροπιαστά, τα ζούσαν άνθρωποι. Και είχε τότε ένα μηχανάκι και έβαλε τον φίλο του πάνω για να πάει. Όταν έφτασε στο μοναστηράκι, στην Αγία Βαρβάρα που είναι έξω από το Νικηφόρειο Γυμνάσιο, είδε λέει, έναν άντρουκλα, ένα θηρίο, ένα γίγαντα, μες τη μέση του δρόμου. Αυτός κώλωσε. Γυρίζει το μηχανάκι του ξανά και πάει (πίσω) μέχρι την πόρτα του νοσοκομείου, λε τώρα δεν έχει άλλο δρόμο να περάσουμε; Από πού θα περάσουμε, ποιος είναι λε αυτός; Αλλά λε, υπερμέγεθος άνθρωπου! Έλα που ξέρανε από τέτοια ακούσματα, κακιές ώρες, φαντάσματα και τα λοιπά...«Είναι το γερμανικό νεκροταφείο εκεί πέρα, μήπως είναι καμιά κακή ώρα;». Τι να σκεφτούνε εκείνη την ώρα, λέει του ο άλλος, λε, ρε α νάψουμε τσιγάρο. Αν είναι η κακιά ώρα, τη φωτιά τη φοβόντεν. Και ανάψανε λοιπόν και οι δύο τσιγάρα και γκαζώσανε το μηχανάκι, και από πίσω λε ερχότανε, τον προσπεράσανε αυτόνε, και ερχόταν λε βροχή (δραματική χροιά στη λέξη με τονισμό του «ρ» και έκταση του «η») οι πέτρες πο πίσω τους.

ΚΑΛ8.2. ΖΩΑ. Ο μεθυσμένος και η στοιχειωμένη κατσίκα.

Κ.Λ.: Μια άλλη ιστορία με το παππού μου, της μάνας μου τον πατέρα, δύτης και αυτός, ταβέρνες φουλ και οι δύτες ξεθυμαίνανε τα ποθυμένα τους, γιατί δεν ξέρανε αν θα

ξαναγυρίζουνε από τη δουλειά, εφτά μήνες που πηγαίνανε, αν θα ζήσουνε να ξαναγυρίζουνε, γι αυτό και γινότανε αυτό το κακό με το μεθύσι και με τα γλέντια οι σφουγγαράδες, γιατί, ξεδίνανε φεύγοντας δεν ξέρανε αν θα ξαναγυρίζουνε, τα τρώγανε λοιπόν στα παραπαναζίδικα. Φεύγει λοιπόν πιωμένος κάποια στιγμή ο παπούς, ο οποίος έμενε μέσα στη σκάλα της Αθηνάς, στον Άγιο Στέφανο, πρέπει να βγεις μια σκάλα για να πας στο σπίτι ντου. Και εκεί κοντά λοιπόν συνάντησε μια κατσίκα. Σαν να τανε με την κρικέλα ντης, με την αλυσίδα ντης την τραβούσε μαζί ντης. Α, μεθυσμένος τότε, σκοτάδι και μοναξές, δεν υπήρχαν και τα πολλά δημοτικά φώτα και φωταψίες, πήγαινε στο σπίτι. Η κατσίκα, πο πίσω...Βρε να γυρίζει να τη διώχνει, τίποτα! Έφτασε λοιπόν τριάντα-σαράντα μέτρα από το σπίτι ντου. Να διώχνει λοιπόν τη κατσίκα, τίποτα. Πο πίσω του, κολλημένη. Έβγαλε λοιπόν το παπούτσι ντου κάποια στιγμή να κάνει πως τη φοβερίζει να της το πετάξει...Άρπαξε το παπούτσι το ξεμερδίσανε, και το βρήκανε από τη κάτω μεριά σε μια χωράφα μέσα. Στης Ρηνιώς της Εργαϊνας μέσα, (απευθυνόμενος στον Μανώλη)

Μ.Λ.: Α...

Κ.Λ.: Ξεμερδισμένο το παπούτσι. Και μπαίνοντας και μέσα στο σπίτι από τον φόβο ντου, έπιασε και την τραγιάσκα ντου και την πέταξε και αυτή πίσω. Και αυτή τη ξεσχίσανε το πρωί που την βρήκε. Λοιπόν, τέτοια υπάρχουνε.

ΚΑΛ8.3. Το ασπροφορεμένο παιδί που κάνει ώτο-στοπ.

Μ.Λ.: Εγώ Γιώργο έζησα ένα γεγονός τέτοιο. Το 1972 ήμασταν στου Κίτσου απόφοιτος Γυμνασίου, του Λυκείου δηλαδή του σημερινού, ήμαστο στου Κίτσου το καφενείο και παίζαμε μπιλότα, συμμαθηταί και φίλοι. Λοιπόν κάποια στιγμή γύρω στη μιάμιση η ώρα τη νύχτα, πήρα το μηχανάκι για να κατέβω κάτω. Μόνος μου. Όταν κατέβαινα κάτω λοιπόν και έφτασα ακριβώς έξω από τον Ταξιάρχη, ακριβώς απέναντι από το νεκροταφείο υπάρχει ένας στύλος. Βλέπω ένα πιτσιρίκι, αλλά με την φόρα που πήγαινα εγώ, ένα πιτσιρίκι ντυμένο στα άσπρα, παιδί μικρό και καθότανε ακριβώς στο στύλο ακουμπησμένο απάνω. Και μου καμε νόημα να σταματήσω. Αλλά με τη φόρα που πήγαινα εγώ και το προσπέρνου, μέχρι να συνειδητοποιήσω ας πούμε αν πρέπει να

σταματήσω ή όχι, πήγα ας πούμε καμιά πενηνταριά, εκατό μέτρα πιο πέρα. Γύρισα όμως, και λέω να γυρίσω να το πάρω το παιδάκι τέτοια ώρα ας πούμε, που κάθεσαι μόνο του μέσα στο δρόμο. Γύρισα, μέχρι να γυρίσω πίσω το παιδί δεν το είδα εκεί. Λέω εντάξει, θα σηκώθηκε, θα έφυγε το παιδί. Κατεβαίνοντας κάτω λοιπόν, ήρθα στο σπίτι, ξάπλωσα, την επομένη το πρωί λέω της μάνας μου της συγχωρεμένης, λέω ρε μάνα, αυτό και αυτό, ε λέ το παιί μου λε, μπορεί να ναι και τίποτα από αυτές, καμιά κακιά ώρα, στο νεκροταφείο, αυτό το παιδάκι.

Τότες έκανα φροντιστήριο στον Φραγκόπουλο τον συγχωρεμένο τον Ιπποκράτη, για να δώσω για μηχανικός. Όταν λοιπόν έκανα την ιστορία της γυναίκας του και της κόρης του, της Ρηνιώς και του Κλεόβουλου το γιού του, μου λέει ρε συ ξέρεις, εκεί σκοτώθηκε κάποιου Κουκουβά, ο Κουκουβάς ο ψηλός <...>, το αδερφάκι ντου. Με το όπλο.

Κ.Λ.: Ήτανε μια μέρα αν θυμάμαι καλά, του σταυρού, ήμουνα παιδάκι.

Μ.Λ.: Όχι, του σταυρού, ήτανε πρωτομηνιά του Σεπτεμβρίου. Πρώτη Σεπτεμβρίου, αρχιχρονιά, πως τη λένε...

Κ.Λ.: Ήμουνα παιδί και ήμασταν εξοχή στο Μασούρι.

Μ.Λ.: Και κάνοντας την ιστορία πάλι το βράδυ που βρεθήκαμε εκεί στου Κίτσου, μου λέει, δεν είσαι ο μοναδικός που έχεις δει αυτή τη σκηνή. Εγώ βέβαια δεν γνώριζα τίποτα, ούτε έχει σκοτωθεί παιδάκι, ούτε ότι έχει φανερωθεί εκεί πέρα, ούτε τίποτα. Και πραγματικά ας πούμε, μετά, παρόλο που δε φοβάμαι, όταν ήθελα να περάσω, το σκεφτόμουνα.

Κ.Λ.: Δείλιασε, κάποια στιγμή...δείλιασε.

Μ.Λ.: Το σκεφτόμουνα...

ΚΑΛ8.4. Ο χορός των ασπροφύρων.

Κ.Λ.: Αργά τη νύχτα, στο μοναστήρι της Βουβαλίνας, μέσα εκεί προς την Ιχθυόσκαλα, ποιος ήταν τώρα αυτός ο άνθρωπος, δε θυμάμαι. Ήταν ασπροφύρες στο γύρω και χορεύανε.

Μ.Λ.: Το Κουτσί δεν ήτανε; Το γέρο-Κουτσί;

Κ.Λ.: Ο γέρος-Κουτσήs ήτανε; δεν ξέρω τι ήτανε.

Μ.Λ. Ο αερφός του Κουτσού ήτανε; Ο γέρος-Κουτσήs ήτανε;

Κ.Λ.: Ναι, και όπως ήτανε αυτός ζαλισμένος από το κρασί...

Μ.Λ. Τον ξεκαρφώσανε...

Κ.Λ.: Τον είχανε ξεκαρφώσει, τον πήσανε μαζί ντους και χορεύανε, εκεί στη πλατεία κάτω της Βουβαλίνας μέχρι που τον ξεπαραλύσανε και τότε βρήκανε σωρό κουβάρι το πρωί.

ΚΑΛ8.5.Ο στοιχειωμένος παπάς.

Ε.Λ.: Αυτός που λειτουργούσε το μοναστηράκι. (της Βουβαλίνας που έχει αναφερθεί από τον Κ.Λ. ως «μοναστήρι»)

Ποιος είπατε πως ήταν αυτός;

Μ.Λ.: Ο Μ. ο δάσκαλος, στην Ιχθυόσκαλα μέσα, που έχει το γιό του τον Γ. τον δάσκαλο;

Ε.Λ.: Ο Μ. ο καθηγητής. Αυτός εξυπηρετούσε τη Βουβαλίνα, ο αδερφός της, ο Παντελής. Λοιπόν τον έστειλε μια μέρα ο παπάς να πάει στη Κυρά, πάνω, ξέρεις που είναι τώρα το μουσείο, να πάει να φέρει το πρόσφορο από την Κυρά. Στον δρόμο όπως κατέβαινε κάτω βλέπει έναν παπά μέσα στην Παναγιά μας. Μέσα στην..

Μ.Λ.: Αυλή.

Ε.Λ.: Μέσα στην αυλή. Πο πίσω. Τσζε λέει, γνώρισε στη μορφή του παπά κάποιον παπά. Τώρα δε θυμάμαι ποιο παπά. Λέει, «καλησπέρα παπά μου». <...> Λοιπόν το γνώρισε το παπά, του λέει «τι είναι λέει», «παπά μου, ε μμε γνωρίζεις, ο Παντελής» λέει «είμαι». Ο παπάς τον πλησίαζε. Τον πλησίαζε, τον πλησίαζε χωρίς του μιλά. Του λέει «πάαα» λέει «παπά σε καλό σου» λέει, «έ μμε γνωρίζεις» λέει², «είμαι ο Παντελής

² Θα περίμενε κανείς πως τα περιττά «λέει» λειτουργούν αρνητικά στην αισθητική της αφήγησης. Η ιδιαίτερη μουσική όμως του Καλύμνου ιδιώματος φτιάχνει το συμμετρικό ακουστικό σχήμα, Π_ΙΙΙΙ_ΙΙΙΙ_Π όπου Ι άτονες και _ τονισμένες επιτατικά συλλαβές..

ο τάδε». Έρχεται λέει κοντά του και του λέει: «έχε χάρη, που βαστάς αυτό που βαστάς. Αλλιώς θα σε περιποιόμουνα.»

«Αυτό το πράμα ήταν...παπάς;»

Ι.Λ.: Ωξαποδός!

Ε.Λ.: Ήτανε η κακιά ώρα. Τώρα δεν μπορώ να σου πω γιατί τσξε εγώ αυτήν την ιστορία την άκουσα πολλά χρόνια.

Ι.Λ.: Ε, ωξαποδός...

Ε.Λ.: Τσξε ηκατάπτε τη γλώσσα ντου, με λίγα λόγια το παιδί, κατάπτε τη γλώσσα, έμεινε σύρμα.

Κ.Λ.: Από τον φόβο ντου...

Ε.Λ.: Τον ψάχνανε, τον ψάχνανε, βρε που ναι ο Παντελής, ήργησε, νύχτα, η μάνα του ήβγε έξω να τότε γυρεύει που ναι ο Παντελής...Τελικά πήγανε τον βρήκανε μέσα στην..της Παναγιάς και η γλώσσα του ήτανε τραβηγμένη μέχρι μέσα. Τώρα από κει και πέρα, δε θυμάμαι πολλά να σου πω, τι έγινε, τι αυτό...

ΚΑΛ8.6. Η νεκραναστημένη με το δισάτσι.

Ι.Λ.: Στην Ανάσταση; Αυτός την είδε τη γυναίκα, πο πίσω. Αυτός έστριψε έτσι, από την Ανάσταση πάνω για να πάει, αυτή, έστριψε από την εκκλησία έτσι. Την είδε όμως αυτός! Δεν ήξερε όμως ότι η γυναίκα αυτή ήταν πεθαμένη. Και του λέει, κάτι κρατούσε αυτός πάνω του, δε θυμάμαι, ψωμί κρατούσε, σταυρό φορούσε, κάτι...Και του είπε αυτή η γυναίκα που ήξερε και το όνομά ντης, Ήτανε λέει μια χωριανή με το δισάτσι, μπρος-πίσω. Τσξε του λέει «έπρεπε να μην είχες αυτό που είχες και θα σε ταχτοποιούσα εγώ». Αλλά αυτός τη ξέρει τη γυναίκα, τη γνώρισε, με το όνομά ντης, μας το είπε μες στο αυτοκίνητο, αφού στο λέω και ανετρχιάζω (χαϊδεύει τον δεξί της πήχη)

Κ.Λ.: Ναι, τέτοια έχουν συμβεί.

ΚΑΛ9.1 έως 9.18.

Ημερομηνία: 21ΟΚΤ09.

Αφηγητής : Α. Θ., ετών 60, νοικοκυρά, Σ.Σ., ετών 71, νοικουρά, Ε. Φ., ετών 80, νοικοκυρά, Ε. Μ., ετών 40, νοικουρά.

ΚΑΛ9.1. Ο σκύλος που γινόταν κοριτσάκι.

Α.Θ.: Είναι πραγματικότητα αυτή η ιστορία, ο πατέρας της...

<...>

Πως λεγότανε ο πατέρας σου;

Σ.Σ.: Κ. Δ.

Τι ημερομηνία να λέμε τώρα;

Σ.Σ.: Λοιπόν, ο πατέρας μου, να φανταστείς, πρέπει να τανε η ιστορία αυτή που έγινε, στη γέννα του αδερφού μου του Αντώνη. Ο αδερφός μου ο Αντώνης τώρα είναι...στη γέννα ντου, όταν ηγέννησε η μάνα μου ήτο αυτή η ιστορία. Ό πατέρας μου στα παλιά τα χρόνια, σβήνα ντα φώτα. Δώδεκα η ώρα σβήνανε τα έξω φώτα. Μετά δεν υπήρχε φως ήτο ζιντάνι.

Α.Θ.: (επεξηγηματικά) σκοτάδι...

Σ.Σ.: Σκοτάδι ούλοι οι δρόμοι. Γενικά δηλαδή ήτανε σκοτεινά. Λοιπό, ήτανε δύτης ο πατέρας μου και όπου γλέντι τότε καλούσαν γιατί τραγουδούσε καλά ο πατέρας μου στα γλέντια. Ε, είχε πάει σε κάποιο γλέντι γάμος ήτανε, αρραβώνας βάφτιση, ξέρω γω, κάτι τέτοια. Λοιπόν όπως ερχότανε ο πατέρας μου, πριν τις δώδεκα η ώρα ερχότανε βέβαια για το σπίτι, η μάνα μου ήτανε λεχώνα. Είχε γεννήσει τον αδερφό μου. Ασαράντοτη. Κι όπως ήρχουντο πλιο από τον Αγιο Στέφανο από μέσα, από τσξει πο μέσα, που περπατούσε, μπροστά του, είχε ένα στζυλάτσζι. Όπως περπατούσε, το στζυλάκι αυτό άλλοτε γινότανε κοριτσάτσζι...

Ε.Φ.: Μωρέ....

Α.Θ.: Άκου, πολύ ωραία ιστορία!

Σ.Σ.: ...ναι, τσζάλλοτε πάλι γινότανε στζυλάτσζι. Να περπατά ο πατέρας μου τώρα, να

βλέπει το στζυλάτσζι μπροστά του. Α σταματήσει ετσζείνος, α σταματήσει τσζε τσζείνο. Να προχωρήσει ο πατέρας μου (παύση κατά την οποία η αφηγήτρια κοιτάζει κάτω σαν να έβλεπε το σκυλάκι μπροστά της). Να προχωρεί τσζε τσζείνο.

Ε.Μ.: Ε, όμορφα...

Σ.Σ.: Αφού αναγκάζονται πλιο τσζε βρίσκονται μπροστά του πάλι το κοριτσάτσζι, ηγύρισε να λέει πλιο τώρα μόνος του, λέει « μα μια πιά μάνα είναι» λέει «τώρα αυτή που άφησε» λε «το μωρό ντης» μικρό κοριτσάκι «και στο δρόμο μέσα και δεν το γύρεψε» ας πούμε « η μάνα αυτή το παιδί». Να προχωρά πλιό ο πατέρας μου και να κάνει έτσι τα χέρια του (σηκώνεται από τον καναπέ και σκύβοντας απλώνει μπροστά τα χέρια της, χαμηλά σαν υποβαστάζει μικρό παιδί) να μην το πατήσει. Να μην το πατήσει το παιδί. Με φτο τον τρόπο. (Καθίζει). Μετά πάλι έφυγε το κοριτσάτζι, έγινε στζυλάτσζι! Γίνηκε στζυλάτσζι μετά!

Ε.Μ.: Έλα Παναγία μου...

Σ.Σ.: Αυτή είναι πραγματικότητα. Δεν είναι...Το αποτέλεσμα, είναι : το στζυλάτσζι, α, ήρτε στη Παναγία τη Παπαντή πλιά, ο πατέρας μου, τσζε γυρίζει τσζε κάνει, λέει «Παναγία μου» λε...λε «αν είναι» λέει «κακό...»...να τονέ βοηθήσει πλια στο κακό που τότε τσζυνηγούσε! Το στζυλάτσζι λέει αυτό ηστάθηκε στα σκαλοπάτια της Παναγιάς, στην εκκλησία, τσζ' όπως προχωρούσε ο πατέρας μου για να πάει στο σπίτι πάνω, ήρτε, βλέπει από τη πίσω πάντα του έτσι, (γυρνά το κεφάλι της και κοιτάει πίσω) λιγάκι να δούμε, τον τζυνηγά πάλι; Έβλεπε ότι αυτό ήτο σταματημένο πλια ετσζει πέρα.

Ε.Μ.: Έλα Παναγία μου!

Ε.Φ.: Σταμάτησε.

Σ.Σ.: Σταμάτησε.

Ε.Φ.: Εν είχε το διτσζαίωμα επειδής ήταν η Παναγία να περάσει πάνω.

Σ.Σ.: Ναι! Ναι! Δεν είχε διτσζαίωμα. Τσζε επειδή επικαλέστητσζε την Παναγία να τον βοηθήσει, ηστάθηκε αυτό. Τσζε τρέχει ο πατέρας μου βέβαια, τροχάδι πλια ύστερα προς τότε τσζυνηγούσε, τσζε παεί στο σπίτι. Πά στο σπίτι τσζε μπρι μπει μέσα στη πόρτα του σπιτιού, βγάζει πο τη ζέπη ντου ένα μαντήλι, τσζε το αφήνει έξω τσζε δώνει μια της πόρτας, μπαίνει μέσα τσζε τηνέ κλείνει γρήγορα τη μπόρτα ο πατέρας μου. Ακούει η μάνα μου ας πούμε το θόρυβο, ας πούμε, της πόρτας, λέ, «τι συμβαίνει Δημήτρη;» Λέει,

«τίποτα δεν είναι Μαρία. Τίποτα δεν είναι» Αφού ήταν λωχού πλια...δεν μπορούσε να...να την φοβήσει. Λέει, «τίποτα δεν συμβαίνει».

Πάει τσζε πέφτει δίπλα στη γυναίκα ντου βέβαια, ο πατέρας μου, Τσζε τηνε πσάνει το κρύο, τσζ' ο πυρετός. Τσζ' αρχίζουν οι πέτρες απέξω, πέτρες...να βουλιάξου το σπίτι από τις πέτρες τις πολλές. Λε, «τι κακό είναι αυτό», ρωτάει πλιο η μάνα μου να μάθει ας πούμε, τι είναι αυτό;

Την έπιασε πυρετός και κρύο;

Σ.Σ.: Πυρετός και κρύο που ήτο πλιο η λεχώνα. Τσζαι από το φόβο ντης, ας πούμε, την ήπιασε ο πυρετός. Λέει μη φοβηθείς...

Ε.Φ.: Ο άντρας της...(προς τα εμένα)

Ο άντρας της ήφερε μέσα τίποτα;

Ε.Φ.: Ο άντρας που πήε μέσα, της ήφερε το κακό.

Σ.Σ.: Μπήτσζε μέσα ναι, αλλά ήφησε όξω το μαντήλι ντου. Τσζε ησηκωθήκα μπλιό το πρωί τσζε είδανε πλιο, ανοίξανε τη πόρτα να δούνε, ας πούμε, τι πέτρες θα είχε όξω το σπίτι, που οι πέτρες ηκούοντο στα παράθυρα, στις πόρτες...Ούτε πέτρες να βρούνε, ούτε τίποτα. Αλλά, το μαντήλι, το μαντήλι, χίλια κομμάτια.

Ε.Μ.: Α, ήσκισε ντο ο στζύλος...

Σ.Σ.: Χίλια κομμάτια το καμε

Α.Θ.: Ξεθύμανε στο μαντήλι.

Σ.Σ.: Ηξεθύμανε στο μαντήλι όλο το κακό.

Α.Θ.: Αν δεν άφηνε το μαντήλι;

Σ.Σ.: Ε, ινναί...Κάτι κακό...

Ε.Φ.: Ε, κάτι...

Σ.Σ.: Κάτι κακό θα γινόντου στο σπίτι μέσα.

ΚΑΛ9.2.Ο Αράπης στο πηγάδι.

Ε.Μ.: Σαν τον Ηρακλή που του πέτου τις πέτρες...

Ε.Φ.: Ο Ηρακλής που τον είδε τον Αράπη (η φωνή της αλλάζει και παίρνει στόμφο) τσζε βάστα λε, τσζε μια τσιμπούουκα....

Ε.Μ. Ε, να δωπέρα μέσα στις ποφτής, στις Καμπουράτσζαινας, έχει παλιό πηγάδι, τσζε αφρουλιάζει...

Σ.Σ.: Ναι, τσζαι τσζεί είπανε ότι είναι γουλιασμένο.

Ε.Μ.: Ναι, γουλιασμένο πηγαδάτσζι μαύρο...

Ε.Φ.: Βράζει το νερό...

Ε.Μ. Χοχλάζει το νερό, πάνω-κάτω.

Τώρα, γιατί κοριτσάκι και σκύλος;

Σ.Σ.: Ναι! Τη μια γινότανε στζύλος τσζε την άλλη γινότανε κοριτσάτσζι. Μικρό τόσο, μικρό (δείχνει τριάντα περίπου πόντους από το έδαφος). Τσζαι μπόδιζε ο πατέρας μου έτσι τα χέρια του με φτο το ντρόπο, (επαναλαμβάνει την κίνησή αυτήν τη φορά δίχως να σηκωθεί) . Αυτό, μπροστά του να μη το πατήσει. Βέβαια δεν ήτο αληθινό. Αληθινό ηφαίνονται ας πούμε στο αυτό...αλλά δεν ήτανε; Ήτανε η κατάρα του Θεού.

Ποιος ξέρει, κακοθανατισμένο ήτανε εκεί κοριτσάκι; Η κακιά ώρα;

Ε.Φ.: Πσός ξέρει;

Σ.Σ.: Πσός ξέρει; Πσός ξέρει;

ΚΑΛ9.3. Αν σβύσει το σάλιο θα πεθάνεις. Το στοιχειωμένο πηγάδι.

Ε.Φ.: Οχτώ η ώρα ήπρεπε να μαςβάλουν τζόλα μες το σπίτι. Τσζ' ήλεε η μάνα μου, «τώρα που παίζεται όξω, α δείτε καένα αράπη τσζαι θα τρέχετε». Μας φοβίζασι. Εμείς ηφοβούμαστο, τσζαι ηπηαίναμε.

Σ.Σ.: Αυτή τη δουλειά την ήπαθα τσζαι γω όταν ο αδερφός μου, αυτός που λέμε στη γέννα ντου, αρρώστησε με παράτυφο και ήρτε ο γιατρός ο Κουτούζης, ο συγνωρεμένος ο Μανώλης πάνω τσζαι λε «πρέπει να πάρετε κάτι φάρμακα» ας πούμε, από το φαρματσζείο. Τσζαι ήτανε δώδεκα η ώρα. Τσζαι μου λέει θα πας στου Ντίλη, εδώ το φαρματσζείο να πας να πάρεις τα φάρμακα. Αλλά μου λέει η μάνα μου «έν ειχούμε κανένα να παει να πάρει τα φάρμακα», τσζαι τρέχω εγώ ας πούμε, αλλά ήτρεχα γιατί λέανε ότι ότα σβήσου τα φώτα, μόνο να τρέχεις γιατί υπάρχουνσι στοισσά. Να μη σβήσου τα φώτα, γιατί ύστερις λέει, θα φτύσω χάμω.

Ε.Φ.: Είναι δύσκολα...

Σ.Σ.: Θα φτύσω χάμω, γιατί άμα φτύσω χάμω τσζαι ξερατθεί το σάλιο, τότε θα πεθάνεις.

Ε.Φ.: Άκου...

Σ.Σ.: (χαμογελώντας) Μας ήκανε μπλιά για να τρέχουμε στο δρόμο, ας πούμε τσζαι να...Τσζαι φοβόμαστο πλια εμείς, τσζαι τρέχαμε τσζαι πηαίναμε. Για να μη πεθάνω. Ηφτύνασι χάμω, όντα ξεραθεί το σάλιο, θα πεθάνεις.

Ε.Φ.: Έτσι μπλιο μας λέασι...

Ε.Φ.: <...> Εδώ είχε η μάνα μου μια ξαδέρφη, Καμπουράτσζαινα. Τσζαι είχανε δυο πηγάδια, ένα μικρό και ένα μεγάλο που πήγαινε όλη η γειτονιά τσζ'ήπερνε νερό. Μεσ το μεσημέρι η μάνα μου ήπηρε το γκουβά, καπράτσι το λέαμε μεις, με το σκοινί, να γεμίσει τη λαίνα, τη στάμνα. Ετσζεί που κατέβασε ντο γκουβά κάτω για να βάλει νερό να γεμώσει τη στάμνα, το καπράτσι ήρκουντο μπάνω τσζ'ηχώχλαζε το νερό, ήβραζε ντο νερό. Αλλά έλα η μάνα μου που είχε κούσει ιστορία ότι είναι της θείας της το πηγάδι γουλιασμένο, γήνει το καπράτσι μεσ το πηγάδι, το ήφησε εν ηβγαλε νερό, φήνει τη στάμνα, τσζαι παίρνει δρόμο ετσζείνη τσζαι φεύγει. Τσζαι το νερό ξεχύθητσζε όζω.

Ε.Μ.: Ο αράπης ήτο.

Ε.Φ.: Ήτο η ώρα...τα ζώποια. Γουλιασμένα. Το άλλο πάλι που έχουμε εδώ στη γειτονιά μας, Παλλαρούαινα λέγουντο, πολύ βαθύ, δώδεκα μέτρα βάθος. Τσζαι ποτσζεί πηαίναμε τσζ' ηπέρναμε νερό. Ηπέθανε η γυναίκα τσζαι υπάρχει μέσα το πηγάδι <...>

Α.Θ.: (προς την Ε.Μ. η οποία παρεμβαίνει σαν ηχώ στα λόγια της Ε.Φ.) Ελένη μη μιλάς για να μπορέσει να καταλάβει το παιδί. Είναι μάθημα, πολύ σοβαρό μάθημα,

ΚΑΛ9.4. Ο Αράπης του πηγαδιού.

Ε.Φ.: Λοιπό, ύστερα είχαμε ένα γείτονα, τσζαι ήτανε...χαμάλης. Πως το λέτε εσείς;
Θεία, μου Καλύμνιος είμαι, καταλαβαίνω, ξέρω τα.

Ε.Φ.: Ναι, ήτανε χαμάλης.Τσζαι φαίνεται ετσζείνα τα χρόνια ένειχανε ντουαλέτες τα σπίτια. (με συστολή). Ο άνθρωπος δώδεκα η ώρα τι ώρα ήτανε, να πάει έξω τσζει κοντά στο πηγάδι που είχε ένα σπίτι ατελείωτο, να ρίξει νερό ντου. Τσζει τσζειπέρα κούει ένα θόρυβο. Τι είναι ντο θόρυβο; Μπόλλα φτα που σηκώθητσζε, πάει τσζαι τι να δει; (η

φωνή της γίνεται μελωδική. Προφέρει την παρακάτω πρόταση στον διπλάσιο χρόνο από ο,τι μια κανονική, σχεδόν τραγουδώντας.) Ένα αράπη, μαύρος κόρακας, με μια ζυγαριά στα χέρια, τσζαι στα χείλη του πηγαδιού καλλιτςζεμένος ο αράπης. Αυτός ηζαλίστηκε, σου λέει, τι γίνεται εδωπέρα; Κατάλαβες, τσζαι σηκώθηκε, ηκουσε ήφυνε, πήε στο σπιτάτσζι που ήτο τσζαι η γυναίκα του «ίντα μπου παθες Ηρακλή;» λε, «αυτά τσζ'αυτά είδα».

Η ζυγαριά, τι να είναι αυτό το πράγμα;

Σ.Σ.: Ο Χάρος. Σα ντο Χάρο, θέλουν να πούνε.

Ε.Φ.: Σα ντο Χάρο...σαν...

Σ.Σ.: Η ζυγαριά και ο Χάρος, που ήθελε ας πούμε, παίρνει τις ψυχές. Αυτό είναι η ζυγαριά.

ΚΑΛ9.5. Το δρακόσπηλιο και οι Κουλουμούντραινες. Ο νεκρός στον δρόμο. Η Ασπροφόρα στο πηγάδι.

Ε.Φ.: Τσζαι δω, στο βουνό πάνω, μπου ναι ο δρόμος τσζαι πάεις για το Βαθύ,

Ε.Μ.: Το δρακόσπηλιο...

Ε.Φ.: Μόλις φτάσεις στο τέρμα, στο ύψωμα, είναι κάποιοι σπήλιοι. Έχει κάτι σπήλιους, ξέρεις, του βουνού. Τσζαι τςζειπέρα ήτανε λέ κοπέλλες, λεύτερες, κρυμμένες, σκοτωθήκασι. Τσζαι λέουνται Κουλουμούντραινες. Οι Κουλουμούντραινες. Τσζ'άμα περάσεις δηλαδή ακατάλληλη ώρα τσζαι μοναχή, κους το κακό που γίνεται.

Σ.Σ.: Ναι, ναι...

Άλλος μου'πε ότι είναι μια. Κουλουμούντραινα. Και την είχε δει. Ήταν μακριά τα μαλλιά της, μέχρι κάτω και τον είχε κυνηγήσει. Ο Τόγκος.

Α.Θ.: Ο Τόγκος είναι αυτός που βρήκε το άγαλμα;

Δεν ξέρω, δεν είμαι σίγουρος. Άλλοι μου λένε ότι είναι πολλές οι Κουλουμούντραινες άλλοι μου λένε πως είναι μία.

Σ.Σ.: Κουλουμούντραινες, τσζαι χορεύουνε.

Ε.Φ.: Δεν είναι μία. Πολλές είναι. Αμά ηθέλαμε να φτάσουμε εκεί, «μαρήηη, στις Κουλουμούντραινες είμαστε κοντά».

Ε.Φ.: Ο γιατρός ο Κατσοτούρχης, της μαμμής της Κατσοτούρχαινας ο αδερφός της. Ήρχουντο λε ποκάτω, ήτανε με παρέα τσζ΄ήρχουντο. Τσζαι στις Κασσαρίνας το περβόλι, ποπόξω, ετσζεί που είναι της Κουγκραϊνας το σπίτι, όπως ήρχουντο ο γιατρός πάνω, βλέπει ένα άνθρωπο ξαπλωμένο (τα φωνήεντα μακραίνουν και τα χέρια της απλώνονται μαλακά όπως θα έκανε για να ισιώσει ένα τραπεζομάντηλο.). Πάει κοντά του, πιάνει το σφυμό ντου, ούτε σφυμό είχε ούτε τίποτι. Λέει ο γιατρός «τι θέλω τώρα» λε «γω δω; Ο άνθρωπος είναι πεθαμμένος, να σηκωθώ να φύω, να μη μπερδευτώ». Μόλις ηφυε τσζει πέρασε πάνω (απευθυνόμενη τώρα στην Α.Θ.) Ξέρεις της Σταμάταινας το σπίτι; Της Μπανανούς; Τσζει πο πίσω ήτα το σπίτι ντος, της μαμμής. Μπαίνει μέσα ο άνθρωπος. Εν ήτο να μπει μέσα να κλείσει τη μπόρτα τσζαι αρκίζει το κακό πο πόξω. Πέτρες; (παύση) Του σκοτωμού! Να λένε πω μέσα «Παναγία μου τι είναι αυτό το κακό; Αύριο» λε «ε θα μπορούμε» λε «α νοίζουμε τη μπόρτα μας από τις πολλές πέτρες». Τσζαι το πρωί νοίξασι τσζαι έν είχε ούτε ένα χαλικάτσζι.

Α! Άλλο! (με έκπληξη καθώς μόλις το θυμήθηκε) Τσζαι φτο το περβόλι δω της Κασσαρίνας, είχε πηγάδι τσζαι πηγαίναμε τσζαι από τσζει ηπέρναμε νερό. Λοιπόν ένα βράδυ ο συμπέθερός μας, της αδερφής μου ο πεθερός, ετσζεί είναι το σπίτι κοντά, τσζαι πο τσζεί ήταν η ντουαλέτα τους όξω. Ήβγε τη νύχτα όξω να πάει, τσζαι κούει μια ψιλή φωνή, αηδόνι, (οι δυο προηγούμενες λέξεις πάλι σχεδόν τραγουδώντας) τσζαι να φωνάζει, «κουουουνουπφίιδιααα» μες το περβόλι. Τσζαι ήτανε ένας γάδαρος τσζαι η κοπέλα ασπροφορεμένη, τσζαι ηλαλούσε ντο γαϊδούρι και ηφώναζε κουνουπφίδια. <...>

ΚΑΛ9.6. Το παράξενο μαγκάλι.

(Ο πατέρας της Σ.Σ. είχε πει μια ιστορία που αφηγείται τώρα η Ε.Φ.)

Ε.Φ.: Στο σπίτι μας, ένα μαγκάλι αθεόρατο μεγάλο (ψιθυριστά) τσζαι να σπιθηρίζουν οι φωτιές. Τσζαι λέει : «Μάαα, τι είναι; Η Σεβαστή φαίνεται πο τσζεί καένα έχει άρρωστο, τσζαι ννάβει τα κάρβουνα να γκάμει κάτι». Ε, πάλι ο άνθρωπος δεν ήρτε. Ξημέρωσε η μέρα, έρκεται στη μάνα μου. Λε «Σεβαστή;» λε «τι ναι Γιάννη;» Λε «να, πόψε αυτά και αυτά» λε «είδα, ποιος είναι ο άρρωστος;» Λε «καένas μας δεν είναι άρρωστος». Τσζ΄ η

γειτονιά μας πο τσζει είναι γουλιάσμένη...(συμπερασματικά). Το μαγκάλι που σπιτθηρούσε, λε «άρρωστο έχει». Επειδή νάβαμε τότες κάρβουνα ψιλά.

Σ.Σ.: Αυτό το πράμα μας το πε, την ιστορία αυτή ο πατέρας μου, θα ήμαστο μπλιο... μεγάλα παιδιά, θα ήμαστο. Τσζαι γω τώρα είμαι εβδομήντα χρονώ...Και δε φεύγει απ'το νου μου, δηλαδή αυτό το πράμα, την ιστορία που μας είχε κάμει, το τι σου συνέβηκε, ας πούμε.

Ε.Φ.: Ο Φάραγγας είναι γουλιασμένο. Μες τη μέση του περβολιού, η θεία η Αναστασία που ζούσε τότες. Έβγαινε όξω καμιά φορά το βράδυ, τσζαι βλεπε, μέσ τη μέση του περβολιού (οι λέξεις που ακολουθούν προφέρονται σαν να είναι έτοιμη να κλάψει, μια ακόμα τεχνική που χρησιμοποιεί η Ε.Φ. συχνά) ένα άνθρωπο τσζαι κάτω τα γένια του, τσζαι γονατισμένους. Είναι γουλιασμένο.

(ΚΑΛ 9.7. και 9.8.). *Με παρακαλούν να μη μαγνητοφωνώ.*

ΚΑΛ9.9. Ο πεθαμένος γεράκος.

Ε.Φ.: Τη μέρα που πέθανε, τσζαι ήταν καλοτοσζαίρι τσζαι ητοσζοιμόμουνα μπρος τη μπόρτα του σπιτιού μας. Τσζ' όπως ησήκωσα τη τσζεφαλή μμου τσζ'ηξύπνησα, είδα τον πο πάνω από της Μπανανής, με το μπαστουνάτσζι τσζ'ηκατέβαινε γκάτω.

Α.Θ.: Πεθαμένος.

Ε.Φ.: Πεθαμένος.

Α.Θ.: Είναι και το ζώποιο καμιά φορά.

ΚΑΛ9.10. Μοίρες και μάγια.

Ε.Φ.: Όντε γεννηθεί ένα μωράτσζι, στις τρεις μέρες, πάει η μοίρα σου.

Σ.Σ.: Για να τα μοιράσει.

Ε.Φ.: Να μοιράσει, να πει, το παιδί που γεννήθηκε τι θα περάσει στη ζωή ντου. Τσζαι κάποια μάνα...

Σ.Σ.: Αν θα έχει τύχη καλή, αν το ένα, αν το άλλο...

Ε.Φ.: Ναι. Τσζαι κάποια μάνα, ήτανε ξύπνια. Αυτήν την ιστορία μου την είπεν η θεία μου. Κάποια μάνα ήτανε λε, ξυπνητή τσζαι ήκουσε το θόρυβο, τσζαι ήκουσε τις ομιλίες τσζαι εν ημίλησε, επειδής η γυναίκα σου, λέει είμαι «ασαράντοτη, ηγέννησα τώρα, α μη μου ρτει» λε, «τίποτα». Τσζαι κούει, ήτα ντρεϊς, τσζαι κούει τη μια : «Αυτό το παιδί θα μεγαλώσει, θα ευτυχίσει, άλλα, θα πεθάνει γρήγορα». Λέει πάλι η άλλη : «Όντα το φροντίσουσι, μπορεί να γλιτώσει». Κατάλαβες;

Α.Θ.: Ε, τι έγινε όμως;

Ε.Φ.: Ε, ξέρουμε τι έγινε; Άλλο πάλι, που...το κούσα τσζαι αυτό, σ'ένα μωράτσζι, λέει η Μοίρα, λε, «είναι πλούσιο, παιδί, καλό, άλλα θα πάει ο φίλος του να πα του κάμει επίσκεψη τσζαι χωρίς να θέλει ο φίλος, θα τρυπήσει το μαχαίρι πάνω στο μύλο, τσζαι τσζι που θα παίζου να κάνουν αστεία, θα φύγει το μαχαίρι τσζαι θα το καρφώσει στη καρδιά.

Α.Θ.: Άχου...

Ε.Φ.: Κούεις; Οι μοίρες τι λένε...

Σ.Σ.: Γιατί άμα γεννήσει, παλιά το κάνα αυτό, όντα θα γεννούσε η κάθε γυναίκα ας πούμε, έβαζε ένα χρυσαφικό πάνω στο παιδί, που θα πάει πλια η μοίρα να μοιράσει τη ντύχη του παιδιού. Με φτο τον τρόπο.

Α.Θ.: Γι αυτό άμα είναι λεχώνα, δε κοιμάται αν δεν έχει κάτι να κοιμηθεί βάζει, ψαλίδι, την επιστολή του Χριστού, τι βάζουνε κοντά τους;

Σ.Σ.: Στο μαξιλάρι.

Ε.Φ. Τσζαι ψωμάτσζι. Τσζαι ψωμάτσζι βάλλεις πο κάτω που το μαξιλάρι ντου.

Α.Θ.: Αυτό ήκαμα και εγώ στην Αυστραλία γιατί όταν είχα γεννήσει τον Μανώλη. Ακούω μια φωνή που με φώναζε, τρεις φορές με φώναζε, Τασούλα, Τασούλα, Τασούλα. Τσζ'ημουνα ολομόναχια, με το μωρό. Τσζ'η Ρηνιώ ήταν πιο μεγάλο. Εν άνοιξα. Ήταν μεσάνυχτα, ο Παντελής ήταν στο εργοστάσιο. Εν άνοιξα καθόλου. Να, νετριχιάζω (δείχνει με τα μάτια της τον δεξί της πήχη).

ΚΑΛ9.11. Μάγια και αναφορά στο Ντίλη.

Ε.Φ.: Την ώρα που θέλα να παντρευτώ, ένα ψαλιδάτσζι, ένα τρισαβάτζελο, πως το λένε-
Τετραβάτζελο

Ε.Φ.: Τσζ' ένα διχτάτσζι...

Α.Θ. Μέσα στη ζέπη του γαμπρού.

Ε.Φ.:...μέσα στη ζέπη του γαμπρού. Τσζαι μια κλειδωνιά, ήπιασε ο θείος σου ο Παντελής (στην Α.Θ.) την ώρα που ήβαλλε ο παπάς «Ευλογητό», ηκλείσα ντη κλειδωνιά, ήκλεισέ ντόνε. Τσζ' όντα ητελείωσε η στέψη, ηξεκλειδώθητσζε.

Ε.Μ. Άνοιξε τη κλειδωνιά για να ννοίει... Τσζαι ο Ντίλλης, ήδενε τσζ' ήλυνε ντα μάγια.

Σ.Σ.: Δέννα το αντρόγυνο.

Πως γίνεται αυτό; Πως δένεις και λύνεις;

Ε.Μ.: Ξέρεις ίντα μπου καννε αυτός; Ηδιάβαζε τον Άγιο Κυπριανό, ήλεε δικά του λόγια.

Α.Θ.: Ο Κυπριανός ήτα μπρώτα μάγος.

Ε.Μ.: Ο Ντίλλης, τι ήκανε; Ηλεε τούρτσζιτσζες λέξεις, πήαινε 'στερις στη θάλασσα να περάσει σαράντα κύματα. Τσζαι έλυνε τσζαι έδενε τα μάγια.

Και πως τότε βρήκανε αυτόνε;

Ε.Μ.: Ο άντρας μου τότε ξέχωσε, σα βρικόλακας ήτανε. Με ανοιχτό ντο στόμα, τα χέρια του έτσι (τεντωμένα σαν να θέλουν να αρπάξουν κάτι). Ο γέρος ο Νικήτας ο Ντίλλης, ο θείος μας. Της ..

ΚΑΛ9.12. Συζήτηση πάνω στα μάγια στη σύγχρονη Κάλυμνο.

Ε.Φ.: Όπως εμένα ήρτε μου...

Ε.Μ.: Είχες ψαλίδι;

Α.Θ. Ναι, εγώ διάβαζα πολύ την επιστολή του Χριστού.

Ε.Φ.: Όπως ήρτεν ο Λευτέρης. Τη βραδυά που βγαινε η ψυχή του. Εγώ πο πάνω μες τον ύπνο μου, κούω «Εεεε» (φωνάζει δυνατά). Αλλά ηγνώρισα ότι ήτο η φωνή του. Το πρώι ήμαθα, λε «ηπέθανε ο Λευτέρης».

Α.Θ.: Πέθανε μια μας τώρα τελευταία αυτή...αυτή όμως όταν ήταν ζωντανή που πήγαμε στο σπίτι με την αδερφή μου να την δούμε γυρίζει τσζαι της λέει: «Άκουσε» της λέει «ο

άντρας σου, επέρασε από δω τσζαι μπήτζσε στο διπλανό σπίτι». Η διπλανή όμως ήτανε κακοκουσμένη. Και έφερε το αντρόγυνο σε τόση φασαρία, παραλίγο να χωρίσει. Κατάλαβες; Όταν πέθανε λοιπόν τώρα, έχει τρεις μήνες που πέθανε, τι έγινε; Πάει πο πάνω της! Πήε πο πάνω της, η Σταματία τσζαι αυτό το πρόσωπο της τραβούσε τις σάρκες, ακούς; Τις σάρκες της νεκρής τραβούσε. «Φύγε» της λέει «φύγε από πάνω».

Ε.Φ.: Παίδεψε ντη τη Λίτσα

Α.Θ.: Γιατί τη μπαίδεψε. Της είπε αυτή τη λέξη που κόντεψε να τη χωρίσει που τον άντρα ντης.

Ε.Φ.: Τσζαι ζήτα τώρα συγχώρεση.

Α.Θ.: Εμένα ήρτε στην Αστυπάλαιο τσζαι μου καμε έτσι (χαιδεύει το χέρι της) με χαιδευε, τσζαι λέω, «Παντελή, στοιχειωμένο είναι το δωμάτιο;». Το πρωί εννιάμιση η ώρα μαθαίνω ότι ξεψύχησε. Αφού ήμαστο πια κολλητές να εδώ, (δείχνει ένα άδειο σημείο στο καναπέ το οποίο όλοι κοιτούν) καθότανε τσζαι ηπίναμε καφέ.

Τα μάγια είχαν να κάνουνε;

(Στην ερώτηση απαντούν όλες μαζί με ενθουσιασμό)

Α.Θ.: Τα μάγια, ναι! Τα κάνουνε.

Ε.Φ.: Ναι, ναι...

Α.Θ.: Τσζαι μέχρι τώρα

Σ.Σ.: Τσζαι μέχρι τώρα!

Α.Θ.: Τσζαι μέχρι τώρα παιδί μου...

Σ.Σ.: Τσζαι μέχρι τώρα!

Κάνουνε μάγια;

Α.Θ.: Αμέ!

Ε.Μ.: Να η Λ., στο χωριό η Λ.

Α.Θ.: Ε μπάεις να δεις στον Άγιο Βασίλη, τι ξεθάβουνε; Ο παπάς έκατσε μέσα...εκεί στους τάφους, τους παρακολούθησε και είδε ποιές ξεθάβουνε τσζαι κόβουνε κοκχαλάττσα, τσζαι -τσζαι, τσζαι-τσζαι.

Ε.Φ.: Έλα, Παναγιά μου...

Α.Θ.: Ε μπας να δεις τους Τούρκους στη Κω, τι κάνουνε;

Ε.Φ.: Εν εχούμε εμείς εδώ.

Ε.Μ.: Η Λούστραινα, μια στο Χωριό, πήε τσζαι ηξέθαψε τσζαινούργιο, φρέσκο, τσζ'ηκοφέ ντου πτο μαλλί ντου, για να κάμει με τα κόκχαλα τσζαι με τα μαλλιά...Για να πεθάνουσι μια γυναίκα στο χωριό.

Ε.Φ.: Αααα μούζωσε τα αυτά, εν τα πιστεύω γώ.

Ε.Μ.: Ξακουστή είναι αυτή η Λούστραινα στο χωριό.

Ε.Φ.: Ε τα πιστεύω γω. Είναι αυτές που λένε ότι τα κάνουν τα μάγια για να παίρνουν λεφτά.

Α.Θ.: Ε τσζαι στη Κώ.

Σ.Σ.: Τσζαι στη Κώ. Έχει παλιογυναίκες που τα κάνουν αυτά τα πράματα.

Α.Θ.: Γιατί; Έχει και δω. Φεύγει η Καλυμνιά πο δω και πάει στο Χότζα κυρία μου (στην Ε.Φ.)

Σ.Σ.: Ναι, ναι έχει πολλές, πολλές έχει εδώ. Ο Χότζας ηπέθανε. Αυτό που έκανε την, αυτή.

Α.Θ.: Μάγια, που έλυνε;

Σ.Σ.: Ηπέθανε αλλά, δε θα χει άλλο; Έχει, έχει τσζαι Τουρκάλες.

Α.Θ.: Τζαμί δε μμένει μόνο ντου χωρίς Χότζα, πρέπει να μπει άλλος.

Σ.Σ.: Έχει, έχει... Έχει άλλο.

Αυτά να χουνε δύναμη;

Σ.Σ.: Έχουνε, κάνουνσι ζημιές.

Α.Θ.: Κάνουνε.

Σ.Σ.: Έχει μια, ένα ζευγάρι, χώρισε από τη γυναίκα ντου, με φτα τα, παλιοπράματα, τσζαι ζει με την άλλη, τσζαι παράτησε τα παιδιά του τσζαι τη γυναίκα ντου.

Α.Θ.: (προς την Ε.Φ. που δείχνει να δυσφορεί με την αναφορά). Θυμάσαι την Αθούλα από το Ζιπάρι της Κως; Που έβαζε το αίμα μες την τυρόπιτα;

Τι έβαζε;

Ε.Φ.: Ήτανε μια Καλυμνιά πο δω τσζαι ζούσε στη Κω. Τσζαι ήθελε να παντρέψει της αυτήνής τη κόρη...

Α.Θ.: Εν ήτο πια η Αθούλα

Ε.Φ.Ποιά;

Α.Θ.: Αυτή που ερχότα στη Χεφισέ τη Τουρκάλα που είχε την κόρη την Αθούλα, ήτανε

Καλυμνιάς Αυτή ήτανε από το Ζιπάρι!

Ε.Φ.: Βρε γω λέω ποια ήκανε ντα μάγια! Εντα κανε η Μαρία;³

Α.Θ.: Ποια Μαρία; Μμμμ! (θυμάται)

Ε.Φ.: Α μη λλέμε ονόματα...Μη λλέμε ονόματα!

Α.Θ.: Ναι, μη λες όνομα. Η Μαρία, ναι.

Ε.Φ.: Τσζαι εν είχε μια από το Ζιπάρι φιλινάδα; Τσζαι εν ήθελε να παντρέψει τη κόρη ντης με ένα;

Α.Θ.: Ναι, ναι, ναι.

Ε.Φ.: Τσζαι αυτός ε ντη καλόθελε. Τσζαι ήκαμε διάφορα (ψιθυρίζει πάρα πολύ σιγανά στην Α.Θ, ξεχωρίζω μόνο στο τέλος τη λέξη, «αίματα»).

Α.Θ.: Ναι. Αίματα.

Σ.Σ.: Α.

Ε.Φ.: Τον ταΐσανε τον άνθρωπο τσζαι τον παντρέψανε.

Α.Θ.: Τον παντρέψανε, τον πήρε. Τον πήρε.

Ε.Φ.: Ήτανε στα μάγια...

Σ.Σ.: Υπάρχουνε, υπάρχουνε...

Ε.Μ.: Υπάρχουνε.

Α.Θ.: Μέχρι τώρα τον έχει αυτή. Μεσ την τυρόπιτα καταλλήλως του βάζει το αίμα.

Ε.Φ.: Κάποιος δούλευε, ήτανε γραμματικός. Πήε ντο πρωί στη δουλειά, πάει στο γραφείο ντου τσζαι βλέπει μια πλάκα...

Ε.Μ.: Σαπούνι.

Ε.Φ.: Σαπούνι, πράσινη.Τσζ' είχε πάνω καρφίτσες, καρδιά, τσζαι ξυραφάτσζια σπασμένα. (σιωπή τρεις χρόνους. Δένει τα χέρια της). Πέθανε ο άνθρωπος.

Α.Θ.: Τη μπήρε όμως η γυναίκα του και τη πέταξε μεσ τη λεκάνη...

Ε.Φ.: Μεσ το πηγάδι.

Α.Θ.: Μεσ το πηγάδι. Οπόταν έλιωσε το σαπούνι, επέθανε ο άνθρωπος. Ήτα μελετημένο

³ Επιτέλους η Ε.Φ. συμμετέχει στην συζήτηση. Όπως φαίνεται η δυσφορία της είναι πραγματική καθώς η αφήγησή της είναι γεμάτη θυμό και αποδοκιμασία.

καλέ⁴ (προς την Ε.Φ.)

Ε.Φ.: Μελετημένο.

Α.Θ.: (προς εμένα) Στη Ρόδο συνέβηκε, σε μια γειτόνισσά της.

Ε.Φ.: Γιατί, ποια τα 'καμε; Τα 'καμε μια Ρόδια που ήτα λεύτερη,

Α.Θ.: Και τον ήθελε.

Ε.Φ.: Τσζαι τον ήθελε. Τσζαι να το μπέρνει αραντεβού, να του δώνει αραντεβού, τσζ'αυτός έν'ηπήγαινε.

Α.Θ.: Γιατί ηταν παντρεμένος.

Ε.Φ.: Παντρεμένος.

Ε.Μ.: Κατάλαβες πράματα;

Και ότι δεν έχουμε το σκοτώνουμε;

Σ.Σ.: Ναι...

Α.Θ.: Ότι δεν μπορούμε να το αποχτήσουμε...

Ε.Φ.: Άντε τώρα αυτή η ψυχή να...

Α.Θ.: Να βγει.

Ε.Μ. Α ξεπαράλύσει. Ναι βέβαια, ε ξεπαράλά.

Ε.Φ.: Ο Θεός να μη μας αξιώσει.

Ε.Μ.: Θεία (προς την Ε.Φ.) τον Ντίλλη αμά τότε βγάλανε, όπως το στοιχειό, το βρικόλακα, έτσι ήτα ντα χέρια του εν ηλυγίζασε από τα πολλά μάγια που μετάψαννε.

Α.Θ.: Γιατί οι Τουρκάλες;

Ε.Φ.: Έχει τώρα μια Καλυμνιά στη Κω που η ζωή της είναι αυτά τα μάγια.

Α.Θ.: Το ωραίο είναι που μου λέει τώρα αυτή η Καλυμνιά...

Ε.Φ.: Με συχωρείτε, σκατοταΐζει τους όλους.

Α.Θ.: Πάμε στη Παναγια τη Ψηλλιανή α πάρουμε την εικόνα από κει που τη βάζουνε, να τη μπάρω στο σπίτι μου. Έγω είχα έρτει από την Αυστραλία δεν ήξερα ότι αυτή έκανε τσζαι μάγια, αυτή η Μαρία τσζαι πάμε ετσζεί που χα ντη Παναγιά τη Ψηλλιανή και τη μπαίρνουμε. Έγω έγινα συνένοχή της χωρίς να το ξέρω. Επιτρέπεται;

Σ.Σ.: Εσύ ναι, ε ντο ξέρες αλλά αυτήτηνης το έχει.

⁴

Το «καλέ» αποτελεί τυπική προσφώνηση προς μητέρα, πεθερά ή γεροντότερη συγγενή.

Α.Θ.: Τη μπήρε στο σπίτι ντης καλέ.

Ε.Φ.: Δηλαδή ήκλεψέ ντη.

Α.Θ.: Τσζαι χώρισε τον άνθρωπο, το Γιώργο,

Ε.Φ.: Σσςς (καθώς ειπώθηκε το όνομα)

Α.Θ.: Και τον έφερε στη Κω. Θυμάσαι;

Α.Θ.: Και μετά ο Γιώργος που ξύπνησε, ξαναγυρίζει πίσω στη Ρόδο στη γυναίκα ντου, τσζαι πέθανε στη γυναίκα ντου. Τσζ' η Μαρία μοναχιά της, να...

Ε.Φ.: Ε λλες πως ήχασε τσζαι το παλλικάρι ντης ε; Ε, αφού ήταν έτσι, παλιογυναίκα...

Α.Θ.: Όταν ήταν ερωτευμένη και ήθελε, ας πούμε, να συνεχίσει η σχέση έπαιρνε μανόγαλο.

Που το βρισκε;

Α.Θ.: Το βρισκε. Δε ξέρω, το βρισκε. Πρώτα εμείς στο Γυμνάσιο τη καλλιγραφία την κάναμε με πένα. Βουτούσαμε στο μελάνι.

Σ.Σ.: Ναι, στο μελάνι.

Α.Θ.: Έτσι μας ήτανε τότε το... Εγώ ήμουνα πολύ καλλιγράφος και αγαπούσα πολύ τη μπένα αυτή. Της τηνέ δάνειζα, αφού πλιο ήτα γκολλητή μου, και εκείνη βουτούσε μέσα σε αυτό το μπουκάλι και έγραφε τα γράμματα. Το κορίτσι. Κατάλαβες; Έγραφε τα γράμματα και μετά τα ήστελλε ετσζεί που ήθελε για να σε αυτό... Γιατί είχε μια, ήθελε να πάρει άντρα καλό. Τσζαι όπως πήρε, πέρασε κάτω από τα ξίφη, στρατιωτικό!

Πως το κάνουνε το μανόγαλο;

Α.Θ.: Τραβάνε από τα στήθη της μάνας.

Ε.Φ.: Δώννει σου η μάνα λίγο γάλα, καλή ώρα να σου βάλει δυο σταγόνες μες τη δαχτυλήθρα. Μετά θα πάεις τσζαι που τη γκόρη ντης που χει τσζαι τσζείνη μωρό, α σου βάλει τσζαι τσζείνη.

Δηλαδή και η μάνα και η κόρη...

(όλες μαζί επιβεβαιώνουν)

Α.Θ.: Οι γύφτισσες. Στις γύφτισσες το συναντάς αυτό. Γιατί παντρεύονται μικρά τα κορίτσια τους, είναι μικρή η μάνα. Αυτή καλέ (προς την Ε.Φ.) το νεκάτωνε με το μελάνι αυτή. Τσζαι όντα πήγαινα εγώ τσζαι την έβλεπα, έγραφε...

Έχω ακούσει πως το κάνουν και φυλαχτό.

Ε.Μ.: Τα πουλούνε.

Ε.Φ. Φυλαχτό μπορεί να γοράσω από τον Άγιο Σάββα, από Μονή. Από αλλού 'πο πόξω, καθόλου.

ΚΑΛ9.13. Η μαλλιαρή Χέρα.

<...>

Μου έχουνε πει για μια χέρα.

Ε.Φ.: Μαλλιαρή χέρα! Είδε ντην ο Σταύρος μου, Θεός συχωρέσει τον τώρα, που ταν νεαρός, τσζαι πίαине μια βραδιά στο σινεμά. Που είναι ντώρα το ΚΑΠΗ; Ήτο τσζει το σινεμά των Ιταλώ. Ναι. Λοιπό.

Σ.Σ.: Στο Ταπητουργείο.

Α.Θ.: Ταπητουργείο λεγότανε (προς εμένα).

Ε.Φ.: Λοιπό, αυτός ενηβρε εισητήριο τσζαι περίμενε με τη ντελευταία ποφτή να μπει μέσα. Τσζ'ήτανε η κουμούλλα, της αυτηνής, πως λέουνται, που ναι στις Τσαμπίκας πο μέσα;

Α.Θ.: Κουμπαραϊνες.

Ε.Φ.: Όχι Κ-ϊνες ένα άλλο όνομα;

Σ.Σ.: Μ-αινα;

Ε.Φ.: Όχι, όχι... Έτσζει πο μέσα, έχει σπίτια. Η κουμούλλα ηχώριζε τσζαι πήε πάνω στη γκουμούλλα ο Σταύρος μου, τσζαι ήκατσε μπλιο να ρτει η ώρα να μπει σινεμά. Τσζαι τσζειπέρα λε που κάθουντο (τραγουδιστά) να, το σταυρό που σας κάνω (σχηματίζει αργά το σημείο του σταυρού καθώς λέει τα παρακάτω), ήρτε ο Σταύρος μου κατατσαρπιζμένος. Ήβγε λε μια χέρα μαλλιαρή πάνω, τσζαι το χαϊδευε το Σταύρο μου (σταματάει το σταυροκόπημα και η φωνή της παίρνει την κλαμμένη χροιά που συνηθίζει στην κορύφωση της αφήγησης της όταν συνήθως εμφανίζεται το κακό). Τόνε χαϊδευε. Πετιέται λε κάτω που τη γκουμούλλα ο Σταύρος τσζαι παίρνει δρόμο.

Α.Θ.: Να! Πάει το σινεμά.

Ε.Φ.: Πάει το σινεμά...

<...>

ΚΑΛ9.14. Το στοιχειωμένο χωράφι, το πλάσμα καβάλα στην κουμούλλα.

Ε.Φ.: Ξέρεις τι 'τανε; Η κουμούλλα από πάνω μέχρι κάτω τσζαι μπο μέσα ήταν οικόπεδο.

Α.Θ.: Που έμενες τώρα; Που ενοικίασες όταν ήρθες από τη Κω; Που μας είπες τώρα;

Ε.Φ.: Ε, ναι.

Α.Θ.: Ε, της Κατερίνας απέναντι της κόρης της το σπίτι, που έμενε η χοντρή η Δολωμάταινα, που έβαλε «πωλείται», αυτό είναι.

Ε.Φ.: Που ήταν η κουμούλλα, από τσζει που μενες, μέχρι κάτω τσζ' από μέσα ήταν τα οικόπεδα. (πάυση) Εεεε, γουλιασμένο! (τραγουδιστά) Κάθε βράδυ ηβλέπανε καβάλλα πάνω στις κουμμούλλες.

Και δεν έχει πουληθεί αυτό;

Ε.Φ.: Πουληθήκασι...

Α.Θ.: Πουλήθηκε το οικόπεδο, χτίστηκε το σπίτι, το ξανάβαλε πάλι για πούλημα.

Ε.Φ.: Είναι στοιχειωμένα ετσζειπέρα.

Α.Θ.: Η Γαβαλαΐνα, πως έχει σπίτι ετσζειπέρα;

Ε.Φ.: Ε... (δηλώνοντας πως θεωρεί το γεγονός αμελητέο)

Α.Θ.: Είδες την που μένει;

Ε.Φ.: Δε ξέρουνε.

Ε.Μ. Εν ηξέρου ντα μυστικά

Α.Θ.: Α, επειδή ήτα στην Αυστραλία.

ΚΑΛ9.15. Γιαλλούσες.

Γιαλλούσες;

Ε.Φ.: (Προφέροντας τελείως διαφορετικά από την δική μου «καλύμνικη» προφορά, εκτείνοντας εντυπωσιακά τον χρόνο προφοράς «ου») Γιαλλούσες. Αυτές εμείς τις λέμε, αυτές που ματιάζουσι.

Σ.Σ.: Ε, ναι, Γιαλλού τη λένε.

Ε.Μ.: Γιαλλού, το ξεμάτιασμα...

Ε.Φ.: Δηλαδή έχει τώρα μια, που πιάνει το μμάτι ντης τσζαι α σε δει, μπορεί να πάθεις τσζαι να λές «μα το τσζεφάλι μου εν εμπορώ» ξέρω γω τι. Τσζαι αυτό είναι μάτι.

Και τις λένε αυτές Γιαλλούσες.

Ε.Μ.: Γιαλλούες, Γιαλλούες.

ΚΑΛ9.16. Αναφορά στον Αλεξιάδη.

Ε.Μ.: (Γελάει και παίρνει βαθιές ανάσες που δηλώνουν φόβο).

Ε.Φ.: Ένας Αλεξιάδης ηπέθανε.

Ε.Μ.: Ναι, μα τθυμητικό!

Ε.Φ.: Ηπέθανε, τσζαι πρώτα ξές τι κάνασι; Ηπέρνα δυο πορτοκάλια, τσζ' ήβαλλάτα στα χέρια του του πεθαμένου

Σ.Σ.: Ε, ναι.

Ε.Φ.: Ετσζει που θα πάει π(λ)ιο να τα πάει, ας πούμε, στον άντρα μου. Ε, τσζ'ύστερι μετά.

Τα στέλλανε δηλαδή.

Ε.Φ.: Τα στέλλανε για το μπεθαμένο.

Σ.Σ.: Πάντα έτσι κάννα μπρώτα. Τώρα...

Ε.Φ.: Τώρα 'ναι αριστοκρατία... Τσζαι μεριτσζές γυναίτσζες τη νύχτα κάπου βρεθήκασι, τον είδανε πάνω στη γκουμούλλα καθήμενο ποτσζελωτά τσζ'ηβάστα ντα πορτοκάλια. Αυτό ξέρω.

ΚΑΛ9.17. Παρέα με έναν Άγιο.

Ε.Φ.: Λέει της μάνας μου «Α, Σεβαστή, ε μμου δίνεις τη γκόρη σου, να ρτει στο Βαθύ, να χω τσζαι γω μια συντροφιά;» Λε, «όντα το θέλει τσζείνη, ας έρτει». Ε, είπε μου το, στην αρχή, είπα «ε νναί, α ρτώ», ήπηα. Τσζοιμήθηκα τη μπρώτη βραδυά, το πρωί ξημέρωσε λέω της, «Θεία, θα φύγω» (σαν μικρό παιδάκι που παραπονιέται). «Που θα πάς;» (με την κανονική της φωνή), «Πάω σπίτι μας, στη μάνα μας, έγκανω δωπέρα»

(φωνή παιδιού) «ε γκαθίζεις που ναι ωραία, έχουμε σταφύλια, σύκα;» Τίποτα εν ήθελα. «Που θα πάεις τώρα μοναχή σου» λέ, «μέσα στο μεσημέρι. Τσζαι με τα πόδια, μακριά!», να περάσω το δρόμο να βγω πάνω. Εγώ από το γκαμό μου να φύγω, μπήκα στο δρόμο. Μπήκα στο δρόμο, ηνέβαινα, ηνέβαινα (κουρασμένα), ψυχή. (Οι αμέσως επόμενες λέξεις πιο δυνατά) Ψυχή, να δω ότι έρχεται προς τα πάνω! (Η ένταση έχει αυξηθεί, δεν υπάρχει πια στα λόγια της ο τόνος της νοσταλγίας του μικρού κοριτσιού και της νουθεσίας της θείας. Αφήγηση με περισσότερο νεύρο). Όντα ήφτασα ήθελα κόμα κάμποσο δρόμο για να φτάσω πάνω στη Πηγή. Στο ύψωμα του Βαθύ. Ετσζειπέρα, γυρίζω κάτω, τσζαι βλέπω ένα γέρο άνθρωπο με τα γένια, τσζαι με το μαστούνι τσζαι ήρκουντο Λιώ «ας είναι Χριστέ μου που μου φανέρωσες ένα άνθρωπο, να κάμω παρέα να πάω ποτσζεί, στη μπόλη». Έρτε ο άνθρωπος κοντά μου λέει μου «Που πάεις;» Λιώ, «Πάω στο σπίτι μας, ποτσζεί». «Ε, πάμε». Πορπατήξαμε, κάμποσο. Κάπσος κίντυνος ύπαρχε, τσζαι πήε να με σώσει.

Α.Θ.: Έσουνα μικρό παιδί.

Σ.Σ.: Σε προστάτεψε.

Ε.Φ.: Ναι. Τσζ'όντα πήαμε κάμποσο δρόμο, μετά μου λέει «Πάω να εδώ που χω δουλειά, τσζαι συ, πήγαινε, πορπάτει». Εγώ ήλεα, πάει ο άνθρωπος να ρίξει νερό ντου. Να πηαίνω, να πηαίνω, να πηαίνω, να στρέφω πίσω μου, ούτε άνθρωπο να βλέπω ούτε τίποτα. Τσζαι πάλι, τσζαι πάλι. Δηλαδή ηφτασα κάτω στο σπίτι μας, τσζαι πφεσα λιγόθυμη χωρίς να ξέρω τι μου συμβαίνει.

Πως ήταν αυτός, θεία;

Ε.Φ.: Έτσι...γεραλέος άνθρωπος, όχι τσζαι πολύ γεραλέος...

Α.Θ.: Ένας Άγιος!

Ε.Φ.: Με τ'άσπρα γένια. Αλλά ξέρεις που πού ήβγε;

Α.Θ.: Είχε μοναστήρι τσζει κάτω στο μπρώτο δρόμο που βγαίναμε μπάνω, Αης-Γιάννης.

Α.Θ.: Μπορεί να τανε ο Άης-Γιάννης⁵

⁵ Η Ε.Φ. όπως και ο Μ.Μ. αφήνουν τους γύρω τους να λένε τα συμπεράσματά τους, χωρίς να τους δίνουν σημασία, χωρίς να διακόπτουν την αφήγησή τους. Με αυτόν τον τρόπο συναινούν

Ε.Φ.: Τσζαι λέω πίο μετά που ξεζαλίστηκα, τσζαι είπανε τσζαι οι γειτόνισσες «είναι» λε «ο Άγιος Γιάννης. Τσζαι κάτι θα σου σύβαινε με καένα Ιταλό στο δρόμο, τσζαι η προστάτεψέ σε».

Α.Θ.: Ναι γιατί ήσουν μικρό παιδί.

ΚΑΛ9.18. Θησαυρός, φύλακας του θησαυρού και τρέλα.

Σ.Σ.: Εδώ στου Κ.

Α.Θ.: Στου Κ. που είναι η Π., βρεθήκανε

Σ.Σ.: Που είναι η Π.

Α.Θ.: Το τι βρεθήκανε...

Σ.Σ.: Λοιπό είχαμε το σπίτι το δίπλα αυτουνού του Π. Π, είναι δε ξέρω, της Ψ. συτζενής ετσζεί ημέναμε όντα ηπαντρεύτητσζε πι η μια η κόρη μου, ενοιτσζιάσαμε το σπίτι ετσζειπέρα τσζ'ημέναμε.

Α.Θ.: (διευκρινίζει τον τόπο ρωτώντας για ανθρώπους που μένουν εκεί τριγύρω. Η Σ.Σ. δίνει επακριβείς οδηγίες)

Σ.Σ.: Ετσζεί ήμενα εγώ όταν είχα ρτει από τη Κω, έμενα ετςσειπέρα. Τσζαι γυρίζει μια τσζαι μου λέει, λε «ξέρεις» λε «ότι εδώ ποκάτω ηπήρανε το θησαυρό του αυτού; Που βρήκε; Τότε θυμάμαι ήσκαβε ο Γ. ο Α.

Α.Θ.: Αυτός τρελάθηκε από τότε.

Σ.Σ.: Ναι, ητρελάθηκε.

Α.Θ.: Ήβρε μπόλλά χρυσά.

Σ.Σ.: Αυτός τότε ήβρε ντη..

(Όλες μαζί) Κορώνα ντη χρυσή

Σ.Σ.: Τσζαι τη μπήρανε οι Κ.

Γιατί τρελάθηκε αυτός;

Α.Θ.: Από το πολύ ξύλο που του παίζανε.

σιωπηλά στην φωνή του υποβολέα και εντείνουν τη δύναμη της ιστορίας τους. Αν διαφωνούν, αμέσως παρεμβαίνουν για να σταματήσουν τα σχόλια.

Ε.Φ.: Όχι, γιατί ηζήτα μερτικό κάτι να του δώκουσι, τσζ'ε ντου δώκανε

Σ.Σ.: (Συμπληρώνοντας την Ε.Φ.) Τσζαι τονέ βγάλανε τρελό Το αποτέλεσμα τρελάθηκε ο άνθρωπος. Γιατί δε ντου δώσα τίποτα. Λε «ήβρα θησαυρό, ήβρα θησαυρό» ο θησαυρός εξαφανίστηκε ας πούμε. Τσζαι είναι μέσα στο μοναστηράτσζι ακριβώς στο σπίτι που ήμενα, στα κάτζελα, η μικρή, η παλιά.

Ε.Μ.: Η παλιά Παναγιά.

Σ.Σ.: Τσζαι ετσζεί ας πούμε, είχανε δει άλογο τσζ ηφώναζε ετσζεί πο πάνω.

Στο θησαυρό πο πάνω;

Σ.Σ.: Στο θησαυρό πο πάνω. Τσζαι τσζει πλιο ύστερις ησκάψασι, τσζαι βρήκα ντο θησαυρό.

Α.Θ.: Δε μου λες Σεβαστή σε αυτό το σπίτι που ενοικιάσες, στη σκαλίτσα, τι έχει από κάτω; Τι βλέπεις από πίσω;

Ε.Μ.: Αμπάρι είναι, αμπάρι.

Σ.Σ.: Από κάτω κατεβαίνεις, έχει υπόγειο από κάτω.

Α.Θ.: Ναι, αλλά όντα σκύψεις τι σπίτι βλέπεις από κάτω; Του Κ;

Ε.Φ.: Τη Παναγιά τη Φανερωμένη, το παλιό μοναστήρι.

Σ.Σ.: Είναι η Παναγιά η Φανερωμένη, η μικρή. Εκεί που βρήκα ντο θησαυρό. Εκεί που βρήκα ντο θησαυρό. Μετά μπλιά που βρήκα ντο θησαυρό...

Α.Θ.: Ηκάμα ντη μεγάλη.

Σ.Σ.: Ηκάμα ντη μεγάλη...

Οι ίδιοι την κάμανε;

Σ.Σ.: Οι ίδιοι.

Α.Θ.: Οι ίδιοι. Χρήμα; Ε μπάεις α δεις...

Σ.Σ.: Γιατί ούλο το οικόπεδο αυτό, όλο τσζαι πάει, όλα τα σπίτια είναι δικά τους.

Ε.Φ.: Έχει πολύ θησαυρό.

Σ.Σ.: Μετά ήβγαινε άλογο από τσζει πο πάνω.

Ε.Μ.: Έχει φάντασμα άλογο, μεγάλο, καφέ.

Σ.Σ.: Άλογο τσζαι ηφώναζε ετσζει. Μέχρι μπου αναγκαστήκα μπλιό τσζαι πήα τσζαι ησκάψασι, τσζαι ήβρα ντο θησαυρό. Τσζαι τον ήχασι όνταν ηπήαμε στο σπίτι ντου πάνω που είναι στο Μαράσι, να πα τονέ βρούμε, τον Γ., είχα ντόνε με αυτό ντο τρόπο

ανοιχτά τα χέρια του (σαν σταυρωμένος), δεμένα, δεμένο από τη μια πάντα, δεμένο από την άλλη...

Α.Θ.: (Ψυθιριστά, συνωμοτικά) Τον Γ;

Σ.Σ.: Ναι, τον Γ.

Α.Θ.: Για να μη μαρτυρήσει;

Σ.Σ.: Όχι, είχε τρελαθεί μπλιά τσζαι ήκοφτε τσζαι μουντάριζε. Τρελάθητςζε.

ΚΑΛ10.1. έως 10.5.

Ημερομηνία: 21ΟΚΤ09.

Αφηγητής : Μ. Κ., ετών 66, μοδίστρα, Μ. Μ., ετών 67, συνταξιούχος δασκάλα.

ΚΑΛ10.1. Η γυναίκα που βλαστημούσε.

Μ.Κ.: Ηβγαίνανε σε καμια...Αυτό όμως είναι...αυτό...είχε γίνει! Ήτανε λε σε μια γυν...πάνω στου Μαύρου το σχολείο. Και κάποια γυναίκα, πάντα βλαστημούσε. Έστελλε, στο δ- στο αυτό με το παραμικρό. Και μία μέρα που κατέβαινε κάτω, νύχτα, αργά κατά τις δώδεκα, λε, η ώρα, όπως ηπήγαινε εκεί στο Άγιο, στου Μαύρου το σχολείο, παρακάτω, που χτύπησε αυτός που κουτσαίνει; Κει λέει βλέπει δυο-τρεις...Τώρα, λες να ήτανε σωστό αυτό; Σα καλικάζαροι. Και τη μεπεριλάβανε, γυρίζανε γύρω-γύρω λέει, όπως...τη χορεύανε, γύρω-γύρω, γύρω-γύρω, τσζαι έλεγε «Μα ποίοι είσαστε;». Και έλεγε, «Αυτοί που, αυτούς που μας κάλεσες. Εσύ, λε, μας καλώς συνέχεια κάθε μέρα. Και έπειτα πήραμε», λε, «και εμείς την απόφαση να σε περιλάβουμε». Τελικά, <...> πιάσανε τη μαυρίσανε στο ξύλο. Ναι, της παίζανε ξύλο, την αφήσανε πτώμα. Και μετά βγήκανε έξω οι γονείς της...τα παιδιά της τη ψάχνανε να τηνέ βρούνε, και περάσανε από εκείνο το μέρος και την είδανε ξαπλωμένη κάτω και όλα της τα κρέατα ήτανε μαύρα. Και τη πήρανε, και αυτή δε μιλούσε, είχε λυποθυμήσει. Και μόλις συνήρθε τη μπήγανε...<...> «Ήτανε καλικάζαραίοι», καλικάζαροι δηλαδή, «και μου παίζανε ξύλο, γιατί», λε, «τους φώναζα», επειδή βλαστημούσε <...>

ΚΑΛ10.2. ΠΛΑΣΜΑΤΑ. Ασπροφόρα. ΚΑΚΙΑ ΩΡΑ.

Μ.Κ.: Ο πατέρας μου ήτανε...λιμενάρχης, όχι λιμενάρχης, υπολιμενάρχης. Ναι, ο παππούς μου δηλαδή ερχότανε, όλα τα πράγματα που ήταν υπεύθυνος, δεν έκανε μαθηματικά, τα μαθηματικά ήτανε στο μυαλό ντου, τόσο έξυπνος ήτανε. Λοιπό κατά τις πέντε το πρωί, τεσσερισήμιση η ώρα, τόσο, πάντα κατέβαινε κάτω στο τελωνίο, πήγαινε γιατί έπρεπε να ετοιμάσει, να δει, που ρχότανε τα καράβια τότε αργά, κάθε μέρα. Μια μέρα, λε, όπως περνούσε, έβλεπε εκεί στο Χριστό, λίο παραπέρα, έναν με τ'άσπρα. Και είχε όλο έτσι (προτεταμένα) τα χέρια του και πήγαινε και προχωρούσε. Μόλις ήτανε, λε, να περάσει ο...μπρι ντο Χριστό, δηλαδή από δω (δείχνει τον δρόμο έξω από το ραφτάδικο) που έφευγε, που κατέβαινε. Το σπίτι μας ήτανε ακριβώς στου Μαύρου το σχολείο και περνούσε από δω, και κατέβαινε κάτω. Και πίσω του αιστανότανε ότι κάποιος, τον κυνηγούσε. «Ποιος είναι;». Αλλά δε γυρνούσε ποτέ πίσω, ε γυρνούσε. Πάντα μπροστά πήγαινε. Πήγαινε και πάντα στο χέρι ντου κρατούσε ένα κομματάτσζι ψωμί. Πάντα, πάντα, η γιαγιά μου του λεγε «Πάντα», λε, «θα παίρνεις ψωμί». Το ψωμί ήταν απαραίτητο, ένα κομματάτσζι. Ήτανε η δύναμη του...Και μόλις έφτανε στην εκκλησία και έκανε το σταυρό του, και έλεγε...και έκανε μια προσευχή και γύριζε, εξαφανιζότανε. Ήτανε δηλαδή η ώρα, άρχιζε να ξημερώνει.

Αυτό τι ήτανε; Ασπροφόρα; Κακιά Ωρα;

Μ.Κ.: Ασπροφόρα, λε. Και ήτανε Ασπροφόρα, κακιά ώρα. Κατάλαβες;

ΚΑΛ10.3. Ο αφρός του μαλαμάτου και τρέλα..

Στο σπίτι που χαμε εδώ πο πίσω, παλιά που μέναμε, η γιαγιά μου, η μαμά μου, μία γυναίκα, έβλεπε από μέσα από το σπίτι που είχαμε, το άλλο σπίτι που είχαμε, έβγαινε ένα άλογο. Και προχωρούσε το άλογο, πήγαινε μέχρι πέρα και ξαναγύριζε με ένα καβαλάρη ο οποίος, ερχότανε και σταματούσε στη μπόρτα την απέναντι του σπιτιού, που εμείς μέναμε από δω, ήταν απέναντι, η οποία ήταν μια στέρνα εκεί ακριβώς. Εκεί ήτανε...εκεί πήγαινε το άλογο και εξαφανιζότανε. Αυτό δε ντο είδε ούτε μια ούτε δύο.

Το είδανε μπάρα πολλές. Κατάλαβες. Και σου λέει, από πού βγαίνει αυτό το άλογο. Τελοσπάντων, δε ξέρανε από πού έβγαινε και από πού ερχότανε. Το είδανε και δύο και τρεις. Κατά τις δώδεκα η ώρα έβγαινε, πήγαινε σε αυτό το σημείο και έφευγε. Κάποια μέρα η θεία μου, γιατί ήτανε του παππού μου αδερφές, ήτανε δύο αδερφές και εκείνος. Και πήγανε στο...α, είπε ότι ήθελε να χαλάσει, λέει, τη στέρνα. Είχε μία στέρνα εκεί και είπανε να τήνε χαλάσουνε. Ε, να τήνε φτιάξουνε, δε ξέρω τι ακριβώς ήτανε. Οπότε μπήκε μέσα ο Δημήτρης ένα, δε ξέρω πως το λένε το επίθετό ντου αυτουνού, μάστορης δηλαδή, ένας μάστορης, ε...για να φτιάξει τη στέρνα. Κατεβαίνοντας, λέει, κάτω,ε... ήβρε, λε, κάτι κιούπια. Κείνα όμως τα 'νοιξε, είδε, λε, κι ήστραφτε μέσα. Αχ, λέει, άμμος είναι. Του δωσε μια, έσπασε το κιούπι. Τελοσπάντων και όταν ε, πετούσασι τον άμμο από μέσα που σκάβαννε και τον πετάζανε έξω, ε, τότε πήγε να καθαρίσει λέει, η γιαγιά μου τα κουτάλια. Τότε που μαυρίζαν τα κουτάλια και πιάνανε σκόνη και τα αυτό...Και πήρε, λέει, μια μέρα ο παππούς μου, λέει, μα τι είναι τώρα αυτό, τι στράφτει; Τσζαι πήγε το δωσε στο Χαζηωάννου, ο χρυσοχόος, τι 'ναι, λέει, αυτό το πράμα και στράφει έτσι. Και λέει, «Αφρός του μαλαμάτου». Και ο χαζός νόμιζε ότι θα βρει λίρες... Κατάλαβες; Και ο άμμος ήτανε αφρός του μαλαμάτου. Και ήτανε το άλογο, γι αυτό επήγαινε εκεί, καβαλάρης και έσβηνε στο μέρος αυτό που ήτανε η στέρνα.

Πρώτη φορά το ακούω αυτό με τον αφρό του μαλάματου.

Μ.Κ.: Ναι, αλλά η θεία μου όμως, τρελάθηκε. Η θεία μου τρελάθηκε. Γιατί αυτός...Έπαθε το μυαλό ντης, αμέσως. Του παππού μου αδερφή.

ΚΑΛ10.4. Οι τενεκέδες στον Άγιο Γεώργιο.

Μ.Κ.: Όπως και στον Άγιο Γιώργιο. Πήγε μια γυναικούλα, από αυτή τη μεριά. Τσζαι πήγαινε κάθε βράδυ και άναβε τα καντήλια. Και μια μέρα ενώ πήγε να νάψει τα καντήλια που ήτανε σβηστά, και βλέπει στη σειρά ήτανε τέσσερις-πέντε τενεκέδες. Λέει, «τι είναι τώρα αυτοί οι τενεκέδες; Και πιάνει έτσι, ανοίγει, τσζ'είδε λύρες. Τσζαι λέει, «να πάω», να φέρει τον άντρα ντης. Και περάσανε καμια δύο ώρες μέχρι να αυτό, λίγο, λέει, πηγαίνει και ήτανε εξαφανισμένες. Της βάλανε στο μοναστήρι μέσα για να

μη μπάει κανένας, τσζαι μείνα ντης μόνο οι δύο ντούμπλες.

ΚΑΛ10.5. Η Παναγία που φανερώνει θησαυρούς και ο ξένος άρπαγας.

Μ.Κ.: Όπως και η γιαγιά μου. Η γιαγιά μου ήτανε χριστιανή γυναίκα. Η γιαγιά μου ήτανε γιατρός. Δηλαδή, βοηθούσε πολύ, έτριβε χέρια πόδια. Δηλαδή κομμάτια ήτανε σπασμένα, τα γιάτρευε, σπονδυλικές στήλες, απ' όλα. Και το βράδυ που ξυπνούσε η γιαγιά μου, καθότανε, στην Αγία Τριάδα εμείς τήνε κρίναμε όλη η οικογένεια. Τσιναράκη, ε ντο ξεσ το Τσιναράκη; Του Καθοπούλη, το δάσκαλο το Καθοπούλη, ε θυμάσαι; <...> Που λέεις, και, ήτανε, τι σου είπα τώρα, τι έλεγα τώρα.

Για τη γιαγιά σου που έτριβε τα χέρια.

Μ.Κ.: Ναι, η γιαγιά μου τη νύχτα έλεγε, καλώστηνε. Εμείς με το «καλώστηνε», είμαστο όλες...ξέρεις. Και μιλούσε με τη Παναγία. «Ποια είσαι καλέ, τι ομορφιά; Τι κόρη όμορφη που είσαι; Α, έρχεσαι από πέρα.» Έχω νετριχιάσει ε; Και έλεγε τώρα η γιαγιά. «Ο Ζαχαρίας μου, ο Αλεξαντρής μου, όλοι...». «Η μάνα πάλι μιλάει». Δεν την λέγαμε γιαγιά, την λέγαμε μάνα. Και έλεγε, «Α, εκεί στον Άγιο Μάμμα! Στου γιατρού του Κ_», έλεγε; Απαντούσε, φαίνεται, τσζείνη, «Ναι, στου Κουτούζη». «Α, ναι, ναι, ναι», ήκανε. Και έλεγε, λέει, «Μα ομορφιά ωραία κόρη που είσαι! Γειτόνισσά μου είσαι και δε σε ξέρω πιά, που σαι γειτόνισσά μου;». Ναι. Και ότι, δε ξέρω πια τι, μιλούσε, της έλεγε, της έλεγε, της έλεγε. «Ε, εγώ θα τα πώ όλα στα παιδιά μου, θα τα πω». Και της έλεγε, «Να πας και στο Βαθύ, ετσζεί στο εκκλησάτσζι», της μιλούσε. Και λέει, «Ποιο εκκλησάτσζι;». Εμείς ακούγαμε την απάντηση. «Στο Βαθύ στο τάδε μέρος είναι η εκκλησία». Το έλεγε η γιαγιά μου και την ακούγαμε. Αυτό έκανε, δε σταματούσε τη μέρα ντης. Αφού εμείς τα ακούγαμε πια, όλα, κοιμότανε. «Να πας στο καλό», να της μιλάει, ξέρεις. Να της λέει...Τελσοπάντω...Και τότε, το πρωί, «Καλέ μάνα, τι ήτανε τσζαι...». «Μάνα, μάνα, κόρη μου», ήλεε μας, «στου γιατρού του Κουτούζη το σπίτι, ετσζειπέρα στη τάδε, μεριά, πρέπει να πα να σκάψουνε να βγάλου από μέσα αυτά που είναι, για θα χαλάσουνε». Και η γιαγιά μου που δεν είχε μυαλό, λέει, ποιος θα πάει τώρα στο σπίτι του Κ-, και ακούστηκε, αυτή η συζήτηση και την ρώτησε ο Γ- ο Κ-, η παρέα δηλαδή όλη, ήτανε ο αυτός, η παρέα της γιαγιάς μου λέει, «Θεία Κυτίαينا, που

είναι, που είδες, σε ποιο μέρος δηλαδή ήτανε;». Και είπε, «Να, εδώ είναι». «Α, όνειρο είναι». Και τη νύχτα, αυτοί πήγανε και σκάψανε, και βγάλανε, ήτανε της βασίλισσας τα στέφανα, μυρτόφυλλα. Σε χρυσό. Χρυσά. Τα πήρανε, και αυτός που έσκαψε, ζει κόμα. Έκαμε τρία σπίτια. Βρήκανε και χρυσά. Κατάλαβες; Και την άλλη μέρα, πήγε η γιαγιά μου εκείπέρα, που πήγαινε για να αυτό, και βρήκε ένα μυρτόφυλλο το οποίο ήτανε ολόχρυσο. Και ήτανε σκαμμένα. Γι αυτό γινήκανε όλοι αυτοί πλούσιοι. Και η Παναγία που της είπε να πάς εκεί στο Βαθύ σε μια εκκλησίτσα, εγώ δε τη θυμάμαι, η μαμά μου όμως τη θυμάται την εκκλησία ετςζειπέρα πάνω, εκεί στη πόρτα παραπέρα να σκάψεις και λίγο, τόσο θα σκάψεις, και θα, της τα είπαν αυτά, τα 'λεγε, και είπε στο πατέρα μου, «Πήγαινε Αποστόλη, πήγαινε Αποστόλη», «Ναι, καλά, ναι καλά, ναι...», και μία μέρα σηκωθήκανε και πήγανε. Και στο μέρος αυτό που έδειξε η γιαγιά μου, καθότανε ένας τουρίστας και βαστούσε ένα χαρτί τσζαι έβλεπε αυτός. Και δεν μπορούσαν να πάνε ετςζεί κοντά. Λέει, «Να, αυτό είναι». Μόλις πήγανε λέει, η γιαγιά μου, «Να, σ' αυτό εδώ το μέρος είναι. Εδώ, εδώ, εδώ είναι, που 'ναι ο άνθρωπος». «Αφού είναι τώρα ο άνθρωπος, τι να πάμε να δούμε». Και λέει, «Αύριο». Την άλλη μέρα πήγανε και βρήκανε ένα λάκκο τόσο (δείχνει από το έδαφος), και τα είχανε πάρει.

ΚΑΛ11.1 έως .11.2

Ημερομηνία: 23ΟΚΤ09.

Αφηγητής : Ε. Κ, ετών 56, νοικοκυρά..

ΚΑΛ11.1. Ρουθούνισμα ανθρώπου.

Ε.Κ.: Πριν ένα χρόνο, ενάμιση. Ήναψα τα καντήλια του Φιλιππατσζού, ήπ'ήναψα του πατέρα μου, είχε τσζαι δυο-τρεις ασαράντωτους, γνωστούς μου, το Αντρεάτσζι τσζαι της Γαλατζανής ο άντρας. Ηθύμιασά τους τσζαι αυτούς, όπως ηκατέβαινα, (δείχνει τη σκάλα), να εδώ να, η καμάρες, βλέπεις τη καμάρα απέναντί σου, εδωπέρα; Όπως ηκατέβαινα κάτω τις καμάρες, που πίσω μου, ρουθούνισμα ανθρώπου. Σωστά, Γιωργάτσζι ε; Έτσι όπως σου κάνω τώρα (παίρνει βαθιές ανάσες). «Αρή πσός είναι από πίσω μου;» Γυρίζω, δε βλέπω κανένα, ηκατάλαβά το, λέω, κάποια ψυχούλα είναι αλλά

ο πατέρας μου τσζαι αυτοί οι αθρώποι που τους θύμιασα δε θα μου κάμου γκακό. Έτσι όπως ήμουνα στο Φιλιππάτσζι, αφήνω το θυμιατό, ένα κατσαρόλι της κόκα-κόλας χτυπά, δίπλα στο Φιλιππάτσζι είναι του Σδρέγα ο τάφος. Τσούπ! Κατσαρόλι! Ούτε κατσαρόλι ούτε τίποτα να δω. Παίρνω δρόμο, τα ποδάρια στη τσζεφαλή μμου, (γελάει) <...>

ΚΑΛ11.2 Η πετριά του πατέρα.

Ε.Κ.: Νάψαμε τα καντήλια αλλά στο πατέρα μου δεν ηπήαινα πάνω, δεν ηπολυπηάιναμε, ηπαίναμε κάθε Σαββάτο. Πο μέσα μου κάνω, «Αρή, ο πατέρας μου ίντα μπου θα λέει;» Το 'πα Γιώργο...εν ήταν το που να φύουμε, <...> ήρθαμε μέχρι, εν ηπεράσαμε του πάπφου μου του Τσαγκρή το τάφο, αν βγούμε πάνω από του Φιλιππάτσζι το τάφο, μια πετριά πάλι, τσουπ. «Αρή Μαρία, πάμε στο μπαμπά;». Πάμε «Αρη ήκουσες τη πετριά;» «Ηκουσά τηνε», κάνει τσζ'η Μαρία. Και γω τσζ'η Μαρία. Άρα; Είναι σωστά αυτά που σου λέω, έ; Αφού τα λέω του Μανώλη τσζαι μου λέει (μιμείται την βαριά, αντρική φωνή του Μανώλη) «Μαρή πως πας τσζειπέρα μοναχή σου;». Αυτός γουλιά. «Μωρέ ε γουλιώ εγώ».

ΚΑΛ12.1 έως 12.19.

Ημερομηνία: 15ΔΕΚ09.

Αφηγητής : Π. Μ., ετών 61, δασοφύλακας.

ΚΑΛ12.1. Οι χήνες, τα κατσίκια και το μαύρο αμάξι.

Π.Μ.: Είχε μία γριούλα στο Χωριό την οποία αυτή τη λέγανε Ρακχουνία, παρατσούκλι. Ήτανε μία μεγάλη γυναίκα με καλύμνικα και ασπρομάλλα. Είχε κάτι...έμενε εκεί στη γειτονιά μας. Είχε ένα σπιτάκι, εκειπέρα και είχε ζώα αυτή, κατσίκια, κότες, πάπιες...Λοιπό, εκεί που κοιμότανε το βράδυ, άρχισε και άκουγε τις πάπιες, απέξω. Οι πάπιες όμως κοιμούνται το βράδυ. Βγήκε έξω τώρα για να τις πιάσει α τις βάλει μέσα...Την ώρα που βγήκε έξω, τις κυνηγούσε τις πάπιες, και τη μπηγαίνανε, το σπίτι

μας ήτανε εκεί στο Ρότσο που λέμε, στου δασκάλου του Κασσάρα εκεί κοντά, στο σταθμό του χωριού, αλλά ήταν αργά όμως. Τις κυνηγούσε τις πάπιες, φτάνει σε ένα σημείο, από πάπιες, τής γίνονται κατσίκια. Γιατί είχε και κατσίκια. Και κυνηγούσε τα κατσίκια. Και τη μπηγαίνανε προς το σταθμό και αυτή ήθελε να τα πιάσει να τα βάλει μέσα. Αυτά φωνάζανε, και όταν έφτασε στο σταθμό κάποια στιγμή έτσι...πέρασε από τα κατσίκια, χαθήκανε και πέρασε ένα μαύρο αμάξι. Και είχε κάποια άτομα μέσα και της φωνάζανε, «Έλα, έλα, αλλά είσαι τυχερή που πέρασε η ώρα». Πέρασε η ώρα και έφυγε. Της λέγαμε, «Τι ώρα ήτανε;». «Πέρασε, πέρα τις τρεις». Μετά φύγανε. Και αυτή η γριούλα μας τα έλεγε, ξέρω γω, ψέματα μας έλεγε; Τι έλεγε; Πάντω αυτά...

Όταν έλεγες που «φορούσε τα καλύμνικα», δηλαδή καβάδι όπως ήταν οι παλιές;

Π.Μ. Ναι, έτσι.

Τι εποχή μιλάμε τώρα;

Π.Μ.: Ε, βάλε εγώ θα ήμουννα τότε, δέκα χρονώ παιδάτσζι. Που τη θυμάμαι και αυτή θα ήταν ογδόντα χρονώ, γιατί πέθανε μεγάλη. Και μας το έλεγε εκεί πέρα.

ΚΑΛ12.2. Ο τράγος που βγάζει γλώσσα.

Π.Μ.: Ήτανε δύο καλόγριες στον Άγιο Αντρέα. Αυτές μέναν δύο καλόγριες, η Θεοπίστη και η Σαλώμη. Εκειπέρα λοιπό ένα μεσημέρι, πάει ένας νεαρός, χτύπησε τη πόρτα, ξέρεις όποιος πάει εκεί, του λέεις, έλα να σου βάλω να φας, σε φιλοξενάνε. Μετά λοιπό, λέει «Α σου κόψω ψωμί α σου βάλω λάδι», δεν ήθελε, του λέει, «Δε θέλω». Λέει, «Α σου δώσω σύκα.» Καθίζει λοιπόν ετςζειπέρα μόλις ανοίγει το τενετσζέ για να πιάσει τα σύκα, μέχρι να πάρει χαμπάρι είχε φάει το μισό τενεκέ. Αυτή πονηρεύτηκε. Σου λέει, κάτι συμβαίνει. Να μη θέλει ψωμί, γιατί, λε, το ψωμί το αποφεύγει και κάθισε και κοντεύει σε δευτερόλεφτα α φάει τα σύκα. Αυτή άρχισε από μέσα της να ψάλλει, τι έκανε, ε, μετά ο νεαρός φεύγει από τη μπόρτα, πηδάει έξω και εκεί απέναντι έχει μια ανηφόρα που βγαίνει, έχει μια σπηλιά και ανεβαίνει και πάει από πάνω. Και στη διαδρομή αυτή, σιγά-σιγά, από νεαρός έγινε ένα τραϊ, ψαρρό. Ένα τραϊ, κι όταν έφτασε σε μία πλάτσα, που λέμε, γύρισε τςζαι τη κοροϊδευε. Είδες οι τράοι πως κάνουν μπρρρ, έτσι; (βγάζει γλώσσα όπως κάνουν τα μικρά παιδιά). Της έκανε έτσι! Και του λεγε

αυτή, «Ξορτσίζω σε», λέει. Κατάλαβες; Μας τα λεγε η Θεοπίστη αυτά.

Αυτή ήτανε γριά;

Π.Μ.: Γριά ήτανε. Γριά γυναίκα και αυτή.

Πολλά χρόνια πρέπει να έχει που φύγανε αυτές από εκεί.

Π.Μ.: Ναι, αυτή ηπέθανε εγώ, όταν γύρισα από τον Καναδά το ογδόντα, ζούσε ακόμα.

Εκεί;

Π.Μ.: Πήγα ένα βράδυ για να τη βρω και αυτή φοβήθηκε και έκλαιγε. Εγώ πήγαινα πάνω της και έκλαιγε αυτή. Της λέω, «Μη κλαίς, ο Παύλος είμαι». Και μόλις πήγα κοντά και με αγκάλιασε, «Μάαα», μου λέει, « μου κοψες τη ζωή, νόμιζα πως ήτανε κανένας κακός άνθρωπος α με μουντάρει». «Ρε βλοημένη γυναίκα, ογδόντα, ενεννήντα χρονώ, α ρτει άνθρωπος α μουντάρει εσένα, εδώ;». Κατάλαβες;

ΚΑΛ12.3. Η γούρλα με τα χρυσά γουρλάτσζα.

Π.Μ.: Η Ρ. η Π., παρατσούκλι αυτό, μας έλεγε τέτοιες ιστορίες τσζαι τη λέαμε καλομοιρού. Αλλά δε φοβότανε. Τσζαι επειδή δε φοβότανε πάντα τη τσζυνηγούσανε. <...> Λοιπό, αυτή που είπαμε, η Ρακχουνία, όλο έβλεπε τέτοια πράγματα. Και έμενε στους Ποταμούς. Εκεί που είναι τώρα το νερό; Λίγο πιο κάτω. Έμενε, το σπίτι ντης, δεν είχε ούτε φώτα ούτε τίποτα τότες. Ο δρόμος λεγότανε Ποταμοί γιατί το χειμώνα που έβρεχε περνούσε ο ποταμός το νερό, πήγαινε στη Πόθια. Και δεν είχε ούτε αυτοκίνητα, ήτανε ερημιά. Λοιπόν, αλλά κατέβαινε ένα στενό, πο πάνω από του Ηλιάδη που το έλεγαν Αλιτσές, είχε κάτι μεγάλες Αλιτσές και εκεί λε, υπήρχε μια μεγάλη γούρλα που τραβούσε γουρλιά. Και λέγανε ότι είναι θησαυρός. Λέγανε, ότι υπήρχε κάποιος θησαυρός και γινότανε γούρλα με τα χρυσά γουρλάτσζα...και τέτοια.

Αυτή όπως προχωρούσε όμως, αυτή που άκουσε τα γουρούνια, κοιτούσε α δει αυτά τα γουρούνια τα χρυσά, το χρυσό. Και εκεί όπως πήγαινε κάτω και άκουγε, «γου», μετά αρχίσα τα γαυγίσματα. Και όπως κατέβαινε, γιατί φορούσε μακριά φουστάνια, την ορμούσανε σκύλοι. Αυτή το κατάλαβε μετά πως την ορμούσανε σκύλοι και φώναζε, «ξορτσίζω σας». Και να προχωρά και τα ράσα της, ήκουε, κράκ, κράκ, που τα σχίζανε και αυτή η προχωρούσε (σηκώνεται πάνω και απομακρύνεται κοιτώντας πίσω του και

μιμούμενος τη Ρακχουνία που τραβάει το φόρεμά της από τα δόντια των σκύλων), ήλεε, «ξορτσίζω σας, μουζώνω σας». Τσζαι προχωρούσε τη δουλειά ντης, μέχρι που πήγαινε στο σπίτι και άκουγε τα ράσα της να κάνουνε αυτό το θόρυβο, και άμα ηπήγαινε στο σπίτι το πρωί, δεν είχε τίποτα, τα φουστάνια της.

ΚΑΛ12.4. Το μωρό που κάνει ώτο-στοπ.

Π.Μ.: Ο Δ. ο Τ., που λέμε, ένας ταξιτζής, ήτανε στον Άγιο Μάμμα, είχε μια αδερφή. Αυτό μου το είπε ο ίδιος, ζει τώρα. Ε...του λέει, παίζα χαρτιά Χριστούγεννα, του λέει, πήε η ώρα δύο που τελειώσανε, του λέει η αδερφή του, της λέει «Α πιαίνω». Λέει, «Πάρε λίγο ψωμί α κρατάς πάνω σου». «Μαρή α στο διάολο που θα κρατάω εγώ ψωμί». της λέει. Λοιπό, της παίρνει, το βαλε το ψωμί, και σαν εγωιστής, το ήθελε, το πήρε, πάει στ'αμάξι, όπως προχωρούσε, φτάνει στην Ανάσταση. Στην Ανάσταση του πετιέται μπροστά του ένα παιδί για να το πάρει. Και έλεγε, «Βρωμόσκυλο, α σε πάρω α σε σκοτώσω, α βρω το μπελά μου!». Αλλά μέχρι να φτάσει στην Αγιά Μαρίνα, τον βλέπει πάλι τον ίδιο πο μπρός του. Του λέει α με πάρεις ή κανέ ντου να έτσι, (αγγίζει τον δείκτη στο κρόταφό του σε μια χειρονομία που σημαίνει, θυμήσου, θα με θυμηθείς). «Το παλιόσκυλο να τότε σκοτώσω!».

Θα το θυμηθείς, κάπως έτσι;

Π.Μ.: Θα το σκεφτείς! Του λεε. Έφυγε λοιπό, αυτός έφυγε μετά, πήγε την άλλη μέρα εκεί στην Ανάσταση και ρωτούσε να μάθει τίνος είναι το παιδί, για να πάει στο μπατέρα ντου να...του κάνει τα παράπονά του ότι αυτά τσζαι αυτά γίνανε εχτές το βράδυ, που γύριζε μεσάνυχτα. Του λένε, « Αυτός σκοτώθηκε». Σκοτώθηκε και αυτός «να» από τότε. Μόλις του το πεις αυτό χέζεται.

ΚΑΛ12.5.. Οι τρεις μαυροφόρες και τα γένια.

Π.Μ. Πάλι στην ίδια περιοχή, στις Ζάρες, σκεφτήκανε λοιπό, κάποια, της παληάς μου αδερφή, την άκουγα έτσι...Ειρήνη Κοντούαινα, τη λέγανε. Έμενε στο Θεολόγο εκεί στις Ζάρες. Το βράδυ αργά αφού ητέλειωσε σκέφτηκε α κατεβεί κάτω στο...έμενε στον

Άγιο Χαράλαμπο. Έπρεπε α κατεβεί από το Άργος, κι ο δρόμος ήτανε μέσα από το Ταξιάρχη. Εκεί πετούσανε τα σκουπίδια, είχε ένα αυτό και ήθελε να πάει στο σπίτι ντης. Αλλά ήταν αργά. Είχε φεγγάρι. Και λέει, τώρα που έχει φεγγάρι, να σηκωθώ να πηγαίνω. Όπως ηκατέβαινε κάτω, έφτασε στο Άργος, που είναι η στροφή που πήγαμε στα σκυλιά; Εκεί απέναντι; Ο δρόμος, ε, δεν υπήρχε αυτός ο δρόμος ήτανε ένας από απέναντι, κατσικόδρομος. Κατέβαινε κάτω, την ώρα που κατεβαίνει κάτω βλέπει δυο γυναίκες και ανεβαίνουν αντίθετα από τα σκουπίδια και ανεβαίνουν στο Ταξιάρχη. Και φώναζε άλλη μία και συναντηθήκανε και οι τρεις. Και προχωρούσανε μπροστά. Αφού, προχωρούσανε, η θεία μου, η αξαδέρφη μου, αυτή η Κοντούαινα, φοβήθηκε. Γιατί τους φώναξε, «Ε μπεριμένετε κι εμένα, να κάνω παρέα για να περάσουμε από το Ταξιάρχη;» Αυτές βουβές. Ξαναφωνάζει, δε μπήρε απάντηση. Τι κάνει αυτή; Αλλαξοδρομίζει από τα χτήματα αλλά παίρνει δρόμο. Πολύ δρόμο. Έτρεχε, έτρεχε, έτρεχε, φτάνει στο σπίτι ντης, δίνει μια μπουνιά της πόρτας, μπαίνει μέσα, ετσζεί έμεινε. Ετσζεί ξάπλωσε. Ετσζεί όπως ήτανε ξαπλωμένη γυρίζει το χέρι ντης, (ακουμπάει το πρόσωπό του) και γγίζει κάτι γένια. Μόλις άγγιξε τα γένια ξεσπάστηκε αυτή. Της λέει, «Μη φοβάσαι», της λέει, «είμαι από πάνω, γείτονάς σου. Κλείς την πόρτα και μην την ανοίξεις καθόλου».

Ο Άγιος Χαράλαμπος;

Π.Μ.: Ο Άγιος Χαράλαμπος. Ε, μόλις λοιπόν αυτή έκλεισε τη μπόρτα, τι κακό είχε γίνει απ'έξω. Τι κακό είχε γίνει απ'έξω... Τα χτυπήματα, σου λέει, πάει ησπάσα ντη μπόρτα, τώρα θα μπουνε μέσα, τώρα θα μπουνε μέσα, το πρωί που ξύπνησε ούτε η πόρτα είχε τίποτα, ούτε τίποτα. Δεν είχε ούτε, ξέρεις... Που λέγανε ότι τη σπάσα ντη μπόρτα. Δεν είχε τίποτα. Λες και δεν αγγίζανε τίποτα.

<...>

ΚΑΛ12.6. ΜΟΡΦΕΣ - Ο χορός των γυναικών.

Π.Μ.: Ο Γ. ο Γ. του Πι. του Ν. ο πεθερός. Αυτός είχε ένα σπίτι στο άργος. Αυτός έκανε εξοχή εκεί πέρα, εγώ το... ήμουνα πάλι αυτή την ηλικία, νεαρό παιδάκι, και πήγανε και τότε διαβάζανε στο σπίτι.

Σαν Δαιμονισμένο;

Π.Μ.: Όχι, καλός άνθρωπος ήτανε.

Τι θα πει, τον διαβάζανε;

Π.Μ.: Τώρα θα σου πω. Ε, ήτα στο Άργος. Έφυγε το μεσημέρι για να πάει στο σπίτι ντου, τελείωσε, μεσημέρι ακριβώς, φθάνει στην Αγία Παρασκευή απ' έξω, είχε ένα σπιτάτσκι. Εκεί λοιπόν βλέπει και χορεύανε. Στήσανε χορόοο! Και του λέγανε, «Έλα α χορέψεις και συ. Έλα α χορέψεις». Και αυτός σταμάτησε και έβλεπε άγνωστα πρόσωπα, δεν έφυγε ξερω γω τι, και τον περιλαβαίνουνε μες το χορό, μέχρι τότε αυτό, το γκάμανε άχρηστο, άχρηστο. Τώρα, βρέθηκε στο σπίτι, κάτω στο σπίτι του, ήταν ακριβώς στο Χωριό του σταθμού, που είναι τα ταξί, μόλις ξεφύγεις και έρχεσαι στη Πόθια, δεξιά. Το μπήρανε μέσα, άφριζε, και τότε διαβάσανε, και το μπήρε, λε, κάποια γυναίκα, το μπήρε από κει και τον ήφερε κάτω. Αυτός δεν ήξερε τίποτα. Αυτό ήτανε, δηλαδή, στα δικά μου χρόνια που ήκουσα ότι διαβάζουνε το Γαλουζή γιατί, λε, τότε πιάσανε στο ξύλο, στην Αγία Παρασκευή, άγνωστες γυναίκες. Το μπήρανε, λέει, στο χορό, τόν ηχορεύασι, στην αυλή, γιατί έχει μεγάλη αυλή, χορεύασι, μετά τον αρχίσανε στο τούμπανο. Και μετά το διαβάζανε.

ΚΑΛ12.7. Το μωρό που μακραίνει..

Π.Μ.: Πηγαίνανε, ησηκωνότανε από τη νύχτα και ηποτίζανε τα περβόλια. Εσηκώθηκε ένας και πήγε να ποτίσει το περβόλι απ' τη νύχτα. Όπως έφτασε, στο...πήγαινε για το περβόλι, συναντάει μια γυναίκα, που κρατούσε ένα μωρό. Λε, μεγάλη γυναίκα, α τη βοηθήσω. Λέει, «Δως μου», λέ, «το μωρό α σε βοηθήσω». Ε, ήδοτσε ντου η γυναίκα το μωρό, ηκράτα ντο, το μωρό.

Στην πλάτη του;

Π.Μ.: Μπροστά του, μπροστά του. Κράτα ντον έτσι (στην αγκαλιά με στοργή), γιατί ήτο μωρό. Όπως προχωρούσασι, αυτή μπροστά, ένιωθε βάρος. Λε, «Τι βαραίνει;». Ήβλεπε τα ποδάρια του μωρού, ημακραίνασι. Ηπηαίνα μέχρι κάτω τα δικά του. Ε, αυτός λέει, κάτι δε μπάει καλά. Όπως ηπροχωρούσε ένιωθε, ελαφριό, ήρχοντο μπάλι τα πόδια του πάνω. Φτάνα μπάλι στη μέση, στη μέση ντου. <...>Ηρχησε α κουράζεται. Γιατί μόλις ήνωθε βάρος πάλι, ήρχησε ήβλεπε τα ποδάρια του πάλι πηαίνα γκάτω,

ημακραίνασι.(Γελάει) Και προχωρούσε, κάτι έλεγε, ύστερα λέει, α στο δώκω το μωρό.

Μου είχες πει πως σε κάποια φάση σερνότανε κάτω τα ποδάρια του.

Π.Μ.: Ε ναι, στο...χώμα, αφού μακραίνα τα μποδάρια του. Της φώναξε α της το δώσει, το πήρε και όπως προχωρούσε, εξαφανίστηκε η γυναίκα.

ΚΑΛ12.8. Νοτιά, ναυάγιο και θόρυβοι στο σπίτι «του Πρωτογιού».

Π.Μ.: Βράδυ, όχι, μεσημέρι έτσι η ώρα, αυτό, και είχε μία κακοκαιρία που είχε χαθεί ένα καράβι τότες με τη φουρτούνα, το «Δωδεκάνησος».

Αέρας, κιτρινάδα, τι είναι αυτό;

Π.Μ.: Κιτρινάδα...Ήτανε του καιρού, άμμος από την έρημο που σηκώνει...την άμμο και είναι νοτιά.

Νοτιά δεν θέλει αυτό;

Π.Μ.: Ναι νοτιά, αυτά γίνονται πάντα τη Σαρακοστή. Την εποχή μπριν έρθει το Πάσχα, αυτές τις μέρες γίνεται που ρίχνει το κοκκινόχωμα. Ένας πολύ κακός καιρός. Ε, ήταν ο αδερφός μου λοιπό ο Μιχάλης και ο Θεοφίλης εκεί σε ένα χωράφι του Πρωτογιού. Και είχε ένα σπίτι κλειστό. Με λουκέτο...με...κλειστό. Ε, είχα λε δύο αγελάδες και τις βλέπανε αλλά ο καιρός ήτανε...έτσι που χάθηκε το καράβι...ε-(απότομα) μιλιές. Μιλιές. <...>Λοιπό είχε ένα σπίτι παλιόσπιτο με λουκέτα κλειδωμένα και το λέγαμε του Πρωτογιού. Το ξέρω 'γω αυτό το σπίτι αυτό

Του Πρωτογιού...

Π.Μ.: Έτσι λεγότανε αυτό το σπίτι, «του Πρωτογιού». Άκουσε κάτι φωνές, λέει ο Μιχάλης του Θεοφίλη, λέει, «ο πατέρας είναι», ήτανε έτσι...χοντρή η φωνή. Πάνε εκειπέρα φωνάζουνε, «πατέρα», ο πατέρας μου ήτανε αγροφύλακας, ηγύριζε εκειπέρα, λέει, «ο πατέρας έρχεται, α πηαίνουμε». Φωνάζου, «πατέρα!», μπα, βουά, τίποτα. Ξαναφωνάζουνε-τίποτα. Πάνε πο πίσω που το σπίτι. Για να δούνε. Τίποτα. Ξαναφωνάζουνε...Και ακούανε μέσα στο σπίτι σαν να περπατούσανε στρατιώτες κάνανε «ντούκου-ντούκου-ντούκου» τσζ' ηκάνασι «χού, χρού», ηβήχανε. Αυτοί μόλις ακούσανε έτσι ου-ου (χτυπάει στράκα με τα δάχτυλά του), εξαφανιστήκανε. Πήρανε δρόοομοοο. Δεν είδαν τίποτα. Μόνο τις φωνές και του λέω εγώ, «καλά μπορεί να ήταν

κάποιος άνθρωπος μέσα, διοκτικής και να 'βηχε». Λε, «αφού ήτα με το λουκέτθο κλειστό το σπίτι, δεν είχε α πεις ότι ήτα κάποιο κλειδί γιατί το είδαμε το λουκέτθο που ήτα γκλειστό. Πως ήμπε μμέσα και κλεδωσε με το λουκέτθο;». Του λέω, «από καένα μπαράθυρο», «μα ήτα διώροφο και τα παράθυρα ήτα ψηλά»...Θυμάμαι, γι' αυτό σου λέω ότι...Πήρανε δρόοομοοο, πήγανε κάτω σε μια θεία, λέει, ετσζειπέρα, λει, έχει λε κακοθανατισμένο. Τους είπε μια θεία.

Και έχει σημασία άραγε ο καιρός, οι συγκυρίες;

Π.Μ.: Οι συγκυρίες του καιρού...ναι ήτανε αφού πνίγηκε, χάθηκε...,βούλιαξε το καράβι το Δωδεκάνησος τότες. <...>

ΚΑΛ12.9. Βουτιά στον βούρκο και εξαφάνιση του πλάσματος.

Π.Μ.: (αναφέρεται σε κάποιον που είχαμε δει ερχόμενοι με το αυτοκίνητο). Μου λέει «Ημαστο στο Βαθύ, ετσζει», λέει, «στης Καλής το σπίτι». Καλή είναι η γιαγιά της, την λέγανε Καλή. «Και ήτανε η Καλή», λέει, «και άλλες δύο γειτόνισσες και ήμαστο λέει εκεί που είναι ένας στάβλος που είχε ο Καραφύλλης τις αγελάδες και περνάει ένας άνθρωπος 'πο δίπλα μας και δε μμας είπε «γειά». Και λέω 'γω, «μ, δες περνά», λε, τσζαι δε λέει ένα γειά. Πάει λέει, τσζαι καθίζει στο ντοίχο πάνω, απέναντί μας, έτσι (απλώνει την παλάμη του σε ορθή γωνία ως προς το έδαφος δείχνοντας «απέναντι»). Τσζει που 'κατσε...παπ! τα δίνει 'πο κάτω!» 'Πο κάτω όμως ήτα βούρκος. (Με βλέπει που απορώ). 'Ητανε...από τις αγελάδες που καθαρίζανε όλα τα λερώματα τα πετούσανε από κάτω. Και το ξέρω εκείνο το μέρος είναι ένα μεγάααααλο κομμάτι και στέγωνε όσο περνούσε ο καιρός και πηαίναμε και πέρναμε κοπριά. «Ε, και τι έγινε Πόπη;» Μου λέει «ηπήγαμε εκειπέρα, ήτανε...ξαφανισμένος». Γιατί που κάτω, αμά ήπφεσε έτσι, πφάπ, που το ντοίχο, που κάτω είναι της αγελάδες (sic) τα κατουρήματα, ξέρεις, νερά που πλύνουνε, ε τσζαι αυτό... «Πάμε από πάνω, εξαφανισμένος. Λες και δεν υπήρχε τίποτα. Λέει η Καλή, λε, πάμε να φύουμε, πάμε α φύγουμε». (Γελάει πονηρά). Είναι αυτή που έλεγε για το κατρέφτη.

Αυτή που έλεγε;

ΚΑΛ12.10. Ο γουλιασμένος καθρέφτης.

Π.Μ.: Το κατρέφτη.

Τι;

Π.Μ.: Ηπίανε το μεσημέρι στο σπίτι αποπάνω, ήβλεπε το κατρέφτη ήβαλλε το δάχτυλο στο κατρέφτη (θέτει τον δείχτη του σε ένα σημείο στον αέρα σαν να ακουμπάει με αυτόν κάτι). Ήβαλλε και ένα άλλο το χέρι ντου στο κατρέφτη (γυρνά την παλάμη του και τώρα ο δείχτης του «ακουμπάει» στο ίδιο σημείο αλλά από την αντίθετη, ακριβώς απέναντι πλευρα όπως θα έκανε το είδωλο του χεριού στον καθρέφτη).

Ε γκατάλαβα...

Π.Μ.: Ήτο δύο σπίτια. Το ένα αποπάνω είχε ένα μπουρώ, ένα καθρέφτη. Ηπηε 'πο πάνω ήπαιζε. Ήκανε έτσι (επαναλαμβάνει). Ερχότανε ένα άλλο δάχτυλο...το δάχτυλο ντης στο κατρέφτη (επεξηγηματικά. Σηκώνεται και πλησιάζει έναν καθρέφτη που υπάρχει στο δωμάτιο). Όπως είναι ο κατρέφτης τώρα; Έβαλλε το δάχτυλό ντης μέσα. Χωρίς να λέει στη μάνα ντης. (Φαίνεται αυτό το «άλλο δάχτυλο» το είδωλο του χεριού του Π.Μ. που πλησιάζει το κανονικό δάχτυλο που ακουμπάει την στιπλή επιφάνεια του καθρέφτη). Νάντο! Την άλλη μέρα πάλι το μεσημέρι, πάω και το κάνω έτσι πάλι το χέρι. Αλλά το χέρι όμως ήταν ένα άλλο που με κρατούσε έτσι (το είδωλο του χεριού αλλάζει 180μοίρες και φαίνεται σαν να αρπάζει το χέρι του Π.Μ. Για να πετύχει αυτό τη ψευδαίσθηση χρησιμοποιεί και τις δυο του παλάμες της δεξιά να αρπάζει σαν γάντζος την αριστερή έχοντας αναστραφεί πλήρως). Δες, τώρα δεν κρατάει (δείχνει με το δάχτυλο στον καθρέφτη και το είδωλο πλησιάζει κανονικά). Να έτσι (αλλάζει τις παλάμες του όπως περιγράφηκε παραπάνω και έπειτα τις φέρνει κοντά στον καθρέφτη. Το εφέ είναι δραματικό: ένα χέρι μέσα από τα γυαλί αρπάζει το χέρι του Π.Μ.) Δυο χέρια. Με τα δύο γίνεται. Μοναχή του δε γίνεται σταυρωτά!

Ήρθε σταυρωτά αυτό...

Π.Μ.: Ήρθε σταυρωτά. Δεν είπε τίποτα στη μά...Πάει πάλι 'πο κάτω. Πάλι άμα ησκόλασε.

Γιατί το έκανε αυτό με τον καθρέφτη;

Π.Μ.: Ε ξέρω τι της κόλλησε. Ήπο πάνω από το σπίτι, μοναχή της. Ήτανε μικρό

κοριτσάκι. Πάει πάλι στο κατρέφτη. Τη δεύτερη φορά «Ήπηα», λε, «ήμπα όλη μέσα στο κατρέφτη. Μέχρι τη μέση ήφτασα». Στο κατρέφτη! (γελάμε). «Ήφτασα» λε, «μέχρι τη μέση στο κατρέφτη, και ήβγα πάλι όξω και ήκοψα από κάτω, εν ηξανάπηα».

ΚΑΛ12.11. Η Μαυροφόρα με την γάτα στον κόρφο και το ζευγάρι στην καντζά..

Πάύλο, τα πιστεύεις αυτά τελικά; Τι λες εσύ;

Π.Μ.: Εγώ...εγώ...εγώ δε μπιστεύω, ξέρεις γιατί; Γιατί δε πιστεύω; Δεν έτυχε να δω τίποτα. Και ο πατέρας μου που έλεγε ιστορίες, είδε μια φορά από το Ταξιάρχη που περνούσε, νύχτα, δεν είχε φώτα, από τα νεκρόταφεία και από το μπολύ αέρα ηλύγισε ένα κυπαρίσσι και τον άγγιξε στο καπέλο ντου.

Τόσο πολύ...

Π.Μ.: Τόσο πολύ αέρα είχε, ήταν, λύγισε και άγγιξε στο καπέλο ντου. Εν ηφοβήθηκε. Λέει, αέρας, λύγισε το κυπαρίσσι. Κατάλαβες; Ε...εντωμεταξύ...

Δηλαδή δεν πιστεύεις ότι υπάρχουν τέτοια πράγματα;

Π.Μ.: ...Μμμ...ναι...Γι'αυτό και γυρνάω τη νύχτα, ας υποθέσουμε, δεν...φοβάμαι. Ε...περνούσαμε με τον αδερφό μου τον Παντελή, δύο χρόνια πιο μεγάλος από μένα, λέει ο πατέρας μου, «Α πάτε», είχαμε δυο-τρεις προβάτες, «Α τις πάτε», εν ειχάμε κριάρι, τις πήγαινε σε ένα βοσκό για να γκαστρωθούνε. Ε, όπως προχωρούσαμε λοιπό, σκεφτόμαστο στο Κάστρο. Το Κάστρο στο μέσα πηγάδι, έπρεπε α περάσομε, να πάμε στο μέσα πηγάδι έπρεπε να περάσομε από τη Λαγκαδιά του Κάτθη. Τσζαι τσζει ήτα πλιο οι Ασπροφόρες (αλλάζει τη φωνή του βαθαίνοντάς τη σαν να θέλει να περάσει αφηγήσεις αλλονών), οι Μαυροφόρες που λέανε ιστορίες...Αφού πήγαμε τις προβάτες μέσα, ε μικροί ημάστο, ο Παντελής πιο μεγάλος δύο χρόνια από μένα, τις δώσαμε στον άθρωπο, στο βοσκό και 'ρχόμαστε έξω. Αλλά όλος ο φόβος μας ήτανε να φύγομε από τη Λαγκαδιά το Κάστρο (αλλάζει τη φωνή του στο «α» της λέξης Κάστρο θέλοντας με δείξει επιβλητικό μέγεθος που δεσπόζει από πάνω τους. Ταυτόχρονα υψώνει την μισάνοιχτη παλάμη του σαν θολο ψηλά και μπροστά πάνω από το κεφάλι του. Έπειτα σηκώνεται όρθιος και απομακρύνεται για να μου παραστήσει το μονοπάτι που περνούσαν. Με αόρατους δείκτες στον χώρο σχεδιάζει την πορεία που πήραν με τον

αδερφό του). Το Κάστρο ήταν έστι μία στροφή. Μόλις κάνουμε έτσι στη στροφή (δείχνει το «στρίψιμο» και έπειτα απέναντι, «μπροστά» στα δυο αδέρφια σε λίγη απόσταση) να μία Μαυροφόρα. Με το δισάτσι, (το «περνάει» στους ώμους του) τουφλωμένη («φοράει» μαντήλα και σκύβει το κεφάλι περνώντας της παλάμες του στο πρόσωπο για να παραστήσει το «τουφλωμένη») με τα μακριά φουστάνια (τα χέρια του πέφτουν πάνω στο στήθος του και κατεβαίνουν μέχρι το πλάι των μηρών του παριστάνοντας «τα μακριά φουστάνια») και ηκρατούσε το χέρι έτσι (και τα δυο του χέρια έρχονται πάλι στο ύψος του στήθους, το ένα βαστάει το πέτο του σακακιού του σαν να καλύπτει κάτι κάτω από το φόρεμα, το άλλο δίνει ελαφρά χτυπηματάκια σε αυτό το πράγμα που δεν βλέπουμε τι είναι) και ηχτυπιότανε και ήκανε, «Μωρέ μέσα! Μωρέ μέσα!» Μωρέ μέσα; Ε! Μεταβολή! Δρόοοοοο; Κλάαααα. Είχε ένα σικαλί που γαζώναμε έτσι για να βγούμε πάνω (οι λέξεις «μεταβολή», «δρόμο», «γαζώναμε» δίνονται και παραστατικά με κινήσεις της παλάμης και των χεριών). Εγώ από το φόβο μου ξέρεις τι έπαθα; Την ώρα που βγήκε ο Παντελής, από τη μπόλλή ταχύτητα το γκαβάγκιαρα. Και ήπφεσα από πάνω του και τον ήριζα κάτω και μέχρι α ξεμπλέξομε α σηκωθούμε απάρουμε δρόμο είδαμε και ηπάθαμε. Φτάνομε στο βοσκό και κλαίγαμε. Του λέμε, «Θείο είδαμε μια Μαυροφόρα και μας ήλεγε, Μωρέ μέσα και χτυπιότανε. Μωρέ μέσα και χτυπιότανε». Μας έλεγε ο βοσκός, «Ρε σσυ, δεν είναι τίποτα. Ιδέα σας είναι. Α! Μαυροφόρα!». Μα έλα που την είδαμε; Την είδαμε! Λέει, «Πηαίνετε και μη φοβάστε». «Ε...θείο ε μας πάεις...ε...πεε...φοβόμαστε, ε παμέ», (χαμηλώνει τη φωνή του μουρμουρίζοντας έτσι ώστε να δώσει την εντύπωση πως μιλούν δυο φοβισμένα παιδιά). Ε μπαμέ-πηαίνεται-ε μπαμέ, να η Μαυροφόρα μπροστά μας (θρηνητικά αλλάζει τη φωνή σου σαν να ανατριχιάζει με το θέαμα). Να ντη! Να ντη η Μαυροφόρα (δείχνει όπως θα έκαναν τα παιδιά) κατουρημένη από τα γέλια η γυναίκα. Ήτανε, έτσι ήτα, του γέρου του βοσκού, τότες ήτανε τα...(λόγια δίχως πολύ νόημα μα καθυστερούν ευχάριστα το προφανές) και είχε μέσα στο δισάτσι ένα κάτθη. Για να το φέρει στον αδερφό της στον αδερφό ντης να τρώει τα φίδια, τους ποντικούς. Ο κάτθης ήτα μεγάλος ήθελε α βγει όξω που το ισάτσι. Ηκράτα το ιστάτσι έτσι για να μη βγει και ήδωνέ ντου ξύλο τσζαι ήλεε ντου, «Μωρέ μέσα». Δε μμου λες τώρα Γιώργο...Πες ότι δεν ήτανε ο βοσκός εκεί. Α σταματήξομε. Έτσι; Και ήτρεχαμε 'κόμα. Εγώ τι θα 'λεγα; Αφού το

είδαμε και ηφόναζε, «Μωρέ μέσα;» Με κατάλαβες;

Ξέρεις, πηγαίνεται πίσω, φυγέστε.

Π.Μ.: Πίσω! Ναι! Γιατί εμείς πηγαίναμε πίσω, στο σπίτι και αυτή ερχότανε και ήλεε «Μωρέ μέσα!». Ε, που 'ξερα 'γω ότι είχε το κάτηθ μέσα στο ισάτσι;

Και δε θα το μάθαινες εσύ ποτέ. Και άντε α σε πείσει μετά ο άλλος ότι εν έχει... τώρα...

Π.Μ.: Και άντε α μου πει εμένα ότι δεν ντο είδα... Κατάλαβες. Αυτή είναι όλη η ιστορία. Αλλά... τώρα... το Γ_; Πως τον πιάσανε στο ξύλο; Τ'αλώνι που είπανε... ξέρω 'γω τι... Αυτά είναι μυστήρια πράματα, έτσι; Είχε ένα άλλο... είχε ένα άλλο... σπιτάκι που λέω ότι είδανε τις τρεις γυναίκες, είναι ακριβώς... <...> (μου λέει το όνομα και τα γονικά κάποιου που δεν θέλει να περιλάβει στην μαγνητοφώνηση) στο Άργος που είναι το αροδρόμιο, αριστερά έχει ένα καφενείο που άνοιξε. Είναι ένα παλιόσπιτο.

Πως το 'πες το παλιόσπιτο;

Π.Μ.: Καντζά. Τις (sic) λέγανε. Πάει μπροβάλλει από κει και του 'ρχεται ένα γροτθί.

Τονέ παραφύλαξε...

Π.Μ.: Όχι! Με το μπροβάλλομα για να μη ντους γνωρίσει... Σου λέει ήρτες α μου κάμεις μπανιστήρι; Του ρτε το γροτθί στα μούτρα. Και λένε πια πως ηπιάσαντόνε στο ξύλο.

ΚΑΛ12.12. Ο γίγαντας που ήταν τελικά πέτρα.

<...> Ξεκίνησε από πού;

Π.Μ.: Από την Παναγιά. Από το σπίτι ντου. Και φτάνει λοιπό... προχωρούσε, πέρασε τον Ταξιάρχη, ήβγε στο Άργος, πήγε στον Άγιο Κωσταντίνο...

Φεγγάρι και σύννεφα.

Π.Μ.: Φεγγάρι και συννεφιά αφού ήταν ανοιχτό το κυνήγι πάντα...

Το βράδυ κυνηγάνε, Παύλο;

Π.Μ.: Πήαινε να είναι πρωί-πρωί. Γιατί δεν είχε μέσο πήαινε με τα πόδια. Όπως λοιπό προχωρούσε λοιπό, μπροστά του βλέπει ένα τεράααστιο άνθρωπο. Αυτός πάλι, τεράστιος. Το είχε έτσι αγκαλιασμένο (ανοίγει τα χέρια του και στρέφει προς τον ακροατή της παλάμες του δείχνοντας πως η αγκαλιά του γίγαντα περιείχε όλο το μέρος

μπροστά από τον κυνηγό, κλείνοντας του τον δρόμο). Πιάνει λοιπό (γελάει) γονατίζει, και βγάλει όλες τις σφαίρες και τις βάζει έτσι μπροστά του (τις απλώνει) για να 'χει α ρίχνει. Και του λέει, του λεε, «Ρε μίλα γιατί θα σε καθαρίσω. Μίλα γιατί θα σε καθαρίσω. Μίλα», εν ημίλα. Με το πολύ λέει, α πιάσω μια πέτρα α του ρίξω, αλλά θα 'χω και έτοιμο το όπλο. Μια πέτρα (μιμείται την αίσθηση μιας βαριάς μα βολικής πέτρας στη χούφτα του) τσζαι χτυπά πάνω στο βράχο. Κάνει...(εννοεί θόρυβο). Του λέω, «Καλά εστζει που είχες τις σφαίρες όλες μπροστά σου...Τι θα κανές;». –«Τι θα κανα; Τσζαι τα όπλα θα μου φεύγανε, και οι σφαίρες που κρατούσα. Τσζά θα 'πόμενα. Κατάλαβες;»

Και τελικά τι ήτανε αυτό;

Π.Μ.: Ήτανε μία πέτρα μεγάλη, ήταν με το φεγγάρι, με τα σύννεφα που προχωρούσε και δημιούργησε τη σκιά, ένα άνθρωπο τεράστιο. Όσο ήτανε η πέτρα... Και ξέρεις...Αν φοβηθεί ο άνθρωπος, μετά το δημιουργεί...Τον άνθρωπο κανονικά από το φόβο ντου μετά. Γιατί δε ξεκαθαρίζει τι είναι! Κατάλαβες;

ΚΑΛ.12.13. Πάλη με τον Πειρασμό – ο ξύλινος άνθρωπος.

Π.Μ.: Με τον πειρασμό...Ητσζοιμότανε στη μάντρα ντου ο Π.Ν. <...> Στις ψώμαντρες, (κάνει νόημα πως για να μην ακουστεί στην μαγνητοφώνηση πως ο Π.Ν. ήταν ομοφυλόφιλος) γι' αυτό...τον έβρισκε ένας τσζαι τσακωνότανε συνέχεια. Τσζαι ο άλλος όντα ηκάνα μπάλη ήτα λε, σα ξύλινη η πλάτη του. Ξύλινος. Φαινότανε στη μπάλη τσζαι του 'λεγε, «Χέεζω σε, λιβανίιζω σε». Καταλάβαινε πια ότι ήτανε πειρασμός γιατί ήτα ξύλινος ο άνθρωπος που πάλευε τσζαι δε ντού 'κανε, λε, κακό. Τσζαι του λεε, «Χέζω σε», λε, «λιβανίζω σε» τσζαι ητελείωνε η πάλη. Ηπήαινε από πίσω, α του κάννει (παριστάνει πως είναι) το στύλο τον ένα τσζαι α φτάσουνε στη μάντρα α ρχίσει πάλι.

ΚΑΛ.12.14. Ο μαύρος γάτος.

Π.Μ.: Με το Βραχνά. Ήτανε στο νοσοκομείο ο Γιώργος ο Καλώτας, «Α μπεί ένας κάτθης μέσα μαύρος τσζαι να με βλέπει στα μάτια. Να με βλέπει τσζαι 'γω ατσζίνητος». «Ε, τσζαι τι έγινε ε ντον έδιωχνες;» Μου λε, «Ατσζίνητος να δω το κάτθη». Ηνοιε τη μπόρτα ήρχουντο ένας κάτθης. Βρε βραχνάς ήτο λλε. Η Κατσζά Ωρα, ο Βραχνάς. Τι είναι αυτό ο Βραχνάς;...Μου 'λεγε...<...> Ναι! Ναι! Μπράβο! Ύστερα λέει, να ξαναρτεί λέει, να ρχεται λέει, να με μαρμαρώνει, να μη μπορώ να κουνηθώ, ούτε α φωνάζω. Τσζαι να νιώθω ένα...πλάκωμα μεγάλο. Από το φόβο μου λες τσζαι δε μπορούσα να τσζινηθώ, λες τσζαι...η...με μαρμάρωνε, λε, εν ημόρου ούτε α μιλήσω. Εγώ ηψοφούσα στα γέλια. Γέλιο εγώ, Γιώργο.

ΚΑΛ12.15. Η Μαραβέλαινα και ο υπνοβάτης από το Άργος.

Π.Μ.: Που ξέρεις ότι πήγαινε στον Άγιο Γιώργη;

Σ.Σ.: Η θεία η Γιωργία! Η γιαγιά μας τα 'λεγε...

Καλά, το απόγευμα αυτή υπνοβατούσε;

Σ.Σ.: Κάθε απόγευμα, ναι!

Το απόγευμα κοιμότανε;

Π.Μ.: Ναι αλλά δε γκάνουνε...βγαίνουνε, δεν...δεν υπνοβατούν. Το βράδυ μόνο.

Σ.Σ.: Βρε όχι, ρώτηξε τη γιαγιά! Εγώ τη θυμάμαι.

Π.Μ.: Οι υπνοβάτες είναι στα μεσάνυχτα. Οντα μπάνε για να κοιμηθούμε.

Την περιμένατε να ανεβεί;

Σ.Σ.: Άμα κοιμηθείς αλλάζει...Την περιμέναμε κάθε απόγευμα όλοι μας...

Μπας το έκανε ψέματα;

Σ.Σ.: Όχι! Όχι! Της μιλούσαμε...

Προσπαθήσατε να την ζυπνήσετε;

Σ.Σ.: Την κοριδεύαμε τη τσζυνηγούσαμε εδώ στις παληάς της Βδοκιώς 'πο 'πίσω...Γω πήγαινα τσζαι της τραβούσα τα...Που; Εδώ σα να λέμε στο δρόμο που πήγαινε, τίποτα! Περιμέναμε πότε θα 'ρτει η Μαραβέλαινα από το Βαλσάτζι. Καθότανε εδώ πέρα από κάτω και έλεγα εγώ, «Γρήγορα!» τσζαι τη περιμέναμε κάτω.

<...>

Ακολουθεί η ιστορία ενός άλλου υπνοβάτη από το Άργος.

Π.Μ.: Κατέβαινε από το Άργος, του Ταξιάρχη οι τοίχοι του ήταν με σαμάρι, ψηλός ο τοίχος και έκανε αυτό (με την παλάμη του σχηματίζει μια αναποδογυρισμένη κούπα), το λέγανε σαμάρι. <...> Λοιπό έφυγε από το Άργος, πήγε στον Ταξιάρχη, περπατούσε, περπατούσε ανέβηκε στο ντοίχο πάνω και καθότανε 'ποσκελωτά.

ΚΑΛ12.16. Περιπέτεια με την φλορέτα.

Π.Μ.: Ένα παιδί ήτανε νεαρός, οδηγούσε...

Παρατσούκλι το Φ-;

Π.Μ.: Επίθετο το Φ-, επίθετο. Ήτα με το γαμπρό μου το Κώστα ηκάνασι παρέα. Αυτός ήτα στο χωριό σε καμιά γκουαλέτα, ο γαμπρός μου παντρεμένος του δοτσζε ντη φλορέτα, α κατεβεί κάτω. Έμενε στην Ανάσταση. Μόλις...πέτρες, ξύλα, 'πό 'πίσω του! Η φλορέτα, όσα ήπιασε, φουλάριστός, τσζαι να τον κυνηγάει, να ακούει τα θορύβατα από πίσω τσζαι μπήκε στο σπίτι μέσα με τη φλορέτα (σοβαρός, εγώ γελάω). Ξέρεις, τα ήδοκε μέσα από το φόβο ντου και ηξημέρωσε και δεν η...φοβότανε α βγει έξω. Εν ηβγαίννε.

Αυτά τα πράματα μπαίνουνε μέσα στο σπίτι;

Σ.Σ.: Όχι.

Γιατί έχω 'κούσει ότι μόλις μπεις στο σπίτι, σταματάνε. Ειδικά άμα κλείσεις τη μπόρτα, δε...

Π.Μ.: Και...γιατί μετά ο γαμπρός μου περίμενε τη φλορέτα. Ζούσε ο πατέρας του ο Φ-. Τσζαι λέει του, «Πότε α μου φέρει τη φλορέτα;». Πότε-πότε...πάει ο γαμπρός μου, φοούντο α βγει έξω τσζαι το μηχανάτσζι μέσα (γελάει). Λέει, «Ρε σσύ μόλις ήπηα στην Ανάληψη που κατέβαινα, φεγάαρι ωραία βραδυά, μόλις φτάνω», λέει, «εκεί απ'έξω που ήτο ντο κακό; Τα ξ...πέτρες, ο αέρας! (δραματικά).

ΚΑΛ12.17.. Ο κακοθανατισμένος στην μπιτονιέρα.

Π.Μ.: Π- Του Κ-...

Πώς σκοτώθηκε;

Π.Μ.: Πήγε να πλύνει τη μπετονιέρα, και δε ντο...παραπάτησε ήπηρέντονε η μπέτονιέρα μέσα η...σκοτώσέ ντονε.

<...>(Ακολουθούν λεπτομέρειες για τους συγγενείς του αδικοσκοτωμένου καθώς και μακάβριες λεπτομέρειες για τα ακριβή αίτια του θανάτου).

Π.Μ.: Σκοτείνιασμα, εγώ ήμουνα με το Θεοφίλη. Στου Κ- πήα α βάλω νερό. Εν ηρχότανε ο Θεοφίλης. Λε μου, «Που πάεις;», λέω, «Α πα φέρουμε νερό». «Εν είχε», λε, «α πα φέρουμε νερό;». Λώ του, «Από πού;», «Από πάνω», «Ε, καλά», του λέω «α περπατώ δέκα λεφτά πιο μακριά για να 'πα βάλω νερό;» «'Πο πάνω...»(διστακτικά και χαμηλόφωνα). «Ε γκαταλαβαίνεις;», (νευριασμένος). Που να καταλάβω, εγώ εν ησκέφτηκα αυτό...Ε δεν μου το 'λεγε. Μου λέει, «Ε γκαταλαβαίνεις;». Του λέω, «Εγώ θα πάω από 'δω, πήαινε εσύ 'πο τσζει, αφού νομίζεις ότι είναι πιο κοντά από 'δω», γιατί από 'κει ήτα πιο μακριά. Ούτε 'πο τσζει πήαινε. «Βρε καφκάλα, δεν ησκοτώθητσε το Κ- στη...». «Και τι έγινε», του λέω, «που σκοτώθηκε;» «Ορίστε!», κάνει έτσι. Κατάλαβες; Αυτός μπορεί και α τον ήβλεπε μέσα στη μπετονιέρα.

ΚΑΛ.13.1 έως 13.14.

Ημερομηνία: 16ΔΕΚ09.

Αφηγητής : Μ. Μ., ετών 66, λιθοτόμος.

Συνομιλητές: Π.Μ.

Παρεμβρισκόμενοι: Σύζυγος του Μ.Μ. (βουβό πρόσωπο).

ΚΑΛ13.1. Το πιτσιρίκι που έμοιαζε με στοιχειό.

Μ.Μ.: Μπιτσιρικάς δέκα-δώδεκα ετώ, με 'στειλε ο πατέρας μου λοιπό να πα...αυτό δεν έχει δηλαδή να κάνει με τέτοιο πράμα...(αναφέρεται στα γουλιασμένα, είναι σημαντικό το ότι διαφοροποιεί την αφήγησή του από αυτά), αλλά πως έρχονται και λέγονται αυτά. Μπρι το γράψεις και α το γράψεις έπειτα, α στο ξαναπώ... Δε μπειράζει. Με στέλλει λοιπό πάω κάποια κυρία στο τελωνίο πέρα. Τότε για να φύγει για Πειραιά, ήτα ντα

καρναβάλια τότες με τις λάμπες που βγαίνουν έξω. Λοιπό, τη μπήγα, δώδεκα η ώρα γυρνάω λοιπό στο σταθμό τω νταζί, μετα πόδια, νέεεκρα, μπιτσιρικάς, λέει, φοβόμαι, ξερω 'γω, ας πούμε, τότε στοιχειά που λέγαμε...ναι. Ε, εκεί είχε ένα αμάξι, ο Γιάννης, α δε τον έλεγες «Κουτσί» δεν τον έβρισκες. Ο Γιάννης το Κουτσί. Ε, το βλέπω του λέω, «Θείο, πας για το Χωριό;», μου λέει «Όχι», κοιμούτου πάνω σε μια καρέκλα κει στου Κουκιαϊνι, και εκείνη τη στιγμή κάθισα σε μια άκρη και το σκεβόμουνα, «Πως θα πάω στο Χωριό...τι να κάνω...». Να ένας κάποιος κύριος του λέει, «Είσαι...πάμε-φέβομαι», λέει, «θέλω να πάω για το γιατρό το γυναικολόγο τον Ορφανό μπροστά στα Λινάρια, ναι-εκεί είναι το σπίτι ντου». Το μπαίρνει φεύγει και δε μου λέει, «Εμπα μέσα», που μου μικράκι, ξερω 'γω, φέβει αλλά εγώ εκείνη τη στιγμή σα χέλι, μπαπ, τα δίνω που τη μπίσω πάντα του αμαξού.

Π.Μ.: Στο καπώ!

Μ.Μ.: Στο καπώ από πίσω ήτα έτσι ανοιχτό, μπάπ, τα δίνω μέσα! Τώρα σκεβόμουνα, τώρα, που θα φεύγει με τέτοια ταχύτητα, πώς θα φτάσω; Πώς θα κατέβω κάτω, θα σκοτωθώ, έλεγα. Από την ώρα που μπήκα μέσα σκεβόμουνα πως θα κατεβώ. Και τι σοφίστηκα, τι σκέφτηκα; Μπαίναμε στο νεκροταφείο στο Ταξιάρχη, λίγο πιο μπροστά, αριστερά μες στο χτήμα. Εκεί σε ένα χτήμα. Μόλις φτάνουμε λοιπό στον Ταξιάρχη μέσα είχε ένα λεβιέ. Βγάλλω το χέρι μου έξω από το πίσω μέρος, μπαπ! Μπάπ! Πάνω στην αλαμαρίνα. Κούει αυτός το θόρυβο, σου λέει, τι συμβαίνει, σταματάει. Με το σταμάτημα, εγώ τα δίνω πφέφτω μέξ στο κανάλι - με τη μούρη (γελάει). Κείνη τη στιγμή λοιπόν, αυτός βλέπει τίποτα, δε βλέπει τίποτα, στο νεκροταφείο τώρα απέξω, ξαναμπαίνει μέσα λοταχώς με τα 'μάξι, εγώ σηκώνομαι πάλι πάνω, που φοβόμουνα το νεκροταφείο, τροχάδην από την πίσω μπάντα. Αυτός από τον καθρέφτη βλέπει εμένα πίσω που τρέχω από πίσω του.

Φοοούμου τσζ'ηφοέριζα

Μ.Μ.: Ναι! Το στοιχεό με τσζυνηγάει 'πο 'πίσω, φούλ αυτός, την άλλη μέρα στο Σταθμό λοιπόν λέει, «Ξέρεις, ε μπήγαινα», λε, «μπροστά, κούω», λε, «ένα μπάμ, μπάμ πάνω στ'αμάξι μου με τέτοια ταχύτητα» λε, «που πήαινα. Σταματώ», λε, «βλέπω, τίποτα. Και την ώρα», λε, «που είχα φύγει πέντε δέκα μέτρα μακριά, με κυνηγούσε», λε, «'πο 'πίσω το στοιχειό».

Φοβόσουνα όμως και εσύ το νεκροταφείο...

Μ.Μ.: Ναι τσζαι εγώ λοιπό. Ναι! Ο Γιάννης φόου το θεριό και το θεριό τον Γιάννη.
(γελάει)

Αυτό ακριβώς.

ΚΑΛ13.2. Οι Πυθαριώτες Πειρασμοί και ο πυρετός του παιδιού.

Μ.Μ.: Κατάλαβες; Δηλαδή...υπάρχουν ντέτοια πολλά. Ένα άλλο λοιπό του έτυχε, με φωνάζει ο Καλλίνικος μου λέει, «Θέλω α ρτεις» γιατί έχω κάποια ειδικότητα, ας πούμε, να, σε αυτά εδωπέρα (δείχνει έξω από την μισάνοιχτη πόρτα εργαλεία της δουλειάς του, σωρούς από λαξεμένη πέτρα), κορνίζες, οικοδομές, να τέτοια, ψιλοδουλειές – εκκλησίες. «Α ρτεις μου λέει στο Πυθάρι, να εργαστείτε – αλλά, μη φοβηθείς. Διαβάζο ντος (sic)», λε, ξέρω 'γω «σε ευχές, εξορκίζομε», λε, «τον Πειρασμό και λέμε στο πυρ το εξώτερον, ξέρω 'γω, εκεί που δεν κατοικεί άνθρωπος. Στα άγρια μέρη», έτσι λέει η θρησκεία. Και λένε, πριν στην Κάλυμνο υπήρχε μια παράδοση : για να σε πούνε Πειρασμό, σε λέγανε «Πυθαριώτη» επειδή στο Πυθάρι είναι τραχιάαα εκεί βουνάαα,⁶ λοιπό, άγρια τα μέρη, ότι εκεί κατοικούν οι Πειρασμοί. Αυτός λοιπό κάποια γριούλα του δώρησε ένα χτήμα εκεί στο Πυθάρι, πήε α κάμει μοναστήρι. Ε, πηγαίνα μαστόροι και δουλεύανε. Ε...δύσκολα για να ξεκινήσεις, σιγά-σιγά ήρτε η σειρά μας, μας φώναξε α πα του κάνουμε σοβάδες, κάτι δουλειές. Μας ήλεε, «Ότι σας τυχαίνει, μη φοβηθείτε». Άκου τώρα! «Ε», λω, «έντάξει. Τι θα μας τύχει;». «Εγώ», λέει, «να, ξερω 'γω ο Διάβολος πειράζει, στα μοναστήρια πειράζει», λε, « ο Διάβολος». Πήα, ήτα μια βδομάδα, δυο-τρεις μέρες που είχαμε εργαστεί, με παίρνει τηλέφωνο η γυναίκα, μου λέει, « Έλα γιατί το παιδί, να η γυναίκα μου (τη δείχνει σα απόδειξη των λόγων του, σαν να λέει, ρωτήστε την) έχει σαράντα πυρετό. Και δε ξέρω, ας πούμε, φέραμε το γιατρό αλλά δε του βρίσκει τίποτα». Ναι. «Αλλά είναι...», της λέω «Πάμε σε άλλο

⁶ Ενώ το Πυθάρι είναι σχετικά κοντά μας και παρόλο που ο Μ.Μ. μένει χρόνια στο Άργος, το Πυθάρι είναι «εκεί». Πράγματι πρόκειται για έναν δυσπρόσιτο τόπο με ιδιαίτερη φυσιογνωμία εξαιτίας του απότομου τοπίου με γκρεμνά και σπηλιές που τον περιστοιχίζει.

γιατρό»,λε, «Θα το πάμε σε άλλο γιατρό», φώναξε ένα άλλο γιατρό, φεύβω εγώ εννιά η ώρα από το Πυθάρι πάω έξω λέω, «Για να δω...», το παιδί ήτανε άρρωστο. Πήγα ας πούμε – το παιδί έπαιζε, ήτανε καλά. Δεν είχε ντίποτα. Της λέω, «Δεν έχει τίποτα. Μήπως είναι αυτό που μου 'πε ο Καλλίνικος πως πρόσεχε...». Ναι. Εντέλει δεν είχε τίποτα, το πρωί πάλι, ξεκίνησα ήρτα, πήα στο Πυθάρι. Στο Πυθάρι που πήγα εκεί είχα έξι-εφτά άλλους ανθρώπους που δουλεύαν μαζί μου. Ένας παντρεμένος, μεγάλος κύριος. Α! Μπορεί α τονέ ξέρεις κιόλλας. Α...καλά..είσαι...αυτός... Στον Άγιο Νικόλα εκεί μένει...

ΚΑΛ13.3 Η εξομολόγηση του Μ.

Π.Μ.: Ο Μ.

Μ.Μ.: Ο Μ.

Π.Μ.: Λείπει στην Αυστραλία.

Μ.Μ.: Οικοδόμος.

Που 'χει Γιάννη-

Μ.Μ.: Αδερφό.

Και γιο νομίζω έχει Γιάννη. Και δύο κόρες.

Μ.Μ.: Ναι, Μ. Εκεί 'πο πάνω στη παιδική χαρά εκεί μένει. Στου Ρηνιού του Μανώλη κάπου εκεί.

Νομίζω ξέρω.

Μ.Μ.: Μ, Κ. Έχει και έναν αδερφό Γιάννη. Όχι Γιάννη...εμπάσει περιπτώσει, δυο αδέρφια είναι. Τρία! Έχει ένα στην ηλικία σου άλλο. Εμπάσει περιπτώσει...Λοιπό ήτα μπίσω. Πάω εκεί που κοιμότανε τρία-τέσσερα άτομα, κλειστά η πόρτα. Ήτανε η ώρα οχτώμιση-εννιά, κλειστά ακόμα. «Ρε τι συμβαίνει. Ο ύπνος τους πήρε», ξέρω 'γω. Οι μπιτσιρικάδες κοιμότανε. Αυτός ήτα ξύπνιος δεν ηκοιμήθηκε όλη τη νύχτα. Του λέει η γερόντισσα, του λέει, «Εξομολογήθηκες καμιά φορά;» Λέει, «Όχι». Λε, «Α σου δώσω ένα βιβλιαράκι α διαβάσεις σαν ας πούμε, να ξέρεις πως θα εξομολογηθείς. Να διαβάσεις, τι είναι εξομολόγηση να εξομολογηθείς. Ας πούμε, να μπορείς να κοινωνήσεις. Είναι αμαρτία, πρέπει. Είναι ένα μυστήριο και αυτό». Ε, πιάνοντας αυτός

για να διαβάσει το βιβλιαράκι αυτό το μικρό, ήτανε η ώρα δέκα. Ε, συνέχιζε, ήταν ξαπλωμένος αυτός, άλλος κάτω, άλλος πάνω εκεί, άλλος πάνω 'κει...Του 'ρχεται μια σφαλιάρα την τρώει στο μάγουλο και στον ώμο! Κλειστά το σπίτι μέσα! Ναι. Όπως ήτανε έτσι, κάνει πάνω την κουβέρτα, σκεπάζεται και εκεί καθημένος έμεινε μέχρι το πρωί. Φοβότανε α ννοίξει την πόρτα. Το φτι ντου λέει, τουλάχιστο, σφύριζε τουλάχιστο ένα τέταρτο με τη σφαλιάρα που έφαε». Το πρωί λοιπό που η γερόντισσα χτυπάει, και «Γερόντισσα, έτσι και έτσι, μπρί κόμα ας πούμε...εδώ...». Αρχινάει τα γέλια η γερόντισσα. Λε, «Μη φοβάσαι», λε, «Να! Εμείς τακτικά», λε, «τέτοια», λε, «έχομε τέτοια πανηγύρια πολλά, εδώ στο μοναστήρι. Μη φοβάσαι». Λε, «Που! Εγώ θα φύγω!». Αλλά ηφοβότα να φύγει μόνος του. Μέρα μεσημέρι. Και έμενε λοιπό αλλά το βράδυ φόβος και τρόμος. Μια βραδιά, αυτό δηλαδή, που έτυχε να γίνει σε αυτόν τον άνθρωπο.

ΚΑΛ.13.4. ΑΚΡΟΑΣΕΙΣ. Φωνές από παρέα που καταφθάνει.

Μια βραδιά, είμαστο εφτά-οχτώ άτομα έξω και ηγειτονεύαμε εκεί, λέγαμε, ας πούμε, διάφορες ιστορίες, έτσι...διάφορα γεγονότα, πραγματικότητας, ακούμε λοιπόν συζήτηση, οχλαγωγία και ραδιόφωνο. «Ρε παιδιά, ακούτε τίποτα;». «Τ'ακούω και 'γω», λέει κάποιος άλλος. Ε, «Τι ακούτε;», λε, «Μουσική, οχλαγωγία, μουσική, καμιά παρέα κατεβαίνουν για μπάνιο, βράδυ, νύχτα, ας πούμε». Πάμε μια στην εκκλησία μπροστά, ας πούμε, μήπως είναι εκεί η παρέα, κατεβαίνει και έχουν σταματήσει στην εκκλησία απ'έξω-κλειστά! Οι καλογριές ξαπλωμένες, η ώρα ας πούμε, έντεκα η ώρα ήτανε; Εν υπήρχε...(χαμηλώνει τη φωνή του) ησυχία...τίποτα. Α...Μόνος του ε μπήγε πήγαμε όλοι μαζί. Ξανάρθαμε πάλι έξω καθίσαμε εκεί στην αυλή, συνέχισε αυτό! Και το ακούγαμε όλοι. «Α παιδιά, ε μπάμε όλοι μέσα;» (γελάει). Κλειδωθήκαμε, κοιμηθήκαμε. Ναι. Στα απίστευτα κι όμως αληθινά⁷, εν ήταν ένας και...κατάλαβες;

⁷ Εκπομπή από τις ΗΠΑ, (That's incredible) με τους Τζων Ντεϊβιντσον, Φρανκ Τάρκεντον και Καθ Λη Κροσμπυ που έκανε θραύση στην Ελλάδα την δεκαετία του '80 με τον τίτλο «Απίστευτα κι όμως αληθινά».

ΚΑΛ13.5.. Ο καλοντυμένος κύριος με τις οπλές.

M.M. Α φήσουμε αυτό. Αυτά είναι όλα γεγονότα στο Πυθάρι.

Π.Μ.: Και το άλλο;

M.M.: Ποιο;

Π.Μ.: Το με το...με τα καλίτσζα;

M.M. Με τον άνθρωπο; Ε η ναί. Έρχεται λοιπό...

Π.Μ.: Όχι, άλλο είναι αυτό-

M.M.: Ναι...Έρχεται μία από τη Ρόδο. Ειρήνη. Μεγάλη ηλικία, δηλαδή καμιά εξηνταπενταριά χρονώ κυρία και είχε το μοναστήρι, να καθίσει για λίγο και να φύγει. Λεύτερη αυτή, αλλά της άρεσε, σιγά-σιγά μπορεί να ήθελε να μονάσει κιόλας.

Π.Μ.: Στο Πυθάρι.

M.M.: Στο Πυθάρι. Είχε ένα κελί, εμείς ήμαστο πιο κάτω, ε, έπεσε, πλάγιασε και κοιμότανε. Τη νύχτα χτυπάει η πόρτα της. (ο Π.Μ. γελάει). Εκεί λοιπόν ανοίγει την πόρτα ντης αυτή, βλέπει ένα κύριο με τη γραβάντα, καλοντυμένος, εντάξει...Της λέει, ήλεε, «Ακολουθα με». Ανοίγει έξω, τον ακολουθάει αυτή από πίσω. Δηλαδή είχε του ύπνου ξερω 'γω τι. Την ακολουθούσε, την ακολουθούσε περίπου καμιά εικοσιπενταριά μέτρα. Εκεί λοιπό ήτανε κάποια ξώπορτα μετά, ύστε(α) ήτα ντο χτήμα ύστε η θάλασσα. Μόλις πήε μπρι να φτάσει στην εξώπορτα

M.M.: Για να βγει έξω προς τη θάλασσα.

Π.Μ.: Προς το χτήμα- από το περίβολο εκεί της εκκλησίας (βλέπει τον Π.Μ. εκείνος απάντάει «Ξέρω») βλέπει πίσω, πίσω εδώ (ακουμπάει τις φτέρνες του) και αντί για παπούτσα είχε καλίτσζα γαϊδουριού, μουλαριού, καλίτσζα! Πίσω κοίταζε στο παντελόνι.

Π.Μ.: Ηπατούσε με...

M.M.: Με καλίτσζα! Αυτή ηπόμεινε εκεί κόκαλο, άγαλμα, ύστερι αντί να πηγαίνει αυτή, από το φόβο ντης, πήγαινε πίσω. Πίσω-πίσω-πίσω και πάει πέφτει στο δωμάτιο που έμενε, λεθυμά χάμω, ρίχνει μια φωνή αν ηπήρα χαμπάρι οι μοναχές δίπλα και βγαίνουν έξω, κλάμα η γυναίκα, λέει, «Αυτό και αυτό συνέβηκε». Την πήρανε μες το

κελί της είπανε, «Μη φοβάσαι, εδώ φθονεί ο Διάβολος, ξέρω 'γω και μας φανερώνεται ταχτικά». Και από τότες την άλλη μέρα έφυγε, ούτε ηξαναπέρασε.

ΚΑΛ13.6. Βραχνάς.

Μ.Μ. Ξανάρτε άλλη μια δόση, ξανάρτε άλλη μια δόση, ε, μετά ένα χρόνο ας πούμε. Αυτή, πήγε μπίσω, εκεί λέει που ήτα ξαπλωμένη, ένα βάρος! Ας πούμε στο στήθος της. Αυτή η ίδια. Ένα βάρος στο στήθος της, ξυπνάει, βλέπει ένα καβάλα από πάνω της και την πίεζε εδώ (δείχνει το στήθος του).

Οι Βραχνάδες είναι αυτοί που λένε;

Μ.Μ.: Ναι, ναι...Βλέπει ένα τέτοιο ας πούμε. Λέει, «Βοήθεια, βοήθεια», ε με το «βοήθεια» πετιέται απάνω και δε βλέπει τίποτα. Και φεύγει, με λίγα λόγια έφυε και ούτε πέρασε από το μοναστήρι.

Π.Μ.: Υπάρχει και ο Βραχνάς.

ΚΑΛ13.7. Καραβέλης στο τοιχίο.

Μ.Μ.: Άλλη μια περίπτωση. Ήμουνα εγώ με τον αδερφό μου. Μόολις ηθάμπωνε, εδώ κάτω που είναι τώρα ο κεντρικός δρόμος, τότε ήτα ποτάμι, ξεροπόταμος και τον λέγανε «Ποταμούς» και τώρα έχει το όνομα «Ποταμοί». Είχε ένα σπήλιο λοιπόν, είχαμε κάτι ζώα, βράδυ τους βάλαμε φαγητό, μου λέει ο αδερφός μου ο πιο μικρός, δηλαδή πιο μικρός, θα ταν κείνος ας πούμε, δώδεκα χρονώ, ήμουν εγώ δεκατεσσάρω, εκεί. Μπορεί και δεκαπέντε. Μου λέει, « Τι κάνει εκεί τέτοια ώρα ο Καραβέλης», κάποιος κύριος, Καραβέλη τον λέγανε. Λω...δεν έβλεπα. Λε, «Δεν τον βλέπεις καθήμενος πάνω στο τοιχίο;». Ναι. Εγώ τώρα νόμιζα ότι με κοροϊδευε, ας πούμε, ήξερα όμως ότι πρι μια μέρα τον είχανε θάψει. Και εκεί ήταν το χτήμα ντου. Άκου τώρα! Εγώ νόμιζα ότι το 'ξερε αυτός, ας πούμε και με δούλευε. Του λέω, «Ρε, που είναι;», μου λέει, «Να, στη γωνία», μου λέει, «Να, κατέβαινε κάτω». Πάει εκειπέρα α δείξει τον τοίχο, έτσι, απόκάτω ήτανε δυο μέτρα, έτσι, περίπου κατέβηκε γκάτω...Τρέχει λοιπό α δει- του λέω, «Αυτός πέθανε!». «Πέθανε;» Δίνει ένα δρόμο αυτός και πίσω εγώ. Μπρος ο ένας

πίσω ο άλλος ξεφανιστήκαμε από 'κει. Κατάλαβες; <...> Μέρα ήτα κόμα δηλαδή. Ξεκαθάρισε πρόσωπο στα πενήντα μέτρα, πενήντα μέτρα. Δηλαδή αυτό ήταν πραγματικότητα. Δηλαδή...

ΚΑΛ13.8. Το θαυματουργό πηγάδι, η παρέμβαση του Αγίου Θεολόγου.

Μ.Μ.: Μπορούμε να πούμε όμως και κάποια άλλα που δεν είναι πραγματικότης.

Π.Μ.: Το πηγάδι που 'βγαλε το μωρό πάνω;

Μ.Μ.: Ε ηνναί. Ε...εδώ πάνω υπάρχουν διάφορα ας πούμε, ιστορίες, από βίοι των Αγίων ας πούμε, λε θαύματα, λε έτσι, λε..Υπάρχει ένα μεγάλο χτήμα που ανήκει στη Μονή της Πάτμου. Όλο το Άργος άνηκε στη Μονή της Πάτμου. Δωρεές...Ναι. Επί Τουρκοκρατίας για να το γλιτώσεις το χτήμα το 'δωνες στο μοναστήρι και το γλίτωνες και ηδούλευες εκεί στα μοναστήρια και ζούσες, σου λέει, ε μπορούν να το παίρνουν οι Τούρκοι. Αυτό ακριβώς. Ε. Εδώ λοιπόν είχε ένα χτήμα, κάποια κυρία λοιπόν είχε ένα παιδί και κάννα εξοχή, ηκάννα καλύβες, ξέρεις, καλύβες αν έχεις ακουστά ας πούμε, τότες ήτανε για να πας εξοχή έβαζες κάποια παντήγματα, τσουβάλες, σεντόνες και κάννα το καλοκαίρι. Και ηκάννα το καλοκαίρι. Δηλαδή τα έχω ζήσει εγώ αυτά. Και έβλεπες όλος ο Πάνορμος τα χτήματά τους μια οχλαγωγία όλο με τέτοια τσαντήρια. <...> Η γυναίκα του Μ.Μ. προσφέρεται να μας κεράσει. Ρωτάει τον άντρα της τι έχει μέσα στο ψυγείο. Κοκά-κόλα; «Πόσο καιρό θα είναι εκεί μέσα», λέει ο Μ.Μ. «Κατερίνα μη μας διακόπτεις», παρεμβαίνει σκωπτικά ο Π.Μ.

Μ.Μ.: Λοιπό...Ναι, ναι. Τώρα σε ποιο ήμουν, είναι τόσα πολλά...

Π.Μ.: Στο πηγάδι, για το μωρό.

Μ.Μ.: Ναι, στο πηγάδι. Ε, η κυρία λοιπόν καθώς είχε την εξοχή ντης εδώ πάνω στο πηγάδι, αυτό είναι βαθύ, θα είναι γκάτω δεκαπέντε-είκοσι μέτρα βάθος. Και πάντα γεμίζει εδώ, μαζεύει και γεμίζει. Υπάρχει. Έχει βράχια, ένα κυβικό βράχια χτισμένο κάτω, μεγάλο πηγάδι. Το χτήμα λοιπό δικό ντης. Και πέφτει λε, μέσα το παιδί ντης. Και κείνει πάνω στην αγανάκτησή ντης, λέει, «Θεολόγε μου γλίτωσε το παιδί μου α μη πνιγεί και χανάλι σου. Πηγάδια, σπίτια, όλα χτήματα, χανάλι σου». Κείνη την ώρα, λε, το πηγάδι αφρίζει, ας πούμε, και πετάει το παιδί έξω. Πετάει το παιδί έξω, το παίρνει

και αφήνει καλύβα, όπως ήταν τότες, καλύβα, το χτήμα, το πηγάδι, το άφησε ας πούμε το μοναστήρι, στη μονή και έφυγε, ας πούμε. Αυτή. Και έχει μείνει αυτή η ιστορία. Το πηγάδι από τη ντάδε κυρία, έτσι και έτσι.

Π.Μ.: Την έχω ξανακούσει την ιστορία

Μ.Μ.: Μας τα 'λεγε...(δεν μας λέει ποιος).

Μ.Μ.: Η γιαγιά μου λοιπό, ήτανε η μάνα μου τότες μικρή, είχε άλλα δυο αδέρφια, τρία, αγόρια. Τη νύχτα το καλοτσζαίρι κοιμότανε έξω μέσα στο συκοῦρι.

Π.Μ.: Το θείο το Σακελλάρη είχε μικρό.

Μ.Μ.: Ε ηνναί, εντάξει. Λοιπό, γύρω-γύρω ηβάζαμε κλαδιά, παντήματα και μέσα βάλλα χόρτα και απλώνανε τα σύκα, τα στεγνώνανε και ύστερις τα βάλλανε στο φούρνο τα ψήνανε και στους τενεκέδες τα είχανε για το χειμώνα. Ήταν το γλύκισμά ντους. Χειμώνα. Όλος ο κόσμος ήτρωε σύκα από φτο το σπίτι, δηλαδή...θέλω α σου πω. Και τελευταία λοιπό στο φθινόπωρο, συννέφιασε, λε, τη νύχτα ο ουρανός, ξέρω 'γω, εκείνος κοιμότανε έννη...κάτι ας πούμε να φοβηθεί, κοιμότανε μέσα στο συκοῦρι, ας πούμε. Εκεί ξύπνησε, είχε φεγγάρι, συννεφιά-φεγγάρι. Βλέπει μια σκιά.

Π.Μ.: (διακόπτει) Σκεπτότανε πως θα κουβαλήσει τα πράγματα!

Μ.Μ.: Σταμάτα μπλιά! Όχι...όχι! Είχε μια σκιά, ας πούμε, και αφόσο βροντούσε και τέτοια, ας πούμε, ναι, σκεβότανε αυτό που 'πες (απευθίνεται στον Π.Μ.), τώρα εκεί, πως τώρα νύχτα, ας πούμε, θα μεταφέρω τα πράγματα.

Π.Μ.: Τσζαι τους γαδάρους, α φύω θα φαν τα σύκα και τέτοια...

Μ.Μ.: Ναι. Και της λέει, «Σήκω, πάρτα παιδιά σου και πήγαινε στο σπίτι και μη φοβάσαι. Εγώ είμαι εδώ». Βλέπει μια σκιά δηλαδή και της έλεγε. Και ο,τι έλεγε μπο μέσα της, απαντούσε. Σηκώνεται πάνω, παίρνει τα παιδιά και μόλις πήγε μέσα αρχινάει μια βροχήηηη.

Γυναίκα Μ.Μ.: Η παληά η Μαρία;

Μ.Μ.: Ναι, ναι.

Π.Μ.: Και το πρωί όλες οι γειτόνισσες που ζητήσανε βοήθεια, δεν είπε καμιά όχι.

Μ.Μ.: Ναι, ναι όλες τρέχανε. Για να βοηθήσουνε.

Π.Μ.: Κουβαλήσανε εκείνη την ημέρα όλα τα πράγματα.

Μ.Μ.: Τρέχαν όλες για να βοηθήσουν τη γριά, τη γιαγιά μου, ας πούμε, αυτή.

<...>

Π.Μ.: Και τα γαδούρια μη πάνε και της φάνε τα σύκα, και λέει, «Και αυτά», λέει, «θα τα προσέχω».

Σκεφτότανε από μέσα της...

Μ.Μ.: Και απαντούσε. Και απαντούσε! Επειτα...

Αυτό ημύρει να είναι στοιχειό ή κάποιος Άγιος;

ΚΑΛ13.9. Φως από το μανίκι του ιερομόναχου.

Μ.Μ.: Εμείς λέμε στοιχειά, λέει η Εκκλησία δεν υπάρχουνε. Ο Διάβολος μεταμορφώνεται και δημιουργεί, ας πούμε, όλα αυτά. Υπάρχει. Πιστεύει, ας πούμε, η Εκκλησία.

Εσύ τι πιστεύεις όμως;

Μ.Μ.: Ε...Εγώ. Επειδή κάποια πράγματα μου τύχανε, λέω ότι υπάρχει ο Διάβολος και πειράζει. Α σου πω μια περίπτωση. Γιατί εν είμαι ούτε χαζός ούτε...Όσα νομίζω πιστεύω και όσα δε νομίζω, λέω, είναι σαχλαμάρες. Καθόμουνα στο Πυθάρι πίσω. Ήταν ο Καλλίνικος. Στη καρέκλα εκείνος συζητούσαμε διάφορες ιστορίες, Αγίων και τέτοια. Και στο χέρι ντου κρατούσε κάτι, ήταν η μανίκα φαρδύα, ένα φως και χτυπούσε πάνω μου συνέχεια. Χτυπούσε πάνω μου.

Π.Μ.: Διάβαζε, τι έκανε;

Μ.Μ.: Όχι, συζητούσαμε μπιά, ιστορίες, τώρα...Ήταν νύχτα έξω και όλο χτυπούσε μπάνω εδώ (στήθος του) ο φακός. Γερό φως. Συνέχεια, συνέχεια, συνέχεια. Ναι. Του λέω, «Γέροντα, συγνώμη», λέω, «α δω το φακό σσου». Κάνω έτσι α δω το μανίκι ντου, το φακό και φακό δεν είχε. Ήταν το χέρι ντου δίχως να έχει φακό. Του λέω, «Γέροντα, συνέχεια μου χτυπάς τώρα με το φως». Μου λέει, «Ποιο φώς;» Τι λέει, «Ποιό φως» (παρατεταμένη σιωπή). Ε...δε...αυτό, τι; Ούτε δηλαδή, ούτε κοιμόμουνα ούτε τίποτα. Μου λέει, «Διαβολικό είναι, μην το αυτό», λε. «Α θέλει ο Διάβολος για περυφάνια, για να μου πεις περυφανευτώ ή ότι...μη...το...», ήλλαξε ιστορία, δεν ήθελε ούτε καν να κάμει συζήτηση. Στα απίστευτα κι όμως αληθινα. Δηλαδή,

ΚΑΛ13.10. Το πηγάδι που ξεχύνεται.

Π.Μ.: Το πηγάδι; Το πηγάδι;

Μ.Μ.: Ποιό στον Εμπορειό;

Π.Μ.: Στου Παπα...Παπαντών..

Μ.Μ.: Α! Α...

Π.Μ.: Πού 'κουε τις φωνές και ήπνε κοντά και ήπλυνε η παληά και ηπήγε και το είδε και...φούσκωνε και πήρε δρόμο, ηφοβήθηκε;

Μ.Μ.: Ε, καλά (κάπως απαξιωτικά) Πάνω είχε ένα πηγάδι.

Π.Μ.: Πλέναν τα ρούχα.

Μ.Μ.: Πηαίναν εκεί και πλένανε τα ρούχα, στον Εμπορειό, μια πηγή, χειμώνα-καλοκαίρι έτρεχε το νερό, αυτό. Και άκουσε πάνω φωνές, κακό, ας πούμε, εκεί στο πηγάδι, κείνη ντην ώρα ανέβαινε πάνω για να πάει για να πλύνει, βάλλαν το σκαφί με τα ρούχα, για να πλύνει τα ρούχα. Όταν έφτασε εκεί είδε το νερό να βράζει. Λές και είχε ασβέστη, λε, μέσα και έβραζε το νερό. Φωνές δεν άκουσε. Ε, είδε το νερό να βράζει και να χύνεται έξω, φωνές δεν άκουγε, άκουσε όμως τη στιγμή εκείνη, φωνέες κακό σαν καυγάζ και τέτοια, φωνές δεν ακουγόταν τίποτα και ίσιο το μέρος δηλαδή δεν ήτανε κρυφό για να δει...κάποιος ήταν και έφυγε. Και είδε το νερό να βράααζει και σηκώθηκε και έφυγε. Κακιά ώρα ήταν, λε, και σηκώθηκε και έφυγε, κακιά ώρα είναι, λε, και σηκώθηκε και έφυγε η γριούλα. Έφυγε από το νερό αυτό.

ΚΑΛ13.11.Αντιμετώπιση αρρώστιας, αντίδραση εναντίον διακοπής κύησης, προφητική ενόραση του θανάτου.

Μ.Μ.: Ένα άλλο αυτό είναι πραγματικότης, αυτό είναι πραγματικότης, η μάνα μου, ξέρεις πόσα παιτζά ηκάμε; Θα σου πω δεν θα το πιστέψεις. Πες μου ένα νούμερο.

Πέντε, έξι;

Μ.Μ.: Εικοσιτέσσερα...Σοβαρά, δώδεκα στη ζωή. Έξι αγόρια, έξι κορίτσια. Εικοσιτέσσερα και όταν πέθανε ήταν σχεδόν...δηλαδή...λες και ήτανε κατάλαβες; Και μπρόβλεψε το θάνατό ντης μπριν έξι μήνες. <...> Λοιπό και θα σου πω και την ιστορία

ντης. <...> Όντα κάνει το πρώτο παιδί, όντα κάνει το πρώτο παιδί, ήτα, λε, τόσο ωραία, παντρεύτηκε στα δεκαεφτά της δεκαοχτώ, λέγανε, «Ο Τάδες που πήρε την ωραία γυναίκα». Που λένε, τη βλέπου τώρα και λένε, «Είχε τότες μακιγιέρ και τέτοια και είναι τέτοια, με το τσεμπέρι, ας πούμε, αυτή η γυναίκα...ναι.» Παθαίνει μαλάκυνση εγκεφάλου. Τρελαίνεται όλοσδιόλου. Ούτε άντρα γνώριζε, ούτε παιδί ούτε τίποτα. Μετά τη...μόλις τελείωσε η γέννα, ας πούμε. Ε, οι γιατροί κάμανε ο,τι κάμανε ετσζείνη την εποχή, την πήρε η γιαγιά μου στον Εμπορειό πάνω. Χοντρά-ψιλά όλα πάνω της. Για να μην την χτενίζει κιόλας της κόβει τα μαλλιά κρανί, και της βάλλει ένα μαντήλι στο κεφάλι. Το παιδί το είχε η γιαγιά μου και το έθρεφε στον Εμπορειό, το πρώτο, αγόρι. Ο πατέρας μου εδώ δουλειές δεν είχε, ήτανε οι Ιταλοί, πήγε στη Σύρα και δούλευε. Στη Σύρα ήτα Έλληνες. Ναι. Και οι Ιταλοί ήτα στα Δωδεκάνησσα, ας πούμε. Δούλευε εκείπερα. Η παληά μου έλεγε τώρα, «Παναγιά μου, Κυρά μου, βοήθαμε τώρα, εσύ είσαι. Εν εχόμε γιατρούς». Πήγαινε κάθε πρωί, είχε δύο εκκλησίες : Αης-Γιώργης και Αγία Ειρήνη εκεί στον Εμποριό, πα νάψου τα καντήλια, α θυμιάσουνε, όλο προσευχή. Έρχεται, περνάει ένας χρόνος από τότε, τη μπαίρνουνε με τη βάρκα και με ένα γαδουράτσζι, τη φέρνουνε στα Αργινώντα με το γαδουράκι και την ανεβάζουνε πάνω στην Παναγιά τη Γαλατιανή. Την έχεις ακουστά; Υπάρχει μέσα στο βιβλίο. Ξεκινά η Λειτουργία τηνέ βάζουνε μέσα στο...Άγιο Βήμα, την ώρα που ο παπάς έλεγε ας πούμε, το ευ...α, στα Άγια, στα Άγια, σηκώνεται πάνω αυτή δηλαδή η τρελή, και λέει, «Ο άντρας μου», λε, «που 'ναι, το παιδί μου πού είναι;». Σε ενεστώτα χρόνο, κείνη τη στιγμή, δηλαδή θυμότανε αυτά που...Λε, «Ο άντρας μου;» Τώρα η επιστήμη δε ξέρω πως... Α το εκλάβει ας πούμε. Τυχαιό; Να γίνει εκείνη τη στιγμή κάτω από τα Άγια; Η Εκκλησία θα πει, έγινε θαύμα. Η Εκκλησία. Τώρα η επιστήμη, δε ξέρω τι θα πει. Ε, σηκώνεται πάνω, κλάματα, χαρές, γέλια λοιπό, την παίρνουνε, κατεβαίνουν κάτω στα Αργινώντα, έρχονται στον Εμπορειό, πέρνου τηλέφωνο στη Σύρα, «Έλα, έγινε καλά η γυναίκα σου». Κατεβαίνει ο πατέρας μου από τη Σύρα, ε ξενεώσανε το σπίτι ντους δίχως να έχουν τίποτα, τους λένε οι γιατροί, «Προσέξτε, αν ξαναμείνει έγκυος, θα πεθάνει». Δε την σηκώνει, ας πούμε. Μένει έγκυος. Λε, «Α το βγάλομε το παιδί», ήτα, λέ, κάποιος γιατρός Σακελλάρης, γυναικολόγος, ξέρω 'γω ποιοι άλλοι γιατροί...άλλες πρακτικές και άλλες. Λε, α το βγάλομε το παιδί, θα πεθάνεις. Λε, «Κοίτα να δεις. Μου

΄πατε τόσα που γίνανε μετά τη γέννα του Νικήτα, του πρώτου μου παιδιού. Σε γιατρούς δεν πήγα. Ήμουνά όπως λέει η μάνα μου, από μοναστήρι σε μοναστήρι και έγινα καλά στην Παναγιά πάνω. Ας πεθάνω. Η Παναγιά αν θέλει, με κρατάει. Άμα θέλει, με παίρνει». Αυτό. Τώρα είμαι στα χέρια της Παναγιάς. Δεν το ΄βγαλε. Κόσμος έξω από το σπίτι μας που ήθελε α γεννήσει α πεθάνει η Σεβαστή, γεννάει έκαμε ένα δεύτερο Γιάννη, θερίο, γουργούλακα κοντά πέντε κιλά – τίποτα! Να το τρίτο, να το τέταρτο, να το πέμπτο, συνέχεια...

Γυναίκα Μ.Μ: (περνώντας) Εικοσιτέσσερα! (γελάει).

Μέτρα τώρα...

Μ.Μ.: Ναι. Ναι! Α, μπράβο. Ακούς; Της λέγανε, «Σταμάτα, σταμάτα βρε Σεβαστή». Λε, «Κοίτα να δεις : αφόσο...» Ηδιέβαζε πολλά βιβλία, θρησκευτικά ας πούμε, τα γράμματά της λίγα, αλλά στα θρησκευτικά βιβλία ήτανε ατσίδας. Της λένε...«Όσα μέχρι που μπορώ να γεννώ, θα τα κάνω. Και έχει ο Θεός». Δε στερηθήκανε ούτε φαΐ, ούτε ρούχο, που ΄χε πείνα ε; Μεσ τον πόλεμο πεινούσανε και τέτοια, εμείς δε στερηθήκαμε τίποτα. Τίποτα, τίποτα. Ο πατέρας μου ήτανε αγροφύλακας, ας πούμε, είχαμε ένα-δύο ζώα, ο ένας με τον άλλον δε στερηθήκαμε τίποτα. Άλλοι ερχότανε τρώανε από ΄μας. Ά μπράβο...Άλλοι τρώανε από ΄μας. Εντωμεταξύ όντα μαγειρεύε, το πρώτο πιάτο έπρεπε α το βγάλει α το πάει στη γειτόνισσα, από το τσουκάλι ενώ ήμαστον τόσα παιδιά. Είχε μια φυλακή κοντά μας Ιταλώ, μας πήραν ένα κομματάκι, εκεί μέσα είχε πάντα φυλακισμένους. Είχε μια θυρίδα, όντα εμαγειρεύε, κρυφά, που δεν την βλέπανε Ιταλοί, να πάει α βάλει τω φυλακισμένω φαγητό. <...> Μπρι έξι μήνες βλέπει ένα όνειρο και της λένε, «Να ετοιμαστείς, πρώτες μέρες της άνοιξης θα ρτούμε α σε πάρουμε». Δύο ναυτάκια. Της μάνας μου. Και ετοιμαζότανε σιγά-σιγά, ετοίμασε το σάβανό ντης, ΄τοιμάζει το φόρεμα που ΄θελε α βάλει, άσπρο, ήθελε άσπρο και παίρνει και γαλανές κορδέλες, δηλαδή χαιρότανε που θα ρχότανε και θα τη παίρνανε, θα πέθαινε, θα ΄φευγε! Κατάλαβες; Λοιπό, τα ετοίμασε όλα, ήρτε λοιπό Φεβρουάριος μήνας, πέρασε τότε αυτό το φθινόπωρο, περάσανε, έξι μήνες της είπανε, γιατί ο Φεβρουάριος, μετά ο πρώτος μήνας της άνοιξης, ετοιμαζότανε, εξομολογείται, κοινωνά, την κάνει μπάνιο η αδερφή μου, τη λούζει, που ήτα πιο μικρή, της κόβει, λε, τα νύχια της. Α! Μια μέρα λέει της αδερφής μου, λέ, «Σκουπίσετε γιατί τώρα θα ρτούν οι

καλογριές». Η Α. του Μ. μια κόρη που είναι εδωπέρα στο Ιδρυμα, στο Ρότσο. Δυο και ο Ευσεβία. Σκουπίσανε, ξέρω 'γω, σε λίγο να οι καλογριές. Ρε! Μπήκανε στο σπίτι μέσα, «Γειά σου κυρία Σεβαστή, ήρταμε να σε δούμε», λε, «καλώσορίσατε». Λε, «Ηρταμε να σε δούμε», λε, «Εν ηρτατε εσείς, η Παναγιά σας έστειλε». Είπε αυτή τη λέξη μονάχα αλλά δε δώσανε σημασία. Έπειτα που ηγειτονέψανε συζητήσανε και φύανε, ήβγαν έξω, λέει η αδερφή μου στην καλογρια (χαμηλώνει τη φωνή του για να δηλώσει συζήτηση που γίνεται στα κρυφά), λε, « Πήρες κανένα τηλέφωνο τη μάνα μου, ότι θα ρτείτε;» Λε, «Όχι». «Γιατί μας είπε α σκουπίσουμε γιατί θα 'ρχόσαστο» Κατάλαβες; <...> Δήλαδή όλα τα προφήτεψε, όλα στο μυαλό ντης. <...>

ΚΑΛ13.12. Η γυναίκα πάνω στο τοιχίο του ερηπωμένου, διώροφου σπιτιού.

Μ.Μ.: Στον Εμπορειό πάνω άλλη μια δόση εγώ, θα 'μουνα δώδεκα χρονώ, άλλη μια κοπελιά, θα 'τανε δεκατεσσάρω-δεκαπέντε. Μεσημέρι μας στέλλει...Μεσημέρι! Μας στέλλει α πα να φέρομε νερό από ένα πηγάδι. Τα χτήματα όλα ήταν της Παναγιάς, της Κυράς. Της Παναγιάς της Πάτμου. Ε, πήγαμε, την ώρα που βγάλαμε νερό βλέπω μια γυναίκα με ένα μακρύ φουστάνι έτσι, μακριά μαλλιά, έλεες, τι βλέπω τώρα, ας πούμε, δώδεκα χρονώ ήμουν. Το σπίτι ήτο γκρεμισμένο, δυόροφο, δίχως οροφή. Και ήτο πάνω στο τοιχίο καθήμενη έτσι, ας πούμε, με έναν τρόπο...και μας κοιτούσε καλά-καλά. Λέω της Θεμελίνας, λέω «Θεμελίνα, δεσ κει πάνω μια γυναίκα, ναι, πάνω εκεί». «Πως μπορεί α μπει εκεί πάνω;»⁸. Ε, με το παραμικρό τότες, λε, στοιχειά! Ε δε ξέρουμε τώρα πια γυναίκα ήτο εν πάσει περιπτώσει, ναι...Αυτή, μεγάλη ξέρω 'γω, τι ήκανε; Τα βαλε, χτυπά τη λαϊνα, τη στάμνα χάμω, σπάει και όπου φύγει έφυγε προς τα πάνω, και 'γω πο 'πισω της την κυνηγούσα και την τραβούσα από τη φούστα μη ξέροντας γιατί τρέχει αυτή, έτρεχα και εγώ από 'πίσω. Πήγαμε στη γιαγιά μου, στην παληά μου, «Παληά, έτσι και έτσι».

«Νααα, μόρε η Παναγιά είναι. Συνέχεια βλέπω τη. Σβουρίζει συνέχεια στα χωράφια

⁸ Υποθέτουμε πως αλλάζει πρόσωπο και τώρα μιλάει η Θεμελίνα από την αλλαγή στην χροιά της φωνής του αφηγητή.

της». Με μια αφέλεια δηλαδή, «η Παναγιά είναι!»

ΚΑΛ13.13. Το πέρασμα που κλείνει και τα καταφαγωμένα ψάρια.

Μ.Μ.: Έχω ένα κύριο που δουλεύει εδωπέρα, Καβουκλής Μιχάλης λέγεται. Αυτός κάθε βράδυ παίρνει το ψαροντούφεκό ντου και πήγαινε πίσω στο Πυθάρι και έκανε νυχτερινό ψάρεμα και ερκότανε, ο,τι ψάρευε, ερκόταν πάλι. Α πάει έξι-εφτά η ώρα, ερχότανε έντεκα, δώδεκα με τα ποδαράκια, ερκότανε, είχε το φακό ντου, ερκότανε. Πίσω, στο Άργος μένει, εδώ πιο πέρα μένει. Μια δόση, λε, πήγε, κατά της δέκα η ώρα-έντεκα, έκαμε καλή ψαριά, παίρνει τη βάλλει στον ώμο, το ψαροτούφεκό ντου, και ανέβαινε σιγά-σιγά πάνω από το Πυθάρι. Όντα βγήκε λίγο πιο πάνω στο Πυθάρι, ένας αέρας, ένας, λέει, έτσι σαν ανεμοστρόβιλο, ας πουμε, εκεί...Σκοτάδι δεν έβλεπε ούτε μπρος, ούτε πίσω. Κάθισε λοιπόν λίγο εκεί σε ένα βραχάκι, ούτε η μπρώτη φορά ήταν που πήγε, ούτε η δεύτερη. Σταμάτησε ο αέρας, ξεκίνησε και άκουγε, θόρυβο από εδώ, θόρυβο από εκεί, είχε τρελαθεί, ας πούμε. Δεν μπορούσε να βγει πάνω. Α πάει α ανεβεί πάνω, ας πούμε, ένα σκαλί, μπροστά του να βρεθεί ολόκληρο - άλλος βράχος, ε δε μπόρεσε να βγει πάνω, δε μπόρεσε να βγει! Κάθισε σε μια άκρη εκεί, λέει, «Σε ξορκίζω», είναι και λίγο βλάστημος ο άνθρωπος αυτός⁹, ε ποτές του δε φοβήθηκε τέτοια που λένε, διάφορα, ας πουμε, στοιχειά και τέτοια και διαβόλους. Αυτός είναι πιο μεγάλος (γελάει). Εντέλει, δε κατάφερε να βγει πάνω, δε κατάφερε να βγει, στα ξημερώματα, ξημερώματα που ξέφεξε, είδε το δρόμο και ξεκίνησε να βγει. Ε, όσα ψάρια είχε πάνω του, δε κοιμήθηκε, ήταν όλα φαγωμένα. Λείπαν από πάνω, φαγωμένα όλα, λείπαν όλα τα ψάρια και ήτα μόνο τα σπλάχνα και τέτοια. Σου λέει «Που πήγαν τα ψάρια;» Φύγαν όλα τα ψάρια. Ητρελάθηκε, αυτό πλιο δε μπορούσε να το...όποτε το θυμηθεί, ας πούμε, τρελαίνεται. Ένα αυτό...

ΚΑΛ13.14. Το θαυματουργό παυσίπονο.

⁹ Υποθέτουμε λοιπόν πως δεν είπε «Σε ξορκίζω» αλλά μια άλλη βρισιά την οποία ο Μ.Μ. ντρέπεται να κατονομάσει.

Μ.Μ.: Αυτός δεν πιστεύει τίποτα, ούτε Θεό, τίποτα, λέει ότι όλα είναι , ας πούμε...κοροϊδεύει. Έκανε μια μέρα μπάνιο πάλι, ψαροτούφεκο, έπιασε ψάρια, μέρα μπια τώρα, και εκεί που έκανε μπάνιο ας πούμε είναι η ακροθαλασσιά του Αγίου Αντρέος, πίσω, τη ξέρεις. Και συνεχίζει από 'κει, είναι η Κεφάλαια. Εκεί ήταν η γυναίκα του, λε, με το πεθερό ντου, όλοι και είχανε τα πρόβατα και κάθε αρχές καλοκαιριού πάνε και τα κάννα μπάνιο στη θάλασσα τα πρόβατα. Ας πούμε, το μαντρί, ναι, αρμυρή η θάλασσα και ξεκουράζονται τα ζώα, φεύει η λάσπη από πάνω από τα ζώα. Αυτός λοιπόν, ψάρεψε εκεί στον Άγιο Παντελέμονα- να, στον Άγιο Αντρέα εκεί κάτω, πήρε ο,τι ψάρια είχε, ήβγε μπάνω και πήγαινε λοιπόν με το φόρεμα ας πούμε έτσι, από πάνω γυμνός, προς τα κάτω. Εκεί είχανε λοιπόν κυψέλες οι Κότ- οι Κώοι.Είχανε κυψέλες και μόλις πέρασε πιο μακριά καθίζει πάνω του μια μέλισσα, κάνει, έτσι, να δεύτερη, να Τρίτη και σμήνηνος οι μέλισσες καθίζουν πάνω του. Χτυπάει κάτω, λε, τα ψάρια και τα ψαροτούφεκα που 'χε, και τροχάδη κατευθεία προς τη θάλασσα. Πήγε αλλά πάνω του ήτα γεμάτος μέλισσες, αφού τα 'δωσε μέσα στη θάλασσα και ήτα καρφωμένες οι μέλισσες πάνω στο πρόσωπό ντου. Στο κεφάλι ντου, στο σώμα ντου...Όντα ημουντάρα μπάνω του και τον βγάλα έξω από τη θάλασσα που τα 'χε δώσει μέσα, ε, ήταν σε αθλία κατάσταση. Εκείνη τη στιγμή στο μυαλό ντου, λέει ας πούμε, «Παναγία μου, ας είχα ένα αλγκό¹⁰ να πιώ». Ας πούμε, να του φύγει ο πονοκέφαλος, αυτή η ζάλη, το βουητό που είχε μέσα στο κεφάλι ντου, έτσι όπως ήτανε στον άμμο, και όντα ησηκώθηκε μπάνω, ανοίει το χέρι ντου, που 'το στον άμμο έτσι, και βλέπει μέσα ένα αλγκό (γελάει). Που ηβρέθη σου λέει, αυτό; Τους λέει, «Ρε παιδιά, αυτό και αυτό, να (προτείνει την παλάμη του)». Δώκα ντου νερό, λε, ήπια το αλγκό, ε αυτό του 'χει μείνει. Δηλαδή μόλις το σκέφτηκε στην άμμο που 'τανε, ας πούμε, του θανατά, ε μπορεί α το εξηγήσει. Σου λέει, «Μπορείτε α μου το εξηγήσετε αυτό;». Είναι κάτι το παράξενο!

ΚΑΛ14.1 έως 14.5.

Ημερομηνία: 13ΦΕΒ10

¹⁰ Algon. Πανσίπονο, εκτός κυκλοφορίας πια.

Αφηγητής : Ε. Π., ετών 83, νοικοκυρά.

Συνομιλητές: Δ. Τ.

Παρευρισκόμενοι: Κ. Σ., Γ.Μ. (βουβά πρόσωπα).

ΚΑΛ.14.1. Φωνές στους Τζό Γκρεμνούς.

Ε.Π.: Στους Τζό Γκρεμνούς, εγώ, η παληά...ε...εσύ ήσου, Δήμητρα;

Δ.Τ.: Όχι εσείς είχατε πάει εγώ μετά το άκουσα.

Ε.Π.: Ναι, τσζαι για αυτό λοιπόν...ηκούαμε φωνές. Βοήθειααα, βοήθειααα. Λέει η παληά, «Μη πααίνεται πουθενά γιατί είναι κατσζά ώρα». <...>

ΚΑΛ14.2. ΖΩΑ. Ο χορός των ποντικών.

Ε.Π.: Λοιπό στη Ρόδο ήπια όντα φύαμε με τη μπραζέρα από την Παλαιστίνη πήαμε στη Ρόδο ηκάτσαμε.

Στη Παλαιστίνη ήσουνα γιαγιά...

Ε.Π.: Ε ναι, ηπήα στα Ιεροσόλυμα, ηπήα...μικρή, δέκα χρονώ.

Για τον πόλεμο φύγατε.

Ε.Π.: Ε, ναι στον πόλεμο ηφύαμε. Ναι. Λοιπό αφού ηπήαμε στη Ρόδο α μην τα πολυλογώ, ο θείος ο Δημητραλάς πλιο, τθυμάσαι τον; Ε ντο θυμάσαι, αυτός που με 'θρεψε ήτο με τα επίτακτα καϊτσζα τσζαι σαν να πούμε με τους Εγγλέζους, ένας άντρακλας, ένα θερίο άνθρωπος, ο Δημητραλάς, ήπηρέ μας ηπήαμε στη Ρόδο, νοιτσζάσαμε ένα σπιτάτσζι, όταν ητελείωσε ο πόλεμος, είχε τόσους πολλούς ποντικούς στη Ρόδο, περπατούσασι, τσζαι όποσι ησκοτώνανε ποντικό, ηπλερώνουντο. Ας πούμε ησκοτώνες ένα εσει τσζαι ήλεες ότι <...>. Ε λοιπό αφού ηπήαμε λοιπό ηκάτσαμε. Αλλά: τα φώτα είτε ήκαψες είτε δεν ήκαψες, πληρώνα δέκα φράγκα τότε. Ένα μήνα δέκα φράγκα. <...> Μια βραδιά λοιπό είχε ένα μονό κρεβάτι και ένα διπλό. Ένα δωμάτιο τσζαι μια κουζίνα. Τσζά λοιπό βλέπω έξι ποντικούς, έξι, δυο μεγάλους και τέσσερις μικροί Γιώργο. Τσζαι ηβαστούσασι χεράτα γύρω από το καντήλι που είχαμε χάμω για να φέτζει! Θέλω α το πιστέψετε ε ντο λέω ψέματα. Τσζαι να γυρίζου γύρω-γύρω. Αλλά

ετσζείνη ντη βραδιά ήλειπε ο πατέρας μου. Ήλειπε ταξίδι τσζαι ήμου με τη μάνα μμου πφεμμένη. Με σκουντά λοιπόν μου λέει, (ψιθυριστά τα επόμενα λόγια) «Ελένη, αρή!» Σηκώνομαι λοιπόν τους βλέπω τους ποντικούς και ηχορεύασι!

Γύρω-γύρω!

Ε.Π.: Ναι, Γιώργο! Είδες που λέ'σι, «Οι ποντικοί χορεύου», το πίστεψα. Ε, ναι, η Δήμητρα ε ντο ξεχνά που της το 'πα μια φορά.

ΚΑΛ14.3. Η Μουσκλιά.

Ε.Π.: Α σου πω τσζαι τη Μουσκλιά. Δίπλα στο σπίτι σας είναι τώρα οι Καναβούρες. Τότε ήτο του γέρο-Κατσζά, του παπα-Κατσζά, εσύ ήσου μικράτσζι, αγέννητο, πατέρας. Αυτός ηκάθουντο μοναχός του. Τσζαι μια γριά ηκάθουντο αποκάτω. Τι ήκανε λοιπό η γρια; Ηπήβαλλε πουντέλλα, ξέρεις τι είναι τα πουντέλα...

Όχι...

Ε.Π.: Είχε μια θράπφα, ούτε θράπφα εν ηξέρεις;

Θράπφα ξέρω τι είναι.

Ε.Π.: Ήβαλλε ένα μεγάλο ξύλο για να μην εμπί ο γέρος κάτω τσζαι της κάμει τη δουλειά. Ναι. Ε, να φωνάζει λοιπόν, νοίξε, νοίξε, τίποτι, τίποτι, τίποτι, ας είναι πάει η γλίτωσε ντη... Άλλη μια φορά η παληά η Ελένη που 'χω το όνομα ντης ηπέφταμε στις Παύλενας δίπλα που είναι τώρα οι Βεργίδες, πέφταμε μπάνω στην αυλή και είχε κάτι γειτονόπουλα που ήτο μικρά και ήρχουντο λοιπό πάνω στην αυλή, πάνω στην αυλή να πφέσουσι. Αυτή λοιπό η...λέει της η παληά η Ελένη, «Ε, Μουσκλιά!», Μουσκλιά τη λέανε αυτή. <...> «Ε σσεπάζεις το παι;». «Αρή γιατί α το σσεπάσω εγώ; Εγώ είμαι λεύτερη τσζαι παίρνω το παιί με τη μυρωδιά!» (γελάμε). Γριά γυναίκα...

ΚΑΛ.14.4. Οι παρέες και οι χοροί τους.

Ε.Π.: <...> Από την Αγία Τριάδα. Η μια από τα Τσουκχαλιά, αυτά τώρα ξέρει τα ο Γιώργος <...> Λοιπόν υφεύγασι η μια από τα Τσουκχαλιά τσζαι η άλλη από την Αγία Τριάδα. Τσζαι πηαίνασι στις Βαρβάρας. Στο παλιό σπίτι. Που να σου πώ τώρα...στο

παλιό μας, σπίτι; Στην Καμαϊνας δίπλα <...>. Λοιπόν ήθελα α ρτούσι λέει, «Ε, κόρες ε
θθα το γκατσίσουμε;» Ίντα ήτο το κάτσισμα; Ε θθα χορέψουμε; Α ψάσει λοιπό, λε, η
Βαρβάρα το χχορό, δίχως βιολί δίχως... Ντίλι-ντίλι-ντίλι-ντίλι ησκοτώνουντο που το
χορό <..>. Αχ! Αφού ηθέλα α κάμμου μια σβούρα, «Αρή βάλε μια Γιαννούλα!».

Τι είναι αυτό;

Δ.Τ.: Άλλος χορός!

Ε.Π.: Μας κλέψαν τη Γιαννούλα. Ε, α κάμου μπάλι, λε, μια βόρτα, «Αρή βάλε ένα
Βατζελιώ!»

Δ.Τ.: Βαγγελιώ κύρά Βαγγελιώ (επεξηγηματικά).

Ε.Π.: Ε, α σκοτωθού μπιό από το χχορό καλά-καλά, α, ήτο τσζαι η παληά το Βδοκιά
στο χορό, η Γερακιούαινα, η Σπύραινα από 'πίσω...

Δ.Τ.: Όλες συχωρεμένες.

Ε.Π.: Όλες γριές συχωρεμένες, ναι. Τσζαι φτες πιο βίρα χορό. Α φύου μπιο τώρα να
μπορπατούσι από το χωριό, από τον Άγιο Μπαντελεήμονα <..> από τσζει περπατούσανε
οι γριές με τα πόδια να κάμου το χορό. Όχι για τις γριές, όλες μαζί ηθέλα ντο χορό,
«Ελα να το γκατσίσουμε». Ε σσου 'ρεχου αυτά Γιώργο;

Αυτά ψάχνω γιαγιά...

ΚΑΛ14.5. Το καλοσώρισμα του γείτονα.

Ε.Π.: <...> Το Καλιάτσζι η Σαϊτθαίνα. Η Καλλιόπη, ήρχουντο από τη Ρόδο. Λοιπό
ηντύθητςζε, η παληά η Καμαϊνα, στρατιωτίνα, η Χουρδαϊνα η Ελένη, ε...ίντα ήτο άλλο,
προσκοπίνες <....> αυτές. Ο νοικοτσζύρης του σπιτιού μπιό ήπαιζε βιολί. Ο Χουρδός
πιο ήπαιζε όμορφα βιολί. Πά λοιπόν. Μόλις είδανε το Καλλιό τσζ'ήρχουντο, πιάνει
λοιπό το βιολί ο Χουρδός με το γκοντό μπαντελονάτσζι, ο βιολιστής, τσζαι τι ηκάμασι;
Πάνω σε ένα ντραπέζι ηβάλα μπιο γράμματα του Πέτρου, του αντρός της, που το στα
καράβια, όλα τα γδίτζα της γειτονιάς, το γδι που...Ορολόγια, κουρελούδες ατσζίνιες
της ηστρώσα που το σπίτι ντης, που να σου πω τώρα; Γιώργο; Περίμενε, που να σου
πώ τώρα να καταλάβεις... Μπρόβαλε από το δρόμο της Σεργίαινας, ήτα λοιπό πάνω,
ήρτε στο μυαλό μου, από το δρόμο της Σεργίαινας λοιπόν ήρχκουντον η Καλλιόπη.

Ηπιάσα λοιπόν τα βιολιά, πσάσα ντα...πως τα λένε, τα γδίτζα, τα γράμματα του Πέτρου στο τραπέζι, στρωμένο πιο...Ε! Το τι έγινε μπιο Γιώργο, να μονιάσει η γειτονιά να κούεις φωνές, να κούεις γέλιο! Ε...ξεχάσα ντο λοιπό αυτό, μια μέρα ηπήεν ο Χουρδός στη Ρόδο γιατί είχε δουλειά. Τι του κάμμα λοιπό; Λε, «Τώρα α του κάομε την υποδοχή». Μόλις λοιπόν είδα ντο Χουρδά τσζ'ήρχουντο, ηπσάσα λοιπόν τσζαι παίζα ντα...αυτά. Τι κάνει; Ξεβρακώνεται ο Χουρδός, όχι ας πούμε ούλο ντου το σώμα, υπόμεινε με το σώβρακο. Οί φωνές, το κακό (έμφαση στα άρθρα) Γιώργο... Βρε τώρα είναι κατσζία Γιώργο. Τώρα είναι...ήλλαξε ο κόσμος. Μπρί με τα αστεία τος, με τα...Τώρα είναι η ζήλεια. Τι είσαι εσύ, τι είμαι εγώ, τι κάνεις εσύ, τι κάνω εγώ...

Αργότερα προσπάθησα να στρέψω την συζήτηση προς τα μάγια. Σκοπός μου ήταν να μάθω περισσότερα για τον περιβόητο μάγο Ντίλλη, γείτονα και μακρινό συγγενή της γιαγιάς μου. Μετά από διάφορες λεπτομέρειες γύρω από την οικογένειά του, η Ε.Π. μού μιλάει για τον ίδιο.

ΚΑΛ14.5. Αναφορά στον Ντίλλη.

Ε.Π.: Εγώ ήζισα ας πούμε λίγο, λίγα χρόνια ετσζει. Ας πούμε, δεν ήτο βλάστημος, δεν ήτον αυτός... Α κάτσει στη σκάλα, στα σκαλούνια ήτο το γειτόνεμά μας. Λοιπό, ηκάθιζε 'πο 'μπρος μου, για να μη κάθιζα άσχημα, ας πούμε, κατάλαβες; Να φαίνεται μπιο τίποτι. Ε μμε πείραξε, ούτε, τι να σου πω... Η Ντιλού όμως η γριά ήτο καυγαζού. Α!

ΚΑΛ15.1 έως 15.5.

Ημερομηνία: 15ΑΠΡ10

Αφηγητής : Ι. Μ., μοναχή.

Συνομιλητές: Φ. Μ., μοναχή.

ΚΑΛ15.1 Ζώποιο και το μαύρο γάντι.

Ι.Μ.: Ο πάπφους σου ήτο η δουλειά του α πηαίνει στα καράβια τα μεσάνυχτα. Έπρεπε να πάει...τόρα...δεν ήτανε όπως τώρα που αράζει το καράβι. Έπρεπε να σταματήσει το καράβι μακριά, να πάει η μαούνα, να πάρει τα χοντρά πράματα, να πάει η λάζα, να πάρει τους ανθρώπους για να τους φέρει έξω. Όλα αυτά όμως έπρεπε οι λιμενεργάτες να πάνε κάτω, να τα...τιμονέψουνε. Πώς να το πούμε...Δύο η ώρα έπρεπε να βάλουνε το ρολόι η παληά σου να ξυπνήσει το πάπφου σου, να πάει στη δουλειά ντου. Αυτός όμως δύο η ώρα, είχε...το ζώποιο ντου, έβλεπε πολλά πράματα! Λοιπό μια νύχτα έρχεται ξεσπρισμένος.

Εβλεπε, ρε θεία, για ψέματα;

Ι.Μ.: Ξέρω 'γω...Έτσι μας τα 'λεε, τι να πω τώρα τσζαι 'γω. Ένα γάντι, λε, τονέ τσζυνήγα, ένα μμαύρο γάντι τσζαι όταν ήρτε στην εξώπορτα, αυτός φοβήθηκε, είχε ακουστά όμως, επειδή είχε το ζώποιο ντου τσζαι έβλεπε, κάπου θα του λέανε ότι έπρεπε να βγάλει ένα παπούτσι έξω. Τσζαι βγάζει το παπούτσι έξω τσζαι θυμάμαι τότε που 'λεε η μάνα σου ότι ήκουσε φωνή, αυτός τσζαι...Η γιαγιά σου...ήκουε φφωνή τσζαι του 'λεε ότι, «Έχεις», λε, «τύχη, αυτό που φοράς πάνω σου». Τσζαι θυμάμαι πρέπει να του είχε ντότε κομποσχοίνι πάνω του, επειδή ηγύριζε τη ννύχτα. Τσζαι το πρωί το παπούτσι ήτο χαλασμένο.

ΚΑΛ15.2. Οι νεκροί του Ψυχού αντιδρούν στην ύβρη.

Ι.Μ.: Ήτα ντου Ψυχού. Ετσζεί που συζητούσα μες στο σπίτι, για τους πεθαμ-, ότι...είχανε ας πούμε, έτσι πιστεύανε, ας πούμε, μια παράδοση ότι οι πεθαμένοι περνού από το σπίτι που τους καλός, με το στάρι τσζαι επισκέπτονται ας πούμε. Μάλιστα πάνω στο τραπέζι βάζανε ένα ποτήρι νερό τσζαι το ποτήρι ήτο αναμμένο, ότι έρχονται πια όσους καλέσεις, γιατί όντα θα σταυρώνεις το κόλυβο, θυμάσαι, που διαβάσεις ονόματα

τσζαι ρίχνεις στάρι σε ένα πιάτο, τους καλείς. Τσζαι κάτι είπανε εκείνη τη βραδυά τσζαι άρχισε η θεία λοιπο, η Διονυσία, να κοροϊδεύει την ιστορία. Δε το πίστευε. Τσζαι φίλε μου, όταν τσζοιμήθηκε, τσζοιμόταν, που είναι πάπφους, που δούλευε τα παπούτσα, στο κατώι. Τσζαι αρχίζει το πρωί ετσζεί που τσζοιμότανε, τώρα, τσζοιμότανε, ξυπνητή ήτανε; Λε, «Καλώς τη Μαρία, καλώς το Γιώργο», περνούσανε οι πεθαμένοι. Τους έβλεπε. «Καλώς το, Γιάννη, καλώς το Νικόλα». Η παληά, η Μαρία, η προπαληά η Μαρία ηφοβήθητσζε. Σου λέει, αυτή τώρα κάτι θα της κάμουσι. Επειδή είπε 'πο πισπέρα μπιο την ιστορία, τσζ'ηριχνε μπιο αγιασμούς, τσζ'ηριχνε το ένα, ήριχνε το άλλο, ήτα μεγάλη ιστορία, έτσι τα ακούαμε τσζαι 'μεις αυτές τις ιστορίες.

ΚΑΛ15.3. Η γυναίκα με τα μαύρα.

Ι.Μ.: Ο πάπφους σου που λέεις, έβλεπε πεθαμένους, μπροστά του. Τσζαι τους ημιλούσε! Μια φορά παιρνούσε από τον Άγιο Νικόλα τσζαι τσζείνη...τις μέρες ήτον η καντηλανάφτισσα πεθαμένη. Τσζαι βγαίνει λοιπό, ήρχουντο τσζαι νευριασμένος πάνω. «Ίντα μπου 'χεις;», λέει του η παληά, λε, « Είδες»¹¹, λε, «στη σκάλα», λε, «τ' Άη-Νικολά, να 'χει», λε, «μια γυναίκα με τα μαύρα, με τα καλύμνικα», λε, «τσζαι να της λέω καλημέρα τσζαι να της λέω καλησπέρα τσζαι να μη μου απαντά». «Ε! (χτυπά τα χέρια) τσζαι αυτή η γυναίκα πέθανε χτες!». Γιατί εστζείνη ήτο στον Άγιο Νικόλα.

ΚΑΛ.15.4. Η ξυπόλητη κοπέλα στο γειτονικό σπίτι.

Ι.Μ.: Άλλη μια φορά πάλι βλέπει άλλο ένα γέρο. Ετσζείνος νέος ηπέθανε. Μόλις ηπρωτόρθε στη Κάλυμνο που 'πιασε αυτήν τη δουλειά, ήτανε της Τσεργιωτίνας δίπλα, η κόρη πεθαμένη. Αυτός όμως δεν την ήξερε γιατί ήτανε ετσζείνες τις μέρες που 'ρτε. Έχει όμως μια καχυποψία, αμα ήβλεπε, το 'βαλε το μυαλό ντου. Λε, της παληάς, λε, « Ποια είναι αυτή που...», «Μαρή ίντα να βλέπει τώρα αυτός γιατί συνηθίσαμε ντον πια». Λε, «Γιώργη, τι είδες τώρα;». «Είδα», λέει της, «μια κόρη, με χρωματιστό

¹¹ Μιμείται ανδρική φωνή.

φουστάνι, με μαλλιά κομμένα τσζαι ξιπόλυτη». Ήταν όπως θάφτητσζε! «Βγαίνει», λε, «πάνω τη σκάλα της Τσεργιωτίνας, τι δουλειά έχει», λε, «αυτή εδώ;» Κατάλαβες. Ε, κάτι τέτοια ήτανε. Τα 'βλεπε. Έχει άνθρωπο που ξέρω 'γω τι είναι στον οργανισμό ντου που βλέπει.

Τούτος όμως, θεία, ήταν και μεγάλος ψεματάρης.

I.M.: Ε ξέρω τώρα... Άκου να σου πω τώρα, τι να πει τώρα όμως για τη γκόρη, τι ήτο η δουλειά του να φτιάξει αυτό το όλο. Δεν την είχε δει, ούτε στο τάφο ούτε πουθενά. Όταν ήρθε ήταν ήδη θαμμένη. Τι είναι, το φαντάστηκε; Εγώ δεν το πιστεύω. Γιατί πρώτα βλέπα οι άνθρωποι. Μη βλέπεις που γίναμε τώρα εμείς στοιχειά!

ΚΑΛ.15.5. Τα στοιχειά στο νεκροταφείο.

M.Φ.: Ήλεε μας διάφορες τέτοιες ιστορίες. Ηπήε λε, μια φορά στον Ταξιάρχη, τσζαι τσζει παρουσιάστηκε ένας, άνθρωπος, ε, άνθρωπος βέβαια, τσζαι ήλεέ ντης να μπει μέσα στο νεκροταφείο. Αυτή εν ηθέλε να μπει. Φοβήθηκε. Τσζ έτρεχε λοιπό ντόρα τσζαι ηπήαινε. Τσζαι 'πο 'πισω ήτο λλοιπό αυτός. Ήκανε ντης, «Ααα! Άφημμε χριστιανέ μου γιατί ε θα ξαναρτω 'γω, να βγω όζω...Διάφορα τέτοια. Αφού είδε ντο πλιο ολοζώντανο. Ε, πολλούς ηβλέपाσι.

Αυτός τι ήταν, πεθαμένος, τι ήταν;

M.Φ.: Πεθαμένοι. Πεθαμένοι! Στοιχειά είναι! Πεθαμένοι βγαίνου έξω ποτέ; Στοιχειά είναι.

I.M.: Οι καλογριές που ήτο εστζειπέρα βλέπα ντίποτα, η Σαλώμη, ετσζεί που ήτο στον Άη-Αντρέα;

Μου είπανε για τη Σαλώμη και για τη Θεο... (δυσκολεύομαι να θυμηθώ το όνομα της μοναχής).

I.M.: Θεοπίστη! Α!

Μου είπανε μια με τη Θεοπίστη...

M.Φ.: Ετσζεί ήτο ντο Πυθάρι.

I.M.: Η Θεοπίστη είχε τσζαι μπόλλή φαντασία όμως. Όσπου να πάρεις είδηση, ήσερνε το χορό τσζαι το τραγούδι!

Σοβαρά; (γελάω). Αυτό δεν μου το 'πανε!

Στη συνέχεια η Ι.Μ. με παρακαλεί να μην μαγνητοφωνώ. Μου μιλάει για τον πάντα εύθυμο, σκωπτικό και δεκτικό στο «στο γλέντι» χαρακτήρα της Θεοπίστης, η οποία πρωταγωνιστεί σε ιστορία που μου αφηγήθηκε ο Π.Μ. Η Ι.Μ. βέβαια δεν παραλείπει να τονίσει πως η Θεοπίστη ήταν κατά τα άλλα, υπόδειγμα μοναχής και ασκητής από τους σημαντικότερους του νησιού. Γνωστή επίσης για την φιλοξενία που προσέφερε στους πάντες. Γίνεται εμφανές πως η Ι.Μ. θέλει ευσευσμένα κάπως να επανορθώσει για τα όσα αποκάλυψε για τον χαρακτήρα της Θεοπίστης.

ΚΑΛ16.1 έως 16.18

Ημερομηνία:06ΙΟΥΛ10

Αφηγητής : Φ. Κ., ετών 30, μηχανικός αυτοκινήτων.

Συνομιλητές: Σ.Σ. ετών 45 νοικοκυρά, Ν. Μ. μαθήτρια λυκείου, Τ.Ε.Θ. Μαθητής λυκείου

ΚΑΛ16.1. Ο βιολιστής και οι λύρες των ασπροφύρων.

Φ.Κ.: Την ιστορία αυτή μου την είχε πει η συχωρεμένη η παλιά μου το Ρηνιώ
Η μαμά-Ρηνιώ.

Φ.Κ.: Η μαμά-Ρηνιώ που ήταν του άντρα της του Φίλιππα ο πατέρας. Ήτανε πιτσιρικάς δεκατριώ-δεκατεσσάρω χρονώ στη Πάτμο, και τον είχανε...αυτός έπαιζε βιολί, έπαιζε καλά βιολί και τον είχανε καλέσει σε ένα γλέντι, ξέρεις, γλέντι με νύφες και κάνανε χορούς. Ε, πήγε αυτός πιτσιρικάς μεσημέρι, έπαιζε βιολί στους ανθρώπους, ντίλι-ντίλι-ντίλι, παίζανε οι άνθρωποι. Ε, αλλά εν ήθελε, αυτός εντωμεταξύ έπινε. Έπινε κρασιά, έπινε, έπινε πολύ επειδή ήτανε μικρός. Καθυστέρησε λίγο α πάει στο σπίτι ντου, που τονέ περίμενε ο πατέρας του-

Στη Πάτμο μένει αυτός;

Φ.Κ.: Ναι Πάτμο, Πατινιός ήτανε ο πάππος μου ο Φίλιππας, ναι Πατινιός ήτανε, από 'κει πέρα βγαίνει το όνομα Φίλιππας, εν υπάρχει...ναι, είναι πατινίστικο

όνομα. Και αυτός μετά ξεκίνησε έφυγε δέκα η ώρα το βράδυ, για να πάει στο σπίτι ντου, αλλά είχε αργήσει ήδη. Και για να κόψει πια δρόμο από τα δρομάκια της Πάτμου, αναγκάστηκε α περάσει μέσα από ένα δασάκι για να πάει πιο γρήγορα. Αλλά ήτανε μεθυσμένος όμως. Εκεί που πήγαινε τονέ σταματάνε λέει, τρεις κοπέλες με άσπρα ρούχα, ωραίες, λέει, ήτανε, αυτός, ωραίες, λε, ήτανε, τονέ σταματάνε και τις λέει, λέει, «Τι με σταματάτε», λέει, «θέλω α πάω», λέει, «στον πατέρα μου», λέει, «γιατί θα με δείρει άμα 'ργήσω». Του λένε, «Για να σε αφήσουμε», λε, «α φύγεις, παίξε μας», λε, «βιολί, α χορέψουμε, και 'μεις α σου δώσουμε», λε, «τρεις λύρες». Λέει, «Σίγουρα; Ε μπιστεύω α με κοριδέψετε;». Λε, «Όχι», λέ, «αλήθεια», λε, «σου λέμε. Παίξε μας βιολί εσύ α χορέψουμε, και 'μεις», λε, «α σου δώσουμε τρεις λύρες». Και έπαιξε πια αυτός εκείπέρα βιολί, τους έπαιζε και αυτές, λε, χορεύανε γύρω-γύρω, γύρω-γύρω του χορεύανε, ναι τελοσπάντων, έληξε ο πολός ο χορός, είχε αργήσει πια αυτός πολύ, και πήγαινε η κάθε μια από τις τρεις και του βάζανε κάτι μες τη τζέπη. Του βάζανε κάτι μες τη τζέπη. Ε, 'κουγότανε μεταλλικό αυτό το κάτι που του βάζανε μέσα στη τζέπη. Και αυτές μετά λέει, κάθως, λε χορεύανε κάνανε σβούρες, εξαφανιστήκανε. Ε, αυτός που ήτανε στο μεθύσι ντου τώρα, έβαλε το χέρι ντου μέσα στη τζέπη, και λέει, «Να», λε, «οι σκρόφες», λέει, «μανταρινόφυλλα», λε, «μου βάλανε στη τζέπη μου μέσα. Με κοροϊδένανε». Και μετά πήγε σπίτι ντου. Πήγε πια σπίτι ντου, τον ήπιασε ο πατέρας του στο ξύλο, και «Που ήσουν αλήτη» και «Τέτοια ώρα που γύρισες» και πάρε ραβδί, τονέ χτυπούσε. Ε, κοιμήθηκε. Το πρωί όμως που ξύπνησε, ηθυμήθηκε τι είχε γίνει το βράδυ. Και φώναξε τη μάνα του, της λέει. «Αμά, αμά», λέει, «αυτό κι αυτό», λε, «έγινε». «Ου», λε, «το κουλούκι», λεει, «φέρε», λε, «α δω στη τζέπη σου γρήγορα» Κι όπως του 'πιασε τις τζέπες του, και τις άδειασε, βγάζει δυο μανταρινόφυλλα από μέσα και μια χρυσή λύρα και ήφαι και άλλο ξύλο από 'κει, από τη μάνα ντου γιατί είχανε πει, όταν λέει κάποιο πνεύμα η στοιχειό σου δίνει κάτι, δεν κάνει να λες σε άλλους τι σου έδωσε ή στον εαυτό σου τι σου έδωσε γιατί αυτό ακριβώς, λε, μετά γίνεται. Αυτό που σου βάλανε μέσα στη τζέπη σου.

ΚΑΛ16.2.Βραχνάς

Φ.Κ.: Να 'μαι τώρα και δε μπορώ α κουνηθώ.

Σ.Σ.: Μεταξύ ύπνου τσζαι ξύπνιου.

Φ.Κ.: Ξυπνητός! Και δε μπορώ α κουνηθώ. Αλλά νιώθω τη παρουσία ντου ότι κάποιος...είναι πάνω μου, νιώθω ένα βάρος πάνω μου-

Σ.Σ.: Μουρέ έ φοράς σταυρό...

Φ.Κ.: Και δε μπορώ α κουνηθώ.

Έχετε 'κουσει τη λέξη «βραχνάς»;

Φ.Κ.: Αυτό είναι.

ΚΑΛ.16.3. Οι αγαπημένοι νεκροί επανέρχονται.

(Στην Ν.Κ.) *Τι μου είχες πει ότι είχες νιώσει;*

Ν.Κ.: Έναν αέρα δυνατό πίσω από την πλάτη μου λες και πέρασε κάποιος από πίσω μου.

Τι νομίζεις ότι ήτανε αυτό;

Σ.Σ.: Η γιαγιά της.

Ν.Κ.: Ναι, πιστεύω πως ήτανε η γιαγιά μου. Γιατί έχω ακόμα τώρα τη φωτογραφία ντης κάτω από το μαξιλάρι μμου.

Σ.Σ.: Βγάρτο. Βγάρτο ρε χαζό!

<...>Περίμενε, γιατί την έχεις κάτω από το μαξιλάρι σου;

Ν.Κ.: (γελώντας) Γιατί θέλω να την έχω κοντά.

Σ.Σ.: Να την έχεις στο κομοδίνο σου όχι στο μαξιλάρι σσου. Η Μαρία μου έχει έτσι...αυτό ήκανε η Μαρία μου με τον πατέρα μου και κόντεψε να τρελαθεί η κόρη μου.

Φ.Κ.: Να! Τι πράματα;

Σ.Σ.: Άκουγε τσζαι έβλεπε σκεπάρνι η Μαρία μου.

Φ.Κ.: Σκεπάρνι; (γελώντας)

Σ.Σ.: Σκεπάρνι, στην Αθήνα.

Ν.Κ.: Έλα Παναγιά μου. <...>

Σ.Σ.: Γιατί τόσο πολύ τον είχε αυτό...ένιωθε πολλά πράγματα, τον ένιωθε δίπλα

της, από 'δω από τσζι, όταν χτύπησε, όντα τα πάντα τσζι τον είχε κάτω από το μαξιλάρι ντης τσζι λέει όντα περνούσε δίπλα της...γρήγορα.

N.K.: Εγώ όντα πέθανει η γιαγιά μου 'κείνη τη μέρα έκλαιγα πάρα πολύ, λέω, «Γιαγιά γιατί έφυγες και με άφησες μόνη;», και εκείνη...όπως καθόμουνα στο σαλόνι κάνει (χτυπάει τρεις φορές το τραπέζι σαν κάποιος να χτυπάει την πόρτα για να μπει). Αυτό το το πράγμα άκουσα σοβαρά.

Σ.Σ.: Ε φοήθηκες;

N.K.: Μα είχα τρομάξει, λέω, «Ποιος να 'ναι στη τουαλέτα;»

Σ.Σ.: Γιατί είπες κάτι που εν ήταν σωστό. Εν ήταν σωστό.

N.K.: Φοβήθηκα και έφυγα.

Φ.Κ.: Τι μόνη σου... (γελάει αμήχανα).

Γιατί εδώ μέσα; (Δείχνω το δωμάτιο δίπλα μας. Ένα δωμάτιο με μεγάλη ιστορία όσον αφορά στο τι λέγεται πως ακούγεται μετά τον ξαφνικό θάνατο του πατέρα μου. Σε αυτό το δωμάτιο τον «ξημερώσαμε» πριν την ταφή).

Φ.Κ.: Ε θα κοιμηθεί πάλι ο Θωρής

Σ.Σ.: Σσςς, σκάσε!

(ακολουθεί ησυχία. Κοιτάμε ο ένας τον άλλο και πίσω την πόρτα του εν λόγω δωματίου).

ΚΑΛ.16.4. Θόρυβοι στο δωμάτιο που ξημερώθηκε ο νεκρός πατέρας- αντίδραση στο να κοιμηθεί εκεί νιόπαντρος.

N.K.: Γιατί; Έχει στοιχειωμένα εδώ μέσα; (γελώντας αμήχανα).

Εδώ μέσα δε κοιμάται κανένας μοναχός του.

Σ.Σ.: Ε, μη λες βλακείες. Εγώ χτες εγώ τσζοιμήθηκα.

Εγώ δε τσζοιμήθηκα. Η Μαρία, η Μαρία εν ήταν η πρώτη που άκουγε...

Σ.Σ.: Επειδή όντα πέθανε ο Παντελής τον είχαμε εδώ μέσα, όσο να'ναι, αμά τον έχεις δει...

Θ.Ε.Τ.: Σώπα γιατί εγώ διαβάζω εδώ μέσα.

N.K.: Τον είχατε εκεί μέσα, πως βάζεις τώρα νιόπαντρο (εννοεί τον Φ.Κ., τον

άντρα της) και κοιμάται εκεί μέσα! Πώς να γίνει τώρα, νιόπαντρος και...

Σ.Σ.: (Γελάει τρανταχτά). Βάζεις το νιόπαντρο μέσα, ψέματα το λένε! (προσπαθώντας να καθησυχάσει την Ν.Κ., γελάει).

Ποιος είναι ο νιόπαντρος, εγώ;

Φ.Κ.: Να,να,να...βρε...(μουρμουρίζει αποδοκιμαστικά)

Ν.Κ.: Ε νναι, θα γίνει (εννοεί τον Φ.Κ. που θα γινόταν άντρας τις εκείνες τις μέρες) πες ότι...

Σ.Σ.: Ποιος είναι νιόπαντρος;

Ε, όλοι θα το πάθουμε...

Ν.Κ.: Αμέ!

Σ.Σ.: Α τα παιάτσζα, ε θα το πάθουν όλοι, ψέματα στα λέει.

Πάντως γενικά υπάρχει φόβος για τους νιόπαντρους (διερευνητικά ρωτώντας).(Η Σ.Σ. γυρίζει αλλού τη συζήτηση μια και κανείς δεν θέλει να επιμένει πάνω στο γεγονός ότι ένα δωμάτιο του σπιτιού στο οποίο μένει μπορεί και να είναι στοιχειωμένο).

ΚΑΛ. 16.5. Νετριχίλλα και συζήτηση πάνω στην αληθινή υπόσταση των γουλιασμένων.

Σ.Σ.: Φίλιππα, εγώ το πιστεύω, τη νετριχίλλα.

Φ.Κ.: Ναι, υπάρχει. Η παληά μου την είχε (μιλούν ταυτόχρονα Φ.Κ. και Σ.Σ.)

Σ.Σ.:Εγώ μπρι καμιά βδομάδα κρύωνα, ρε Φίλιππα.

Φ.Κ.: Αλλαγή θερμοκρασίας, αλλαγή χωρίς λόγο, χωρίς λόγο!

Σ.Σ.: Ζέστη και κρύο. Τσζαι λέω της Μαρίας, «μαρή κρυώνω πολύ». Κρύωνα για δύο λεφτά...

Ρε Φίλιππα στις ταινίες το έχεις δει, αυτό με το κρύο;

Φ.Κ.: Ποιο; Όχι! Όχι, το 'χω δει και στο ντοκυμανταίρ, το 'χω δει τώρα τελευταία που παίζει στο ΣΚΑΪ ένα ντοκυμανταίρ που είναι, «Ζουν ανάμεσά μας».

Μήπως είμαστε επηρεασμένοι από την τηλεόραση;

Φ.Κ.: Όχι ρε, το παθαίνω ρε! Χωρίς λόγο. Μπορεί α κάθομαι α παίζω, που λέει ο λόγος, πλέηστεϊσον, μπορεί άλλο άσχετο, εγώ σκέφτομαι το γκόλ του τέτοιου να

πούμε, καμιά σχέση, και εκείνη τη στιγμή πιάνει με ανατριχίλλα. Αλλά ότα σε πιάνει ανατριχίλλα όμως, εκείνη τη στιγμή, δε σου 'ρχεται στο μυαλό εσένα, «Α! Κάποιος είναι δίπλα μου». Δε μπαίνει να νιώθεις τέτοιο πράμα εσένα.

Θ.Ε.Τ.: Ρε, αυτό εξηγείται φυσιολογικά ρε, η ανατριχίλλα.

Ε, κρυώνεις. Κάποια ρεύματα...

Σ.Σ.: Ε, πως... (μιλούν όλοι μαζί)

Θ.Ε.Τ.: Ιδρώνεις για να διατηρεί το σώμα την κανονική του θερμοκρασία.

Φ.Κ.: Δεν υπάρχει αέρας, δεν μπορεί να γίνει το καλοκαίρι!

<...>

Σ.Σ.: Λέγα γουλιασμένα αλλά ήτα ψέματα, όπως ο πάπφους μου, είδε το Σατανά αλλά ήτανε η κατσικά.

Φ.Κ.: Ναι, λέγανε.

Ν.Κ.: Εμένα η γιαγιά μου μου είπε μια αλλά δε ξέρω άμα θεωρείται γουλιασμένη ιστορία. Η γιαγιά μου μού την είχε πει αυτή. (Η συζήτηση «σπάει» σε δυο ομάδες, εγώ και ο Θ.Ε.Τ. ακούμε την Ν.Κ. ενώ ο Φ.Κ. αφηγείται στην Σ.Σ. ένα άλλο συμβάν).

Φ.Κ.: Ρε με τ'αμάξι

Ν.Κ.: Πάει να φιλήσει και εκείνη την ώρα τραντάχτηκε ο τάφος.

Σ.Σ.: Φίλιππα, τι 'παθες;

Φ.Κ.: Αυτό που ήπαθα με το αμάξι στον Αη-Βασίλη αυτό θυμήθηκα τώρα.

Σ.Σ.: Εδώ; Ναι...<...>

Τι έκαμε ο τάφος;

Σ.Σ.: Ητραντάχτηστζε! (κάπως έχει παρακουλουθήσει και τις δυο γραμμές συζήτησης).

ΚΑΛ. 16.6.. Πέτρες που κατρακυλούν στα σκαλιά του νεκροταφείου.

Φ.Κ.: Ρε, χειμώνας ήτανε τότες-

Σ.Σ.: Μοναχός σου πάς α πάεις πάνω;

Φ.Κ.: Όχι το βράδυ!

συνοδεύοντας το ηχητικό εφέ με κίνηση του χεριού από ψηλά σε καμπύλη προς τα κάτω). Μια πετρακάδα κάτω στη σκάλα!

Σ.Σ.: Πέτρες;

Φ.Κ.: Όχι πάνω μου. (παύση δυο χρόνων). Τσ...Η πέτρα τώρα πια κατρακύλησε από το ββουνό, στη σκάλα τι δουλειά έχει; (μικρή παύση). Εγώ, «Δε μπειράζει», κάνω 'κόμα ένα βήμα – χρρ τσκτσκτσκ- δυο-τρεις πέτρες μαζεμένες μαζί. Α! Αααααα, αααα (τραγουδιστά σαν να μαρσάρει μηχανάκι και γελώντας).

Σ.Σ.: Ήφτασες μέχρι τ'αμάξι;

Φ.Κ.: Μμμ (εννοώντας, «μα τι λές τώρα;») Να...

Σ.Σ.: Ήφτασες μέχρι τ'αμάξι;

Φ.Κ.: Εν ήφτασα μέχρι το αμάξι. Ανέβαινα τη σκάλα αυτήνε, στα έτσι που ήφτασα να περάσω ήρθε μου η πρώτη πέτρα. Ήκαμα δύο βήματα ήρθανε άλλες δύο-τρεις μαζεμένες. Λέω, «Αααααα».

Σ.Σ.: Ε μπάω. Φωνάζω τη θεία τσζαι 'ρχεται.

Φ.Κ.: Δρόμο πίσω. Α πάω λέει πάνω και να είναι πάνω από το αμάξι μας!

Σ.Σ.: (γελάει). Λε, δε πρέπει να τους ενοχλείς τη νύχτα, λέει, γι' αυτό.

Φ.Κ.: Η πλάκα θα ήτανε να φτάνω στο αμάξι, να ννάψω, να μπω και ξαφνικά να δω μπροστά στο ζζάμι κανένα περίεργο.

Σ.Σ.: Ουαααααα! (γελώντας).

Φ.Κ.: Κόκχαλο! Απαπά- τελείωσε, μπρος-πίσω. Σηκώθηκα και ήφουα. Λέω, «Άστο, αύριο, ε μπειράζει», (γελάει).

ΚΑΛ.16.7. Ραντεβού στο νεκροταφείο- παραδείγματα ατρόμητων ανθρώπων-αναζωπύρωση της συζήτησης γύρω από την αληθινή υπόσταση των γουλιασμένων.

Σ.Σ.: Ρε, πως πάνε ραντεβού εδώ πάνω, κάθε βράδυ;

Φ.Κ.: Α, ραντεβού πάνε; Κάθε βράδυ! Έλα α πάμε μαζί α δεις. Με αμάξα. Εχτές δύο αμάξα ήρτανε, βγήκανε έξω από τα 'μάξα, άσε που μαστούρηδες εδωπέρα έχει δύο-τρεις, ήμπανε, ήμπανε μέσα ένα ζευγάρι, ένας άντρας, μια γυναίκα, με τα κινητά τους ανάψανε, τσζαι μόλις μπήκανε στη μμέση του Αη-Βασιλειού άναψε το ρομποτάτσζι.

Τσζαι καθότανε στα γάτσζελα, τους έβλεπα που καθότανε τσζαι μιλούσανε!

Φ.Κ.: Εκεί βρήκανε α πάνε ραντεβού;

Ν.Κ.: Μέσα στα νεκροταφεία!

Σ.Σ.: Ε φοβούνται. Ρε, η Σοφία ρε. Δύο η ώρα τρεις η ώρα πάει μέσα στο νεκροταφείο και κάνει βόρτα τους σκύλους της. Ε φοβάται τίποτα. Ε...τίποτα, τίποτα, όλη τη νύχτα γυρίζουνε, ε ντηνέ νοιάζει.

Ν.Κ.: Α μου πεις, από την ώρα αυτή τη μπορεί να κάμει ένας πεθαμένος; (διστακτικά).

Σ.Σ.: Τίποτα ρε παιδί μου. Είναι α το χεις...Η θεία μου, ρε Νικολέττα, τέσσερις η ώρα πάει κάθε μέρα. Χρόοονια. Η θεία μου είχε φύγει, πήγε πάνω στον Άγιο Βασίλη, ήναψε τα καντήλια, σκούπισε τις αυλές, βλέπει τι ρολόι ντης και ήτανε δυόμιση η ώρα. Φαντάσου τι ώρα πήγε. Η θεία δε φοβάται. Τίποτα. Δεν έχει δει τίποτα. Αυτό είναι λέει, το μυαλό μας κάνει φωτογράφιση την παίρνει ο εγκέφαλός μας μέσα και το βλέπεις μπροστά σου. Τώρα, (?) και τέτοια, σε βολεύουνε εσένα (στον Φίλιππα) γι' αυτό τα λες τα γουλιασμένα.

Τι εννοείς;

Φ.Κ.: Όχι...μα δε λέω...

Δε μου πε τιποτα που να...

(ξεκινάει κανγάς για το αν υπάρχουν γουλισμένα η όχι. Η Σ.Σ. που επιτέθηκε άμεσα στον Φ.Κ. σύντομα θα ανακαλέσει)

Σ.Σ.: (σε εμένα) Που λες ότι υπάρχουνε

Περίμενε, δε θέλω να υπάρχουνε, δε θέλω να υπάρχουνε στοιχειά. Καμία σχέση.

Εγώ λέω ότι δεν υπάρχουνε.

Ν.Κ.: Ε, τότε γιατί τα γράφεις.

Σ.Σ.: Ε, τότε γιατί τα γράφεις;

Καταγράφω. Σαν γνώση, σαν λαϊκή γνώση.

Φ.Κ.: (Σε εμένα) Έλα τώρα, εδωπέρα βλέπεις στο ΣΚΑΪ στην εκπομπή –

Ν.Κ.: Δηλαδή ό,τι λένε, ρε Πάκι...

Ρε Φίλιππα εσύ μη πιάνεσαι από αυτό.

Φ.Κ.: Όχι ,ρε άκου τι θέλω α σου πω εγώ.

Ό,τι ντοκουμανταίρ θες κάνεις...

Φ.Κ.: Ρε άκου με τι θέλω να σου πω εγώ. Θέλω α σου πω ότι τα βγάζουνε σε ντοκυμανταίρ. Που λέει, «Ζουν ανάμεσά μας», και πάει ο άλλος, ψυχολόγος και μετράνε, λέει, η τάδε που ζει στην Αυστραλία, στην Αμερική, στο τάδε μέρος, πάνε στο σπίτι ντης, «Ναι, εσύ», «Έχω δει, όταν κατεβαίνουνε στο υπόγειό μου κάτω, έχω νιώσει τη παρουσία και έχω δει...το τάδε πράγμα».

Σ.Σ.: Α σου πω εγώ ρε. Η Ρηνιώ του θείου του Μιχάλη...

Φ.Κ.: Και μετράνε τη νύχτα, κάθονται, κάνουνε τελετή και μετράνε με θερμική κάμερα τη θερμοκρασία του σώματος εκεί που'ναι μπλε σε ζεστό ή κόκκινο αλλάζει η θερμοκρασία του σώματος, πάνω στις τελετές και τις βλέπουνε με θερμοκάμερα. Κατάλαβες;

Σ.Σ.: Άκου ρε...

Φ.Κ.: Βλέπουνε με θερμοκάμερα την αλλαγή του σώματος που αλλάζει, ότι κρυώνει ο άλλος, η θερμοκρασία του αέρα.

ΚΑΛ.16.8. Η Ρηνιώ και οι νεκροί που βλέπει στο σπίτι της.

Σ.Σ.: Ρε, η Ρηνιώ! Η Ρηνιώ η ξαέρφη μας. Η Ρηνιώ του θείου του Μιχάλη, το ζώποιο που έχει δε μπορείς α φανταστείς. Ζώποιο.

Φ.Κ.: Ζώποιο.

Σ.Σ.: Ζώποιο. Μας κάλεσε βράδυ α πάμε.

Φ.Κ.: Ζώποιο έχει του Τ. ο γιος, ο Αντώνης.

Σ.Σ.: Α ρε η Ρηνιώ ε μπας α τη βρεις α σου πει πράματα.

Φ.Κ.: (συνεχίζει για τον Αντώνη που ανέφερε μα τον διακόπτει η επόμενη φράση της Σ.Σ.) Έβλεπε...

Σ.Σ.: Ε θθέλω να πω τώρα βραδιάτικα.

Θ.Ε.Τ.: Πες ρ' αμά.

Σ.Σ.: Πήγαμε α μας ταΐσει, βράδυ. Το σπίτι ντης έχει σκάλα ξύλινη τσζαι κατεβαίνεις κάτω, ντάξει;

Φ.Κ.: (σιγανά) Είναι άσχημο να έχεις ζώποιο, παπαπαπα...

Σ.Σ.: Της αρέσει!

Φ.Κ.: Ναι;

Σ.Σ.: Ναι, της άρεσε,

Ν.Κ.: Τι είναι αυτό, που υπνοβατάς;

Σ.Σ.: Αυτό είναι άλλο, τσζοιμάσαι τσζαι ο εγκέφαλός σου, είναι εντάξει...εν είναι κακό. Ο Θωρής καμιά φορά τσζοιμάται και κάνει έτσι.

Αυτό που λένε αλαφροϊσκιωτος είναι το ζώποιο;

Φ.Κ.: Ζώποιο είναι κάτι που ζεις εκείνη τη στιγμή.

Σ.Σ....Μου λέει, «Εγώ τη γιαγιά μου την αγαπώ πάρα πολύ και θέλω να βλέπω τη γιαγιά μου». Εγώ μετά ήβλεπα της κατσαρόλες τσζαι όντα κατέβαινα κάτω τη σκάλα μου λέει, «Μη κατεβείς», μου λέει, «περίμενε α περάσει η γιαγιά μου», λε.

Φ.Κ.: Την έβλεπε, ναι.

Α...καλά...

Ν.Κ.: Έλα Παναγιά μου και Χριστέ μου.

Σ.Σ.: Ναι, Γιώργο, ναι! Μου λέει, «Εγώ ακούω, όποτε κατεβαίνει η γιαγιά μου κάτω τη σκάλα ακούω τα κατσαρόλια». Είχε κάτι κατσαρόλια κρεμασμένα. Τσζαι μου λέει, «Εμένα μου δίνει σήμα μπριν έρτεται μισή ώρα ήτανε εδώ δίπλα μου που μαγείρευα». «Έλα ρε Ρηνιώ». «Γιατί τα κατσαρόλια μου χτυπούσανε. Τσζαι χάρηκα. Εγώ χαίρομαι που είναι η γιαγιά μου εδωπέρα», λε. Πριν, όταν πέθανε ο παππούς, ο παππούς μου ο Γιάννης, το ήξερε ετσζείνη, μου λέει, «Δώδεκα τσζαι τέταρτο ήρτε ο παππούς τσζαι μου το 'πε». Αυτή ξές τι ζώποιο είχε;

ΚΑΛ16.9. Το κακό ζώποιο με την μορφή φιδιού.

Σ.Σ.: Άλλα...άλλη φορά θύμησέ μου α σου πω για το φίδι. Το οποίο υπάρχει ακόμα μέσα...Υπάρχει το φίδι αυτό το σπίτι μέσα του θείου του Μιχάλη.

Τι είναι αυτό;

Σ.Σ.: Η παληά η παληά η Γιάννα, σωστό είναι αυτό, της γιαγιάς της Γιάννας η γιαγιά ήτανε έγκυος. Γέννησε ετσζεί μέσα τσζαι βλέπαν στο κονοστάσι ένα φίδι πάντα.

Φ.Κ.: Στο κονοστάσι...Χμ...

Σ.Σ.: Τσζαι όποιοι μπαίνανε μέσα το βλέπανε τσζαι φεύγανε σα νοικάρηδες. Η παληά μου η Γιάννα, η παληά της παληάς μου τελοσπάντω γεννάει, βλέπει το φίδι, λέ, «Εγώ δε φοβάμαι τίποτα», λέει. Γεννάει, την ώρα που γεννάει, βγαίνει το φίδι από το μαξιλάρι τσζαι τη σκοτώνει. Τσζαι εξαφανίζεται το φίδι.

Φ.Κ.: Τη σκότωσε;

Σ.Σ.: Ναι, πέθανε! Η γιαγιά, στη γέννα πάνω!

Σοβαρα ρ'αμα;

Σ.Σ.: Ναι, της γιαγιάς μας η γιαγιά. Βέβαια, στο Αγαθοποιού το σπίτι, εδώ. Τσζαι από τότε υπάρχει αυτό το ζώποιο. Στου Αγαθοποιού.

Είναι κακό ζώποιο.

Σ.Σ.: Κακό ζώποιο! Ήτανε ο Αγαθοποιός μέσα.

Έχει και καλά ζώποια δηλαδή;

Σ.Σ.: Καλό ζώποιο είναι η γιαγιά της. Καλό ζώποιο. Το φίδι αυτό...τσζαι όπως ημπαίνανε μέσα νοικάρηδες το βλέπανε. (πιο σιγανά) Μπαίνει του Αγαθοποιού ο γιος, σκοτώνεται ο γιός του...Τώρα είναι η Ρηνιώ μέσα η οποία δε μπορεί να στερεώσει τη σοφίτα. Ρε, ε σου τα 'πε αυτά η Ρηνιώ. Εδώ ήτα μπρι δέκα μέρες. Το φίδι αυτό πέθανε της γιαγιάς μου τη γιαγιά. Ήβγε που το μαξιλάρι και την τέτοια.

ΚΑΛ.16.9. Το πλάσμα που ψαρεύτηκε ένα βράδυ.

Ρε Φίλιππα, σ'έσένα είχε πει ο πάπφους σου την ιστορία με αυτό που 'βγαλε, που ψάρεψε; Μια νύχτα, μαζί ήμαστο.

Φ.Κ.: Ε ντη θυμάμαι την ιστορία...

Σ.Σ.: Ποιος πάπφους;

Φ.Κ.: Ψάρευε; Ε ντη θυμάμαι.

Ελα ρε, μαζί μας την είχε πει. Ψάρευε μια νύχτα αλλά ήτανε σε πουντάρι που δεν είχε φως. Δεν είχε καθόλου φως. Και ήτανε ήρεμα όλα και είχε τα καρούλια πεταμένα. Κάτι...όχι πολυάγκιστρο, πεταχτάρι ψάρευε. Και του πφέφτει καρούλι μέσα, τόση δύναμη είχε, το τράβηξε αυτό. Και το ψαρεύει με τη βίτσα, πιάνει με τη βίτσα το τέτοιο και το τραβά πάνω και τραβά αυτό το πράμα, τραβά, τραβά, κι όντα το 'βγαλε, λέει, θυμάμαι,

μας το 'χε πει, ρε συ, μου 'χει μείνει, το 'χω....

Φ.Κ.: Μπορεί α το θυμάται ο Θωρής, ο θείος σου.

Μπορεί... «Το 'βγαλα», λέει, «το ξαγκίστρωσα, το πέταξα μέσα, το μόνο που θα σας πω», λέει, «ότι ήκλαιε».

Φ.Κ.: Χμ! Καλά, ο πάπφους μου πηαίνανε από μεσάνυχτα, τέσσερις η ώρα ξεκινούσανε το ψάρεμα.

Σ.Σ.: Με το Μιχαήλο.

«Μόνο αυτό θα σας πω, ότι ήκλαιε, δε θα σας πω τίποτα άλλο, ότι όντα το 'βγαλά πάνω, ήκλαιε. Τσζαι το ξαγκίστρωσα τσζαι το 'ρηξα μέσα».

Σ.Σ.: Ε, τι 'βγαλέ;

(παρατεταμένη σιωπή).

Αυτό θυμάμαι μόνο.

Θ.Ε.Τ.: Μπορεί α ήβγαλε αυτό το ψάρι...Η κανένα γοργονάκι.

Σ.Σ.: Όμως πρόσεχε, ε! Εν έχουν όλοι ζώποια. Μπορεί α το βλέπεις εσύ, ναι... (συμφωνώντας με το «γοργονάκι»), εγώ α μη μπορώ α το δω. Δηλαδή α μου λες, «Δες το, δες το!», τσζαι εγώ να μη μπορώ να το δω. Είναι α το 'χεις. Ο Πατέρας μου!

Φ.Κ.: Ναι....

Σ.Σ.: Τι πράματα μας έλεε! Εγώ από τσζαι που γουλιώ. Τώρα ηξεγούλιασα, έχω καένα χρόνο που δε φοβάμαι. Μα κάθε βράδυ μας ήλεγε ο πατέρας μου, σωστά πράματα, κάθε βράδυ.

ΚΑΛ.16.10. Το «κατσαρόλι» που κυνηγούσε τον λιμενεργάτη.

Θυμάμαι ήλεγε, τι ήλεγε; Το κατσαρόλι που το κατσαρόλι που ήπεφτε, στον Αη Νικόλα

Σ.Σ.: Καλά, τις ασπροφόρες που λέανε, ήτανε γκόμενες.

Θυμάμαι που έλεγε ο πάπφους, τα έλεγε με τον Γρηγορά. Θυμάσαι μια νύχτα; Κατέβαινε τη σκάλα, εκεί δούλευε, στο λιμεναρχείο. Η σκάλα δίπλα στον Αη-Νικόλα από τη μεριά όχι της μαμάς-Ρηνιώς το σπίτι, από τη μπίσω μεριά. Κατέβαινε λέει, δύο σκαλούνια, κατέβαινε το κουτί. Κατέβαινε ένα σκαλούνι, ένα του κουτί. Λέει, «Αέρας

είναι». Το παράξενο είναι όνταν ανέβητσζε δύο σκαλούνια.

Φ.Κ.: Ανέβηκε και...

Ανέβητσζε τσζαι το κουτί.

ΚΑΛ16.11. Το συναπάντημα με τον νεκρό στη βρύση-το φωτάκι που βγαίνει μέσα από την εκκλησία.

Μετά ήβλεπε καντήλια, περπατούσε λέει, σε μια βρύση...Λέ, «Γιώργο, ο Μανώλης είμαι»...

Φ.Κ.: Μμμ...

Σ.Σ.: (Ταυτόχρονα με εμένα). Όχι, όνταν πέθανε της Σ- ο γιος...

Ο Μανώλης είχε πεθάνει...ήβλεπε καντήλια. Μου είχε πει μία, η Ευτέρπη στο μαγαζί, λέει, «Εν έχω ιστορία α σου πω, αλλά την ιστορία που μπορώ α σου πω είναι, μέναμε εξοχικά σε ένα εκκλησάκι κοντά». Και η μάνα της με την αερφή ντης κάνανε δουλειές του καθισσού, ας πούμε, καθαρίζανε μύγδαλα, καθισμένες κάτω μέχρι αργά. Και μόλις έπεφτε ο ήλιος πάνω στο τέτοιο, έβγαине ένα φωτάκι από την εκκλησία, έκανε το γύρο της εκκλησίας πήγαινε λίγο μέσα στο τέτοιο και γυρνούσε πάλι στην εκκλησία. Ε γκάνανε τίποτα, ε μπηγαίνανε κοντά του.

ΚΑΛ.16.12. Διαμάχη για τα «κατσαρόλια».

Σ.Σ.: Εσένα πιάς σου λέει, η κοκά-κόλα, που τη βλέπεις και παίρνει δρόμο, αυτό παλιά το λέγανε γουλιασμένο άμα έτρεχε ένα κατσαρόλι. Εσύ που ξέρεις το κατσαρόλι που τρέχει και το παίρνει λίγο ο αέρας, κρρρρρ, τη νύχτα, ε ντο κους; Μόνο τη νύχτα κόφτουνε οι κόκα-κόλες;

(Γελάνε όλοι μα το γέλιο καταλαγιάζει πολύ απότομα. Το κλίμα είναι αρκετά βαρύ με τα όσα έχουν προηγηθεί)

Σ.Σ.: Ναι ρε! Τη νύχτα μόνο κόφτουνε οι κοκα-κόλες; Δεν πρέπει να το βλέπουμε φοβισμένα αλλά το βλέπουμε. Ο παππούς. Όταν πέθανε της Τσεργιωτίνας η κόρη, η Μαρία ο παπούς ήτα στο Ρόδο. Ήτα στη Ρόδο...

Φ.Κ.: Σωστό αυτό με τη κόκα-κόλα ε;
 Σ.Σ.: Πάρτο λογικά, ρε Φίλιππα.
Σιγά, ρε Φίλιππα...
 Φ.Κ.: Και 'γω όνταν είμαι στο δρόμο κατρακυλά ένα κατσαρόλι και λες, «Ααα, να, ο αέρας το κατρακυλάει».
 Σ.Σ.: Το βράδυ γιατί το φοβάσαι, το πρωί όχι;
 Ν.Κ.: Το φοβούμαι.
 Φ.Κ.: Τη μέρα γιατί δε βλέπουμε το κατσαρόλι που κατρακυλάει;
 Σ.Σ.: Ε, γιατί φεύγει το κατσαρόλι το βράδυ; Μόνο το βράδυ ακούς κατσαρόλια εδωπέρα. Κrrrr κατσαρόλια, κrrrrr κατσαρόλια, ας πούμε.
 Φ.Κ.: Τα πρωινά έχεις δει...
 Σ.Σ.: Έχεις ακούσει κατσαρόλια να τρέχουν το πρωί;
 Φ.Κ.: Σωστό αυτό! Εδωπέρα μου 'χει τύχει φβββββ, αέρας κακό και άδειος ο δρόμος.
 Σ.Σ.: Ο δρόμος! Κrrrrrr και έλεγα της θείας, να πάλι τα κατσαρόλια...
Μήπως επειδή το βράδυ έχει ησυχία;
 Θ.Ε.Τ.: Μπράβο αυτό είναι...
 Φ.Κ.: Έλα ρε...
 (Μιλούν όλοι μαζί ο ένας υπέρ και ο άλλος κατά των κινούμενων κατσαρολιών και το αν αυτά τελικά είναι γουλιασμένα).
 Ν.Κ.: Τι είναι δηλαδή;
 Σ.Σ.: Λέει, είδε ένα κουτί να τον τσζυνηγά. Ωραία και η κοκά-κόλα κουτί είναι.
 Φ.Κ.: Αέρας και ένα κατσαρόλι το γαμημένο, ένα δε μπορεί να κυλήσει;
 (Ακουλουθεί πανδαιμόνιο από γέλια και φωνές τα οποία μόλις ξεκινάει η αφήγηση με την Μαρία, νεκρώνουν απότομα).

ΚΑΛ.16.13. ΜΟΡΦΕΣ. Η ξυπολιτη κοπέλα, πάλι. ΝΕΚΡΟΙ-ΖΩΠΟΙΟ.

Σ.Σ.: Ο παπούς ε ντο ξερε, το 'ξερε ότι ηπέθανε η Μαρία. Αλλά ήλειπε στη Ρόδο. Έρχεται την άλλη μέρα τσζαι βλέπει μια γυναίκα ξυπόλυτη. Τσζαι λέει αυτή, «Ε

Γιώργο, η μάνα μου εν είχε ένα ζευγάρι παπούτσα να μου βάλει;». Τσζαι μπαίνει μέσα τσζαι λέει, «Ναι», σωστά τη θάψα χωρίς παπούτσα τη Μαρία. Ε ξέρω για ποιο λόγο. Τσζαι το πρωί ο πατέρας μου ξυπνάει τσζαι τα παπούτσα του τα βρίσκει κάτω μόνο τους πάτους. Τα 'χε σκίσει, τα 'χε διαλύσει. Μου 'το πε η θεία η Γεωργία.

Φ.Κ.: Πααααα.

Θ.Ε.Τ.: Ε, ναι; Σωστά;

Σ.Σ.: Ε ξέρω, χωρίς παπούτσα τηνέ θάψανε, ε ντόξερε ο παππούς δεν ήτανε ετσζειπέρα. Τσζαι την είδε τσζαι λέει, «Καλά εν είχε», λέει, «η μάνα μου ένα ζευγάρι παπούτσα α μου βάλει;».

Φ.Κ.: Τα παπούτσα τα άφησε έξω για πιο λόγο;

Σ.Σ.: Ε, ήβγαλέ ντα έξω ο πατέρα μου, τα 'φησε, έτσι.

Φ.Κ.: Για να τα βάλει.

Σ.Σ.: Ήβρε τις σόλλες μόνο μέσα, ναι... Η η μάνα μου αμά ήταν τότε και τέτοια... που κάποια τη γκυνηγούσε και τέτοια, όταν ήμπε μέσα, της λέει, «Έχεις χάρη», λέει», Α! Τσζαι είπε του πατέρα μου η Μαρία, αυτή, «Έχεις χάρη που η γυναίκα σου κρατάει κομπόσκοινο». Σταυρό ρε! Ε φοράω γώ, τον έβγαλα. Εσύ φοράς; Μπράβο σου! (ειρωνικά καθώς έκανα νόημα πως δεν φορά). Εσύ φοράς, ρε Φίλιππα;

Θ.Ε.Τ.: Αλλιώς θα πάμε από κονσέρβα, από κονσέρβα θα πάμε!

Φ.Κ.: Αμέ... (γελώντας).

Ν.Κ.: Τον δικό μμου.

Σ.Σ.: Τελοσπάντω... Δε ντα λένε τώρα αυτά, δε τα πιστεύουνε αλλά μου είπε η Μαύρου, «Το ζώποιο υπάρχει».

Φ.Κ.: Το ζώποιο υπάρχει.

Σ.Σ.: «Τα γουλιασμένα», μου λε, «'δε ντα πολυπιστεύω το ζώποιο υπάρχει. Πες του η μάνα μου», η μάνα της ζει, «να του πει για το ζώποιο, τον αέρα και τα τέτοια».

ΚΑΛ16.14. Ακόμα μια περίπτωση ύβρης εναντίον του Ψυχού.

<...> (Μιλάω για την μοναδική χαρουπιά στο βουνό πάνω από το εργοστάσιο της ΔΕΗ και το ό παππούς μου έλεγε πως «κρεμούσανε οι Γερμανοί». Ο Φίλιππας παρατηρεί πως

το δέντρο είναι «έτσι απaráλλαχτο» από όταν ήταν μικρός. Έπειτα αναφέρω για τον Ψυχό.)

Σ.Σ.: Τσζαι ο κουτσός πως το 'παθε; Ένας με τη μουστάκα τη μεγάλη;

Ποιος κουτσός;

Σ.Σ.: Ο κουτσός πίσω στους Βοθύνους, του Π. ο πατέρας. Που ήτανε στις _ δίπλα, ήτανε. Χοντρός.

Φ.Κ.: Α, ο χοντρός που είναι στις _ δίπλα.

Σ.Σ.: Ναι, αυτός, λένε ότι ήτανε του Ψυχού τσζαι πάνε στοίχημα ότι «Εγώ», λε, «μπορώ α πάω ετσζεί μέσα τσζαι δε θα πάθω τίποτα».

Φ.Κ.: Που μέσα πήε α μπει;

Σ.Σ.: «Να περάσω το νεκροταφείο μέχρι τέρμα μέσα». Νύχτα, δώδεκα η ώρα. «Εγώ θα πάω», λε. Λε, «Δε φοβάσαι;», «Δε ντους χέζεις που α φοβάμαι; Εγώ ε φοβούμαι κανένα». Τσζαι πάει τσζαι από τσζαι που ξεκίνησε μέχρι που πήγε τον είχανε τσακατέψει στο ξύλο».

Φ.Κ.: Τον ανάπηρο, ναι. Μια φορά ήτανε του Ψυχού. Αλλά ήτανε αυτό που θέλω α σου πω, ότι το μυαλό σου κολλάει, δε ξέρω για πιο λόγο πάντως το μυαλό σου σε κάνουνε και δε ξέρεις τίποτα. Δηλαδή...δεν...

Σ.Σ.: Εστζείνη την ώρα;

ΚΑΛ16.15. Ξεχασμένος μπροστά από την τηλεόραση τη νύχτα των Ψυχών.

Φ.Κ.: Το ξέρεις πως είναι του Ψυχού και μέχρι εκείνη την ώρα τα ξεχνάεις όλα. Σα να μην συμβαίνει τίποτα. Καθόμουν σπίτι, δέκα η ώρα, έντεκα η ώρα, κάτι έκανα, τηλεόραση πρέπει να 'βλεπα, και ηκαθόμουνα στο καναπέ, όχι στις πολυθρόνες, άκου καμιά φορά τις γίνεται, στις πολυθρόνες, δηλαδή στον τοίχο τη μεριά, του τοίχου. Και έβλεπα τηλεόραση, έβλεπα τηλεόραση, πάει έντεκα η ώρα μου λέει η μάνα μου, «Οου, κοιμήθου γιατί είναι του Ψυχού και τέτοιο...» Το ακούω εγώ, «του Ψυχού», «Α! Α, ναι, του Ψυχού, τώρα α ετοιμαστώ α πάω α κοιμηθώ». Μέχρι α πάει έντεκα και δέκα ηξέχασά το. Δηλαδή σηκώθηκα να πω νερό, ήπια το νερό...

Σ.Σ.: Ηξέχασες το θέμα.

Φ.Κ.: Ηξέχασά το τελείως, τελείως. Σαν να κάτι...σβήστηκε, πάει. Ήκατσα πάλι στη νηλεόραση. Πάει δώδεκα και πέντε, πάει δώδεκα και τέταρτο, τίποτα, πάει κατά της μία η ώρα το βράδυ, εντωμεταξύ ούτε ώρα ήβλεπα, ούτε ώρα ήβλεπα, δηλαδή ήξερα, το μυαλό μου ήτανε κολλημένο στην τηλεόραση, τα 'χα ξεχάσει όλα. Είχε απορροφηθεί πια στην τηλεόραση...Ε...είχα ένα μόνο φως αναμμένο, της κουζίνας. Τα υπόλοιπα ήτανε σβηστά τα φώτα. Ηκαθόμουνα, ηκαθόμουνα, ηκαθόμουνα...Πέρασε η ώρα, ακούω τα σκυλιά και γαβγίζανε. Τους σκύλους. Γουγουγου-γουγουγουγου (επίμονα). Τα σκυλιά. Εδώπέρα τα σκυλιά, δίπλα τα σκυλιά παραπάνω τα σκυλιά, γαβγίζανε, λέω, «Τι στο διάλο γαβγίζουνε τα μαλακισμένα», λω, «βραδιάτικα. Τι φωνάζουνε τώρα τα ρουμπανέζικα;» Μετά κάτι σαν να μου 'πε, «Σήκου και πήαινε κάτσε στον καναπέ». Στο καναπέ όμως ήτανε ακριβώς το παράθυρο από πίσω μου. Αλλά ήτανε με το μύλο (? Εννοεί «μπατζουρόφυλλο») κλειστό. Αλλά δε φυσούσε. Ηκαθόμουνα με το παράθυρο έτσι και έβλεπα τηλεόραση (δείχνει πίσω του το «παράθυρο»). Τα σκυλιά, «γουγουγου-γουγουγουγου», τα σκυλιά. Εγώ ήβλεπα την τηλεόραση. Ξαφνικά φυσά ένας αέρας! Φβββββββ! Τα ρούχα που τα είχε απλωμένα...

Σ.Σ.: Χρρρρρρρρ.

Φ.Κ.: Όχι, χτυπούσε πάνω στο παράθυρο. Πάνω στο παράθυρο χτυπούσανε. Αλλά δε χτυπούσε όπως ένα ύφασμα, πάνω στο παράθυρο, λες και χτυπούσανε τα σχοινιά και πέτρες μαζί πάνω στο παράθυρο. Έτσι ήτανε. Και μπάμ-μπάμ-μπάμ-μπάμ το παράθυρο. Εγώ τώρα, γαθεμένος.

Σ.Σ.: Εν ηθυμόσουνα όμως ότι ήτανε του Ψυχού.

Φ.Κ.: Όχι! Το 'χα ξεχάσει εγώ. Στο παράθυρο κουμπησμένος έτσι α βλ'λεπω τηλεόραση, σβηστά τα φώτα και να κούω το παράθυρο μπαμ-μπαμ-μπαμ-μπαμ. Α φυσάει αέρας έξω (staccato), τα σκυλιά α φωνάζουνε, α χτυπάνε το παράθυρο τα ρούχα.

Σ.Σ.: Φίλιππα, α σου κάτι, τι μάντεμα, ετσζεί κάτω ηκούοντο τα σκυλιά;

Φ.Κ.: Ε, πες μου και 'συ. Σκυλιά, χαμός, τα σκυλιά φωνάζανε έξω, τα παράθυρα χτυπούσανε από τα ρούχα, αέρας, κακό. Εκεί που 'βλεπα τηλεόραση, για μια φάση, 'ποξύπνησα. Ξυπνητός ήμουνα αλλά 'ποξύπνησα, ξεσπάστηκα. Λέω, «Ρε τ φωνάζουνε τώρα τα σκυλιά τέτοια ώρα;» Εντωμεταξύ λέω, «Δώδεκα η ώρα είναι και φωνάζουνε; Τι φωνάζουνε; Και τι δουλειά έχει αυτός ο αέρας να φυσάει έτσι έξω; Ε τι κάνουνε,

λωλαθήκαμε εδωπέρα;» Μετά πφέρτει το μάτι μου στο ποτήρι πάνω στο κομοδίνο, στο τραπεζάκι της τέτοιας, του σαλονιου. Λέω, «Ποτήρι, εγώ εν ήπια έξω νερό. Αυτό τι δουλειά έχει εδωπέρα;» Ποτήρι με το πιάτο. Μετά λέω «Ρε, ήηηηη! Του Ψυχού είναι!». Εντωμεταξύ έχω μάθει ότι μέχρι τις τρεις η ώρα κυκλοφορούν.

Σ.Σ.: Έρχονται και μετά φεύγουνε.

Φ.Κ.: Μέχρι τις τρεις η ώρα ό,τι κυκλοφορήσουνε, μετά φεύγουνε. «Ηηηηη!», λέω, «του Ψυχού είναι!». Μετά λέω, «Α, εντάξει, δώδεκα η ώρα», λέω, «είναι;» Βλέπω, τρείς παρά είκοσι.

Σ.Σ.: Πω, πω!

Φ.Κ.: Πως πέρασε...Οντα μπέρασε... «Καλά», λέω, «τόρα εδώ ήτανε η μάνα μου» το πώς πήγε τρεις παρά είκοσι, δε μπορώ α καταλάβω. Βλέπω τρεις παρά είκοσι εγώ... Λέω, «Έξω από την πόρτα με περιμένουνε!», γιατί ήτανε μέσα στο μυαλό, και λέω, «Έξω από την πόρτα περιμένουνε!», αλλά μόλις ξεσπάστηκα όμως και πήρα χαμπάρι, τι έγινε, σταματήσανε τα σκυλιά, σταματήσανε.

Αυτό με τον αέρα πως λέγεται;

Σ.Σ.: Το Αερικό. Είδες που λένε, «Αρή είδες αερικό που σηκώθητςζε;» Αυτό είναι το Αερικό.

Φ.Κ.: Μόλις ξεσπάστηκα όμως και 'ποξύπνησα και κατάλαβα τι γινότανε, σταματήσανε και τα σκυλιά να φωνάζουνε και τα ρούχα να χτυπούνε και όλα.

Σ.Σ.: Ήτανε η ώρα ετςζείνη.

Φ.Κ.: Ήτανε όμως έξω από την πόρτα μου. Έξω από την πόρτα μου ήτανε και περιμένανε.

(Η Σ.Σ. σχολιάζει σκωπτικά την Ν.Κ. που έχει καρφώσει το βλέμμα της στην πόρτα του δωματίου που οδηγεί στην αυλή)

Φ.Κ.: Κατάλαβες; Ήτανε έξω από την πόρτα και χτυπούσανε τα παράθυρα, σου λένε, «Πάρε δρόμο! Κλείσε τα φώτα», γιατί είχα φώτα αναμμένα εγώ. Α 'χα φώτα σβηστά κόμα...Α μπαίνανε μέσα στην πόρτα.

Ν.Κ.: Λένε πως πρέπει να εχεις ανοιχτό παράθυρο για να μπαινοβγαίνουν οι ψυχές νεκρού;

Σ.Σ.: Σαράντα μέρες. Για σαράντα μέρες, τςζαι 'μεις σαράντα μέρες...

Φ.Κ.: Κείνη τη μέρα ε ντη ξεχνω...Α-πα-πα-πα...

Ν.Κ.: Τι δηλαδή, κι αμα μπει και τη δεις;

Σ.Σ.: Ε θθα τη δεις, σιγά μην τη δεις.

Ν.Κ.: Εγώ δώδεκα χρονώ είδα το παππού μου που ήτα πεθαμένος και δεν τον είδες η γιαγιά μου που ήτανε δίπλα μου!

ΚΑΛ16.16. Το παιδί που πηγαίνει μόνο του στο νεκροταφείο.

Σ.Σ.: Ρε, αυτός ήτανε; (δείχνει τον Θ.Ε.Τ) Ρε εσύ ήσουν με τον Εργά ή αυτός (δείχνει εμένα) ήτανε;

Θ.Ε.Τ.: Εγώ ήμουν.

Σ.Σ.: Όταν πέθανε ο πεθερός μου, αυτός δεν είχε σχέση με τον πεθερό μου, ήτανε μικρό. Όταν πέθανε ο πεθερός μου, κάθε απόγευμα-

Θ.Ε.Τ.: Θυμάμαι, ναι.

Σ.Σ.: Πήγαινε πάνω, τον έχανα κάθε απόγευμα, δεν ήξερα που ήτανε, τι έκανε; Πήγαινε πάνω εδώ έκοβε λουλούδι τσζαι πήγαινε πάνω στον τάφο τσζαι καθότανε.

Θ.Ε.Τ.: Κυκλάμινο, θυμάμαι.

Σ.Σ.: Κυκλάμινα, να τέτοια που έχει από 'κει. Αυτός. Πάνω στο βουνό. Ε θθα 'τανε δυονώ χρονώ; Το 'χανα!

Φ.Κ.: Ποιος, ο Θωρής;

Σ.Σ.:Ναι! Βρε που 'ν' το παιί μου, βρε που 'ν' το παιί μου, τίποτα. Τσζαι μετά-

Φ.Κ.: Μέρα μεσημέρι πήγαινε πάνω;

Σ.Σ.: Κάθε απόγευμα.

Φ.Κ.: Κάθε απόγευμα...(σκεφτικός).

Σ.Σ.: Α πα' κόψει κυκλάμινα α πάει. Τσζαι μερά μου λέει μια γυναίκα, λε μου, «Καλά είσαι τρελή;», λέει, «ρε το παιί σου, που το αφήνεις τσζαι πάει;», λε, «Πού είναι;». Το 'χανα κάθε απόγευμα! Νόμιζα ότι ήτανε στης θείας και αυτός πήγαινε πάνω τσζαι μου λέει μια γυναίκα, «Ξες» μου λέει, «Αυτό το μωρό, μπορεί α το τραβάει ο τέτοιος, α του λέει, «Έλα, έλα», τσζαι το μωρό πάει τσζαι δεν καταλαβαίνει τίποτα. Επί σαράντα μέρες το 'χανα το παιί κάθε μέρα. Τσζαι στο τέλος το μάθαμε, μου λέει η

γυναικα, « Καλά ε ντο βλέπεις το παιί σσου α μην μπάθει τίποτα;» Τσζαι τον παρακολουθούμε μια μέρα, τονέ βλέπαμε, τσζαι πήγαινε, έφτανε στο γραμμή αυτή για να πάει στον Εργά, Θεός σχωρέστου, σταματούσε σαν να του 'λεγε ένας, «Έλα», μόλις σταματούσε έτσει, τσζαι πήγαινε σαν να τον ακολουθούσε. Θυμάσαι Θοδωρή;

Θ.Ε.Τ: Μμμ...

Σ.Σ.: Δε θα το ξεχάσω! Γιατί είναι μικρό. Ήσουν και απονήρευτο, ήσουν μικράτσζι.

Ν.Κ.: Όπως τώρα σ' αυτό το σπίτι που μένω τώρα εγώ δεν είχε ποτέ πατήσει το πόδι ντης η γιαγιά μου, πως γίνεται να μπαينوβγαίνει η ψυχή; Ε, το φήνει ο Αντώνης αυτό (εννοεί το παράθυρο ανοιχτό).

Σ.Σ.: Ετσζεί που ζούσε. Όχι σε όλα τα σπίτια. Εν έχει ετσζει καμιά δουλειά.

Ν.Κ.: Εν έχει έρθει ποτέ τώρα.

Σ.Σ.: Α σου πω κάτι. Επειδής λένε, η ψυχή όντα πάει, ξέρω 'γω, σαράντα μέρες πηγαίνει στα μέρη που έχει πάει, ε, στο σπίτι μέσα που είσαι ετσζει θα κυκλοφοράει. Στο σπίτι ντης. Τσζαι εμείς στου παππού, άσε ε ντο 'χουμε τώρα... Πόσους μήνες α φύει πρώτα ο χρόνος, το σπίτι που έχει τέτοιο – για σαράντα μέρες. Τα 'γραψες τα γουλιασμένα; Μας μαγνητοφώνησες; (Παρουσιάζω το κρυμμένο μαγνητοφονάκι).

Φ.Κ.: Να! Μααααα!

Σ.Σ.: Μα τον ψεύτη!

Φ.Κ.: Εν μπιστεύω α τέτοιο ε;

ΚΑΛ16.16. Συνέχεια της κουβέντας για τον Βραχνά.

Φ.Κ.: Θέλω να κουνηθώ και δεν μπορώ, θέλω να μιλήσω - (πάνση τεσσάρων χρόνων, το προσωπό του παίρνει απλανές βλέμα και πέτρινη ακαμψία σαν εκμαγείο) – και δεν μπορώ.

Θ.Ε.Τ.: Αυτό με το να μιλήσω, ούτε εγώ μπορώ.

Φ.Κ.: Και από 'πάνω μου έχω ένα βάρος. Έτσι, έτσι με κρατά κάτω. (βάζει τις δυο του παλάμες στο στήθος την μια πάνω στην άλλη) Θέλω να κουνήσω το δαχτυλάκι του ποδαριού μου και δε μπορώ, είμαι έτσι, έτσι ακριβώς (το πρόσωπό του όπως

παραπάνω- ακίνητος). Και από πάνω μου ένα πράμα να κάθεται έτσι από πάνω μου. Και θυμάμαι πως ήλεγγα μέσα στο μυαλό μου ήλεα, το «Πάτερ Ημών» μέσ το μυαλό μου.

Θ.Ε.Τ.: Και 'γω θυμάμαι μια φορά ήθελα να φωνάξω τη μαμά και μου έκλεινε τη φωνή.

Φ.Κ.: Ούτε «α» ούτε «ου».

ΚΑΛ16.17. Η γυναίκα που θρηνεί και ο σκοπός.

Φ.Κ.: Λοιπό, ο θείος μου ο Μανώλης όταν ήτανε στο στρατό, ε τότε ήτανε φαντάρος ο θείος μου ο Μανώλης; Το '86 το '87, το '88; Πάντως κάπου εκεί ήτανε φαντάρος, τελοσπάντω, εεε...τον είχανε βάλει σε μια σκοπιά και σε 'κείνη τη σκοπιά απέναντι υπήρχε ένα λοφάκι, εκεί υπήρχε ένα δωματιάκι που 'χανε πει ότι ήτανε παλιά σκοπιά εκεί. Και κάθε-κάποια σταδιακά βράδια, μέρα παρά μέρα, κάθε δύο-τρεις μέρες, κάθε μέρα σχεδόν έβλεπε φώτα και ανεβαίνανε πάνω στη σκοπιά εκεί, από αυτοκίνητο, και κάποιονε λέει που έβγαινε και έμπαινε μέσα στη σκοπιά. Και μετά από πέντε-δέκα λεπτά άκουγε πάντα μια στριγλιά. Ξέρεις...στριγλιά δυνατή. Ε, αυτό έγινε δύο-τρεις φορές, ο θείος μου ο Μανώλης σου λέει, μεσάνυχτα, σου λέει, α 'κούω 'γω στριγλιές, πήε και ήκανε παράπονο στο διοικητή ντου. Του λέει, «Αυτό και αυτό», λέει, «συμβαίνει». Του λέει, «Κωσταντά», λε, «μην ανησυχείς, θα σε πάρω το μεσημεράκι εγώ μαζί μου και θα πάμε», λε, «και θα δεις τι συμβαίνει». Πήγανε και όντως, τι γινότανε; Στη σκοπιά εκειπέρα πάνω πήγαινε η μάνα, εε...κάθε βράδυ μια γυναίκα με το αυτοκίνητό ντης και μοιρολογούσε. Μεσ τη σκοπιά, μοιρολογούσε και έσερνε φωνές κακές, μεγάλες στριγλιές, γιατί; Γιατί; Ο θείος μου παραξενεύτηκε, «Για ποιο λόγο στριγλούσε - στρίγλιζε;» Και του λέει ο ο διοικητής, του λέει, «Κωσταντά», λέει, «κοίταξε πάνω στο νταβάνι και θα δεις για ποιο λόγο στρίγλιζε». Και όταν κοίταξε πάνω στο νταβάνι ο θείος μου τι παρατήρησε; Παρατήρησε ότι στο νταβάνι πάνω υπήρχανε αίματα στεγνά και από τα αίματα γκρέμονταν (sic) κάτω τρίχες της κεφαλής. Σε εκείνη τη σκοπιά είχε αυτοκτονήσει ένα παλλικάρι. Τρελάθηκε και αυτοκτόνησε. Έβαλε το όπλο κάτω από τον κρόταφο και πέταξε τα μυαλά του στον αέρα. Και από τη

πίκρα ντης η μάνα του, πήγαινε κάθε τόσο που μπορούσε, μοιρολογότανε πια εκειπέρα, έκλαιγε για το γίο ντης και έβγαζε άγριες φωνές και στριγκλιές.

<...> Φ.Κ.: Η αλήθεια είναι αυτή. Ότι κάμανε προσπάθειες και τα βάψανε. Κάμανε προσπάθειες και βάψανε τη σκοπιά. Και μέσα και έξω. Αλλά πάντα, δε ξέρω για ποιο λόγο, πάντα ε, ξέμπλαζε το αίμα πάλι απέξω.

Έτσι έλεγε ο θεός σου;

Φ.Κ.: Ναι. Το βάφανε και μετα, λε, κάθε τόσο και λιγάκι πάλι το αίμα ξέμπλαζε πάλι απέξω από τη μπογιά. Και το θεωρούσανε πια στοιχειωμένο το μέρος και όσο η μάνα του πήγαινε εκεί και ήβλεπε ότι συνεχίζανε να υπάρχουνε τα αίματα, του γιού της στο ντοίχο πάνω, τόσο ητρελενότανε πιο πολύ. Γιατί σου λέει, παρόλο που τα βάφανε, τη σκοπιά, τα αίματα ακόμα πιο πολύ ξεμπλέκανε απέξω. Πλεύανε.

ΚΑΛ16.18. Παράξενα συμβάντα εν ώρα σκοπιάς.

Πες μας, ρε Φίλιππα, για τη σκοπιά.

Φ.Κ.: Θα το γράψεις;

Ε, θα δούμε, αναλόγως άμα βγει καλή.

Φ.Κ.: Άκου. Λοιπόν, χρονολογία...

Θ.Ε.Τ.: (φοβισμένος αγκαλιάζει το μαξιλάρι. Το κλίμα με σβηστά τα φώτα και μετά από αλλεπάλληλα γουλισμένα, έχει γίνει ιδιαίτερα βαρύ). Πήρα το μαξιλάρι εγώ.

Φ.Κ.: Χρονολογία,

Άσε το μαξιλάρι κάτω, θέλω να τσζοιμηθώ, ρε.

Φ.Κ.: Χρονολογία, Ιούλιος, χρονολογία του δύο χιλιάδες ένα. Στο φυλάκιο στην Κώ, στον Φάρο. Λοιπόν η ώρα δώδεκα ε δωδεκάμιση ήτανε, ήμουνα σκοπός στην κάτω Πύλη, στη μέσα Πύλη ακριβώς του φυλάκιου. Εμ... Τα δωμάτια ήτανε τρία και υπήρχε ένα δωμάτιο που μένανε μέσα τέσσερα άτομα. Στο, αλλά υπήρχε κάποιο πρόβλημα στο δωμάτιο το ένα και η πόρτα ήτανε αλουμινίου και όταν την ανοιγόκλεινες έτριζε κάτω στο πάτωμα. Υπήρχε ένας δεύτερος σκοπός που ήτανε πάνω στο φάρο με μια διόπτρα νυχτός για να επιβλέπει τα παράλια του φυλάκιου που ερχόντουσαν και πηδούσανε

λαθρομετανάστες, ξέρεις, οι Τούρκοι, και έπρεπε να παρατηράνε. Είχαμε και ένα δόκιμο που και εκείνος κοιμότανε μέσα στο φυλάκιο. Λοιπόν εκείνη τη νύχτα, όλοι είχανε κανονίσει να φύγουνε έξω για να πάνε σε κλαπάκια έξω για διασκέδαση, κρυφά από το δόκιμο. Και είχα μείνει μόνο εγώ και ο φύλακας του φάρου. Ε, το παιδί εκείνο κάποια στιγμή μου πε, ότι ήθελε α πάει α κοιμηθεί και απλά ότα σύβαινε κάτι, όταν έβλεπα κάποιο φως εγώ, α πήαινα α ειδοποιούσα. Ε και έτσι έμεινα μέσα στο φυλάκιο εγώ που το παράθυρό μου έβλεπε προς τη Πύλη έξω. Σε, δηλαδή σε ανα πάσα στιγμή έβλεπα κάποιο φως, η απόσταση ήτανε στα εκατό μέτρα μπορούσα να ειδοποιήσω άνετα. Εκεί που καθόμουνα μόνος μου μέσα, ακούω περπατήματα στη σιδερένια σκάλα του Φάρου που πήγαινε προς τη διόπτρα πάνω, και το μυαλό μου πήγε πως θα ήτανε το παιδί που ήτανε ο φύλακας. Ε, κάθισα δέκα λεπτάκια, και ξανάκουσα πάλι από τη σκάλα κατεβάσματα, κάποιος να κατέβαινε κάτω τη σιδερένια σκάλα, ε, αλλά δεν άκουσα όμως τη πόρτα του δωματίου που είναι τα κρεβάτια να ανοιγοκλείνει. Και μου τράβηξε την περιέργεια εμένα αυτό το πράμα. Έτσι, σηκώθηκα πήγα πάνω στο φάρο, άνοιξα την πόρτα και δεν είδα τίποτα. Δεν υπήρχε κανείς εδωπέρα μέσα. Και κατευτείας μετά κατέβηκα κάτω και πήα στα δωμάτια για να δω ποιος είναι μέσα και όντως το παιδί κοιμότανε μέσα εκεί και η πόρτα ήτανε απείραχτη, όπως την είχε αφήσει, κλειστή. Λέω, μπορεί να ήτανε κάποια στιγμή η ιδέα μου και πήγα και κάθισα πάλι μέσα στο φυλάκιο και παρατηρούσα προς το παράθυρο έξω. Ξαφνικά ακούω ένα χτύπημα πάνω από το νταβάνι του φυλάκιου ένα χτύπημα.

Θ.Ε.Τ.: Τι νταβάνι ήτανε;

Φ.Κ.: Νταβάνι, τσιμέντο. Τσιμέντο και από κάτω ήτανε ξύλα, σανίδες ξύλο, πρόσθετο. Το ακούω πάνω ένα χτυπ- πάτημα, και μετά άρχισα να ακούω περπατήματα αλλά κάθε περπάτημα ήτανε βροντερό και το νταβάνι έκανε, σαν να 'κανε κοιλιά, λακκούβα, λάκκο σε κάθε περπάτημα λες και ήτανε από - λες και πατούσες πάνω σε...

Θ.Ε.Τ.: Τραμπολινό.

Φ.Κ.: Τραμπολινό, σε νάυλο και κατέβαινε προς τα κάτω. Μετά από εκεί άκουσα το πάτημα πάνω στις καλαμιές. Και μου τράβηξε πιο πολύ την περιέργεια γιατί οι καλαμιές ήτανε πια σάπιες, αλλά δεν άκουσες καμιά να σπάει. Απλά ένα πάτημα και καθόλου σπάσιμο. Βγήκα έξω, κοίταξα, τίποτα. Έψαξα μέσα στου παιδακιού το

δωμάτιο, ο δόκιμος κοιμότανε. Ε...αναγκαστικά έμεινα μέσα στο φυλάκιο, άναψα τα φώτα μέσα, δεν έβγαينا καθόλου έξω πια, για να ειδοποιήσω κάποιον, φοβόμουν να ειδοποιήσω, για να μην μπλέξουνε οι άλλοι που λείπανε έξω, ώσπου ήρθανε οι άλλοι, τους το είπα, δεν τους φάνηκε τίποτα τρομαχτικό, πολλοί λέγανε πως μπορεί να ήταν και η ιδέα μου επειδή ήμουν μόνος μου, και δεν δώσανε πολλή σημασία. Αλλά την επόμενη μέρα μετά που είχα βγει για έξοδο, έτυχε και είπα την ιστορία αυτή στο θείο μου που ζει χρόνια στην Κω, και μου είχε πει ότι μπριν από τέσσερα χρόνια, σε εκείνο το φυλάκιο στα παράλια είχε πλησιάσει ένα τουρκικό πλοίο και για να μην τους πιάσουνε, ξέρεις, τους λαθρομετανάστες μαζί με τους Τούρκους το λιμενικό της Κω, ε, πετάζανε τους λαθρομετανάστες μέσα στη θάλασσα. Και πνιγήκανε ένα άντρας, δύο άντρες μάλλον και ξέβγαλε η θάλασσα έξω στην παραλία ένα μωρό και μία γυναίκα. Πνιγμένους. Και από τότε λένε ότι φάνταζε απλά δεν είχανε δει ποτέ κανένα στοιχείο από πνεύματα. Και αυτό ήτανε το πρώτο στοιχείο που είχε συμβεί τότες. Αλλά ήταν όμως όντως γεγονός ότι είχανε ρίξει λαθρομετανάστες μέσα και είχανε βγει πνιγμένοι. Σε εκείνο το μέρος.

Κακοθανατισμένοι.

Φ.Κ.: Κακοθανατισμένοι. Γιατί το φυλάκιο μας ήτανε ακριβώς πάνω σε εκείνο το μέρος στην παραλία. Και ήτανε το μόνο σημείο σκοτεινό στις παραλίες, γιατί τα μέρη παραδίπλα φωτίζονται από ξενοδοχεία και ήτανε το μόνο σκοτεινό σημείο στις παραλίες. <...>Ήτανε από τις πρώτες φορές που ήτανε τόσο έντονο κάτι...

ΚΑΛ17α.1. έως 17α.7.

Ημερομηνία: 04ΣΕΠ10

Αφηγητής : Μ. Μ., ετών 67, συνταξιούχος δασκάλα.

Παρευρισκόμενοι: Α.Χ. (βουβό πρόσωπο).

ΚΑΛ17α.1. Η υπόθεση του Αλεξιάδη.

Τον σκότωσε ποιος; (Για τον Αλεξιάδη).

Μ.Μ.: Τον σκότωσε ο περίφημος Αλέξης ο κοντραπατζής. Ήτανε ένας μαχαιροβγάλτης της εποχής εκείνης, ένας έτσι, νταής, να το πούμε έτσι, ένα πνεύμα ελεύθερο και αδέσμευτο, έχει γράψει για αυτόν ο Γιάννης ο Μαγκλής και μου φαίνεται τελευταία έχει καταγράψει τις πράξεις του σε ένα βιβλίο ο Γιώργος ο Χατζηθεοδώρου. <...> Αυτόν (τον Αλέξη) τον ξέρει η πεθερά μου, ο πεθερός μου που είχε ταβέρνα, και ήξερε τις κινήσεις του, αλλά τότε, υπήρχε ιταλοκρατία, γενικά ο Καλύμνιος δεν αρέσκεται στο να μεταφέρει πληροφορίες, σε γενικές γραμμές και ένα παραπάνω και ο δικός μας που ήτανε ένας άνθρωπος που περνούσε πολύς κόσμος από εκεί <...> οπότε πολλά πράγματα επληροφορείτο, δεν τα μετέφερε στην αστυνομία αυτά. Κατάλαβες; Και ήξερε τις κινήσεις του Αλέξη, γιατί κρυβόταν στην Τέλεντο αυτός ο Αλέξης, ε, λέω, «Εσύ γιατί ε μπίες στην αστυνομία», του λέω εγώ, «Α πα-πα-πα», μου λέει, «αδιανόητο». Λοιπό, τελospάντω είχε διαφορές με κάποιον Αλεξιάδη και τον δολοφόνησε με λίγα λόγια. Και στην Κάλυμνο θεωρούμε ότι δηλαδή είναι σπάνιες οι περιπτώσεις που έχει λεχθεί να βρυκολακιάσει άνθρωπος. Άντε μια-δυο περιπτώσεις να 'χουμε 'κουσει, μια από αυτές είναι και ο Αλεξιάδης. Η δε πεθερά μου ήταν εξπερ να σου διηγείται τον Αλεξιάδη που βγήκε πια ολόγερος μετά από τόσα χρόνια από το μνήμα, που έτυχε να ανοίξουν το μνήμα του, μέχρι και το πορτοκάλι που του βάλανε στο χέρι του την ώρα που τον θάβανε, δεν ξέρω αν έχεις υπόψη σου αυτά τα έθιμα, ναι, αυτά είναι αρχαία έθιμα, που δίνανε στους νεκρούς πράγματα για να παίρνουνε μαζί, στην Κάλυμνο συνηθίζανε κανένα πορτοκάλι, κανένα, ρόδι, εγώ θυμάμαι ότι πρόφτασα, είχα δει κηδείες τέτοιες, τα 'χω ζήσει εγώ αυτά, τα 'χω προλάβει, που να περνάγανε από εδώ οι νεκροί έτσι ξεσκεπάστοι, με τα χέρια τους κουβαλάγανε, και στα χέρια είχαν τα ρόδια και τα πορτοκάλια. Λοιπόν μέχρι και το πορτοκάλι που του βάλανε βγήκε πια

γερό.

ΚΑΛ17α.2. Τι «γουλιούσε ο κόσμος».

Μ.Μ.: Και γελάγαμε ας πούμε και λέγαμε για την κουλτούρα της εποχής εκείνης, ας πούμε, <?> παιδιά γενικά. Ο κόσμος γενικά γουλιούσε, όπως λέμε, φοβότανε γιατί, επειδή ουσιαστικά, δεν υπήρχε πραγματικός κίνδυνος στις μικρές κοινότητες, δεν είχανε ε...π.χ. ας πούμε εγκληματικότητα, ας πούμε, γενικευμένη, εμείς μεγαλώσαμε με τον να κοιμόμασταν με τα παράθυρα ανοιχτά, μέχρι σήμερα κοιμόμαστε το καλοκαίρι με τα παράθυρα ανοιχτά, και υπήρχε ένα κελί στη φυλακή που είχαν οι Ιταλοί, έτσι καλού-κακού να υπάρχει, ας πούμε, ένα κελί. Ήτανε- δεν υπήρχε ο πραγματικός κίνδυνος. Για αυτό ο κόσμος φοβότανε. Και γέμιζε την φαντασία του και το μυαλό ντου και με αρχαίες παραδόσεις που έφτασαν ως την εποχή μας αλλά και πράγματα που τα κατασκεύαζαν και λίγο σκόπιμα, για να τρομάζουν τα παιδιά, για φορούν τα ρούχα τους α μη γκρυσώνουνε...για χίλιες δυο αιτίες. Π.χ. ας πούμε, που λέγαμε τα τελώνια. Τα 'χεις καταγράψει τα τελώνια. Το τραγουδάκι για τα τελώνια το ξέρεις;

*Από το μεσημέρι,
γυρίζει το τελώνιο
όλο το καλοκαίρι.*

Να το ξέρεις αυτό και εμείς πια που να τολμήσουμε να βγούμε από το σπίτι, να κυκλοφορήσουμε και να κάνουμε καμιά βρωμοδουλειά, καμιά αταξία! Να βγούμε με τα παιδιά να παίζουμε που δε θέλαμε να ξαπλώσουμε το μεσημέρι. Όλα τα παιδιά θέλουν να το σκάσουν το μεσημέρι, κατάλαβες; Μέσα σε τσζείνη τη λάβρα μέσα σε τσζείνη την κάψα λοιπόν, είχε κάτι σπίτια βουλιαγμένα, κάτι τέτοια, λε, «τα γουλιασμένα», είναι μέσα τα τελώνια και θα βγού μπάνω το μεσημέρι να σ'αρπάξουν. Ούτε απέξω δεν περνούσαμε, καθόμαστα μέσα λοιπό σουρωμένοι μέχρι που, να ησυχάσει να περάσει το μεσημέρι.

ΚΑΛ17α.3. Ζώποιο – Εικονίσματα – Σφαλιάρες την νύχτα και ο τρόμος με βάση την

εμπειρία.

M.M.: Εκείνο που ήταν δε το αχτύπητο, που τρέλαινε τελείως τις αγαθές ψυχές, ήτανε ότι μέσα στο σπίτι βάλανε στοιχειό. Το ζώποιο του σπιτιού. Το ζώποιο του σπιτιού ήτανε πια το πνεύμα του σπιτιού, το στοιχειό του σπιτιού!

Ήτανε πράγμα αυτό, ήτανε...

Πνεύμα μέσα, πνεύμα. Ένα ξωτικό, ένα πνεύμα μες το σπίτι. Το οποίο ζώποιο του σπιτιού παρενέβαινε ξαφνικά σε ορισμένες φάσεις. Δηλαδή, αν ξάπλωνες εσύ και ζεσταινόσουν το καλοκαίρι ανάμεσα σε δύο πόρτες ανοιχτές όπως πολλά παλιά καλύμνικα σπίτια, όντα ξεφύγαμε από τη κατζά και πιάσαμε λίγο τα κανονικά σπίτια, και έχουμε τον διάδρομο, συνήθως είχαμε, μια πόρτα μεγάλη που μπαίνεις μέσα και στο τέρμα του διαδρόμου άλλη μια πόρτα με τα κοντομοίρια που έβγαίνες έξω. Πίσω, κατάλαβες; Αυτά τα δυο, προφανώς επειδή κάνει και ρέμα κατάλαβες; Για να τρομάζουν κανένα να μη πάει μέσα στο ρέμα να ξαπλώσει λέγανε πως άμα ξαπλώσεις μες τον διάδρομο θα ρτσει το ζώποιο και θα σου σκάσει μια σφαλιάρα μες τα μούτρα. Οπότε που να...δεν έμενε γριά μόνη της στο σπίτι. Έπρεπε να υπάρχει κάποιος να βλέπει τη γριά. Ε θυμάμαι εμείς που είχαμε έρθει από μια άλλη κουλτούρα, γιατί μεγάλωσα στις Μπαχάμες εγώ, ναι...στην Εγγλέζικη...Όχι...θα σου πω. Γιατί υπήρχαν, είχε τους Μαύρους. Είμασταν μια μικρή μειονότητα και παρότι ήταν εγγλέζικη αποικία και ήτανε αυστηρά τα πράγματα, πολύ σφιχτά και δεν υπήρχε οπλοχρησία, υπήρχαν όμως τα ξυράφια, τα μαχαίρια, τέτοια. Δηλαδή όλος ο ντόπιος πληθυσμός ήτανε υπό. Δεν είχανε όπλα αυτοί στα χέρια τους, όπως μετά, έφυγε – τώρα είναι ανεξάρτητο κράτος και ξέρετε πως είναι στην Αμερική κ.τ.λ., κυκλοφορούν τα όπλα, η νοοτροπία αυτή κυκλοφορεί και στις Μπαχάμες <...> Εκεί υπάρχει ο υπαρκτός κίνδυνος. Άσχετα που όλα τα σπίτια να 'νοίξανε εκτός του δικό μας γιατί φοβόντουσαν τον πατέρα μου. Ο πατέρας μου ήταν υπερβολικά χειροδύναμος άνθρωπος. Είχε κάμει δεκατέσσερα χρόνια στη Κούβα, είχε βγάλει σχολείο στη Κούβα, το γυμνάσιο-λύκειο που λέμε, και πήγε και τρεις χρονιές στο Πανεπιστήμιο και έκανε λογιστικά. Ήτανε ένας δυνατός άνθρωπος και στο σώμα και στο μυαλό. <...> Όταν έχουμε υπαρκτό κίνδυνο εξαφανίζεται ο πραγματικός. Θα σου πω ένα παράδειγμα, την πεθερά μου, η

οποία ήτανε, δηλαδή, τότε τα περισσότερα εξοχικά σπίτια, δεν είχαν τουαλέτες. Έπρεπε λοιπόν τη νύχτα πριν κοιμηθούνε να πάρουν ντα παιδιά, φαντάσου, που είχε τα παιδιά έξι-εφτά η κάθε μια φαντάσου τώρα η κάθε μάνα, να βγουν έξω ετσζεί στους μαζάες, τσζαι να παν να κατουρήσουν τη νύχτα για να πά(α) κοιμηθούνε. Κατάλαβες; (γελάει) Λοιπόν, η πρώτη που σηκωνότανε μισοκατουρημένη με σηκωμένη τη βράκα, μόλις έβλεπε τους μαζάες να κουνιούνται (γελάμε), «Καλέ μάνα, καλέ μάνα, εν η μπρόφτασα 'κόμα τίποτα». «Δρόμο μέσα», η μάνα, πο πίσω ρχότανε οι άλλοι μισοκατουρημένοι. (γελάει, ηρεμούμε). Ξέρεις, εμείς ανακαλύψαμε ότι ήμασταν ο κρίκος ανάμεσα στον παλιό κόσμο και στον καινούργιο και ξέρουμε πολλά πράματα. Τα οποία και εγώ χρησιμοποιώ στη δουλειά μου και...γράφω, έχω μαζέψει κάποιο υλικό. Με αυτή λοιπό την νοοτροπία εγώ θυμάμαι παιδί μικρό, που έλεγα, λε, «Θα πάμε, ας πούμε, εκεί;». Λε, «Ε μπορούμε, κάποιος πρέπει να βλέπει την παληά». Λέω, «Τι α της κάμουνε της παληάς», λω, «έφαγε η γυναίκα α πέσει α τσζοιμηθεί». «Α μπορεί», λε, «η παληά μοναχή της, γουλιά». Και αυτό ήτανε μόνιμη πραχτική. Η παληά να γουλιά μες το σπίτι. Κατάλαβες; Λοιπόν. Και τελικά ποιος ήταν ο λόγος; Λοιπόν, ήταν το ζώποιο του σπιτιού. Δεν έφταναν όλα τα άλλα. Εκτός από όλα τα άλλα, είχαμε τους Αγίους, είχαμε τα εικονίσματα. Είχαμε τις σφαλιάρες τη νύχτα, είχαμε τα ζώποια. (γελάμε). Που να τολμήσει η κακομοίρα να κουνηθεί.

ΚΑΛ17α.4. Η Χέρα ή αλλιώς, τι σκάρωσε ο Νικόλας στη μητέρα του.

Λοιπό, μια φορά, ήτανε και οικογένεια που πείραζε πάρα πολύ, δε τους δείχτει αλλά είναι φοβερά πειραχτήρια, πρώτος ο άντρας μου. Ε...ήρθε ο γιός τους ο μεγάλος από το ναυτικό, η πρώτη φουρνιά που πήγε στο ναυτικό, το '53, '54 από την Κάλυμνο που πήγαν φαντάροι, μετά τον πόλεμο, ήρθε λοιπόν σε καμιά άδεια ο γιός του ο Νικόλας, τα παιδιά λοιπό σχολείο, λε της(δυνατά), «Καλέ, μάνα, φεύγω». «Ε, κόφτες το παιί μου». Φεύγει λοιπό αυτός. Λοιπό, χτυπά την πόρτα, το κάτω σπίτι τώρα διόροφο, μεγάλο σπίτι έχουνε, δεν βγήκε όμως αυτός έξω, για να την πειράξει. Εκείνη νόμιζε πως ο Νικόλας έφυγε. Κατάλαβες; Μπαίνει από πάνω η καλή σου η γυναίκα, να στρώσει τα κρεβάτια. Βγαίνει τσζαι ο Νικόλας 'πο πίσω σιγά-σιγά τη σκάλα, τσζαι όπως ήτανε ο

πόρτα γυρτή βγάζει το χέρι ντου 'πο πάνω που την πόρτα τσζαι της κάνει έτσι (κινεί την παλάμη σαν να έχει πρόθεση να αρπάξει κάτι. Γελάμε). Κατάλαβες; Οπότε, δεν μπορούσε ούτε να φωνάξει μόνο ηκουόντανε η γλώσσα της τσζαι ήκανε «αγλαγλαααγλαα». Ήπφεσε ανάσκελα! <...>

Α πάθαινε τσζαι τίποτα η γυναίκα!

Μ.Μ.: «Καλέ μάνα εγώ ήμουνα!» Τίποτα! Ήπφεσε ανάποδα, λιποθύμησε, ηκατάλαβες; Ιστορικά πράγματα. Αυτά τα λίγα. Τώρα, δεν ξέρω τι έχεις καταγράψει για να θυμηθώ και εγώ αν κάτι σου λείπει...

ΚΑΛ17α.5. Οι Κουλουμούντραινες, η Μαύρη Χέρα.

Για την Κουλουμούντραινα αυτή που 'χω κούσει, έχεις ακούσει τίποτα;

Μ.Μ.: Κοίταξε να δεις, ε...Αυτά ήταν γενικά και αόριστα συγκεχυμένο το μυαλό μας.

Ο ένας έλεγε έτσι ο άλλος, αλλιώς, οι Κουλουμούντραινες, η Κουλουμούντραινα.

Πάντως το όνομα σας λέει κάτι. Πολλές ήτανε αυτές;

Μ.Μ.: Η Κουλουμούντραινες ήτανε παρέα. Ήτανε παρέα οι Κουλουμούντραινες. Οι ασπροφόρες, η μαύρη χέρα. Οι Μαύρη χέρα που επίσης έδινε σφαλιάρες η μαύρη χέρα. Η δική μας, η Κ. της Ντ_ της Βαλ_ δίπλα, «Ήπφεσα πια στο παράθυρο να τσζοιμηθώ», ήβαλε το προσκεφάλι ντης στο παράθυρο, λοιπόν ήρτε η μαύρη χέρα τσζαι από τότε 'πόμεινε η μούρη της στραβή. Τσζαι αυτό θα ήτανε καμιά ψύξη που ήπαθε η γυναίκα. <...>Αυτά ξέραμε εμείς, τις Ασπροφόρες, το ζώποιο του σπιτιού, τα τελώνια που τα τρέμαμε.

Τα αερικά που λέγαμε...

ΚΑΛ17α.6. Η φάρσα του Παντελή.

Μ.Μ.: Το αερικό. Το αερικό που λες, τόσο πολύ πιστεύανε που μπερδεύανε, που μπορούσε ο καθένας εύκολα να τους πειράξει. Ο κουνιάδος μου ο Παντελής, το άλλο πειραχτήρι, μια χρονιά, είχε διεβάσματα. Είχε μείνει πίσω στα μαθήματα στο Πανεπιστήμιο, Φυσικός ήτανε στην Θεσσαλονίκη, και βαριότανε εκεί στο Δάμο. Τι να

κάμει λοιπόν για να ξεβαραθεί, πήρε απόφαση, στο δρόμο που πάμε για το εκκλησάκι τον Προφήτη Ηλία, το ξέρεις;

Ναι, ναι.

Μ.Μ.: Όχι ο δρόμος που πάει στο στρατόπεδο, από κάτω. Σε 'κείνη τη γειτονιά τώρα άκου ποιοι μένανε. Μέσα-μέσα έμενε ο Ε.η Γ., ε, δεν την ξέρεις, που είναι και η νοικοκυρά της εκκλησίας. Πιο έξω ήτανε η οικογένεια Κα., η Κ.αινες, πολύ καλές γυναίκες, από το Χωριό. Με τον πατέρα ντους που ήτανε γέρος, κουτσός. Εντάξει; Πιο έξω λοιπόν, ερημια τώρα, χωράφια, ήτανε, το σπίτι το δικό μας, η κουνιάδα μου κ.τ.λ. Από 'κει μέσα περνούσανε σε ένα μονοπάτι η οικογένεια Ρ.. Ο Γ. ο Ρ. που έχει το μπακάλικο στο Χωριό, το 'χει τώρα ο γιός του ένας, νομίζω, και ο γιός του είναι ο Νικόλας ο Ρεΐσσης ο μηχανικός, πολιτικός μηχανικός, τον ξέρεις τον Ν. τον Ρ; Η Άλλη που είναι στο Επαρχείο; Η αδερφή του είναι αρχιτέκτων, η άλλη του αδερφή που είναι μέσα στο Επαρχείο, τα παιδιά ήταν μικρά, πιο μικρά τότε. Λοιπόν, ο Παντελής βαριότανε. Τι να κάνει λοιπόν. Άρχισε λοιπόν να βγαίνει έξω τη νύχτα στις Καλιώρας και να κάνει το σκύλο. Λοιπόν. Αυτά τώρα μεγάλοι, δηλαδή εγώ παντρεμένη. Κατάλαβες; Εγώ παντρεμένη δηλαδή ακόμα χτες, δεν είναι πολύ είκοσι χρόνια, ας πούμε. Λοιπόν να κάνει το σκύλο. Κλειδώνουνε τις πόρτες καλά-καλά. Την άλλη μέρα κόβουνε ασποΐλους, τσζαι στήνουνε γύρω-γύρω από το σπίτι σταυρούς. Καρφώνουνε γύρω-γύρω από το σπίτι σταυρούς. Λοιπόν, έτσι είστε; Παίρνει ο Παντελής την κουνιάδα μου, φώναζε (εκείνη), «Βρε Παντελή α μη πάθει ο γέρος καμιά συγκοπή», λοιπόν. Παίρνει σεντόνι ντύνεται, τραβά δυο τενετσέδες με τα σχοινιά, βγαίνει από πάνω από το Δάμο τσζαι αρχινά «Χουοου, χου», λε, «Χα, ο τσζύλος τραβά τενετσέδες», τσζαι να κατεβαίνει κάτω τη νύχτα. Ανάστα όλος ο Δάμος μέσα! Ανάστα ότι σηκώθητςζε κανέννας πεθαμένος από τους αρχαίους που είναι ετςζεί πέρα μέσα στους τάφους. Κατάλαβες; Λοιπόν, ανάστα ο Θεός. Λοιπόν. Κάποια στιγμή βλέπει λοιπό τσζαι έρχεται ένα μηχανάτσζι με φως. Τι να κάμει τώρα, που να πάει τώρα, να τονέ τσακώσουνε κióλας, κρύβεται πίσω από μια φραγκοσυτσζά. Εντωμεταξύ μέσα, μπρόβαλε από τη θυρίδα να δει τι κάνουνε μέσα. Πφεσμένοι ούλοι κάτω τσζαι να κάνουνε το σταυρό ντους τσζαι να ψάλλουνε. «Τςζύριεε τω Δυνάμεωωω». Κατάλαβες; Λοιπόν που λες, κρύβεται πίσω από την φραγκοσυκιά, σταματάει το μηχανάτσζι,

‘νοιγου αυτές τη μπόρτα που πήγανε χτυπήσανε, «Οουουου, Γιάννη μου, Γιάννη μου, δε βλέπεις το χάλι μας». Ο Γιάννης ο Ρεϊσσης λοιπόν ο μπακχάλης επάνω στο μηχανάτσζι είχε δύο-τρία μικρά. Κατάλαβες; Τελωσπάντω, κρύφτηκε εκείνη τη νύχτα να μην τον πιάσουνε, πάει λοιπόν σπίτι. Την άλλη μέρα το πρωί έρχεται ο Καλιώρος να πάρει από τη στέρνα νερό. Ο γέρος. «Κάλε θείε, ίντα μπου ήγινε ‘πόψε, εγώ ήκουσα φασαρία», κάνει του ο κουινιάδος μου. Τώρα ήκανε την πάπια, κατάλαβες; «Α σου πω, το παιϊ μμου» (βαριά, αργόσυρτη και φοβισμένη μίμηση γεροντικής φωνής). «Μηάλο κακό! Αερικό! Θρούμπα! Που κάθε βράδυ αυτός μας τη φέρνει από τον Ταξιάρχη!» (Επεξηγηματικά) Που ‘ρχεται πάνω, ο Γιάννης ο Ρεϊσσης που το κουβαλά από τον Ταξιάρχη. «Αλλά πόψι, ηπόζεψε ντη πάνω στα παιτζά ντου». Γιατί, κούεις, την ώρα μέχρι να γίνει η εξήγηση, κάνει ο Παντελής πίσω ‘πο το... «Γκρρρου». Με τα κοπέλια, παίρνει λοιπόν τα κοπέλια, δρόμο! Κατάλαβες; Λοιπό, με αυτά μεγαλώναμε τότε, με τις αλυσίδες, ο άνθρωπος με τις αλυσίδες, πως τον, λένε (προς την Μ.Κ.) ε τονέ θυμάμαι. Κάποιον που τραβούσε αλυσίδες. Άντε τώρα α κοιμηθείς το νύχτα, α χεις καμιά αϋπνία α έχει τσζαι φεγγάρι...Λοιπόν αυτή η ιστορία με τη Θρούμπα, τελικά δε ξέρω ποιος βρέθητςζε τσζαι το πρόδωσε, ύστερις πια αυτές ντροπιαστήκανε τσζαι κάνανε τσζαι τις θυμωμένες, τον άλλο χρόνο που το μάθανε. Ντροπιαστήκανε πια ότι πιαστήκανε τόσο χαζές πια, ας πούμε να πιστεύουνε ότι σηκωθήκανε τενετσέδες, ας πούμε, τσζαι η Θρούμπα που ‘φερε ο Ρεϊσσης, από το...Ταξιάρχη. Αλλά, «τηνέ πόζεψε πάνω στα παιτζά του». Τσζαι τιμωρήθητςζε που του κουβαλά κάθε βράδυ από τον Ταξιάρχη τσζ’έρχεται...Βγάλε τώρα άκρη.

ΚΑΛ17α.7. Συζήτηση γύρω από τα γουλιασμένα της Καλύμνου.

Η κι άλλα ονόματα, Γιαλλούδες που λένε...

Μ.Μ.: Ναι, η Γιαλλού που λένε, με τα μεγάλα μάτια, οι Γιαλλούδες πάλι αυτές. Ε, όλο τέτοια, για να τρομάζουν τα παιδιά για να μη βγαίνουν από το σπίτι, από κάπου εκεί ξεκινήσαμε. Τα σκοτάδια. Η ίδια η πεθερά μου λοιπόν που χεζότανε από το φόβο, ε, η πιο γουλιασμένη που φοβότανε ήτανε η πεθερά μου, ενν έχω ξαναδεί άλλη στη ζωή μου. Λοιπό.

Μ.Κ.: Τη κακομοίρα τη γυναίκα.

Μ.Μ.: Θεός συγχωρέσει τη. Και μιλάμε για μια γυναίκα εφυέστατη, με πολύ ψυχική αγωγή και πνευματικότητα ας πούμε, πανέξυπνη γυναίκα. Κινητό ληξιαρχείο, έχω μάθει τρομερά πράγματα από αυτή, τι τραγούδια, πέθανε 97 χρονώ, όντα πέθανε δε μπορούσε να μιλήσει. Τσζαι προσπαθούσε, γνέφει του Νικόλα του καθηγητή του Χούλη που είναι στα ΕΠΑΛ, στα ΤΕΕ, (γνέφει σαν να κρατάει αόρατο κοντύλι που γράφει) α της γράψει κάτι, κατάλαβες; Κοπέλι χωριανό. Τσζαι εκτός ότι μας άφησε ολόκληρες σελίδες σε στίχους στο καθένα μας, ας πούμε, ε...ένα αποχαιρετιστήριο σε ανύποπτο χρόνο, κατάλαβες, έγραψε το μοιρολόι ντης. Δύο μέρες μπρι πεθάνει!

*Σαν θα πεθάνω ήλιε μου,
θέλω να σκοτεινιάσεις
και 'συ φεγγάρι μου λαμπρό,
τη λάμψη σου να χάσεις.*

Πολύ λεβέντισσα γυναίκα. Κατάλαβες; Κόρη οργανοπαίχτη κ.τ.λ. Τελοσπάντων. Μεγάλες εμπειρίες, έτσι ωραία. Τα 'φερε η ευχή του Θεού λοιπόν, ο πεθερός μου, πήε στην Αυστραλία, ήταν άτυχος, σκοτώθηκε το πρώτο ντου παιδί, το καλύτερο παιδί ντους το οποίο άλλοι πηγαίνανε εργάτες κ.τ.λ. αυτός πήε στο Πανεπιστήμιο και πήρε....ήταν τριτοετής φοιτητής πήγε Γεωλογία, από τη Γεωλογία έπιασε ένα μηχάνημα γεωλογικό, τον έπιασε από το πέτσιννο σακάκι και έσκασε το παιδί και σκοτώθηκε...ε....μεγάλη απώλεια για την οικογένεια και οι ελπίδες που είχαν σ'αυτόν και η αδυναμία του πατέρα δεν ήθελε να ξαναπάει στην Αυστραλία. Φεύγει λοιπό στο Κογκό. Εκεί ο άνθρωπος τα βρήκε σκούρα. Μέσα στους μαύρους, είχε περάσει και η ηλικία του. Οπότε ήγραψε της πεθεράς μου να πάει να τονέ βρει. Ηπεθερά σηκώθηκε τώρα να πάει στο Κογκό. Κατάλαβες, με το τσεμπέρι κ.τ.λ. Ναι...λοιπό. Αφού ήρτε μπίσω, αφού είδε τα μύρια όσα, αφού στο πρώτο ταξίδι πάει καλά που ήρθε πίσω. Και τι...που της ανοίξανε μπήκα μμέσα μαύροι, διαρρήκτες του κατακλέψανε αλλά αυτή, θαρρετή σ'αυτά, πολύ θαραλλέα, έδινε θάρρος στον άντρα. Στο δεύτερο ταξίδι όμως ήταν άτυχοι. Είχαν διώξει έναν κλέφτη από το μαγαζί τους, και όπως περνούσε από την άκρη της πόλης τους που ήτανε σα δάσος, την άρπαξε ένας από πίσω, δεν μπορούσε να

γυρίσει να δει. Πήγανε στο δάσος και την χτύπαγε όλη μέρα. Έφαγε ξύλο όλη μέρα. Πήγε πολύ κακοποιημένη, γλίτωσε από καλύμνιους που τυχαία περάσανε από 'κει μέσα και τον είδανε αυτόν, πήρε δρόμο, έκαμε σαράντα μέρες μέσα στο νοσοκομείο και τη φέρα πίσω κουβάρι. Ύστρερις, «Καλέ μάνα», της λέω, «για πες μου να δούμε, τόσο γκαιρό που έκαμες στην Αυστραλία, ξαναγούλιασες;» Ξεσπιέται, «Να! Ε ντο σκέφτηκα καμιά φορά! Εν ηξαναγούλιασα», μου κάνει. Γιατι. Τι να γουλιάσει, τις Κουλουμούντρινες και τις σαχλαμάρες αφού είχε μπροστά της τους πειρασμούς ολοζώντανους, τους αραπάδες δύο μέτρα, ξέρεις, σκέψου μέσα στον ύπνο σου α σου ανοίξει τη στέγη και α σου κατεβεί κάτω με τη χατζάρα τόση. Το κατάλαβες; Ο πραγματικός κίνδυνος. Όπως εμείς στις Μπαχάμες. Που είχαμε τον πραγματικό κίνδυνο. Δηλαδή όταν σε...παίζεις μικρός και βλέπεις το παιδί από το διπλανό σπίτι να πετάγεται και να του έχουν σπάσει τα δόντια, αυτά τα έχουμε ζήσει. Κατάλαβες; Τσζαι που να βάλεις, ούτε καν να ασχοληθείς, ούτε καν υπάρχει αυτή η κουλτούρα. Η κουλτούρα προέρχεται από την άγνοια, από την ίδια την ζωή, από το ημίφως – από την έλλειψη άπλετου φωτισμού, από τις αρχαίες παραδόσεις βέβαια, τις διηγήσεις, τα παραμύθια, αλλά και την φοβέρα προς τα παιδιά. Εγώ έτσι νομίζω, αυτή είναι η άποψή μου.

Το θέμα είναι ότι μερικές φορές την πατάνε και οι μεγάλοι. Γιατί, τα λένε αλλά τα σκέφτονται κι όλας.

M.M.: Ναι!

Ας πούμε χτες μιλούσα με τη Λαούτθα.

M.M.: Η Λαούτθα, ναι.

Λέγαμε για τα μωρά, του λέω, «Θείο μου, εσείς όμως που ήσαστα βοσκοί», στην αρχή ξεκίνησε βοσκός στη Ψέριμο, «και κοιμόσαστα έξω, αυτό το πράμα αυτό που λέγατε στα μωρά ε ντο σκεφτόσαστο το βράδυ;» Λε, «Ρε ποιο πολύ φοόμαστο», λε, «εμείς».

M.M.: Ε τι σου 'πα;

«Εγώ», λέει, «μπορεί να έλεγα μια ιστορία, ψεύτιτσζια, τώρα να μου ρχότανε στο μυαλό να έλεγα ότι στο τάδε μέρος είδα...Όντα περνούσα από το τάδε μέρος βράδυ φοβόμουνα εγώ πιο πολύ παρά...»

M.M.: Σε επηρεάζε, σε επηρεάζε όσο να 'ναι. <...>

Με τους Καλικάζάρους. Καλικάζαροι, υπήρχαν, τίποτα έθιμα;

Μ.Μ.: Καλικάζαράκια όχι. Καλικάζαράκια δε ξέρουμε στην Κάλυμνο. Καλικάζαράκια τίποτα. Γι' αυτό και έχουμε το επίθετο «Καλικάτζάρου». Και πιάσανε και το αλλάξανε, και το κάνανε (απαξιωτικά) Καλικάζάρου, η παρέα του γιατρού. Κατάλαβες; Γιατί όνταν πήγε στο αμφιθέατρο στη Θεσσαλονίκη και λέγαν τα ονόματα δύο χιλιάδες φοιτητές, και 'κουστηκε ας πούμε, «Καλικάζαρος Γιώργος», έγινε μέσα το έλα να δεις.

Οι μεγάλοι φοβότανε τους κακοθανατισμένους, γενικά τους τόπους τους αποφεύγανε αυτούς;

Μ.Μ.: (επιβεβαιωτικά) Χειρότερα από τους νεκρούς! Είχε βέβαια ανθρώπους, κοσμογυρισμένους άντρες που δεν τους φοβίζανε αυτά. Αλλά αυτοί ήτανε λίγοι. Και όσο πιο πολύ μάθαινες γράμματα τόσο πιο πολύ ηκαταλάβαινες πως αυτά είναι...ήξερες από πού προήρθανε και δεν τα υπολόγιζες. Ο μορφωμένος κόσμος, ποτέ. Αλλά οι άνθρωποι οι, ας πούμε, πιο αγράμματοι που η κουλτούρα τους ήτανε αυτή...ο κουνιάδος μου Παντελής που σου λέω που ήκανε το...που έκανε το στοιχειό στις γριές, αυτό έλεγε. Γελούσαμε γιατί λέγαμε μια μέρα, τους έλεγα εγώ και πιάνουν τα γέλια, λέω, «Γιατί γελάτε;», λέω, τη κουλτούρα που έφερες εσύ απ' έξω τσζαι εμείς που μεγαλώσαμε με το πορτοκάλι του Αλεξιάδη. Ακριβώς αυτό μου 'λεγε. Δηλαδή ποια ήταν η δική μας η πνευματική τροφή; Το πορτοκάλι του Αλεξιάδη, τα παραμύθια ας πούμε, της εποχής εκείνης.

Ήτανε πνευματική τροφή; Είχε κάποια θετική άποψη;

Μ.Μ.: Ασφαλώς. Όλα αυτά ήτανε πνευματική τροφή, τα είχανε μέσα στη ζωή ντους, εξέφραζαν πολλά πράγματα, ε, μετέφεραν αρχαίες παραδόσεις που χωρίς αυτές τις γυναίκες, δεν υπάρχει...ο λαϊκός πολιτισμός για μένα, γι' αυτό έχει αξία – Εμένα φέτος <...>

ΚΑΛ17.1 έως 17.20

Ημερομηνία: 10ΣΕΠ11

Αφηγητές: Ν. Τ., ετών 72, νοικοκυρά, Α. Τ., ετών 39, απόφοιτος σχολής Θεολογίας, Μ. Τ. ετών 47, κρεοπώλης, Π. Τ. ετών 21, φοιτητής ΤΕΙ Ηλεκτρολογίας.

Παρευρισκόμενοι: Διερχόμενοι πελάτες (η συζήτηση γίνεται στο κρεοπωλείο της οικογένειας Τ.).

ΚΑΛ17.1. Η περιπέτεια του ψαρά εναντίον του Διαβόλου.

Ν.Τ.: Εμάς ήτανε οι πρώτες Καλυμνιές που δεν είχαν την ευχαίρια για να δούν τους νεαρούς, και βγαίνουν τις νύχτες όξω με τα νυχτικά και μόνο που ήτανε μοναξιά τσζαι όταν ας πούμε, βλέπανε ανθρώπους, κάνανε τα φαντάσματα. Αυτά ήτανε ψεύτικα. Αλλά ήτανε και στην πραγματικότητα πολλά. Ε, παραδείγματος χάρη, όταν η γυναίκα δεν ήτανε σαραντωμένη, όντα θα γεννήσει, εμείς δε μπορούσαμε να ανοίξουμε την πόρτα. Γιατί είτε από πρόληψη, είτε του Διαβόλου, είτε δε ξέρω 'γω τι, βλέπανε πολλά οι παλιές. Να χτυπά η πόρτα, να νοίγουμε και να μη την βλέπουμε, τίποτα, να κούμε βήματα μέσα στο σπίτι, να 'νοίγουν και να κλείνουν οι πόρτες. Ε...πολλά. Και ότα μια φφορά, είχε ένα ψαρά που ήτο γείτονάς μας, αυτός είχε παρουσιαστεί πολλές φορές, ο Μιχάλης ο άντρας μου, έχει, αυτό είναι άλλο περιστατικό, αυτό που θα σου πω είναι για τον ψαρά. Αυτός ήτανε ψαράς ήρτε αργά την νύχτα, ε και στο ψάρι, όνταν είναι μέσα στη βάρκα ο Διάβολος δεν μπορεί να τον πιάσει γιατί το δίχτυ είναι σταυροί-σταυροί - σταυροί. Πάνω του. Λοιπό εντωμεταξύ αυτός είχε ένα κοματάτσζι πάνω του, ο άνθρωπος έτσι που φοβότανε, που γύριζε από νύχτα σε νύχτα τσζαι όταν έφτασε στο σπίτι ντου τσζαι κλείνει την πόρτα – ένιωθε παρουσία κάποιου από πίσω να τον τσζυνηγάει, τσζαι μετά βλέπει, μεταμορφωνότανε, σε σκύλο, σε γάτα, ηφώναζε, ηνιαούριζε, ε βάλε, δε μπορούσε να του κάμει όμως τίποτα, γιατί βαστούσε τους σταυρούς πάνω του που είχε το δίχτυ. Ε, τσζαι μπαίνοντας μέσα στο σπίτι, πετάει όξω το παπούτσι ντου και τα αυτά και ξεθύμανε αυτή πάνω στο παπούτσι, εμείς λέμε ότι ήτανε ο Κακός Αθρωπος, φαντάσματα δεν υπάρχουν, ο Διάβολος. Γιατί ο Διάβολος κάνει πολλές φορές την παρουσία ντου. Ειδικά όντα πάει σε Μονές Πίσω, που πάω κάθε Σαββάτο εγώ που πάω οχτώ και φεύγω στις δώδεκα τσζαι να 'χουμε την καλογριά να μας λέει διάφορα που επειδή...είναι άλλο πράμα!

Ε.Τ. Όχι τέτοια πράγματα, πράγματα που είναι παραδοσιακά.

Ν.Τ.: Ναι, αυτό που είναι ο σκύλος που μεταμορφωνότανε. Τσζαι το άλλο με το δίχτυ (μιλούν μαζί και διαφωνούν για το τι είναι παραδοσιακό και τι όχι) που υπήρχαν πολλοί ψαράδες, ο Διάβολος τους κυνηγούσε αλλά αυτοί πέρνανε τα μέτρα τους.

ΚΑΛ17.2.. Το φασματικό αρνί.

Α.Τ.: Ήμουν γύρω στα 16 χρονώ τώρα είμαι σαράντα, γύρω στο '80, '82, κάπου τόσο. Και πάνω στο Φλασκά σε ένα μέρος μπρι τριάντα χρόνια σκοτώθηκε ένας βοσκός. Πήγε να δει τα ζώα του, αυτός κάθισε έξω και ξεκόλλησε η πέτρα και έπεσε κάτω και σκοτώθηκε. Και τονέ βρήκε ο σκύλος που πήγε και φώναξε τους ανθρώπους, τσζαι ήρθανε και τονέ βρήκανε. Και έτσι σκοτώθηκε και ο αδερφός του, ε; (προς τον Ε.Τ). Το Πάσχα. Ναι, ναι, και πήγε πάλι ο σκύλος. Και πήγα, για να μην τα πολυλογώ, ξέρεις εμείς κάθε πρώτα, φέρναμε τα αρνιά ζωντανά, ξέρεις και τώρα γίνεται αλλά όχι τόσο πολύ, εμείς τα φέρναμε τα αφήναμε πάνω. Είχαμε χάσει πέντε αρνιά. Από τη μάντρα. Κ'ήμουν εγώ με την αδερφή μου τη μικρή. Και στα ξαφνικά κούω, τα είχαμε χάσει για δύο μέρες. Λοιποοο, βλέπω και ακούω κάτι βελάσματα. Και βλέπω, βλέπω κάτι αρνιά. Ήτανε ακριβώς πάνω στην κουμούλα που λέμε, ξέρεις, την αμπασσά, ξέρεις πέτρες που είναι όχι με λάσπη, ξέρεις, ξερολιθιά, πως τα λένε. Και βλέπω δύο αρνιά εκεί. Λέω, «αυτά είναι», λέω. Και φωνάζανε. Λέει ο πατέρας μου, «Άστα», λέει, «Όχι αμπά α πάω και τι έγινε;». Εγώ τώρα, ξέρεις τώρα, μικρός.

Ο πατέρας σου στο είπε για λόγο...

Α.Τ.: Όχι! Μου λέει, «Άστα», για να μη κουραστώ, όχι...Βγαίνω, ε, πάω εκειπέρα, μέχρι (ορκίζεται), πήγαινα, πήγαινα, το 'βλεπα, το 'βλεπα, το 'βλεπα, στα ξαφνικά, χάνεται. Εγώ ήμουν κάτω, ξέρεις κάτω από την αμπασσά και το 'βλεπα. Τώρα είναι στα καλά, τώρα να χαθεί τρία ζα, τρία αρνιά μπροστά μου, από τα μάτια μου, ε λέω της αδερφής μου, «Κάτσε εσύ εκεί», ήτανε μικρή η αδερφή μου. Πάω και βλέπω κάτω, γυρνάω τίποτα, κάτω τίποτα, κάνω μετά έτσι (κοιτάει με δισταγμό πάνω) πάνω το μάτι μου και βλέπω ήτανε ακριβώς από κάτω από εκεί που σκοτώθηκε ο Πουλλάς. Στο λέω, άμα στο πω έχει σηκωθεί η τρίχα μου από πάνω, τι να σου πω, να

βλέπε (μου δείχνει το χέρι του. Πράγματι έχει ανατριχιάσει). Δεν είναι δηλαδή ψέμα. Με το αυτό που κάνω δεν υπήρχε τίποτααα! Περνώ...αμέσως νόμιζα πως ήτανε κάτι δίπλα μου. Κάτι με κυνηγούσε. Κάτι με κυνηγούσε. Και ήτανε σαρακοστή, ξέρεις τώρα πότε είναι το Πάσχα. Μιλάμε το πόδι μου έφτασε εδωπέρα πάνω από το τρέξιμο. Από το φόβο μου, από το φόβο μου δηλαδή την αίσθηση αυτή που ένιωσα, ξέρεις τι είναι να χαθεί μπροστά σου, δεν είναι...το 'βλεπα εκατό μέτρα και πενήντα μέτρα, να εξαφανιστεί επιτόπου, το είδα είκοσι μέτρα. Δεν ήτανς ας πούμε, ότι είχα ξαναδει ή είχα ακούσει ιστορίες, το ένα τ'άλλο, απλώς με το μάτι μου έτσι μηχανικά, κάνω έστι και βλέπω τη πέτρα, γιατί άμα ρτεις φαίνεται ακόμα η πέτρα που είναι ξεκολλημένη. Και βλέπω εκεί πέρα κάτω που τονέ βρήκανε κάτω, αμάν! Μιλάμε το ένιωσα τόσο έντονα αυτό το πράγμα, τόσο έντονα δηλαδή πρώτη φορά, δε-δεμου έχει ξανατύχει τέτοιο πράμα. Είμαι σαράντα χρονώ δεν έχω ξαναδεί τέτοιο πράμα.

Δηλαδή αυτός ήτανε; Για...

A.T.: Αυτό ήτανε, αρνί δεν υπάρχει. Δεν ήταν άνθρωπος, αρνί δεν υπήρχε. Φανερώθηκε σαν ζώο, και το ζώο δεν μπορεί ξαφνικά να-να εξαφανιστεί μπροστά από τα μάτια μου σε πέντε μέτρα, δέκα μέτρα.

N.T.: Οι παλιοί έχουν τέτοια να σου πούνε...

A.T.: Εξαφανίστηκε από τα μάτια μου. Δεν ήτανε...Εγώ, α σου πώ κάτι, δεν τα πίστευα.

N.T.: Αφού τα 'ζησες πολλές φορές.

A.T.: Γιώργη, σου μιλάω ειλικρινά, δεν τα πίστευα. Δεν τα πίστευα γιατί, ε, 'ντάξει, λόγω ότι επειδή σπούδασα, τα βλέπω διαφορετικά τα πράγματα, αλλά αυτό το ένιωσα τόσο έντονα, ούτε να ακούσω ιστορίες που μου 'πε ο άλλος. Τώρα τι να σου πω.

ΚΑΛ17.2. Το χαμένο μαθητικό σακίδιο.

N.T.: Έχει ο Αφεντούλης έχει δει πράγματα-αυτά που σου λέει να τα πιστεύεις.

A.T.: Εγώ, εντάξει, εγώ ότι επειδή έγινα θεολόγος, από δευτέρα δημοτικού τα είδα όλα στον ύπνο μου και μετά, δεν ήξερα πως και γιατί να εξηγήσω το όνειρο, τελείωσα και ήρτε σαν λάμψη στο μυαλό μου. Για αν μη στα πολυλογώ, είχα χάσει το

σάκκα μου, το φύλακά μου, που λέμε εμείς, τον έχασα, τον έχασα, τον έχασα, τελικά που πήγα και τον βρήκα έφαγα όλη την Κάλυμνο, το σπίτι το κρεοπωλείο, έφαγα όλη την Κάλυμνο, και σε μια φάση τον βρίσκω μέσα στο ιερό της εκκλησίας. Και λέω, τι 'ναι τώρα; Στο ιερό, στο παγκάρι, λάθος, στο παγκάρι, από κάτω εκεί που ανάβουν τα κεριά, και λέω. «Πως το βρήκα εδωπέρα, πως είναι, πως;» Δεν έδωσα βάση στο μυαλό μου. Και μετά ήρθε...Τακ...

ΚΑΛ17.3 Αποτροπή ατυχήματος μετά από επίκληση του Αγίου Παντελεήμονα.

Ν.Τ.: Και στο Γιουγκοσλαβία είδε πολλά αλλά δεν θέλει να τα λέει.

Α.Τ.: Εικοσιέξι του μηνός, εικοσιέξι Ιουνίου, ήμουν θυμάμαι, ήτανε παραμονή του Αγίου Παντελέμονα. Ιουλίου και λέω Ιουνίου. Εμείς ήμαστο κάτω στις κατσίκες που έχουμε ζώα και ήτανε ένα ύψωμα γύρω στα τριάμιση μέτρα, είναι; Αμα ρτεις πάνω να δεις τον πατέρα μου α στο δείξω. Και είχαμε από κάτω το χόρτο για τις κατσίκες. Εγώ το καλοκαίρι ήμουν με ένα κοντό παντελόνι, από πάνω δεν ηφορούσαμε τίποτα. Και, δε ξέρω πως ήρθε μες στο μυαλό μου, εκεί πέρα και άρχισα και έκανα και έπεφτα κάτω. Και πέφτω, το σώμα μου, πώς να στο πω είχε πάρει κλίση όχι εκεί, ώστε να μπορώ να κάμω έτσι λίγο, (να πιαστεί από κάπου), κλίση που δεν μπορούσα πια να γυρίσω πίσω, και λέω, λέω 'πο μέσα μου, «Παντελέμονα, Άγιε Παντελέμονά μου»

Ν.Τ.: Και σταυρέ μου, είπες,

Α.Τ.: Όχι, Άγιε Παντελέμονα, έτσι όπως ήμουν κάτω ακούω ένα, όχι νιώθω ένα τέτοιο, (χτυπάει την γροθιά στην παλάμη του) δεν ηκούσα τίποτα, ένα πάνω στην πλάτη και με τραβάει πίσω, αλλά το κάψιμο ήταν ένα γλυκό κάψιμο, δεν το 'χω ξανανιώσει, ούτε και πιστεύω ποτέ να μου ξανασυμβεί αυτό και δεν ξέρω...γιατί από τότε έχω πολύ, δεν έχω ζήσει γιατί έγω βλέπω πράγματα. Με ρίχνει έτσι και με τραβάει πίσω και με έριξε τέσσερα μέτρα πίσω και με χτύπησε πάνω στο αυτό, πάνω στο ντάμι. Μιλάμε δεν είναι ψέματα, δεν είναι ίχνος ψέματα, μη νομίζεις ότι...Πιστεύω πολύ αλλά είμαι...

ΚΑΛ17.4. Το μάτι του ζώου.

N.T.: Είσαι άνθρωπος σαν τον Θωμά, που θέλει, να βάλει στον τύπο των ήλων, για να το...

A.T.: Αυτό είναι...τι να σου πω, δεν πιστεύω, αν είναι καλό αλλά δεν είναι επειδή ας πουμε, η μάνα μου, εντάξει, η μάνα μου μού δωσε τα φώτα, οι γονείς μου, μού δωσαν τα φώτα, το να πάω στην...να πιστέψω, γιατί όλοι έτσι είμαστε. Ανάλογα από την οικογένεια πως είναι μέσα τσζαι...αλλά όμως, τα βλέπω μόνος μου. Τα 'χω δει, τα 'χω δει από μόνος μου αυτά τα πράγματα. Έχω δηλαδή, όχι ότι είναι της φαντασίας μου, και σου λέω είμαι άπιστος, δεν νομίζω επειδή μου το λέει κάποιος ή επειδή μου το 'πες εσύ, μου το 'πε ο Παντελής- θα το πιστέψω γιατί ανάλογα με τη σοβαρότητα του ανθρώπου, θα το πιστέψω αλλά...ε, άμα δεν το ζήσεις μόνος σου, δεν το καταλαβαίνεις. Καταλαβαίνεις τώρα πως σου μιλάω. Γιατί πολλές φορές οι παλιοί άνθρωποι λόγω από την πίστη ντους, λόγω, βλέπανε ή ένα...κάτσε α σου πω μετά μόλις φύγει γιατί δεν είναι...(μου δείχνει με ένα βλέμμα μια πελάτισσα που έχει μπει, την οποία εξυπηρετεί ο μεγάλος του αδελφός). Σου ξαναλέω, θέλω να τα βλέπω. Πήγαινα ας πούμε, το '86, τώρα εντάξει, αυτό δεν είναι τίποτα αυτό...πήγαινα το '86. Καμιά φορά πως δημιουργούνται οι παρεξηγήσεις. Πήγαινα πάνω και βλέπω από μακριά, είχα πάρει το μηχανάκι μου το είχα αγοράσει, πολύ δυνατά φώτα. Και βλέπω από μακριά και γυάλισε κάτι μέσα στη μέση του δρόμου. Και ήταν σα μάτι ζώου, γυάλιζε... Ησηκώθηκε η...Ξέρεις τώρα ήτανε δυο-τρεις η ώρα τη νύχτα. Λέω, «Τι 'ναι». Πάω-πάω-πάω, και τελικά τι ήτανε <...> ένα ζευγαράκι. Τι να σου πω. <...> Τι ήθελα α σου πω, ότι να, άμα πήγαινε άλλος, «Ω, είναι αυτό, ού το ένα». Εγώ το λέω, παρόλο ότι φοβάμαι, έχω το σταυρό πάνω μου, κάνω αυτό το πράμα (σταυροκοπιέται), κάνω στον σταυρό μου, και πηγαίνω. Γιατί λέω ότι αυτό δεν είναι πιο δυνατό, δεν υπάρχει πιο δυνατό, από αυτό. Έτσι είναι η ιδέα μου.

ΚΑΛ17.5. Η σκιά και το ατύχημα που δεν έγινε.

Π.Τ.: Εγώ Γιώργο, πήγαινα μια μέρα και έτρεχα, με το αμάξι. Τρέξιμο όμως, δε ξέρω τι με είχε πιάσει, δηλαδή πατούσα το γκάζι και.

Ν.Τ.: (Θυμάται και θέλει να πει μια δική της ιστορία). Α τελειώσει (δείχνοντας τον Παντελή) και μετά.

Α.Τ.: Α σου τελειώσω, δεν είμαι άνθρωπος της φαντασίας μου-

Ν.Τ.: Πρέπει α το δει, φανερά, α βάλει το χέρι ντου στην πληγή για να καταλάβει. Πες το δικό σου και μετά α σου πω εγώ, θύμησε μου με την κοπέλα του...

Π.Τ.: Κάτι δηλαδή δεν το συνηθίζω να τρέχω, δεν τρέχω ποτέ, έφτασα σε ένα σημείο πίσω από το γήπεδο που, τανε, εκατό χιλιόμετρα. Ήταν αρκετά.

Για το γήπεδο...

Π.Τ.: Ξαφνικά βλέπω μια σκιά να μπαίνει μπροστά μου, και να πατάω φρένο για αν μην την πατήσω αυτήν την σκιά. Δηλαδή ήτανε σα να 'δα άνθρωπο να φεύγει. Και τρελάθηκα για να σταματήσω το αυτοκίνητο, σταματάω, τίποτα, εγώ νόμιζα ότι πάτησα άνθρωπο, γυρνάω δίπλα, ήτανε ένα εκκλησάκι, που είχε σκοτωθεί ένα παιδί-

Ν.Τ.: Του Πλάτση το παιδί, μπροστά.

Π.Τ.: Και τώρα λέω εγώ. Εγώ το 'λεγα, «Σταμάτα», γιατί πάτησα άνθρωπο. Ο άλλος (ο σκοτωμένος) ήτανε γνωστός μου, τον ήξερα. Σκέφτομαι, ότι επίτηδες το 'κανε, γιατί μπορεί παραπάνω να μαρτυρούσα; Με προστάτεψε; Εν ήξερα τι ήταν. (Εν τω μεταξύ ένας πελάτης αφού μαθαίνει γιατί μιλάμε αφηγείται μια στοιχειωμένη ιστορία για ένα στενό σοκάκι κοντά στο σπίτι του. Μιλάει με τον Ε.Τ. κοντά στο ταμείο).

Ν.Τ.: Σε προστάτεψε, ε'μ'ίντα μπου σου καμε το παιδάτσζι, α κάθεσαι εκείνο και εσύ να κάνεις...

Π.Τ.: Πάτησα στραβά χειρόφρενο, ό,τι μπορούσα, φρένα για να σταματήσω, σταματάω εκεί και βλέπω δίπλα το καντηλάκι που άναβε. Ακριβώς από μπροστά μου. Μπορεί παραπάνω να μού σπαγε το λάστιχο και να χτυπούσα, δεν ξέρω τι θα γινότανε.

Ν.Τ.: Σε προστάτεψε το παιδάτσζι, Θεός συχωρέσει το . Ο Αντρέας που ήτο ετσζειπέρα που σκοτώθητσζε, πρωτού σαραντώσει ηγίνιτσζε αυτό.

Π.Τ. Αλλά νομίζω ότι όντα πήγα στη μάνα ντου και στον πατέρα ντου ήτανε οι μέρες του κόλυβού του.

ΚΑΛ17.6. Προστασία από ατύχημα.

M.T.: (Φωνάζει πίσω από την βιτρίνα με τα κρέατα). Το άλλο που παθαμε εμείς, που ήθελες α πάρεις το αμάξι-

N.T.: Αυτό ήτο θαύμα!

Π.Τ.: Αυτό το γεγονός δεν έβγαζε...(μιλούν όλοι μαζί)

M.T.: Δηλαδή ήτανε συμπτώσεις;

N.T.: Τι συμπτώσεις ρε Μιχάλη! Πιστεύετε και λιγάτσκι ότι βοήθησε ο Άγιος Σάββας!

M.T.: (μιλούν όλοι μαζί. Ο Μιχάλης διηγείται το πώς πάλι ο Παντελής σε μια βόλτα που πήγαν μαζί οδηγάει άτσαλα και παραλίγο να καταλήξουν σε έναν γκρεμό. Το μόνο που τους εμπόδισε ήταν ότι το ίδιο πρωί ένα φορτηγό είναι κάνει μια εργασία εκεί κοντά και είχε αφήσει ένα μικρό ανάχωμα πάνω στο οποίο κατέληξαν τα δυο αδέρφια με το αμάξι τους)

ΚΑΛ17.6. Το θαύμα με το σταυρουδάκι.

Π.Τ.: Για μένα το μοναδικό θαύμα που έχει γίνει είναι το ότι, θα το πω, θαύμα για μένα, το πιστεύω. (γυρνάει στον Μιχάλη και του λέει με νόημα, «Ο Άγιος Πατάπιος).

M.T.: Άλλο αυτό!

Π.Τ.: Δεν έχω ξαναδεί άλλο θαύμα. Πάμε το απόγευμα στο Λουτράκι. Το λουτράκι ξέρεις που είναι μια παραλία; Πάμε. Εγώ είχα ένα σταυρό τον οποίο τον είχα σταυρώσει μέσα στον Άγιο Σάββα, κάτω στα Ιεροσόλυμα παντού, κάτω στον Άγιο Τάφο, Βηθλεέμ, σε όλους τους Άγιους Τόπους. Αυτόν τον σταυρό τον πίστευα σα...σα Θεό τον πίστευα.

N.T.: Ξύλενο.

Π.Τ.: Αγοράζω και του Αγίου Παταπίου πάνω που είναι ολόσωμος ένα με το ράσο ντου. Ένα φυλαχτό, τα 'χα μαζί πάντα. Δεν τα 'βγαζα ποτέ. Πάμε στη θάλασσα.

Εγώ για να μην τον χάσω μέσα στη θάλασσα, τον βγάζω, τον δίνω στην αδερφή μου, το βάζει μέσα στο παπούτσι ντης. Εκείνη έπαιζε με τα μωρά το πετούσε από εδώ το πετούσε από εκεί, χάθηκε. Ξεχνιόμαστε. Τρεις η ώρα. Η θάλασσα, τα κύματα βγαίνουνε μέχρι έξω. Όλα τα πάντα. Φεύγει, πάμε στο σπίτι, έντεκα η ώρα το βράδυ εγώ πάω να λουστώ, πα κάνω έτσι, λείπει ο σταυρός μου. Τρελάθηκα. Σηκώνεται πάνω ο πατέρας μου, η μάνα μου, ο γαμπρός μου, λέει, «Που πας;», «Φεύγω, πάω κάτω στην παραλία». Λέει, «Που πας;», το ένα, το άλλο...Μπαίνω μέσα στην παραλία, προσπαθούσα να...νόμιζα ότι είχα χάσει κάτι πολύτιμο, μέσα στη σκόνη, εκεί που πάλεβα-

Πόσο χρονώ είσαι;

N.T.: Δεκαεφτά. Πανελλήνιες ήδωνες. (μιλάει για την ηλικία του την χρονολογία του συμβάντος.

Π.Τ.: Πολύ πριν τις Πανελλήνιες. Τον σταυρό τον έχω πιο λίγα χρόνια, δεκαέξι κάπου εκεί ήμουνα. Γιατί θυμάμαι το περιστατικό.

A.T.: Τελοσπάντω, λέγε.

Π.Τ.: Και...πάλευα, έψαχνα, αγωνία, έκανα, έδειχνα-

N.T.: Κλάμα...

Π.Τ.: Είχα γονατίσει και έψαχνα, είχα πάρει ένα τετράγωνο και έψαχνα. Τα κύματα είχανε ανεβεί πάνω και είχανε κατεβεί μέχρι κάτω, ολόκληρο το απόγευμα μέσα στην παραλία, α βρεις τον σταυρό, λε, τον ξύλινο; Λε, «Δε σε θέλει ο άγιος γι' αυτό τον έχασες» (Κάνει ξεκάθαρο με νοήματα πως αυτό του το έλεγε η μητέρα του). Εγώ εκείνη την ώρα γυρνάω απάνω και βλέπω την εκκλησία του Αγίου Παταπίου. Που είχα το ράσο, ήτανε και το λείψανο εκεί. Λεω, «Άγιε Πατάπιέ μου, τι να σου πω». Εγώ απαγοητεύτηκα. «Βοήθησέ με», του λέω, «να δω με τα δικά σου μάτια».

N.T.: Άγιε μου Σάββα!

Π.Τ.: Και Άγιε μου Σάββα, Άγιε Πατάπιε βοηθήστε με α το βρω. Αλλά εκείνη την στιγμή εγώ απογοητεύτηκα, πάω να σηκωθώ, και περνάει το σκοινί γύρω-γύρω και βρίσκεται ο σταυρός να 'δω πέρα πάνω (πιάνει τον καρπό του δεξιού του χεριού).

N.T.: Ε, ητρελάθητςζε τον τςζοιτούσασι ετςζεί τςζαι έτρεχε, πραγματικά θαύμα.

Π.Τ.: Αυτός ο σταυρός τώρα...

Το είδανε και άλλοι αυτό που λες;

N.T.: Εγώ.

Π.T.: Ήτανε και κάποια άλλα άτομα που ήτανε σε καφετέρια, ήτανε και καφετέριες εκεί, στο Λουτράκι και γελούσανε που τον ήβρα.

N.T.: Γελούσανε που έψαχνες!

Π.T.: Ναι, γελούσανε, μου δώσανε και φακό. Γελούσανε, νομίζανε κάτι χρυσό και αυτό ήτανε ξύλινο.

ΚΑΛ17.7. Δια μέσου του σταυρού που βρέθηκε, γίνεται καλά καρκινοπαθής ο οποίος στη συνέχεια αρνείται να επιστρέψει τον σταυρό στον κάτοχό του.

N.T.: Μετά κατεβαίνει κάτω, ήτανε μια καθηγήτριά του, που είχε κα- είχε άσχημη αρρώστια, μη ντο πεις (εννοεί το όνομα).

Π.T.: Ναι μια καθηγήτρια να περάσει τις εξετάσεις τις και την ανηψά μμου, την Άννα τηνέ βοήθησε για κάτι που είχε πάθει. Δεν είχε αναστροφή.

N.T.: Ε, λοιπό με τον σταυρό αυτόν, τον είχαμε πια...κάτι ιερό. Ε, είπε το περιστατικό αυτό σε μια του καθηγήτρια που πάλευε με καρκίνο δύο χρόνια, ε, και πήγαινε την άλλη μέρα για να κάμει εξετάσεις. Ε...τσζαι εντωμεταξύ ο γιός της ήτανε φίλος με τον Παντελή. Τσζαι ήταν στεναχωρεμένος τσζαι του λέει, ότι έ, «Αύριο θα πάει πάλι πάνω η μάνα μου να κάμει εξετάσεις να δούμε πως έρχεται», τελοσπάντω, «να κάμει εξετάσεις». Το είχε στο πάγκρεας νομίζω. Είχε αδυνατίσει είχε γίνει χάλια. Αυτός λέει, «Ρε τι κάνει, έγω έχω ένα σταυρό που είναι θαυματουργός αλλά δεν μπορώ να τον αποχωριστώ, θα τον πάρει η μάνα σου να τον φορεί, να κάμει τις εξετάσεις, να μας τον δώτσζει. Πάει τέλος η καθηγήτρια τσζαι κάνει τις εξετάσεις, το φορούσε μπροστά της, βγήκαν όλα καθαρά δεν είχε τίποτα, τίποτα-τίποτα-τίποτα, ε...και που να μας τονέ δώσει!

Π.T.: Όταν πήγα να τον πάρω, τον κρατούσε και έκλαιγε.

N.T.: Όχι, όχι (γελώντας). Μετά να πηγαίνω εγώ να βλέπω τον σταυρό, να λέω, «Παναγιά μου φώτισέ την να μου την δώσει». Να λέω διάφορα θαύματα του σταυρού,

γιατί είναι- έχει κάνει πάρα πολλά-πάρα πολλά.

Τον έχεις αυτόνε τώρα;

Π.Τ.: Ναι, τον έχει η αδερφή μου.

Ν.Τ.: Κρυμμένο τσζαι δεν μπορούμε να τονέ βρούμε και λέμε, «Παναγία μου, Παναγία μου»

Π.Τ.: Της τονέ δώσαμε για το μωρό γιατί είχε τώρα κάποιο πρόβλημα αλλά πρέπει να ψάξουμε να τον βρούμε γιατί...

ΚΑΛ17.8. Τρίτο θαύμα σε σχέση με τον σταυρό του Π.Τ.

Ν.Τ.: Θα βρεθεί, γιατί δεν έχει βγει όξω από το σπίτι. Λοιπό, η καθηγήτρια αυτή μόλις λέγαμε για θαύματα του σταυρού, εξεπίτηδες να μας τον δώσει, κάνει έτσι (κρύβει τον σταυρό και τραβιέται πίσω). Ύστερα, λέω της εγώ, λέω του Παντελή, «Καλύτερα να της πάρεις ένα χρυσό σταυρό να της πάεις, Να της πεις, «Δασκάλα πάρε αυτόν να με θυμάσαι, γι' αυτόν δεν μπορώ να στον αφήσω αφού σ'έκανε καλά, δώσε μας τον». Τον πήραμε, τον φέραμε στο σπίτι, δεν ξέρω τι έγινε. Πρωτού, πρωτού γίνει καλά η καθηγήτρια ένας φίλος του είχε ζάχαρο. Τσζαι έλας αυτός ο φίλος του που η αρρώστια αυτή, το ζάχαρο ήταν πολύ σοβαρή γιατί πήγαινε στρατιωτικός. Τον κόψανε. Ο γιός αυτής της καθηγήτριας. Θα τον τελειώνει. Θα τον κόβανε, επιτρέπεται ένας στρατιωτικός να έχει ζάχαρο; Τσζαι να κλαίει, τσζαι να κλαίει, αυτός είχε φωνάξει μεγάλη σχολή τσζαι δεν πήγε για να πάει τη δεύτερη χρονιά να πάει στρατιωτικός. Ναι, τσζαι κλάμα, τσζαι να κλαίει τσζαι να κλαίει τσζαι να μη μιλά τίποτα. Ξαφνικά το είπε στον Παντελή. Όταν ηπήγε να κάμει εξετάσεις του δίνει τον σταυρό, τσζαι βγάζουνε τίποτα τσζαι είναι τώρα μια χαρά τσζαι είναι τώρα μέσα στη σχολή.

ΚΑΛ17.9. Ο ουράνιος σταυρός του Αφεντούλη.

Α.Τ.: Εγώ πείστηκα με τον θάνατό μου. Άμα σου πω κι άλλο πράμα, α στα πω, άμα θέλεις πέστα αλλά μην πεις το όνομά μου γιατί ένταξει... Αυτά είναι προσωπικά, έχω δει δύο πράματα, πάνω στο θέμα της πίστης. Ήτανε έφτά η ώρα, βγαίνω και

κάνω...τελείωσα να φάνε τα ζώα, ήπηναινα πάνω στο σπίτι α δω τη μάνα μου. Πήγαινα στο σπίτι, τελείωνα πήγαινα στο σπίτι. Άμα ήγκαψα από το Άργος εκεί στο γυρισμό, βλέπω ένα άστρο. Μου ήκανε εντύπωση. Και πήγα και έτσι και έβλεπα έτσι (ψηλά). Τώρα, τι είναι αυτό; Λέω, «Εντάξει, το βλέπω».¹² Σε κάποια στιγμή το άστρο γίνεται ένας σταυρός, αυτός που είχε εμφανιστεί...εδώ...¹³ Αυτός ο ίδιος σταυρός είχε εμφανιστεί πάνω από ένα μοναστήρι το '24 με την ανταλλαγή του παλιού με το νέο ημερολόγιο. Ήτανε ένας σταυρός έτσι και έτσι, αν τον έχεις δει. Και το βλέπω εγώ αυτό, καταλαβαίνεις άμα δεις τέτοιο πράγμα, ε, τι αισθάνεσαι. Σηκώνομαι που λες Γιώργο, τρέχω πάω στη μάνα μου. «Μαμα! Μαμά! Δες, δες εκεί πέρα πάνω». Λέει, «Τι 'ναι», λέω, «Δες τον σταυρό εκεί πέρα πάνω!»

Αυτό πως ήτανε, ας πούμε;»;

Α.Τ.: Έτσι και ένα ακόμα, αυτό αλλά ήτανε έτσι...

Πλαγιασμένο.

Α.Τ.: Ναι. Έτσι όπως το βλέπουμε, όχι έτσι όρθιο. Έτσι. Και μόλις το βλέπω αυτό, Γιώργη... «Μαμά», λέω, «δες το, δες το, δες το!». Και αρχίζει και βάζει τα κλάματα, λέει, «Δεν είμαι ικανή εγώ, δεν είμαι άξια, λέει ο Χριστός εγώ». Και εγώ το έβλεπα για τουλάχιστον δέκα λεπτά. Μετά εξαφανίστηκε. Ε. Πριν... εξαφανιστήκε αυτό που είδε...σπούδασα...ένα άλλο που είδα πολύ έντονα, σπούδασα.

Αυτόν τον σταυρό τον είχες δει από πουθενά, σαν...σύμβολο;

Α.Τ.: Τον είχα δει μικρός, είχα ένα ημερολόγιο πάνω που αυτό, γιατί μετά ρώτησα και έμαθα τι είναι αυτός ο σταυρός, αυτός το σταυρός εμφανίστηκε δεν ξέρω,

¹² Μιλάει πολύ σιγά για να μην τον ακούν οι διερχόμενοι πελάτες. Αυτό σε συνδυασμό με την κίνηση στο κεντρικό δρόμο έξω από την εκκλησία του Χριστού κάνει την μαγνητοφώνηση πολύ δύσκολη)

¹³ Πιάνει το σημειωματάριο μου που το είχα κλειστό πάνω σε ένα τραπέζακι με τους καφέδες μας. Μου ζητάει με κίνηση του χεριού ένα στυλό. Του δίνω γρήγορα έναν μαύρο στυλό και γυρνάω σε μια λευκή σελίδα. Αμίλητος σχεδιάζει το εξής σχήμα, πρώτα όρθιο και έπειτα παρακάτω στην συζήτησή μας, σαν διευκρίνιση, με δικό του, κόκκινο στυλό που πιάνει πάνω από τον πάγκο, έναν άλλον

σταυρό, «πλαγιασμένο».

πάνω στο μοναστήρι στο Σινά, δεν ξέρω, α το δω και θα στο δείξω. Το είχα δει αλλά μετά που τους εξήγησα πως είναι αυτός ο σταυρός, τον ζωγράφησα μου ότι αυτός ο σταυρός ηπαρουσιάστηκε το '24, '23, δε θυμάμαι, που είχε γίνει το σχίσμα παλαιού ημερολόγιου με καινούργιο ημερολόγιο. Γιατί το παλιό ημερολόγιο έγινε...το Γρηγοριανό...

ΚΑΛ17.10.– Το τσεκούρι του Αρχάγγελου.

N.T.: (Φεύγει). <...>Το Σαββάτο θα σου πω πολλά. Θα βάλω την καλογριά και να μου πει και θα σου τα μεταφέρω. Να μου θυμηθείς να σου πω για το τσεκούρι, ησκότωσε, τον είδαν τον Αρχάγγελο που λεε, «Τώρα θα δεις τι θα της κάμω». Να το θυμηθείς α στο πω, εντάξει; <...>

ΚΑΛ17.11. Το όραμα στον ναό κατά την διάρκεια ενός γάμου.

A.T.: Και πάω που λες Γιώργο, τώρα εντάξει, δεν μου αρέσει να τα λέω αυτά γιατί εντάξει, θέλω να είναι προσωπικά αυτά, μα για αυτό σου λέω, να τα πεις. Μετά. Αυτό που είδα στη Γιουγκοσλαβία. Ήμουν αικοσιενός χρονώ, τώρα είμαι σαράντα.

Σπούδαζες στη Γιουγκοσλαβία;

A.T.: Ναι, Θεολογία. Ε...φεύγω και μπαίνω μέσα στην εκκλησία και εκειπέρα γινότανε ένας γάμος. Από περιέργεια, ξέρεις, όταν βγαίνεις, ξέρεις ήτανε η πρώτη φορά, θες να δεις πως γίνεται. Πως είναι όλα τα έθιμά τους, αυτοί, βγαίνει και το ζευγάρι και πάει στην εκκλησία από το πρωί τους έχουνε δεμένους με ένα μαντήλι. Και μετά γίνεται ο γάμος. Εγώ φεύγω μπροστά, καθίζω μόνος μου και μάλιστα, καθίζω μπροστά βρίσκω ένα χαλάκι και καθίζω πάνω στο χαλάκι, γιατί είχε κρύο εκειπέρα μείον δεκαπέντε, μείον δέκα βαθμούς πάγο, παγώνουν τα πόδια. Πηγαίνω εκεί και καθίζω μπροστά μόνος μου. Αποκόπηκα τελείως. Δηλαδή καμιά σχέση με κανέναν άλλο. Καμιά, έβλεπα εκεί. Καμιά σχέση! Και παρακολουθούσα γιατί είχε και δεσποτάδες εκειπέρα, είχε καμιά δεκαριά παπάδες και δεσπότη. Τη στιγμή που γίνεται «τα σα εκ των σων», είναι κάτω ο δεσπότης, είναι ο παπάς μόνο, λέει το «Πιστεύω» και κάνει αυτό το πράγμα (μιμείται

τον λεγόμενο «αέρα» που κάνει ο ιερέας με το αντιμήσιο πάνω από την Αγία Τράπεζα). Μετά ο καθένας από μια γωνία, είναι από κάτω ο δεσπότης και του κάνουν έτσι («αέρα»). Έτσι όπως καθόμουνα, σου λέω, δεν ήμουνα στην εκκλησία, μετά συνήλθα, αλλά αυτό δεν το 'παθα από την αρχή της εκκλησίας, το 'παθα εκείνη την στιγμή. Βλέπω και έρχονται κάτω τρία φτερουγίσματα. Από πάνω δεξιά. Κατεβαίνουνε Αγγέλοι. Εγώ έτσι, το 'βλεπα. Σου πα, δεν ένιωθα καν ότι βρισκόμουνα εκεί. Μόλις τελειώνει ξαναβλέπω πάλι τρία φτερουγίσματα και φεύγουνε από το ίδιο μέρος. Εγώ ξαφνικά αρχίζω και νιώθω ότι...έρχομαι ξανά στα καλά μου. Δεν βρισκόμουνα καθόλου, πώς να στο πω. Μόλις τελειώνει η εκκλησία, επειδή ήμουνα, σου λεώ ξανά, είμαι άπιστος, καλό είναι, κακό δε ξέρω, λέω κάτι που το σκέφτομαι θέλω να είναι πολύ, να είναι σωστό, όχι της φαντασίας μου. Πηγαίνω δίπλα και λέω, μήπως έχει καμιά πόρτα και άνοιξε κάνας την πόρτα και μπήκε φως μέσα. Τίποτα. Και ήτανε τα φτερουγίσματα γιατί λένε, όχι λένε, έτσι είναι, για να γίνει σώμα και αίμα του Χριστού, ότι το άρτο και το οίνος κατεβαίνει κάτω Άγγελος Χριστού (sic). Κάτω, για να μπορεί να το ευλογήσει. Μιλάμε το είδα, δεν υπάρχει πιο...ένα πράγμα...<...>Δε ξέρω...καλό...έχω χάρισμα και μου τα δείχνει...αλλά από τότε έχω να δω, έτσι. Και μικρός ξέρεις τι άλλο έβλεπα; Αυτό που ήτανε να γίνει το έβλεπα στον ύπνο μου.

ΚΑΛ17.12. Επίθεση του Διαβόλου σε μια ολόκληρη οικογένεια που βρίσκεται κλεισμένη στο σπίτι.

N.T.: Είχε γκάτι, που ήτανε πολύ...δεκαέξι χρονώ ήμουν τότε, η νύφη μου ήτανε νιόπαντρη και ο άντρας της έλειπε στην Αυστραλία, κοιμόμαστο σε ένα δωμάτιο, η μια είχε το κρεβάτι εδωπέρα, η άλλη είχε το κρεβάτι εδωπέρα (δείχνει στα πόδια της και έπειρα λίγο πιο εκεί). Πέθανε η Βουβαλίνα, αυτή η πλούσια που είχε κάνει όλα τα...

Η Κυρά.

N.T.: Ναι, η Κυρά, ε και ήρτε η γειτόνισσα μας και η μάνα μου πήγε εκεί να ξημερωθεί μαζί με την παπαδιά, του παπά της ενορίας, τη γυναίκα. Φεύγοντας από τον νεκρό, της δώκανε της παπαδιάς έναν τύπο και ανάμα. Ο τύπος είναι ψωμί, έχει πάνω

τον σταυρό χαραγμένο, δεν μπορεί να πλησιάσει ο Διάβολος. Εάν ήτο χωρίς τύπο και αυτό, τι θα τους ήκανε; Μόλις φεύγει η παπαδιά και κλείνει την πόρτα η μάνα μου, τότες ήτανε με τα κοντομίρια από πίσω, εγώ, σου 'πα τότες δεκαέξι χρονώ τώρα είμαι εξήντα έξι, ε, αρχίζει να...να...χτυπάει το σπίτι, να βουίζει, να μουγκρίζει 'πο 'πόξω, γιατί είχε απομακρυνθεί πια η παπαδιά με τον τύπο, και με τη σφραγίδα του Χριστού πάνω και με όλα αυτά τα αγιωτικά που της δώκανε για τη ψυχή της γυναίκας, που θα 'κανε την άλλη μέρα λειτουργία ο άντρας της. Και να φωνάζει αυτός 'πο πόξω, και να μουγκρίζει...η μάνα μου η κακομοίρα δεν μπορούσε να ορθώσει λέξη, ηφώναζε, «Πάτερ ημών ο έν τοις ουρανοίς», και να μπλέκεται η γλώσσα της να γίνεται κόμπος να μην πηγαίνει παρακάτω. «Υπεραγία Θεοτόκε σώσον», «Κύριε Ιησού Χριστέ τσζ' ελέησόν με», όλους τους Αγίους, «Τελικά τη να σου κάνω», (με σφιγμένα δόντια και με θυμό),λεει, «Τι να σου κάνω». Εγώ με τη νύφη μου είχαμε μείνει έτσι (ανοίγει διαπλάτα τα μάτια της και μένει ακίνητη), ο πατέρας μου άντρας, γιατί οι άντρες δεν πιστεύουνε, δεν μπορούσε να συνέλθει. Μέχρι τώρα το θυμόμουνα. Και ύστερα λέω, «Μα είναι δυνατόν, να παρουσιάζεται αυτός τσζαι να...μήπως είναι της φαντασίας μου; Μήπως τόσα χρόνια...» Ήρθε η νύφη μου από την Αυστραλία τσζαι το μόνο που θυμότανε ήτανε αυτό. «Θυμάσαι που ο Διάβολος κυνηγούσε την παπαδιά τσζαι την μαμά, τσζαι ευτυχώς», λε, «ημπρόλαβε τσζαι είπε κάποιες προσευχές».

Δηλαδή όλοι μες στο σπίτι το είδατε αυτό;

N.T: Όλοι μέσα στο σπίτι το ζήσαμε τόσο έντονα που δεν μπορείς να φανταστείς. Είναι, είναι πολύ...όνταν σε βλέπει τσζαι είσαι κοντά του (στον Θεό) παρουσιάζεται πάρα πολύ, βλέπεις την παρουσία ντου. Χριστός τσζαι Διάβολος που δεν μπορεί να κάμει τίποτα ο Διάβολος, είναι λεοντάρι χωρίς δόντια δεν μπορεί να κάνει όνταν είσαι κοντά στον Χριστό, αλλά δεν θα κυνηγήσει έναν δικό ντου, έναν δικό ντου τον αφήνει. Θα κυνηγήσει έναν που προσπαθεί να είναι κοντά στην Εκκλησία. Και πρώτοι τέτοιο άνθρωποι υπήρχαν πολλοί, και συμβαίνανε πάρα πολλά τέτοια, αμέτρητα (δίνει ιδιαίτερη έμφαση) τέτοια.

ΚΑΛ.17.13. Αυτό που κυνηγούσε τον βοσκό.

N.T.: Ο άντρας μου μια φορά πήγαινε στα Σκάλια. Για να πάρει ζώα. Ε και πέρασε από ένα μέρος που εκεί είχαν σκοτωθεί. Αυτό μπορεί να ήταν ο Διάβολος, μπορεί να ήταν οι κακοθανατισμένοι, αυτοί που σκοτώθηκαν, κάποιοι Ιταλοί που είχαν σκοτώσει εκείπέρα, <...> (Οι γιοι της παρεμβαίνουν και την προτρέπουν «να μην μου τα λέει» αλλά να πάμε να μιλήσουμε «πάνω», στην περιοχή Φλασκάς, στον πατέρα τους για να μου τα ανιστορήσει ο ίδιος καλύτερα «την προσωπική του εμπειρία». Δυστυχώς ο Μ.Τ. αρρώστησε και από τότε δεν έχει αναρρώσει. Δεν μου δόθηκε η ευκαιρία να του μιλήσω αν και το προσπάθησα). Ο Μιχάλης...την άκουσα πάλι χτες που την διηγότανε σε έναν από εκεί πάνω στα Σκάλια. Λοιπόν πήγαινε πάνω στα Σκάλια και ήταν μεσημέρι. Τον Μαΐο, παρουσιάζονται στην Κάλυμνο, παρουσιάζονται πολλά τελώνια. Δηλαδή δεν ξέρω πως το 'χουμε εμείς, έχουμε μια παροιμία που λέει,

Του Μα....

(παρεμβαίνει ο Α.Τ. και τις θυμίζει τους στίχους)

A.T.: *΄Πο του Μα το μεσημέρι*

Φυλάχτου τα τελώνια

Όλο το καλοκαίρι.

N.T.: Να φυλάγεται από του Μα το μεσημέρι, που είναι ο Μάϊος, γιατί γυρίζουν τα τελώνια όλο το καλοκαίρι. Λοιπό. Τσζαι μετά, ο Μιχάλης μου όταν προχωρούσε έτσι, βλέπει μια σπηλιά εκεί που είχαν σκοτωθεί άνθρωποι. Αυτός τώρα, ήταν νεός, νόμιζε ότι δεν του κάνει τίποτα κανένας, δεν φοβήθητςζε, δεν έβαλε στο μυαλό ντου, τον αρχίζουνε από 'πίσω να τον κυνηγούνε μυιές σε απόσταση ενός μέτρου. Αλλά εμείς λέμε ότι αν σε κυνηγάει κακό, μη στρέψεις πίσω. Ούτε να γυρίσεις το πρόσωπό σου, να προχωρείς συνέχεια. Να προχωρείς (ήρεμα ειπωμένη συμβουλή και έπειτα λαχανιασμένος ρυθμός διήγησης). Αυτός προχωρούσε, άρχισε να προσεύχεται από μέσα του, τον κυνηγούσαν-τον κυνηγούσαν-τον κυνηγούσαν οι μυιές, μέχρι που έφτασε στα σπίτια. Μπήκε εκείπέρα, δεν μπορούσε να ανασάνει, λέει, «παρβα-Αντώνη, αυτό το πράγμα μου συνέβηκε στο δρόμο». «΄Πο τσζει ήβρες ρε α πάεις, μέρα μεσημέρι», του κάνει; «Ετσζειπέρα εν ησκοτωθήκασι παιδιά; Αυτό είναι»,

λε, «οι κακοθανατισμένοι», λέει, «κυνηγάνε». Κατάλαβες;

ΚΑΛ17.14. Ο στρατός από ψυχές πλησιάζει στο αλώνι.

Ν.Τ.:Εντωμεταξύ πάνω σε αυτό, στου Μα το μεσημέρι, σου είπα, έχω μια φίλη μου, γιατρό, που κάθε Σαββάτο μας πηγαίνει στην Αγία Κατερίνα. Στην Αγία Κατερίνα είναι μια καλογριά. Εγώ αυτά που σου λέω τώρα, τα είχα ακούσει και από την θεία μου που ήτο καλογριά στην Αγία Κατερίνα. Αλλά η θεία μου πέθανε και όλα μου φαίνονται πως είναι της φαντασίας μου γιατί όλα είναι παράλογα.

Τσζαι πολύ παλιά ε;

Ν.Τ.: Ναι, αυτό είναι πολύ παλιά είναι όταν ιδρύθηκε το μοναστήρι που είχε μεγάλη φτώχεια τότε τα μοναστήρια, δεν είναι όπως σήμερα. Τσζαι οι καλογριές λέθανε, σπείρανε, θερίζανε, μόνες τους, που κάνανε το αλώνι, το αλώνι είναι ένα στρογγυλό πράγμα που βάζουν μέσα το σιτάρι και οι καλόγριες πορπατούσανε με τα πόδια έτσι 'πο 'πάνω και το ξεχωρίζανε. Έτσι ξεχώριζε μπρότα το στάρι από το...το καλό στάρι από το άχυρο. Λοιπόν ήτανε όλες οι καλογριές και ήτανε και η ηγουμένη που ήταν αγία ψυχή, ε...και...μέχρι τώρα μάλλον θα αγιάσει αυτή γιατί τα λείψανά της ευωδιάζουν, πάεις να προσκυνήσεις και βγάζουν μια δικιά τους μυρωδιά. Λοιπόν ήτανε όλες οι καλογριές εκείπέρα και ήτανε η μάνα τους. Τους προστάτευε. Το μεσημέρι τους λέει, «Πηαίνεται να φάτε μια μπουτσζά ψωμί και 'γω θα περιμένω εδώ, στο αλώνι μέχρι να γυρίσετε». Όταν είσαι μες το αλώνι, όταν είναι στρογγυλό τσζαι είσαι μέσα στο αλώνι, δεν σε πειράζει ο Διάβολος. Ετσζεί πέρα που καθότανε βλέπει από μακριά να έρχεται ένας στρατός, ένας στρατός, από ψυχές. Αυτή δεν τρόμαξε μονάχα στάθηκε στη μέση του αλωνιού, γνώριζε, γνωστοί και άγνωστοι που είχανε πεθάνει από παλιά, ε...τσζαι έλεγε, «ο Θεός συγχωρέσει σας» ήκανε τον σταυρό ντης τσζαι έλεγε, «ο Θεός συγχωρέσει σας», άμαν ήξερε το όνομα, «Θεός συγχωρέσει σε Θεοφίλη, ο Θεός συγχωρέσει σε Μαρία». Του έλεγε με τον όνομα όσους ήξερε γιατί είχε και άλλους. Αυτοί θέλανε συχώριο. Γιατί ο Μάιος είναι για τους νεκρούς. Και θέλανε συχώριο από την γυναίκα αυτή που ήτανε αγία. Και τους συχώρεσε όλους και περάσανε από μπροστά της και έφυγε. Μετά κάθησε, δεν μπορούσε να πάρει αναπνοή, ήρθανε οι καλογριές, ε..., «Γερόντισσα, γερόντισσα γιατί έργησες έτσι πολύ;». Τους είπε τι είχε

συμβεί. Κατάλαβες;

ΚΑΛ17.15. Το λύσιμος και το δέσιμο στην εξομολόγηση.

Ν.Τ.: Να σου πω και κάτι άλλο που συνέβηκε πάνω στην εξομολόγηση; Γιατί όλα αυτά μας τα λέει η καλογριά. Που τα 'ζησε, είχε πάει εφτά χρονώ παιδάτσζε στο μοναστήρι, αγνή ψυχή, δεν μπορώ να σου πω...μόνο που θα δεις την μορφή ντης θα καταλάβεις τι άνθρωπος είναι. <...>Λοιπό αυτή η καλογριά μας διηγήθηκε γιατί έχει ζήσει πάρα πολλά πράγματα θαυμαστά στην περίοδο που είναι εξήντα δύο εξήντα τρία, πόσα είναι, και έχει πάει από εφτά χρονώ.¹⁴ Μα είχε ένα γέροντα στην Αγία Κατερίνα, ο οποίος ήταν πολύ καλός Γέροντας, εξομολογούσε τους Καλύμνιους όλους. Πηγαίνανε εκείπέρα και εξομολογούνταν. Αλλά πρώτα, στην παλιά εποχή, οι γέροντες, δεν έλεγαν, όπως είναι τώρα οι πνευματικοί, ελαστικοί, και...τι να κάνουν οι άνθρωποι, δεν μας βάζουν πολλές τιμωρίες ενώ μπρότα, τους έλεγε, «Αυτόν τον κάνονα θα κάνετε», αναλόγως όπως έκρινε εκείνος, «Και μετά θα ρθείτε να σας συχωρέσει να κοινωνήσετε». Το 'καναν οι άνθρωποι. Αυτός είχε μπολλά πνευματικά παιδιά. Και είχε ένα παιδί πνευματικό ντου που ταξίδευε. Ήτονε θαλασσινός. Μπρι τρεις μέρες, <...> (Έρχεται ο αδερφός μου για να με πάρει. Γίνονται συστάσεις. Η Ν.Τ. καταλαβαίνει πως είμαι Καλύμνος, μαθαίνει τα γονικά μου και λέει χαρακτηριστικά, ενθουσιασμένη: «Εσύ, δεν είναι ανάτσζη να σου λέω πολλά-πολλά για τους Καλύμνιους, τα ξέρεις πιο καλά 'πο τσζείνους, τη θεία σσου την Κατερίνα να ρωτήσεις α σου πει ένα σσωρό). Λοιπό, αυτή η καλογριά, Ισιδώρα τη λένε, μας ηδιηγήθηκε αυτό το οποίο είναι πολύ θαυμαστό, ας πούμε. Ήρθε και η Κατερίνα η γιάτρισσα μαζί μμας τσζαι αυτή τα λέει αυτά τα πράματα.¹⁵ Λοιπό φτος ο καλόγερος ξομολογούσε όλα τα παιδιά. Ένα μπαιδί

¹⁴ Έχει χτυπήσει το κινητό μου. Μιλώ για τέσσερα λεπτά. Όταν την καλώ να συνεχίσει νιώθει την ανάγκη να κάνει ξανά την εισαγωγή της επαναλαμβάνοντας τα ίδια πράγματα.

¹⁵ Είναι εμφανές το ότι από τότε που μαθαίνει πως είμαι Καλύμνιος, αρχίζει να μιλάει πιο βαρύ ιδίωμα. Τα σύμφωνα της διπλασιάζονται σε ένταση, τα φωνήεντα ανοίγουν. Βλ. και παρακάτω που σχολιάζει το ότι ήταν επιφυλακτική, προσεκτική «Προσεχα τσζαι εγώ να φερθ...αφού είσαι ξένος, καλύτερα, αλλα εν είσαι ξένος».

ήτο θαλασσινός, δε ντο ξομολογούσε. Ξομολόγησέ ντο αλλά όνταν ήρτε η ώρα του για να πεθάνει, το 'ξερε. Παρουσιάστητςζε, φαίνεται, η Παναγία και, αυτή την μέρα θα πεθάνει, του 'πε. Τςζαι αυτός ηφώναξε τις καλογριές τςζαι είπε, «Φωνάξετέ μου γρήγορα όλα τα πνευματικά μου παιδιά. Να 'ρθουν εδωπέρα να τα λύσω». Δηλαδή να τους λύσει να τους συγχωρέσει, να μην κάνουν πια τον κανόνα. Γιατί αυτός ο πνευματικός που θα σου βάλει τον κανόνα, αυτός πρέπει να στον λύσει. Άλλος δεν είχε το δικαίωμα. Έρχεται που λες, γιέ μου, τα παιδάτςζα, όλοι, τα πνευματικά του παιδιά, τα 'λυσε, ε, μετά πέθανε. Αλλά το πνευματικό ντου παιδί που ταξίδευς, ε ντο λυσε. Πως ήθελε να το λύσει; Ταξίδευε μακριά. Δεν πήγε να του περάσει συχωρητική ευχή για να του λυθεί η αμαρτία του. Αλλά δεν έχει το δικαίωμα τώρα κανένας άλλος πνευματικός να τονέ λύσει. Αυτός ήρθε, απελπίστηκε, έκλαιγε, πήγε σε όλους τους πνευματικούς, λε, «Δεν έχουμε το δικαίωμα να στο λύσομε. Ο πνευματικός σου πέθανε, δεν ξέρω, πήγαινε στο δεσπότη». Ο δεσπότης τότε ήτο ο Ισίδωρος. Του λέει, «Δεσπότη μου, το τςζαι το συνέβη, ταξίδευα στα καράβια, τώρα τι θα γίνει;». Προσεχα τςζαι εγώ να φερθ...αφού είσαι ξένος, καλύτερα, αλλα εν είσαι ξένος.

Κόμα πιο καλά τώρα. (γελάμε)

Ν.Τ.: «Τι θα κάμω», λε, «Δεσπότη μου, Ισίδωρέ μου». Λε, «Ούτε 'γω», λε, «μπορώ να σε λύσω. Σε έδεσε εκείνος», λέει, «τώρα δε ξέρω τι μπορώ να κάμω, θα κάμω προσευχή. Στάσου! Στάσου! Κάτσε». Πιάνει, παίρνει ένα φάκελο και μια κόλλα χαρτί και λέει, «Πες μου την αμαρτία σσου». Είπε ντου την αμαρτία ντου, την έγγραψε απάνω. Την σταύρωσε, την έκλεισε μέσα στο φάκελο, μπροστά του, του τη δώνει, του λέει, «Θα πάρεις αυτό, θα πάεις στην Αγία Κατερίνα, όποιο και να δεις στον δρόμο, όντα θα πηγαίνεις στον τάφο ντου, δε θα του μιλήσεις». Λε μμας η καλογριά, «Βλέπουμε τςζαι 'μει το παλλικάρι που 'ρτε κάτω, πέρασε 'πο μπροστά μας, ε μμας μίλησε, ε μμας είπε λέξη. Ούτε καλημέρα ούτε καλησπέρα, πέρασε από μπροστά μας κάτω η τςζεφαλή, πήγαινε στον τάφο του Γέροντα. Και πήγε ήκατσε πολύ ώρα», λε, «κειπέρα, να προσεύχεται τςζαι να κλαίει, να προσεύχεται τςζαι να κλαίει, λέμε, μα Παναγιά μου», λε, «τόσο πολύ του στοίχησε που πέθανε ο Γέροντας;» «Μετά 'πο λίγο », λε, « κούω φωνές. Συχώρεσέ μμε, συχώρεσέ μμε!». «Τι συμβαίνει», του λένε οι καλογριές, πολλές μαζί τςζαι αυτή που μας τα 'πε τώρα. Λέει, «Τι συμβαίνει », λέει, «

αδερφές; Δε μπορούσα », λέει, « εγώ να μου συχωρήσει κανένας την αμαρτία που ήτανε μεγάλη. Ο Δεσπότης όμως, μου 'πε να κάμω αυτό». Που σου 'πα τώρα, να πάρει τον φάκελο με την αμαρτία, να τον βάλει πάνω στον τάφο και να προσευχηθεί να πει, συχώρεση από τον πνευματικό, με πόνο καρδιάς δηλαδή όχι ψεύτικα και τέτοια. Αυτός το αισθανότανε. Για να κάνει τέτοιες κινήσεις, το αισθανότανε. «Λοιπόν και εκείπέρα που προσευχόμουνα, ακούω ένα μπαμ από μέσα από τον τάφο, το γράμμα πήγε ψηλά-ψηλά-ψηλά-έπεσε κάτω λευκό. Με τη συχώρεση πάνω. Με συχώρεσε», λε. Κατάλαβες. Που να σου πει αυτή η καλογριά, που να σου πει!

ΚΑΛ17.16. Ο Διάβολος προσπαθεί να πάρει μαζί του την μοναχή.

N.T.: Το κυνήγημα που τους κάνουνε! Είχε πάει μια καλογριά που είχε μια ζωή, είχε κάποιον, δεν την πήρε, και μετά αυτή από τον πόνο ντης πήγε καλογριά, όχι ότι είχανε ας πούμε, τους σημερινούς δεσμούς, έτσι , ας πούμε είχε μια ιδέα και παρουσιοζότανε μπροστά της ο διάβολος με την μορφή ντου, λε, «Κολούθησέ με», για ξέρω 'γω τι αλλά ο Χριστός την προστάτευε, μόλις πήγαινε στην πόρτα της Αγίας Κατερίνας ήτανε να βγει όξω εξαφανιζότανε. Να συνερχότανε τσζαι πήγαινε μέσα τσζαι αυτός ήλεγε, «Πάλι με νίκησε ο Ναζωραίος». Κατάλαβες; Μεγάλα πράγματα που δεν μπορώ τώρα να θυμηθώ να διηγηθώ. Έλα τσζαι στο θείο, κάτι θα σου πει.

ΚΑΛ17.17. Η νεκρή μητέρα εμφανίζεται στην μοναχή που δεν μπορεί να βρίσκεται κοντά της.

N.T.: Αλλά αυτή η καλογριά μας έχει πει πράγματα... Α ένα που της συνέβηκε ετσζείνης, μόνο το όνομα να σβήσεις μονάχα, γιατί δεν είναι...ναι. Αυτή είχε μια μάνα. Είχε τέσσερις κόρες που λείπανε όλες στην Αυστραλία. Είχε τους γονείς της δηλαδή είχε. Λείπανε όλοι τους στην Αυστραλία. Η καλογριά δεν είχε διτςζαίωμα όντα θα πάει στο μοναστήρι να πηγαίνει στον κόσμο μέσα να βλέπει τους δικούς της, δεν είχε...πήες στο μοναστήρι, πήες στο μοναστήρι. Ητελείωσε. Αυτή ήτο μοναχή της. Τσζαι ήτανε μια γυναίκα καλή. Στη ζωή που την ξέραμε ήτο γκαλή. Αλλά στα τελευταία τα είχε χάσει

και έβγαινε έξω και γύριζε έτσι μοναχή της, οι κόρες τις οι άλλες ήταν στην Αυστραλία. Τσζ'ήτο ολομόναχή της, περιφρονεμένη. Με τον άντρα ντης που ήτο πολύ πιο μεγάλος από εκείνη, και δε μπορούσε να τα φέρει πέρα. Λερωνότανε πάνω της, τα πιανε δηλαδή, το μυαλό ντης σε άλλη κατάσταση τσζαι είδε μεγάλη περιφρόνηση που ντο γκόσμο. Όπου πήγαινε, ας πούμε, τσζαι αυτή να κλαίει τσζαι να οδύρεται. «Τριάντα γριές», λε, «εξυπηρετώ », λε, « Χριστέ μου, δεν μπορούσα τσζαι εγώ την μάνα μου να την εξυπηρετήσω;». Έκλαιγε. Τσζαι δεν επιτρέπεται, λε, ξέρω 'γω, οι νόμοι του μοναστηριού είναι αυτοί, ε μπορώ να τους ξέρω εγώ. Εντωμεταξύ αυτή, καθότανε μια Μεγάλη Πέμπτη και παρακαλούσε την Παναγία, να την πάρει τη μάνα ντης, να την ξεκουράσει. Τσζείνη την ώρα, καθότανε όπως καθότανε στο θρονί και ξαγρυπνούσε κοντά στο Χριστό, στον Εσταυρωμένο, βλέπει την μάνα ντης τσζαι μπαίνει μέσα, αυτή ήτανε αλλοιού κόσμου. Φορούσε ένα άσπρο φόρεμα, μες το κεφάλι είχε λουλούδια της αμυγδαλιάς, και εδώ πέρα (δείχνει το στέρνο της) ένα μεγάλο σταυρό. Λε, «Ουουου, καλέ μάνα τι είναι αυτό το φουστάνι το άσπρο που φορείς », λε, « Που το βρήτσζες; «Α », λε, « κόρη μου» ήστζσέφτει τώρα αυτή ότι θα της το ήβαλε καμιά για να την καθαρίσει γειτόνισσα τσζ'ηπήρε δρόμο τσζ'ηπήε πίσω στην Αγία Κατερίνα τσζ'ηβρήκε την γκόρη ντης αλλά δε σκέφτηκε, πως είναι τώρα μεγάλος δρόμος για να 'ρτεις πίσω. «Ρε μάνα », λε, «με αυτό το φουστάνι ήρθες;», λε. «Από πέρα », λε, « τι είναι αυτά τα πράματα », λε, « μάνα; Τσζαι που το βρες; », λε, λε, «Μου το 'βαλε η περιφρόνηση που 'νίωσα στη ζωή». Δηλαδή ό,τι αμαρτίες τσζαι να 'χεις, όταν ταπεινωθείς τσζαι περιφρονεθείς, συχωρούνται όλα. 'Ασε βέβαια που ήτανε κοντά στο Χριστό που είχε κόρη καλογριά, ε...και εντωμεταξύ εκείνη την ώρα εκείνη εξαφανίστηκε, εκείνη συνέρχεται και λέει στην αδερφή, «Αδερφή αυτό τσζαι αυτό είδα τώρα, την μάνα μου, μπρι λίγο τσζαιρό», «Αχ », λε, « Χριστέ μου », λε, « δε την αυτό...δεν τηνέ ξεκουράζεις;». Δεν επιτρεπότανε να της το πει η αδερφή αλλά επειδής έκλαιγε και παρακαλούσε τον Χριστό να ξεκουράσει τη μάνα ντης, λε, «θα σου πώ κάτι », λε, « αδερφή, η μάνα σου πέθανε το μεσημέρι». Την ώρα που καθότανε τσζαι έβλεπε τον σταυρό τσζαι την είδε. Δηλαδή η ψυχή είναι σωσμένη.

ΚΑΛ17.18. Μια απόρρητη περίπτωση μαγείας.

N.T.: Εντωμεταξύ σα...όχι αυτό δεν επιτρέπεται να το πω γιατί είναι λίγο οικογενειακό. Αλλά αυτό εντάξει. Αυτό είναι πολύ θαυμαστό που 'μου πε, αλλά είναι οικογενειακό αυτό. Μπορώ να στο πω εκτός αυτού και να το γράψεις εσύ με άγνωστα...με άλλα ονόματα. Α το σβήσεις, μόνο να το θυμάσαι.

ΚΑΛ.17.19. Αυτό που κυνηγούσε τον βοσκό.

Ο Π.Τ.: (Ο Π. είχε φύγει για να κάνει μια παράδοση, Όταν γύρισε, η μητέρα του μου είχε ήδη μιλήσει για την περιπέτεια του άντρα της, Μιχάλη, στα Σκάλια. Όμως ο Π. δεν το γνωρίζει και μου λέει την δική του εκδοχή της ιστορίας. Όπως μπορεί να καταλάβει κανείς, ο κάθε αφηγητής έχει μια ορισμένη γκάμα γουλιασμένων τα οποία λίγο-πολύ επαναλαμβάνει σε σημείο να γίνουν πολύ γνωστά στον κύκλο του. Η περιπέτεια του Μιχάλη είναι πασίγνωστη και απολύτως πιστευτή από την οικογένειά του).

Π.Μ.: Στο βουνό πάνω. Έχει γκρεμούς και κάτι παλιοί είχανε εκεί τις μάντρες τους και είχε μια σπηλιά που ήτανε σα μάντρα. Πήγε ο πατέρας μου, ήτανε μεσημέρι, μόνος του, πήγε να βάλει νερό. Νερό, τώρα μπορεί να κάνω λάθος, ακριβώς τις λεπτομέρειες. Εκείνη τη στιγμή που πήγε να βάλει νερό μέσα στη σπηλιά, άκουσε από πίσω φωνές, γέλια δυνατά και να τον κυνηγάνε. Πέτρες, κάτι τέτοια πράγματα. Ο πάτέρας μου όμως ήτανε...νέος. Βλέπει αυτό που έγινε, γυρνάει πίσω, τίποτα. Ούτε αριστερά, ούτε δεξιά, βουνό πάνω! Και να ακούει φωνές όλο και να πλησιάζουνε, τα γέλια όλο και να τον κυνηγάνε. Είχε τρελαθεί είχε σηκωθεί η τρίχα του πάνω, έτρεχε, περπατούσε, άνοιξε το περπάτημά ντου και όσο άνοιγε το περπάτημά κόμα αυτά τον ακολουθούσανε. Φτάνανε-φτάνανε-φτάνανε-φτάνανε, σε ένα σημείο με το που βλέπει, λε, τα Σκάλια που κάνει τη στροφή, σταματάνε. Πάει παρακάτω τρομαγμένος βρίσκει ένα, ήτανε μια παρέα εκεί ανθρώπων, Λέει, «τι έγινε », λέει, « ρε Μιχάλη; », λέει, « Το και το», λέει, « Σε εκείνο το σημείο είχανε σκοτωθεί, κακοθανατιστεί κάποιοι άνθρωποι, δε θυμάμαι την αιτία και την ίδια ώρα που περνούσανε εκεί το μεσημέρι

εμφανιζόντουσα και κυνηγούσανε τους ανθρώπους. Τώρα ο πατέρας μου θα στο πει με πολύ καλύτερες λεπτομέρειες.

ΚΑΛ17.20 Το ατύχημα του χειριστή βαρέος οχήματος.

Π.Τ.: Είναι αυτό που έγινε το ατύχημα και είχε γκρεμό από κάτω, εγώ είχα πάει διακοπές και με παίρνει ο αδερφός μου και μου λέει, «Ξέρεις τι έγινε;», του λέω, «Τι;», «Επεσε ένα αυτοκίνητο κάτω ο ένας σκοτώθηκε, ο άλλος τραυματίστηκε». Στο ίδιο σημείο. Και μετά από ένα-δύο χρόνια στο ίδιο σημείο ακριβώς κάποιои κάνανε εργασίες...

Α.Τ.: Όχι του 'φυγε είδε <...> (τα τρία αδέρφια λογομαχούν για το ατύχημα που έγινε στο οποίο ένα χειριστής βαρέος οχήματος μετά από λάθος χειρισμό, <εκεί υπάρχει θέμα μεταξύ των τριών αδερφών, αν ήταν «τυχαίος», «λάθος» ή «βλακώδης» χειρισμός, ακούμπησε με τον βραχίονα του οχήματος καλώδια της ΔΕΗ με θανάσιμα αποτελέσματα).

Π.Τ.: Στον Δάμο όπως πας για το στρατόπεδο. Και εκεί βρήκε πάνω και σκοτώθηκε ο άνθρωπος με το ρεύμα. (Ακολουθεί λεπτομερική αναφορά στα γονικά του ανθρώπου). Κάτι αρνητικό υπάρχει εκείπέρα.

ΚΑΛ18.1 έως 18.14.

Ημερομηνία: 04ΔΕΚ10

Αφηγητές: Μ. Β., ετών 75, νοικοκυρά, Ε. Β., ετών 46, νοικοκυρά.

Συνομιλητές: Ι. Τ., ετών 62, επιχειρηματίας στην Αυστραλία.

Παρευρισκόμενοι: Παρέα νεαρών γυναικών στο διπλανό τραπέζι, περιστασιακοί ακροατές της συζήτησης.

ΚΑΛ18.1. Η στοιχειωμένη συκομουριά, ο γάιδαρος και ο χοίρος.

Μ.Β.: Ούλες ωραίες ιστορίες. Πως είναι ντο όνομά σου;

Γιώργος, θεία μου.

M.B.: Γιώργος. Εγώ, Μαρία. Λοιπό, άκου Γιώργο μου (χαμηλώνει τη φωνή της σχεδόν σε ένταση ψιθύρου, δένει τα χέρια της και μισοκλείνει τα βλέφαρα). Πρώτα, ήτονε καλοί αθρώποι. Ήτανε αθώοι. Τσζαι βλέπαμε ντο πεθαμμένο, ανήμερα, στα σαράντα του. Τώρα βλέπου ζωντανούς τσζαι γίνεται ένας χαμός, σκοτωμός τσζαι βάλε τσζαι βάλε. Ε...

Τι λέγανε, θεία μου, για τα στοιχειωμένα, για τα φαντάσματα, τους πεθαμένους ας πούμε, τι λέγανε;

M.B.: (Αμέσως, δίχως να σκεφτεί). Στην Παναγιά την Παπαντή εκεί είχε, που είναι ο ξενώνας τώρα που είναι ο παπάς ο Μηλιανός, ο ξενώνας, είχε μια συκαμινιά. Λοιπό, αυτή η συκαμινιά ήτανε γουλιασμένη. Ένα βράδυ ήρκουντον ο γαμπρός μου ο συχωρεμένος-

E.B.: Ρε αμά, πιο δυνατά, εν ακούω!

M.B.: (Δυναμώνοντας την ένταση της φωνής της) – ήρκουντο από μια, από καφενείο. Δώδεκα η ώρα. Περνώντας, ξέρεις τι βλέπει; Ένα γάδαρος τσζαι ήφερνε βόρτα όλο το δρόμο. Ενν ημπόρε να περάσει.

Ήτανε η συκαμιά εκείπέρα στοιχειωμένη, το μέρος;

M.B.: Η συκαμιά ήτονε στοισιωμένη. Άλλη βραδιά πάλι, τσζαι να περνώντας βλέπει ένα σσοίρο με εφτά γουρλιά. Ε ντον ήφηνε α περάσει. Κάαααποτε γύρισε, ήκαμε το σταυρό ντου τρεις φορές τσζ' εξαφανίστη. Υπήρχανε. Πρώτα. Τώρα...

ΚΑΛ18.2. ΖΩΑ. Το χταπόδι μαζεύει στο μαγείρεμα. ΚΑΛΑΜΠΟΥΡΙΑ.

Έπειτα μιλάμε για το πετρωμένο πρόσωπο της κοπέλας στην Τέλεντο, για τον Πετροπόλεμο και τον Καζώνη και έπειτα προκεύπτει το εξής ανέκδοτο, όλα στα πλαίσια, «αυτών που έγιναν παλιά».

M.B.: Ήτανε ένα αντρόγυνο, λοιπό, ο άντρας λε της γυναίκας του, «Πάω κάτω α πάρω αχταπόδια. Α μαγειρέσομε». Γοράζει λοιπό ο άντρας τρία χταπόδια. Τα φέρνει, λε, πάνω, λέει της γυναίκας του, «Α κάμεις στιφάδο». Αφού τα μαγείρεψε, ήρθε ο άντρας το μεσημέρι να φάνε. Όπως ήστρωσε το τραπέζι να φάνε, της λέει ο άντρας της,

«Αυτό το φαϊ είναι τρία χταπόδια;» Χωρίσανε.

Γιατί;

M.B.: Επειδή το χταπόδι (γελάει) ήτο λε, λίγο. Ήτανε λε τρία χταπόδια.

Χριστός και Παναγιά!

M.B.: Το μόνο φαγητό που λιγοστεύει είναι το χταπόδι. Μέχρι τώρα. Μαρή, μαρή χωρίσανε! Ε, όμορφο αντρόγυνο ήτο αυτό!

ΚΑΛ18.3.. Η φωνή του νεκρού πατέρα που προτρέπει την μάνα να μην θρηνεί άλλο.

E.B.: Ήτανε ανοιχτό το παράθυρο, ήτανε Μαΐος μήνας κιόλας,

M.B.: Μεσημέρι.

E.B.: Και ήτανε το καλοκαίρι εκείνη την εποχή του Πάσχα. Και ακούω τη μάνα μου να της λέει στη μάνα μου ο πατέρας μου (ο οποίος είχε πεθάνει), «Α πια ρε Μαρία με έσκασες από το πολύ το κλάμα».

M.B.: Έκλαιγα, έκλαιγα. Ξέρεις ίντα 'ναι η αερφή; Ήτο μπαλλικάρια...

E.B.: Πια ρε Μαρία, μ'έσκασες.

Ε γκάνει α κλαις τους πεθαμένους πολύ;

E.B.: Τς, όχι. Απαγορεύεται. Όχι ότι είναι ο νόμος αυτό...

Υποτίθεται τους πεθαμένους δεν πρέπει να τους κλαις πολύ, ξέρω 'γω...

E.B.: Όχι, γιατί ο πεθαμένος-επειδής εγώ στο Γυμνάσιο ήμουν πολύ θρήσκα, ε...διάβαζα πολύ θρησκευτικά (ενν. βιβλία, όχι το μάθημα) και πιστεύω σ'αυτά τα πράγματα που λένε- ο πεθαμένος δεν θέλει να κλαις. Θέλει να σε βλέπει χαρούμενο. Ότα σε βλέπει εσένα χαρούμενο μπορεί να τον δεις ανά πάσα στιγμή. Όντα σε βλέπει λυπημένη...

ΚΑΛ18.4. Οι κοπέλες του χάθηκαν στη σπηλιά.

M.B.: Άκου...

E.B.: Θα σου πω εγώ τώρα γιατί ήμουν μικρής ηλικίας-

M.B.: Στο Βαθύ, στο Βαθύ.

E.B.: -και πήγαινα εκείπέρα. Γιατί ήτανε που είναι εκεί πάνω;

M.B.: Στο Βαθύ, πως πας στον δρόμο πάνω; Στην Πηγή, όχι στην Πηγή, στην στέρνα, μπρι φτάσεις στη Στέρνα είχε μια σπηλιά. Μια σπηλιά. Ναι. Λοιπό, αυτή η σπηλιά τότες, μπριν τον πόλεμο, ήτανε εφτά κοπέλες. Τις τσζυνηγούσανε οι Τούρτσζοι, να τις βιάσουνε, να τις σκοτώσουνε. Αυτές μπήκα μμέσα τσζαι δεν ήβαν έξω! Ήτα μικρές κοπέλες η μια δεκαπέντε, η άλλη δεκαεφτά, η άλλη δεκαοχτώ, η άλλη δεκατέσσαρω...

Τσζαι δεν τις ζανάδαν από τότε.

M.B.: Μπήκα μέσα, δεν βγήκαν έξω.

E.B.: Αυτή η σπηλιά υπάρχει και συνδέεται πάνω στο Κάστρο.

Λένε ότι βγαίνει στο Βαθύ.

E.B.: Ναι, ναι και στο Κάστρο.

ΚΑΛ18.5. Ο χορός των Ασπροφόρων.

E.B.: Ήτανε και μια άλλη ιστορία που θα σου πω, αυτή έχει γίνει πραγματικότητα, Ε, όπως πηγαίνουμε για το Βαθύ, παλιά υπήρχε ένας δρόμος που πήγαινες για το βουνό για να πας πίσω από το Βαθύ. Ήτανε δυο γυναίκες και πηγαίνανε να μαζέψουνε χόρτα το βράδυ. Είδανε κάποιες. <...> Αυτές οι γυναίκες ήτανε παλαιών, παλιές γυναίκες και το πρωί ήθελαν να μαζέψουνε θυμάρι για να ανάψουνε το φούρνο. Σηκώνόντουσαν το πρωί αυτές, εννοώ, πρωί, έμ, πέντε η ώρα. Η μία της έλεγε, «Μαρή», της λέει, «είναι ακόμα νωρίς να πάμε. Δεν έφεξε». «Μαρή έφεξε», της λέει. «Πάμε να πάμε», της λέει, «Πάνω, να μαζέψομε », λέει, « το θυμάρι, να το φέρομε κάτω να βάλομε φωτιά». Πάνε-πάνε-πάνε-πάνε, βλέπουνε δύο κοπέλες. Αυτές οι δύο κοπέλες ήτανε, είχανε πεθάνει πια, είχανε κάποια ιστορία-

M.B: (την διακόπτει). Μαρή όχι! Ά...Άσε α τη μπω εγώ την ιστορία...(δείχνει δυσαρεστημένη και σηκώνει απαξιωτικά το χέρι της προς την κόρη της.). Άκου. Ήτανε δύο γειτόνισσες. Λοιπόν αυτές οι δύο γειτόνισσες, πρώτα, αυτές ήταν αγαθές γυναίκες, καλές και αγαθές. Δεν είχαν ωλορόι (sic) Βλέπανε από το φεγγάρι τη νύχτα που πήγαινε το φεγγάρι, ήτο τσζαι η ώρα τος. Το πρωί, πάλι ο ήλιος. Πήγαινε ο ήλιος; Λε, «Έντεκα η

ώρα». Πήγαινε ο ήλιος; Λε, «Δώδεκα η ώρα». Λε, «Οχτώ», λε, «Εφτά», ήδυνε ο ήλιος.

‘Αντε να προλάβεις το καράβι των δύο και είκοσι, ε; Αμα βλέπεις τον ήλιο.(γελούν δυνατά).

M.B.: Κούε να δεις. Λοιπό, ‘πο βραδύς, αυτές οι γυναίκες, οι δύο γειτόνισσες, συνεννοηθήκανε, λέει η μια, η μια ήτο Μαρία τσζαι η άλλη Κατερίνα, ναι, λέει λοιπό η Μαρία της Κατερίνας, «Α σηκωθούμε μπρωί, πέντε η ώρα α πάμε πάνω στην Πηγή α βγάλομε κλαδιά μη μας δει ο ήλιος, μη μας δει ο ήλιος γιατί...Λοιπό φύγαμε. Το πρωί σηκώνετε η μια και πάει ξυπνά, η Μαρία ας πούμε, πάει ξυπνά την Κατερίνα. «Κατερίνα, σήκου τσζαι είναι πέντε η ώρα». Ούτε την ώρα είδε ούτε τίποτα, είδε το φεγγάρι αυτή, ηπήγαινε, σου λέει...ε η νναι. Λοιπό, φεύγου, μπαίρνου μια αξίνη, στσζοινί, παίρνουνε ψωμάτσζι πήραν τσζαι ελιές μαζί μας, αυτό ήτο το φαί είχαμε, που ήτο που είχαμε; Όπως ξετσζινήσανε, πήανε, φτάσανε στη στέρνα. Λέει η μια της αλληνής, η Μαρία λέει της Κατερίνας, «Να καθίσομε λίγο εδώ στη στέρνα».

‘Εχει στέρνα εκεί;

M.B.: Που είναι βουνός που πάεις, ο βουνός, στη γκάτω μεριά. Στο δρόμο η νναι. «Να καθίσομε, να πιούμε νερό, α φάμε λίγο ψωμάτσζι τσζαι μετά α ξετσζινήσομε α πάμε στη Μπηγή α βγάλομε τ’σσοινάτζα». Όπως καθίσανε και τρώγανε, παρουσι- Α! Μπρι, μπρί να φτάσουνε, ξέχασα, μπρι να φτάσουνε στη στέρνα, είδανε τέσσερις ασπροφόρες κοπέλες, φορέματα (ρίχνει τα χέρια της προς τα κάτω με τρόπο που μιμείται ένα μακρύ φόρεμα). «Ωω...μαρή, μαρή, μαρή», κάνει η Κατερίνα της Μαρίας, «μαρή, μαρή», λε, «μαρή, μαρή δυόμιση ώρα θα ‘ναι, μαρή τι με ‘πιασες τσζαι μου λές ότι είναι πέντε τσζαι έξι η ώρα; Τώρα που να πάμε;». «Ε, που να πάμε;». Πήγα λοιπό τσζαι ηκαθίσανε. Αφού καθίσανε, αυτές ηκράσσα (αλλάζει δραματικά η φωνή της, άγρια) «Χατέστε, λλατε τσζαι ‘σεις α χορέψετε μαζί μμας». Ηχορεύανε αυτές, τι ήθελα α κάνουνε; Ναι. Χορεύανε. Κράσσει λοιπό ο πετεινός. Λέει μια από τις πέντε ασπροφόρες, «Έχομε ‘κομα τσζαιρό. Χορεύετε!» Κράσσει ο δεύτερος πετεινός, αμέ! Κράσσει ο δεύτερος πετεινός, «Α...Χατέστε», κάνανε οι δαιμονισμένες, «Χατέστε», λε, «χορεύετε», λε. Κράσσει ο τρίτος. Α, στο δεύτερο, αρχινήσα τις γυναίτσζες στο ξύλο, χάμε λιπόθυμες. Ήτα τσζαι ήκραξε ο τρίτος πετεινός τσζ’ηφύανε. Ηξεφανιστήκανε.

ΚΑΛ18.6. Ζώποιο, Τρώξος και το Άγγιγμα στο σπίτι του.

E.B.: Αυτά υπάρχουνε και είναι, είναι...

M.B.: Τσζ'η στέρνα υπάρχει τσζ'η σπηλιά υπάρχει, όλα, τσζ'η Πηγή...

Αυτό που λένε ζώποιο. Την έχω ακούσει πολλές φορές την λέξη.

M.B.: Α θυμήθηκα...Οι Τούρτσζοι...(μιλάμε ταυτόχρονα, διακόπτει για να μου απαντήσει). Ζώποιο; Όχι δεν είναι ζώποιο. Είχε γίνει. Ενναι ζώποιο.

Αυτά τα ζώποια τι είναι.

M.B.: Τα ζώποια; Εν εξέρω τι είναι τα ζώποια.

E.M.: Δεν υπάρχει τέτοιο πράγμα, απλώς υπήρχανε κάποια προβλήματα υπήρχανε κάτι ιστορίες που έχουνε γίνει. Εγώ θα πω μια ιστορία που είναι πραγματικά και την έχω ζήσει, ήμουν α εφτά-οχτώ χρονώ κοριτσάκι; Είχα μια φίλη στην Αγία Τριάδα, την Καρακατσάνα Μαρία. Την ξέρεις την Μαρία (απευθύνεται στην M.B.) που πέθανε τώρα πρόσφατα; Η Μαρία, ήτανε ένα σπίτι γουλιασμένο πιο πέρα από το σπίτι ντης.

M.B.: Του Τρώξου.

E.B.: Του Τρώξου.

Αυτός που τρελάθητςζε;

M.B.: Ναι.

E.B.: Ο Τρώξος αυτός ήτανε στον πόλεμο πολύ οικογένεια. Εκείνη την μέρα είχε πεθάνει κάποιος συγγενείς τους...(η E.B. δυσανασχετεί).

M.B.: Όχι πουλάτςζι μου.

E.M. Ναι καλέ αμά, έτσι είναι-

M.B.: Άσε με ήσυχη τςζαι 'συ. (γυρνάει σε εμένα αφού έχει αποστομώσει και στερήσει αμετάκλητα και για δεύτερη φορά τον λόγο από την κόρη της). Λοιπό, στον πόλεμο, αυτό το σπίτι είναι πίσω, στην Αγία Τριάδα λίγο πιο πέρα. Λοιπό, αυτοί, πέθανε οι γέρος. Πέθανε, ήτανε τα παιδιά του, ήτανε νίψα, ήτανε οι νύφες του, ε, είχαν τον νεκρό τςζαι ηθέλα μπλιό α πάνε α τονέ θάψουνε. Λοιπό, περνώντας, κατά τις έντεκα η ώρα, εν ήταν ακόμα α ρτει ο νεκρός, περνώντας το αεροπλάνο από πάνω, είδε ντο κόσμο το αεροπλάνο τςζαι ηνόμιζε πως ήτο Γερμανοί. Τςζαι ρίχτει τις πόμπες τςζαι

ήτανε από το Βουβάλι τσζαι πηγαίνα μπέρα. Τσζαι ρίχνανε. Τσζαι...τους σκοτώσανεεεε. Τσζαι ο νεκρός όπως ήτα δεν ήπαθε ντίποτε. Τα θυμόμαι, εγώ στον πόλεμο ήμουνα εφτά χρονώ. Τα θυμόμαι όλα.

M.B.: Και αυτή η κοπέλα (παρεμβαίνει απότομα), πήγε μια μέρα εκεί, αγαπούσε έναν νεαρό, αγαπούσε έναν νεαρό και πήγε εκειπέρα. Ήτανε καταβουλισμένο ήτανε σαν ερείπιο, δεν υπήρχε. Και πήγε η κοπέλα εκειπέρα να δει το αγόρι ντης. Όπως έφυγε κατά τις τρεις η ώρα, έφυγε από εκεί, από το ερείπιο και πήγαινε προς το σπίτι ντης. Ακούει περπατήματα 'πο πίσω. Γυρνάει πίσω, δε βλέπει τίποτα. Ακούει χμμι (κάποιος βήχει όπως όταν θέλουμε να δηλώσουμε διακριτικά την παρουσία μας), μια έτσι, δύο φορές. Γυρνάει πάλι τίποτα.

M.B.: Ε, χάνεται αυτό, χάνεται. Έχει άνθρωπο που βλέπει στο ζώποϊό ντου. Ξαφνικά, δε βλέπει.

E.B.: Της κάνει μία, ακούς; Μία δαχτυλιά πίσω πάνω στη μπλάτη.

M.B.: Στα νεφρά.

E.B.: Και έχει μείνει στάμπα της δαχτυλιάς. Εγώ το είδα. Ήμουνα οχτώ χρονώ κοριτσάκι.

M.B.: Το 'δαμε.

E.B.: Πίσω από τη μπλάτη ντης είναι μια παλάμη έτσι (ανοιχτή). Και από τότε αυτή δεν βγήκε έξω να πάει την νύχτα, ούτε για κατούρημα που λένε. Επειδή είχανε σκοτωθεί πολλοί εκεί.

M.B.: Ήτανε γουλιασμένο, πάρα πολύ γουλιασμένο.

E.M.: Καλέ μάνα, στα καλύμνικα, γουλιασμένο.

M.B.: Στο σκοτείνιασμα δε βγαίναμε έξω. Άμα θα νοίξω την πόρτα δυόμιση η ώρα, «Έλα Χριστέ τσζαι Παναγιά». Η Παναγιά...

E.M.: Υπάρχουν πολλές ιστορίες δικές μας, είναι αμέτρητες.

ΚΑΛ18.7. Τρεις μοίρες και το κακό μοίρασμα.

M.B.: Λε μου η μητέρα μου η συχωρεμένη μια μέρα, «Μαρία, α σας πω μια ιστορία». Κούεις εσύ; «Καλέ», λέω, «πσα ιστορία», λέω; <...> «'Ητονε», λε, «μια

γυναίκα, αυτή <...>γεννήθητςζαι ήκαμε ένα κοριτσζάτςζι. Είχε», λε, «τη περιέργεια, να 'κούσει το βράδυ πως μοιράζου ντο παιί. Αυτή, ήβαλε το παιί ητςζοιμήθητςζε, αυτή...α, είδε, ξυπνητή τη νύχτα, τςζαι είδε, λε, τρεις κοπέλλες τις είδε όπως ηγκάβα ντου παιτζού (ενν. έσκυβαν από πάνω του). Ήτονε στο κρεβάτθι το 'ικό ντης τςζαι στο κρεβατάτςζι ντου το μωρό. Βλέπει τες τις κοπέλλες, ωραίες, λε, η μια με την άλλη, τρεις κοπέλλες τςζαι ησταθήκανε τςζαι οι τρεις 'πο 'πάνω από το κρεβάτθι του μωρού. Τςζαι ήλεε, λε, η μια η πρώτη, (τραγουδιστά, μονότονα), «Θα παντρευτείς, θα χωρίσεις...». Λε τςζαι η δεύτερη, ε...λε, πως το πέ ντώρα; «Θα χωρίσεις τον άντρα σσου, θα 'πα κάμεις δίδυμα παιδιά». Η τρίτη πάλι ήλέε, «Θα πάεις είκοσι χρονώ, α πεθάνεις». Ε, όπως τα 'παν οι Μοίρες, έγινε. Αυτή ντης άκουσε τις μοίρες, τις άκουσε, το μπρωί ήτο πεθαμένη.

Ε γκάνει α κούσεις αυτά τα πράματα ε; Όντα μοιράνουνε;

Μ.Β.: (Γνέφει αρνητικά με το κεφάλι και με κλειστά μάτια λέει). Άκουσε τις μοίρες που μοίραζαν το παιδί ντης άσχημα.

Α, μάλιστα. Το κάναν άσχημα, για αυτό δεν κάνει να το ακούσεις.

Μ.Β.: Εγκάνει.

Πότε το μοιράζουνε, το μοιράνουνε το μωρό;

Μ.Β.: Στις τρεις μέρες. Α γεννηθεί το παιί στις τρεις μέρες το μοιράζουνε οι Μοίρες. Πα ντη ννύχτα τςζαι το μοιράζουν τςζαι οι τρεις.

ΚΑΛ18.8. Οι Μαυροφόρες στο Κάστρο.

(Αναφέρεις τις Μαυροφόρες στο Κάστρο μα η Ε.Β. την διακόπτει)

Μ.Β.: Η μάνα μου. Η μάνα μου! (έλεγε, «πολλά γουλιασμένα»).

Ε.Μ.: Η γιαγιά μου η ήξερε πάρα πολλές ιστορίες στοιχειωμένες, πάααρα πολλές.

Αυτές οι Μαυροφόρες ήτανε στο Κάστρο λοιπόν, ε;

Μ.Β.: Ναι. Ετςζεί είναι τα σπήλια, φανερώνονται. Ήτανε λεύτερες. Ήτανε λεύτερες τςζαι τςζυνηγούσα ντες.

ΚΑΛ18.9.. Η φασματική εκκλησία του Κάστρου.

(Από μικροί ακούμε πως οι εκκλησίες στο Κάστρο είναι σαράντα μα τόσες μπορείς να τις μετρήσεις μόνο από μακριά, από το απέναντι Κάστο της Χρυσοχεριάς. Από κοντά η τεσσαρακοστή εκκλησία γίνεται άφαντη και κανείς δεν μπορεί να την βρει. Μια παραλλαγή της ιστορίας ακούμε από την Ε.Β.)

Μ.Β.: Είναι...μαζί με τα σπίτια μαζί, πήε τσζαι η εκκλησία. (Βούλιαξαν).

Ε.Β.: Το Κάστρο λέτε;

Ναι.

Ε.Β.: Το Κάστρο είχε πολλές εκκλησίες, ήτανε σαράντα εκκλησίες. Η μία, η μία λέει κανονικά, όταν θέλεις, μπορείς να τη δεις, αν έχεις το ζώποιο σου και τη δεις, μπορείς να τη δεις. Αλλά οι πιο πολλές...Τώρα έχει μείνει μία μόνο! Οι άλλες, οι τριανταεννιά είναι τελείως εξαφανισμένες.

Μ.Β.: Είναι γης.

Ε.Β.: Είναι γης, δεν υπάρχει το... και να θες δεν τις βλέπεις. Αλλά κανονικά όντα πας για την Τέλεντο, έτσι; Η θάλασσα ήταν παλιά, εκεί ήταν παλιά

Μ.Β.: Στεριά.

Ε.Β.: Στεριά. Εκεί ήτανε ο Βασιλιάς. Υπήρχανε σπίτια εκεί. Όταν δεν υπήρχε θάλασσα.

Ήτανε ενωμένο, ας πούμε.

Ε.Β.: Ενωμένο, Τέλεντος με στεριά ήτανε ενωμένο. Μετά πέθανε ο Βασιλιάς και αυτά, και άμα πας κάτω στο Βυθό θα δεις ότι έχει ακόμα σπίτια. Άμα περνάς με το καράβι, το βλέπεις κανονικά.

Μ.Β.: Κάτω-κάτω, φαίνονται.

Ε.Β.: Ερείπια. Φαίνονται.

Μ.Β.: Αλλά έκαμε σεισμό τσζαι χώρισε η στεριά με την θάλασσα. Έμεινε η θάλασσα.

ΚΑΛ18.10. ΑΚΡΟΑΣΕΙΣ. Η εμφάνιση του νεκρού πατέρα. ΝΕΚΡΟΙ.

E.B.: Εγώ θα σου πω μια ιστορία, που πέθανε ο πατέρας μου το '84. '84 με '85. Ήταν ούτε σαράντα ακόμα.

M.B.: (Πάει να πει κάτι).

E.M.: Σταμάτα, ξέρω. Ηδούλευα, στη Γλυφάδα. Όπως σκόλαγα το βράδυ, δωδεκάμιση η ώρα, εντάξει, μετά τις δωδεκάμιση, εντάξει, λέμε ότι βγαίνουνε. Βγαίνουνε. Εγώ, δε το πιστεύω, εντάξει. Είχαμε μια εξώπορτα, και μπαίναμε μέσα στην αυλή. Όπως κάνω έτσι, (μιμείται τις κινήσεις με τις οποίες ανοίγει κανείς μια πόρτα με πόμολο που γυρνάει προς τα κάτω) να 'νοίξω τη μπόρτα, ανοίγω και την κλείνω πάλι. Κλείνω τη μπόρτα, ακούω ξαφνικά και κάνει να..κλικ-κλικ-κλικ-κλικ, η πόρτα, και ανοίγει. Τώρα, στο λέω και ανατριχιάζω. Είναι πραγματικότητα αυτό, Στο λέω εγώ. Το 'ζησα γιατί ήμουν σε μια ηλικία μεγάλη. Τελospάντω. Και όπως μπαίνω μέσα στην αυλή, κλείνω την εξώπορτα για να περπατήσω να πάω στο σπίτι μου μέσα.

(Μια κυρία που ακούει, από το διπλανό τραπέζι). Είχε πεθάνει ο μπαμπά σου;

E.M.: Ναι, είχε πεθάνει. Ήταν, δεν είχε ακόμα σαραντώσει, που τανε.

M.B.: Τα εννιάμερα.

E.M.: Ήταν τα εννιάμερά του. Και όπως μπαίνω μέσα, ακούω τα συρτήματα του πατέρα μου. Ο πατέρας μου το ένα ντου ποδαράκι λόγω επειδής ήτανε δύτης, ο πατέρας μου ήτανε δύτης.

Είχε πιαστεί;

E.M.: Είχε πιαστεί στη μηχανή και ο αστράγαλός του είχε...ήτανε...Ακούω τα πατήματα του πατέρα μου να κάνει. (χτυπάει τα πόδια της στον ρυθμό που εννοεί ενώ κάθε βήμα το ένα πόδι ακούγεται να σέρνεται). Το άλλο ντου ποδαράκι το 'τριβε, κάτω. Γυρνάω πίσω. Έβλεπα μια σκιά, κανονικιά. (Βήχει όπως προηγουμένως). Κάνω έτσι εγώ. Εμένα επειδής μου είχε αδυναμία ο πατέρας μου σαν μικρότερο παιδί που ήμουν της οικογένειας, ε, ντάξει. Μπαίνω μέσα, όπως είναι διάδρομος της αυτής-

M.B.: Της Κατίνας.

E.M.: Είχε κάτι σκαλάκια και κατέβαινα κάτω στο σπίτι. Κατεβαίνω, ακούω τον πατέρα μου πατάει έτσι (χτυπάει το χέρι της πάνω στο τραπέζι), έτσι, σου μιλάω. Κάνει έτσι το ντουβάρι και κατεβαίνει (για να βασιτέται από κάπου, προφανώς).

(Η κυρία δίπλα επιφωνεί, «Ααα!»)

Ε.Μ.: Εκείνη την ώρα τα 'παιξα. Πότε άνοιξα την πόρτα, πότε μπήκα μέσα, χωρίς να 'ναψω φως, βλέπω τη σκιά του πατέρα μου στην πόρτα και τότε ήτανε παράθυρο και φαινότανε. Κατάλαβες; Ήταν έτσι τζάμι. Ήτανε τζάμι και φαινότανε. Βλέπω, μιλάμε, έπαθα εκείνη την ώρα ταραχή. Εγώ εκείνη την ώρα για να μην τρομάξω, γιατί κοιμότανε και η αδερφή μου μέσα, γιατί η αδερφή μου φοβότανε αυτά, να μην την τρομάξω και την μάνα μου, δεν άναψα φως καθόλου. Δεν άναψα φως καθόλου. Τίποτα. Κάθομαι εγώ, όπως έκλεισα την πόρτα, κάθομαι στον διάδρομο και τονέ βλέπω. Και τι μου λέει; Γιατί μου 'πε. Μου μίλησε καθαρά. Μου λέει, «Εγώ », λέει, «σε προστατεύω. Και μια ζωή θα είμαι κοντά σου». Αυτήν την στιγμή το λέω και κλαίω. Κατάλαβες; Αυτό μου είπε; Μετά εξαφανίστηκε.

ΚΑΛ.18.11. Ο νεκρός παππούς εμφανίζεται στο μικρό εγγόνι.

Ε.Μ.: Μετά πέρασε ένας καιρός, η μάνα μου, έκλαιγε, Πάσχα. Είχαμε ένα παραθυράκι. Περάσανε, δυο χρόνια, τρία; Είχα τον γιο μου δυώ χρονώ. Τον Αυγερινό. Έχει το όνομα του πατέρα μου. Και όπως καθότανε το παιδί και έπαιζε, στο σαλόνι, εμείς είχαμε ένα παραθυράκι, από κάτω είχαμε κάτι σαν ντουλάπι. Βλέπει τον πατέρα μου, και χαμογελάει ο μικρός. Γελούσε. Γελούσε! Λέω εγώ, «Αυγερινέ μου, γιατί γελάς;», «Παππού! Παππού! Παππού!». Μα δεν τον γνώρισε, δεν τον έζησε, μόνο τις φωτογραφίες που τον έχει δει, λέω, η μά' μου κλαίει. (Πράγματι η Β.Μ. είναι δακρυσμένη). Λέω, το παιδί λέω, δεν τον γνώρισε το παιδί, πως λέω, πως έγινε;

Ι.Τ.: Πόσω χρονώ ήτανε το παιδί;

Μ.Β.: Ήτανε δυώ χρονώ. Δυώχρονώ. Το θυμάμαι ήτανε Μεγάλη Παρασκευή, Μεγάλη Πέμπτη και ήλεγα της μάνας μου, «Καλέ, α βάψουμε αβγά». Και λέει η μάνα μου, δεν ήτανε ακόμα να χρονίσει ο πατέρας μου. Λε η μάνα μου, «Μαρή, τρελάθηκες μαθέ; Α βάψουμε αβγά;»

Ι.Τ.: Δεν βάψουμε αβγά στην Κάλυμνο...

Άμα έχεις πεθαμένο.

Ε.Β.: Δε βάφεις αβγά αν έχεις πεθαμένο. Δεν βάψουμε αυγά. Και παρουσιάστηκε ο πατέρας μου και τονέ βλέπει και λέει, «Παππού! Παππού! Παππού!».

ΚΑΛ18.12. Το γλίτωμα από το Ψάρι.

M.B.: (Για τον κουνιάδο της). Ηβουτούσε με τη μηχανή. Ήβαλλε φόρεμα, μόνο με περιτσξεφελαία. Κάτω είχε ένα σώβρακο. Δούλεψε με τη μηχανή εικοσιεφτά χρόνια. Δεν ήπαθε ντίποτα. Μας ήκανε μια ιστορία, μας ήλεε, μια χρονιά ήτον η σειρά του να μπει κάτω α ψάει σφουγγάρια. Ημπε γκάτω, ήβρε σφουγγάρια, ήψαε την απόχη, με το χτύπημα που πήε να χτυπήσε να βγει μπάνω, μπροβάλλει μπροστά του ένα ψάρι. Ένα μεγάλο ένα στζυλόψαρο. «Ευτυχώς », λε, « Μαρία », λε, « είχε ετσζεί μια σπηλιά κάτω, μια σπηλιά», τσζαι μπαίνει μέσα, «τσζαι το ψάρι », λε...(κουνάει το χέρι της μιμούμενη ουρά ψαριού που κολυμπάει πέρα-δώθε).

Ήκανε βόρτες.

M.B.: Τσζαι έφυγε και η μια έγκαμε δύο τσζαι ήβγε μπάνω.

ΚΑΛ18.13. Για τον Αχταρμά και την απόκρυψη δυναμιτάδων.

E.M.: Ναι, δυναμιτάς. Μιλάμε αυτός πέταγε και δε φοβότανε. Μιλάμε όλα του τα χέρια ήτανε κίτρινα από τον δυναμίτη.

M.B.: Αυτοί που μπετού τώρα τους δυναμίτες ξέρεις ποιοι είναι; Στον Άη-Στέφανο οι ψαράδες.

Ο Αχταρμάς αρρώστησε και πέθανε;

M.B.: Ναι. Του...ο κουνιάδος. Αρρώστησε τσζαι πέθανε.

Νέος πρέπει να πέθανε αυτός.

M.B.: Νέος μπολύ. Τριαντα πέντα χρονώ.

Τονέ θυμάστε καθόλου πως έμοιαζε; Πως ήτανε;

E.M.: Ήτανε ψηλός,

M.B.: Ήτανε πολύ καλό παλλικάρι.

E.M.: Ψηλός, αδύνατος, με μακρύ μαλλί-

M.B.: Όχι, εν ήτο μακρύ το μαλλί ντου.

E.B.: Είχε, είχε. Εν είχε; Κοντό! Κοντό ήτανε. Με ένα μουστακάκι εδώ. Ψηλός

αδύνατος, ένας πολύ ωραίος άνθρωπος, και αυτός του άρεσε κάθε Πάσχα να πετάει δυναμίτες. Τον είχανε κυνηγήσει πολύ οι ασφαλίτες.

M.B.: Συγγνώμη λίγο (συνωμοτικά) Πο κάτω, που 'πφεςα (για να κοιμηθεί μόνη μου), αυτοί, ήρτανε (κάνει κίνηση, «ελάτε, μπίτε μέσα»). Αυτοί: (οι ασφαλίτες). «Που πήανε; Τους κατάπσε η γής;» (κάνει κινήσεις για να μου δώσει να καταλάβω τις λέξεις, αστυνομικός; Αξιοματικός; Γαλόνια στον ώμο και χαιρετισμός στο «γείσο» ενός φανταστικού καπέλου) Τι α πάει; Εν ηξανάπη. Φοβούνται α τους τσζυνηγήσει. (Γελάει).

ΚΑΛ18.14. Ο τσομπάνης που είδε τους αδικοσκοτωμένους δυναμιτιστές – το χτίσιμο της Ανάστασης.

M.B.: Ένας τσομπάνης ετσζειπάνω ήβοςκε τα πρόβατά του. Τους είδε.

E.B.: Μεγάλη Πέμπτη, Μεγάλη Παρασκευή;
(Δείχνω απορία).

M.B.: (Επεξηγηματικά). Ετσζείνους μπου σκοτωθήκασι, τους είδε. Ετσζείνη την ώρα μπου σκοτωθήκανε, ετσζείνη τη μέρα, πέντε-δέκα. Ηπήεε μπάνω ο παπάς τσζαι ιδιέβασε τσζαι ήφτιαξε την εκκλησία.

E.B.: Γι' αυτό βγάλανε την Ανάσταση εκειπάνω.

M.B.: Βγάλανε την Ανάσταση.

Τους είδανε δηλαδή...

(Η M.B. βγάζει μικρές κραυγές που δηλώνουν τρόμο).

<...>

E.B.: Εμείς ήμασταν στην Αθήνα, τα έγγραψε η εφημερίδα. Στην Κάλυμνο έγινε 'λοκαύτωμα, μια μεγάλη λάμψη, ήλαψε όλη η Κάλυμνος.

<...>

M.B.: Ετσζεί που έχει το σταυρό, ετσζεί βρήκανε τα κομμάτια τους. Οουουου νεμάζεμα (θρηνητικά).

ΚΑΛ19.1. έως. 19.3.

ΚΑΛ19.1. Η κοπέλα που θρηνεί την μητέρα της.

Ι.Τ.: Κάποια εποχή η μητέρα μου επέμενε να γυρίζουμε στο σπίτι. Δεν μπορούσα να καταλάβω το λόγο γιατί συνήθως πήγαινα αργά. Τελικά υποψιάστηκα ότι ίσως, επειδή είναι γυναίκες και δεν υπήρχε άντρας, κάποιος, ενοχλούσε. Και έτσι λέω να πάω ενωρίς στο σπίτι. Πάω στη μητέρα μου », λέω, « εντάξει, θα ρτω ενωρίς στο σπίτι». Πάω στο Σταυρό, ήτανε παραμονή του Σταυρού ο εσπερινός. Πήγα στο Σταυρό πάνω, τελείωσε ο εσπερινός, μου λέει ένας φίλος », λέει, « Έλα α πάμε α πιούμε ένα ποτό» Του λέω, «Μα, α πάω νωρίς», μου λέει, «Όχι. Έλα α πάμε α πιούμε ένα-». Άντε να του κάμω το χατήρι, πήγε δυόμιση, τρεις η ώρα. Όπως γυρίζαμε πίσω και χωρίσαμε, σε ένα σημείο ακούω κλάματα, κάποιας κοπέλας που την γνώριζα. Γνωρίζω την φωνής ντης. «Άχου η μάνα μου, πάει η μάνα μου». Λέω, «πάει ηπέθανε η γυναίκα». Για μια στιγμή, δε ξέρω τι να κάνω. Προχωράω λίγο παραπέρα. Όπως προχωράω λίγο πιο πάνω, ακούω ουρλιαχτά. Λέω, «Πάει η κοπέλα της έστριξε. Τόση ήτανε η συγκίνησή της που τρελάθηκε με αυτά τα ουρλιαχτά που έβγαζε». Τι να κάνω, προχωράω λίγο πιο πάνω και ακούω γέλια. Λέω, «Τι έγινε, τρελάθηκε;». Όταν άκουσα γέλια γυρνάω πίσω στο σημείο που σταματήσα- που αρχίσανε τα γέλια και αρχίσανε τα ουρλιαχτά, αρχινάν τα ουρλιαχτά. Πάω πιο κάτω, ακούω πάλι, «Άχου η μάνα μου, πάει η μάνα μου». Φοβάμαι. Ξαναγυρίζω πίσω, αυτό επαναλήφθηκε τρεις φορές. Τρίτη φορά φοβήθηκα, πήγα κλειδώθηκα μέσα στο σπίτι. Πήρε η μάνα μου μυρωδιά. «Τι έγινε;» Λέω, «Μάνα, αυτό και αυτό. Ήτανε η κοπέλα και τέτοια πράματα και- ήτανε που μέναμε δίπλα από το σπίτι ντους-και γιατί να γελάει, ας πούμε, φοβήθηκα. Η κοπέλα ρε παιδί μου γιατί να κάνει αυτήν την...». Την άλλη μέρα πηγαίνει η μάνα μου και ρωτάει. Μια ηλικιωμένη της είπε ότι σε εκείνο το μέρος που άκουσα εγώ εκείνες τις φωνές, βρήκανε κάποιον κύριο κρεμασμένο, τρελό, μελανιασμένο, από το πολύ ξύλο, λέμε ότι κάποια πνεύματα τον πήρανε και τον δείρανε. Πήγε να δει τι ήτανε και τονέ ξυλοκοπήσανε και τρελάθηκε ο άνθρωπος. Δηλαδή ενώ ήτανε στα λογικά του, σε εκείνο το μέρος που άκουσε τις φωνές, τον είδανε τρελό.

Οι φωνές αυτές από την κοπέλα ήτανε πραγματικά;

I.T.: Από την κοπέλα, «Άχου η μάνα μου, πάει η μάνα μου».

Αυτή η κοπέλα υπήρχε;

I.T.: Υπήρχε και ακόμα ζει αυτή η κοπέλα αλλά, δεν της έχω πει τίποτα. <...>Ήτανε κάποιο πνεύμα που με καλούσε να πάω. Τελικά την άλλη μέρα πήγε η μητέρα μου και ρώτησε και είδε ότι η μητέρα της πέθανε, ούτε και η κοπέλα έκανε φωνές. Κάποια άλλη κυρία της λέει, «Καλά που δεν πήγε ο γιος σου γιατί αυτό και αυτό συνέβηκε μπρι χρόνια. Κάποιος είχε πάει εκεί και τον είδανε μαύρο στο ξύλο».

ΚΑΛ19.2. Προσπάθεια ανάλυσης των γουλιασμένων.

(Μου αφηγείται μια «γουλιασμένη» ιστορία από την Αυστραλία).

I.T.: Τους στέλνανε από την Αγγλία, φυλακισμένους, εγκληματίες. Αυτούς τους βάζανε στις φυλακές και τους τιμωρούσανε. Μιλάμε, βασανιστήρια. Οι φυλακές τώρα έχουνε καταργηθεί έχουνε γίνει ερείπια, αλλά λέγεται, λένε οι Αυστραλοί ότι ακόμα ακούνε φωνές. Από τις φυλακές. Από τα ερείπια. <...>Όλος ο κόσμος τα πιστεύει, και οι Αμερικάνοί, δεσ από τις ταινίες, ο Εξορκιστής και τα λοιπά.

Στην Κάλυμνο ένα παραπάνω.

I.T.: Στην Κάλυμνο ένα παραπάνω, α σου πω γιατί. Γιατί εξυπηρετούσε κάποιους σκοπούς, το να κάνουν το στοιχειό, μιλάμε πενήντα-εξήντα χρόνια. Τα αλώνια, μάζευε ο κόσμος το σητάρι και πήγαινε ο κόσμος να αλέσει, κάποιοι φτωχοί έπρεπε να βγάλουν το σητάρι ντους. Λοιπό, για να βγάλουν το σητάρι, οτιδήποτε, πέρναν μια άσπρη σεντόνα, και κάνανε ότι ήτανε στοιχειά, ότι ήταν πνεύμα, να φοβίσουν τον κόσμο, να φύγει και να πάνε να κλέψουνε κάποιο σητάρι. Η πηγαίνανε πάλι στα νεκροταφεία οι νεαροί, ήκανανε αυτό, ο,τιδήποτε, για να κάνουνε τα ραντεβού τους. Οπότε ο κόσμος όμως, όλα αυτά τα πιστεύει. Όλες αυτές τις...Δηλαδή και αυτά που είχαν γίνει από ανθρώπους για να φοβίσουν άλλα άτομα...Υπάρχουν όμως και κάποια άλλα πραγματάκια που...δεν μπορείς να τα εξηγήσεις.

E.B.: Είναι ανεξήγητα αυτά.

I.T.: Ναι. Δεν ξέρεις ποια ώρα η ο,τιδήποτε. Δεν είναι, τα άκουσα εγώ, θα πάω ο άλλος να τα ακούσει ή εγώ, πόσες φορές πέρασα από εκείνο το σημείο; Μιλάμε

καλοκαίρια και καλοκαίρια, περνούσα από εκείνο το σημείο. Ποτέ η μητέρα μου δεν μου 'πε, εντάξει, μου έλεγε, «Αργείς, αργείς», αλλά εκείνο τον καιρό λες και το αισθανόταν κάτι. <...> Είχε κάποιο προαίσθημα. Για να φύγει την άλλη μέρα να ρωτήσει, είχε κάποιο προαίσθημα.

ΚΑΛ19.3. Η προφητεία με το αμαξάκι-δώρο του πατέρα ναυτικού.

Ι.Τ.: Ήμουν παιδί, δεν είχα πάει ούτε Δημοτικό. Πολύ μικρός. Ανέβηκα πάνω σε έναν βράχο, παιδάκι. Κάθισα σε έναν βράχο, έβλεπα τον ουρανό. Ο πατέρας μου είναι ναυτικός. Σε κάποια στιγμή ακούω τον πατέρα μου να φωνάζει, «Ιορδάνη έλα, σου 'φερα ένα αμαξάκι». Ένα δώρο. Πάω εγώ σπίτι, πάω στη μάνα μου, λέω «Μαμά που είναι ο μπαμπάς; Ο μπαμπάς γιατί μου φώναξε α ρτω» λέω, «γιατί μου έφερε ένα αμαξάκι». Η μάνα μου φοβήθηκε σου λέει, κάτι τώρα συμβαίνει. Με αποστόμωσε σε όλες τις...Εγώ έψαχνα α βρω...Το απόγευμα να ο πατέρας μου με το αμαξάκι. Με αμαξάκι στα χέρια!

ΚΑΛ20.1. έως 20.2.

Ημερομηνία: 06ΦΕΒ11

Αφηγητής : Νικήτας, μαθητής Δημοτικού.

Συνομιλητές: Νικόλας, μαθητής Γυμνασίου.

Παρευρισκόμενοι: Α.Ρ.

Πήγα να χαιρετίσω μια παλιά μου δασκάλα, Α.Ρ., από το Δημοτικό. Μένει στον Άγιο Θεολόγο. Την βρίσκω στην κουζίνα τους σπιτιού της να «διαβάζει» ένα παιδί, τον Νικήτα. Όταν της λέω για το αντικείμενο της έρευνάς μου, δείχνει τον Νικήτα λέγοντας πως της έχει πει πριν λίγο καιρό μια τέτοια ιστορία. Μου την αφηγείται περιληπτικά. Εγώ όμως θέλω να ακούσω την ιστορία από τον ίδιο. Τελικά, ο Νικήτας ξεπερνάει την ντροπή του.

ΚΑΛ20.1. Ο άντρας στους Μύλους.

Τι ήτανε; Αυτήν εγώ όμως την ιστορία δεν την έχω ξανακούσει.

A.P.: Πες την, ρε Γιάννη (lapsus linguae στο όνομα του μαθητή).

N.: Ε θυμάμαι πολύ καλά όμως.

(Ερχεται και ο Νικόλας (Νικ), μαθητής επίσης, κατά τρία χρόνια μεγαλύτερος).

Ε. όσο την θυμάσαι. Ποιος την είπε αυτή;

N.: Ε...ο ξάδερφός μου. Είπε...Όχι, ο μπαμπάς μου μού την είπε. Ήτανε, όταν ήταν μικρός ε, βράδυ στα μεσάνυχτα είχε πάει, οι κατσίκες, είχε κάτι κατσίκες στο βουνό και φωνάζανε. Και πήγε πάνω μόνος του με το σκυλί, και είπε, ε...είχε τέσσερις μύλους εκεί. Τώρα ο ένας έπεσε. Και ο ένας δεν είχε σκάλες. Και είδε σε αυτόν που δεν είχε σκάλες πάνω έκανε με κά'τι μούσα και φώναξε, «Νικόλα», τρεις φορές το όνομά του, και μετά εκείνος έτρεξε να φωνάξει τον μπαμπά του, τον παππού μου και μόλις ανεβήκανε πάνω δεν είδανε τίποτα.

Σου έχει πει τι μπορεί να είναι αυτό;

N.: Ε ναι...Δεν ξέρουμε.

<...>Λέτε ανάμεσά σας καμιά φορά, ξέρω 'γω στοιχειωμένα και τέτοια, στην παρέα όταν είστε;

Νικ.: Όταν επιστρέφουμε το καλοκαίρι, η Φελλούκα τίποτα...

Ποια;

A.P.: Η Καλλιόπη; Η Πόπη η Φελλούκα.

Πόσω χρονώ είναι αυτή;

A.P.: Εβδομήντα, ογδόντα.

Μαζεύει σας και λέει σας; Και ακούτε; (ο Ν. κουνάει καταφατικά το κεφάλι). Τι ιστορίες;

Νικ.: Ή του Ζαννού η γυναίκα.

Του Ζαννού η γυναίκα είναι της Ρούλας η μαμα; Αυτή είναι μικρή.

A.P.: Ε, μικρή...<...>

(Πιέζω τον Νικ. να μου πει τι τους λένε οι δυο αυτές όταν τους μαζεύουν για γουλιασμένα αλλά ντρέπεται και δεν μου λέει).

ΚΑΛ20.2. Ο Γαδούρης και οι Κιοσκλήδες

Άμα τσζέφτεσαι ότι φοβάσαι κάτι τρομαχτικό, μια ιστορία, ποια σου 'ρχεται στο νου σου;

Νικ.: Εμένα μικρό με φοβερίζανε με τον Γαδούρη. (ο Ν. από δίπλα γελάει). Κοιμήθου και έρχεται ο Γαδούρης. Φανταζόμουνα εγώ πως θα 'ναι ο...

Ο Ποιος;

Νικ.: Ο Γαδούρης.

Δεν ήξερες ποιος ήτανε αυτός.

Νικ.: Φανταζόμουνα. Μόλις ήκουγα Γαδούρη, κάτω από τις κουβέρτες συνέχια.

Τώρα άμα πεις, «φοβάμαι», έχει αυτό πρόσωπο, έχει όνομα, έχει καμιά ιστορία;

Νικ.: Τώρα όχι. Μικρός φοβόμουνα πολύ.

Τώρα ας πούμε, γενικά, τι είναι αυτό που φοβάσαι. Εγώ ας πούμε, φοβάμαι το σκοτάδι, κάτι. Εσύ, τι είναι;

Ν.: Εντάξει, το σκοτάδι.

Α.Ρ.: Δηλαδή όταν περπατάς σε ένα στενό σκοτεινό, τίποτα δεν φοβάσαι;

Ν.: Τους Κιοσκλήδες. Τους Κιοσκλήδες.

Νικ.: Τι να φοβάμαι; Κάνουνε τίποτα;

Τι να φοβάσαι; (Απευθύνομαι στον Ν. Προς στιγμήν νόμισα πως είχα μόλις ακούσε το όνομα ενός καινούργιου στοιχειού)

Ν.: Τους μαστούρηδες. Αυτοί είναι όλοι πάνω από το Χωριό! (γελάμε)

Καλό!

Α.Ρ.: Μπράβο ρε Νικήτα. Σου λέει, το Χωριό είναι μέσα στη μαστούρα.

Τους Κιοσκλήδες!

ΚΑΛ21.1 έως. 21.17

Ημερομηνία: 13ΦΕΒ11

Τόπος: Βλυχάδια, Οικία Σ. Μ..

Αφηγητές: Μ.ς\ Π., ετών 67, σφουγγαράς, ψαράς, οικοδόμος, Σ. Μ., ετών 63, συνταξιούχος καπετάνιος ποντοπόρων, Ν. Μ., ετών 58, νοικοκυρά, (σύζυγος Σ.Μ.) Ε. Ρ., ετών 72, νοικοκυρά (μητέρα Ν.Μ.)

Συνομιλητές: Νικόλας, μαθητής Γυμνασίου.

Παρευρισκόμενοι: Γ.Σ.

ΚΑΛ21.1. Οι συνήθειες των σφουγγαράδων, τα γλέντια και οι κίνδυνοι της δουλειάς.
Λίγα λόγια για το Ψάρι.

(Ρωτάω τα ίδια πράγματα με αυτά που ρώτησα στον Π.Χ. Για την διαγωγή των δυτών και την σχέση τους με τα γλέντια, τα χρέη και τις υποχρεώσεις προς τις οικογένειες τους).

Μ.Π.: Αν τσζαι αυτοί που είναι ακόμα οι κουπφάες, δεν ήτανε καλοί νοικοτσζυραίοι, δεν ήτανε καλής διαγωγής, αυτά ντα σπίτια που γεμώσα ντα μαράσσα, πως ηγινήκανε; Από την οικονομία αυτών των ανθρώπω. Είχε λοιπό δύτες οι οποίοι ήτανε αλκοολιτσζοί, από το πολύ κρασί. Ε, αυτό θα το βάλεις σύμφωνα με ανθρώπους, αριστοκράτες – αγράμματοι, αριστοκράτες δύτες. Είχε. Μέσα στους...Ο πατέρας μου εμένα ήλεε, «Ούλη η μάντρα ε βγάλλει γάλα». Ξέρεις όλα τα ζα α βγάλουσι από ένα τσζιλό γάλα; Ε βγάλλουν όλα. Το ίδιο ήτανε σε όλες τις δουλειές. Σε όλες τις δουλειές αυτό είναι. Ε, αυτό είναι. Πάμε για να πεθάνουμε, φέρε, φέρε να πιω.

Μ.Π.: Αυτό ήταν. Τελείωσε. Διαρκώς. Ο,τιδήποτε. Εδώ ο Ιάπωνας πιλότος ο καμικάζι, ήπινε ποτό, το σακέ, ξέρω 'γω. Ήπινε μπριν για να πάει, γιατί πήαινε α... για θάνατο. Λοιπό. Αυτός που πάει σίγουρα, γιατί, αυτοί που δε μπεθαίνανε, αυτοί που δεν ηπέρασε μπο πάνω τους μηχανή, δηλαδή, ούτε ημαυρίσασι καθόλου ούτε και κατά διάνοια, α δείξει ένα σημάδι, ήτανε οι τεμπέληδες; Πως θα πιανε τα μαϊδιά του (λεφτά του). Τα μπαλικάρια πεθαίνανε. Αυτοί που πιάνανε μπολλά σφουγγάρια ηπεθένανε. Αυτοί χτυπιότανε, αυτοί κουτσαινότανε. Δες, ο πεθαμένος είναι ιερός.

Σ.Μ.: Πας μετά θάνατον, δίκαιος.

Μ.Π.: Λοιπό όλοι αυτοί οι ανθρώποι, όλοι αυτοί είναι πεθαμμένοι. Από 'μενα, επειδή ο πατέρας μου πήε στην Σιτσζελία, δε, επί Μουσολίνι, πήγανε Καλύμνιοι από 'δω τςζαι βγάλανε κοράλλια. Ο αδερφός του ήτονε σκανταλοπετράς. Εγώ από την αγάπη μου ήμουν, είχε δύο μαγαζά είχα, τςζαι μηχανότραντα τςζαι ψαράδικο, τςζαι πήα στη σχολή δυτών λόγω του Καλύμνου αίματ- μέσα μου, αυτό πήγα τςζαι ήκαμα τςζαι δικό μμου καϊτσζι, πήα στη Μπιγκάζα, ε μμού 'ρεσε η δουλειά. Ενώ σα σπορ πέθαινα, τι φιάλες, τι σκατά, τι περικεφαλαία, ούλα τα 'χω καμωμένα. Τςζαι σαν επάγγελμα, δε ντο 'θελα. Ηλαχα μέσα στο καϊτσζι μου, να 'χω πάρει σαβούρα, μια χρονιά μόλις ήβγανε οι ναργιλέδες...Α μη μπάμε στο ένα τςζαι πάμε στο άλλο. Ο ναργιλές είναι συνέχεια του μηχανίσματος, μηχανίσμα το λέγαμε εδώ ονομασία γαλλιτσζά είναι το φερνέζ. Λοιπό το φερνέζ ήταν αποδοτικό, γρήγορο, αλλά κρυώνανε οι ανθρώποι, δεν είχε φορέματα τότες, ήβαλλε ένα σώβρακο μακρύ, παρδαλό, για τα ψάρια, γιατί ήρτε φορά που μούνταρε πάνω στον άνθρωπο που 'σπριζε, στα γεννητικά του όργανα.

Σ.Μ.: Μαύρο δεν το πιάνουσι.

Μ.Π.: Δεν το θέλει, δε ντο γουστάρει. Ε βάλεις ένα πανί στο χταπόδι, στη σαλατζά, α το μουντάρει. Λοιπό αρχινήσα δειλά-δειλά με μια φόρμα, δίχως σώβρακο, μακρύ, με ένα χωρίς γιακά, ένα παρδαλό τςζαι ηβουτθούσαμε. Κρύο μπολύ. Μετά ήβγα ντα φορέματα ρχινήξαν να δουλεύουνε πιο άνετα. Τςζαι είχαμε λίγο, γιατί όντα κρυώνεις αρχινάς να λοφάσσεις, τςζαι όντα λοφάσσεις αναπνέεις περισσότερο αέρα τςζαι γίνεται συσσωρευση φυσαλίδας. Ετσζεί στο τουμπαρισμα, πετάξανε το μάρμαρο από το χέρι ντους για να έχουνε θετιτσζή βαρύτητα κάτω να περπατά, είχε ντον αέρα, πιο ελαφριός, το μαρκουτσάκι πιο εύκολο, τα πετάξανε όλα βάλανε μολύβια εδώ στη μμέση τςζαι φτερά (βατραχοπέδιλα) μετά πετούσε. Αυτό, το ονόμασε ναργιλέ. Εδώ είναι φερνέζ.

ΚΑΛ21.2. Το Μουγκρέλλι.

Σ.Μ.: Ο πάπφους μου ο Σατσζελλάρης όταν ήμουν μικρός, πήαινα πάνω τςζαι μου 'λεγε ιστορίες για τα παιδικά του χρόνια, γουλιασμένα, το Μουγκρέλλι. Λοιπόν, το

Μουγκρέλλι ήτανε ένας δύτες, ο οποίος έσκασε. Μια εποχή γύρω στο 1890-1895. Τότε, το Χωριό ήτανε μεγάλη, κύρια, πόλις. Από το 1860 αρχίνιζε και χτιζότανε η Πόθια. Αλλά ακόμα μέχρι το 1895, το χωριό ήτανε η κύρια πόλις. Νερά δεν είχανε, ηπαίρνανε από τα Πηγάδια που λένε τώρα. Είχε έξι-εφτά πηγάδια και ξυπνούσανε πρωί-πρωί οι γυναίκες, με τις λαΐνες και πηγαίνανε να προλάβουνε α νεσύρουνε νερό α γεμίσουνε γιατί όποιος μπρολάβαινε.

Μ.Π.: Όποιος μπρολάβαινε. Μετά ήταν όλο λάσπη.

Σ.Μ.: Ναι. Λοιπόν είχε σκάσει, το Μουγκρέλλι. Ήτανε ένας καλαμπουρουζής, ε...γουλιούσανε και τότε οι Καλύμνιοι, κάνανε καλαμπούρια, και είχε πάει μέσα στον Ταξιάρχη, στη Λημνιώτισσα. Την ώρα πριν βγει ο ήλιος, νύχτα ακόμα, χαράματα, που πηγαίνανε οι γυναίκες με τις λαΐνες, τις άφησε, μπήα γκάτω, γεμίσανε και όνταν ανεβαίνα μπάνω, έκανε κάτι μουγκητά, κάτι αυτό, στο λέει, «Να το Μουγκρέλλι, το Μουγκρέλλι, το Μουγκρέλλι», κόλλαγε η μια με την άλλη, μπάμ-μπαμ σπασαν οι λαΐνες (ανεβάζει την ένταση της φωνής του καθώς και την ταχύτητα αφήγησης), βάλλουν ένα κουστουρδί οι γυναίκες, χαμός....Το Μουγκρέλλι!

ΚΑΛ21.3. Το πισπέρισμα και τα γουλιασμένα παλαιότερα-αλήθεια ή ψέματα.

Μ.Π.: Όπως είναι ντώρα, όποια γυναίκα ήκανε καλό μαγκάλι, ητράβα τσζαι τις άλλες γύρω α ρτουν α πισπερίσουσι.

Τα λέγανε αυτά τα γουλιασμένα;

Μ.Π.: Ναι, εν είχανε ντίποτα άλλο α λένε. Το καταμίτωμα (κατηγόρια, κουτσομπολιό) μια, δύο, τρεις, ηξέραντα όοολα. Ε, είπα ντα, ηξανάπα ντα. Όσος ήξερε παραμύτσα, εντωμεταξύ τσζαι για να φοερίσσου τα παιτσζά. «Μη μπεράσεις από ετσζεί που είναι γουλιασμένος», μετά ήρκουντο ο άλλος, ήλεε, «Εγώ είδα, ο τάδε είδε», εστζειπέρα, είχανε σημάδια ορισμένα. Δηλαδή του Αγίου Στεφάνου ηξέρανε τα γουλιασμένα τος, του Άη Βασίλη είχανε άλλα γουλιασμένα μέρη, οι Χωριανοί είχανε άλλα γουλιασμένα τα μέρη. Της κακομοίρας.

Ε.Ρ.:Πάρα πολλά όμως γουλιάσματα. Ότι βλέπανε πολλοί, βλέπανε.

Π.Μ.: Κανένας δε βλέπει. Η οπτασία μπου κάνει το μυαλό ντου βλέπει.

Β.Μ.: Η Νική είχε δει τον Τυράκη τον Αντρέα. Δέκα με- είχε πεθάνει, και τον είδε με κουστουμι και αυτό και ήτανε έξω από την τράπεζα της είπε καλημέρα. Οντα της είπανε ότι έχει πεθάνει, της την έδωσε. Ε, Νικιώ; Με τον Τυράκη που είδες.

(Η Νίκη επιβεβαιώνει με καταφατική κίνηση του κεφαλιού και λέει, «Α του πο εγώ γουλιασμένο...» ενν. εμένα, και κάτι σιγομουρμουρίζει το οποίο δεν ακούω γιατί ξεκινάει την αφήγησή της η Ε.Ρ.).

ΚΑΛ21.4. Η αμίλητη γειτόνισσα.

Ε.Ρ.: Όταν πέθανε η γιαγιά μου ήτανε Σεπτέμβριος μήνας. ΈΚους Μανώλη; Αυτό είναι γεγονός, δηλαδή, μου το είπανε εμένα. Τσζαι τα σφουγγαράδικα ερχότανε, ξέρεις, τέλη του Οχτώβρη. Ήρθανε νύχτα, έπρεπε να πάει ο δικός μας γιατρός να δει τους αυτούς (ο άντρας της Ε.Ρ. ήταν γιατρός) και λοιπά. Ο Θεοφίλης ο Μάγκος δεν περνούσε μπροστά από την αυλή μμας, περνούσε από το στενό της Ευγενίας και πήγαινε στο σπίτι ντου. Ηγύρισε στο σπίτι ντου, λέει στη η γυναίκα του, «Απόψε», λέει, «είδα την κυρία Ρήνη», εν ήξερε ότι πέθανε, λέει, «τσζαι δε μου μίλησε», λέει, «γιατί έχετε », λε, « τίποτα, συμβαίνει τίποτα άμα λείπατε;» Λε, «Μπες μέσα τσζαι μετά θα σου πω. Η παληά-Ρήνη έχει ένα μήνα, σαράντα μέρες που πέθανε τσζαι συ», λε, « λέεις...». Λε, «Αφού την είδα! Τσζαι της είπα καλησπέρα τσζαι δεν μου απάντησε». Να, ο Θεοφίλης ο Μάγκος, η γυναίκα του μου το είπε.

ΚΑΛ21.5. Περισσότερες περιπτώσεις εμφανίσεως νεκρών.

Σ.Μ.: Τσζαι τον πάπφου που είδε η Νομική;

Ε.Ρ.: Α! Τσζαι του Κάτθη η Νομική. Ο Γιάννης του Σάββα.

Β.Μ.: Ο Γιάννης του Σάββα που είναι γείτονάς μας έξω, που έχει την ανεμότσαντα τώρα

Ε.Ρ.: Η Χικώνα, που λένε.

ΚΑΛ.21.6. Το στοίχημα..

Μ.Π.: (παρεμβαίνει, πιάνοντας το γόνατό μου με νόημα). Ησυζητούσανε παλιά σε ένα καφενείο, μέσα λοιπό, πίνανε. Λε, οι βράτσζες παληά. Ακού. «Εγώ », λε, « δε γουλιώ». Λε, «Δεν υπάρχει άνθρωπος που να μη γουλιά». «Βρε δε γουλιώ!». Τσζαι λέει, «Θα πάω πάνω». Παίρνει, ξεκαρφώνουσι ένα καρφί από τσζεί, είχε μέ'σα στο καφενείο. «Εγώ », λέει, « θα το καρφώσω πάνω για να πάτε το πρωί να το δείτε ότι ήπηα».

Ν.Μ.: Στου τάδε...κακοθανατισμένο.

Μ.Π.: Στου τάδε κακοθανατισμένου τον τάφο. Πάει λοιπό άνθρωπος, μεθυσμένος, εν ηφοβότανε, πάει λοιπό, καθίζει, μπάπφα-μπούπφα, μπάπφα-μπούπφα καρφώνει το καρφί. Συμπτωματικά όμως είχε καρφώσει και την βράκα ντου. Με το που σηκώνεται α φύει, τονέ τραβά κάτω ο πεθαμένος. Λε, «Ο πεθαμένος με τραβά», κόκχαλο ο άνθρωπος. Ακόμα περιμένου ντο α πάει κάτω. Ήβρα ντον το μπρωί τελειωμένο. Ηπέθανε γιατί νόμιζε ότι του το τράβα ο πεθαμένος. Και αυτός είχε καρφώσει την βράκα ντου. Κατά λάθος.

ΚΑΛ21.7 ΖΩΑ. Ο Διάβολος που ήταν κατσίκα.

Ν.Μ.: Λοιπόν κάτι ανάλογο τσζαι εγώ ήπαθα.

Μ.Π.: (διακόπτει ακάθεκτος). Ο Τάσος της Καμμαϊνας! Που είναι το σπίτι ντος που ανεβαίνεις πάνω τη σκάλα για να πάεις στη παιδιτσζή χαρα; Ένας Τριτοζούλης δικηγόρος που έχει σπίτι ετσζειπέρα; Ψεριμιώτης.

Ε.Ρ.: Της Κουνίτισσας το σπίτι που λέμε, ετσζειπέρα.

Μ.Π.: Ε ντο ξέρει το παιδί...

Ε.Ρ.: Ε, μικρό είναι...

Μ.Π.: Δηλαδή, που είναι το μπακχαλικάτσζι τώρα του Διονυσίου; Α μπράβο, δίπλα λοιπόν ήτανε χωραφάτσζι. Ήτανε συτσζές. Ήταν το σπίτι, ήτανε το μεγαλύτερο εκειπέρα. Ανεβαίνει αυτός, σκοτεινά πάνω. Εμείς, είμαστε στο σπίτι ντος. Ο Τάσος, ο γιος της Μαρίας, της Βαρβάρας ο αδερφός. Όπως λοιπόν είχαμε το γέρο, τον Τσελάρη, πίναμε ρετσίνα, 'νοίει το σπίτι τσζαι τις δώνει μέσα ο Τάσος τσζαι λεθυμά. «Τι έχει το

παιί; Νερό!», πράματα τι, ο Δαίμονας. Ο Δαίμονας στις Κουνίτισσαε. ΄Πο κάτω ΄πο τη συτςζά είναι ο Δαίμονας. Όπως ήβγαινε μπάνω βλέπει τον Δαίμονα. Ε, τώρα εγώ, εν ήμουνα τςζαι παλλικάρι ούτε...αυτά τα πράματα σου φέρνουνε ένα δέος, όσο νταής τςζαι να ΄σαι. Άντε, α πάω α δω το Δαίμονα μπας είναι ΄κομα κεια. Με το που πάμε, βλέπουμε μια κατσίκα, ολόρτη, πραγματικά σαν τον Δαίμονα, με τα κόρνια της πάνω, ολόρτη τςζαι ήτρωε συκοφύλλες. Τος ελέω, «ελάτε α δείτε το Δαίμονα. Βρε ελάτε α δείτε τον Δαίμονα!» Κατεβήκαμε λοιπό πέντ΄-έξι ,γιατί είναι τριάντα μέτρα το σπίτι ντος, πενήντα δεν είναι παραπάνω, κατεβαίνουν και βλέπουν το Δαίμονα. Αυτό το πράμα, στςζέψου πόσα τέτοια έχουνε γίνει. Μετά η μάνα για να κάεται το παιί μέσα, «Ρε ετςζει ...» Οι κοπέλες; Οι κοπέλες που θελανε ραντεβού;

N.M.: Ασπροφόρες.

ΚΑΛ21.8. Για διάφορα στοιχειά και για τις παρεξηγήσεις και τα καλαμπούρια γύρω από τα γουλιασμένα.

M.Π.: Οι νέες, παντρεμένες. Πως θα γίνουντο; Ήλεε λοιπό ο μάγκας που θα πήαινε στον Άη Βασίλη πάνω, «Πα,πα, πα, είδα προχτές, μια γούρλα», (θυμάται κάτι άλλο) στη σκάλα, την παλιά του Μαρασσού είχε, λε, μια γούρλα με δώδεκα γουρλιά ΄πο κάτω ΄πο το σπίτι ντος. Εντο ΄κουσατε λοιπό;

E.P.: Ε ναι, ηκούαμέντο.

M.Π.: Στον Άη-Γιώργη, ηκούα ντις αλυσίδες του αλόγου μπου τράβα, του Άη-Γιώργη. Στον σταθμό λίγο παραπάνω άμα πηγαίνεις ανάποδα, κατά το μουσείο, στο ενδιαμέσο, διακόσα μέτρα από το σταθμό είναι ο Άγιος Γεώργιος. Τςζαι ηβλέπα, ηκούα ντο άλογο που ητράβα τις καδένες. Πο ΄τζει είχε έναν Αράπη, πφεεεε! Τεράστιο. Μέχρι τον ουρανό ήτανε η τςζεφαλή του. Ηλέα, τέτοια ηλέα τςζαι φοερίζα τα παιάκια. Μετά ηφοούντο τςζαι ο άλλος, ηπηγαίνα με το που ησκοτείνιαζε ημπένα μες τα σπίτζια. Ο μάγκας λοιπόν που ΄θελε α βγάλει τη γκοπελιά όξω, άνετος γιατί όλοι ήτανε τρυπωμένοι. Λέει μου ο Τάσος, του Δημάρχου ο πατέρας. Ηκάμασι ένα γάμο, ποιος είναι ο Ποθητός στη Χώνη; Στα Βασιλικά, η καφκάλα; Δύτης ήτανε. Ποθητός. Ξέρεις τον. Φάτσα (απευθύνεται στον Σ.Μ.). Πως πάεις πάνω; Του Ματθαίου; Φάτσα είναι το

σπίτι ντου. Ηπήασι λοιπό, φτωχός ο γάμος, οι κουμπάροι ηπήρα τις ρετσίνες τος μαζί. Τα όργανα για να γλεντήσωσι ήτονε ένα μαντολίνο, όχι βιολί, μαντολίνο, του πατέρα του Δημάρχου, ήπαιζε μαντολίνο. Ο Τάσος. Μ'ετςζείνο το μαντολίνο ηκάμανε γλέντι. Καμιά δεκαριά νομάτοι. Πήανε μεσάνυχτα, λέει, «Α περάσομε έτσι 'πο 'πάνω;» Περνούσανε και βρίσκονται έτσι η καντάδα στη κουμούλα του Αγίου Μάμμα. Από τη 'πο 'πάνω πάντα. Λέει, α κόψομε δρόμο, α περάσομε από μέσα από τα κοιμητήρια, γιατί έχει πόρτα από πάνω, α κόψουνε α βγούνε ας πούμε τρακόσα μέτρα παραπάνω. Μπαίνου μέσα λοιπό, μόλις φτάνουν στην οξώπορτα του Αγίου Μάμμα, για να βγουν όξω, έρχεται ένας μεθυσμένος πάνω, πρέπει να 'ναι Σδρέγας. Ο Δημήτρης που πέθανε. Που αυτοκτόνησε. Λοιπό. Με το που τονέ βλέπουνε, σούζα. «Άκρα του τάφου σιωπή», που λέει και ο Ξυλούρης. Όπως έρχεται ο άνθρωπος, και αυτός ητέρνα από μέσα, πσος ξέρει, ηπήγαινε σε κάποιο σπίτι κοντινό; Αρχινά το μαντολίνο 'πο μέσα. «Γκραν-γκραν-γκραααν!» Φωνάζει, «Βοήθεια», ο άνθρωπος, μπαίνει στο πρώτο σπίτι, χτυπά, δώνει τες μέσα, κλείνει τη μπόρτα. Πάει ο ένας θαρραλέος από τη μπαρέα, σιγά-σιγά-σιγά-σιγά-σιγά, βγάζει τα παπούτσα, πάει. Ο άνθρωπος λέει, «Μάνι-μάνι, αλεύρι με νερό, α πσει ο άνθρωπος». Λεθυμημένος, τέζα κάτω, ούτε ημίλα, «Πάει τον χάνουμε τον άνθρωπο. Βρε λίο νερό, βρε ρίξε του μες τα μούτρα. Νερό.». Πάει στους άλλους, «Αμολάτε, γιατί άμα μπάθει τίποτα ο άνθρωπος, αμολάτε γιατί κάμαμε άσχημο αστείο». Ο άνθρωπος ησκουρόφερέ ντα. Τςζαι αντί να περάσου έτσι, ηκάμε μπρος-πίσω τςζαι ηφύα. Να τα στοισσά! Της Καλύμνου.

ΚΑΛ21.9. Το τσαγερό.

Ε.Ρ.: Βλέπουν όμως. Υπάρχουν άνθρωποι... (ο Μ.Π. δυσανασχετεί).

Θεία Νίκη, τι ιστορία έλεγες εσύ;

Ν.Ρ.: Εγώ, το δήθεν δηλαδή... Ήτανε αποκριές. Ο πατέρας μου και η μάνα μου πήγανε να γλεντήσουνε και εγώ έκατσα με την γιαγιά. Η γιαγιά κάποιοια στιγμή λέει, «Α Βγω από πάνω α νάψω το καντήλι». Λέω, «Πήγαινε». Σε λίγο είχε, είχαμε μια σόμπα πετρελαίου τςζαι πάντοτε πάνω βάζαμε ένα τσαγερό για τους ατμούς δηλαδή να κάνει λίγους ατμούς. Καθόμουνα εγώ χαζεμένη, ξαφνικά ακούω ένα «τςςςς». Άμα

φοβηθώ κόβεται η μιλιά μου εμένα. Σταματώ άναυδη. Προσπαθώ να εντοπίσω από πού βγαίνει ο θόρυβος. Τίποτα. Μετά από λίγο ξανακούω έντονα τον θόρυβο αυτό τσζαι αρχίζω τις στριγλιές, (τσιριχτά). «Ο Διάολος γιαγιά, γρήγορα, ο Διάολος ήρτε τσζαι με βρήκε». «Μα πως τον είδες, αρή που τον είδες, αρή πούντος;» Τελικά καρδιαζόλ <...> πράματα, είχε πομείνει ξύλο-

M.Π.: Τσζαι ήτανε η τσαέρα.

N.P.: Φωνάζουνε της μάνας μου, τηλέφωνα δεν είχε τότε πολλά, φωνάζουνε της μάνας μου από τη χοροεσπερίδα, έρχονται τους κάνω άνω κάτω, αφού τους είχα δίπλα μου όλους, λειτουργούσε το μυαλό πιο ψύχραιμα, ξανακούνε το θόρυβο αυτό σερσεμιάζουν οι άλλοι, παθαίνουν την πλάκα ντους οι άλλοι, εμένα το μυαλό μου δούλευε, τσζαι βρίσκω από τη σόμπα, από το τσαγερό έβγαινε το νερό πάνω στο πυρωμένο σίδερο και έκανε αυτόν τον θόρυβο, και τους αναστάτωσα όλους.

ΚΑΛ21.10 Η μορφή από καπνό στην εξώπορτα του μοναστηριού.

N.P.: Και ένα άλλο που 'χω να σου πω, ήτανε Μεγάλη Βδομάδα, Μεγάλη Πέμπτη. Ήμαστε στην Αγία Κατερίνα, το βράδυ, ο πατέρας μου δεν είχε ήρτε πίσω και ηλέμε να πάμε πιο νωρίς πριν αρχίσει η εκκλησία μην τυχό και ας πούμε, μας ψάχνει και νευριάζει μέρες που 'ναι, ε. Πάμε, φεύγοντας από την εκκλησία, εγώ πήγαινα πιο μπροστά. Στην δεξιά κολώνα της Αγίας Κατερίνας στην έξοδο, βλέπω μια καπνιά σε στυλ ανθρώπου, ανθρώπου δηλαδή μιλάμε, τρία-τέσσερα μέτρα. Λίγο σκυφτού. Σαν σύννεφο...ένα...μία καπνιά, άσπρο-γκρίζο, αυτό το πράμα που 'δα. Όπως – το συνήθειό μου δηλαδή – ούτε υποχωρώ ούτε πάω μπροστά, στήλη άλατος τσζαι βουβή. Τσζαι περιμένω να έρθουν οι άλλοι κοντά μου για να τολμήσω να ξανατσζοιτάζω το σημείο ετσζέينو, ας πούμε. Που αμέσως κατέβασα το κεφάλι κάτω, δεν ήθελα να βλέπω άλλο. Από πίσω μου ερχότανε η Κατερίνα η νύφη μου. Εγώ πάλι, επειδή είδα το προηγούμενο, (ενν. το περιστατικό με την τσαγιέρα), λέω, «της φαντασίας μου θα 'ναι». Μέσα μου. Αλλά δεν είχε και το θάρρος να ξανακοιτάζω. Ερχόμενη η νύφη μου στο ίδιο σημείο, «Άχου! Καλέ μάνα, δες αυτό το πράμα, δες αυτό το πράμα!». Με το «δες αυτό το πράμα», πήρα θάρρος εγώ, ξανακοιτάζω, αυτό το πράμα, που 'βλεπα,

τίποτα δεν είχε. Λέω της, «Κατερίνα, τι είδες;» Μου περιέργησε αυτό ακριβώς που είχα δει. Αυτό δεν ήτανε της φαντασίας μου γιατί το είδε κι άλλος δίχως να του πω κουβέντα. Το ίδιο πράμα.

ΚΑΛ21.11. Η σοροκχάδα και το γουρλί.

Τελικά πιστεύετε σε αυτά τα πράματα. Ότι υπάρχει κάτι έστω από όλα αυτά, ότι ίσως κάτι ήτανε αληθινό;

N.P.: Εγώ νομίζω το μυαλό μας το κάνει πολλές φορές.

M.Π.: Άκου να δεις. Η μανάες μας, κάτω οι καλύμνιες, οι ψαράδες κάτω, «Με τις σοροκχάδες Μανώλη να μη γυρίζεις. Γιατί βγαίνουν όξω οι γούρλες». Γούρλες, σκοτωμένες γούρλες τσζαι τραβούνε από πίσω τους, τραβούν τα παιδιά τος. Μέσα στο λιμάνι ήτο τότε αδιόρθωτο. Τα ψάρια ηβάλλαμέ ντα μέσα σε μπαούλα, τελάρα, σσεπάζαμε τσζαι ήπαιρνέ ντα το καράβι, πηγαίνα μπαγωμένα, πηαίνα στον Πειραιά, ίσα-ίσα που βαστούσε το πάγος. Αυτά τα μπαούλα ξαναστέλλα μάς τα πάλι πίσω εν μπορούσες, να πεις, χιλιάδες μπαούλα, γερή κατασκευή, να σηκώνει ας πούμε, το φορτίο μέσα, πέντε τελάρα, με το τρία, εκατόπενήντα τσζιλιά, α σου ξεπατωθεί, να 'ναι μπόσικο, πα ντα ψάρια όξω. Ηστέλλα μας τα λοιπό, α τα πλύνουμε α τα διορτώσομε, βάλλα με ντα κάπου, σ'ένα μέρος, κάθε αποθήτση είχε το χώρο ντου. Επειδή ήτανε συχνής χρήσεως ε ντα βάλλαμε σε μακρυνά μέρη τσζαι σίγουρα, ηβάλλαμέ ντα στο κατώφλια του μαγαζού, αλλά όντα γινούντο σοροκχάδα μεγάλη, 'παιρνέ μμας τα κιβώτια. Άμα δε το 'παιρνες χαμπάρι...Το πρωί γυρίζαμε με τις βάρτσες μέσα στο λιμάνι τσζαι δέναμε τα μπαούλα. Ρεμούλκο, α τα πάμε στη γλίστρα, α τα βγάλουμε όξω. Ε, μια μέρα, ξυπνά μμε η μάνα μου, «Μανώλη, σοροκχάδα, θα σου πάρει τα μπαούλα». Είχε πέντε έξι μπαούλα όξω στα πεζούλια, θυμάσαι το ψυγείο του Λαμαπαδάριου ετσζειπέρα, τρία τσζαι άλλα τρία από πάνω...Α πάω. Σηκώθηκα μεσάνυχτα, δώδεκα, μία. Σταύρωσέ μμε η μάνα μου, μόοολις βγαίνω, στο περίπτερο, σου Μαυροθαλασσίτη, που έχει το περίπτερο...η γωνιά της αγοράς στου Τσζυπραίου, ακόμα έχει περίπτερο ετσζει, ακριβώς ετσζεινή την ώρα, εντωμεταξύ, ήσκαβγέ ντον τον δρόμο η σοροκχάδα, ήβγαζε τα χαλίτςζα πάνω, εν ηπέρνας, ούτε αμάξι ηπέρνα μμέσα,

ούτε τρίτσυκλο ούτε κάρο...Μόλις πάω εστζειπέρα, μια γούρλα με καμιά δεκαριά γουρλιά, μες τη μέση εγώ. «Ιιι».

N.P.: Τσζαι τι ήτανε η γούρλα τώρα, το γουλιασμένο, ας πούμε;

M.Π.: Αφού...μας λέασι έτσι, «Η γούρλα, με τις σοροκάδες βγαίνουνσι».

N.P.: Τσζαι τι κάνασι.

M.Π.: Ήτανε η γούρλα, στοισωμένο μπλιο πράματα. Στοισό. Ίντα μπου θελέ α σου κάμει; Α σε 'τσζίζει. Εγώ μόλις το είδα, λέω, στοιχειό είναι, μες τη μμέση πάλι, ίντα μπου κάνω; Α κόψω; Αυτό ήτανε στοισό. Σε ψάννει. Μπρος α πάω, πίσω α πάω, ίντα μπου κάννω; Λέω, Μανώλη, θέλεις να διαπιστώσεις αν είναι στοισο; Τράβα ένα κλωτσί σε ένα. Ότι είναι να γίνει, θα γίνει. Λασκέρνω λοιπόν ένα κλωτσί εγώ σε ένα μικρό γουρλάτσζι, «ιιιιι», κάνει έτσι. «Α! εν 'ναι στοισσά αυτά». «Γουουγουουο» αυτή, ξαφνικά να η, θυμάσαι τον Πάγκαλο που 'πούλα χάνους; Η μάνα του.

Σ.Μ.: Που είναι ο Πάγκαλος;

M.Π.: Ηπέθανε.

Σ.Μ.: Αααα ο Πάγκαλος ο κακόμοιρος.

Σ.Μ.: Η μάνα του, 'πο πίσω από τον Άγιο Στέφανο, στα ριζά του βουνού, ήθρεφε όλη ντης τη ζωή γουρλιά. Ησπάσα ντης λοιπό τα γουρλιά ντη πόρτα τσζαι να 'ντη από μακριά. Ήκουσε το «Γουουου» να 'ντη η γυναίκα. Τσζαι να τα λαλά, «Ηκόψα μμου, ησπάσα την εξώπορτα, πήρα ντα κάτω». Να τσζά πέρα, α πεθάνεις, α λιποθυμήσεις. Άντε λοιπόν α λιποθυμήσεις. Τι...τι...Κάτι ήρτε μου γκόμα τώρα...

ΚΑΛ21.12. Τι ήταν στην πραγματικότητα το άγγιγμα και τα γουλιασμένα.

N.P.: Άμα βαρούσατε, άμα κάμεις -κάτι- πληγή.

M.Π.: Α! Όλη μέρα παίζανε τα κοπέλια, αλιντές, ε θυμάσαι εν είχατε εσείς παιχνίδια, τώρα έχετε ιντερνέτ, τηλεφωνα, πράματα, έχει παιρνίτζα μέσα, τότε έκανες μια ωραία αλιντή, με γερό, συκαμινιά αλιντόξυλο, πετροπόλεμο, μωρέ, οι λάτσεσ, ε, ηβάρας, που να θυμάσαι, ήκανε μια βούλλα μαύρη, όπου κουτούλας, ήκανε μια μαύρη βούλλα. Α πάμε στο σπίτι, κοντό το παντελόνι, η μάνα τη βούλλα, «Ητσζίζα ντο το παιί μου». Ητσζίζα σσε. Πεθαμένος πέρασε 'πο δίπλα σου, στοισό ηπέρασε μπο δίπλα σου,

σ'ετσίζε. Ψέματα; Εγώ ημου κάθε μέρα τσίγιμένος. Αφού ήμουνα ησυχασμένος (η Ν.Ρ. γελάει και μας μεταφέρει το γέλιο της. Σε λίγο όλοι λίγο-πολύ γελάμε καθώς το ύφος του Μ.Π. γίνεται ολοένα και πιο κωμικό). Εγώ ήμουνα ο πιο κοντός επιτσίζιντνος άνθρωπος που γεννήθητσίζε. Μη...εν ησύχαζα. Ο πατέρας μου ήλεε, «Α σε σκοτώσω το μεσημέρι α δε τσίζοιμηθείς». Ξες ε; Μεσημέρι. Γιατί του Μα στο μεσημέρι σε ντσί-

Ν.Ρ.: *Του Μα το μεσημέρι,*

γυρίζουν τα τελώνια

όλο το καλοκαίρι (απαγγέλλει μαζί με την Ε.Ρ.)

Μ.Π.: Παναγία μου! Όλο το καλοκαίρι. Ήπαιρνε χαμπάρι. Ηβαλλέ μας α τσίζοιμηθούμε. Μετά α τονέ 'κουσω εγώ που γουρλίζει, ήθελέ ντο τον μεσημεριανό ύπνο, ε; Α σηκωθώ, είχα ανακαλύψει ότι άμα περπατάς με τις φτέρνες, έστι, εν ήπαιρνε χαμπάρι. Κατέβαινα κάτω, (γελάμε). Σφαλιάρες, γροτθίτζα, παιχνίδι κλωτσές έχετε παίζει; (σε εμάς τους νεότερους) Α! Ο αρχηγός είναι μεγάλος κλωτσοδυνατός. Διαλέει, κορμπανιώ. Ξέρεις το κορπανιώ. Κομπανιώ, διαλέω αυτό που ξέρω ότι είναι λεβέντης. Ο άλλος διαλέγει τον άλλο, ο άλλος τον άλλο μέχρι που να πάρεις στον κατιμά τον τελευταίο. Ημονιάζαμε πέντε τσίζα πέντε. Πάει λοιπό α πσάσεις το παράθυρο. Τα παράθυρα ήχασι τότε όλα ασφαλείας, πως τα λέσι; Τα σίδερα. Α πιάσεις τη σιδεριά. Ο από πάνω τον τελειώνει τον από κάτω. Α ρτει λοιπό 'πο κάτω, πρέπει να...σε χτυπήσει. Πόλεμος. Ο 'πο πάνω λοιπόν α του τη δώτσίζε, μπάαα! Τούμπα ο άλλος κάτω. Αυτό ήτα ντο παιχνίδι μας. Μετά, οι πάντες με το λάστιχο. Όπως ήτα ντο, της σαΐτας, μπρος-μπρος ήκανες ένα γύρισμα, ήμπαινε μέσα, για να μπαίνουν μέσα. 'Πο πίσω ήτανε με καουτσούκ. Πολύ καουτσούκ. Διπλωμένο, τριπλό. Τσίζα μπόλικά δεσίματα. Λοιπό ηπαίζαμε, η παρέα μου, η παρέα σου. Όλοι τα όπλα τους. Α τονέ βρίσκω βολικά, α του τηνέ λασκάρεις α τηνέ πάρει στο κούτελο, να η βούλα. Α τηνέ πάρει εδώ, ε, αφού ήμαστα συνέχεια αντσίζισμένοι. Όλο βούλες. Τα στοισσά, «Να στοισσά, να βλέπεις που γυρίζου, του Μα το μεσημέρι ε ντο ξέρεις πλιό το παίι μμας; Α μη βγαίνεις όζω το μεσημέρι».

Ν.Ρ.: (μιλάει ταυτόχρονα με τον Μ.Π.) Όμως παρόλες φορές που το μυαλό βλέπει, έχει μερικές φορές που πάλι φοβάσαι.

Μ.Π.: Ρε δεν ηκάναμε δυναμίτες; Εγώ τώρα, ηξεθαρρεύτηκα- Κόμα γουλιούσι!

(στην Ν.Ρ.). Πάαινε α δεις καένα Μιλάτο. Όλη η οικογένεια, να! Με το που δύσει ο ήλιος πάνε α βρεις ένα Μιλάτο όξω. Όλο το σόι. Από τα πολλά... Άμα το παιδάτσζι από μωρό του λέεις τέτοια πράματα...

Ν.Ρ.: Λέα μμας από μωρά έτσι, τα γουλιασμένα που λέμε.

Ο γιός σου μας λέει, «Α σας πω εγώ τέτοια...». Τον άκουσα, «Α σας πω εγώ τέτοια...»

Ν.Ρ.: Ο Μιχάλης; Πότε στο σπίτι μας δεν έχομε μιλήσει για αυτά-

Μ.Π.: Μεταξύ ντος τα παιδιά...

Που 'τα μαθέ, που τα ξέρει;

Ν.Ρ.: Δεν ξέρω. Γιατί, ε ξέρω από τα παιδιά-

Ε.Ρ.: Μεταξύ ντους φαίνεται.

Ν.Ρ.: Γιατί ε...έχω πίκρα, να έχω ζήσει ζωή μαρτυριτσζή εγώ μ'αυτά τα πράματα.

Ε.Ρ.: (εξανίσταται) Σου 'λεγα 'γω τέτοια πράγματα;

Ν.Ρ.: Υπέφερα.

Τόση πολύ δηλαδή;

Ν.Ρ.: Πολύ.

Λεγότανε αυτά συνέχεια;

Ε.Ρ.: (αποποιούμενη την ευθύνη;) Αυτά; Μεταξύ ντους.

ΚΑΛ21.13. Για τον Αλεξιιάδη και το μυθιστόρημα του Γιάννη Μαγκλή.

Μ.Π.: Όπου ήβαλλα δυναμίτες, παρακαθίζα μμε, κλέβα μμού τους. Όπου ήβαλλα. Μες το σπίτι, ο πατέρας μου, ήτανε, λες και είχε ραδιογωνιόμετρο, α ψάξει α πα τους βρει. Α ρτει το Μεγάλο Σάββατο α μην έχω εγώ. Α τους πάρει ο γέρος. Πάννε α τους βρεις. Τσζαι έτσι ανακάλυπα τον τάφο του Αλεξιιάδη στο Κάστρο. (γελάνε) Κατέβαινες κάτω, ήκανες στη μπάντα τα κόκχαλα, ήβαλλα τους δυναμίτες μου, 'κόμα α πάει κανένας α τους κλέψει.

Τι είναι ο Αλεξιιάδης;

Μ.Π.: Ο Αλεξιιάδης τονέ σκότωσε ο Αλέξης. Είχανε νταλιβέρια και τονέ

σκότωσε του Αλεξίου.

Ε.Ρ.: Ο καλόγερος ο Αλεξίου;

Μ.Π.: Ο καλόγερος ο Αλεξίου είναι αδερφός του Γιώργη. Ο Γιώργης.

Ε.Ρ.: Τι σχέση έχει με αυτόν;

Μ.Π.: Τι σχέση; Ο Πατέρας τσζαι ο Αλέξης, ο γέρο-Αλέξης που ήκαμε το Γιώργη-

Ε.Ρ.: Ο παππούς-

Μ.Π.: Τσζαι ο φονιάς,

Σ.Ρ.: Όχι αδέρφια!

Μ.Π.: Αδέρφια. Καθ'εαυτού αδέρφια! Α σου τονέ φέρω φωτογραφία.

Τσζαι τι λέγανε για τον Αλεξιάδη;

Σ.Ρ.: Λοιπό άκου α δεις. Ο πάππους μου όταν σκοτώθηκε ο Αλέξης, ήτανε μικρό κοπελάκι με τις κελεμπίες, έξι-εφτά χρονώ και σκοτώσανε τον Αλέξη, ήρτανε όλα τα κοπέλια από το Χωριό και πήγανε εκεί που είναι τώρα του Βρύνου το καφενείο στα Λινάρια, και τον είχαν βγάλει που τον φέρανε το καϊκι και τονέ βλέπανε γεμάτο σφαίρες, και απαγορεύανε να τον αγγίζουνε-

Μ.Π.: Μα αφού έχει πενήντα χρόνια που πέθανε ο γέρος ο Αλέξης, σε βαθιά γεράματα, ο αδερφός του, ο Σακελλάρης. Ο γερο-Σακελλάρης. Έχει πενήντα χρόνια τσζ' ήτανε εκατό χρονώ. Εκατόπενήντα χρόνια σου λέω εγώ τώρα.

Σ.Ρ.: Ναι, ναι!

Μ.Π.:Ο Γιώργης ο Αλέξης είναι σε ένα αυτό. Αυτοί είχανε ένα νταλιβέρι. Πάμπλουτος ο Αλεξιάδης. Θυμάσαι ο Παγοποιείο; Που είναι τα σιδεράδικα, του γιατρού του Κουβάρη; Του γιατρού του Κουλιά, το σπίτι εκεί μέσα.

Σ.Ρ.: Είναι του Αλεξιάδη. Πεθερός του ήταν ο Αλεξιάδης (του Κουλιά).

<...>

Μ.Π.: Λοιπό, αυτός, ηδανείστηκε ο πατέρας του Γιώργη του Αλέξη κάποια λεφτά. Αυτός του'καμε χαρτί επί εξωνίσει. Δηλαδή, αν δε του τα κουμπήσει τα λεφτά μέχρι κάποια ημερομηνία, χάνει το ενέχυρο μπου βαλε. Το ενέχυρο, λε, ήτανε ένα χωράφι στο Δάμο και είχε, ηλέανε ότι είχε, λε, μάαλι. Όλος ο Δάμος είχε μάλια! Άμα περάσεις πάνω, α δεις τάφους. Πελετσζημένους. Τάφους, νεκροταφεία ήτανε. Δεν- πήε

στην Αμεριτσζή ο γέρος, δεν τα 'φερε βολικά, δεν μπήανε στην ώρα ντος τα λεφτά, στο αφεντικό. Οπότε, βγαίνει λοιπόν ο Γιώργης ο Αλέξης στο κουρμπέτι, πως ξέρεις τώρα αυτά; Κατά Μαγκλήν τσζαι κατά...Βγαίνει το παιδί στο κουρμπέτι, λέει, « Ο πατέρας μου αποκλείεται α στείλει τα μαϊτζά», είχε κραχ η Αμεριτσζή ντότες ή ο άνθρωπος. Βγήτσζε-μπήτσζε μες τους κοντραμπατζήδες. Δηλαδή, παίρνανε από την Αλβανία, η Αλβανία ήβγαλλε μπαρούθι τσζαι όπλα, τσζαι τα πάμε κάτω στην Αφριτσζή, έρχονται οι σείχηδες κάτω τσζαι κάνομαι εμπόριο. Μπαίρνα μπάλι άλλα από τσζι και κάννα μπο 'δω. Κοντραμπαζήδες. Ηπηγαίνα στη Τουρκτσζία ηπαίρνα ζώα τα φέρναν από 'δω... 'Κονόμισε λεφτά.

Αυτήν την ιστορία την ξέρεις από τον Μαγκλή;

Μ.Π.: Όχι και από τους...Εγώ διάβασα του Κοντραμπαζήδες του Αιγαίου μπριν είκοσι χρόνια, εικοσιπέντε. Αλλά το έχεις διαβάσει; Θα σε ωφελήσει πάρα πολύ, αλλά είναι λίγο φουσκωμένα. Ο Κωσταντής ο Δρένιας, είναι ο Γιώργης ο Αλέξης. Αλλά είναι παραποιημένο, φουσκωμένο.

Ε.Ρ.: Τα ονόματα δεν είναι τα πραγματικά.

Μ.Π.: Αλλά δεν τα πραγματικά και ο Περυφάνης μέσα, είναι ο Αλεξιιάδης. Τσζαι λέει όλη την ιστορία μέσα που είναι σωστή, το μόνο ακριβέστατο είναι ότι του πήε τα λεφτά το παλλικάρι, καθυστερημένα λίγο χρόνο. Του λέει, «Φύγε».

Ας πούμε αυτήν την ιστορία την έχεις ακούσει, ας πούμε, γενικά.

Μ.Π.: Ναι, ναι, ναι, ναι, ναι. Εγώ τσακχώθηκα με το γέρο. Του λέω, «Ο Θεός σου ο Γιώργης που τονέ νέστησες, ήσφαξε τους Σκαρούληδες στα Λέβετθα». Το λέει μέσα. Τσζαι πετάχτητσζε μπάνω, αγριεμένος ο Γιώργης α με μουντάρει! «Ο Γιώργης ο Αλέξης, αν ησκότωσε τον Αλεξιιάδη, είχε δίτσζιο! Τσζαι για να καταλάβεις, το σθένος του τσζαι τα ιδεολογικά του έχει κάμει με τον Γαριβάλδη εθελοντής». Η Ιταλία είχε κάμει σε επαναστατικούς χρόνους, έφυγε από την Ελλάδα τσζαι πήγε τσζαι πολέμησε...

Σ.Ρ.: Ενοποίησε την Ιταλία.

Μ.Π.: Τσζαι πολέμησε υπό τον Γαριβάλδη. Όταν ήρτε λοιπόν εδώ τη συνέχεια θα τη βρεις μέσα στο αυτό, είναι σχεδόν ακριβώς. Τώρα τσζαι πσός είναι ο χωροφύλακας που τονέ σκότωσε ο χαφίης...(διστάζει) χαφιέδες, χαφιέδες; Χαφιέδες είναι οι Τούρκοι χωροφύλακες;

Σ.Ρ.: Ζαπτιές.

Μ.Π.: Ο Ζαπτιές που τονέ σκότωσε <...>. Ο Αλέξης παντρεύτηκε μια Τελετζανή έπειτα. Ενώ ήτανε φυγόδικος.

Αυτή λέγεται Αγγελίνα. (Με κοιτούν παράξενα, πως και ξέρω την λεπτομέρεια αυτή).

Μ.Π.: Α μπράβο!

Σ.Μ.: Αυτά μου τα 'πε ο πάπφους μου. Είχε στήσει καρτέρι ο Αλέξης, μπρι γίνουν όλα αυτά, είχε μια μεγάλη αποθήκη με ξυλεία ο Αλεξιάδης. Που είναι-

Μ.Π.: Το Χόντος Σεντερ. Το γράφει μέσα.

Σ.Μ.: Εκεί. Και πήγε και της έβαλε φωτιά. Και κάηκε, κάηκε όλο το τετράγωνο τα σπίτια ηκαήκανε όλα. Εντωμεταξύ την είχε στήσει του Αλεξιάδη που ήτανε συγγενής με τον Αλεξιάδη, ο Αλεξιάδης ήτανε ο πεθερός του γιατρού του Κουλιά που είχε μια γυναίκα, την Γεσθημανή. Στου Τυράκη, στου Τυράκη το σπίτι μέσα είχε μια αυτή – και περίμενε. Πήγε, πήγε, προφυλαζότανε όμως ο άλλος και τις πιο πολλές ώρες την ημέρα, τον φυλάγανε και οι Τούρκοι χωροφύλακες, δίνανε μια προστασία ήταν μπολύ πλούσιος. Του την έστησε, βγήκε για κατούρημα, οι καμπινέδες τότες ήταν έξω, το την έδωσε, τον σκότωσε. Αρχίνησε πια το επίσημο κράτος τότε να τον κυνηγάει. Πήγαινε από εδώ από εκεί, τον πήρανε είδηση μια φορά ότι ήτανε στη Τέλεντο, πήγε να βρει τη φιλενάδα, που λεεί ο Μανώλης, μια μικρούλα, του κάνανε μπλόκχο, πφέφτει μες τη βάρκα φεύγει, τον κυνηγήσανε με άλλες βάρκες, τον αυτό, τον κάνανε κόσκينو τη βάρκα –τον σκοτώσανε και τον φέραμε από το, μεταξύ Τελέντου και Μυρτιές, τον φέρανε, στα Λινάρια στο καφενείο που έχει τώρα ένα καφενείο ο Βρύνος ο Γιάννης ο Αθανασίου. Και τονέ βγάλανε εκεί έξω και περιμένανε τον μεγάλο αστυφύλακα από την Κω να ρθει για να τον παραδώσουνε, να τον θάψουνε, να κάνει νεκροψία σαν... Πήαν όλα τα κοπέλια από το χωριό και τονέ βλέπανε σκοτωμένο που 'τανε έτσι με τις σφήκες και τις μύες που 'τανε από πάνω του ούλη ντην ημέρα. Πρέπει να 'ταν καλοκαίρι.

Μ.Π.: Εκεί θα διαβάσεις ότι έχει χτυπήσει το σωματοφύλακα. Πήε α μιλήσει στο αφεντικό και δεν τον άφηνε. Είχε μπάρει έναν Αμοργιανό. Πήγε να βρει το αφεντικό και να του πει. «Φερ' το χαρτί τσζαι πάρε τα μαϊτζά γιατί α σε σκοτώσω». Τσζαι πάει τσζαι βρίσκει το σωματοφύλακα μπροστα με το όπλο.

Τσζαι τελικά αυτός ποια ήταν τα τέλη του; Αφού τονέ σκοτώσανε, τι λέγανε μετά;

Μ.Π.: Λέει, «Φύε Γιώργη». Λέει, « Γιατί σε βάλαμε εδωπέρα, για να τονέ φυλάεις, για να του μιλήσω τον θέλω όχι για να τονέ πειράξω». Ήκαμε το όπλο ανάποδα α τονέ χτυπήσει. Και του 'δωσε ένα γερό ξύλο, ο Γιώργης ήτο μπολύ νευρικός. Λέει του, «Αμα σε ξαναλάχω, α σου κόψω το αυτί σσου». Περάσασι, σκότωσε, γύριζε, το επίσημο κράτος είχε παραμελήσεις. «Καλό παλικάρι είναι, καλό ήκαμε. Ας τόνε». Ημάθανε τσζαι οι πλούσιοι τι διαγωγή είχανε...Μια μέρα έρχονται στο Χωριό τσζαι του φωνάζουνε. «Μάνι-μάνι». Ο Πέτρος αυτό ς που 'τανε ο Αμοργιανός, ο σωματοφύλακας του πλούσιου, ηπήαινε με μια σακχολέβα, ηπήαινε στον Εμποριό φανερά, ήβγεν όζω οπλισμένος, όσα ημπόρει α βάλει μέσα ημάντριζε, ηγέμοζε το καϊτσζι, κλεμμένα, μπροστά τους, εν ηγγίζα μπάνω. Φωνάζα ντο. Από 'δω από τσζει, κάπου τονέ φέρνει τονέ ζιώνει, τονέ αρπά. Ακούνητος. Την ώρα που σήκωνε το ντουφέτσζι ντου εν ημπόρει κανένας α 'ντισταθεί γιατί ξέρανε ότι περνούσε από το δχτυλίδι τη σφαίρα μέσα χωρίς να πειράξει το δαχτυλίδι. Ακούνητος αυτός, τονέ φέρνει κάτω, λε, «Δέσε τον». Τονέ δένουν γερά, βλέπει αυτός τα δεσίματα, τα ελέγχει, κόβει του τσζαι το αυτί ντου, «Θυμάσαι που σου το 'πα;», τσζαι τον μπαίρνει ο Βούης ο γέρο-Βούης, μαζί με δυο-τρεις και τονέ φέρνουνε δεμένο στην αστυνομία να τονέ παραδώκουνε τον κλέφτη. Τσζαι λέει, τεράαστιος ο Πέτρος, τσζαι λέει, αυτό μου το 'πε ο πατέρας μου, ήτανε φίλος με το Βούη το γέρο, με τις βράτσζες ο γέρο-Βούης, θυμάσαι;

Ε.Μ.: Ο Ντρης ο Πέτρος;

Μ.Π.: Όχι ο Πέτρος ο Κουφονησώτης, όχι Αμοργιανός, Ναζώτης. Κάνει μου, ναι, θρεμμένος αυτός τσζαι ηπήα δίπλα του αυτοί τσζαι τονέ βαστούσασι δεμένο, κάνει ο Βούης, «Α λάασει τσζαι λύσει ο έρημος!»

Τώρα και γιατί στοίχειωσε ο Αλεξιιάδης, τονέ βλέπανε;

Μ.Π.: Αν έχω ιδε- Λέει μέσα ότι βρυκολάτσζασε, ότι εν ηλιώσε. Εγώ είδα τα κόκχαλά του τσζαι ήκαμά τα τσζαι στη μπάντα για να κρύψω τα-

Ο τάφος του, που είναι;

Μ.Π.: Στο Κάστρο. Το πρώτο μνήμα που θα βρεις πάνω στο Κάστρο. Δίπλα είναι ο Χατζησταυρής.

Σ.Μ.: Ο Χατζησταυρής.

Επειδή ήτανε πλούσιοι τονέ θάψανε πάνω;

Μ.Π.: Βέβαια. Λένε ότι τον ηβλέπασι βρυκόλακα, τσζ'ηπ'ηκαρφώσα ντου ένα... Αυτό είναι μύθιστόρημα. Αυτά τα, αν μπορούσα α το θυμηθώ όλο το βιβλίο α σου πω ποια είναι τα σωστά τσζαι πάνω σε ετσζεί έχει μπλέξει το μυθιστόρημά ντου. Μα το λέει, μυθιστόρημα. Τσζαι καλά κάνει που το λέει μυθιστόρημα, για να μη ντου πούνε, «Ρεεε, λείεις τα υπέρ τσζαι κατά σε εμάς επειδή ήλλαξες ένα όνομα;» Το λέει «μυθιστόρημα» τσζαι καλώς ήκαννε. Πανέξυπνος ήτανε ο Μαγκλής. Ο Μαγκλής ήτανε ένα βαρκάτσζι, βλέπω ας πούμε τον Καζαντάτσζη, εντάξει; Τσζαι είναι το...

Σ.Μ.: Ήτα φίλοι με το Καζατζάτσζη.

Μ.Π.: Ήτο φίλοι. Λοιπό το καράβι το μεγάλο, πως το λένε τώρα που 'ρχεται, το ταχύπλοο; Το τεράστιο;

Ν.Μ.: Το Μπλου Στάρ.

Μ.Π.: Το Μπλου Σταρ, ας πούμε είναι ο Καζατζάτσζη τσζαι μια καϊκόβαρκα δίπλα του είναι... Γιατί όντα κάνεις επανάληψη, είναι κακό μπράμα. Παίρνει, κάνει επανάληψη, δηλαδή, πάνω στα σκαριά του Καζατζάτσζη, γράφεις. Ε τσζαι 'γω αμά ντονέ πιάσω, τον Μαγκλή πάλι, πάνω στα σκαριά του α σου κάμω.

Σ.Μ.: Ήτανε όμως πένα...

ΚΑΛ21.14. Ο Ρουκχαλιστής και η καταστροφή του – Αχταρμάς και Καζώνης.

Τώρα εγώ αυτό που θέλω α ρωτήσω, που μου είπανε, ο Ρουκχαλιστής τι ήτανε;

Ν.Μ.: Να, εδώ (δείχνει προς την παραλία των Βλυχαδιών στα Ν.Ν.Δ.).

Μ.Π.: Να, εδώ ήτανε. (μιλάνε όλοι ταυτόχρονα, δύσκολο να παρακολουθήσω. Επιβεβαιώνουν πως ο Ρουκχαλιστής είναι «εδώ» δείχνοντας προς νότον).

Ν.Μ.: Πέθανε ο Παντελής εκεί. Ο Παντελής πνίγηκε. Πως είναι το επίθετό ντου;

Σ.Μ.: Παντελής ο Κ.. Ετσζεί βρήκανε στο Ρουκχαλιστή.

Ν.Μ.: Γιατί λέγεται Ρουκχαλιστής άκου (και δείχνει τον Μ.Π. ο οποίος έχει ήδη ξεκινήσει να εξηγεί).

Μ.Π.: Ο Ρουκχαλιστής είναι μια χαράδρα και όταν κάμει τσζαιρό νότιο, ισχυρό, όστρια, έρσεται το τσζύμα με δύναμη, πάει στη χαράδρα αυτή, όπως πιέζει με μερικούς

τόνους δύναμη, ξεπετά από πάνω, είναι τρυπημένο.

N.M.: Σύννεφα!

E.P.: Εδώ ερχόταν τα νερά!

M.Π.: Τσζαι κάνει έναν πίδακα εκατό μέτρα πάνω «μπββββ!»

Τσζαι ακουότανε αυτό.

M.Π.: Ακουότανε; Μέχρι πάνω τον Άγιο Σάββα εν ήκανε- οι ελιές του Αγίου Σάββα ηγινήκανε από τότε που πήε το Καζώνη τσζαι ήσπασε λίγο-

E.P.: Ε, το ρήμαξε...

M.Π.: Ε, το ρήμαξε.

Ποιος πήγε; Ο Καζώνης ή ο Αχταρμάς πήγε; Γιατί λένε πως ο Αχταρμάς είχε βγάλει στοίχημα πως θα σπάσει τον Ρουκχαλιστή, ε; Έχετε ακούσει κάτι για αυτό;

Σ.Μ.: Κάποιος μου 'πε...

N.M.: Ο Καζώνης της έβαλε. Και τις πέτρες ο Καζώνης της έβαλε.

M.Π.: Ήβαλε δυναμίτιδα τσζαι φάρδυνε το χάσμα αυτό τσζαι τελείωσε αυτό που είχε «πσσσς» το στένωμα, το μεγάλωσε.

E.P.: Το χάλασε από κάτω μέχρι πάνω.

M.Π.: Γιατί πήαινε εκατό μέτρα πάνω. Άμα καόσου πιο πέρα ένα όνειρο ήτανε, ε;

N.M.: Βροχή από πάνω σου!

E.P.: Πολύ ωραίο!

M.Π.: Αλλά εν είχε, ο κάμπος εδώ ήτα καμμένος.

E.P.: Ναι.

M.Π.: Καμμένος, οι ελιές εν ήκαμε κανένas ελιές, απέναντι, δίπλα του, εν ήκαμε κανένas ελιές. Ποτθές.

Αυτός το θεωρούσε κάτι κακό δηλαδή...

N.M.: Ανατριχιαστικό δηλαδή.

M.Π.: Ε, όταν ήσουνα μόνος σου...Από τη στιγμή τώρα που κάεται σπίζα εδώ σπίζα από τσζει, φώτα εδώ, παρηγοριά.

N.M.: Τότες ήτο ερημιά.

M.Π.: Ερημιά, ένας δύο ανθρώποι τσζαι κανένas.

E.P.: Είχαμε το σπίτι του Μπιλλίρη, το δικό μας-

Σ.Μ.: Αυτό, του Μικέ, της Πουλλαϊνας τσζαι το δικό μας.

N.M.: Μετά της Παναγίας το καλοκαίρι, ήφευγε ο ένας, ύφευγε ο άλλος, μμένα μόνα τα σπίτια.

M.Π.: Δρόμο δεν είχε, φώτα δεν είχε, ερχότανε εδώ οι σφουγγαράδες...

ΚΑΛ21.15. Αναφορά σε διάφορα στοιχεία.

M.Π.: Του Νταούτθη, είναι η Άλφα Μπαγκ. (Alpha Bank).

Ναι και για αυτό μου έχουνε πει.

Σ.Μ.: Και το σπίτι κάτω από τον Άγιο Γιώργη, μπροστά.

Είχε πολλά τέτοια. Ε, με λένε λοιπόν για Κακιές Ώρες, για φαντάσματα, για τη κλώσσα-

M.Π.: Τη κλωσσού. Τσζαι συνήθως ήτανε γούρλες, καδένες-

N.M.: Άλογα-

M.Π.: Τσζαι Αράπηδες.

E.P.: Τσζαι Ασπροφόρες. (γελάει).

M.Π.: Τσζαι Ασπροφόρες! (σκωπτικά όπως πάντα). Ντύνουντο μια ήβαλλε άσπρα τσζαι ήβγαινε όξω. Ήβλεπες εσύ άσπρα, 'κομα α ξαναπεράσεις. Ετσζείνες ηπίαينا στο ραντεβού.

M.Π.: Το σπίτι του Μιλάτου, απέναντι του θείου μου, μπροστινός καπετάνιος Χωριανός, ε...Μιλάτος, ε...τα Στεφανιδάτσζα, Μακρυλούτζα, λοιπό, όποιος ήκανε καλό μαγκάλι, βλέπα ντο τώρα το βράδυ, βλέπα 'πο 'ποξω, όποιος ήκανε καλό μαγκάλι, ηρκουντο τσζαι δύο τρεις παραπάνω πισπερίζασι. Την άλλη μέρα ήκανε άλλος πιο καλό. Πηαίνα μπάλι 'πο τσζει. Είχε μια γριά, η Μπίλλαινα, του καπετά-Μπίλλη η γυναίκα, τη γκόρη ντη, την Αρτεμισία, Θεός συχωρέσει της, τη μπήρε ο Γιάννης ο Αλέξης. Ο Αλεξίου-του Γιώργη ο αδερφός ο μικρός.

N.M.: Ναι...Α!

M.Π.: Η Αρτεμισία του Μπίλη. Αυτή πιο ήτανε εν ηκαλόβλεπε, μια γριούλα τόση δα, ε, α ρτει, α της βάλουμε την καλύτερη θέση δίπλα στη φουού, στο μαγκάλι.

Λοιπό μπορούσε δέκα μέρες τσζαι δέκα νύχτες να μη τελειώσει ένα παραμύθι. Τσζαι όλο τέτοια. Παπαπά...δράκους, παπαπά στοισσά!

ΚΑΛ21.16. Η διαταγή με πρωτόκολλο νούμερο ένα - ένα σπάνιο έγγραφο.

Σ.Μ.: Η Κάλυμνος το 1912, εκμεταλλεύτηκε η Δημογεροντία ένα κενό εξουσίας που ήρταν οι Ιταλοί και φύγανε οι Τούρκοι και ανακυρήχθη σε αυτόνομη πολιτεία, ανεξάρτητο κράτος. (γελάμε). Για τρεις μήνες. Μετά πήρανε είδηση οι Ιταλοί, τα καταργήσανε. Έβαλε Πρόεδρο της Δημοκρατίας, είχε Πρόεδρο, είχε Αρχηγό Αστυνομίας, είχε Πρόεδρο του Δικαστηρίου, Αρχηγό του Τελωνίου και η πρώτη διαταγή με πρωτόκολλο νούμερο ένα. Που είναι κάτι μεθυσμένοι από ένα γάμο που φύανε, με τα βιολιά και πάνε οι χωροφύλακες να τους πιάσουνε και βαράγανε στον αέρα-

Μ.Π.: Μήπως είναι ο συνωνόματος;

Σ.Μ.:Ε; Ποιος;

Μ.Π.: Ο συνωνόματός μας είναι; Ο Ρηνιός.

Σ.Μ.: Ναι, Ρηνιός-Παστρικός. Πάω α στη φφέρω. Η διαταγή νούμερο ένα. Τώρα, γιατί ε ντο καλοθυμάμαι.

Μ.Π.: (με κωμική περηφάνια) Στο Ελληνικό κράτος της Καλύμνου, ένας προγονός μου, ο πρώτος, ήτανε νούμερο ένα, νούμερο ένα πρωτόκολλο, ο πρώτος παραβάτης! Στόλιζε μεθυσμένος τσζαι πήαινε μπάνω!

ΚΑΛ21.17. Η επιστήμη και τα στοιχεία. Διένεξη γύρω από την ύπαρξή τους και τον ρόλο του Θεού.

(Μέχρι να έρθει ο Σ.Μ. με το πρωτόκολλο, ο Μ.Π. και οι Ε.Ρ. διαφωνούν αρκετά έντονα στο αν υπάρχουν ή όχι στην πραγματικότητα στοιχεία. Με ρωτούν και εμένα, σε ρόλο διαμεσολαβητή να δώσω την «επίσημη θέση της επιστήμης»...)

Ε.Ρ.: Σχετικά με τα φαντάσματα, τι πιστεύει; Τι πιστεύει;

Θεία μου, η επιστήμη τώρα, δεν μπορείς να πεις τι πιστεύει...Σίγουρα πρεσβεύει ότι δεν υπάρχουνε. Τα αντιμετωπίζει σαν κοινωνικό φαινόμενο. Το ότι καθόμασταν όλοι σαν παρέα και ακούγαμε για φαντάσματα, αυτά υπάρχουνε μέσα στο μυαλό μας. Αλλά από την στιγμή που υπάρχουνε μέσα στο μυαλό μας, υπάρχουνε· επηρεάζουν τη ζωή μας.

Ε.Ρ.: (Φαίνεται ικανοποιημένη) Οπωσδήποτε.

Μ.Π.: Εγώ όταν πήγα στον Σκαραμαγκά στρατιώτης-

Ε.Ρ.: Μανώλη συγγνώμη-(έχει κάτι να πει αλλά η πληθωρική αφηγηματική προσωπικότητα του Μ.Π. δεν θα την αφήσει να εκφραστεί).

Μ.Π.: Στρατιώτης. Μπαίνουμε μέσα για ένα μήνα εκπαίδευση. Μπαίνουμε μέσα, δεν βγαίνει κανένας. Είναι ένας Σκαραμαγκάς υπό τον έλεγχο δέκα ανθρώπων. Τσζαι είναι πιο καλός αρχηγός ο Σκαραμαγκάς, από το Θεό;

Ε.Ρ.: Όχι βέβαια βρε Μανώλη (εξανίσταται).

Μ.Π.: Λοιπό, πάνε οι πεθαμένοι πάνω, τους μαντρώνει. Ε; Τσζαι μετά το σκάνε τσζαι έρχονται τσζαι φοερίζου ντους ανθρώπους; Που εμείς-

Ε.Ρ.: Δε ντους φοερίζουν, αφού βλέπεις-

Μ.Π.: Στο Σκαραμαγκά εν ημπορούσαμε α βγούμε όξω, αυτοί κόφτουνε; Από το Χριστό-

Ε.Ρ.: Μανώλη δε-

Μ.Π.: -από το Θεό, από το σύμπλεγμα ετσζείνο –

Ε.Ρ.: -δεν έρχονται σαν τιμωροί-

Μ.Π.: -το μεταθανάτιο, κόφτουνε, λιποταχτούνε τσζαι έρχονται τσζαι φοερίζουνε το γκόσμο;

Ε.Ρ.: -δεν έρχονται σαν τιμωροί απλά τους-

Μ.Π.: Έλα Παναγία μου! Α τους αρπάξει ο Θεός με την απόχη, α τους πει, «Που πάτε ρε; Μέσα!». Δε γίνεται.

Ε.Ρ.: Στην τηλεόραση έχει μια εκπομπή, φεύγουνε και επανέρχονται- (καταφτάνει ο Σ.Μ. μου δίνει το έγγραφο)

ΚΑΛ21.16. (Συνέχεια)

Σ.Μ.: Λοιπόν, αυτό είναι το αυτούσιο, η διαταγή. Και το έχω πλαστικοποιήσει, με το 'δωσε ένα...

Αριθμός πρωτοκόλου, ένα. Αξιότιμον...

Σ.Μ.: Λοιπόν, δείτε καλαμπούρι τώρα. Ήταν ο παππούς μου αρχηγός της αστυνομίας, ο Αντώνης, το 1912 με υπάρχηγό της αστυνομίας, κάποιον Πιζάνια, κατόπιν οπλαρχηγός του Μακεδονικού αγώνα. Του 12-13. Λοιπόν.

25^η Μαΐου 1912. Αριθμός πρωτοκόλλου, 1

Προς τον αξιότιμον Πρόεδρον της Πολιτείας της Καλύμνου.

Κύριε Πρόεδρε.

Χθες το εσπέρας, περί την ογδόην μεσημβρινήν, πληροφορηθείς, ότι κατά την θέσιν Ξεροπήγαδον, το Ξεροπήγαδο, ξέρις που είναι, στην Ανάσταση;

Μ.Π.: Διακόσα μέτρα μπρι το νοσοκομείο.

Σ.Μ.: *Και εις το καφενεϊόν Χαρίτου, ερίπτοντο πυροβολισμοί. Παραλαβών μετ'εμού σώμα χωροφυλάκων, έσπευσα επί τόπου ένθα οι πυροβολισμοί ηκούοντο, καθ'ότι το τοιούτον ήτο εναντίον της διαταγής της σεβαστής διοικήσεως. Καθ'οδόν όμως, παρά το Βουβάλειον Παρθεναγωγείον, μεταξύ των κτημάτων Δρόσου Βενετούλη και Μιχαήλ Θεοδορίδη, στο ΟΤΕ απέναντι, ο Θεοδορίδης, η γυναίκα του Λισγάρη του καπετάνιου, συνήντησα τον κύριον Ιωάννη Γεωργίου Κωλλέτην μεθυσμένον συνοδευόμενον παρά των δύο αδελφών της μητρός του, του θείου του Καραϊσκού μετά της συζύγου του και δύο παιχτών μουσικών οργάνων, βιολιά, τους κυρίους Μιχαήλ Μύξη, και Καραφύλλη. Επί τη απλή παρατηρήσει μου, ότι κακώς έπραζαν να παρενοχλούν σε τοιούτο μέρος πυκνοκατοικημένον και ότι οι πυροβολισμοί ήτο απαγορευμένοι παρά της τοπικής διοικήσεως δι'αποκυρήξεως, ο κύριος Ιωάννης Κωλέττης απήντησε δια λέξεων και φράσεων χυδαίων. Είπε άντε και...Πάπφους μου ήτα ντώρα...Προσβάλλοντας το πρόσωπών μου υπό την ιδιότητάν μου ως Αρχηγού της Χωροφυλακής. Καθώς και τους λοιπούς χωροφύλακες ους οδήγουν. Ματαίως εξηκουλούθησα να νουθετώ αυτούς τω ότι η ώρα ήτο ακατάλληλος δια τοιούτου είδους διασκέδαση συνοδευομένη μετά πυροβολισμών, παρακαλών ούτος όπως υπαγάγει εις την οικίαν του και ησυχάσει, παύσει από το διαταράττειν την δημόσιαν ησυχίαν. Ούτος όχι μόνον εξακολούθησεν*

συνεπικουρούμενος τας βαναύσους εναντίον μου ύβρεις και εναντίον των χοροφυλάκων αλλά εξήγαγε και πολύκροτον, ήβγαλε και μπιστόλι, όπως πυροβολήσει εναντίον μου και των χοροφυλάκων. Τότε ηναγκάσθην να τον αφοπλίσω και τη συνοδεία των χοροφυλάκων τον έφερα εις το κρατητήριον όπου κρατείται και από εχθές το εσπέρας. Τα δέα καθυποβάλλω τη σεβαστή διοικήσει, για τα περαιτέρω. Ο Αρχηγός της Χοροφυλακής, Αντώνιος Ιωάννου Μαϊλλης. Ο Πάπφους μου!

ΚΑΛ22.1 έως. 22.4

Ημερομηνία: Φεβρουάριος 2011..

Αφηγητής : Μ. Κ., ετών 65, συνταξούχος δύτες, Κ. Κ., ετών 62, νοικυκυρά.

Παρευρισκόμενοι: Διάφοροι καλεσμένοι στο κόλυβο.

ΚΑΛ22.1 Ο γάιδαρος με την αλυσίδα.

Κ.Κ.: Μπρι τριάντα χρόνια, στη Σύμη, έτσι που καθούμαστο, που ήρασσε το καϊτσζι, ήτο ο Μανώλης μου με του κουινιάδου του το καϊτσζι, ήτανε η μπίγα, ξέρεις αυτά που κάνουν τα λιμάνια-

Μ.Κ.: Η τουμπότα.

Κ.Κ.: Τσζαι βγαίνουμε έξω 'που το καϊτσζι, το καϊτσζι ήτονε πο μπροστά μας τσζαι πήαμε τσζαι στρώνομε εμείς α τσζοιμηθούμε. Μας άρεσε α τσζοιμηθούμε τσζαπέρα. Τσζαι μόλις ηξαπλώσαμε λέω του Μανώλη, «Μανώλη, σαν να 'ναι ένας γάδαρος με αλυσίδα», ένας θόρυβος δηλαδή. Λε, «Που το σκέφτητςζες;». Λοιπό, το πρωί που σηκωθήκαμε, μας λέει ένας άθρωπος, «Ρε παιδιά », λε, « εδώ ήβρετε τσζ' ηράζατε;». « Τσζαι 'μείς ητσζοιμηθήκαμε εδώ 'περα». Λε, «Κρίμα σσας;». Λε, «Τι έγινε;». «Μπρι τρεις μέρες ηχάθητςζε », λε, « ένας άθρωπος». Ίντα μπου 'τανε;

Μ.Κ.: Δικαστικός κλητήρας.

Κ.Κ.: Δικαστικός. Ε; Δικαστικός ήτανε, να μην αυτό. Ηλέασι ας πούμε, λάθος στη γυναίκα ντου τσζαι στα παιδιά του, στην γκόρη ντου, κάπου που δεν του άρεσε τσζαι πα' τσζαι βάλλει μια αλυσίδα στο λαιμό ντου, πνίεται τσζαπέρα, ετσζεί που ράξαμε τσζαι 'πο τσζεί που πφέσαμε. (ενδιαφέρουσα η παρήχηση του τσζ ειδικά τώρα

που προφέρεται ψιθυριστά από την Κ.Κ.). Ναι. Και ο γιός του ήβγαλε, ας πούμε, ανακοίνωση, ότι όποιος τον βρει α του δώκω τρακόσιες χιλιάδες, τότες. Πάε ένας ψαράς α πάρει το βαρκάτσζι ντου που ήτο τσζαπέρα αραγμένο, α τραβά το βαρκάτσζι α μην αυτό, μπερδεμένη η αλυσίδα του. «Βρε να πάρει, τι έχει;». Ναι. «Τι έγινε ρε παιδιά τώρα εδωπέρα;». Σκύβει ο άνθρωπος, ας πούμε, α δει τσζαι βλέπει έναν άνθρωπο πνιμέενοοο. Τσζαι είχε την αλυσίδα στον λλαιμό ντου. Ο άνθρωπος.

Εσύ δηλαδή το 'κουσες τώρα αυτό, την αλυσίδα;

Κ.Κ.: Εγώ την ήκουσα πχιο, που δεν ήξερα τίποτα, που αν ήξερα τσζά θα κάθομου; Κατάλαβες. Τσζαι μετά μόλις μας είπε αυτό το νεό δηλαδή, τα πήραμε τσζ' ήφύαμε το καϊτσζι ούτε να ξαναπεράσουμε 'πο τσζει. Τσζαι είπε εγώ την ιστορία ότι εγώ ήκουα ένα γάδαρο τσζ' ητράβα μια αλυσίδα. Σύμπτωση τώρα α μους πεις ότι είναι;

Και πως γάδαρος; Με τα πέταλα, ας πούμε ήκουες;

Κ.Κ.: Ηκουα ένα γάδαρο, ε έτσι, μου ήρθε στο μυαλό ότι ένας γάδαρος τράβα μιαν αλυσίδα.

Μ.Κ.: Πάντως ακουγόταν, κάποιος τραβούσε καδένες. Γύρω μας που ήμαστο ξαπλωμένοι.

Κ.Κ.: Ναι, τσζ' εγώ ήβγαλα γάδαρο.

ΚΑΛ22.2. Ο πνιγμός του δύτη.

Κ.Κ.: Δύο Μαρτίου, η ώρα εφτά το απόγευμα το 1967, είχα, στη Κρήτη κάτω στη Σούδα, μας στέλουν σήμα το αντιτροπικό το «ΟΧΙ» να πάμε να φτιάξουμε το υπάριο του αγήματος, της πυρκαγιάς. Το υπάριο ξέρεις, είναι από κάτω από τη θάλασσα, τραβάει νερό και εν ώρα πυρκαγιάς να σβήσει τη φλόγα. Λοιπόν έρχεται το σήμα, λοιπόν, στο καϊκτσζι το καταδυτικό που ήμουνα μέσα εγώ είχε πέντε-έξι Καλυμνάκια. Ο Ντρης ο Νίκος, Ο Νικόλας ο Βογιάς, ο Ψεριμιώτης, και άλλος ένας χωριανός, ας πούμε, δεν σου λέω τα ονόματα για να τελειώνει η ιστορία. Έρχονται σήμα σ'εμάς λε, πάμε να φτιάξουμε το «ΟΧΙ» το αντιτροπικό. Βγήκανε όξω τα Καλυμνάκια, ξέρεις, να, μάλιστα ήτανε του Νικόλα (δείχνει έναν άνθρωπο απέναντι) ο αδερφός, ο Μιχάλης. Μου λέει το αφεντικό, μου λέει, «Σύντομα Μανώλη, ντύσου. Εσύ

θα τη γκάμεις τη δουλειά, πήρες και άδεια». Άδεια που ταξιδεύω. Ντύνομουνα τώρα εγώ. Δεν ητάνε ένα χιλιόμετρο από 'κει που 'μαστο, σεμαδούρα ήτανε, δεμένο. Στο δρόμο που πηγαίναμε, δεν ήτανε μόνο εγώ στο καϊκι, ήτανε και άλλοι δύο. Απ'τη Λήμνο. Ο ένας έκανε τη πάπια. Ενώ ο άλλος ήθελε την άδεια. Λε, «Μανώλη, μετά από αυτήν την εργασία, για να πάρω την άδεια που έχω κάτι προβλήματα με το κορίτσι μου», εγώ ήμουν παντρεμένος, λε, «επείγει, είναι ανάγκη». Λοιπό, με λίγα λόγια, του δίνω εγώ, βγάζω το φόρεμα, ντύνεται ο...Γιάννη τον λέγανε. Ψαρράς Γιάννης. Ήτανε καπετάνιος της σπογγαλιείας. Είχανε σφουγγαράδικα. Λημνιοί. Αλλά ήταν σφουγγαράδες. Εν ολίγοις. Βλέπει το αφεντικό εμένα, με τα ρούχα, βλέπει τον άλλο, λε, «Εσένα είπα, Μανώλη». Λέει, «Αφεντικό», κάνει πάλι ο Γιάννης, αυτό σο Λημνιός, «Εγώ πρέπει να πάρω την άδεια γιατί έχω κάτι παρατράγουδα στη Λήμνο». «Καλώς», το αφεντικό. Πλαγιοδετούμε, εφτά η ώρα, εφτά και δέκα. Οι βάρδιες αλλάζουν κάθε τέσσερις ώρες. Για όλους. Βιά τ'αφεντικό, λέει, «Οι μηχανές όλες κλειστές». Για να μπει από κάτω ο άνθρωπος, λέει, «Ναι». Όντως οι τέσσερις-οχτώ (οι άνθρωποι της συγκεκριμένης βάρδιας), ξέραν την εργασία που θα γινότανε. Μετά τις οχτώ, άλλαξε η βάρδια. Τέσσερις-οχτώ δεν ειδοποίησε τις οχτώ-δώδεκα ότι έχομε δύτη από κάτω και πολεμάει για αυτήν την ιστορία. Τι γίνεται; Βάζου μπρος την μηχανή. Όχι τον έλιγκα, τη μηχανή. Αλλά το ιπάριο είναι με έλιγκες. Ο ένας δεξιά και ο άλλος αριστερά. Δύναμη, όντα φουλάρουν αυτοί ολοταχώς στέλνουν νερό αρκετό. Βάζου μπρος τις μηχανές, τραβάει το λάστιχο, το μαρκούτσο, προς το ιπάριο, όπως το τραβάει, τραβάει και αυτόν μαζί που ήταν πιο δίπλα. Το ένα ιπάρι από το άλλο δεν απέχει ούτε δύο μέτρα. Τσζαι είναι τόσο φαρδυά, πολύ φαρδιά, τον τραβάει από κάτω μέσα, του κλείνει τον αέρα, ξέρεις, το λάστιχο, τον είχε σφηνωμένο και μες τα...πάει το παλικάρι. Είκοσι χρονώ, τότε που πηγαίναμε στρατό. Εντωμεταξύ, βλέπω εγώ το γράδο από μιάμιση ατμόσφαιρα πάει δεκαπέντε και μετά στο μηδέν. Λέω, «Αφεντικό, κάτι έτυχε στον Γιάννη». «Σώπα...» μου 'πε κάτι, σαν αξιωματικοί αυτοί. Εγώ σαν πήρα όμως από...απ'τη..γνώριζα πιο πολλά από αυτούς, λω, «Αφεντικό, κάτι έχει πάθει». Εντωμεταξύ τον έκοψε για μια στιγμή λίγος κρύος ιδρώτας. Πιάνει τον κολαούζο, τον χτυπά, τίποτα σήμα. Ξανά, τίποτα σήμα. Τον φερμάρει, τίποτα σήμα. Μετα, του Λημνιού, «Το λάστιχο, τράβα!». Τίποτα σήμα. Μετά πάπ! Βγάζουμε το λάστιχο

κομμένο. Έδειξε. Κατάλαβε, σου λέει, αυτός είχε την πείρα σαν πολίτης επαγγελματίας. Φωνάζει αμέσως απάνω. Ήταν οχτώ και δέκα οχτώ και τέταρτο. Λέει, «Μήπως βάλατε μπρος της μηχανές;» Λέει, «Ναι». «Οουου! Πάει ο άνθρωπος. Πέσε σύντομα!». «Που α πφέσω; Ξέρω τι γίνεται από κάτω με τις μηχανές μπρος;» 'Δοποιούνε, σβήνουνε την μηχανή. Πέφτω...Και βλέπω το σώμα από 'δω (δείχνει την μέση του) και κάτω να κρέμεται και το ρεματάκι...ξέρεις...νεκρός ο άνθρωπος. Βγαίνω πάνω λέω, «Πάει ο άνθρωπος». Ο Γιάννης, του λέω, όχι «άθρωπος», ο «Γιάννης», του λέω. Λέε, «Τώρα;». «Ε, τι τώρα;. Εγώ α τονέ βγάλω, πως α τονέ βγάλω; Εδώ θέλει χέρια». Κάνου σήμα πάλι, ξέρεις, υπάρχουν τα σήματα. Στέλλου δυο βατραχαθρώπους. Πέφτουνε, βγαίνου μπανω, ντωμεταξύ του ενός λίγο έπαθε ψυχολογικά, λέει, σαρτάρισε μάλιστα. Λέει, «Το παλικάρι », λέει, « πνίγηκε, σκοτώθηκε...». Τέρμα. Κανένας δεν δεχότανε να ξαναβουτήξει για να τον δέσουνε, κάτι να γίνει. Λέει, «Μανώλη» (γελάει). Εγώ...εκεί είναι στρατό αλλά είχα το φόβο γιατί εν ήμουνα λεύτερος. Α μίλλα τύχει...ήμου παντρεμένος. Λέω, «Τώρα..κάνε τη την αγγαρεία». Μπορούσα; Εν ημπορούσα α τους αφήσω. Ε. Λέω, «Σχοινί». (αναστενάζει). Μου δίνουν σκοινί και πάω από κάτω, τονέ δένω από τη μέση. Αλλιώς δεν γινότανε. Ναι. Τον έδεσα από τη μέση με σχοινί, βγαίνω πάνω. Λω, «Τον έδεσα. Δώστε μου τώρα ένα ψιλό σχοινί. Θα σας χτυπήσω με το ψιλό, θα λεβάρετε». Παίρνω το ψιλό σχοινί. Θα λεβάρουν το χοντρό σκοινί, όχι το ψιλό. Παίρνω το σχοινί το δένω στη μέση μου. Πάω λοιπόν από κάτω και άρχισα τώρα, έβαζα αντιπάτι, ξέρεις στο από κάτω μέρος του карабиού, να τραβάω, έ, είχε πάει και οχτώμιση, εννιά παρά. Μάρτης μήνας, κρύο. Όχι κρύο μόνο, και νύχτα. Και να 'χεις α κάμεις τώρα με ένα...από ζωντανός, για πέντε λεπτά από τη μια στιγμή στην άλλη να τον τραβάς νεκρό. Σκοτωμένο. Οι δύο κοψάνε (Η Κ.Κ. ψιθυρίζει συγκινημένη, «Ευτυχώς ε βάλανε τον Μανώλη στη σειρά για να πφέσει») οι άλλοι βατραχαθρώποι, κοντεύανε α πάθουνε ψυχο- φοβία. Φύγανε. Κουράγιο, κουράγιο, κουράγιο λοιπό, τον τραβώ, καμιά φορά ξεκολλά Τι ξεκόλλησε; Το κρατούσε μμέσα η τροπέλες του υπάριου, το λάστιχο. Κατάλαβες; Κόμα, το λάστιχο, ήβγαλά το κομμένο. Μόλις ξεκόλλησε εκείνο, τους χτυπώ λοιπόν και...βίρα. Βγαίνω πάνω. Όλα καλά και άγια, δεν...δηλαδή δεν συγκινήθηκα...δεν...φοβήθηκα σε τίποτα στο βυθό κάτω που τον τραβούσα για να...ζούσα μόνος μου με τον μακαρίτη, δεν...όσο όνταν ήρτα πάνω, όντα

το ξενερίσανε το σώμα ήταν δεμένος από τη μέση...ξέρεις τι είχε γίνει; Νάτσα (διπλώνει στα δυο τον δείκτη του). Δηλαδή στο σώμα, αυτό φαντάσου τη μέση, είχε σπάσει με το σχοινί και είχε γίνει έτσι. (Η Κ.Κ. ψυθιρίζει, «Πίκρα Χριστέ μου»). Και τον βγάzza μπάνω δέκα μέτρα, δεκαπέντε, για να τον βάλουν μες το καράβι. Εντωμεταξύ πάει το σήμα έξω ότι, σου λέει, πάει ο βουτηχτής. Ποιόν ηξέρανε; Ένας με τον άλλο, σου λέει, «Ποιος είναι; Ο Μανώλης». Που ντυνότανε, που ήταν με το αφεντικό ντους. Τελοσπάντων. Αφού τον βγάλλα μπάνω, λέω, «Μανώλη, εσύ θα ήσου ντώρα 'δω». Ε; Εκεί συγκινήθηκα, εκεί δειλίασα. Όχι στο βυθό όσο στον αέρα. Που τον είχανε βγάλει έτσι. Λέω, «Δες, Μανώλη, πως θα σε 'βγάzzαν τώρα πάνω...»

ΚΑΛ22.3. Ανέκδοτο με τον βασιλιά και τον δρόμο ως την Αμερική.

(Ένας βασιλιάς φώναξε έναν μάγο να δει αν μπορεί να μαντεύει).

Μ.Κ.: Ένας μάγεις, πάει ο μάγεις μια κατσαρόλα. Φώναξε έναν σοφό να του πει τι έχει η κατσαρόλα μέσα, που είναι σκεπασμένη. Ε, ο σοφός, τα 'παθά και 'γω, ζυνότανε και έλεγε, «Τώρα σε θέλω κάβουρα, να περπατάς στα κάρβουνα». Λέει, «Το βρήκες!». Αν είναι δυνατόν. Το κατάλαβες;

Κ.Κ.: Ω Μανώλη, το άλλο, το ψάρι που τρώασι ο Δεσπότης, πε του το. Έχει μια παροιμία ετσζεί.

Μ.Κ.: Το κατάλαβες; Γιατί ο άρχοντας βιάστηκε λε, «το βρήκες». Ο άλλος λέει, «Ωπ...» Εντωμεταξύ τι ήταν. Σου λέει, «Αν το βρεις θα αμοιφθείς, αν δεν το βρεις είναι αποκεφάλιση».

Μ.Κ.: Ένα σείχης ήθελε α πάει στην Αμερική αλλά φοβότανε τα αεροπλάνα και το καράβι. Λοιπό, λέει στους αυλικούς του, λέει «Θα μου βρείτε τον πιο σκληρό άνθρωπο, να μου κάμει μία γέφυρα. Μέχρι την Αμερική για να πάω με την άμαzza». Τον φέρανε. Λέει, «Τι θες, άρχοντά μου;». Λέει, «Φοβάμαι με το αεροπλάνο τσζαι το καράβι να πάω στην Αμερική. Θέλω μία γέφυρα να πάω με την άμαzza μου στην Αμερική». Λέει, «Αν είναι δυνατόν, γίνεται αυτό, άρχοντά μου; Δε γίνεται». Στεναχωρέθηκε ο άρχοντας. Του λέει, «Εντάξει. Μια και δε γίνεται, ε μου λες το σκεφτικό της γυναικάς μου;» Καθότανε αυτός ο πανίσχυρος σοφός, μάγος, ναι, ήταν πιο δυνατός και από τον Θεό, έτσι το

λέγανε, και έξυνε τη κεφαλή του και μετά λέει, «Άρχοντά μου, με πόσες λωρίδες θέλεις τη γέφυρα;» Λέει, «Όχι», λέει, «θέλω στο σκεπτικό της γυναίκας μου». Λέει, «Πιο εύκολο είναι να σου κάνω μία γέφυρα με λωρίδες, παρά να σου πω το σκεπτικό της γυναίκας σου».

Με πόσες λωρίδες; (γελάμε).

ΚΑΛ22.4. Το χαμένο πενηντάρικο.

Μ.Κ.: Αυτά είναι ιστορίες. Ημιαληθινές. Αστεία δηλαδή.

Κ.Κ.: Ήμουν α εννιά χρονώ και καθόμαστο δίπλα στις Τ- το σπίτι καθόμαστο στο παλαιό τότε. Ο πατέρας μου ηδούλευε, ας πούμε, πέντε, τα δυόμιση τα πίνασι ρετσίνα. Τσζαι τραγούδα μπλιο άνετα τσζαι ερχότανε.

Ο γερο-Τσακριός; Τον θυμάμαι.

Κ.Κ.: Ναι. *Μαριώ μου εγώ για σένα*

Όσα 'χω δουλεμένα.

Τσζαι ήλεε η μάνα μου, *Τα μισά φαωμένα*. Ήκανέ ντου η μάνα μου. Μια βραδιά ήργησε α ρτει ο πατέρας μου, τα παιδιά ήτανε στην Αυστραλία ήμουν α εγώ τσζαι η Ανέττα 'κομα μέσα στο σπίτι. Ναι. Τσζαι ήργησε α ρτει ο πατέρας μου. «Μα, μα, μαρή Κατερίνα, 'κομα ο πατέρας σσου εν ήρτε», ξημέρωνε. Ίπο μακριά μπιο, ηφώναζε, «Μαριώ μου για 'σένα, όσα 'χω δουλεμένα...». Ητραγούδα ο Μιχάλης τσζαι, «Που να σε γιώ Μιχάλη τσζαι να μη-», ήκανε η μάνα μου. Έρχεται ο Μιχάλης. Τσζαι λέει (με στόμφο), «Ηκάαμε», λε, «μερδικό». Όποτε ηκάνανε μερτικό...Να, Μαριώ 'σου φερα ένα πενηντάρικο! Πάει α ψάσει το πενηντάρικο, από τη ζέπη, ήλειπε το πενηντάρικοοοο. «Οου, που πήε ο το μαϊ, που πήε ντο μαϊ», η μάνα μου. Να φωνάζει, «Μωρέ, χρουσουζή ήφαές το;». «Όχι!». «Που ήσουν;». «Τώρα α θυμηθώ». Ήτανε του Άη-Γιαννιού τ'ατσάλι. Ναι. Τσζαι ήκανε, μπρώτα κάννα τους φανούς, ξέρεις, τσζαι ήκανε από το τελωνίο, Τ'αη Γιαννιού τ'ατσάλι, τ'αη Γιαννιού τ'ατσάλι τσζαι ηβρέθητςζε στην Γέφυρα πάνω. Τσζ' ήπφεσε γκάτω. Πφέφτει κάτω ο πατέρας μου τσζαι του φεύγει το μαϊ. «Μαριώ μου εγώ δεν το φαα, ετσζεί μου πφεσε. Έπφεσα κάτω τσζαι με έριζε μια Μαυροφόρα ντυμένη, Ασπροφόρα, ναι». «Που να σε ωω Μιχάλη, που να

σε ωω». Σηκώνεται η μάνα μου, ήτανε τέσσερις η ώρα, μεσάνυχτα, λέει, (ψιθυριστά) «Αρή Κατερίνα, σήκω ντο παιί μου α πα βρούμε το πενηντάρι». Φτώχια ήτανε τότες, είχε αξία ένα πενηντάρικο, ναι. Τσζαι σηκωνούμαστε, τώρα είμαι εξήντα, βγάλε εννιά χρονώ που ήμουνα, πενηνταένα χρονώ ιστορία. Τσζαι σηκωνούμαστε με τα ποδάρια τσζαι πάμε στη Γέφυρα. Τσζαι που να βρούμε το πενηντάρικο; Σ'έναν άγκατθα πάνω. Τσζαι ν'ανεμίζει.

Α δίκιο είχε, του φυγε, δεν το 'φαγε.

Κ.Κ.: Το βρίσκομε το πενηντάρικο. «Μάνα, νάντο το πενηντάρικο», «Σάρτα το παιί μμου». Σαρτώ εγώ κάτω τη γέφυρα, κοπέλα μου ήμουν δυνατή τσζαι 'ρπούμε το πενηντάρικο τσζαι φέρνομέ ντο πλιο στο σπίτι, «Που να σε (γι)ωω Μιχάλη...» Τι αξία είχανε τα πενήντα.

Μ.Κ.: Είχε πιεί τόσο «λίγο» από κάποιες ταβέρνες. Τσζαι ξεκινάει για να 'ρτει μπάνω, κάπου δώδεκα η ώρα νύχτα μέχρι τις τέσσερις η ώρα, μια πήγαινε στον Άγιο Στέφανο μια στο Τελωνίο. Και τα διηγότανε ο ίδιος. Λε, «Κάτι», λε, «παράξενο, νόμιζα ότι το σπίτι ήτανε στον Άγιο Στέφανο». Πιστεύα στα φαντάσματά τότες! Ήψαχνα α βρω ποιά είναι τα φαντάσματα. Αφού δεν υπήρχανε. Είχε πει τόσο λίγο που μια πήγαινε στον Άγιο Στέφανο, δεν τον έβγαζε σπίτι. Ερχότανε εδώ, δεν τον έβγαζε μάλι στο σπίτι. Ξανά. Από τις δώδεκα μέχρι τις τέσσερις τα ξημερώματα. Μετά ησηνήρτε, είπε, «Να, εδώ», λε, «είμαι», και βρήκε ντο δρόμο...

ΚΑΛ23.1. έως 23.3

Ημερομηνία: Φεβρουάριος 2011.

Αφηγητής : Ε. Π., ετών 56, καθαρίστρια.

Συνομιλητές: Κ.Μ., νεωκόρος.

Παρευρισκόμενοι: Γ.Ρ., (βουβό πρόσωπο).

ΚΑΛ23.1 Η φωτογραφία στο κεφάλι.

Ε.Π.: Τθυμάσαι το Κατερίνα; Πάνω στον Άγιο Βασίλη, μεγάλωνε η φωτογραφία του...

Μεγάλωνε η φωτογραφία; Ποιος τα ήλεγε όλα αυτά;

Ε.Π.: Η μάνα μου. Ο θεός μου είναι πεθαμένος από το '62. Τώρα αυτά που ψάχνεις ε
θα πα' γουλιούσι αυτές τσζειπέρα;

ΚΑΛ.23.2. Ο παπάς κάτω από το δέντρο.

Ρε, λέγε τι ήτανε αυτό το πράμα!

Ε.Π.: Α το κούσουσι α κόψουσι από τον Άη-Βασίλη από πάνω!

Γ.Ρ.: Μη πεις τίποτα! Εγώ δεν θέλω να μάθω τίποτα, προσωπικά.

Λέγε, αυτός φοβάται.

Ε.Π.: (στην Κ.Μ.) Ε τθυμάσαι που είδα τον παπά στο δέντρο από κάτω; Που
σου το 'πα τσζαι είπες μμου ότι είναι...

Κ.Μ.: Α, τη Μεγαλοβδομάδα. Ναι.

Ε.Π.: Ε, ήμου, ήπηα στο τάφο. Εν είχε καένα άθρωπο.

Κ.Μ.: Αλλά ήτο εννιάμιση ώρα το βράν.

Ε.Π.: Υπερμάχο είχε μέσα. Ναι, Περμάχο είχε. Άμα ήφουα από τον τάφο, ήπηα
στον Άη-Βασίλη βλέπω στο δέντρο από κάτω έναν νεαρό παπά με το καλιμαύχι από
πίσω. Τώρα μέσα στην εκκλησία και εγώ τον ήβλεπα, από 'πο 'ξω. Λέω, «Ξένο
παιδάτσζι είναι φαίνεται ο παπάς ε μπαίνει μέσα στην εκκλησία».

Δεν γνώριζες πρόσωπο;

Ε.Π.: Δεν γνώριζα, ένας νεαρός ητάνε. Με το καλιμαύχι από πίσω, στο δέντρο,

που είναι το δέντρο της Καμμαϊνας; Ετσζειπέρα. Πάω λοιπό πάνω στου Σπύρου τον τάφο, δεν είχε άνθρωπο. Που πέρασα. Ξαναμπαίνω πάλι στην εκκλησία μέσα, να 'ντος πάλι στο δέντρο από κάτω. «Α », λέω, « αυτός ο άνθρωπος, ο παπάς είναι ξένο μπαιδάτσζι, ντρέπεται α μπει μέσα στην εκκλησία...». Άμα τελείωσε η εκκλησία, τον είδε τρεις φορές-τέσσερις. Άμα τελείωσε η εκκλησία, λέω της θείας σσου, «Από πόξω είχε ένα μπαιδάτσζι, έναν παπά», ήτο τσζαι η θεία η Σεργίαινα, θυμάσαι το; «Είδα ένα παπαδάτσι, 'πο πόξω», Λέει, «Πόσω ητάνε;» », λέω, « Ηφόρει το καπέλο τσζαι 'πο πίσω το τέτοιο ντου». Λέω, «Στο δέντρο από κάτω ητάνε». «Α...ε ξερεις ότι ετσζά έχει παπά », λε, « θαμμένο;» Εγώ δεν ηξέρα. Αλλά τον ήβλεπα όμως, τον παπά αυτόν. Είπα το στη θεία το Στασώ, λέει μου, «Τώρα πως θα μπαίνω στον τάφο πάνω;» Αλλά εγώ ηπαίρνου, δεν τον ήβλεπα, άμα ήμπαινα μέσα στην εκκλησία, τον ήβλεπα απέναντί μου.

Αυτός τι ήτανε τώρα, στοιχειό ήτανε; Τι ήθελε;

Ε.Π.: Ε, δε ξέρω, η θεία σου ξέρει το Ασορτι, το Ντεκορατέρ, ίντα μπου 'τανε.

Κ.Μ.: Τι είναι αυτό;

Ε.Π.: Ε; Λέει, «Τι ήτανε ο παπάς που ήτανε ετσζειπέρα τσζαι τον ήβλεπα. Ε, δεν είναι στοιχειό ο παπάς!»

ΚΑΛ23.2 Ο αόματος διάκος και ο διαγωνισμός ψαλτικής στην Πόλη.

Κ.Μ.: Ένας διάκος αόματος. Ήτανε ένας διάκος αόματος θαμμένος, που ηκάμασι σα διαγωνισμό στην Κωνσταντινούπολη ποιος θα πει καλύτερα το Χερουβικό. Μαζί μ'ένα Τούρκο. Τσζαι το 'πε πιο καλά ο αυτός, ο Συμεών ο διάκονος, έτσι τον λέγανε, τσζαι από τη γκατσζία ντου ο Τούρκος, ήβαλέ ντου α πιεί ένα πιοτό τσζαι μέσα ήβαλε κουτσουλιά περιστεριού τσζαι ητυφλώθητςζε τσζαι από τότε ήμεινε τυφλός εν είδε ξανά το φως του. Τσζαι τον θάψανε κάτω από το δέντρο. Αλλά άμα πέθανε η θεία του. Ηβάλανε τη θεία ντου μέσα, από τότε πιο ήρχισε να μην ξαναμφανίζεται να μην - γιατί απαγορεύεται να μπει μέσα στον παπά κοσμικός.

Εμφανιζότανε αυτός;

Κ.Μ.: Τσζαι συνέχεια εμφανιζότανε δίχως. Να...ναι. Ήσαλλε τη Μεγάλη

Βδομάδα, ήσαλλε όλα τα τροπάρια..

ΚΑΛ23.3. Δυο κοπέλες στο νεκροταφείο.

Ε.Π.: Τσζαι άλλη μια δόση με την Λευτερία πάνω πάλι, βγαίναμε τη σκάλα πάνω τσζ'ηκούαμε ψαλμωδίες πάνω στον Άγιο Βασίλη. Α! Τσζαι φέτος, Κατερίνα, είπα σου το, φέτος; Ε μμου λες, τίποτα κόρες μικρές έχει θαμμένες στο δεύτερο δαμάτσζι; Τώρα που ήμου στην Κω, το καλοτσζαίρι που ήρτα, πήα πίσω στη μάνα μου. Ήτανε δύο παρα δέκα, Μάϊος. Στούλα, 'κουεις; Παίρνει μας το ταξί, 'φηνει μας στο ραντεβού λέω, «Α μη πάω στο Σάββα μου», λέω, «α τονέ δω; Αποκλείεται». Μπαίνω από το τσζαινούργιο δαμάτσζι, πάω στο μπατέρα μμου, βλέπω καλά-καλά, δεν είχε κανένα στον Άγιο-Βασίλη, λέω, «Το Ντεκορατερ;», ούτε Ντεκορατέρ, ούτ καένα. Δύο παρά δέκα το μεσημέρι. Όπως ήμου στου Σπύρου, κούω ένα καρκάλεμα. Λέω, «Εν είναι τίποτα». Βγαίνω στο κουμούλι πάνω που έχει, βλέπω από το πάνω δαμάτσζι, δεν είχε ντιποτα. Πάω στον πατέρα μου, λέω του, «Σάββα, φεύγω μάνι-μάνι γιατί θα φύουμε με το Σταρ, τέσσερις η ώρα»¹⁶ Γυρίζω από του Ροδίτη.

Κ.Μ.: Τ μωράτσζι που ήτο πεθαμένο, του Ροδίτη;

Ε.Π.: Της Βδοτσζιάς, όχι. Από τους Ροδίτη τη σκάλα, έρχουντο δύο κοπέλες κάτω.

Πως ήταν αυτές;

Ε.Π.: Δύο κοπέλες. Ε, πως α τις σταμπάρω; Κοπέλες ήταν νεαρές, μικρές ήταν οι κόρες. Πάνω στο Άγιο Βασίλη, ίντα μπου κάνουνε αυτές; Κάνω εγώ «Αψουουου», για γυρίσουν, δεν ηγυρίσαν να με δούσι. Πάω στου παιτζού τον τάφο, από κάτω, στου Γιώργου να δω από πού περάσασι, δεν τις είδα να βγουν την πόρτα όζω. Ηχέστηκα, ηπήρα δρόμο, ήκοψα. Ναι το είδα. Αυτό το είδα!

¹⁶ Συνομιλεί με τον αδικοχαμένο γιο της σαν να είναι εκεί και την ακούει...

ΚΑΛ24.1. έως 24.2.

Ημερομηνία: Φεβρουάριος 2011.

Αφηγητές : Γ.Σ., 23 ετών, οικοδόμος. Ζ. 47 ετών, οικοδόμος.

ΚΑΛ.24.1. Το καντήλι το Ψυχοσάββατο.

Γ.Σ.: Μου είχε πει ότι το Ψυχοσάββατο, έχει από πάνω, λε, κόλυβα δίπλα στο τραπέζι-

Ποιος το είχε πει;

Γ.Σ.: Ε, ένα κοριτσάκι μου το είχε πει. Και είχε βάλει ένα καντήλι δίπλα, αναμμένο και το βράδυ, δώδεκα η ώρα το βράδυ, είδε και έσβησε το φως. Έσβησε το καντήλι. Με κλειστά παράθυρα και έσβησε το καντήλι. Ηκλεισε το καντήλι.

Ζ: Το καντήλι; Με κλειστό το παράθυρο; Μπορώ α στο εξηγήσω φυσικά.

Τι α το κάνεις; Για πες το φυσικά...

Ζ.: Θερμές μάζες αέρα συσσωρεύτηκαν στο πρώτο επίπεδο και στην μεταβολή απάνω του πρώτου από το δεύτερο, πήγαν να βγάλουν τα αέρια και έσβησε το τέτοιο.

ΚΑΛ24.2. ΖΩΑ. Η αθάνατη κουρούνα έξω από το σπίτι του Καλιατσζού. ΚΑΚΙΑ ΩΡΑ.

Γ.Σ.: Εντάξει, α σου πω. Είχε πει, καθότανε έξω στο σπίτι ντης, στο μπαρκόνι και είχε το αυτό αραγμένο απέξω, είχε μπορτόζες και ξαφνικά λέει, είδε μια κουρούνα. Βράδυ τώρα. Και πάει παίρνει το όπλο μέσα γιατί αυτή ηκαθότανε εκεί. «Ξουτ!» δεν έφευγε. Παίρνει την καραμπίνα από μέσα, είχε τέσσερις σφαίρες πάνω της και εν ησκοτώθηκε. Και σηκωνότανε πήγαινε λίγο παραπέρα, καθότανε. Πήγαινε και εκείνος για να την σκοτώσει με το όπλο, και πήγαινε-πήγαινε-πήγαινε-πήγαινε, συνέχεια, μπρος αυτή, πίσω αυτός. Και μετά του λέει η μάνα του, «Έλα έδω. «Άκουσα πως «τυχερός είσαι που ε θέλω α σε πάρω, λέει. Είσαι τυχερός που δεν είναι η ώρα μου».

ΚΑΛ25.1. έως. 25.23

Ημερομηνία : Ιούνιος 2011.

Ο αδερφός μου παίζει βιολί και κρητική λύρα από μικρός. Γύρω του έχει συγκεντρωθεί μια παρέα από οργανοπαίχτες της ηλικίας του οι οποίοι μαζί με άλλους φίλους, αδέρφια και ξαδέρφια μαζεύονται κάθε τόσο και κάνουν «γλεντάκια». Σε ένα από αυτά παρεβρέθηκα και εγώ, σε σπίτι φιλικό στην περιοχή «Καλυμνιά». Εκεί, αφού παίζαμε μουσική, ξεκίνησα κουβέντα για τα όσα έμαθα μέχρι τότε για τον Αλεξιάδη (ήμασταν άλλωστε κάτω «από τη σκιά» του Κάστρου της Χρυσοχεριάς). Το ένα έφερε το άλλο. Γενικά η ατμόσφαιρα που επικράτησε ήταν διττή: από τη μια γεμάτη «καλαμπούρι» για τον τρόπο αφήγησης του καθενός, ειδικά του Μ.Κ. ο οποίος είναι γνωστός «φοιτσάρης, παπαζής» και από την άλλη, με μια αίσθηση του υπερφυσικού και του μακάβριου η οποία κατά καιρούς έφτανε σένα κρίσιμο κατώφλι και εξορκιζόταν από γερή δόση γέλιου. Στην παρέα εκείνο το βράδυ ήταν εκτός από εμένα και τον αδερφό μου άλλοι έντεκα νεαροί και νεαρές όλοι τους στην Τρίτη τάξη ενιαίου Λυκείου. Η ομήγυρη γνωρίζει πως η συζήτηση μαγνητοφωνείται.

ΚΑΛ25.1. Αντιδράσεις μετά την αφήγηση για τον Αλεξιάδη.

Έχετε ακούσει ιστορίες, σας έχει πει κανένας καμιά ιστορία; Έστω, ας πούμε, κάτι που να θυμάστε.

<...>

Μ.Κ.: Έχω ακούσει όταν είσαι κακός άνθρωπος-

Στοιχειώνεις όμως;

Μ.Κ.: Η ψυχή σου περιπλανιέται, δεν αναπαύεται.

Δηλαδή πιστεύεις σε Παράδεισο και Κόλαση, ας πούμε.

Μ.Κ.: Εγώ τώρα που τα ξέρω τα πιστεύω. Όχι μόνο για τον Αλεξιάδη αλλά για όλους.

Μ.Μ.: Λέγανε λοιπόν ότι οι Ιταλοί-

Μ.Κ.: Οι Ιταλοί φιτάζανε το κάστρο, ε;

Οι Ιππότες. Πιο παλιά.

M.M.: Οι ιππότες του Αγίου Ιωάννου.

Μπράβο. Λοιπόν, ιστορίες, λέτε! (απόλυτη ησυχία)

A.Π.: Εγώ σου λέω άμα ήθελες για αληθινές τέτοιες ιστορίες, α σου πει, ο Κώβου.

M.K.: Καλά...παπαζιλίκια.

Περιμένετε. Να σας εξηγήσω το εξής. Περιμένετε.

A.Π.: Και του πολέμου ιστορίες κιόλας.

Δεν υπάρχει παπαζιλίκι σε αυτό. Α σας πω γιατί. Ακόμα και αν πεις ένα ψέμα, χοντρό ψέμα που σου κατέβηκε, δεν υπάρχει «μου κατέβηκε». Κάτι έχεις ήδη, ακούσει, σκεφτεί. Δηλαδή δεν φτιάχνουμε πράματα από το τίποτα. Εγώ αυτό το παπαζιλίκι που θα μου πει κάποιος θα βρω το σπόρο της αλήθειας μέσα του. Όχι πως θα υπάρχει το φάντασμα, θα βρω από πού πήρε την πληροφορία (και γιατί μας την δίνει), δεν υπάρχει σ' αυτό το θέμα παπαζιλίκι. Ισα-ίσα, όσο πιο μεγάλο το παπαζιλίκι, που λέτε, τόσο πιο ενδιαφέρον έχει. Παιδιά, ο Αλεξιάδης, η ιστορία ξεκίνησε από ένα παπαζιλίκι.

M.K.: Τώρα δεν θα ξαναπεράσω από εκεί βράδυ.

ΚΑΛ25.2. Η εικόνα της Παναγίας.

A.Π.: Για πες που είναι εκείνο το σπίτι εκείπέρα.

Α στο δείξω. Αυτό με την εικόνα που λες, τι είναι; Μου το 'πε ο αδερφός μου (απευθύνομαι στον Α.Π. με βάση μια ιστορία που είχε εμπιστευτεί στον αδερφό μου).

A.Π.: Έχω μια εικόνα της Παναγίας. Που αυτήν την είχε η προγιαγιά μου. Την έδωσε στην μάνα μου μπρι πεθάνει και μια φορά το βράδυ είχε ξαπλώσει η μάνα μου και έψαχνε η μάνα μου που να βάλει την εικόνα. Και ξαπλώνει το βράδυ και ακούει κατά της τρεις η ώρα τα μεσάνυχτα, χτύπους στην πόρτα. Σηκώνεται κατευθείαν τρέχει μήπως συνέβη τίποτα, ανοίγει, δεν υπήρχε κανένας. Η πόρτα κλειστή, τίποτα. Και γυρνάει η μάνα μου και βλέπει κατευθείας την εικόνα στο ζάκι. Και της έκανε μέρος και την έβαλε από πάνω από την πόρτα. Άλλη μια φορά ε, ήτανε...καθόντουσαν η Αγγελική κάτω, η κόρη της και η μάνα μου στο ζάκι, και ήτανε και η εικόνα εκεί. Και μυρίζανε

λιβάνι. Ψάχνανε το σπίτι μας είχε μπλάσει κάτι εκεί, τίποτα και πάνε στην εικόνα και μύριζε η εικόνα λιβάνι.

Φ.Κ.: (δύσπιστα) Τελοσπάντων.

Α.Π.: Έχει και άλλη μια φορά που η μάνα μου θύμιαζε και όπως θύμιαζε την εικόνα πάνω, όπως είναι το χέρι της Παναγιάς έτσι, (κρατώντας τον Χριστό) έχει μετακινηθεί και είναι κάπως έτσι (πλαγιαστά). Αλήθεια σου λέω τώρα. <...>

Γιατί πιστεύεις ότι γίνεται αυτό, αν γίνεται;

Α.Π.: Μπορεί να είναι και σημάδια αυτά. Κάποιο σημάδι. Γιατί αυτό με το λιβάνι δεν ήτανε μόνο η μάνα μου εκείπέρα, ήτανε πέντε άτομα που το μυρίσανε. Την εικόνα. Και, τώρα, έχει τρία χρόνια που την σαραντώσαμε και δεν έχει γίνει τίποτα άλλο. Από τότες.

ΚΑΛ25.3. Μια περίπτωση μαγείας στα Βασιλικά.

Μ.Κ.: Εγώ ξέρω κάτι, βασικά μου το 'χουνε πει. Βασικά δεν μπορώ να σου πώ όνομα, μόνο την ιστορία μπορώ α σου πω. Άλλα έχει σχέση με μάγια. Είναι μια οικογένεια, ε...μια γυναίκα, ξέρω 'γω, ο άντρας, ο άντρας είναι αυτός που έχει πάθει κάτι, θέλει α σκοτώσει την κόρη ντου. Σκάσε ρε μαλάκα, γελάς; Ε, δες τώρα...Λοιπόν είναι τώρα δυο κουινιάδες. Εντάξει; Η μία-

Τον μαλάκα! (ο Γ.Χ. πειράζει τον Φ.Κ.)

Μ.Κ.: Ε μπορώ, ε ντο λέω.

Γ.Χ.: Λέγε ρε μαλάκα, λέγε, α γελάμε και λίγο με την ιστορία.

Μικ.Κ.: Λοιπό δύο οικογένειες. Είναι τώρα δύο αδέρφια. Οι γυναίκες τους δεν τα πηγαίνανε και τόσο καλά. Η μια αυτή- αυτή η γυναίκα μένει στα Βασιλικά.

Φ.Κ.: Παραδίπλα από το Αλεξιάδη. Παραδίπλα! (γελάνε).

Μικ.Κ.: (ψιθυρίζουν με τον Α.Π. για το ποια είναι, ο Α.Π. φαίνεται να ξέρει την περίπτωση όπως άλλωστε και ο Γ.Χ.). Και έκανε, έκανε μάγια στον κουινιάδο ντης- του άντρα της τον αδερφό.

Τον ήθελε αυτή ρε παιδί μου;

Μικ.Κ.: Όχι, του άντρα της τον αδερφό. Του άντρα της τον αδερφό.

Γιατί υπήρχε μίσος, έτσι;

Μικ.Κ.: Δεν ξέρω. Αλλά βγαίνανε μαζί, τρώγανε στο τραπέζι, ηκάνανε τραπέζια, μαζευότανε σαν να μην συνέβαινε τίποτα. Γενικά αυτή η οικογένεια εκειπέρα πάνω ασχολείται με τέτοια πράγματα.

Σοβαρά; Αποτέλεσμα;

Μικ.Κ.: Αποτέλεσμα. Εκειπέρα που κοιμότανε η κοπέλα, η κόρη του αυτούνου, σε μια φάση τον νιώθει τον πατέρα ντης από πάνω με ένα μαχαίρι α πάει α τη σκοτώσει. Και για κάποιο διάστημα ο πατέρας της είχε θολώσει τόσο πολύ σε σημείο α δέρνει την μάνα ντης που εκείνος την αγαπούσε πάρα πολύ καλά. Α τρώει πολύ ξύλο η μάνα της, α την βλαστημάει και την κόρη του που της είχε πολύ αδυναμία γιατί ήτανε μοναχοκόρη α πηγαίνει κάθε βράδυ με το μαχαίρι α τη σκοτώσει. Και πολλές φορές την έπιανε α την πνίξει και στο τσακ την γλιτώνανε πολλές φορές. Η. Άκου εδώ. Εκειπέρα που ηκοιμότανε και ένιωθε κάποιον από πάνω της, και έβλεπε με το μαχαίρι. Και του έλεγε, «Αμπά, τι έπαθες;» Και άρχισε να της φωνάζει και αυτά. «Κάντο» λέει, «εμένα που είμαι η κόρη σου, κάντο», και μετά κάτι πάθαινε λέει και μετά έφευγε. Η όντα πήγαινε α κοιμηθεί, ιδρώνε. Το καταλάβανε τελικά και πήγανε στο...στον Άγιο Κυπριανό. Εκεί του κάνανε, εφτά...πως το λένε;

Μ.Κ.: Ευχέλαιο;

Μικ.Κ.: Ναι. Μετά όντα μπήγαινε α ξαπλώσει. Του είχανε βάλει μια εικόνα κάτω από το μαξιλάρι ντου, είχε καταιδρώσει αυτός. Άλλη μια δόση, λέει, σε μια γιορτή του, της κοπέλας, ήτανε και καλά όλοι μαζί και βγαίνουνε έξω και κάτι είπανε, κοιτούσανε, μέσα στη θολούρα ντου, φορούσε κανένα μίνι κοντό, κάτι τέτοιο, και ο πατέρας της όρμηξε την έπιασε...

ΚΑΛ25.4. Σχολιασμός του 25.3. Πίστη στα μάγια. Πως λειτουργούν.

Πιστεύετε στα μάγια, ότι έχουν δύναμη τα μάγια;

(Γνέφουν καταφατικά οι πιο πολλοί, «Ναι», λένε οι, Μικ.Κ, Μ.Κ. και Γ.Χ.

Α.Π.: Εγώ πιστεύω. Γιατί έχω δει και μάγια, τα βουντού από το-(γενικευμένα γέλια)

Και αυτά μάγια είναι παιδιά απλά είναι άλλης-είναι από την Λατινική Αμερική.

Μ.Δ.: Έχω δει ντοκυμανταίρ εγώ με σημεία, με παζάρια, ξέρω 'γω.

Σ.Μ.: Ναι, ξέρω. Δαίμονες.

Α.Π.: Εγώ τα πιστεύω αυτά!

Εδώ, εδώ, για τα τοπικά μάγια. Πιστεύετε; Ότι τα κάνουνε-τα κάνουνε.

(Πιάνουν μεταξύ τους συζήτηση).

Μ.Κ.: Ότι γίνονται-γίνονται.

Γ.Χ.: Εξαρτάται αν είναι Λευκή ή Μαύρη Μαγεία.

Φ.Κ.: Ότι τα μάγια σε αγγίζανε δηλαδή;

Μ.Κ.: Εγώ θα σου πω με μάγια.

Φίλιππα, πιστεύεις στα μάγια;

Φ.Κ.: Ναι.

Νικολέττα;

Ν.Κ.: (γνέφει, Ναι).

Αν έχουν δύναμη, πως λειτουργούν αυτά, πως την φαντάζεστε αυτή;

Μ.Κ.: Αρνητικά είναι αυτά.

Γ.Χ.: Αναλόγως τι μαγεία είναι, η Μαύρη και η Λευκή μαγεία.

Πως λειτουργεί αυτό, πως το φαντάζεστε ότι λειτουργεί; Όπως τα βιντεοπαιχνίδια, που κάνεις ένα ζόρκι και έρχεται πάνω στον άλλο;

Μ.Δ.: Ψυχολογικά στον άλλο.

Δηλαδή;

Σ.Μ.: Βασικά, λίγο να πάθει ο άλλος κάτι, και να έχει...να σκέφτεται ξέρω 'γω ότι δεν τα έχει καλά μ' αυτόν μετά αρχίζει να υποψιάζεται άλλα πράγματα...

Δηλαδή τα μάγια έχουν δύναμη με την ψυχολογία του άλλου και όχι από μόνα τους; Άρα δεν υπάρχει μαγεία απλά-

Γ.Χ.: Εξαρτάται από την προσωπικότητα του άλλου, δηλαδή-

Θ.Ε.Τ.: Μπράβο, αν έχει δυνατή προσωπικότητα δεν-.

Γ.Χ.: Δηλαδή μπορεί, τι χαρακτήρα είναι αυτός.

Δηλαδή από μόνα τους τα μάγια, στην ουσία, δεν τα πιστεύουμε.

Φ.Κ.: Και πως δηλαδή ο άλλος...Πως είναι ψυχολογικό. Ας πούμε εγώ σου

κάνω ένα μαγικό. Σου κάνω ένα μαγικό εσένα τώρα εγώ.

Θέλει να πει ότι άμα ξέρω πως ο Θωρής μου κάνει μάγια, φοβάμαι.

Φ.Κ.: Άμα το ξέρεις. Άμα δεν το ξέρεις;

Αυτό ρωτάω. Άμα δεν το ξέρεις λειτουργούνε τα μάγια;

Σ.Μ.: Λειτουργούν.

Α.Π.: Λειτουργούνε. (καταφατικά δείχνουν να απαντούν και οι Μ.Δ., Μ.Κ. και Μικ. Κ.)

Θ.Ε.Τ.: Μα δεν είναι να ξέρεις ποιος είναι πως το κάνει, με τον εαυτό σου, ότι ξέρεις πως σου έχει κάμει κάποιος μάγια. (ακολουθεί οχλαγωγία)

Μικ.Κ.: Αυτή είχε βρει μες το σπίτι ντης. Αυτή εκείπερα που είχε το ρολόι είχε βρει ένα αλουμινόχαρτο με τρίχες, κάτι τρίχες ήτανε και κάτι λε, σαν κουκλάκι, λε.

Γ.Χ.: Ενώ λέει, παραπέρα μέσα στον τοίχο ένα κέρ- κήριν- (οχλαγωγία και γέλια για την λεκτική απορία του Γ.Χ.).

ΚΑΛ.25.5. Για την σύλλληση τάφου στον Άγιο Βασίλη.

Εντάξει παιδιά, έχω ακούσει αφηγήσεις πιο τρελές. Για συλλητές τάφων-

Μ.Κ.: Να, να αυτό. Όταν ήτανε ο Τίτος ο παπάς, εδωπέρα, στην ενορία του Αγίου Βασιλείου κάποιους τάφους, δηλαδή μπρι τα σαραντάμερα ποιοι πεθάνανε, πηγαίνανε τους ανοίγανε. Και ο Τίτος τους είχε δει.

Φ.Κ.: Δεν τα πρόλαβες, ρε αυτά; Γίνονται αυτά, γίνονται.

Τα μπρόλαβα. Και ξέρω και ποιες είναι.

Α.Π.: Δηλαδή που ήτανε;

Μ.Κ.: Μπράβο. Και ο Τίτος, κους;

Που την έμαθες την ιστορία; Εσύ είσαι μικρός για να θυμάσαι.

Μ.Κ.: Η Κανέλαινα ξέρει τα πάντα.

Πριν σαραντώσει παιδιά, τον ανοίζανε.

Μ.Κ.: Κους; Και άκου να σου πω. Και ένας τάφος ήτανε του παππού μου, προπαππού μου, επίτροπος.

Τρικοίλης.

Μ.Κ.: Ο Τρικοίλης. Και ο Τίτος τις είδε και είπε στην εκκλησία εγώ τις είδα, είδα τις μάγισσες ποιες είναι και «Όντα ρτουνε να μεταλάβουνε θα τις κάνω ρεζίλι στην εκκλησία».

Μικ.Κ.: Περίμενε, ξέρω κι άλλο. Ένα σκηνικό λέει, είχανε τραπέζι μες το σπίτι. Και πάει και αυτή-

Η ίδια οικογένεια μιλάμε τώρα;

Μικ.Κ.: Δύο οικογένειες δύο άντρες και οι...γυναίκα αυτουνού. Πάνε ξέρω 'γω, στο τραπέζι, και αυτή κάτι του έλεγε του πατέρα της- του κουνιάδου του έλεγε κάτι και πήγε και τον ακούμπησε στην κοιλιά. Και της λέει, «Φύγε από 'δω, μην ακουμπάς», της κάνει αυτός. Αυτό.

Γ.Χ.: Πάντως έχει ακούσει στα Βασιλικά, πως όλοι στα Βασιλικά είναι με μάγια.

ΚΑΛ25.6. Η νεκρή μητέρα καλεί την κόρη της.

Μ.Κ.: Ρε α σου πει η Κανέλαινα ιστορίες α τρελαθείς. Και αληθινές, όχι βλακείες.

Ποιος ξέρει γουλιασμένα;

Μ.Κ.: Εγώ αληθινή, με φάντασμα. Η Κανέλαινα είχε το- α μη λέμε ονόματα;

Θ.Ε.Τ.: Ο Γκοσμπάστερ είναι η Κανέλαινα; (γέλια). Γκοσμπάστερ-Κανέλαινα.

Μ.Μ.: Ρώτησες την Κανέλαινα;

Μ.Κ.: Ρε βλαμμένε, η Κανέλαινα, μερικοί άνθρωποι έχουν αυτό το...τέτοιο και βλέπουνε. Η Κανέλαινα έχει αυτό το χάρισμα και βλέπει.

Πως το λένε αυτό, ξέρετε;

Φ.Κ.: Ζώποιο.

Μη μιλας εσύ ρε. Το ζώποιο ξέρετε τη λέξη είναι;

Μ.Κ.: Βλέπει.

Εσύ; Εσύ; Ζώποιο; (ο Γ.Χ. γνέφει καταφατικά, ο Μικ.Κ., αρνητικά οι υπόλοιποι δείχνουν αμηχανία)

Α.Π.: Εγώ ακουστά το έχω αλλά δε ξέρω τι είναι.

Περίπου είναι το να έχεις την προδιάθεση να βλέπεις πράγματα. Άλλοι έχουν

ζώποιο α ακούνε, άλλοι να βλέπουνε, άλλοι να νιώθουνε.

Μ.Δ.: Που θα γίνουνε πιο μετά;

Μ.Κ.: Πως την λένε την θεία που κάθεσαι εδωπέρα από κάτω μόνη της; Στου Κωστή απέναντι, πως τη λένε; Του Ευστρατίου μια γριά.

Φ.Κ.: Α! Η Ευδοξία.

Μ.Κ.: Η Κανέλαινα λοιπόν έχει αυτό το χάρισμα. Και ήτανε καλοκαίρι, παλιά τώρα, και είχε πεθάνει της Ευδοξίας η μάνα. <...> Αυτή είχε πεθάνει. Και αυτή, η Κανέλαινα, καλοκαίρι, κάνανε στρωματσάδα έξω στην αυλή. Και κοιμήθηκε η Κανέλαινα, ξύπνησε το πρωί, και το πρωί μόλις ξύπνησε, ακούει, ακούει και βλέπει πεθαμένη, τη μάνα αυτή τη Μπιλλίραινα να περπατάει από της Κανέλαινας και να πηγαίνει στο σπίτι μου, το δρόμο αυτό για να πάει κάτω και φώναζε, το όνομά ντης, «Βδοξούλι, Βδοξούλι, Βδοξούλι».

Μ.Κ.: Η Κανέλαινα μου το είπε, τώρα ψέματα είναι;

Για.Σ.: Την Μαρία λες;

Ναι. Συνέχεια εν ήμουνά μέσα; <...>

Α.Π.: Ξέρω κι άλλη ιστορία αλλά δε θυμάμαι ποιος μου την έχει πει.

Για.Σ.: Ρε ποια Μπιλλίραινα λες;

Όχι τη γιαγιά σου, ρε. Και αυτή Μπιλλίραινα είναι.

ΚΑΛ25.7. Ο χαιρετισμός στην νεκρή.

Μ.Κ.: Και με τον παππού σου, Γιώργο.

Τι, είδες τον πάππου μου;

Μ.Κ.: Θυμάσαι καθόλου αυτές τις μέρες, (οι άλλοι κοροϊδεύουν, κυρίως γιατί βρίσκουν την Κανέλαινα και την αναφορά σε αυτήν ιδιαίτερα άκομψη). Ρε, άμα είναι δε λέω! Ο πάππους σου ο Σκαρτάδος, ήσαλλε, και μόλις τελείωνε κατευθείας ήφευγε. Με το «Δι' ευχών» ήφευγε κατευθείας. Και ήρτε μια φορά νωρίς εδωπέρα και εδω απέναντι ήτανε παλιόσπιτο. Και είχε πεθάνει αυτή που έμενε. Δεν ξέρω ποια ήτανε. Και ήρτε ο παππούς σου σ' αυτό το σπίτι, λείπαν όλοι και βλέπει μια γυναίκα. Τηνέ γνώρισε αλλά ξεχασμένος ο παππούς σου δεν ήξερε ότι ήτανε πεθαμένη. Ήξερε αλλά το είχε ξεχάσει.

Τη χαιρετάει, «Γειά σου Μαρία», αλλά δεν απάντησε. Μετά πήγε μέσα στο σπίτι, μπερδεύτηκε ο παππούς σου που δεν την απάντησε. Και λέει, «Γιατί δεν μου απαντάει τώρα;» Και του ῥχεται αναλαμπή, λε, «Αυτή είναι πεθαμένη!». Και μετά ακούει μια φωνή που λέει, «Τι να σου κάμω », λέει, « που δεν είναι η ώρα μου».

Αυτό ποιος τό 'πε;

Μ.Κ.: Ε, δεν θυμάμαι.

Για.Σ.: Ρε ποια ήταν αυτή η γυναίκα Θωρή;

Τώρα αυτός μου είπε μια ιστορία για τον παππού μου που εγώ δεν ξέρω.

ΚΑΛ25.8. Το κατσαρόλι και το καντήλι.

Θ.Ε.Τ.: Εμένα μου ήλεγε ο παππούς μια ιστορία παραλλαγμένη. Έμένα ξέρεις πως μου το 'πε;

Α.Π.: Θα το 'πε με άλλα λόγια...

Θ.Ε.Τ.: Κατέβαινε ο παππούς λέει για να πάει στα καράβια κάτω στον Άγιο Νικόλα.

Ν.Κ.: Ά μπράβο άλλη ιστορία και αυτή! Την ξέρω και αυτή.

Θ.Ε.Τ.: Βρίσκει ένα κατσαρόλι. Του τραβάει μια κλωτσά του κατσαρολιού το βράδυ, πάει τρία σκαλιά κάτω. Και μετά όπως ανέβαινε κατρακυλούσε και το κατσαρόλι, περπατούσε.

Γ.Χ.: Θα είχε αέρα, ρε.

Θ.Ε.Τ.: Του λεώ, «Είχε αέρα;» Μου κάνει, «Όχι δεν είχε καθόλου αέρα», μου λέει.

Μικ.Κ.: Ε, εντάξει.

Μ.Κ.: Ακούς;

Θ.Ε.Τ.: Σκάσε ρε κωλό-Λίνο.

Μ.Κ.: Σκάσε ρε Μπιουνία, Ρόκχο, ήτανε μια γυναίκα που είχε πεθάνει τότες εκείπέρα. (Οι άλλοι έχουν πιάσει κουβέντα για μια ιστορία με ένα ιπτάμενο καντήλι το οποίο έβλεπαν διάφοροι. Σε αυτό το σημείο παρατηρώ πως αυτοί που συμμετέχουν πλέον στα πειράγματα είναι ο αδερφός μου και ο Γ.Σ. οι υπόλοιποι έχουν «σοβαρέψει». Τα γουλιασμένα αρχίζουν να επιδρούν).

Θ.Ε.Τ.: Ρε ο πάπφους μου την είπε εμένα την ιστορία αυτή <...> Και μετά ανέβαινε

πάνω και βλέπει έναν άνθρωπο με το καντήλι. Και του λέει, «Ε, τι γυρεύεις με το καντήλι;» Και του λέει, «Ε βλέπω α ανεβώ πάνω τη σκάλα, είναι πολύ σκοτεινά». Και του κάνει, «Θες α σε βοηθήσω α σε πάω σπίτι α μην πηγαίνεις μόνος σου, που 'ναι βράδυ;» Λέει, «Όχι, θα πάω μόνος μου». Και πάει σπίτι και τηνέ βλέπει την γιαγιά κλαμμένη, και λέει ότι κακοσκοτώθηκε αυτός ο άνθρωπος. Και λέει ο παππούς, «Μα με ποιόν μιλούσα εγώ εκειπέρα κάτω;» <...>

ΚΑΛ25.9. Το μαύρο πρόβατο.

Α.Π.: Μια ιστορία που μου 'πε η Πόπη (η αδερφή της μητέρα του). Ήτανε παλιά. Όπως πήγαινε ένας άνθρωπος στο σπίτι ντου, και άκουγε, είδε ένα μαύρο πρόβατο. Μαύρο. Ε, δεν έδωσε σημασία. Μετά κατέβαινε κατέβαινε κατέβαινε για το σπίτι, το ξαναβλέπει πάλι. Φοβήθηκε μήπως ήτανε τίποτα δαιμόνιο, τρέχει, κλείνει την πόρτα. Ακούει μια τον χτύπο. Την άλλη μέρα ανοίγει την πόρτα και βλέπει μια παλάμη. Και ένας φίλος, ένα παιδάκι στη γειτονιά μας, αυτός πήγαινε σπίτι με τα πόδια. Και έμενε στους Βοθύνους. Και ανέβαινε το δρόμο αυτό εδωπέρα. Και όπως ανέβαινε, βλέπει πίσω του έναν άνθρωπο αλλά δεν φαινότανε η μούρη του. Αυτό το παιδάκι βαστούσε πάντα ψωμί. Και γυρνά, τονέ βλέπει και λέει, «Είσαι πολύ τυχερός που κρατάς ψωμί».

ΚΑΛ25.10. Το άγνωστο παιδί που κοιτούσε από την αυλή.

Γ.Χαρ: Εγώ αυτά δεν τα πολυπιστεύω. Δηλαδή όταν είσαι μόνος σου, ξέρω 'γω φαντάζεσαι διάφορα. Εγώ το πάθαινα μικρός. Όταν ήμουνα ξέρω 'γω, μικρός δηλαδή και ήμουνα μόνος μου, ξέρω 'γω, ήνιωθα ότι κάποιος είναι από πίσω μου, ένιωθα.

Α.Π.: Α σου πω εγώ ένα τέτοιο. Εγώ το έχω ζήσει αυτό.

Μ.Κ.: Περίμενε, μπριν ξεκινήσεις μια. Α σου πω. Κάτι είχε γίνει. Η εσύ ή ο αδερφός σου δεν είχε, δεν φορούσε τον σταυρό και ήβλεπες ένα παιδάκι έξω-

Α.Π.: Εγώ. Ναι, αυτό ήθελα α πω. Δεν μπορούσα, μικρός δεν ήθελα να βάλω σταυρό στο λαιμό μου. Ναι, δεν ήβαζα. Ήμουνα τεσσάρω χρονών; Έξι; Και ήμουνα μέσα στο

δωμάτιό μου πάντα, και όποτε κοιτούσα την πόρτα έξω και έβλεπα όχι κανονικό σώμα, δηλαδή εμφανές, αλλά το 'βλεπα το πρόσωπο κανονικά, τα χέρια έτσι (δεμένα σε αναμονή) και να με κοιτάζει καλά-καλά. Το είδα μια φορά, δεν θα είναι τίποτα, η φαντασία μου. Μα το 'βλεπα κάθε μέρα. Κάθε μέρα, κάθε μέρα. Και στο κατηχητικό μετά πάω πάνω, λέω του παπά, του λέω τάδε, μου λέει, «Σταυρό και τέτοια φορές μαζί σου τίποτα φυλαχτά;» Λέω, «Δεν φοράω τίποτα». Μου λέει, «Να φορές». Και από τότε δεν έχω ξαναδεί τίποτα. Το 'βλεπα κάθε μέρα ρε! (τσακώνονται λίγο, διαφωνούν για το αν υπήρξε αυτό η όχι, λίγες στιγμες οχλαγωγίας και μετά πάλι σιωπή). Ακόμα το θυμάμαι, το θυμάμαι ακόμα. Πως ήτανε, πως με κοιτούσε, το θυμάμαι ακόμα, δεν το έχω ξεχάσει!

ΚΑΛ25.11. Δυο περιπτώσεις στοιχειωμένων κτισμάτων.

Μ.Δ.: Η σκοτεινή σπηλιά. Εκεί παλιά έμενε η θεία μου η Πάχαινα, στο σπίτι μου έρχεται. Και τρώγανε στο τραπέζι με την μάνα μου και τον πατέρα μου και αυτούς και ήρθε η συζήτηση για γουλισμένες ιστορίες. Αυτό που θυμάμαι ότι λέγανε για το προηγούμενο σπίτι που ενοικίαζε ότι γινότανε πολλά πράγματα που ήτανε ανεξήγητα, έλεγε, δεν θυμάμαι τώρα ακριβώς τι πράγματα. Κάτι με πόρτες, ε θυμάμαι...

Α.Π.: Κάτι, στο Πανόραμα εκείπέρα στο ξενοδοχείο, αργά, λέει, το σπίτι που είναι ακόμα κλειστό που λέγανε ότι μένανε οι Γερμανοί.

Μ.Κ.: Εκείπέρα έχουν πει για φαντάσματα.

Α.Π.: Εκεί γινόντουσαν κάθε βράδυ λέει, παλιά, ακούγανε λέει, φωνές, τους μαστιγόνανε, φωνάζανε, λέει και όποιος είχε κάτσει μέσα, το βράδυ και έβλεπε αίματα στους τοίχους, σώματα... Ε, κάτι τέτοια. Εντάξει, δεν ξέρω αν είναι αλήθεια.

Α.Π.: Κατά της δώδεκα η ώρα λέει, βλέπανε λέει, συνέχεια λέει, μια κεφαλή. Δεν ξέρω τώρα άμα είναι αλήθεια ή άμα είναι αυτός.

ΚΑΛ25.12. Το στοιχειωμένο σπίτι στα Βασιλικά. Αράπης και Καβαλάρης.

Γ.Χ.: Αράπη;

Α.Π.: Όχι ρε. Εκειπέρα στα Βασιλικά.

Μ.Κ.: Αράπης, και εγώ το έχω 'κουσει αυτό. Καβαλάρης.

Θ.Ε.Τ.: (γελάει), τσζάρπης' το παιδάκι ρε! Βλέπει Καβαλάρη.

Μ.Κ.: Ρε, εκεί έχει ένα σπίτι με έναν Αράπη, μου το 'χουνε πει. (Όλοι χαμογελούν, ο Θ.Ε.Τ. ξεκαρδίζεται.)

ΚΑΛ25.13. Η παράξενη Λίμνη στο Άργος.

Λίμνη; (Μιλάει για μια Λίμνη που έχει ακούσει πως υπάρχει στο Άργος. Μια λίμνη με παράξενες ιδιότητες).

Σ.Μ.: Λέει όντα μπας εκει πέρα και αν κοιταχτείς, τυφλώνεσαι σε εκείνο το μέρος. Είναι, λε, μια λίμνη που όποιος πάει και την κοιτάζει, τυφλώνεται. Έχει κάτι, λέει, που δεν πρέπει να το δεις. Κάτι έτσι.

ΚΑΛ25.14. Το στοιχείο που φοβάται την φωτιά του τσιγάρου.

Μ.Κ.: Περνούσε λέει ο θεός μου ο Δημήτρης-

Θ.Ε.Τ.: Με την Κανέλαινα από 'πίσω; (γέλια και φασαρία από το σχόλιο)

Μ.Κ.: Λοιπόν, θα σου πω δύο συνεχόμενες ιστορίες, για να μην διακόψουνε. Καταρχήν, μου είπανε πως εκτός από το ψωμί, και το τσιγάρο έχει δύναμη να διώχνει τα κακά πράγματα, τελospάντων.

Γιατί έχει φωτιά.

Μ.Κ.: Ναι, από αυτό το σπίτι περνούσε από ένα στενό δίπλα. Έχει ένα στενό. Ε...είναι ένας, ο δρόμος της Κάτθαινας, που είναι ένα σφουγγαράδικο εκειπέρα;

Και δίπλα μένει η Κανέλαινα! (παρασύρομαι και εγώ -γελάμε- το αστείο παραείναι καλό για να μην επαναληφθεί).

Μ.Κ.: Και από εκεί από το σφουγγαράδικο έχει ένα στενό και βγαίνεις πάνω στο σπίτι. Από εκεί πέρασε ο θεός μου, δεν θυμάμαι ποιος ήτανε και από πίσω του ερχότανε αυτό το στοιχείο. Ένας άνθρωπος. Αυτός το κατάλαβε, το ψιλοκατάλαβε και λέει, κάτσε

να 'ναψω τσιγάρο. Και μόλις άναψε τσιγάρο έφυγε κατευθείας αυτός.

Άρα το κάπνισμα σκοτώνει τα φαντάσματα.

Γ.Χ.: Έτσι. Τι μάρκας ήτανε; Μάλμπουρο;

Γ.Σ.: Παίρνω ένα τσιγαράκι, πάνε τα φαντάσματα-

Α.Π.: Σκάστε ρε α 'κουσουμε καμιά ιστορία. Όχι μία...

ΚΑΛ25.15. Το νυφοστόλι που κατέληξε σε τραγωδία.

Μ.Κ.: Ο αδερφός μου ο Ευθύμιος. Στο σπίτι που είναι τώρα, ξέρετε ποιο είναι; Στο σχολείο το νήπιο δίπλα;

Θ.Ε.Τ.: Στης Κανέλαινας από κάτω (οι περισσότεροι πια δεν γελάνε με το αστείο που εμάς μάς προκαλεί ασύστολα γέλια. Ειδικά οι Α.Π. Μ.Δ. Φ.Κ. Ν.Κ. Γ.Σ. και Σ.Μ. ακούνε εδώ και ώρα με ιδιαίτερη προσοχή. Φαίνεται πως ο Μ.Κ. έχει τον τρόπο του με το ακροατήριο).

Σ.Μ.: Στου Μαγκούλια;

Μ.Κ.: Στο τρίτο που μπαίνεις έτσι κάτω; Έχει έναν παιδικό σταθμό και πιο κάτω έχει ένα νήπιο.

Σ.Μ.: Στου Κάνη.

Φ.Κ.: (γελάει) Στου Κάνη! (Στην πραγματικότητα το συνεργείο λέγεται «Του Καννή». Εκεί είχε δουλέψει πολλά χρόνια ο Φίλιππας).

Κ.Μ.: Εκεί είναι ένα σχολείο, νήπιο. Δίπλα στο σχολείο είναι ένα σπίτι. Το σπίτι της γυναίκας του αερού, που έχει ένα χωράφι. Εκει πέρα πάρα πολύ παλιά (επικρατεί απότομη ησυχία) και είναι μέχρι τώρα αυτό, εκει πέρα πάλια ήτανε μια κοπέλα και ήτανε νύφη, στολιζότανε. Και ήτανε πόλεμος. Λοιπόν, την ημέρα που ήτανε νυφοστόλι, την ημέρα που ήτανε το νυφοστόλι αυτής της κοπέλας, αροπλάνα περάσανε, ρίξανε βόμβα, γκρεμίστηκε το σπίτι μέσα όλοι αυτοί όσοι ήτανε, και η νύφη. Τώρα πάλι, έντάξει, ήρτανε το ξαναχτίσανε το σπίτι.

Ξέρεις ποιο λέει; Αυτό που λέει η θεία. Που ανεβαίναμε πάνω με τον Γιώργουλη (Απευθύνομαι στον Θ.Ε.Τ. Αναφέρομαι σε μια μακρινή μάς θεία η οποία είχε διηγηθεί μια παραλλαγή της ιστορίας αυτής πριν λίγο καιρό καθώς ανηφορίζαμε προς το «μαράσι»)

Γ.Χ.: Μέσα είναι 'κομα το νυφικό.

Μ.Κ.: Εγώ δηλαδή...Η νύφη...Να με βάλεις τώρα εμένα να κοιμηθώ εκείπέρα, δεν κοιμάμαι. Με τίποτα. Εντάξει; Γιατί υπάρχει ακόμα αυτή η νύφη.

Α.Π.: Υπάρχει;

Φ.Κ.: Υπάρχει ρε.

Μ.Κ.: Εγώ δεν κοιμάμαι εκείπέρα! Ούτε με εκατό άτομα.

Φ.Κ.: Πάνω στη σοφίτα, ρε.

Μ.Κ.: Στη σοφίτα που ήτανε εκείπέρα. Χτίστηκε το σπίτι, η νύφη ήταν ακόμα εκείπέρα.

Θ.Ε.Τ.: Και μένουν ακόμα εκείπέρα;

Μ.Κ.: Ο αερφός μου μένει, ρε! Εγώ δεν πάω ποτέ εκείπέρα.

Γ.Χ.: Ο αερφός σου εκείπέρα θα καθίσει;

Θ.Ε.Τ.: Ποιο σπίτι λέει, ρε (απευθύνεται σε εμένα).

ΚΑΛ25.16. Το κόκκινο χέρι.

Μ.Κ.: (που βλέπει πια πως έχει την πλήρη προσοχή του ακροατηρίου).Και εκείπέρα είχε μια άλλη κοπέλα πρώτα που είχε ένα μωρό. Δηλαδή και άφησε το μωρό πάνω στη σοφίτα και ήτανε από κάτω. Και το 'κουσε το μωρό να κλαίει, και μόνο βγήκε πάνω, έσκυψε και την χτύπησε ένα χέρι από 'πίσω και το σημάδι είναι ακόμα. Ένα κόκκινο χέρι, ε... Και ήτανε νύφη. Μετά έφυγε η κοπέλα αυτή, δεν ξέρω πως έγινε, το πήρε ο πεθερός του αερφού μου.

Φ.Κ.: Ρε, του Μιχάλη η νύφη, του Ευθύμιου του αδερφού του η γυναίκα την ακούει. Και η θεία σου την ακούει γιατί αφήνει τα- την ακούει άμα κλαίει το μωρό, το αφήνει μόνο ντου. Αυτή μένει δίπλα και ακούει περπατήματα.

Μ.Κ.: Ναι η νύφη μου είχε ακούσει την άλλη φορά ένα μπαλάκι του τένις να χτυπάει πάνω-κάτω. (κάποιος γελάει-ακούγεται ένα «Σκάσε, ρε».) Και μας το 'πε μισό χρόνο αυτό ήτανε εκείπέρα. Τώρα... Και παρόλο που κάναμε αγιασμό με τον παπά την ημέρα των αρραβώνων του αδερφού μου, κάναμε αγιασμό και μετά έβγαινε πάλι αυτό.

Γ.Χ.: Ρε στο σπίτι που μένει ο αδερφός σου είναι;

Μ.Κ.: Ναι, ρε. Γι αυτό σου λέω δεν πάω εγώ εκειπέρα ποτέ.

Μένετε σε ένα σπίτι με τέτοια ιστορία;

Α.Π.: Όχι.

Γ.Χ.: Όχι. (οι άλλοι σιωπούν)

Φ.Κ.: Όχι ιστορία, α του ακούς κι όλας.

ΚΑΛ25.17. Ο νεκρός παππούς εμφανίζεται στο μικρό εγγόνι του.

Μ.Κ.: Ναι. Και...το ξέρει. Η νύφη μου το ξέρει και μένει εκειπέρα. Εγώ δηλαδή δεν μπορώ να μείνω εκειπέρα. Και τελοσπάντων, το μωρό η νυφούλα μου, δυο χρονώ, πόσω είναι, έ...την ήπιασε μια φορά η νύφη μου εκειπέρα να κρατάει ένα κομμάτι μήλο και να δείχνει σε ένα κενό, έτσι και να λέει, «Πάρε, μάμ».

Α.Π.: Μαλάκααα!

Μ.Κ.: Εγώ ξέρεις τι πιστεύω; Καταρχήν το μωρό κάτι είδε. Τώρα, ή ο πατέρας μου που είναι πεθαμένος (κάθε χαμόγελο χάνεται από τα χείλη των ακροατών. Απόλυτη ησυχία), μπορεί να τον είδε, ο παππούς του, ή η νύφη.

Γ.Χ.: Καλά, ο πατέρας σου, που κολλάει τώρα;

Μ.Κ.: Που κολλάει; Εγγόνι του, τι είναι; Που κολλάει! Ρε, μεθυσμένος είσαι;

Α.Π.: Πωωω.

Νικ.Κ.: Ναι αλλά είχε μπει καθόλου μέσα σε αυτό το σπίτι, ο παππούς;

Μ.Κ.: Όχι. Αλλά εγώ σου λέω, να με πληρώνεις, δεν πάω εκει μέσα.

Α.Π.: Εγώ δεν θα πήγαινα, δεν θα 'μπαινα εκείμέσα.

Μ.Κ.: Να φανταστείς κάμαμε γλέντι με τους θείους μου εκει μέσα όταν πρωτοπαντευτήκανε. Και πόσο ήτανε α πάρω ένα τηλέφωνο πάνω, δεν ξέρω τι θέλανε α κάνουνε, εγώ δεν πήγαινα πάνω.

ΚΑΛ25.18. Το νεκάλωμα του σκύλου.

(Λέμε για τα σκυλιά που γαβγίζουν την νύχτα και γενικά για το αν τα ζώα αντιλαμβάνονται κάποια πραγματικότητα που μας διαφεύγει).

Α.Π.: Ο Θεός μου ο Νικόλας όντα σκοτώθηκε-

Μ.Κ.: Τα σκυλιά όντα γαυγίζουν, έχουν έκτη αίσθηση, ε;

Α.Π.: Μπρι σκοτωθεί καν, ηγαύγιζε συνέχεια. Άλλα όχι το γαύγισμα το, τέτοιο-

Σ.Μ.: Το νεκάλεμα.

Θ.Ε.Τ.: Νεκάλεμα!

Α.Π.: Σκάσε, ρε. Συνέχεια. Και-

Ποιος σκοτώθηκε;

Α.Π.: Ο θεός μου ο Νικόλας. Πολεμούσε δυναμίτη. Και έσκασε πάνω του. Και έκανε το νεκάλεμα ο σκύλος δύο μέρες μπρι πεθάνει, έκανε αυτό εδωπέρα. Και με το που το μάθαμε, ηκαταλάβαμε ότι ο σκύλος τον τέτοιο. Γιατί ο θεός μου τον σκύλο αυτόν, τον αγαπούσε πολύ. Συνέχεια αυτό, τον φρόντιζε συνέχεια. Και καταλάβαμε ότι ήτανε αυτό.

ΚΑΛ25.19. Οι νεκροί στα όνειρα.

Σ.Μ.: Όντα κάποιος πεθάνει. Όντα λέει κάποιος συγγενής, εντάξει, «Τον είδα στο όνειρό μου. Μου είπε αυτό» και τέτοια. Αυτό το έπαθα εγώ όταν πέθανε ο πατέρας μου. Και η μάνα μου μου έλεγε, «Μου είπε αυτό, και αυτό».

Α.Π.: Αυτό εδωπέρα εγώ, το είδα με τον θείο μου τον Νικόλα.

Γ.Χ.: Και η παληά μου είχε δει κάτι τέτοιο με την μάνα ντης. Αλλά τα μπερδεύω.

ΚΑΛ25.19. Το εργατικό ατύχημα στο ξεκαλούπωμα της σκάλας.

Γ.Σ.: Εδώ έχει σκοτωμένο, έχει σκοτωθεί κάποιος, το ξέρει κανένας σας; (δείχνει έξω, την αυλή του σπιτιού. Γνωρίζω για το ατύχημα που κόστισε την ζωή ενός νεαρού εργάτη. Εκεί τραυματίστηκε και ένας μου θεός. Παρών ήταν και ο Γ.Σ.)

Το ξέρει κανένας;

Φ.Κ.: Εγώ το ξέρω.

Τον είδες;

Γ.Σ.: Ναι, το είδα.

Α.Π.: Το έχω ακούσει αυτό, ο Θωρής το λέει.

Για.Σ.: Ήμουν εγώ. Να αυτή η σκάλα όπως κατεβαίνει έτσι, δεν ήταν έτσι, ήταν ευθεία κάτω. Και ξε-βάλλα καλούπια. Ο αδερφός μου είναι από πάνω, ο Παντελής ο συχωρεμένος ήτανε από κάτω, ο Σταύρος ο Παστρικός, και ξεκαλουπώνανε τη σκάλα. Και όπως βγάλανε τα ξύλα και τα σίδερα η σκάλα έπεσε. Και τον πλάκωσε αυτόνε, ο αδερφός μου πήδησε από 'κει και βρέθηκε εδώ, Ούτε ξέρει πως βρέθηκε στα τριάντα μέτρα μακριά. Έσπασε το πόδι ντου. Και όντα ήρτε από δώ αυτός έκλαιγε, ήτανε πφεμένος, φώναζε η μάνα μου και αυτός ήτανε με τα αίματα, δεν είχε μάτια, τα μάτια του δεν τα γνώρισα εγώ, έτρεχε (πιάνει με τις δυο του παλάμες το πρόσωπό του και τις κινεί αργά προς τα κάτω). Μπααα...

Θ.Ε.Τ.: Τον είδες Γιάννη εσύ;

Α.Π.: Πως τον ηξεπλακώσατε;

Για.Σ.: Τονέ σηκώναμε, τον σηκώναμε. Παντελή τον λέγανε. Κάτω στο τρίτο έμενε.

<...>

Φ.Κ.: Φεύγω, κλείνω τα φώτα όλα, φώναζε ο αδερφός μου. Μόλις φτάνω στην σκάλα αυτή, πούνε το σπίτι. Μόλις φτάνω στην σκάλα, «Μαααααα!». Θυμάσαι που στο είχα πει;

Ναι.

Φ.Κ.: Την άλλη μέρα του λέω (ενν. εμένα) «Ρε, κάποιος φώναζε το βράδυ». Και μου λέει, «Όχι ε φώναζε κανένας», λε. Έντεκα-εντεκάμιση η ώρα το βράδυ, του λέω, «Τον άκουσα. Την ακουσα την φωνή».

ΚΑΛ25.20. Η πίστη στα γουλιασμένα. Νεραϊδες.

Έχετε τύχει σε τέτοιες ιστορίες; Να συζητάνε;

Μ.Δ.: Γουλιαστικές;

Ναι. (μιλούν όλοι μαζί. Ο Φ.Κ. συνεχίζει την αφήγηση με την κραυγή που άκουσε, άλλοι μιλούν για το πότε ακούν γουλιασμένα και από ποιους). Ρε μην μιλάτε όλοι μαζί.

Φ.Κ.: Το είδα καθαρά όταν ξεκίνησα-

Τυχαίνει στις παρέες σας να πείτε καμιά τέτοια ιστορία παράξενη; (Ο Μ.Δ. γνέφει καταφατικά).

Μ.Κ.: Λοιπό, ρε, κούσε μια παράξενη ιστορία-

Γ.Χ.: Προμελετημένα. Όχι δηλαδή. Δεν λέμε κατά τύχη, η κουβέντα να το φέρει. Θα πούμε, «Τώρα θέλουμε να πούμε γουλιασμένα».

Φ.Κ.: (συνεχίζει προς τον Γ.Σ.) Που είναι τώρα το μοναστήρι;

Μ.Κ.: Κους; Πιστεύεις στις νεραϊδες;

Αυτό το ερώτημα τώρα αν το έλεγες στον Τόλκιν, τι θα σου απαντούσε; Αυτόν που έφτιαξε τον Αρχοντα των Δαχτυλιδιών. Οι νεραϊδες σε κάθε μέρος είναι και διαφορετικό πράγμα.

Μ.Κ.: Ναι, πάντως όχι αυτά τα μικρά που βλέπεις τώρα να πετάνε! Κανονικοί άνθρωποι, σε κανονικό ύψος. Λοιπόν στην κατασκήνωση που ήμουν τον Ιούλιο στο Λουτράκι, καθίσανε εκειπέρα, εγώ από τον φόβο μου που λέγανε ιστορίες ήθελα α κοιμηθώ γρήγορα. Ο Ομαδάρχης μας στο, δεν ξέρω που μένει, όχι ο ομαδάρχης μας, ένα παιδάκι, έμενε σε ένα νησί, δεν ξέρω ποιος είναι <...> Και εκειπέρα ο πάπφους του μαζί με τον θείο ντου ήτανε σε ένα πηγάδι-

Γ.Χ.: (Πετάγεται ξαφνικά) Την ιστορία μου θα σου πω εγώ που θυμήθηκα! (όλοι γελάμε).

Μ.Κ.: Και εκειπέρα βρήκανε, λέει, μια νεραϊδα, λέει, στο πηγάδι και λένε ότι όνταν δεις νεραϊδα και σηκώσεις αριστερό χέρι, στο κόβει. Αυτός σήκωσε αριστερό χέρι και το 'κοψε. Και πρέπει να ζει αυτός ο άνθρωπος, είναι κομμένο το χέρι ντου μέχρι σήμερα.

ΚΑΛ25.21. Εγκλωβισμός στο πηγάδι.

Γ.Χ.: Πήγαινα πρώτη τάξη, ήμουν νήπιο και πήγαινα πρώτη τάξη και παίζαμε κρυφτό σε ένα σπίτι μπροστά στο Μασούρι. Και είχε μία στέρνα που ήτανε και καλά υπήρχε ένα στόμιο ξέρω 'γω που ήτανε με ξύλο και δεν φαινότανε που ήταν στέρνα, φαινότανε τσιμέντο κάτω. Ένα μικρό, ένα τέτοιο και ήτανε σκεπασμένο με ξύλο αλλά ήτανε σα τσιμέντο. Λέω, α κρυφτώ εδώ, ήμασταν δύο άτομα και λέω, «Α κρυφτούμε και οι δύο

μέσα». Σε μια φάση, τελευταία στιγμή μου λέει ο άλλος, «Ε, δεν θα κρυφτώ, μπες εσύ». Έτσι και έμπαινε μέσα θα πνιγόμασταν. Μπαίνω 'γω, τα δίνω με τη μία φεύγω κάτω και όπως είναι η στέρνα φεύγω κάτω. Από κάτω, φαντάσου ρε ηλίθιο παιδάκι! (στον Μ.Κ.. που ειρωνεύεται). Μπερδεύεται το σχοινί εκείπέρα που είχε το στόμιο, στο λαιμό, κατεβαίνω κάτω, βλέπω ένα φως, ξέρεις, που ήτανε και καλά (όλοι είναι έτοιμοι να ξεσπάσουν στα γέλια καθώς ο Γ.Χ. δεν χαρακτηρίζεται από λεπτότητα στην αφήγηση, μάλλον το αντίθετο). Σταμάτα ρε βλάκα! Ήμουν μικρός ρε. Και τα δίνω από κάτω εκείπέρα και βγαίνω πάνω ξανά. Και μου πετά ένα μαρκούτσο και βγαίνω. (ξεσπούν όλοι. Γελάμε κυρίως γιατί ο Γ.Χ. μας είχε προαναγγείλει την ιστορία αυτή σαν κάτι μοναδικά συναρπαστικό που του συνέβη...)

ΚΑΛ25.22. Περί πίστεως στον Θεο.

Σοβαρά τώρα. Σοβαρά. Εντάξει...Πιστεύετε στο Θεό; Εννοώ...Θα σας πω το εξής. Δεν ξέρω αν πιστεύετε στον Τριαδικό Θεό, Ο Θεός, Ο Χριστός τσζαι η Παναγιά, πιστεύετε ότι υπάρχει...Θεός; Έτσι, ένα υπέρτατο ον που μας αγαπά, μας βοηθάει; (Ρωτώ διαδοχικά έναν-έναν).

Γ.Σ.: Ναι.

Νικ.Κ.: Ναι.

Φ.Κ.: Δεν μπορείς να πεις ακριβώς. Δεν βγάζεις άκρη. Ναι, όλοι πιστεύουν πολύ βαθυά σε κάτι. Πολύ-πολύ βαθυά...(ενν. «δεν ξέρω»).

Α.Π.: Και με τους επιστήμονες...

Για.Σ.: Αχά. (Ναι.) Α σε 'κουσει η θεία...(γελούν)

Γ.Χ.: Εγώ; Πιστεύω. Βασικά εγώ έχει κάνει και τάματα στον Άγιο Σάββα. Και με έχει βοηθήσει. Όταν πήγαινα για τους Πανελλήνιους Αγώνες...Πήγα απάνω δηλαδή και με βοήθησε.

Σ.Μ.: Εγώ πιστεύω αλλά έχει στιγμές που- (ο Γ.Χ. αφηγείται ένα θαύμα που του έκανε ο Άγιος Σάββας). Όταν ακούω από πού προέρχεται ο άνθρωπος και οι άλλες μορφές ζωής και τέτοια, μερικές φορές μπερδεύεσαι, μέσα σου.

Θ.Ε.Τ.: Εγώ Γιώργο πιστεύω αλλά έχει φορές που πιστεύω πιο πολύ από φόβο. Μην όντως υπάρχει κάτι και με τιμωρήσει. Κατάλαβες;

Α.Π.: Εγώ φίλε πιστεύω αλλά έχω τις ίδιες αμφιβολίες που έχει και ο Σάκης. Γιατί οι επιστήμονες με αυτά που λένε σε μπερδεύουνε. Πως δημιουργήθηκε ο άνθρωπος, η γή και τέτοια. Γιατί οι επιστήμονες έχουν μια εκδοχή που λέει ότι γινήκαμε από τους πιθήκους ενώ ο Θεός λέει...

Μικ.Κ.: Πιστεύω αλλά επειδή, ξέρουμε για τον Χριστό, αυτό είναι μια απορία. Ξέρουμε για τον Χριστό μέχρι ένα όριο της ηλικίας του. Μικρός. Και μετά από εκεί και πέρα υπάρχει ένα κενό και ξαναεμφανίζεται ο Χριστός 33 χρονώ, τότε που πήγε για να σταυρωθεί. Γιατί, ας πούμε, υπάρχει αυτό το κενό; Σίγουρα ας πούμε, θα υπάρχουν ευαγγέλια, κρυμ-

Μ.Δ.: Ναι, εντάξει, αλλά είμαι μπερδεμένος.

Μ.Κ.: Ένας επιστήμονας μου λέει, «Θεός για μένα είναι η Φύση». Λέει, και έτσι όπως τα έχουνε κάνει οι επιστήμονες, σε λίγο δεν θα υπάρχει Θεός, έτσι όπως τα έχουνε κάνει οι επιστήμονες, με αυτά που λένε. Αυτό τώρα μου έχει δημιουργήσει μια αμφιβολία αλλά εντάξει.

Στο Διάολο πιστεύετε; Και πειράζει και υφίσταται και...

Μ.Κ.: Ναι. Γιατί πιστεύω; Αφού υπάρχει Θεός υπάρχει και ο αντίπαλός του (αυτό φαίνεται να αρέσει σε όλους).

Θ.Ε.Τ.: Ω, σωστός! (ρωτώ πάλι έναν-έναν).

Φ.Κ.: Για να πιστεύεις στον Θεό, πιστεύεις στον Διάολο.

Γ.Σ.: (σωπαίνει).

Σ.Μ.: Όσο υπάρχει το Καλό υπάρχει και το Κακό.

Θ.Ε.Τ.: Εγώ δε ξέρω αν πιστεύω, εγώ πάντως όσο φοβάμαι το Θεό, φοβάμαι και τον Διάολο.

Α.Π.: Εγώ πιστεύω.

Σ.Μ.: Και εγώ πιστεύω ότι υπάρχει ο Διάολος.

ΚΑΛ25.23. Αυτό που ο καθένας φοβάται πιο πολύ.

Τι είναι αυτό που φοβάσαι πιο πολύ, έτσι όταν σκέφτεσαι;

Γ.Σ...: Εγώ φοβάμαι να δω έναν νεκρό άνθρωπο, ανεξάρτητα αν είναι συγγενής ή αγνώστος και το φοβάμαι να τονέ δω γιατί ξέρω ότι μετά θα τονέ βλέπω συνέχεια και είναι ο φόβος μου.

Νικ.Κ.: Εγώ με μια λέξη, τον θάνατο. Το που θα βρίσκομαι, το πώς θα είμαι.

Φ.Κ.: Α στο πω. Για μένα ο απόλυτος φόβος είναι όνταν νιώθω ότι κάτι υπάρχει δίπλα μου και δεν μπορώ α το δω. Όντα ξέρω ότι κάτι υπάρχει δίπλα μου. Μπορεί α βρίσκομαι σε ένα απόλυτο σκοτάδι και α μη με νοιάζει καθόλου. Και μπορεί α βρίσκομαι σε ένα μέρος που έχει παντού φώτα αλλά ξέρω ότι, το νιώθω ότι κάτι υπάρχει δίπλα μου και δεν ξέρω όμως τι είναι.

Για.Σ.: Τίποτα. Από τότε που πέθανε ο παππούς και η γιαγιά δεν φοβάμαι τίποτα.

Μικ.Κ.: Αυτό που είπε και η κοπέλα.

Σ.Μ.: Εγώ ένα σημαντικό είναι το φίδι. Εν ηξέρω και μια φορά παλιά με πήρε ένας κυνηγός και πήγαμε βοσκιό είχαμε ένα αρνί, με τα αρνιά και είδαμε ένα φίδι τυλιγμένο, ξέρω 'γω, μου 'χει μείνει. Κλαίγαμε και τρέχαμε.

Θ.Ε.Τ.: Εγώ εκτός από τις ακρίδες, και την Αλληλούια, αλήθεια σου λέω, άμα μου μιλάς για αυτήν, μπορεί α με πιάσουνε τα κλάματα.

Α.Π.: Εγώ φοβάμαι ένα συγγενικό μου πρόσωπο αλλά όσο θέλω να τον δω, άλλο τόσο φοβάμαι όντα θα το δω. Πάρα πολύ.

Μ.Δ.: Εγώ βασικά τους πεθαμένους. Μην εμφανιστεί κάποιος, ξέρω 'γω.

Μ.Κ.: Εγώ φοβάμαι τους σατανιστές, μη συναντήσω πουθενά τέτοιο. Έχω δει και ακούσει ιστορίες σε ντοκυμανταίρ, μικρά παιδιά που συναντάνε σε σπίτια και τέτοια, και φοάμαι.

ΚΑΛ26.1. έως 26.8

Άγιοι Πάντες, 2008.

Ο Γιάννης Χειλάς είναι συγγραφέας του βιβλίου, Το έπος των σφουγγαράδων της Κάλυμνου, Όμβρος, 2000. Σημαντικό πλεονέκτημα του κ. Χειλά είναι το ότι κατάγεται από οικογένεια караβομαραγκών. Έζησε την θάλασσα και την γνωρίζει όχι μόνο ως λόγιος αλλά και ως πραγματικός θαλασσινός.

ΚΑΛ26.1. Τι πραγματικά είναι τα γουλιασμένα.

<...>

Σχεδόν όλη η Κάλυμνος ήτανε στοιχειωμένη.

Γ.Χ.: Ναι!

Όπου παλιόσπιτο και στοιχειό.

Γ.Χ.Α Εκεί συνήθως, είπαμε ότι ένα, μια γουρούνα που είχε λυθεί και βγήκε στους δρόμους, ένα σκυλος που σε έπαιρνε από πίσω την νύχτα...

Τελικά τα πιστεύανε οι άνθρωποι αυτά;

Γ.Χ.: Λοιπόν δημιουργούταν ένα κλίμα φοβίας. Συνήθως έστηναν και καρτέρια μερικοί να κάνουν πλάκα ότι συνάντησαν αυτό... Και περισσότερο μια φοβία να μην γυρίζουν έξω οι νέοι τη νύχτα, τα παιδιά, να μην ξενυχτούν οι άντρες στις ταβέρνες.

Γιατί οι πιο πολλοί ήτανε μεθυσμένοι που βρίσκανε τα στοιχειά, οπότε. (γελάμε).

Γ.Χ.: Σου λέει, «Θα σου λάχει». Η καμιά φορά ας πούμε που γινότανε και παρεμβάσεις από άτομα σε άτομα. Μια αντιπαλότητα, ε, μια επίθεση ας πούμε, ξαφνική, ο άλλος, ντυμένος με μια κουβέρτα, του έριχνε κάποιο ξύλο, λέει, τον έπιασαν στοιχειά. Ύστερα ήταν και το σκοτάδι, δεν είχε ντότε φωτισμό η Κάλυμνος. Μιλάμε αυτά δημιουργήθηκαν τα παλιά χρόνια, πριν ακόμα φωτιστεί. <...>Πλάκες. Ναι αυτά πάντα. Πολλές πισπερίδες κατέληγαν σε τέτοιες ιστορίες, με σκοπό να φοβήσουν αυτούς που θα αποχωριζόταν μετά. Φεύγανε από την παρέα<...>Τώρα α πάνε α του κάνουνε την πλάκα, α του πούνε ότι το τάδε μέρος που θα περάσεις θα φανεί ο Αράπης ε...Ήταν μέσα στο μενού των αφηγήσεων, των ιστορημάτων.

ΚΑΛ26.2. Τα στοιχειά των σφουγγαράδων.

Γ.Χ.: Τα μοτίβα ήτανε με θεριόψαρα, με<...>Όχι το ψάρι σατανικό δεν ήτανε. Ήτανε περισσότερο τα ζωτικά του ανέμου. Κάτι τέτοια. Απόμερα μέρη όπως ήτανε το Πυθάρι με τα γκρεμά και με σπηλιές που έλεγαν ότι εκεί βρίσκεται το κέντρο των Δαιμόνων, οι Πυθαριώτες.<...> Μες την θάλασσα δεν τους απασχολούσε τόσο θέμα αυτό πάνω στη δουλειά, γιατί κουρασμένοι γυρίζανε πάνω. Τι να βρούνε τώρα πάνω στο χώρο του καϊτσζού να βρούνε στοιχειά; Δεν πήγαινε ο νους. Ναι, φοβότανε ας πούμε, αν πλησίαζαν τα μέρη που ήταν θαμμένοι οι σφουγγαράδες, κάπου εκεί υπήρχε φόβος την νύχτα. Ήταν επιφυλακτικοί. Τα γουλιασμένα οι ψυχές των κακοθανατισμένων συντρόφων. Εάν πήγαιναν για ψάρεμα σε κάτι γκρεμά κάτω, και έπεφταν πέτρες μεγάλες, πήγαιναν κατσίκες κάτι ζώα ή από την κακοσύνη, πετροβολούσαν, κατακυλούσαν κάτι πέτρες, «Επ! Τα στοιχειά». Η το έλεγε κάποιος για να φοβίσει άλλους να μην πάνε στον τόπο να ψαρέψουν, έλεγε, «Ου, μου επιτέθηκαν τα στοιχειά στην τάδε βάλλα». Για να μην πάει ο άλλος να ψαρέψει.

ΚΑΛ26.3. Η γριούλα και ο Άγιος Γεώργιος..

Γ.Χ.: Πάνω στο Κάστρο του Χωριού που ήταν και η παλιά πρωτεύουσα του νησιού είχε ήδη χτιστεί από τα χρόνια τα Βυζαντινά ένα μεγάλο Κάστρο το οποίο έκλεινε μέσα πέντε με έξι χιλιάδες κόσμο. Βέβαια αυτό έγινε για να γλιτώνουνε από τον κίνδυνο των πειρατών. Και έχει πολλά μικρά εκκλησάκια τα οποία είχαν και έχουν υπό την φροντίδα ντους γυναικούλες του χωριού. Άλλες αναλάμβαναν τον αη-Γιάννη, άλλες τον αη-Γιώργη, να πάνε α καθαρίσουν, να τους κάνουν τις λειτουργίες τους πάντα με συνοδεία εδεσμάτων, να κάμουν έτσι ένα μικρό, όχι πανυγήρι, έτσι μικρή συνεστίαση να φάνε τον άρτο τους με λίγη φέτα, καμιά ντομάτα. Απλά πράματα, λαϊκά πράματα. Ήταν μια γριούλα η οποία πήγαινε τακτικά στο εκκλησάκι του Αγίου Γιώργη. Ε, ήταν και μέρες της Ανάστασης που είναι γνωστό πως η γιορτή του Αγίου Γεωργίου πέφτει πάντα αυτές τις μέρες, τον Απρίλιο. Και πήρε μαζί ντης έναν κουβά ασβέστη για να

ασπρίσει τα «χαμηλά» να το περιποιηθεί από τις υγρασίες. Όταν μπήκε μέσα, είδε την τοιχογραφία του Αγίου Γιώργη να είναι μαδημένη από την υγρασία. Αλλά διαπίστωσε ότι μόνο το άλογο και το σπαθί του αη-Γιώργη είχε φθαρεί. Ενώ ο δράκος χαμηλά ήταν ακέριος. Δεν τον είχε πειράξει η υγρασία. Θεώρησε καλά ότι αν άφηνε τον δράκο, πίστευε δηλαδή, πως θα έτρωγε και το υπόλοιπο μουλάρι τσζαι ίσως τσζαι τον Άγιο. Τσζαι πιάνει την βρούλινι, από βούρλα φροκαλιά, σκούπα, και με πηχτό-πηχτό ασβέστη χρίζει τον δράκο. Αφού έκαμε τη δουλειά ντης, κοίταξε τον Άγιο στα μάτια. Περιμένοντας να την ευχαριστήσει γιατί τον γλίτωσε από τον δράκο. Τον είδε όμως σκεπτικό. Και δεν της καλομήκε η ματιά του. «Μπα», λέει, «εγώ πήγα να σε σώσω και εσύ με φοβερίζεις; Α, μα Άγιέ μου, μου φαίνεται ότι τον ήθελες τον δράκο σου. Αυτός να σε αντιμάχεται και εσύ να τον αντιπαλεύεις».

ΚΑΛ26.4. Για τις δισηδαιμονίες των σφουγγαράδων.

Γ.Χ.: Πάντα το καλό συνυπάρχει με το κακό. Πίστευαν ότι, ήταν προοληπτικοί οι σφουγγαράδες. Ήθελαν το θείο να είναι κοντά τους. Έπαιρναν του κόσμου τις ευλογίες, τον αγιασμό, αγιοκέρια, εικόνες, βασιλικό, λουλούδια του επιταφείου, κεριά της Ανάστασης, κεριά, θύμιαζαν. Πάντοτε τα απογεύματα ο καπετάνιος είχε στην καμπίνα ντου, να θυμιάσει να κούσουν την μυρωδιά του λιβανιού, αυτό όλο τους κρατούσε κοντά, μάλιστα, την ώρα που θύμιαζαν, έριχναν και αλάτι απάνω στα καρβουνίδια και έλεγαν, όπως σκάει το αλάτι, να σκάσουν οι διαβόλοι και οι εχθροί μας. Ήθελαν παπά της αρεσκείας τους. Πάντα ήθελαν παπά που να είναι γουρλής.

Έχει και χρουσούζηδες παπάδες;

Γ.Χ.: Ε, κάτι τέτοιο πίστευαν. Συνήθως έπαιρναν της ενορίας τους αλλά πολλοί προτιμούσαν παπά μιας άλλης ενορίας α πα τους λύσει παλαμάρι. Η να τους κάμει αγιασμό. Η έταζαν να πάνε σε νησάκια, να πάνε στη Ψέριμο να κάμουν αγιασμό πριν φύγουν, ή να πάνε στην Τέλεντο στην Παναγιά α τους κάμει αγιασμό ο παπάς της Τελέντου. Είναι προλήψεις. <...>

ΚΑΛ26.5. Για τα γουλιασμένα.

Γ.Χ.: Το θέμα των φαντασμάτων και τα γουλιασμένα που παλιά ήταν σε ημερήσια διάταξη, ήταν θέμα κοινωνικών συνθηκών και πολιτισμού της εποχής εκείνης. Δηλαδή, δεν μπορούσε ο άλλος να μην φοβάται όταν ολόκληρη πολιτεία δεν είχε ούτε ένα φαναράκι να φωτιστεί. Είχε το σκοτάδι στους δρόμους τη νύχτα, το αερικό από τα...κοκοσύνες, η φουρτουνιασμένη θάλασσα, όλα αυτά έδιναν μια αίσθηση της υπερδύναμης του κακού. Ότι κυριαρχούσε μέσα από τους ανέμους, μέσα από θορύβους, μέσα από...τα οποία έδιναν την μορφή των φαντασμάτων. Βλέποντας π.χ. την εποχή εκείνη ε, ένα γουρούνι μεγάλο, στο δρόμο να γυρίζει, που ήτανε ελεύτερα την εποχή ετςζείνη, έτρεφαν γύρω, στα σπίτια τους δίπλα, γουρούνες. Ε, αν έφευγε αυτό από το σπίτι και έβγαινε σε έναν δρόμο, ήτανε μια γουρούνα με τριάντα γουρλάκια και τον κυνηγούσαν. Και βέβαια τον κυνηγούσαν όταν γύριζε μεθυσμένος από την ταβέρνα στο δρόμο. Ε, κλειδωνόταν στο σπίτι, την άλλη μέρα, «Ο Γιώργος, τον βρήκε το στοιχειό η γουρούνα με τα γουρουνάκια». Η μια πόρτα που χτυπούσε τη νύχτα ή ένα τζάμι, αυτό το έλεγαν ότι...

ΚΑΛ26.6.Κολουμούντραινες.

Γ.Χ.: Εμένα συγκεκριμένα, να σου πω και το ιστορικό. Είχαμε ένα θείο ο οποίος πήγαινε στα καλαμάρια, εδώ, στις Αράπισσας το Λειμνιωνάρι. Είναι ακριβώς εκεί που είναι του Ψαρομπα τα πετρέλαια. Ναι, ένα μικρό λιμανάκι, βάλλα. Εκεί έλεγαν ότι ζούν οι Κολουμούντραινες. Γυναίκες ασπροφόρες με μακριά μαλλιά αλλά με κομμένα τα χέρια. Και όποιον άγγιζαν του άφηναν κακό, κάποιο σημάδι. Ε, ο μπάρμπαρς μου ο Γιώργος πήγανε στα καλαμάρια. Πήρε ο καιρός και αναγκάστηκε να μπουν μέσα στη βάλλα, μέσα σε αυτό το λιμανάτσκι. Ε, κοιμήθηκαν μέσα στη βάρκα, ο μπάρμπαρς μου ήπαθε ψύξη από το κρύο, μέσα στη βάρκα, νύχτα. Το πρωί που ξύπνησε ήταν στραβός ο στόμας του. Πίστεψαν ότι τον άγγιξαν οι Κολουμούντραινες. Τον πήγανε στην εκκλησία, τον βάλανε κάτω από τον τρούλο που ήταν παντοδύναμος. Ο Γιώργος ο Χειλάς, του πατέρα μου ο αδερφός και τονέ βάλανε κάτω από τον τρούλο της

εκκλησίας, πέρασε από πάνω του τα άγια να φύγουν τα κακά δαιμόνια. Υπήρχαν τέτοια πράγματα. Σκύλοι που κυνηγούσαν τους νυχτερινούς περιπατητές, άλογα με αλυσίδες, να χλιμιντρίζουν. Όπως είναι οι πλαγκιόστρατες με παραδόσεις μέσα, το άλογο που πάτησε το πέταλό του και έμεινε εκεί. Κάτι τέτοιο υπάρχει εκεί προς τον Ταξιάρχη ίσα πάνω που πάμε.

ΚΑΛ26.7. Τα στοιχεία των σφουγγαράδων, τελώνια.

ΓΧ.: Οι σφουγγαράδες είχαμε τα τελώνια. Είχαμε τα τελώνια που ήτανε ένα φυσικό φαινόμενο του ιωνισμού που πέρχεται από τα ηλεκτρισμένα σύννεφα της ατμόσφαιρας. Σε μια καταιγίδα, χαμηλώνουν τα σύννεφα. Και όπως αγγίζουν τα ξάρτια που είναι βρεμένα, λειτουργουν σαν ένα ηλεκτρικό πεδίο. Ηλεκτρικές εκκενώσεις που σπινθηροβολούν, από το ένα ξάρτι στο άλλο. Αυτό το έβλεπαν αυτοί ότι ήταν τελώνια ξωτικά τα οποία τους απειλούσαν μέσα στην μεγάλη κακοσύνη, να τους βουλιάζουν. Και μάλιστα τα αντιμετώπιζαν με διάφορους τρόπους. Πίστευαν ότι οι θόρυβοι διώχνουν τα κακά δαιμονικά και άρχισαν να χτυπούν τα βαρέλια του πετρελαίου, κατασβολικά, να κάνουν θόρυβο για να φύγουν τα τελώνια (πάρακάτω ο Α.Τ. δίνει εξήγηση την οποία ανάγει στα Ορφικά, Αργοναυτική εκστρατεία). Όταν οι Αργοναύτες παίρνούσαν από ένα μέρος καταραμένο γιατί έγινε μεγάλο φονικό εκεί, και πίστευαν ότι οι ψυχές των αδικοσκοτωμένων θα τους επιτεθούν, υπήρχε φόβος. Διέταξε ο Ορφέας, ο οποίος θεωρείται και ηγέτης μια μυστηριώδους νέας θρησκείας, για την εποχή εκείνη, τα λεγόμενα Ορφικά Μυστήρια, διέταξε τους Αργοναύτες να σκεπαστούν με τις χάλκινες ασπίδες τους, και να χτυπούν δυνατά με τα σπαθιά τους την ώρα που θα περνούσαν από το κακοθανατισμένο μέρος εκείνο. <...>

ΚΑΛ26.8 Τα στοιχεία των σφουγγαράδων, η Θρούμπα.

ΓΧ.: Επίσης όταν έβλεπαν Θρούμπες, ανεμοστρόβιλους. Αυτές μπορούσαν να θριμματίσουν, να κασαλιάσουν ένα ξύλινο πλεούμενο πολύ εύκολα. Πολλές φορές υπήρχαν πολλές τέτοιες μαζί και όταν έχει καιρό δεν, δεν ορίζεις το πλοίο, πάει

κατευθείαν πάνω στον ανεμοστρόβιλο, στην λεγόμενη, θρούμπα. Στην πρύμνη του καϊκιού έπρεπε να σχηματίσουν πεντάλφα και να την καρφώσουν στο κέντρο με μαχαίρι, με μαυρομάνικο μαχαίρι. Εντωμεταξύ έπρεπε αυτός που θα το κάνει να είναι αμίλητος μέχρι να διαλυθεί το κακό.

ΚΑΛ27.1 έως 27.4

Ημερομηνία: Ιούνιος 2011.

Ο Γιώργος Χαζηθεοδώρου είναι ντόπιος λόγιος, μουσικός (Άρχων Μαϊστωρ της Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας) πρώην Γυμνασιάρχης και συγγραφέας βιβλίων λαογραφικού ενδιαφέροντος σχετικά με την Κάλυμνο.

ΚΑΛ27.1 Συζήτηση για τους στοιχειωμένους τόπους της Καλύμνου. Ποταμοί, Φάραγγας, Μύλοι.

Γ.Χ.: Η κόρη της Ρακχουνίας η οποία λέγεται και αυτή Ρακχουνία, αυτή ήτανε κοκέτα. Από τις πρώτες γυναίκες που φαβόντουσαν εδωπέρα στην Κάλυμνο παρόλο που εκεί δεν υπήρχε τίποτα. Ένα πέρσμα και είχανε μάλιστα κατσίκες μεταξύ των οποίων και δύο-τρεις τράγους. Ε μπορούσες α περάσεις από τη βρώμα εκεί, ας πούμε. Και όπως πέρναγες, ε, ήξερες ότι ήσουνα στην περιοχή της Ρακχουνίας. Όλα εκεί τα χωραφάκια που τα έχουνε χτίσει αριστερά δεξιά και τα εκμεταλλεύονται είναι της Ρακχουνίας και μια εποχή εκεί κοντά στην άνοιξη πηγαίνα τις κατσίκες, για τους γαμπρούς. Επ'αμοιβή αυτό. Επιβήτορας και μάλιστα άμα δεν πετύχαινε την πρώτη φορά την πηγαίνανε μέχρι να πετύχει. Και στον δρόμο προς την Παναγία, όπως ανεβαίνουμε τον δρόμο από τους Ποταμούς, ενδιάμεσα, είχε άλλη μια γριούλα, που είχε έναν τράγο βρώμα σε όλη την περιοχή. Τσζαι ήτανε αυτή η δουλειά του. Λοιπόν, αυτά τα σημεία ήταν έρημα. Δεν υπήρχανε...

Ποια περιοχή ονομάζεται Φάραγγας; <...>

Γ.Χ.: Εκεί τώρα, ο Φάραγγας ήτανε από τα γουλιασμένα μέρη. Όχι ότι είχε κάποιες ειδικές ιστορίες, αλλά συνδεότανε οι ιστορίες με τους Μύλους, παρακάτω, εδώ.

Γιατί εκείνη την εποχή, όπως ήταν η διαμόρφωση του χώρου, είχε μία ενότητα, χωράφια, πέρασμα, μέχρι κάτω εδώ. Η υπόθεση του Φάραγγα ήταν ενωμένη και με τους Ποταμούς. Και οι Ποταμοί ήταν μέσα στην περίπτωση των γουλιασμένων σημείων. *Αλήθεια κύριε Χ., δεν νομίζω να υπήρχε κάτι που δεν ήτανε γουλιασμένο.*

Γ.Χ.: Γενικά γουλιασμένα ήταν όλα τα ερημικά μέρη και που ήταν σκοτεινά.

Το έχω διαφάσει στο βιβλίο σας, «Πως με την έλευση του ηλεκτροφωτισμού, πεθάναν και τα φαντάσματα».

Γ.Χ.: Κάθε πηγάδι είχε και ένα φάντασμα κάθε γωνιά σκοτεινή, κάθε πλάτσα, όλα αυτά. Υπάρχουν αυτά τα σημεία και ο φόβος και τρόμος των ανθρώπων. Για τα γουλιασμένα την εποχή εκείνη ήταν...

ΚΑΛ27.2. Για την πίστη στα γουλιασμένα. Ιστορικό των στοιχειών, ψυχοσύνθεση των Καλυμνίων. Για την χρησιμότητα των γουλιασμένων.

Τα πιστεύανε κ. Χ' θεοδώρου ή απλά τα λέγανε; Γιατί στην Κάλυμνο είναι ένα παραπάνω.

Γ.Χ.: Τα πιστεύανε. Ναι. Πιστεύω ότι ο άνθρωπος, υπάρχει μια παροιμία που λέει, άμα πει σαράντα φορές ένα πράγμα, το πιστεύει. Σιγά-σιγά περνάει στο υποσυνείδητό του σαν πραγματικότητα. Ε, το πιστεύανε. Δηλαδή, αυτοί που το αφηγούνται στην αρχή θα έλεγα ότι, οι αρχικοί αφηγητές, πληροφορητές, μπορεί να τα λέγανε με την μορφή αστείου επειδή είχανε μια ικανότητα αφηγηματική, έτσι, να χρωματίζουν την φωνή τους να βάζουν δικά τους πράγματα. Αλλά πες-πες μετά τα πιστέψαν κι αυτοί. Αλλά υπήρχαν όμως άνθρωποι που τα ακούσαν από κάποιους παλιότερους και αυτοί τα πιστέψανε. Δηλαδή, η γιαγιά μου, τώρα, η γιαγιά η μάνα της μάνας μου. Ήλεγε μια ιστορία και την πίστευε. Την έχει γράψει. Ερχόταν ο παππούς μου από την Πόθια αυτός ήτανε χαμάλης. Ήταν η εποχή των χαμάληδων, άλλη εποχή τότε. Χε...Λοιπόν, ο άνθρωπος, ανθρωπάκος, ήτανε τσζαι καμπούρης, ανέβαινε σιγά-σιγά πάνω και κάποια στιγμή συνάντησε το στοιχείο μπροστά του. Συνάντησε μια άγρια γυναίκα «αγριάνα», έτσι λεγότανε. Με γουρλωτά μάτια του λέει, «Που πας, Κωσταντή;» Του μίλησε κι όλας! Φοβότανε α μιλήσει, στοιχείο θα 'ναι, είχε αρχίσει να

σκοτεινιάζει, δεν μίλησε. Κάμια φορά αυτή από 'πίσω του λέει, «Γιατί δεν μιλάς τσζαι ξέρω 'γω τι...» Καμιά φορά μπήκε μες το σπίτι. Ήταν μπήκε μες το σπίτι έγινε ο χαμός, έτοιμος να κλάψει. Πέτρες χαλίκια, αλυσίδες, χαμός. Και φώναζε το στοιχειό, άχου κι ας ήταν η ώρα μου, άχου κι ας ήταν η ώρα μου. Γιατί αυτό έπρεπε κάποια συγκεκριμένη ώρα να επιτεθεί. Ε, η συγκεκριμένη ώρα συνήθως ήταν τα μεσάνυχτα. Είπε την ιστορία η γιαγιά μου και την πίστευε, λόγω, «Ο πάπφους σσου, την γλίτωσε παρά τρίχα». <...>Υπήρχαν κλέφτες. Κλέφτες. Τον πατέρα μου τον όρμησαν δύο. Οι Αραπάδες. Τρομεροί Αραπάδες. Αυτοί έβαζαν λίγο μουζούρα στο πρόσωπό ντους, υπολογίζανε ότι μπορεί α βαστούσες κάποια λεφτά, ο πατέρας μου ήτανε υπάλληλος στο λιμεναρχείο. Γι' αυτό και τονέ λέγανε Λιμενάρχο. Ήταν ο πατέρας μου. Ήξερε τρεις γλώσσες και εξυπηρετούσε τους Καλύμνιους. Τελοσπάντων όπως ανέβαινε πάνω κάπου εδώ στην Πλαγκιόστρατα, όταν λέμε, εδώ στην ΔΕΗ. Στην γέφυρα αρχίζει μέχρι περίπου και το γήπεδο. Ήταν το πιο πλατύ σημείο του δρόμου. Στα μισά του δρόμου υπήρχε κάποτε ένα χτήριο παλιό η Καζάρμα. Αυτό ήτανε Τούρκικο στρατώνας και καθότανε εκεί, και μάλιστα από πάνω είχε κάτι τριγωνικά παραθυράκια και εκεί στρατωνίζοντο οι Τούρκοι, ήτο κάτι ζαπτιέδες, μάλιστα κάνανε και γυμναστική εκείπέρα με κάτι τουφέκια πιο μακριά από αυτούς, κάτι γκράδες της εποχής εκείνης, α, γεροντάκια με τα μουστάκια τα μεγάλα και μετά το πήρανε οι Ιταλοί οι οποίοι πιθανόν είχαν και τίποτα όπλα μέσα, πολεμικά εφόδια. <...>Ήταν το ταπητουργείο. <...>Αυτά τα μέρη ήταν σκοτεινά, θεοσκοτεινά. Εδώ μου 'καμε εντύπωση στην Κάλυμνο και στην Αθήνα όντα μπήγα, γιατί τα σπίτια ήταν κλειστά, ήταν κλειστά τα σπίτια. Εδώ τα σπίτια ήταν ανοιχτά και κρυώναμε πάρα πολύ και δεν μπορούσαν να εξηγήσουν γιατί ήταν ανοιχτά τα σπίτια. Τελικά το εξήγησα. Γιατί; Γιατί όντα κλείναν τα σπίτια, σκοτεινιάζε και έπρεπε να ανάψουν οι λάμπες. Λοιπόν εδώ κρατάγανε ανοιχτά, ανοιχτά τα σπίτια, όσο να' χει φως. Για να μην ανάψουνε λάμπα. Την οποία την άναβαν να καίει το φυτίλι κάτω-κάτω για να καίει πιο λίγο πετρέλαιο. Όλα δηλαδή έχει μια εξήγηση. <...> Καταρχήν αράπης για την Κάλυμνο, η Κάλυμνος δεν είχε ξένους ποτέ. Δηλαδή ούτε αραπάδες, ούτε εβραίους, ούτε ιταλούς, μάλιστα οι Αραπάδες δεν είναι μόνιμοι.

Φαντάζομαι πως αυτό θα μπορούσε να είχε ξεκινήσει από την Τουρκοκρατία ή με την σχέση των σφουγγαράδων με την Μπαρμπαριά.

Γ.Χ.: Και όμως μια φορά ήρθε ένας Αράπης εδώ και έγινε ο χαμός. Δεν ξέρω πως ξεμπαρκάρησε εδώ, περαστικός ήτανε και έγινε ο χαμός. Απ'όξω από το Χωριό τρέξανε κάτω α δούνε τον Αράπη! Δηλαδή, θέαμα φοβερό. Εγώ δε, έζησε μια άλλη κατάσταση εδώ, κατέβαινα κάτω, ήταν καλοκαίρι Μαΐος μήνας, έψηνε ο ήλιος την πέτρα, δεν είχε τίποτα δέντρα, ήταν θεόξερη. Συκιές είχε μόνο που η συκιές δεν κάνουν και καμιά σπουδαία σκιά. Αλλά...κατέβαινα εγώ κάτω, εδώ στου Τσάπου, στην διασταύρωση βλέπω έναν άνθρωπο με κοντό παντελόνι, με γενειάδα και με ένα γύλιο στην πλάτη να τρέχει αλλόφρων και πίσω του καμιά τριανταριά κοπέλια να του ρίχνουν πέτρες. Τον κυνηγούνε. Αυτός ήταν τουρίστας. Μόλις τον είδαν με το κοντό παντελόνι με το γυλιό και με το γένι, το υπογένειο, σου λέει αυτός είναι Γιαχουτής. Τον φώναζαν Γιαχουτή, Εβραίος. Και τον κυνηγάγανε αυτά από 'δω, πέτρα! Πέτρα, θυμάμαι ο άνθρωπος...Οι Αράπηδες ήταν δύο ειδών, αυτά τα κλεφτρόνια, ή της φαντασίας του κάποιοι. Νύχτα, του 'ρχότανε έτσι η σκέψη και...εχθροφαντασίες, έτσι τα λέγανε. Η σκέψη έκανε αυτήν την παράσταση μπροστά του. Τον πατέρα μου τον πιάσανε εδώ παρακάτω μα αυτός ήτανε χειροδύναμος και τους κυνήγησε. Και ήταν οι άλλοι βέβαια, οι αγαπητικοί. Πηγαίνανε...Ασπροφόρες και ο Αράπης. Αυτές φορούσανε άσπρα, βάζανε ένα σεντόνι από πάνω τους, τις βλέπανε από μακριά, «Ασπροφόρα!», δρόμο. Ερχότανε ο Αράπης, κάνανε την δουλειά τους. Δηλαδή ήταν οι πραγματικές, ας το πούμε έτσι, πηγές της φαντασίας των ανθρώπων. Αλλά περαν αυτού, υπήρχε και η φαντασία η οποία οργίαζε πάντα, μέσα από τα παραμύθια, μέσα από τις υπερβολές. Και έτσι, όπου σκοτεινιά, όπου ερημία, όπου δύσβατο σημείο, όπου περίεργη, περίεργο κατασκευάσμα, στο Μύλο του Φραγκούλη α σου πω ένα παράδειγμα, γουλιασμένος ο Μύλος. Ο Μύλος που είναι πριν το Χωριό. Υπάρχει, όπως ανεβαίνουμε. Είναι τα λεωφορεία, η πολεοδομία εκειπάνω τώρα. <...>. Ο περίφημος μύλος του Φραγκούλια. Αυτό ήταν πάρα πολύ γουλιασμένο μέρος. Φόβος και τρόμος να περάσεις από εκεί γιατί έγινε ένα φονικό. Υπάρχει μια αιτία. Ο φόνος που έγινε εκειπέρα του ανθρώπου, γυρίζει εκειπέρα γύρω και έτσι λοιπόν ήτανε γουλιασμένο. Όπως επίσης ένα άσπρο σπίτι εκεί στις Μυρτιές ψηλά. Εγώ το έφτασα σαν σπίτι το Χ'σταυρή. Εν ήταν δικό ντου. Του Συνταγματάρχη του περιώνυμου αλλά απλώς τον είχε μερικά καλοκαίρια εκεί και πήρε το όνομα, «του Χ'σταυρή». Και αυτό ήταν γουλιασμένο, γιατί ήταν γουλιασμένο;

Ήταν σε ένα σημείο πολύ ψηλό, πάνω ψηλά, στις Μυρτίες πάνω ψηλά ξεκομμένο και ήταν εκεί με καμάρες ήταν δυόροφο είχε κάποιες καμάρες εκειπέρα. Όλα αυτά δημιουργούσανε σκιές ξέρω 'γω τι δημιουργούσανε την φαντασία των ανθρώπων. <...>Η κλωσσού με τα κλωσσόπουλα, αυτή κυκλοφορούσε εκεί απάνω ψηλά. Είχε εξήγηση, πάλι είχε εξήγηση, λίγο παρακάτω από του Γιαουρτά την πλάτσα εκεί έχει κάτι βυζαντινά χτήρια. Υπολείματα βυζαντινών χτηρίων με κουροσάνι με...γιατί εκεί προφανώς έγινε ο πρώτος οικισμός, αυτοί πήγανε εκεί να κρύβονται, να βλέπουν αλλά παράλληλα και να κρύβονται. Αφού όταν πάει κανείς είναι κατάσπαρτα τα αρχαία ερείπια και μάλιστα στη ριζοβολιά απάνω βρήκαν δύο κατασκευές που υπάρχουν μέχρι τώρα, δεν μπορούν να τις εξηγήσουν, πρέπει να 'ναι <?> αλλά μέσα στον βράχο εκεί έχουν ανισόπεδα χτισμένες τις πέτρες, πολύ παλιά ιστορία. Λοιπόν εκεί λοιπόν παρακάτω στου Γιαουρτά την πλάτσα που είναι τώρα οικισμός, εκεί είχε ένα κιβούριο, το οποίο ήταν γουλιασμένο από το οποίο έβγαине το Αγαμάλι και εκεί κυκλοφορούσε και η Κλωσσού. Γιατί κυκλοφορούσε η κλωσσου; Γιατί εκεί είχε κότες. Είχε κότες και κλωσσόπουλα, δηλαδή ήταν αλάνι, ελεύθερο. Όπως επίσης βλέπανε και γαιδούρια, βλέπανε τέτοια πράγματα. Και εύκολο ήταν λοιπόν να γίνουν συνειρμοί, την νύχτα ότι υπάρχει κλωσσού που κυνηγάει τον κόσμο. Ο χοίρος με τα γουρλιά, μάλιστα...Το Γαμάλι, το Γαμάλι ήταν πιο τρομερό. Μοσχάρι. Έτρεχε και μια αλυσίδα κάθε βράδυ κατέβαινε. Γιατί ήταν και αυτός ο οποίος σκοτώθηκε. Εκεί καναμε γλίστρα εμείς. Μια πλάκα έτσι, και βάλαμε πέτρες και γλιστράγαμε, βάλαμε και τηγάνια, τρυπημένα από κάτω «βζζζζζ» και γλιστράγαμε. Και από κάτω ήτανε σκοτωμός, πως...α σπάγαμε, κεφάλια, χέρια. Σύμφωνα με την παράδοση κατέβαινε ένας που πουλούσε γιαούρτια, έφτασε εκειπέρ, ε, «Α κάμω και εγώ μια κύλα!». Και έκαμε και σκοτώθηκε. Και έμεινες λοιπόν.

Μεγάλος άνθρωπος;

Γ.Χ.: Μεγάλος, μεγάλος, σαραντάτης, πενηντάρης, ξέρω 'γω τι, και έπεσε λοιπόν και σκοτώθηκε και έμεινε έκτοτε ως η πλάτσα του Γιαουρτά. Πηγαίναμε όλη την μέρα, έτσι όπως έκανε και σκούσε σκοτείνιασμα, εξαφανιζόμασταν όλοι. Θα 'βγαине ο Γιαουρτάς! Και μετά τον Γιαουρτά θα έβγαине το Αγαμάλι! Και μετά η κλώσσα. Δηλαδή, υπήρχε ολόκληρη ομάδα τέτοιων, «πααδικών», που λέγαμε, στοιχειά,

«πααρικά», ποδαρικό, αυτά εν πάσει περιπτώσει. Επειδή μπαίνουν έντονα μέσα στην ψυχολογία των νέων ανθρώπων, των παιδιών, πιθανώς χρησιμοποιήθηκαν για λόγους παιδαγωγικούς, σωφρονιστικούς μάλλον, της κοινωνίας. «Βλέπεις, α πάθεις αυτό», μη βγαίνεις όξω την νύχτα». Υπάρχει και η παροιμία. Η καλύμνια, που λέει, «Όποιος τις νύχτες περπατεί, λάσπες και σκατά πατεί». Πως το γράφω τώρα, «Απαντήσσει ή θερζό ή στοισό». Στην ανατολή εδωπέρα ήταν τα καπλάνια. Ήταν συνδυασμός τίγρης με λιοντάρι. Έχει ένα βαλσαμωμένο στην Σάμο. Ναι είναι από εδώ μέχρι εκεί αυτό, οι πατούσες του τόσο χοντρές. Αυτό φαίνεται πέρασε κολυμπώντας, είναι πολύ μικρή η απόσταση, είναι έτσι...σαν την Τέλεντο, πιο μικρό ακόμα για να πιάς από τη Σάμο στην Τουρκία; Και πέρασε αυτό εκείπέρα και το σκοτώσανε και είναι βαλσαμωμένο στην εκείπέρα...Τέτοια εποχή που να, τότε...Πηγαίνανε οι δικοί μας στην Ανατολή, ήσαν εμπορευόμενοι ή να κλέψουνε τίποτα, κατακλέβανε οι Καλύμνιοι, και λαθρέμποροι και ληστές, κλέβανε ό,τι βρίσκανε και φέρνανε και ιστορίες, «Είδα το θηρίο, είδα το καπλάνι», και έτσι λοιπόν, αυτά λειτουργούσανε και για να περνάει η ώρα, σαν κινηματογράφος, όπως λέμε τώρα για τις βεγγέρες μας, αλλά και σωφρονιστικά. Είχανε πάντα το στοιχείο του φόβου, το στοιχείο της τιμωρίας ανέ προσέξεις. (του μιλάω για την αφηγηματικότητα, τις φόρμουλες), Βεβαίως και υπάρχει φόρμα. Υπάρχει σκοπιμότητα. Αυτή είναι η σκοπιμότητα. Να περάσουμε την ώρα μας και να σωφρονιστούμε. Ε, την εποχή εκείνη, παλιά, παιδεία γενικότερα, υπήρχε όχι μόνο στην γνώση αλλά και στην μόρφωση χαρακτήρα. Πως; Χαρακτήρας, πως; Χαρακτήρας που να εντάσσει το άτομο στο κοινωνικό σύνολο. Το εντάσσει αβίαστα, όχι με το έτσι θέλω. Βέβαια, το καθογιδούσε αλλά το έφερνε μαλακά-μαλακά και γινότανε αυτή η ένταξη, δίχως να το πάρεις χαμπάρι. Ούτε ο νόμος του κράτους εκείνου, ούτε ο νόμος των θεσμών, ας πούμε. Το σχολείο ήταν ξεκαθαρισμένο. Είσαι μαθητής, πρέπει να κάμεις αυτά τα πράματα. Ένας είναι ο νόμος. Υπακοή και μελέτη. Αν δεν διάβαζες, έτρωγες ξύλο. Αν δεν υπήκοες έφευγες από το σχολείο. Και τα δύο πράματα, δεν είχε ας πούμε <...> Εάν ήσουν εκείπέρα, έπρεπε για να πας καλά, να φάς το ξύλο σου. Αλλά έξω από το παιδαγωγικό σύστημα υπήρχε και η παιδαγωγία η κοινωνική. Η συμπεριφορά η κοινωνική, η καθημερινή, από το σπίτι από τη γειτονιά. Λοιπόν, εκείμέσα τώρα περνούσε ακριβώς αυτό το στοιχείο, της τιμωρίας που δεν ήταν μια τιμωρία που

ερχόταν από τη μάνα, από τον πατέρα ή τον γείτονα, ερχότανε από μια ανωτέρα δύναμη, η οποία σου έλεγε, «Κάτσε καλά γιατί θα τιμωρηθείς. Δεν μπορείς νύχτα να κυκλοφορείς έτσι, ούτε αγόρι, ούτε κορίτσι, κατά διάνοια», ας πούμε. Κατά διάνοια. Από την στιγμή σήμερα που αρχίσανε οι άνθρωποι να τα παίρνουν αυτά στην πλάκα, στο αστείο, ε αυτό έφυγε αυτό το πράγμα.

Βλέπω ότι τα γουλιασμένα αν και δεν έχουν τις φόρμουλες τις παλιές, ούτε και τα πλάσματα, αν μη τι άλλο τα πιστεύουν. Βέβαια δεν υπάρχει ο παιδαγωγικός ρόλος, η αφήγηση έχει πάρει το πάνω χέρι. Βλέπω παιδιά Τετάρτης και Πέμπτης δημοτικού να λένε τα γουλιασμένα.

Γ.Χ.: Αυτό είναι απόηχος. Υπάρχουν ακόμη γιαγιάδες, που τα αφηγούνται, τα διηγούνται. <...> Υπάρχουν μέχρι σήμερα γιαγιάδες που τα λένε. Οι παππούδες δεν... Συνήθως οι γιαγιάδες τα λέγανε. Μπορεί και οι παππούδες. <...> Ο πατέρας μου ήτανε φοβερός. Τι ιστορίες ήξερε, τι από τον πόλεμο, τον πόλεμο της Κριμαίας από τους Κουμμουνιστές που τους διώξανε, έχει φτάσει μέχρι κάτω το Βλαδιβοστόκ κυνηγημένος, ήξερε τρεις γλώσσες, ήταν λόγιος και είχε μια αφηγηματικότητα φοβερή. Έστεκες έτσι και να 'κουες μια ιστορία που μπορούσε να τελειώσει μέσα σε μία ώρα, έκανε τρεις-τέσσερις μέρες α τελειώσει. Δεν τελείωνε, α πούμε. Και ερχότανε όλα τα γειτονόπουλα α κούνε. Εγώ που τα παρακολουθούσα όλα αυτά και τα τσεκάριζε το μυαλό μου, πάντα έλεγα να κρατήσω ένα σημειωματάριο. Ε, δεν τα κατάφερα.<...> Εν πάσει περιτώσει υπάρχουνε ακόμα μερικοί άνθρωποι, λίγοι βέβαια, αν και δεν ξέρω κατά πόσο ποιότητα είναι η γνησιότητα γιατί τα θεάματα και τα ακούσματα είναι...

Υπάρχει εξέλιξη. Τώρα αν αυτή είναι αρνητική η θετική, προς τα πού ρέπει...

Γ.Χ.: Αυτή είναι άλλη ιστορία. Αλλά αυτό που λέει, αυτός τώρα, μπορεί εύκολα αυτό που λέει να το συνδιάσει με κάτι που είδε στην τηλεόραση. Άνετα μπορεί α το δέσει, α είναι και λίγο παραμυθός, άνετα το δένει και μετά από λίγο καιρό, έρχονται έτσι τα πράγματα...

Και ο θρύλος συνεχίζει.

Γ.Χ.: Συνεχίζει, βέβαια.<...> Πάντα θα υπάρχει λαϊκή αφήγηση, πάντα θα υπάρχουν άνθρωποι που θα θυμούνται. Αυτοί βασικά, οι λαϊκοί παραμυθάδες, αυτοί έχουν από μέσα τους μια ικανότητα η οποία τους ωθεί να μιλούν, να λένε τέτοια

πράγματα. Αυτό, βγαίνει από μέσα τους αυτό το πράγμα. Πάντα θα υπάρχουν οι άνθρωποι αυτοί. Τι είναι ο κινηματογράφος; Ένας άνθρωπος παραμυθάς που εν πάσει περιπτώσει, έχει την ικανότητα να τα γράψει επάνω στο χαρτί. Αν δεν την είχε την ικανότητα, θα τα έλεγε προφορικά. Θα τα έλεγε σε κάποιον άλλο δίπλα. Εγώ πιστεύω ότι αυτό ακόμα υπάρχει. Η διαφορά είναι ότι περνάνε οι εποχές προχωρούν οι χρόνοι, αλλάζουν οι συνθήκες και το κάθε τι προσαρμόζεται στην εποχή του. Δηλαδή αυτό που λένε, σαν μη γνήσιο, εμείς, μη-γνήσιο σε ότι αφορά πριν από πενήντα, εκατό χρόνια, μετά από εκατό χρόνια, θα είναι μη-γνήσιο εκείνο έναντι του τωρινού. Μόνο κάτι άλλο είναι διαφορετικό σε σχέση με το παρελθόν ότι σήμερα η τεχνολογία προχωρεί τα πράγματα και τις καταστάσεις πολύ γρήγορα. Ενώ παλιά πηγαίναμε με τον αρμπα. Πηγαίναμε σιγά-σιγά. Δηλαδή, ό,τι χώριζε τους ανθρώπους πέννητα χρόνια, ήταν μηδαμινό. Δεν είχαν προχωρήσει. Τίποτα. Ότι έβλεπες το 1100, το ίδιο έβλεπες το 1400 με ελάχιστες διαφοροποιήσεις. Μετά γινήκανε 100 χρόνια, μετά πενήντα. Τώρα με τα κομπιούτερ και με αυτά έχουν γίνει πέντε χρόνια, έχουν γίνει τρία χρόνια <...> (Περί της πρόβλεψης των μελλοντικών αφηγηματικών τρόπων). Δεν νομίζω ότι είναι εύκολο να το προβλέψουμε. Γιατί δεν ξέρουμε με τι μέσα θα προχωρήσουμε. Πάντως είναι γεγονός ότι με τα χρόνια ό,τι είναι αυθόρμητο, λιγοστεύει. Γίνεται ο άνθρωπος πιο πραγματιστής, ρεαλιστής. <...> Έχει φύγει η γειτονιά, φεύγει η οικογένεια τώρα, τα καφενεία έχουν αλλάξει την όψη τους. Το καφενείο παλιά ήταν τόπος συγκέντρωσης στον οποίο πολλές φορές συζητιόνταν και πάρα πολύ σοβαρά θέματα. Από τα πολύ απλά θέματα, στα πολύ σοβαρά. Ενός μικρού τόπου που στο σύνολο μετά δημιουργείς όλη την ατμόσφαιρα και όλη την πρακτική της κοινωνικής τάξης. Τώρα το καφενείο είναι κενός χρόνος. <...> Όταν το παιδάκι από μικρό εξοικειώνεται να βλέπει από μικρό στην τηλεόραση, αυτά τα τέρατα που πετούν, τα εξωγήινα κάτι Σπάηκερμαν και κάτι το ένα, κάτι το άλλο, ξέρεις προχτές τι ήκανε ο άγγονάς μου, ήπιασε την μαστίχα την κόλλησε εδωπέρα (στην παλάμη του), λέει...λοιπόν. Αυτό το πράγμα εκτός του ότι είναι επικίνδυνο, μπορεί α πέσει από κανένα παράθυρο, μπαρκόνι, νομίζει ότι μπορεί να το κάνει και αυτός, πέραν αυτού, ξεφοβάται, δεν φοβάται αυτός. Ε οπότε αν του πεις για γουλιασμένα, «Ε, τώρα, ρε πατέρα... ρε παππού. Σπάηντερμαν... την κλώσσα τώρα θα φοβηθεί»

ΚΑΛ27.3. ΜΑΓΕΙΑ. Η προστασία του μαγικού κύκλου.

Γ.Χ.: Ήταν μια γυναίκα, η Σιερίαινα, στα γουλιασμένα της αυτή...αυτή είχε έναν γιο, τον Μιχάλη. Ήταν ο άντρας της και ο γιός της, ένας και μοναδικός γιος. Ήτανε κάτι άνθρωποι, εγώ είμαι ψηλός, τόσο κοντοί. Όλοι, πάτερας, μάνα, γιος. Και στο Χωριό. Αυτοί, είχανε ένα σπιτάκι εκειπέρα που μένανε. Το καλοκαίρι μένανε στον Ταξιάρχη από 'πισω, είχε σπηλιές. Τις σπηλιές αυτές τις κάνανε αυτοί που μαζεύανε αμμουδάρα. Και εκειπέρα μένανε. Αλλά και στο Βαθύ έχω δει κάτι τέτοιες που πρέπει να είναι παλιές ιστορίες. Ναι. Σε ψηλότερο επίπεδο και γύρω γύρω, αμφιθεατρικά, υπάρχει ένα έδαφος το οποίο έχει τρύπες-τρύπες και αυτοί μέναν εκειπέρα και κατεβαίνανε με σχοινί. Κάτι τέτοιο υπήρχε και εδώ το καλοκαίρι αυτοί πήγαιναν στην σπηλιά κάναν το καλοκαίρι ντος. Πέρναν τις κότες τος...θυμάμαι μια φορά που πήρα δύο τραγούδια και ήθελε α μου πει και γουλιασμένα. Και είχε έναν γάτο δεμένο με το σχοινί, κουλάντριζε, καθότανε κοντά της. Λοιπόν, γιατί το καλοκαίρι, είχε δροσιά ο σπήλιος, δεν έπιανε ζέστη. Αυτή λοιπόν η γυναίκα πήγαινε και έσπερνε στο Πυθάρι. Έπερνε και τον Μιχάλη τον γιό ντης που ήταν μικρός. Αλλά μου λέει, «Δάσκαλε, εγώ ε μπορούσα α κάμω δουλειά από τα πολλά στοιχειά. Είχε πολλά στοιχειά. Και για να γλιτώσω από τα στοιχειά έκανα έναν κύκλο, γύρω-γύρω, στ'αλώνι, στ'αλώνι δεν μπαίνουν μέσα», καθότανε το στοιχειό απ'όξω και την ντραουμάνιζε, λέ. Λε, «Βγες όξω, βγες όξω», εγώ δεν ήβγαينا. (γελάει). Το 'ζησε, το πίστευε αυτή η γυναίκα. Δεν ήταν παραμύθι, το πίστευε. Και ο μόνος τρόπος ήτανε αυτός. Πήγαινε με τον γιό της και έκανε την δουλειά. Και γλίτωνε.

Ήτανε και ένας μηχανισμός άμυνας, παρηγοριά.

Γ.Χ.: Κοίταξε, οι άνθρωποι την εποχή εκείνη ήταν απροστάτευτοι. Κεντρική εξουσία, ανύπαρκτη. Και οι Τούρκοι που 'τανε, ερχότανε μια φορά ένας έπαιρνε κάτι φορους, τι έπαιρνε...Από το Κάστρο απάνω δίνανε λέει δύο άσπρα και μία κότα. Φόρος...Ευτελής. Αυτό ήταν η εφορία. Η Τουρκοκρατία ήταν υποτυπώδης. Άλλη διοίκηση δεν υπήρχε. Ήταν απροστάτευτοι. Ερχότανε ληστές, κουρσάροι, πειρατές, ο καθένας όποτε ήθελε, οι στόλοι οι συμμαχικοί, μπαίνουν και αυτοί, ληστεύανε με την

σειρά ντους. Σάμπως και το '21 έρχότανε ο Τουρκικός στόλος, «Τι έχετε, δώστε μας α φάμε». Έτσι ήτανε ο κόσμος, στο έλεος. Το σκάγανε πάνω στα βουνά ότι μπορούσανε ή εν πάσει περιπτώσει, όταν προλαβαίνανε, σκαρώνανε παραμύθια, ιστορίες, εφτά παρθένες... Ήτανε ένας τρόπος παιδαγωγικός. Δίνανε γνώσεις. Πώς να προστατέψω από τον κίνδυνο.<...>Στον κίνδυνο πιστεύανε αλλά και στην θαυματουργία πιστεύανε. Του σταυρού. Το σύμβολο είναι πολύ παλιό και συμβολίζει την κίνηση του ήλιου<...> Έπαθε εγκεφαλικό, ημιπληγία. «Απ, τον αγγίζανε οι Μαυροφόρες». Αυτό πιστεύει και αυτός. Ήταν και πράγματα ιατρικής φύσεως που δεν μπορούσαν να τα εξηγήσουν, ας πούμε, ερχότανε μια μέρα το στοιχειό ηστράβωσε το στόμα του, ήταν από εδώ ηπήε από 'κει.

ΚΑΛ27.4. Για τον Αλεξιάδη.

Γ.Χ.: Ο τρόπος που τα παρουσιάζει ο Μαγκλής δεν έχει σχέση με την πραγματικότητα. Η πραγματικότητα είναι όπως περίπου την καταγράφω εγώ στο βιβλίο μου. Λοιπόν, αυτοί είχανε φαίνεται κάποια αντιπαλότητα οικονομικής φύσεως, προφανώς αυτός σαν πλούσιος θείος, ίσως είχε τάξει κάτι στους ανηψιούς του ή τους είχε κάπως εκμεταλλευτεί ή κάποια λεφτά τους χρωστούσε ή κάποια λεφτά θέλανε να τους δώσει και εκεί αρχίσανε να το κοντράρουν το πράμα. Αυτός ήτανε μεν σκληρός άνθρωπος αλλά δεν ήτανε άδικος άνθρωπος. Απλώς ήτανε επιχειρηματίας όπως θα λέγαμε σήμερα, οι επιχειρηματίες τι είναι σήμερα; Ναι. Κάπως έτσι. Και τελικά κατάφερε να τον σκοτώσει. Ε, από εκεί και μετά τα άλλα που λέει ο... Τον θάψανε κάπου εδώ πάνω (είμαστε κάτω από το Κάστρο) και ήγινε στοιχειό, λε. Φόβος και τρόμος. Και τώρα, πιθανώς... Ο Αλεξιάδης προφανώς δεν έλιωσε. Αυτό είναι το θέμα. 'Αμα ανοίξανε μετά από δύο-τρία χρόνια, τον βρήκανε άλιωτο. Πως; Αυτό μπορεί να συμβαίνει με δυο-τρεις τρόπους. Είτε είχε πάρει τίποτα φάρμακα, άνθρωπος ευκατάστατος μπορεί να 'παιρνε κάποια φάρμακα τα οποία και αυτά δεν του επιτρέπανε να λιώσει ή το σημείο που τον βάζεις πολλές φορές είναι τέτοιο που δεν απορροφάται το σώμα. Και συμβαίνει αυτό το πράμα. Ε, από την ώρα που τον βρήκαν άλιωτο, δεν τον θεωρούσαν για Άγιο βέβαια, λε, «Βρυκόλακας». Βέβαια! Ο άνθρωπος

από εκεί σκοτώθηκε, τον σκοτώσανε τον θάψανε κανονικότατα, τελείωσε. Και (ο Αλέξης) σκοτώθηκε σαν εγκληματίας, τον σκότωσαν οι Τούρκοι. Τον πρόδωσαν Έλληνες. Τον πρόδωσε μια Καλυμνιά, τον πρόδωσε, ας πούμε, είπε, «Εδώ είναι ελάτε να τον πιάσετε». Ενώ πρώτα αυτός ήταν, πήε με τους Τούρκους αλλά μετά είχε αγριέψει ο άνθρωπος και είχε αρχίσει πια να μην τον πολυσυμπαθούνε, ε αυτήν την ιστορία εμένα μου την είπε ο γιός της γυναίκας του. Του Αλέξη. Ο Αλέξης παντρεύτηκε την Αγγελίνα η οποία γυναίκα ξαναπαντρεύτηκε. Εικοσιδύο-εικοσιτριών χρονών πόσω ήτανε, ξαναπαντρεύτηκε και ένα από τα παιδιά που έκανε μου είπε την ιστορία και πρέπει να την έχω κάπου αλλά δεν θυμάμαι αν ήταν με μαγνητόφωνο ή εάν ήταν διαζώσης. Τον βρήκα ήτανε βοσκός εκεί στα Σκάλια επάνω. Και είπε ε, αυτά για τον Αλέξη. Από εκεί και πέρα υπάρχει μια ολόκληρη ιστορία σου 'χα πει για τον Αλέξη (εκ παραδρομής, παρακάτω θα δούμε πως πρόκειται για τον Αλεξιάδη), ζούσανε κάποια παιδιά. Αυτό μπορεί να γίνει σαν συνέχεια της οικογένειας του Αλεξιάδη. Υπήρχαν κάποια παιδιά τα οποία βέβαια ήταν ευκατάστατα. Αυτοί πήγανε στην Ισπανία εκεί βρεθήκανε. Πήγανε με το καθεστώ του Φράνκο και γινήκανε μεγάλοι και τρανοί τότε. Και μάλιστα ένας εξ'αυτός, ο ένα αυτός, γίνηκε διοικητής των Καναρίων νήσων. Αυτός ερχότανε κατά διαστήματα στην Κάλυμνο και ξέρω, είχε γίνει μια συζήτηση, «Τι να κάνω εδώ στην Κάλυμνο», και κάποιοι του 'πανε, «Να ξαναχτίσουμε το Ταπητουργείο». Και έδωσε τα πρώτα χρήματα για να χτιστεί το Ταπητουργείο. Το Ταπητουργείο ήτανε παλιό θέατρο που το 'χανε χτίσει οι Ιταλοί και το οποίο εμείς οι Έλληνες το γκρεμίσαμε, εμείς οι ωραίοι. Και έμεινε βουλισμένο εκείπέρα. Και αυτός έδωσε τα πρώτα χρήματα για να ξεκινήσει το Ταπητουργείο. Αυτή η υπόθεση είναι πόσω...μέσα στην περίοδο της Χούντας, εξήντα εφτά, εξήντα οχτώ. Εντωμεταξύ γιός του ή εγγονός; Μπορεί α ήτανε και γιός του, αυτά τα λεφτά τα πήρανε, τελικά τι απόγινε...είναι μια ιστορία. Είναι μια ιστορία που μπορεί να μου την πει. Η οικογένεια ζει. Εντωμεταξύ μεταξύ γάμων. Η Τσαγκάρη. Ο Αλέξης έκαμε ένα κορίτσι, η κόρης της, είναι υπάλληλος στην Εφορία. Ματθαίου λέγεται. Και αυτή είναι έτσι...

ΚΑΛ28.1.

Ημερομηνία : Νοέμβρης 2011.

Ο Γ.Τ. παίρνει στο κινητό μια φίλη του, την Μ. Μ. η οποία είναι με την σειρά της φίλη του αδερφού μιας κοπέλας η οποία έζησε κάτι εξωπραγματικό. Εκείνες τις μέρες το περιστατικό με την κοπέλα και την επαφή της με τα μάγια και τον Διάβολο, έκανε τον γύρω του Λυκείου και έφτασε μέχρι τα αυτιά μου. Η μαγνητοφώνηση είναι από τηλεφώνημα σε κινητό.

ΚΑΛ28.1. Διάβολος και εξορκισμός στην Αγία Κατερίνα.

Μ.Μ.: Ήτανε μια κοπέλα, εντάξει; Ήτανε μια κοπέλα η οποία σπούδασε στην Κρήτη. Μπρι λίγα χρόνια. Και επειδή κορίδευε ένα φίλο ντης, αυτός της έκανε μάγια. Και εμφανιζότανε μπροστά της ο Δαίμονας. Δεν μπήκε μέσα της αλλά την πείραζε συνεχώς. Ήτανε κοντός, μαύρος, με πόδια γαιδάρου, με κόκκινα μάτια και έχει μια γλώσσα σαν του φιδιού. Και συνέχεια την πείραζε και πήγαινε από το παράθυρο και της έκανε. Στην Κρήτη σπούδασε, πήγαινε στους φίλους της, ζητούσε βοήθεια η κοπέλα μα αυτοί φοβόντουσαν δεν μπορούσαν να κάνουνε κάτι. Όταν αυτή ηδιάβαζε διάφορα τροπάρια <...>αυτός πήγαινε από πάνω της και την πείραζε συνεχώς. Δεν την άφηνε να κοιταχτεί στον καθρέφτη, παραμορφωνότανε η μούρης της. <...> Κάλυμνο. Μετά πήγε πάνω στην Αγία Κατερίνα, ε της κάνανε εξορκισμό και κόντευε να πνίξει τον παπά και έβγαινε αλλά δεν ήθελε να φύγει από δίπλα της και κόντευε ναπνίξει τον παπά.

Να σου πώ και ένα άλλο; Άλλες λεπτομέρειες που ξέρω είναι ότι ο παπάς της είπε ότι αυτό που έκανε ήτανε σωστό (επειδή είναι Δαίμονας αν προσπαθήσεις να ζητήσεις βοήθεια από άλλον μπορεί να σε σκοτώσει) για αυτόν δεν μπήκε μέσα της. Μου το 'πε ο αδερφός της είναι αλήθεια όλα. Εμ, την πίστευε και εκείνος και της είπε, «έλα» γιατί δεν γίνεται αυτό που γινότανε και έτσι έκανε εξορκισμό. Όταν κάνεις εξορκισμό αυτός που στο κάνει πηγαίνει σε εκείνον. Κατάλαβες; Σε αυτόνε που το έκανε, ε, και μετά είχε στείλει αυτός μήνυμα και της λέει, «Βοήθησέ με σε παρακαλώ, αυτό θα με σκοτώσει».

Και τώρα αυτή είναι μια χαρά, πριν ήταν ένα μαρτύριο. Κατάλαβες; Είναι αληθινά αυτά!

ΚΑΛ29.1. έως 29.5.

Ημερομηνία : Νοέμβριος 2011.

Αφηγήτρια: Μ.Μ. 74 ετών, νοικοκυρά.

Παρευρισκόμενοι: Κ.Μ..

ΚΑΛ29.1. Η μαυροφόρα.

Μ.Μ.: Ιδιόρτωνα του παιτζού (ενν. τον τάφο του γιού της, νεκρού από ναρκωτικά) η καθαριότητα, το καντήλι ντου, α κλαψω λοιπόν, (συνεχίζει με λυγμούς) «Που με φήτσζες; Έρημη στην ερημιά;» (οι λυγμοί απότομα σταματούν και συνεχίζει την αφήγηση). Βλέπω μια μαυροφόρα έτσι σκελετωμένη σα τσζαι 'μενα με το τσεμπεράτσζι ντης, σκελετή, λέω της, «Κατερίνααα; Ε, Κατερίνααα». (φωνάζει για παρηγοριά την θεία μου, μήπως και την ακούσει μέσα από τον Ναό) Πσα είναι; Λέει, μου, «Μαρία, είμαι η Παναγία. Ήβγα να σου κάμουνσι κακό αλλά επειδής είσαι καλός άνθρωπος έκαμε η Παναγία το κακό πέρα!». Εξαφανίστην ευτύς αυτή η Μαυροφόρα. Κατερίνα, ψέματα;

Κ.Μ.: Ε, ήπες μου-το, ναι.

ΚΑΛ29.2. Το κοπάδι των προβάτων.

Τι λέγανε παλιά για τα γουλιασμένα; Τι ήταν αυτά, θεία;

Μ.Μ.: Ιντα, το φτα; Προχτές ήμου στη μπόρτα του Αγίου-Βασιλειού βλέπω ένα κοπάι 'πο πάνω από τον τάφο του Ν- μου. Λέω, «Παναγία μου, λιω, Παναγία μου, Παναγία μου. Παναγία μου. Εν ηπήα». (Βγάζει από τον κόρφο της έναν μαύρο σπάγκο πάνω στον οποίο είχε κρεμάσει μιαν απίστευτη ποικιλία σταυρούς, κομποσχοίνια και άλλα φυλαχτα, μεταξύ των οποίων κάτι σαν μικρό κομμάτι κόκκαλο ή κερί (πόδι νυχτερίδας, αγιοκέρι;), ένα κομμάτι ακανόνιστο ξύλο (τίμιου σταυρου; Κομμάτι από

καποιο άλλο ιερό κειμήλιο;) Λέει μου η Κατερίνα, «Κάτσε. Ίντα κοπάι. Εν ηξέρω, λογιώ-λογιώ. Η μάνα μου ήτο, η θεία μου, η παλιά μου, όλο το επιτελείο). Όσπου να πάω...Βλέπω το κοπάι να εξαφανίζεται λέω, γιατί; Ηθέλα να μου κάμου κακό. Ίντα μπου 'καμα, για να μου κάμου κακό; Η μάνα μου α με χτυπήσει (με λυγμούς) το παιί μου, που ήταν ένα παιί Χριστιανό;
Ποιος ξέρει τι είναι αυτά ε, θεία μου...

ΚΑΛ29.3. Για την Μάρτυρα του Γιεχωβά που θάφτηκε σε ορθόδοξο τάφο και για το αμάρτημα της βλασφημίας.

Μ.Μ.: Ξέρω 'γω το παιί μου ίντα είναι; Όρα Κατσζά! Ναι, γιατί μέσα στο παιί μου, γιατί το παιί μου ήτα άγιο. Τσζαι βάλα μια μου θεία που είναι Γιαχωβάισσα. Εγώ δεν ηθέλα να μπει μέσα, ο παπάς ηφώναζε. «Μαρία μη κάμεις, αυτό που θέλεις α πας α κάμεις, μη τυχό και δε βάλεις μέσα τα οστά!». «Όχι παπά μου θα τα βάλουμε, γιατί ήτανε χριστιανές οι άλλες, αυτοί, να δώσουν το σπίτι στις Γιαχωβαΐνες, γύρισε την πίστη ντης. Όχι! Όχι. Έτσι.

ΚΑΛ29.4. Η κακιά ώρα που θέλει να αρπάξει το νεογέννητο.

Μ.Μ.: Ηγέννησε η κόρη μου ήκαμε δίδυμα. Καθούνται κάτω στο πηγάδι. Ε, Παναγιά μου. Νοίει η πόρτα, έτσι, (λίγο και στρέφει το κεφάλι της σαν να κοιτάει από χαραμάδα). Τσζαι ρπά της κάποιος, Ωρά Κατσζά, από το ένα στήθος. «Μαμά, μαμά, μαμά, μαμά). «Παναγία μου, Παναγία μου», λέω. Λέει της, «Μαρή», (σφίγγει τα δόντια και μιλάει με απίστευτο μίσος και δραματικότητα), «Θα σου το πάρω το ένα!». Λέει, «Θα σου το πάρω!». Χριστός τσζ' η Παναγιά! <...>Το παλλικάρι μου που πέθανε, να μην τονέ δεις. Ολόκληρο μπόι, φέρα μου ντο ντόσο (φέρνει κοντά τις παλάες τις, εννοεί «μικρό») τόσο! Τσζαι δεν ηξέρω τι γίνεται τσζαι κολάζομαι. Μήπως εν αυτός, Κατερίνα; (με σπαρακτική φωνή γεμάτη προσμονή, ίσως για να θετική απάντηση).

Κ.Μ.: Πσος;

Μ.Μ.: Ο Κ-, φέρα μμου καένα άλλο;

Κ.Μ.: Παλαβή είσαι τώρα; Αυτά ερχονται μέσω αστυνομία, έρχονται αυτά.

ΚΑΛ29.5. Για τους χρήστες ουσιών.

Μ.Μ.: Ήκανε ο Τ-, «Μαμά άμα την πάρουν είδηση θα παμε δεκατέσσερα χρόνια φυλατσζή». Να τα κάμει. Να τα κάμει! Έχουμε όλο χασικλές, πίσω. Παλιοαθρόποι, χτες ήρτασι δύο, «Θεία, ε μμου δώνεις καένα φράγκο;». Ήτο της Κατερίνας ο γιός, «Ε μμου δώνεις καένα φράγκο;» Λεω, «Εν έχω το παιί μμου...»

ΚΑΛ30.1. έως 30.4

Ημερομηνία : Δεκέμβρης 2011.

Αφηγήτρια : Ε.Μ., ετώ 71, νοικοκυρά.

Η Ε.Μ. με τον άντρα της οποίας δούλεψα μικρός κάποιους μήνες «στις μπογιές», με καλωσόρισε στην Κάλυμνο βλέποντάς με να ανηφορίζω από τον Άγιο Νικόλα. Είπε πολύ καιρό πως έχει να με δει και πως μεγάλωσα, αν «και δεν έχεις να ψηλώσεις». Της εξήγησα γιατί είχε έρθει και της τόνισα πως είμαι ήδη αρκετά ψηλός για να μην λέγομαι κοντός αλλά αρκετά κοντός για να μην λέγομαι ψηλός. Με αυτό το αστείο γεφυρώθηκε ο χρόνος. Μου είπε πως έχει να μου πει ένα «τραουάτσζι στοισωμένο», αν είχα όρεξη. Μαζί με το «τραουάτσζι», ήρθαν κι άλλες αφηγήσεις...

ΚΑΛ30.1. Πετροβόλημα στα καλοέργια. .

Ε.Μ.: Μια φορά ο άντρας μου, ντυθήκαν καλοέρζα, να σαν τώρα τις αποκριές. Μαζί με τον Πουλλά τον Σατσζελλάρη σύντροφοι λοιπόν, πήα γυρίζα ντα καφενεία, όμορφα χρόνια, τώρα είμαστο παιί μμου, (θρηνητικά) που να τα λεω, πού να τα λέμε, παιτζά έ θέλου της μανάες τώρα, μαρή, έτσι κάνου τις μανάες, δηλαδή, αυτός ο γονιός δεν υπόφερνε α σε. Τελοσπάντω, έχου μπαιτζά α πληρωθού 'πο τα παιτσζά τος. Θέλω α σου πω. Άσε ετσζείνα τα χρόνια που σεβόμαστο τους πατεράες, τις μανάες μας, ηχαλάσα ντα χρόνια. Ηντυθήκα με ντο Μπουλλά, Θεός συχωρέσει το, πήα κάτω

καλοέρζα τσζαι οι δύο. Ρε, χα να ρτούσι, ρε χα να ρτούσι, πάω από πίσω από τη Πουλλαϊνα, «Αρή συντέκνισσα ίντα 'ναι φτα τα χάλι, η μέρα ήβγε τσζαι 'κομα εν ηρτάσι;» Όντα ήρτο πλιο 'δω που είχε ένα παλιόσπιτο μπου είχε εδώ, Μπερμάχο τον ηλέασι, Περμάχο, που είχε η Πουλλαϊνα παρμένο, ψάσα ντους με τις πέτρες. Όπου σε πατεί, όπου κοψό κοψεί... Τώρα τι ήτανε, ήτονε ξημερώματα; Στοισσά ήτανε τσζαι πιάσα ντους με τις πέτρες; Καένας τους εχτρεύουντο τσζαι ψάσσα ντους με τις πέτρες; Ο Θεός ξέρει πσα τι ητάνε.

ΚΑΛ30.2. Ταραχή την νύχτα από ακαθόριστη αιτία.

Σας λέγανε για στοιχειά, για κακιές ώρες;

Ε.Μ.: Βέβαια, τα στοισσά είναι ντώρα αυτά. Τσζαι εγώ εν ηξέρω α τα πω. Τα στοισσά ήτο. Ηπσάσα ντος με τις πέτρες. Άλλη μια φορά ο πατέρας μου ο συχωρεμένος καθόμαστο εδώ στις Μαρούλας το σπίτι. Λοιπόν, συνήθει ο άνθρωπος να σηκώνεται τη νύχτα να κάνει καφέ. Μεσάνυχτα, δύο η ώρα, α του λέει η μάνα μου, «Κακόμα, τέτοια ώρα πλιο το καφέ τι το θέλεις τσζαι σηκώνεσαι;» Μετά, όπως ηβάστα το γκαφέ, πσος ξέρει τι ήτο, στοιχειό ήτο; Τσζαι πάει, πά τσζαι οι καφέδες από τα χέρια του. «Βρε Σοφία, βοήθεια, βοήθεια;». Ιντα μπου πάθα; Βρε πα τσζ' οι καφέδες από τα χέρια μου πα τσζαι ούλα. Τα στοισσά ήτο φαίνεται. Τι να πω τσζαι εγώ το παιί μου. Τα χρόνια ετσζείνα. Γινούντο πολλά.

ΚΑΛ30.3. Δυο τραγούδια.

Αυτά σε τι οφείλονται, σε κατοθαντισμένους;

Ε.Μ.: Ψος ηξέρει; Πόπι το παιί μου, ηβρέθηκα, καμιά φορά ηβρέθηκα σαν να ήμουνα πάνω σε ένα ψηλό βουνό, τσζαι τι να δεις πλιο, 'κουσε το τραούι. Τσζαι τι τραούι ήτο ντώρα αυτό μπου 'πα; (τραγουδάει).

Α, στα όρη βγαίνω τσζαι θωρώ

Τον κόσμο τον προσσαιρινό.

Κούεις; Λέω του αντρός μου, καλέ Σατσελλάρη, «Η κατάρα του Θεού τα κάνει τσζαι

είδα το όνειρο αυτό;» Ήμου σε ένα ψηλό βουνό τσζαι ήβλεπα τσζαι ήλεα, «Στα όρη βγαίνω τσζαι θωρώ, τον κόσμο τον προστσζαιρινό». Μα ιστορίες έγω ξέρω πολλές αλλά ε τθυμούμαι. Α. Η παληά μου η συχωρεμένη ήλεε μου ένα τραούι. «Αρή Λενιώ, α σου μάθω ένα τραουάτσζι;». «Παληά ίντα τραουάτσζι α μου μάθεις;» Άκου να δεις.

*Μηλί, μωρέ μηλίτσα που 'σαι στο γκρεμνό,
μηλίτσα που 'σαι στο γκρεμνό τα μήλα φορτωμένη,
τα μήλα φορτωμένη. Τα μη- μωρέ τα μήλα σου λιμπίστηκα,
τα μήλα σου λιμπίστηκα τσζαι το γκρεμνό φοβόμαι
τσζαι το γκρεμνό φοβόμαι.
Σα ντο μωρέ, σα ντο φοβάσαι το γκρεμνό,
σα ντο φοβάσαι το γκρεμνό, παρέ το μονοπάτι
παρέ το μονοπάτι.
Το μο- μωρέ, το μονοπάτι μ'έβγαλε,
το μονοπάτι μ'έβγαλε σ'ένα ρημοκκλησάτσζι
σ'ένα ρημοκκλησάτσζι. Βλεπώ, μωρέ, βλέπω
σαράντα μνήματα, (1) βλέπω σαράντα μνήματα, αδέρφια τσζ' αζαδέρφια
αδέρφια τσζ' αζαδέρφια. Κουώ μωρέ, κουώ 'να μνήμα να μουγκρά
κουώ 'να μνήμα να μουγκρά να βαριαναστενάζει, (2) να βαριαναστενάζει.
Τι έχεις, τι έχεις μνήμα τσζαι μουγκράς, τι έχεις μνήμα τσζαι μουγκράς
και βαριαναστενάξεις, και βαριαναστενάξεις;
'Ραγές μωρέ ραγές δεν ήμου νιός εγώ; 'Ραγες δεν ήμου νιός εγώ,
Δεν ήμου μπαλλικάρι, (3) δεν ήμου μπαλλικάρι; 'Ραγες μωρέ, ραγές δεν
Επερπάτησα, 'ραγές δεν επέρπάτησα νυχτά με το φεγγάρι; Νύχτα με το φεγγάρι;*

(Στα σημεία όπου υπάρχει παρένθεση με αριθμό, η Ε.Μ. σταματούσε το τραγούδι για να σχολιάσει ως εξής 1. «Η παληά μου μου το 'μαθε». 2. «Σηκώθητσζε η πέτσα μου». 3. «Ψέματα είναι;». Αμέσως μετά, συνέχιζε δίχως να το τραγούδι δίχως χάσει ούτε μια φορά τον ρυθμό.

ΚΑΛ30.4. Το άλογο στο πέλαγος.

Ε.Μ.: Εν είναι όμορφο; Η παληά μου η συχωρεμένη. Κάθουνται τα μικράτςζα τςζαι λέω τους μπλιο, «Τα παληά-παληά παπούτσα», που μου παράτζελλε η παληά η Ξάρχαινα, το «Αντρι-βίτσι-βίτσι τςζαι παλικαρίτςζι». Τι να κάμω Γιωργάτςζι; Ξέχασα. Τςζαι αυτά που σου λέω. Τςζαι πόψι ένα όνειρο σαν να βρίσκομου μπάλι σε καένα μοναστήρι. Ούλο τραγουδώ. Ούλο τραγουδώ. Το πρωί το 'λεα. Έχει σταματήσει το μυαλό μου. «Μαρή», λέω, «θα πεθάνω τςζαι βλέπω τα τραούτζα;» Ηπάαινε ο άντρας μου ηταξίδευε τρία χρόνια. Φιλενάδα δεν ήκαμα στη ζωή μου. Έκοβε η φάτσα μου τότες. Στα νιάτα μου. Τςζαι όμως, το Ρηνιώ του Νίκου, η φιλενάδα μου, τςζαι η μάνα μου. Στον άη-Γιώργη, στο σπίτι μμου. Στον Άγιο, στο σπίτι μου. Πήαινα στον Άγιο, «Εν ηθέλω τίποτα λέω, το μόνο α προστατεύεις τον άντρα μου που ταξιδεύει στις θάλασσες». Όπως ηγύριζα εδώ στα Θέρμα που είναι τα πεύκα μέσα τςζαι πάεις, βλέπω ένα άλογο, μες τη θάλασσα, ένα άλογο άσπρο τςζ' ήπααινε μέσα στη θάλασσα (βαθαίνει τη φωνή της) «Άχου, ίντα 'ναι φτο το πράμα;». Ήτανε ο άης-Γιώργης πάει να προστατέψει τον άντρα μου. Κατάλαβες το παιί μμου; (συνεχίζουμε με λεπτομέρεις για τον άντρα της τον Σακελλάρη, δεινό επίτροπο στην ενορία, δεινό ψάλτη και φόβο και τρόμο των παιδιών που μιλούσαν κατά την διάρκεια της Λειτουργίας).

ΚΑΛ31.1. έως. 31.4

Ημερομηνία : Φεβρουάριος 2012.

Αφηγητής : Γ.Σ., ετών 60 (;) έμπορος ειδών αλιείας.

Ο Γ. Σ. έχει μαγαζί με είδη ψαρικής κοντά στην Ιχθυόσκαλα. Πήγαμε να προμηθευτούμε αγγίστρια και τα σχετικά και καθώς με είδε «ξένο», ρώτησε από πού είμαι. Του συστήθηκα από την μεριά των συγγενών του πατέρα μου και του παππού μου, όλοι τους ναυτικοί τους οποίους σίγουρα θα γνώριζε. «Α, του Μαϊμουνιού εγγονός είσαι; Σε θυμάμαι, βρε πως μεγάλωσες! Θεός συχωρέσει τον πάπφου σου. Μεγάλος γκομενιάρης...». Με ρώτησε έπειτα που ήμουν πια και τι κάνω. Του μίλησα για την έρευνα μου και είπε πως μόλις τις προάλλες ένας φίλος του του έλεγε μια «τέτοια ιστορία». Τα βράδια το μαγαζί του είναι σημείο συνάντησης και πισπερίσματος και όπως θα μου πει, τέτοιες ιστορίες ακούει πολύ συχνά.

ΚΑΛ.31.1. Οι ψαράδες και οι πέτρες από τα γκρεμνά.

Γ.Σ.: Μεγάλος είναι αυτός ο άνθρωπος. Ε, ήτανε λέει αραγμένοι σε ένα μέρος σε ένα χώρο, Σύρνα, όχι Σύρνα κάπου άλλού ήτο ψηλά γκρεμνά- ε...Εκείπέρα που καθότανε πιάσανε α πέφτου μπέτρες. Έπφεφτε μια πέτρα, έπφετε δεύτερη, λέει, «Τι γίνεται;» Είναι κανέναν βοσκός απ'έξω τσζαι μας πειράζει. Το νησί είναι έρημο όμως, δεν έχει ούτε βοσκό, ούτε τίποτα απάνω. Λέει...τσζαι αρχίσανε, «Ρε, ρίξε μια». Τώρα, κάτω ήτανε αμμουδιά ήτανε, ρηχά, γύρω στα πέντε μέτρα βάθος τσζαι αρχίσανε να μιλάνε στο σκάφος. Να λένε, «Ρε, ρίξε μία». Μπάμ! Τος έρχεται μία πέτρα. Ρε ρίξε δύο, μπάμ! Ρε ρίξε το βουνό όλο! Να κούσεις το βουνό να έρχεται κάτω να όυμ. Εντωμεταξύ δεν ήτανε μόνο αυτός ήτανε ο Μ.ο. Κ_ ο Π. ο Κ. τσζαι άλλα τρία τέσσερα άτομα γιατί ήτανε τρία σκάφη φουντάρανε. Όλη τη νύχτα ήτανε αυτό. Πέτρες, πετρες πετούσανε. Το πρωί σηκωθήκανε, δε τσζοιμηθήκα τσζιόλας, ήρχισε που ήφεγγε η μέρα να δου ντι είναι, σου λέει...ο άμμος ήτανε καθαρός κάτω. Ούτε πέτρα είχε γκάτω, ούτε τίποτα. Έγινε αυτό μπρι τριάντα χρόνια, μου τα 'λεγε μπρι λίγο τσζαιρό. Πολλές μου 'χει πει αλλά επειδή δε ντα πιστεύω, δεν τα συγκρατώ.

ΚΑΛ31.2. Ο Πουλλάς που έκανε ώτο-στοπ.

Γ.Σ.: Τώρα τσζοίταξε να δεις, είναι γεγονός ότι υπάρχουν κάτι δυνάμεις που δεν μπορούμε να τις καταλάβουμε. Τώρα, αφού σπουδάζεις, ίσως...Εγώ πιστεύω ότι αυτά...όπως βλέπουμε ένα όνειρο μεταξύ δύο χτύπων μίας παύσης που γίνονται στην καρδιά μας και νομίζουμε έχει, την δυνατότητα το πνεύμα μας να ταξιδεύει με ταχύτητα φωτός τσζαι να βλέπουμε το αύριο σε ένα όνειρο, έτσι πιστεύω ότι είναι αυτά ας πούμε, ότι είναι ένα κλάσμα δευτερολέπτου που το βλέπεις μεν αλλά είναι ότι ουσιαστικά ότι τσζοιμάται ο άνθρωπος έχει γίνει μία παύσις της καρδιάς. Κάπως έτσι σου δίνει αυτήν την ένταση, τη δυνατότητα να ξυπνήσει. Τι να πω; Γιατί έζησα τσζαι εγώ μια κατάσταση τσζαι ντρέπομαι α το λέω. Ήμουνα δεκαοχτώ χρονώ. Ήτανε η μέρα, τότε ηφέρνανε μέλισσες από τη Κω και της πηγαίνανε στον Άγιο Παντελέμωνα πάνω, κάτι μέλισσες.

Λέει ένας φίλος μου, οικοδόμος ήτανε, μου λέει, «Α ρτεις α βοηθήσεις πόψε α πάμε στις μέλισσες;» Λέω, «Εντάξει, α σε βοηθήσω». Ήρτε το σκάφος ξεφορτώσαμε, πήγαμε στον Άγιο Παντελέμωνα, ξεφορτώσαμε το καϊτςζι, πήγαμε στον Άγιο Παντελέμωνα, τότε δεν υπήρχανε τα φορτηγά, έτσι...Τρεις η ώρα βρίσκομαι κάτω στου Φλάσκου. Πληρωνόμαστε, φεύγω, πάω για Βοθύνους. Τσζείνη την ώρα, ήτανε ένα καράβι, το θυμάμαι χαρακτηριστικά, το Μιμικά, έμπαινε μέσα. Βλέπω ένα άνθρωπο στην άκρη του δρόμου. Ποιος είναι τέτοια ώρα λέω, ήτανε τρεις η ώρα το πρωί, ερημιές βέβαια, όχι σήμερα που έχει ασφαλτο και τέτοια, με το μηχανάτσζι ήμουνα εγώ. Είχα ένα ζούντα τότε. Βλέπω από μακριά τον άνθρωπο, λέω, ρε, ο Γιώργος ο Πουλλάς είναι αυτός. Τσζαι ήτανε ο Γιώργος ο Πουλλάς. Αλλά το μυαλό μου κολλημένο εμένα. Την ώρα λοιπόν λοιπόν που λεω, ρε κάτσε καλά, ο Γιώργος ο Πουλλάς είναι για όχι; Μαρσάρω. Τότες το μηχανάτσζι μαρσάριζες για να δείξει περισσότερο φως. Τότε φέτςζει πάνω του το φως από την άκρη του δρόμου αρχινά, μπαίνει στη μμέση του δρόμου, τσζαι αρχινά α μου κάνει κάτι τέτοια (νοήματα που σημαίνουν «σταμάτα») τσζαι ήταν (αγγίζει το πρόσωπό του) όλο έτσι, σα σπυριά. Μετά παίρνε χαμπάρι ότι αυτό ο άνθρωπος είχε ένα, ενάμιση-μήνα που πέθανε, που σκοτώθηκε. Ε, ε σσου λέω τότε εκείπίσω τι έπαθα. Εκατονείκοσι έπιανε το μηχανάτσζι; Τρακόσια είχε πιάσει εγώ να ούμ. Τυχαίνουνσι αυτά τα πράματα αλλά τώρα...δεν θέλω να τα πιστέψω. Ιστορίες πάμπολλες. Συζητάνε πάρα πολλές φορές εδωπέρα τα βράδυα που 'ρχονται εδωπέρα, συζητάνε πάρα πολλές ιστορίες. Ναι, ναι, τα λένε, τα λένε, τα λένε. Όταν δεν παίζει η τηλεόραση, πολλές φορές πάνω στα ψαρέματα...περνάνε διάφορες ιστορίες, ξεφεύγουν τα θέματα, καθόμαστε πισπερίζουμε μέχρι της δώδεκα και τα λέμε.

ΚΑΛ.31.3. Τα άλογα που χρυσαφίζουν.

Γ.Σ.: Ήταν ένας άνθρωπος μάγκας σε όλα του, δεν φοβόταν τίποτα αλλά είχε ζήσει τρεις-τέσσερις καταστάσεις τέτοιες. Ε, εξήγηση δεν έδωσε αλλά...Ξημερώθηκε ο άνθρωπος πάνω στο Άγιο Πέτρο μια μέρα, μια βραδιά, ξημερώθηκε από άλογα, να τον τσζυνηγάνε άλογα και να περνάει από μπροστά του το άλογο τσζαι να χρυσαφίζει το άλογο μέσα στη νύχτα να ούμ. Όλη τη νύχτα είχε μείνει δίπλα στον Άγιο Πέτρο, είχε

μια πεζούλα τσζαι. Έφυγε από τους Βοθύνους, σηκώθητςζε δεν είχε ώρα ας πούμε, δεν είχε ορολόι, είδε το φεγγάρι, ήφτασε πάνω στον Άγιο Πέτρο, τότες πήρε χαμπάρι ότι είχε ξεγελαστεί με το φεγγάρι. Έζησε πολλές καταστάσεις. Και πολλοί άλλοι ζήσανε αυτές τις καταστάσεις. Τώρα τι να πούμε; Γενικά όλος ο κόσμος λίγο-πολύ κάτι έχει περάσει.

ΚΑΛ31.4. Τελετή επίκλησης πνευμάτων στην Αθήνα.

Γ.Σ.: Ασχολούνται με μοντέλα, ξέρω 'γω τι, μόδιστρος ήτανε. 1977. Αυτός ήτανε πούστης. Εγώ δε ντό ξερα τότε ότι ήτανε πούστης. Ε, μου λέει μια μέρα όπως τον βρίσκω στον Πειραιά πάνω, «Ρε συ Γιάννη, πάμε, έχεις δουλειά;», Λέω, «Όχι». «Πάμε με κάτι φίλους εκεί έχει ένα παρτάτσζι, θα φας καλά». Νεολαίος εγώ, δυνατός, μπαίνω μέσα στο αυτοτσζίνητο, βγαίνουμε πάνω στην Νέα Ιωνία, δεν ξέρω εγώ τους δρόμους τότε, βλαχάτσζι τσζαι εγώ, μόλις είχα πρωτοπάει στην Αθήνα, ε, βγαίνουμε έξω από την Αθήνα καμιά ώρα. Βγαίνουμε από τον δρόμο μπαίνουμε σε έναν χωρατόδρομο, πεύκα, ξέρω 'γω τι, αυτό που 'βλεπα την νύχτα...Μπαίνουμε σε ένα σπίτι μέσα, πράγματι είχε καμιά εικοσαριά γυναιτσζες, τέσσερις-πέντε άντρες, ε, με λίγα λόγια το μόνο αρσενικό ήμουνα εγώ ετσζεί μέσα. Όλοι ήτανε φλώροι. Ξαφνικά λέει ένας, «Ρε συ, α καλέσουμε », λε, « έναν φίλο μας». Λέει, «Τον τάδε, σκοτώθητςζε πέρυσι». Α...Εγώ το άκουσα, δε μμαρέσανε αυτά τα πράγματα. Άλλες αρχές από εδώ τα σπίτια μας. Ένιωσα άσχημα. Είχε μια τραπεζαρία τεράστια είχε ένα σαλόνι που ήτανε διακόσια τετραγωνικά το σαλόνι, στην μέση είχε μια τραπεζαρία, χοντρή να πούμε, και είχε στη μέση μια πεντάλφα, στη μέση της τραπεζαρίας που ήταν από νύχι, κομματάτσζα ελεφαντόδοντο. Και είχε μια πεντάλφα στη μέση. Ρίξανε ένα πανί, δώσανε στον καθένα ένα ποτήρι γυάλινο τσζαι λέει, «Κρατάτε το ποτήρι». Εγώ δεν τα πίστευα, ήλεα, «Μαλάκας...». Εγώ ηψαχνόμουν τις κοπελιές, ήβλέπα κάτι κορμάτσζα ωραία...Την ώρα που κρατάμε το ποτήρι αρχινούν τα ποτήρια να παίζουμε, να τρέμουνε. Σηκώνεται ένα ποτήρι όρθιο, πάει γύρω στους τριάντα πόντους, σπάει. Λέει, «Δεν μπορούμε να καλέσουμε το πνεύμα γιατί κάτι συμβαίνει». Και πράγματι χτυπάει εκείνη την ώρα η πόρτα, ήτανε ο αδερφός του που έμπαινε μέσα και δεν ήθελε λέει, το πνεύμα να μιλήσει, γιατί είχε τον

αερφό ντου, σαχλαμάρες. Το συμπέρασμα ήτανε του λεω, «Ρε συ, πήγαινέ με κάτω γιατί δεν μου αρέσει το περιβάλλον». Νύχτα. Λέει, «Ρε κάτσε, κάτσε, κάτσε», ηπερπατούσα δύο ώρες μέχρι για να βγώ να βρω ένα αυτοτσζίνητο να με πάρει κάτω στην Αθήνα...

ΚΑΛ32.1. έως 32.13.

Ημερομηνία : Φεβρουάριος 2012.

Αφηγητές : Μ.Ο., ετών 68, συνταξιούχος αχθοφόρος, Κ.Κ., ετών 62, νοικοκυρά, Μ.Κ., ετών 64 συνταξιούχος ναυτικός. Κ.Π., ετών 50, οικοδόμος, Ε.Κ., ετών 72, νοικοκυρά.

Η συζήτηση γίνεται στην αίθουσα του ενοριακού ναού Αγίου Βασιλείου όπου βρέθηκα με σκοπό να επισκεφτώ την Κ.Μ. Ένα κόλυβο στολιζόταν την ώρα εκείνη.

ΚΑΛ32.1. Το στοιχειό πάνω στην κουμούλλα.

Μ.Ο.: Χαίρω πολύ. Μανώλης Οικονόμου. Ή κοινώς, Παρδάλης. (γελάει).

Σε ξέρω. Στο ίντερνετ σε βλέπω που τραγουδάς τα κάλαντα.

Μ.Ο.: Τώρα μπάλι μ'έπηρε μπάλι ο Μαμάκας χτες. «Βρε που να μη σσου πω», ήπαιρνέ μμε συνέχεια, τσζαι η γυναίκα του...

Ξέρεις ότι περίπου έντεκα χιλιάδες έχουν δει αυτό το βίντεο; Και έχει και σχόλια από κάτω. Λένε μπράβο...

Μ.Ο.: Του έδωκα χτες πολλές, πάρα πολλές ευχές. (υπάρχουν κάλαντα στην Κάλυμνο τα οποία τελειώνουν με απανωτές ευχές, τραγουδιστά στο ίδιο σκοπό).

Ωραία, να τα λες. Τα γουλιασμένα λέμε εμείς.

Μ.Ο.: Τσζοίτασε να δεις. Μου συνέβη τσζαι μένα ένα περιστατικό αλλά όχι και, ας πούμε τόσο πολύ αυτό... Ήμουνα παντρεμένος, νιόπαντρος. Τσζαι οι δρόμοι, τότε, το '60 δεν είχε δρόμο για να πας στο Άργος.

Μ.Κ: Κατσικόδρομοι.

Μ.Ο.: Κατσικόδρομοι ήτανε. Τσζαι εγώ ήμουνα να τσζυνηγώ τσζαι είχε ένα

τουφέτσζι, ένα τουφέτσζι πολεμικό, εγγλέζικο τσζαι μου τ'άνοιξε ο τουφεξής εδώ κάτω που ήτανε, οπλουργός, ο Θανάσης τσζαι μου το καμε πιο ανοιχτό, με ραβδώσεις ήτανε μπρώτα τα πολεμικά. Τσζαι έμπαινε, εγγλέζιτσζες σφαίρες. Τις έβγαλα τις εγγλέζιτσζες σφαίρες εγώ τσζαι έκανα γέμωση με σκάγια μέσα τσζαι το 'κανα, ας πούμε, τσζυνηγετικό. Όπως περνούσα, ήτανε Σεφτέβρης μήνας περνούσα από το στενό του Ταξιάρχη, δεν είχε άλλο δρόμο, από ετσζεί έπρεπε να περάσεις για να πας στο Άργος με τα πόδια. Στον Ταξιάρχη, ετσζείνο το στενό που πάεις μέσα. Εσηκώθηκα ενωρίς, για να πάω ενωρίς, Σεπτέβρης μήνας ήταν ντα τσεφαλάδες τότε ήτανε, βλέπω ένα θόρυβο ερχότανε κατά πάνω μου, σαν παιδιά. Μετά τα ακούς τα φαντάσματα. Η θεία μου ήλεε μου, «Μη περάσεις μέσα έχει τέτοιο στοιχειό στην κουμούλα του Ταξιάρχη». Η ξαδέρφη μου. Είναι στα νεκροταφεία. Εγώ λοιπό, δεν τα πίστευα τα στοισά που λέγανε. Εσείς...δεν...εμείς λέγαμε στοισά τσζ' ηφοβόμαστο. Όντα λέγαμε στοισά βλέπαμε Ασπροφόρες το ένα, το άλλο. Εγώ επίμενα να περάσω. Μοναχός μου. Αλλά με έπιανε ένας φόβος να περάσω.

Μ.Κ.: Σσαγμένος.

Μ.Ο.: Που είδα τα παιδιά και μου λένε, «Μη περάσεις θείο Μανώλη, έχει στοιχειά». Πάω λοιπόν αμέσως, τσζαι βλέπω πανω στην κουμούλα καβαλιτσζεμένο ένα παιδί χωριανό, ήτανε ανάπηρος τσζαι έτρεχαν τα σάλιατά του. Πάνω στην κουμούλα. Του λέω, «Ρε συ που να 'χεις βρώμο, εσύ είσαι;» Τσζαι ήκανέ μμου κάτι σχέδια παράξενα. Αυτά τα παιδιά τώρα, τι εντύπωση; Στοιχειό. Θα το διηγηθούν τώρα στους άλλους ότι είδαν στοιχειό. Να, τα στοιχειά που λέγανε. Τσζαι πέρασα τσζαι ηπήγα τσζαι τσζυνηγούσα.

ΚΑΛ32.2. Η νεκροκεφαλή που χοροπηδάει μέσα στην εκκλησία.

Μ.Ο.: Ένα άλλο πάλι περιστατικό που μου συνέβη. Όχι συνέβη, η πεθερά μου. Ήταξε λοιπόν α κάμει μια λειτουργία στον Άγιο Μάμμα τσζαι ηκάλεσε τον παπά-Ντρη. Ο Μανώλης τον ηξέρει τον παπά. Σηκώθητσζε, τον γέλασε το άστρο, γιατί πρώτα εν υπήρχανε ώρες τότες. Δεν είχανε ώρες τσζαι ηβλέπανε τα άστρα, ησκωνότανε μπάνω α πάνε στην Λειτουργία. Τσζαι όπως πηγαίνανε στην αυτή, λέει, «Νομιτσζή, πάμε α πάμε

στην Λειτουργία». Σηκώνονται μαζί, πάνε στον Άγιο Μάμμα. Ήταν μπήκε μμέσα στην εκκλησία, δυόμιση ώρα ήτανε. Βλέπει το ρολόι της εκκλησίας δυόμιση ώρα ήτανε. «Τι ώρα ήρταμε τώρα;» Ενωρίς! Ήμπε ο μπαμπάς α πάει α κάτσει στο θρονί, βλέπει μια νεκροτσεφαλή μες τη μέση της εκκλησίας τσζαι να σαρτά! Τσζαι να σαρτά. Η πεθερά μου της χρειάστητςζε (γελάει) ήπηρε δρόμο έξω. Ηπεθερά μου, νέα ήτανε. Λέει, λοιπόν «Στοιχειο!» Στοισό, στοισό, στοισό, στοισό», λέει, «Έλα Χριστέ μου τσζαι έλα Παναγιά μου, ήρτε ο Διάβολος », λέει, ο παπάς. (ψιθυριστά) Ήρτε ήκαμε τον σταυρό ντου ήκαμε, ας πούμε, ευχές πολλές, σου λέει, «Μέχρι εδωπέρα ήρτε μέσα στην εκκλησία ο Διάβολος να με πειράξει». Λοιπόν, ο παπάς. Βλέπα ντο 'πο 'δω, α πάει κοντά α σαρτά α πηγαίνει. Η νεκροτσεφαλή. «Ρε, ρε να πάρει!». Τη σηκώνει, είχε έναν αρουραίο μέσα. Αρουραίο. (γελάμε;). Είναι ωραίο αυτό; Ωραίο δεν 'ναι. Να την δεις τη τσεφαλή να σαρτά μέσα.

Κ.Κ.: Ηχασε καρδιά του ανθρώπου το ρυθμό ντης.

Μ.Ο.: Τρομερό μπράμα, ε; Για στςζέψου να την δει οποισδήποτε. Γουλιασμένο πράμα, ε; (Η Κ.Κ.: ξεκινάει μια δική της ιστορία ενώ ο Μ.Ο. αφηγείται συνοπτικά σε κάποιον δίπλα του την ιστορία που μόλις μας είπε).

ΚΑΛ32.3. Η μορφή που προσπαθεί να υπερασπιστεί τον Λευτέρη.

Κ.Κ.: Την ήκουσα όμως, εν ντην ήζησα. Του Λευτέρη του Παγωνιού, ο πατέρας. Ήταν νύχτα τσζαι πήγανε στα μάρμαρα.

Ήταν πελεκάνος;

Κ.Κ.: Πελεκάνος, ναι. Τσζαι ήρτε το πρωί, πήε μεσημέρι τσζαι απόγευμα στη δουλειά ντου από 'δω, ο άνθρωπος. Τσζαι ετςζείνη την ώρα παρουσάζεται ένα πρόσωπο μπροστά του τσζαι λέει, «Φύε Γιάννη, μπαρμπά- Γιάννη φύε από 'δω». Λέει, «Γιατί », λε, « α φύω;» «Φύε μπιο που σου λέσι! Ήρτε η ώρα. Τσζαι ε μπορώ α μποδίζω άλλο!» Και ύστερις σα να συνήρτε ο άνθρωπος από ετςζείνη την ώρα, πά να φύει, τι ήταν αυτές οι πέτρες που ήρτα μπο πίσω του! Τι ήτο αυτό το γκακό!

Θείο α τελειώσει εδώ η θεία και α πεις την ιστορία (στην Καραφύλλη Ευδοκία η οποία έχει ξεκινήσει ήδη να αφηγείται στην ομόγηρη μια δική της «κατάσταση»). Αυτό το

πράγμα δηλαδή τον προειδοποίησε, δηλαδή;

Κ.Κ.: Τον προειδοποίησε. Δηλαδή κάτι σαν άγιο πράμα.

ΚΑΛ.32.4. «Τι να σου κάνω που κρατάς κάτι».

Έλα θεία πιο κοντά στην παρέα, έλα να μας πεις.

Μ.Ο.: Έλα, έλα Βδιωτσζιούλι α πεις και συ τα 'ικά σου. Αυτά τα γράφεις;

Ναι, τα γράφω εδώ (δείχνω το μαγνητοφωνάκι). Γιατί που να τα θυμάμαι; Τι είναι αυτό, θεία εσύ;

Ε.Κ.: Από 'δω μπου βγαίνεις μπάνω ντη Πή'η, προχωρείς λίγο τσζαι είναι της Τσαγκάραινας το Λαγάι, που λέει. Πάμε εμείς. Και ήμαστο με τη συχωρεμένη τη μάνα μου, τη μητριά. Τσζαι λέει μας, «Ίντα μου α σου κάμω, που βαστάτε κάτι». Βαστούσαμε ψωμί. Ήτανε μεσημέρι. «Ίντα μπου α σου κάμω », λέει, « που βαστάς το αυτό. Ειδεμή θα σας διόρτωνα» », λε, «καλά».

ΚΑΛ.32.5. Οι νεκροί την Μεγάλη Παρασκευή στο νεκροταφείο του Αγίου Μάμμα.

Κ.Κ.: Ένα μπαλικάρι, ο πατέρας του ήτο καπετάνιος και η μάνα...ναι. Αυτό το παλικάρι, όμορφος λεβέντης ήτανε, πήε στον άγιο Μάμμα Μεγάλη Παρασκευή. Τσζαι κάτι γίνητσζε, δεν ησήκωσε ντο σταυρό, δεν ησήκωσε τον Επιτάφειο, ηθύμωσε, αυτός. Τσζαι που ηπήες, 'πο 'πίσω που το νεκροταφείο.

(Παρεμβαίνουν οι άλλοι δύο δείχνοντας πως η ιστορία τους είναι γνωστή. Να σημειωθεί πως Μ.Κ. και Ε.Κ. ζουν σε διαφορετικές ενορίες).

Ε.Κ.: Αυτός δεν ήτανε ο...

Μ.Κ.: Ο Φράγκος.

Ε.Κ.: (κουνάει καταφατικά το κεφάλι).

Κ.Κ.: Ναι. 'Πο πίσω από το νεκροταφείο. Ακόμα ζει αυτός, είναι τρελός.

Ε.Κ.: Πέθανε.

Κ.Κ.: Πέθανε; (Περνάει άλλη μια κυρία την οποία ρωτάει ο Μ.Ο. αν ξέρει κάποια ιστορία. Εκείνη αφηγείται βγαίνοντας κάτι για κάποιον γκρεμνό και την γιαγιά

της. Δείχνει να βιάζεται. Απομακρύνεται κουνώντας το χέρι ντης εννοώντας ότι έπαθε και αυτή κάτι τέτοιο, σπουδαίο). Ηπνε από μπίσω τσζαι ξετςζίνησε να κλαίει, στεναχωρήθητςζε που δεν του δώκασι, ε, γίνονται, παντού γίνονται αυτά α πά α ηκώσεις τον Επιτάφειο που θέλεις ετςζείνη την ώρα. Τςζαι ετςζείνη την ώρα, γυρίζει, λε τςζαι ήβλεπε, Μεγάλη Παρασκευή, από τους τάφους τςζαι βγαίνανε οι πεθαμένοι όξω. Τςζ' ήβγε η παληά του, ο παππους του, λέει, εν ναι θεία; (ρωτάει την Ε.Κ.). Βγαίνασι λέει, όξω τςζαι του 'στριψε του παιδιού. Μέχρι σήμερα είναι άρρωστος αλλά ηπέθανε, λέει.

Ε.Κ.: Έχει χρόνια. Δηλαδή πραγματικότητα. Ηφώναζε. Ευτύς τα 'χασε το μπαλικάρατςζι αυτό. «Είδα, είδα τον πάππου μου, πηαίνασι πάνω το νεκροταφείο». Ένας λεβέντης δηλαδή.

ΚΑΛ32.6. Η ζωή του σκύλου, του γαϊδάρου, της μαϊμούς και του ανθρώπου.

Μ.Κ.: Γιώργο, σου έχω πει την ιστορία που έδωσε ο θεός ζωή στον σκύλο, τον γάδαρο, τον άνθρωπο;

Κ.Κ.: Πε του το, είναι ανέκδοτο αλλά είναι καλό ανέκδοτο.

Μ.Κ.: Ο Θεός φώναζε αυτά τα τέσσερα ζωντανά. Λε, «ελάτε να σας δώσω τον χρόνο ηλικίας της ζωής σας. Άνθρωπέ μου, έχεις τριάντα χρόνια ζωής. Μπα! Φώναζε. Σου λέει, μόνο για τριάντα χρόνια; Ήθελε. Το μάτι του ανθρώπου είναι αχόρταγο, έτσι δεν είναι (στην ομήγυρη). Λοιπόν λέει, «Αυτά είναι». Λέει, έλα γάιδαρε. Του λέει, «Τςζαι εσύ τριάντα». Ο γάδαρος στεναχωρέθητςζε. Κατέβασε την κεφαλή ντου, μουτρωμένος. Είδες που λένε, μουτρωμένος γαϊδούρι; Ημούτρωσε. Λέει, «Γιατί;». «Τι να τα κάνω τα τριάντα χρόνια;». Λέει, «Και σύ παραπάνω θές;» «Όοοχι, πολλά μου είναι γιατί θα με βασανίζει αυτός εδώ!». Ποιος; Ο άνθρωπος. «Δέκα τςζαι πολλά είναι». Ήρτανε σε μια συμφωνία, λε, «Πάρε δεκαπέντε». Τα ζητάει ο άνθρωπος. Τα χρόνια. Λέει, «Πάρτα. Τα θες του γαϊδάρου; Τα χρόνια;» Λέει, «Τα θέλω», λέει, «Πάρτα. Μετά στη ζωή που θα ζεις μην παραπονεθείς! Εγώ θα στα δώσω». «Όχι!». Λέει, «Πάρτα». Φωνάζει του σκύλου. Γάβγιζε ο σκύλος. «Εν έχει», λε, τριάντα, «Δεκαπέντε και πολλά. Τι, α μέ 'χουν οι βοσκοί στα βουνα; Και κλωτσές και νηστικός;». Πιο λίγα ήθελε και

πήρε και αυτός δεκαπέντε. Τα αυτό...ο άνθρωπος πάλι με τον Θεό, λέει, «Θεέ μου, ε μου τα δίνεις εμένα;» «Τη σκυλίσια ζωή θέλεις;», «Τη θέλω» «Πάρ' τηνέ». Μετά ήρτε η σειρά της μαϊμούς. Η μαϊμου η φουκαριάρα, δάκρυζε. Λέει, «Γιατί δακρύζεις;». «Δεν τα θέλω τόσα πολλά, τριάντα». Πάει και αυτή, της έδωσε δεκαπέντε και πολλά ήταν. Ο λαίμαργος όμως ο άνθρωπος, τα πήρε. Δώσε βάση τώρα σαν μεγαλύτερος και η γυναίκα σου ακόμα. (Στον Μ.Ο. και στον Μ.Π. και Μαρ.Π, μέχρι τότε βουβά πρόσωπα). Ο άνθρωπος, από τη στιγμή που θα γεννηθεί ζει σαν άνθρωπος. Πόσων χρονών είσαι Γιωργάκη μου;

Εικοσιεφτά.

Μ.Κ.: Έχεις ακόμα τρία χρόνια ζωής σαν άνθρωπος. Από ετςζεί τςζαι πέρα φορτώνεσαι δεκαπέντε χρόνια του γαιδάρου τη ζωή, φορτωμένος γιατί δημιουργάς οικογένεια, γιέ μου. Και δώστου γομάρι, τρέχεις και δεν φτάνεις, όπως ο Θωρής (δείχνει κάποιον απέναντι), όπως εγώ, όπως όλοι μας. Μετά τα σαρανταπέντε, γιατί τριάντα και δεκαπέντε, σαρανταπέντε. Μετά τα σαρανταπέντε τι παθαίνει ο άνθρωπος; Σπάνε οι δυνάμεις. Τονέ βλέπεις. Όποιον βλέπεις μετά τα σαρανταπέντε μέχρι τα εξήντα, όλο γαβγίζει σαν τον σκύλο. Γιατί είναι κουρασμένος. Όντα πιάσει τα εξήντα, μετά δεν έχεις πέραση. Όχι μόνο τα παιδιά-και τα αγγόνια θα σε πειράζουν, επειδή δεν έχεις πέραση στη ζωή. Ούτε από τα παιδιά ούτε από τα εγγόνια δεν έχεις αξία. Τι κάνεις όμως εσύ ο ίδιος. Φιλοσοφάς τη ζωή. «Κορόιδο είμαι; Ας κάνω την μαϊμου α περάσομε τα υπόλοιπα χρόνια».

Η συζήτηση έχει απλωθεί σε όλη την αίθουσα. Η πληροφορία για το ποιος είμαι και τι γυρεύω έχει απλωθεί ήδη. Οι παρευρισκόμενοι έχουν χωριστεί σε τρεις μεγάλες ομάδες και λένε γουλιασμένα. Ακούω φράσεις από τις συζητήσεις («Σατανάς, μπλιο», «Ο Διάολος», «άντζιγμα ήτο», «Κατσζά ώρα») αλλά δυστυχώς πρέπει να επικεντρωθώ σε αυτούς που έχω μπροστά μου.

ΚΑΛ32.7. Σπορές, αλώνισμα και Ασπροφόρες.

Μ.Κ. (προς τον Κ.Π.).Ο Κώστας ο αμερικάνος, πάει τςζαι βλέπει άλλους

πλανήτες εμείς εδωπέρα ημουχλιάσαμε. (συζητούν για το ταξίδι στην Αμερική).

Κ.Π.: Είπαμε για μόνιμα; Πας αλλάζεις προεστούς, μένεις για λίγο με τον Ομπάμα... Μετά από ένα μήνα θέλεις, γκρίφια, θέλεις θάλασσα.

Μ.Ο.: Θυμάμαι στα μικρά μου χρόνια, οι γονείς μου ήτανε γεωργοί. Και σπέρνανε και Πίσω σε μια πλαγια πάνω.

Κ.Π.: Και ο Γιώργος μπορεί α τα θυμάται.

Στις πεζούλες.

Μ.Ο.: Α μπράβο (μιλούν ταυτόχρονα)

Κ.Π.: Στον Άγιο Γιώργη πίσω και τον Μακρινό, όλα αυτά-

Μ.Ο.: Τα 'σπερνε ο πατέρας μου και η μάνα μου, κριθάρια. Κριθάρια γινότανε μπόλλά, ρε παιδιά! Πάρα πολλά. Τσζαι πλούτος.

Νερό, που βρίσκανε;

Μ.Ο.: Τίποτα νερό. Νερό, βροχή. Ε, σπέρνανε σιτάρια. Όχι, κριθάρι πολύ, σιτάρι όχι πολύ. Αλλά σιτάρια - αφού ερχότανε το παλιό και ήβρισκε τα νέα. Τρώγαμε όλο κριθάρι. Εντωμεταξύ τα κριθάρια για να μη σκουλουκιάζουνε, γιατί κουφώνουνε άμα μπεράσει ένα χρονικό διάστημα τα χώναμε σε κιούπχια μεγάλα, ο πατέρας μου, σε κιούπχια μεγάλα μέσα τσζαι βάλλανε τσζαι στάχτη, παραστά, που λέμε, στάχτη μέσα στον καρπό για να μην χαλά, για να μην κουφαίνει. Ναι. Λοιπό, όντα αλωνεύαμε, όταν μπρόκειτο να κάμωμε το μπρώτο αλώνι, δεν κάναμε α δε βάλαμε μια μάτσα στάχυ-σταυρό. Κάναμε σταυρό τ'αλώνι, ήτα μπολύ μεγάλο τ'αλώνι τσζ' ήκάναμε μια μάτσα, ηβάλλαμε μια πέτρα πάνω, που ήτα γύρω-γύρω, βάλλαμε μια μάτσα εδώ, μια μάτσα πο 'δω, μια μάστα πο 'κει, μια μάστα από 'δω (στα τέσσερα σημεία του ορίζοντα μέσα στον κύκλο του αλωνιού. Στην ουσία, οι «μάτσες» από στάχυα σχημάτιζαν από μόνες τους σταυρό αλλά και μεταξύ τους ένα μεγάλο σταυρό, αν τις ενώναμε με νοητές ευθείες). Κάναμε σταυρό δηλαδή για να μπουνε μέσα τα στάχυα να αρχίζουμε να αλωνεύουμε. Λοιπόν, η παλιά μου τα 'πε αυτά, η γιαγιά μου. Έρχονται, λε, δύο Ασπροφόρες, με τα άσπρα, απέξω απ'το αλώνι. Τσζαι ήταν μμέσα η γιαγιά μου τσζαι αλώνιζε. Της λέει, «Μαρή, έβγα έξω αφού τ'αλώνι», γιατί δεν μπορούσα να μπου μμέσα. Είχε τον σταυρό. «Έβγα έξω α σε κάμω», λε, «κομμάτια». Όντα μμας τά λεε, νετρίχιαζα από το φόο μμου.

ΚΑΛ32.8. Ο τρόμος που προκαλούσαν τα γουλιασμένα.

Κ.Π.: Ναι αλλά με αυτά και με αυτά, μας είχανε κανταντήσει να μην μπορούμε να βγούμε έξω.

Μ.Ο.: Να βγούμε έξω.

Λέγανε, Κώστα, διάφορα;

Μ.Ο.: Το πόσο άσκημο πράμα, μας το λέγανε!

Κ.Π.: Ασπροφόρες, Μαυροφόρες που βγαίνα τα μεσάνυχτα. Μας κάνανε μια ιστορία τέτοια α ρχίζει τη Δευτέρα το βράδυ και να τελειώνει την άλλη Δευτέρα το βράδυ.

Ποιος τα έλεγε αυτά, Κώστα;

Κ.Π.: Τον παπά-Κατσζιά, είχαμε εμείς, ο πάπφους μου ο Σταυρής και κάτι άλλοι.

Μ.Ο.: Άλλοι λέανε ωραία.

Κ.Π.: Δεν είχε φωτισμό τίποτα ντότες σχεδόν. Όσο ήταν μέρα ήβλεπες. Μετά ήταν νύχτα, α πάς στο άλλο σπίτι δίπλα; Έπρεπε α είχες παρέα.

Μ.Ο.: Φοβόσυνα. «Με τα λόγια των πολλών, κάνουν το άνθρωπο λωλό». Ηφοβότανε. Πάρα πολύ. Τσζαι εγώ, για να είμαι ειλικρινής. Γιατί ηλέα μμου πράματα γουλιασμένα. Το Μάιο, γυρίζουν τα στοισιά. Το Μάη τω Ψυχώ. Ο Μάης είναι κακό. Τσζαι πάντα ήμου μέσα στο σπίτι γιατί φοόμουνα. Ο πατέρας μου, δεν ηθέλε να βγαίνουμε έξω. Γιατί όνταν βγαίναμε έξω, ο ένας ήσπα ντη τσζεφαλή του αλλουνού. Τα τζάμια...Ο αερφός μου ήτανε πολύ ζωηρός. Πηγαίνασι τέσσερα-πέντα άτομα το βράδυ όντα σχολάσει ο πατέρας μου, να πα να πά κάμου μπαράπονα στον πατέρα μου, η τάδε γυναίκα, ότι, «Ο γιός σου ήσπασε την κεφαλή του γιού μου. Ήσπασε τα ζάμια. Ητράβηξε», λε, «τα ρούχα της κόρης μου. Ήστζισέ ντα». Ήτανε όλο ζωηρότητα ήτανε πρώτα ο αδερφός μου».

Κ.Π.: Όνταν ήρτανε τα φώτα που αποδείχτηκε ότι όλα αυτά ήτανε του ανέμου. Ο αέρας έπαιρνε μια κατσαρόλα, στοιχειό.

Μ.Ο.: Στοισό.

Κ.Π.: Κουνούσε κάτι στο δεντράκι, στοιχειό.

Μ.Ο.: Στοισό.

Κ.Π.: Πηγαίνανε για δουλειές με τα αυτά, λέει, «Καλομοίρες». Ασπροφόρες, Μαυροφόρες, αυτά...

Μ.Ο.: Μας δημιουργήσανε έναν φόβο.

Κ.Π.: Λοιπό-μόλις ήρτα ντα φώτα.

Μόλις ήρθαν τα φώτα σταματήσανε; Τώρα λέγονται αυτά τα πράματα;

Κ.Π.: Μπα...

Μ.Ο.: Εν έχει τώρα τέτοια πράγματα.

Κάτι κυκλοφορεί όμως από στόμα σε στόμα.

Κ.Π.: Στα μωρά, οι μπαμπούλες, έτσι αυτά...

Μ.Ο.: Κώστα μου, α σου πω κάτι που δεν γκάνει α στα λέω, όταν ήβγαινε έξω για να γκομενίσει ένας. Άκου να δεις ηντύνατο τσζαι ήκανε ραντεβού με την τάδες.

Κ.Π.: Μια σεντόνα, όχι φόρεμα.

Μ.Ο.: Μια σεντόνα, μια κελεμπία, α σε βλέπει ο άλλος, «Μπα στοισό», να κόφτουσι, να κρύβονται για να κάνου ντη δουλειά ντους.

Το θέμα είναι γιατί φοβότανε, γιατί τους πιστεύανε;

Κ.Π.: Ένα λεφτό. Γιατί φοβόμαστα και όλοι, και πιστεύαμε στις Καλομοίρες. Όταν σου λένε τέτοια παραμύθια, ε; Όταν τα έχεις από πέντε-έξη χρονών, δέκα και δεις ένα άσπρο πράμα... Μην είσαι τίποτα η καρδιά σου, πας, 'πομένεις. Γιατί ξέρεις ότι δέκα χρόνια σε...

Μ.Ο.: Σε ποτίζανε με αυτές τις άσκημες ιστορίες.

Άσχετα λοιπόν αν δεν τα πιστεύατε, φοβόσασταν.

Κ.Π.: Πιστεύαμε, δεν πιστεύαμε, φοβόμασταν. Απ'τη στιγμή που φοβάσαι-

Μ.Ο.: Εγώ τα πίστευα. Τα πίστευα τσζ' ηφοβόμουν.

Κ.Π.: Όταν ήρτε ο Δημοτικός φωτισμος και ανάψανε μερικά στον δρόμο, και είδανε όλοι ότι αυτό που βλέπαμε, στο στοιχειό ήτανε η σκιά που κουνιότανε και μας έκανε...δεν ήτανε, εξαφανίστηκε. Εγώ δεκαέξι χρονών πήγαινα τρεις η ώρα σπίτι μου.

ΚΑΛ32.9. Για τον Αλεξιιάδη και το Κάστρο της Χρυσοχεριάς.

Υπήρχαν πολλές ιστορίες, για τον Αλεξιιάδη λέγανε...

Κ.Π.: Α, ο Αλεξιιάδης.

Μ.Ο.: Αλεξιιάης...

Κ.Π.: Σκοτώθηκε, ε Μανώλη;

Μ.Ο.: Ο Αλεξιιάδης, όχι, σκότωσε.

Κ.Π.: Και όντα πέθανε και έβγαινε την νύχτα, «Α σε βρει ο Αλεξιιάδης».

Μ.Ο.: Ναι. Ιστορικό είναι αυτό, του Αλεξιιάδη. Ήτανε τρομερός στο βόλι (παρεξήγηση με τον Αλέξη). Τσζαι κάποιες δοσοληψίες είχανε μεταξύ ντος οι Αλέξηδες. Οι Αλέξηδες μεταξύ ντος είχανε δοσοληψίες από περιουσίες. Λοιπόν αυτός σου λέει, «Πρόσεξε », λέει, « αν δεν μου τα δώσεις αυτά», δεν ξέρω τι ήταν τώρα, τι πράματα, δεν μπορώ α σας πω λεπτομέρειες, «Αλλά όταν δεν μου δώσετε την περιουσία αυτή, θα σας σκοτώσω». Α! (απότομα). Το σπίτι από 'δω πέρα από κάτω το καμμένο του Μαραγκού.

Κ.Π.: Ναι, αλλά εκεί είναι ο Αλεξιιάδης πεθαμένος. Είναι στον Άη-Γιώργη από πίσω και κατεβαίναμε κάτω και παίζαμε. Στο κάστρο της Χρυσοχεριάς όντα μπεις από την πίσω πόρτα <...> Περνάς έναν διάδρομο μόλις βγεις πάνω την σκάλα, το πρώτο μοναστηράκι κατευτείαν είναι ο Άγιος Γιώργης.

Πίσω έχει κάτι τάφους.

Κ.Π.: Έχει κάτι τάφους. Το υπόγειο. Έτσι μας λέγανε χρόνια. Τσζαι πηγαίναμε και παίζαμε. Γιατί στο Κάστρο της Χρυσοχεριάς, η θεία η Κατίνα η Μακρυλούαινα, ήτανε υπεύθυνη εκεί, μάζευε χρήματα, φτιάχναμε δουλειές, κάναμε τον ξενώνα, ό,τι άλλες δουλειές τις κάναμε εμείς τα πιτσιρίκια. Μας έπαιρνε, από μωρά ήμαστο πάνω στο Κάστρο. Πήγαμε παίζαμε εκεί, στα μνήματα από 'πίσω.

ΚΑΛ32.10. Για το ζώποιο.

Μ.Ο.: Η αδερφή μου το Ρηνιώ η συχωρεμένη ήξερε ωραίες ιστορίες. Τέτοια

πράγματα. Αληθινές. Και ο γαμπρός μου ο Θεοφίλης ο Αβαγιανός. Εάν βρω καμιά γριά που ξέρει τέτοια πράγματα, θα σε ειδοποιήσω.

(εξηγώ κάποια πράγματα για την έρευνά μου).

Μια λέξη παράξενη μένα που δεν την καταλαβαίνω, καλά. Τι είναι το ζώποιο; Υπάρχει αυτό το πράμα;

Κ.Π.: Εμείς η καταλαβαίναμε το ζώποιο ότι είναι κάτι σαν ψυχή σαν-

Μ.Ο.: Είναι σαν ένα... το ζώποιο είναι λέμε, ε... Η τύχη του σπιτιού. Η τύχη.

Κ.Π.: Ούτε αυτό.

Ο άνθρωπος έχει ζώποιοι, κάποιοι που λένε πως έχουν ζώποιο; Γιατί λέει, «αυτός βλέπει».

Κ.Π.: Λέγανε ότι το ζώπιό ντου λέει, είναι και βλέπει αυτόν τον άνθρωπο. Βλέπει τους πεθαμένους. «Εγώ », λω, « γιατί δεν το βλέπω;» », λέει, « Γιατί δεν το έχει το ζώπιό σου».

Μ.Ο.: Το 'χω ακουστά το ζώποιο. Το ζώποιο του σπιτιού. Άκου να δεις το έχω ακούσει από τον πατέρα μου και από την μάνα μου. Όταν γεννούσε με το καλό, ήκανε έντεκα παιδιά η μάνα μου. Όλα τα αρσενικά πεθαίνανε. Τσζαι μου λέει η μάνα μου, ήμουνα εφτά-οχτώ χρονώ μπαιδί; Το θυμάμαι! Ότι το ζώποιο του σπιτιού τά 'πνιγνε τα παιδιά.

Κ.Π.: Ε, ναι, εντάξει... Είχανε τότε πολλά. Πολλές φαντασίες.

Έχει ανθρώπους, Κώστα, με διαφορετικό ζώποιο;

Κ.Π.: Όπως λές εσύ. Γιατί εξήγησέ μου, πε μου τώρα. Το ζώπιό σου, το 'χει και είδες το πάπφου σου ή είδες κάποιον πεθαμένο. Και εμένα δεν είναι το ζώπιό μου γι' αυτό δεν το βλέπω. Τι είναι; Τι είναι; Δεν είναι η κατσαρόλα που λέμε εμείς, είναι κουβάς, είναι λεκάνη. Ότι... αλλάζει.

Ούτε και είναι η Ασπροφόρα.

Κ.Π.: Ναι, ναι.

Μ.Ο.: Ναι.

Κ.Π.: Η Ασπροφόρα, λε, κάτι χειροπιαστό κάτι...

Μ.Ο.: Την Ασπροφόρα την βλέπαμε τσζαι εμείς. Αλλά ήτανε άνθρωπος.

Κ.Π.: Αυτό που λέει ο Γιώργος. Η Ασπροφόρα υπήρχε, είναι κάτι χειροπιαστό.

Μπορεί να μην την είδες την είδαν άλλοι. Αλλά το ζώποιο, τι είναι; Η ψυχή ξέρομαι, ότι είναι κάτι αόριστο που είναι - αυτό που ζούμε. Η ψυχή μας που ζούμε...

ΚΑΛ32.11. Για την Αγρέλα και τα στοιχειά της.

Η Αγρέλα, έχεις ακούσει τίποτα Κώστα για την Αγρέλα;

Μ.Ο.: Η στοιχειωμένη Αγρέλα.

Κ.Π.: (νοσταλγικά) Η Αγρέλα...Μέχρι δεκατριώ χρονών...

Γιατί την λέγανε Αγρέλα; Είχε άγριες ελιές;

Μ.Ο.: Ελιά μπαστάρδιτσζα.

Κ.Π.: Ήτανε ένας ελαιώνας με άγρια ελιά.

(Μιλάμε για την ακριβή τοποθεσία).

Εκεί είχε μετόχι του Άγιου Σάββα που έμενε μια καλογριά;

Κ.Π.: Από πάνω. Ποτέ δεν είχε εκεί μετόχι ο Άγιος Σάββας.¹⁷

Γιατί ήτανε εκειπέρα ας πούμε τόσο...

Κ.Π.: Τόσο επίφοβο; Θα σου πω. Ξεπαλουκωνότανε η γαϊδάροι από τον Άγιο Σάββα ή από την Αγία Κατερίνα τραβούσα την αλυσίδα μαζί με την κρικέλα-

Μ.Ο.: Ήκανε θόρυβο-

Κ.Π.: Που καρφώνανε κάτω γιατί πρώτα τους καρφώνανε δεν τις δένανε πάνω σε δέντρο, είχανε μια τόση, ποφτή και την καρφώνανε κάτω με την πέτρα. Ένα σίδερο. Αυτό λοιπό, το 'παιρνε. Μισάνυχτα, τα ξημερώματα α τραβά κάτι, ε; τσζαι με τα στοιχειά που λέγαμε ότι υπήρχανε...υπήρχανε...που μας βουλιάζανε. Ήταν στοιχειωμένοοο. Δουλεύαμε εγώ και ο Σταύρος μου. Φεύγαμε το πρωί πέντε η ώρα πεντέμιση από τους Βοθύνους για να ρτούμε εφτά παραείκοσι να είμαστε στο τρίτο σχολείο. Εφτά παρά δέκα πήγαινες, δεν είχε δουλειά.

<...>Η φανταρία ήτανε που ήταν οι στρατιώτες είχανε και από εκεί στοιχειωμένα...

¹⁷ Σύμφωνα με μερικές ιστορίες, στο μικρό σπιτάκι που στέκει ακόμα ερειπωμένο στην Αγρέλα έμενε μια καλόγρια από τον Άγιο Σάββα (Αγίους Πάντες) την οποία πείραζε συνεχώς ο Διάβολος. Του άρεσε ιδιαίτερα να βάζει την ουρά ή την γλώσσα του από την κλειδαρότρυπα ή από τις ρωγμές της πόρτας. Στην Αγρέλα σχηματίζεται «σταυροδρόμι» με τέσσερις δρόμους. Προς Άγιο Σάββα, προς Βοθύνους, προς Πόθια και προς Άγιο Γιώργη τον Αλάργο (ο ίδιος δρόμος που περνάει από τους «Τζο Γκρεμούς»)

Που λες ερχόμασταν το Σαββάτο, κάθε Σαββάτο γινότανε αυτό, για να πληρωθούμε, και μας πλήρωνε πάντα νύχτα. Ο Παύλος ο Ροδίτης ο συχωρεμένος. Μετά της δέκα.

Μ.Ο.: Με θυμάσαι που δούλευα μαζί ντου;

Κ.Π.: Ε πως δε σσε θυμάμαι; Λοιπό τσζαι πηγαίναμε έξι η ώρα έξω το απόγευμα, από τους Βοθύνους, με τα πόδια, παίρναμε ψωμί από του Λοΐζου, παίρναμε μια λάμπα από του Μακαρούνα και μια μπαταρία πλακέ, εγώ κρατούσα το ψωμί, για να περάσουμε από την Αγρέλα μόνο! Μόλις πληρωνόμασταν, α τα πάρουμε, α περάσουμε από 'δω πάνω, γιατί δεν υπήρχε ο δρόμος αυτός, α περάσουμε πάνω από 'δω-

Μ.Ο.: Τσζ' έπρεπε α περάσεις την Αγρέλα, εν είχε άλλο δρόμο α περάσεις-

Κ.Π.: Από τσζει.

Μ.Ο.: Απ' το σπίτι, απ' τη κουμούλα.

Κ.Π.: Απ' τη κουμούλα που είχε τα στοιχειά. Λοιπό. Τσζαι κρατώ εγώ το ψωμί ή ο Σταύρος αναλλάξ πάντα, τσζαι ο άλλος τη λάμπα μαζί με τη μπαταρία την πλακέ αυτή που έχει, δύο τέτοια, τα κάναμε σώμα, για να βλέπομε μέχρι να ξεπεράσουμε την Αγρέλα. Περνούσαμε, πηαίναμε στου Κουτσού; Τελείωσε (χτυπάει τα χέρια του σαν να τα καθαρίζει) η ξεπεράσαμε το κακό. <...>

Μ.Ο.: Η μητέρα μου πήγαινε δυο φορές την ημέρα και έκανε κλαδιά. Δεμάτια μεγάλα! Μεγάλα.

ΓΥΝΑΙΚΑ: (δίνοντας λίγα ψιλά στον Κ.Π. ο οποίος ανάβει τα καντήλια στον Άγιο Γιώργη τον Κοντινό, στους Βοθύνους). Κώστα, ε μμου 'νάφτεις ένα τσζεράτσζι, στον Άη-Γιώργη;

Κ.Π.: Ναι.

ΓΥΝΑΙΚΑ: Όλο κάθε τόσο στον άη-Γιώργη θα βρεθώ. Όνειρο. (ο Μ.Ο. συνεχίζει την αφήγησή του ενώ η γυναίκα μιλάει με τον Κ.Π.)

Μ.Ο.: Τσζαι μπερνούσα από την Αγρέλα. Τσζαι είχε μιαν κουμούλα η Αγρέλα δίπλα, είχε μια γκουμούλα τσζ' ηποζεύανε, που λέμε. Είχανε ένα, σα μαξιλάρι ηκάνασι με κλαδιά για να βάλουσι εδωπέρα (δεν δείχνει που), να 'ρτει εφαρμοστά το άλλο, το μεγάλο δέμα που είχανε. Τσζαι πήγαινε η μητέρα μου τσζαι τα 'κουμπιζε τσζειπέρα, μικράτσζι εγώ πήαινα στη γωνιά τσζειπέρα τσζ' ήβλεπα την Αγρέλα που λέγανε. Την Αγρέλα. «Στην Αγρέλα α 'ποζέψομαι». Ξεκουραζότανε η μάνα μου με τα κλαδιά.

Θυμάμαι.

ΚΑΛ32.12. Για τα μάγια και του συλλητές τάφων.

Είχανε πολλά να φοβούνται τότε οι άνθρωποι. Είχανε τα μάγια. Λέει, «Μας κάμανε μάγια» (Με κοιτούν και οι δύο επιφυλακτικά έπειτα αποστρέφουν το βλέμμα τους ο Κ.Π. προς τον καφέ του, ο Μ.Ο. προς το πάτωμα). Τα μάγια συνεχίζουνε ακόμα, έτσι;

Μ.Ο.: Ποιά, τα μάγια;

Τα μάγια. Συνεχίζουν; (επιμένω).

Μ.Ο.: Τα μάγια συνεχίζουν. (σοβαρός, ψιθυριστά). Συνεχίζουν, μάγια (προφέρει με δυο μμ), πραγματικά, μμάγια.

Κ.Π.: Δεν ξέρω, δεν μου 'χει τύχει, δεν νεκατεύω.

Μ.Ο.: Τα λέει μέσα τσζαι...η εκκλησία. Οι βασκανίες!

Κ.Π.: Καλά...Μανώλη, η εκκλησία δεν τα αποδέχεται. Αλλά τα ευλογεί. Δηλαδή οχι τα ευλογεί...Τα...

Μ.Ο.: Τα διαλύει.

Κ.Π.: Τα εξορκίζει. Τώρα πως γίνεται αυτό- Από την μια δεν τα αποδέχεται ότι δεν είναι τίποτα, από την άλλη ο Άγιος Κυπριανός να τα...εξορκίζει.

Μ.Ο.: Πολλοί μέχρι τώρα, μέχρι τώρα όπως έχω ακούσει, πηγαίνουν από τα νεκροταφεία τσζαι παίρνουν κόκχαλα τω πεθαμμένω τσζαι μαλλιά τω πεθαμμένω.

Κ.Π.: Αυτό το 'χω δει...(λυπημένα).

Μ.Ο.: Τσζαι κάνουνσι τσζαι κάνουνε με σαπούνια, με διάφορες, αυτά...έχω δει εγώ. Τρομερά πράματα.

Κ.Π.: Όταν ερχόμουνα πάνω, αρχές του Γιαννιού μου (ο αδικοσκοτωμένος τους γιος), που ερχόμουνα πάνω δύο-τρεις φορές την 'μερα τσζ' έκανε και βόρτες έτσι, περνούσε τσζ' η ώρα, τσζαι βλέπω τα μνήματα ήταν κανονικά. Τσζ' ερχότανε την άλλη μέρα που ερχόμου μπάνω, είχε στραβή πλάκα. Ανοιγμένο ετσζεί τσζαι είχε και χωματάτσζια. Δηλαδή ανοίγανε κάπου, να περνά το χέρι, κάτι, τσζαι έβλεπες λίγο χώμα πάνω στην πλάκα, λίγο χάμω...Κοκχαλάτσα είχα δει έτσι χάμω στον διάδρομο... (κάτι ψιθυρίζει ο Μ.Ο. για «γυναίκες της γειτονιάς και από απέναντι»)

Μ.Ο.: Είδα τα Κώστα εγώ. Τα 'δα γιατί τα πιάσανε μια γυναίκα...ξόρκια.

Τότε Κώστα έκανες και εσύ μνήματα πάνω. (Ο Κ.Π. είναι μαρμαράς-οικοδόμος).

Κ.Π.: Ήμουνα όλη την 'μερα εδώ.

Μ.Ο.: Τα μάγια, το χειρότερο πράμα. Μπορεί να εχθρεύεται ένα αντόγυνο που παντρεύεται να σου κάμμει μάγια και να σε δέσει και να μην μπορείς να κάμεις παιδί (με πάθος, χτυπώντας το χέρι σιγανά στο τραπέζι). Να μην μπορείς να κάμεις παιδί!

Ε.Κ.: (Μετά από ώρα σιωπής). Πέρυσι, πισπερίζαμε στις νύφης μου του Ρηνιού μιάμιση η ώρα απέναντι αμέσως, φαίνεται ο άγιος Βασίλης. Βλέπω δύο μηχανάτσζα. Λέω, δυόμιση ώρα, τέτοια ώρα, τι γυρεύουνε. Την άλλη μέρα κούω τον παπά, ότι πη'κάμα, 'ννοιζα, λε, τάφους, ξέρω 'γω τι.

Κ.Π.: Δυστυχώς. Ε, πότε θα ρτούνε; Το απόγευμα;

Ε.Κ.: Τώρα στον Άγιο Μάμμα τις πόρτες κλείου ντες.

Κ.Π.: Να! Αργοπορού α βγου μπάνω. Όνταν είναι για τέτοια δουλειά...

(γυρνάει η συζήτηση πάλι στο ζώποιο).

ΚΑΛ32.13. Για το κακό ζώποιο.

Ε.Κ.: Τότες ηβλέπανε τον Άγιο Γιώργη με το άλογο, ε, ο άλογος του Αγιού Γεωργιού που ήτανε κοντά μας, είχε ένα άλογο, τσζαι ήβλεπές το . Η συχωρεμένη η μάνα μου ήτανε λοχού το Γιάννη τσζαι της φώναζε η γριά Νομιτσζιάινα, «Μωρή έμπα μέσα», ήκουε την αλυσίδα που αυτό, τσζαι είδε το άλογο που ηπαίρνα.

Μ.Ο.: Τότε τα πιστεύανε. Να υπήρχανε 'αραγες; Να, αυτό είναι ζώποιο του ανθρώπου που λέμε. Μπορεί α μην το βλέπω εγώ, ο άλλος α βλέπει. Αυτό λέγεται ζώποιο.

Τσζαι το ζώποιο του σπιτιού είναι κάτι σαν την τύχη του σπιτιού.

Μ.Ο.: Το ζώποιο του σπιτιού, ναι. Το ζώδοιο του σπιτιού, όπως εμάς. Τα 'πνιγε. Τα μωρά παιδιά! Τα αρσενικά τα 'πνιγε και θηλυκά ήφηνέντα.

Αυτό ήτανε σαν Κακιά Ώρα, δηλαδή; (Δεν αντιδρά, φαίνεται να σκέφτεται, σουφρώνει τα χείλη σαν να μην μπορεί να δώσει απάντηση).

Μ.Ο.: Τσζαι λέμε, το ζώδοιο του σπιτιού. Τσζ' ηβάλαμε τους Ευαγγελιστάς, ο

πατέρας μου έβαλε τους Ευαγγελιστάδες στα τέσσερα καντούνια. Να, νετριχιάζω που το λέω...Μούδιασε το σώμα μου που το λεώ. Τσζ' ηζήσαμε εμείς. Τελευταία. Ο αερφός μου ο Ντίνος...δεν πήραμε του πατέρα μου το όνομα, του πάπφου μου, πήρανε Ζαννάτου, του αντρός πήρα εγώ το όνομα, της Καρπαθιάινας, Ευγενίας. Κατάλαβες;

ΚΑΛ33.1 έως 33.6

Ημερομηνία Ιούλιος 2012.

Αφηγήτρια Κ.Σ., ετών 78, νοικοκυρά.

ΚΑΛ33.1. Για τους Βουβάληδες, τον θησαυρό τους και τη θέση του καθενός στον άλλο κόσμο.

<...>

Θεία, για τους Βουβάληδες που λέγανε ότι ήβρανε χρυσό, είναι αλήθεια.

Κ.Σ.: Ναι, ναι, ήβρε ο Βουβάλης, ήβρε χρυσάφι μπόλυ. Τώρα α σου πω που το 'βρε είναι άγνωστο εν εξέρω, γιέ μου. Α σου πω, ήπιε τσζαι χανάλι που το 'βρε γιατί ήκαμε ντο νοσοκομείο, ήκαμε σχολεία, ήκαμε το Παρθεναγωγείο, ήκαμε αποθήτσζες ηδούλευε όλη, δουλεύα ντόσοι στις Βουβαλίνας μέσα. Χανάλι ντο 'βρε. Η γυναίκα του ήτο τσιγγούνα. Τσζαι τυχαίως από μικρή εγώ, άσε που ξενοδούλευα, όλα μου τα παιδιά, τα 'χα δρομολογήσει από μικρά στην εκκλησία τσζαι είχα πάει πάνω στην Αγία Σοφία που είναι οι παλιομερολογήτες. Λοιπο, τώρα...ξέρω ζει μια, Ισιδώρα. Ε, ναι. Πάω λοιπόν, ηπήα τα παιδιά τσζάπερα. Π'ηκαμά τα μια βόρτα τα παιδιά. Α όχι, ηπήα στο Πρόδρομο! Στην Αποτσεφάλιση του Ιωάννου τσζαι από το Μπρόδρομο ηβρέθηκα στο μοναστήρι μπάνω. Τελοσπάντων. Τσζαι ήνοιζε μπλιο μια ιστορία πάνω στο Βουβάλη ότι είχε βρει μπγιο, χρυσό. Αλλά ηπήε χανάλι. Αλλά μετά λε, μου, «Α» », λε, « Κατερίνα, η γυναίκα του δεν ηπήε σε ωραία θέση». Λέω, «Γιατί », λω, « καλογριά μου;» Λε, «Ητο», λε, «τσιγγούνα. Τσζαι την είδα σε όνειρο τσζαι δίπλα της είχε», λε, «ένα σκύλο. Ήτον ένας σκύλος τσζαι την οδηγούσε. Αλλά ο Βουβάλης ηπήε », λε, « στην Παράδεισο». Ήκαμε μπόλλά έργα, γιε μου. Ήκαμε τον άγιο Νικόλα που είναι εδώ μέσα στις Πατίθριες, για το Βαθυ<...>

ΚΑΛ33.2. Για τον Χοντροφάσουλα.

Κ.Σ.: (στο ίδιο μοτίβο για τον Γιώργη τον Χοντροφάσουλα). Να, έχω τον φωτογραφία τον θείο μου τον Γιώργη.

Κ.Κ.: (σε εμένα), Ηγίασε! (Η Κ.Σ.: μας δείχνει την φωτογραφία) Α...Θεός συχωρέσει τον...

Κ.Σ.: Αυτός είναι λείψανο. Α δεις, πλιο το όνειρο που τον είδασι...Ήτο μπιο η Μαρία αυτή που κάνει τα ψάρια, αυτή είδε ντο όνειρο τσζαι όπως πάαινα στο Χριστό πέρα, λέει μου, «Αρή Κατερίνα, έλα μπλιο α σου πω». «Αρή ίντα μπου θες Μαρία;», γιατί είμαστε μπλιο συμπετεθέροι με το σόι που πήρε η κόρη μου, Μ-, η αδερφή της πήρε Κ-(οικογενειακό παρατσούκλι), ηπέρασε μπλιο μια ζωή...μαρτύριο η κοπέλα αυτά. Ε, α μη ντα πολυλογούμε, «Αρή έλα μπχιο α σου πω κάτι», από 'ποξω από το Χριστό ήμου. «Μαρή το θείο σσου το Γιώρζη είδα μπλιό όνειρο!», «Αρή τσζαι μπως τον είδες όνειρο Μαρία;» «Να! (έντονα) Μαρή ολοζώντανο». Κατερίνα, ολοζώντανο! (στην θεία μου). «Τονέ βλέπω », λε, « ένα όνειρο τσζαι ήτο μακριά μου, μακριά μου η απόσταση τσζ' ήτο έτσι σαν ένα, ένας άνθρωπος σα σχήμα αθρώπου αλλά δεν τον ήβλεπα, δεν τον ήβλεπα, μόνο κάνει μου, «Αρή Μαρία μουζωμένη μου έλα πλιο α σου πω». Λιω, «Ίντα;». «Αρή ε ξέρεις πσος είμαι; Ο Γιώρζης ο Χοντροφάσουλας είμαι». Ναι, κάνει. «Μαρή Κατερίνα σκία είδα», σκία είδε λε, αλλά εγώ ηκράτου ένα σακχούλι τσζαι ήτο γεμάτο βλοϊτζα. Ψωμιά, στον Άγιο Πέτρο, που πάει για μπροστά, τον είδε. Λέει, «Έλα Μαρία μπλιο να σε δω κόρη μου» Λε, «Ίντα μπου θέλεις, Γιώρζη;» «Θα σου πω τρεις εντολές. Να κάνεις;». «Γιώρζη, ίντα εντολές;» (οι απαντήσεις της γυναίκας λέγονται μεγάλωφωνα σαν να μιλάει με κάποιον από απόφαση μα η Κατερίνα με κατάλληλες εκφράσεις του προσώπου δείχνει πως η ένταση της φωνής της οφείλεται στο ότι η Μαρία, μες το όνειρο δεν βλέπει τον Γιώργο και προσπαθεί να διακρίνει ό,τι μπορεί) Α τονέ κούει τώρα τσζαι να μην τονέ βλέπει. (αυστηρά) «Τρεις εντολές. Μην κατακρίνεις. Μην έχεις περηφάνια, να 'σαι ταπεινή. Αυτά τα τρία θα κάνεις». Που του τά 'πε μπλια αυτά, λέει, «Γιώρζη μου, πάρε το το σακχούλι με τα ψωμιά α τα 'χεις». «Α, μουζωμένη μου, έχω 'γω τσζαι τρώω πολλά, μουζωμένη μου». «Γιώρζη μου, χάρη θα

μουκάμεις». «Ε ντα παίρνω, έχω», λε, «τσζαι τρωω. Ε ντα θέλω». Ε πάει ετσζείνη μέσα στο όνειρό της τσζαι λε, «Ε αφού ε ντα θες μπλιο Γιώρζη μου, α τα πάω στην τάδε», κάνει τώρα. «Α μουζωμένη μου, να μη ντα πάεις». Ναι. «Μη ντα πάεις καθόλου». Λέει, «Γιατί;» «Άκουσέ με, μη ντα πάεις;» Ξημερώνοντας το πρωί, γιέ μου, πάει εξηγάει τώρα εξηγάει η κοπέλα το όνειρο στη γειτόνισσα που θελε να πάει τα βλοϊτζα στην γειτόνισσα τσζαι λέει, «Αυτές είναι Γιακουβάδισσες. Μη ντα πάεις», λε, «Μαρία, είναι Γιακουβάδισσες!» <...>

(Η Κ.Σ. φιλοξενούσε τα καλοκαίρια μια ανήμπορη γιαγιά. Μόλις ο άντρας της έφευγε για ταξίδι, η γιαγιά που έμενε δίπλα σε μια παράγκα, έφερνε το στρωσίδι της στο σπίτι της Κατερίνας και εκεί περνούσε τον καιρό της. Τα παιδιά της Κατερίνας την πείραζαν την γερόντισσα, πετώντας της βιβλία, κατουρώντας το στρώμα της και κοροϊδεύοντας την ασταμάτητα. Εκείνη όμως «έκανε το στραβό ίσσο» και παρέμενε. «Την πείραζε καλά ο Σατανάς», αυτός ήταν ο λόγος που η φίλη της επιθυμούσε διακαώς παρέα σύμφωνα με την Κ.Σ. «Σαράντα χρόνια είχε να φάει λάι Τετάρτη τσζαι Μπαραστοσζευή». Η σχέση των δυο γυναικών δεν ήταν απλά σχέση εξάρτησης της γεροντότερης από την νεότερη, αλλά και σχέση αγάπης και θαλπωρής. Πολλά ευτράπελα διηγήθηκε η Κ.Σ. από εκείνη την εποχή και εκείνη την ετήσια εξάμηνη συγκατοίκηση (όταν λέμε «καλοκαίρι εννοούμε τον καιρό με το μέτρημα του φευγιού και του ερχομού των σφουγγαράδω). Υπήρχαν βέβαια και παράπονα όπως το ότι «ενώ τόσα χρόνια την περιποιούμου, τον τάφο ντης τον ήδωτσζε ντου του Στράτου. Ε μμου τον ήδωννες εμένα;» Αυτό όμως που της «έμεινε» είναι το ότι η γριά Καραφυλάκαινα την μύησε σε «πράματα της θρησκείας». «Δεν ημιλούσε, δεν ηπρόδιδε, τίποτα. Ούλη μέρα το κομποστσζοίνι τσζαι διέβασμα. Ούλο το βράδυ διέβαζε».)

ΚΑΛ33.3. Προσευχή μέσα στην νύχτα και ο Διάβολος.

Κ.Σ.: Σήκωνέ μμε! Α ρτει μία η ώρα, εγώ τώρα μια μάντρα παιτζά χάμε, άλλα χάμε άλλα πάνω σ'αυτά... «Μαρή, σήκω να κάουμε τη μπαράκληση». Έλα Παναγιά

μου! Λέω, «Θεία Ρήνη, εγώ πως θα σηκωθώ το πρωί;». Τότες εν είχα μπλυντήρια. Δουλεύγα τα χέρια, με το σκαφί τσζαι μπλύνουμε ντα ρούχα. Εγώ καταβαριασμένη τώρα, «Πως α σηκωθώ», λε, «το μπρωί;» Τσζαι τότες ηζυμώνουμε, ε; «Αρή σήκω να κάομε μπλιο παράκληση». Τι θες, τι γυρεύεις, ησυνήθισα τσζαι με δυνάμωνε η Παναγιά τσζ' ησηκώνουμμου πάνω. Α ρτει μία η ώρα, δύο η ώρα, τσουκ, μπάνω. «Μαρή Κατερίνα; Σήκου πάνω». Μια μπάντα ετσζείνη, στην άλλη εγώ. Τσζαι να διαβάζομαι. Ε ναι! Μια νύχτα, γιέ μου, τσζά μπου τσζοιμούμου, κούω μπαθιρδί πίσω που το 'γώμα μου. Τσουπφού η αξίνη! «Λιω, θεία, εν ηκούεις;» «Άρη μούζωσέ το! Ο Σατανάς είναι» (σε τόνο τάχα αδιάφορο). «Ε, θεία, μούζωσε τη μια, μούζωσε την άλλη, εγώ ητσζάρπησα τάπερα! Έλα Παναγιά μου, έλα Χριστέ μου! Εγώ ε ντάχα αυτά τα πράματα. Α ρτει πάλι η άλλη, η ώρα, να με σηκώσει τσζαι να 'κους, τσουπφου-τσουπφου. Έρκουντο γιέ μου, από τη γκλειδαριά, έτσι (δείχνει την πόρτα του δωματίου, σηκώνεται και ακουμπάει με τον δείχτης της την κλειδαριά) που 'το η πόρτα, ήκανέ μμου, Φσςς (σφυρίζει). Α μου σφυρίζει. Α μου σφυρίζει, μιλώ ειλικρινά! Φσςς. Αφού ησυνήθισα μπλιο α διαβάζω, δεν ημπόρου, μετά σαν ένας μαγνήτης με τράβηξε τσζαι ήθελα να διαβάζω. Εν ηπάαινα α πα γειτονέψω. Εν ηξέρα 'γω τα γειτονιά. Α κάτω στα κατώφλια μου, τότες ήτο Άσπα από πάνω, τότες εν είχε σπίτια, εδώ ήτο Άσπα, ούτε δρόμο είχε ούτε τίποτα, τσζαι α μου 'ρκονται οι ατισσάροι, να κάτι ατισσάρους τσζαι α μου κάνει, «Ωωω!» Ωωω! Ωωω!». Να οι ατισσάροι πάνω μου. Τσζαι δεν ήβαλλα νου. «Έλα Παναγιά μου από πού έρχονται τώρα αυτοί οι ατισσάροι;». Μου το 'κανε το Διάβολος – το ραδιάτσζι που βάλλω, οι ιερομόναχοι, τι πανούργος ήτο με τους ιερομόναχους... Τώρα ήρτε τρεις η ώρα α κάμω το μεσονύχτιο, α κους μπλιο τη ννύχτα, τσζαι να κάνει, τσζαι να φωνάζει, «Ωωω», λιω, «Α τσζαι κόκχαλος. Θα διαβάζω», του κάνω. Μετά μεταμορφώνεται τσζαι γίνεται άντρας και κάθεται κοντά μου. «Α» (με τρομαγμένη φωνή στα όρια της φρίκης), λέω, «Χαλάραμπε! Φύε από μπροστά μου!» Νοίω τα μάτσζα μου τσζαι ήτο ο Σατανάς. Σου μιλώ ειλικρινά. Γίνιτσζε άντρας τσζαι ήπφεσε γκοντά μου! Τα παιτσζά μου, για αυτό δεν θέλλου να με φήκου μονασσή. <...>

ΚΑΛ33.4. Το ταξίδι από τη Μπιγκάζα στην Κάλυμνο. Τάμα και παρέμβαση του Διαβόλου.

Κ.Σ.: Η θάλασσα ήτο γεμάτη μπόμπες. Μάλιστα. Λοιπό, είχα μια θεία, Βατσζίνα, της μάνας μου αδερφή, αυτή θα γιάσει η γυναίκα. Λοιπό ένω ήτα 'γραμμάτιστη, το Μπιστεύω τον ήξερε 'πο 'πόξω, ναι. Α κάετε λοιπό γιέ μου, από την ώρα που ήμπα με στο – ίγιες μπλιο ο πόλεμος ητελείωσε, ήγινε η ερήνη ηστείλλα μας η κάθε μια στη μπατρίδα ντης- να λέει το Μπιστεύω από κάτω από τη Γάζα, μέχρι που 'ράξαμε στη Κάλυμνο, να λέει το Μπιστεύω να μας φυλάει από τις νάρκες. Να μη σκοτωθούμε. Η μάνα μου ετσζείνη την ώρα κάνει, «Α Παναγιά μου που 'σαι στο ...», που 'ναι στο Βαθύ πάνω, η Τσζυρά Ψηλή, «Α Παναγιά μου Τσζυρά Ψηλή βγάλε μας μπλιο ζωντανές όξω τσζαι 'γω Παναγιά μου μόλις ρτω τσζαι κατακάτσω πλιο, θα ρτω να σε λουτουργήσω». Ε αυτό το καμέ η μάνα μου. Ήπηρέ μας λοιπόν τσζαι ηπήαμε πάνω...Έλα λοιπό να δεις, με το τελείωμα της Λουτουρζάς! Κατερίνα! Νααα η πέτρες να πφέφτουν από πάνω 'που το ββουνό. Α λουτουργά ο παπάς τσζαι να 'ρχονατι πέτρες από πάνω, τσούπφου! Ε, εγώ αμάθητη όπως αυτό, «Καλέ μάνα, ε βλεπείς;» «Αρή, ο Σατανάς είναι, μούζωσέ τα». Ίντα, ο Σατανάς τη μια ο Σατανάς την άλλη, τώρα ενημόρου α βγω όξω. Τα τσζελάτσζα στη Τσζυρά-Ψηλή ήτο μικρά. Τσζαι δίπλα είχε ένα ββουνό τσζαι ήτρεχε το νερό τσζαι πήαινα μπλια τσζαι ήβαζα τσζ' ηδρωσίζουμου.

ΚΑΛ33.5. Η θέση των πιστών στην άλλη ζωή.

Κ.Σ.: Άμα ήτανε ζωντανή, γιέ μου, ήλεά της, «Θεία μπλιό άμα μπεθάνεις, ε θα μου πεις πχιο σε πια θέση ήπηες;» Ναι. Ήκανε μεγάλες νηστείες, τσζαι αγρυπνίες, όλη τη νύχτα δε τσζοιμούντο, γιέ μου! Τρακόσα κομποσσοίνια τη νύχτα ηπέρνα. Ήκανε εσπερινούς 'πο 'πόξω, ήκανε απόδειπνα 'πο 'πόξω, τις παρακλήσεις τη μικρή τσζαι τη μεγάλη, μόνο τους Χαιρετισμούς δεν ηκατάφερνε α τους κάνει 'πο 'πόξω. «Αρή Κατερίνα, λαχταρώ, δεν μπορώ α τους μάθω τους Χαιρετισμούς». Η Μαρία σου (η γιαγιά μου, η Κ.Σ. απευθύνεται στη θεία μου) ηπέρνα από 'δω, τσζ' ήκανέ μμου: «Έλα μπλια α σου πω Κατερίνα». «Αρή ίντα μπου θες, Μαρία;» «Αρή α θέλει πλιο ο Θεός,

ήμαθα τους Χαιρετισμούς 'πο 'πόξω, είμαι μπλιο ευχαριστημένη». Τη νύχτα που πέθανε, εγώ δεν ήξερα που πέθανε α ρτω α πα πάρω συχώρεση. Μόνο περνώντας πάνω κάνει μου, «Μαρή ηπέθανε πλιο η Μαρία». «Οουουου! Α, α δεις το όνειρο που την είδασι τη Μαρία», «Αρή ίντα όνειρο την είδασι;» Λε, «Είδα ντη ένα όνειρο τσζαι ήμπαινε μπάνω τη σκάλα του Αγίου Βασιλείου τσζ' ήκράτου μια λαμπάδα στο χέρι» (Κλαίγοντας). Ξέρεις τι ήτο η λαμπάδα; Οι Χαιρετισμοί που 'κανε! Ξέρεις ίντα καλό είναι οι Χαιρετισμοί; Εγώ μόλις πιάσω τους Χαιρετισμούς έρχεται ο Σατανάς 'πο 'πόξω τσζαι πειράζει με. Σφυρίζει.

Κ.Μ.: Τσζαι σταματάς;

Κ.Σ.: Μουζώνω το! Διαβάζω. Δεν έχει διτςζαίωμα να με σκοτώσει.

Αυτή η Ρήνη, τι έγινε τελικά;

Κ.Σ.: Αυτή η Ερήνη, είδα μπλιο από τσζαιρό όνειρο, αφού δε μμε γνώρισε τη πρώτη φορά που πάαινα μπάνω, λέω, «Α, αρή θεία Ειρήνη α κόψω α πάω σπίτι μμου;». (παρενθετικά) Αυτή ήτο μπεθαμένη. Πάω λοιπό τσζαι κάνει μου, να στα σκαλούνια μου (δείχνει απέξω, αόριστα). «Ω, μαρή Κατερίνα!». Εγώ λοιπό ήκαμα κουράγιο στο όνειρό μμου. Ωω, «'Ιντα 'ναι, θεία Ρήνη; Α! Ε μου λες πλιο θεία Ρήνη, πως ήπηες στην άλλη ζωή;» «Ααα, κακόμαρη... Άμα σηκώσεις γομάρι σώνεσαι». Κατερίνα, σου μιλώ ενώπιό του Χριστού, ολοζώντανη. «Άμα σηκώνεις σώνεσαι». Τη χάνω.

Τι σημαίνει αυτό, «άμα σηκώσεις γομάρι»;

Κ.Σ.: Γιατί ήκανε σαράντα χρόνια να φάει Τετάρτη τσζαι Παρασκευή λάδι. Όλο με το τθαίνει τσζαι να νερέεται να κάνει «γκρρρ», αυτό ήτο το βιολί ντης, σαράντα χρόνια! Κάνεις εσύ σαράντα χρόνια α φάεις Τετάρτη. Μόνο οι ιερομόναχοι το κάνουν.

ΚΑΛ33.6. Οι πρακτικές ανάγκες της θείας Ρήνης.

Κ.Σ.: Α φήκουμε τη μια ιστορία α πιάσουμε την άλλη. (Επιστρέφουμε, ουσιαστικά στον κύκλο ιστοριών γύρω από την γριά-Ειρήνη). Άμα ητςζοιμούντο μαζί μου. <...> Τα κακά, με συχωρείς εγώ της τα 'βγαλλα. Τσζ' επειδής ηφουσούντο τη Μαρία την Αντρεάτζαινα που της ήκανε ένεση ένα χρόνό, ήτο καταπφεμένη, είχε γκατσζά αστένεια στο συκώτι, λοιπό, α κάνει, «Α Παναγιά μου, ε φωτίζεις πλιο τη Κατερίνα α

περάσει α πάει α μου ρίξει τα κακά μου;» Ναι, γιατί ηφοούντο τη Μαρία την Αντρεάτζαινα. Α περάσει, α κούσει τη λαλιά μου που ήτο στο δρόμο η παράγκα, « Ω μαρή Κατερίνα (μιμούμενη φωνή γριάς που κλαίει), Κατερίνα!» «Ίντα μπου θες, θεία Ρήνη;» (υψώνοντας την φωνή) «Μαρή έλα μαρή, έλα τσζαι εν εμπορώ». Α πάω, α μου χει τυλιμένα μέσα σε μια εφημερίδα τα κακά, ούτε σιχαίνουμου, ούτε τίποτα! Τίποτα! Άλλα μυαλά. Α μου τα τυλίζει α πάω, α πας της τα πετάζω. «Αρή, αρή η Παναγιά σε φώτισε τσζαι ήρτες μπλιο κακομοίρα μου. Ηκαόμου, τσζαι τα κακά μου, ηφοούμου α πω στην Αντρεάτσζαινα ότι κατούρησα».

ΚΑΛ34.1. έως 34.12

Ημερομηνία : Νοέμβρης 2013.

Αφηγητής : Ι.Τ., συνταξιούχος μικροσπογγέμπορας/μεσάζοντας.

ΚΑΛ34.1. Η ιστορία του Ψαροφαωμένου.

Ι.Τ.: (για τον εαυτό του) Το γράφει μέσα το βιβλίο, σφουγγαράς κ.τλ., μεσίτης κ.τ.λ. Λοιπό. Τον παππού μου, το ψάρι τον έφαγε το 1908. Τότες πηγαίνανε εκειπέρα οι σφουγγαράδες, αυτός επειδή είχε τρεις αδερφάδες, τότες αν είχες τρεις αδερφάδες – όχι σα και τώρα που κοιτάζου να τις παντρέψουν – λοιπόν για να μην την πάρουν την γιαγιά μου, πήγε την πήρε. Φτα, τα 'κουσα από το στόμα ντου. Τότες του λέει η μάνα του, (η φωνή του χαμηλώνει μέχρι που φτάνει σε ψίθυρο· τακτική που θα ακολουθήσει σε όλη του την διήγηση όταν κρίνει πως περιγράφει κάτι κρίσιμο) «Κόφτες, που να μη γυρίσεις. Να σε φάει το ψάρι». Αυτό λέει τσζ' η ιστορία: *Μη γκάμεις τη παρακοή που έκαμεν η Εύα, ευχή γονιού αγόρασε και σε βουνό ανέβα*. Όμμα ο πατέρας καταραστεί στο παιδί, πάει βαρύ το πράμα. Τσζ' εστζείνη την ώρα πιάνει ποτήρι, αλάτι τσζαι νερό, α το πετάξεις. Εσείς (εννοεί εμένα και τον ξάδερφό μου, νεαροί σε ηλικία) δεν τα ξέρετε. Ήτο, το λέει η ιστορία «Ένας πατέρας τυραννεί δέκα παιδιά και δέκα παιδιά τυραννούν έναν πατέρα». Ήφue αυτός πήε κάτω στην Τρίπολη, στα Οβραίικα. Στου Καντάφι το χωριό, κάτω ετσζεί. Ετσζειπέρα έχει ένα μαχαλά που λέγονται Οβραίικα, ετσζεί κάθονται πολλοί Εβραίοι, πλούσιοι αυτοί. Ε, άκουσε λοιπό δουλειά,

ηδουλεύανε αυτοί. Μια μέρα που τα νερά ήτανε θολά –αυτά όπως είμαστε τώρα καθήμενοι, έτσι μου τα 'λεε ετσζείνος ο ίδιος- συχώριο ήθελε φαίνεται, Θεός συχωρέσει τον, όπως βλέπεις τώρα εμένα, έτσι ήτανε, ψηλός και στελάτος. Αφού λέει του πατέρα μου, «Ο πατέρας σου να έκανε τον γιό σου έτσι δε θα του 'μοιαζε», του λέει (γελάει). Τελοσπάντων – ε – αποτέλεσμα! Ήρτε η σειρά του, εκάθοντο εδωπέρα με τη γάσσα (λεπτό σχοινί πάνω στην σκανταλόπετρα) με τη πέτρα, ξέρετε τι είναι η πέτρα, ε; Έχει μια τρύπα, από μέσα από την τρύπα βάζεις ένα μαρκούτσο. Τσζαι από μέσα από το μαρκούτσο α περάσεις το σχοινί για να μη φτείρεται να κοπεί...το φτο. Ε, βλέπει τα νερά θολά, ηπήαινε γκάτω, βλέπει μαυρίλα, ε, σου λέει, μαυρίλα, πρέπει να είναι ο βυθός. Τσζαι αντί μαυρίλα ήτανε το ψάρι! «Πέφτω», μου λέει, «βγαίνω κάτω, τσζαι αυτή η δουλειά ηπήε-» του λέω, «Πόσο ηπήε αυτή η δουλειά;», μου λέει, «Γύρω στα δύο λλεφτά ηπήε, μέσα όζω. Όταν ήπφεσα» μου λέει, «ηπήα κάτω καμιά δεκαριά μέτρα, ύστερα κατάλαβα μια βράστη». Δηλαδή ηζεστάθη μέσα στο ψάρι. Αλλά η πέτρα ηβάραινε δεκαπέντε οκάδες. Τότε ήτανε οκάδες. Όπως ήτανε στα σφουγγάρια. Δεν τον δέχτηκε. Τον ηπέταξε όζω. «Στα μέσα», μου λέει, «δεν ηκατάλαβα τίποτα. Στα όζω» μου λέει, «κατάλαβα». Γιατί ήτα τόσα τα σπάραχνα, του' χε το ψάρι α πούμε, τσζαι εδώ (δείχνει το κάτω μέρος της κοιλιάς του) μέχρι εδωπάνω (δείχνει του ώμους τους) ήβγαλλε τον κάπο του τσζαι ήβλεπα εγώ. Ήτανε ξυραφιές-ξυραφιές-ξυραφιές. Τσζαι του λέω, «Μετά;» «Μετά με πήραν πάνω» μου λέει «τσζαι μου δώκαν τις πρώτες βοήθειες. Πήραν χαμπάρι ότι δε μπήα στο βυθό. Τον βγάζου, τότε δεν υπήρχαν τσζαι τα μέσα, κάτι ιώδια πάνω του τσζαι κάτι γάζες, εν ήτο α περάσει καμιά μισή ώρα, έπλεψε πάνω το Ψάρι!

Ήρτε πάνω;

Ι.Τ.: Έπλεψε πάνω- το 'χε σπάσει το ψάρι δηλαδή, ήτο 'κομα ζαλισμένο, τσζαι παρόλο που ήτα ζαλισμένο, 'κομα ημάζευγε τα αίματα που φεύγαν από πάνω του (ενν. από τον παππού του). Α, το...! Από ετσζεί τον πήρανε τσζαι τον πήγανε στο νοσοκομείο στην Τρίπολη. Τι βοήθεια του δώκα ντόρα, κάτι γάζες, κάτι τέτοια, ιώδια, τσζαι από ετσζεί, ήρτε στην Αθήνα με το αροπλάνο. (Γελώντας) Τότες τα αροπλάνα ήτανε με δύο φτερά, από πάνω τσζαι από κάτω. Του λέει τότε ο Γεώργιος το 1908. 22 χρονώ, γράφει το και το βιβλίο ότι ήτο 22 χρονώ. Λέει, «Ξες τίποτα, θα πάρεις ένα –ξέρω 'γω- και θα

γυρίσεις όλον τον κόσμο». «Πάμε να δούμε τον Ψαροφαγωμένο;» «Μισό ευρώ, μισή δραχμή». Τσζ' ούτε φαινότανε, δεν ήτανε μυστικό (εννοεί τα τραύματα δεν ήταν σε απόκρυφη σημείο) δεν ήταν κάτω, (αλλά) από 'δω (από την μέση) τσζαι μπάνω. «Όχι», του λέει, «δεν γίνεται αυτό το πράμα», «Βρε αμάν!». Πάνω στην Κάλυμνο θα ήμαστα οι πιο πλούσιοι που υπάρχουν. Εμείς πάνω στην Κάλυμνο θα ήμαστα οι πιο πλούσιοι! Τότε είχαν πάνω τους οι αθρόοι φιλότιμο. Τώωωω... (γελάει) μη ντα ψάχνεις.

Δεν του φαινότανε ωραίο.

I.T.: Δεν ντου φαινότανε. Σου λέει, «Θα είμαστε πλούσιοι τσζαι σου λέει οι αθρόοι, έγινες πλούσιος να εστζεί, σ'εφαε το ψάρι. Όχι». Ήρτε γκάτω. Συνεχίζει το ίδιο! Την ίδια δουλειά. Πήε ύστερα η μάνα να 'πα τονέ βρει, να τονέ... Τσζαι σηκώνει το χέρι ντου, της λασκάει μια-δύο μες τα μούτρα της μάνας του- «Τώρα», λε, «ήρτες α με χαιρετίσεις; Το τσζαιρό που μου 'διννες την κατάρα σσου δεν...» Έ τότες η μάνα πια είχε... τσζαι λέει, «Συχώρεσέ με παιδί μου, αυτό που 'καμα». Τσζ' ήρτε, ήρτε, ήρτε, τσζαι ηπόθανε αρχές του '44, εβδομηνταπέντε χρονώ, από την πείνα.

Παρενθετικά ο I.T. μου λέει την ιστορία ενός ερειπωμένου σπιτιού. Μέχρι τώρα μου μιλάει για την πείνα στην κατοχή, την προσπάθεια του να ξεγελάσει τους Γερμανούς που ήθελαν δουν τις αντιδράσεις του όταν του έδωσαν να πάει πεσκέσι στην μητέρα του έναν σφαγμένο και γδαρμένο σκυλί, για το πώς, αντεκδικούμενος, έκλεψε όλα τα φαγητά από το μαγειρίο της Φρουράς κατά την διάρκεια ενός βομβαρδισμού συμμαχικών αεροπλάνων και τελικά το πώς άφησε κυριολεκτικά στα κρύα του λουτρού έναν ταγματάρχη ενώ εκείνος τον είχε διατάζει να του χύνει νερό για να κάνει το μπάνιο του. Βρισκόμαστε στο σημείο όπου ο ταγματάρχης καταδικώνει τον μικρό I.T. για να τον τιμωρήσει.

ΚΑΛ34.2. Η κατάρα της μητέρας- Το σπίτι που παίχτηκε στον τζόγο.

I.T.: Τονέ βλέπω, κουμπάρε, εστζεί που είναι στις Τθούλας που πουλάει τα ψάρια. Έτσζεί είναι μια βρύση. Έτσζεί από πίσω που το μαγαζί ήτο του Καρπάθιου του γιατρού το σπίτι. Απέναντι που είναι του ξαδέρφου μου του Κοσμά το ζαχαροπλαστείο, εστζεί ήτονε τουαλέτες. Έτσζεί που είναι τώρα το φαρματσζείο του Κουτούζη στο

Σταθμό, ετσί; Δίπλα έχει ένα σπίτι παλιό, του Τσαγκάρη. Έτσζεί μέσα είχε το κομμάντο ο Διοικητής. (Χαμηλόφωνα) Αυτό το σπίτι το παίζανε στο ζόγο. Του Τσαγκάρη ο πατέρας που έχει τα σφουγγάρια πάνω. Τσζαι το 'γορασε του γιατρού- πως λέγεται αυτός μεσα στο νοσοκομείο που πήρε τη γκόρη ντου...αυτή ήτανε Πετρουμιανή - ο Σεβαστός. Πως τον λέγανε τον γιατρό τον κερατά αυτόν...Τελοσπάντω...Τσζ' αυτοί ήτα τσζαι παίζανε ζόγο. Του Τσαγκάρη ο πατέρας ήταν ένας αδύνατος, έτσι (προτάσσει όρθιο τον δείκτη του αριστερού του χεριού). Τσζαι λέει. «Αφού είχασα λεφτά, το σπίτι το πουλάω». Άκου τώρα εσύ. «Αφού το πουλάεις, πόσα θέλεις;», «Τόσα», «Εντάξει», πάει φέρνει τα λεφτά, τον πληρώνει – χάνει τα λεφτά του σπιτιού. Πρωί-πρωί να η αστυνομία, λε της γυναίκας, «Αύριο το πρωί το σπίτι θα είναι άδειο. Το σπίτι έχει πουληθεί». (Χτυπάει το χέρι του στο τραπέζι με τους κόμπους της γροθιάς του). Γυρίζει η γυναίκα, η μάνα του Τσαγκάρη τώρα, τσζαι του λέει: «Εγώ τρέμω. Στη θέση της δική σου», λεεί του αντρός «θα πέσω στη θάλασσα να πνιγώ». Τσζ' αυτή είχε πρόβλημα με την καρδι- «Το σπίτι να πουλήσεις, δεν ντρέπεσαι» του λέει (χτυπά πάλι το χέρι του με τον ίδιο τρόπο) «Εσύ», του λέει., «Σεβαστε;». Λέει αυτή αμέσως «Φτο ντο σπίτι να μη στερεώσει μέσα γενεά ως γενεά. Να μείνει έρημο, γενεά-γενεά μέχρι που να βουλλήσει». Το 'δες; Πέρασε πάνω να το δεις που είναι ανοιγμένο στις πάντες. Το πήρε ο Μαζώρος προίκα, ο Μαζώρος ο γιατρός. Είδες τι κάνει η κατάρα; Τσζαι τώρα το πουλά, δεν το 'γοράζει καένας. «Τσζείνος που θα μπει μέσα», λε, «όξω να μη βγει». Ορίστε. <...> Ο μικρός ο Τσαγκάρης, σε λίρες, σε δολάρια, δραχμές, ό,τι έχεις να το αγοράσεις. Τίποτα. Σε είκοσι μέρες η μάνα πέθανε. Λένε πως είναι στοιχειωμένο (γελώντας). Η ευχή του γονέου.

ΚΑΛ34.3. Οι Άγγλοι κομάντος.

Ι.Τ: Υπάρχουνε κατςζοί. Το μόνο που φοβάσαι, να φοβάσαι τον Μαΐο μήνα. Έγω εδώ πάνω το '40, τέλος του '40 ήρθα πάνω, εδώ. Είχα¹⁸ τα κουτσούφια (ενν. το

¹⁸ Στην ανατολική πλευρά του υψώματος των Αγίων Πάντων, εκεί που είναι χτισμένος σήμερα ο Ναός του Αγίου Σάββα, υπάρχει γκρεμνός απ' όπου μπορεί κανείς να έχει πανοραμική θέα όλης της Πόθιας και του Χωριού.

κυνήγι) ήτανε τσζαι ο άγιος Σάββας ήχτιζε, ήτα τσζαι ζωγράφος τσζαι χτίστης ο Άγιος Σάββας. Ε...βλέπω λοιπό εδωπέρα όξω δύο, ηκάνα μμου έτσι (τον καλούν κοντά τους με νεύμα του δαχτύλου). Με τα μαύρα γένια, τα ψαρά, «Πσοι είναι φτοι», εγώ το Μαΐο μήνα ηφοβόμου α πάω κιόλα, μετά πάω. Βλέπω δύο κομάντος εδώ πάνω (στο πέτο) με νεκροτσεφαλή. Είχανε χειροβοβίδες εδώ (χιαστί περασμένες στο στήθος), μαχαίρι εδώ (στη μέση), πιστόλι, (στην άλλη πλευρά απέναντι από το μαχαίρι), αυτόματο (χιαστί στο στήθος), σύρμα που σε πνίγει! Το έχουν οι κομάντος και σε πνίγει, τσζαι ασύρματος. Ερκόμαστε από μπροστά, λέει αυτός «Κομάντο;»¹⁹, του λέω, «Ετσζεί». Είχαν τον χάρτη και ήβλεπέ ντο καλά καλά. Του λέω, «Εδώ, τρώνε, (στην νοήματα) ετσζεί», του λέω, «τσζοιμούνται» (ακουμπώντας την παλάμη στο μαγουλό του και πλαγιάζοντας ελαφρά το κεφάλι του). Ναι. Πιάνει λοιπόν τον χάρτη αυτός ήβλεπέ ντον καλά-καλά. Πσάνω λοιπόν εγώ τα τσζυάλια <...>. Πσάνει τον ασύρματο, ημιλούσε. Μου λέει, (όλα με νοήματα), «Βουά, το βράν - (θα γίνει έκρηξη). Αφού ηφύασι γκάτω στο Σταυρό...Εγώ τώρα του λέω, «Πεινώ», ήβγαλε κάτι μπισκότα τόσα. «Αααα! Για δε...» Λέω 'γω... Και μια σοκολάτα από αυτές τις μεγάλες (γελάει). Το βράδυ σφάζα όλα τα φυλάτσζια.

ΚΑΛ34.4. Πέτρες στον Ψυχό του Μα.

Ι.Τ.: Τώρα τα στοισά. Στοισά υπάρχουνε. Η Κατσζά Ώρα υπάρχει, αλλά πιο πολύ α φοάσαι το Μαΐο μήνα. Γιατί το Μαΐο μήνα είναι το κόλυβο. Είναι ο Ψυχός του Μα. Εγώ μια φορά είδα τσζαι 'γω. Ηρχόμου μπάνω 'που το ζόγο δώδεκα η ώρα, πέρασα 'πο τον Αη-Γιώρη, ήταν δύο η ώρα. Πέτρες 'πο 'πισω μου ποσό! Πέφτανε... Σα ντη βροχή. Ε. Ούτε πάνω ούτε τίποτα. Ήπηρα χαμπάρι. Δρόμο. Λέω α πάω σπίτι μου.

ΚΑΛ34.5. Μια φωνή που λέει πως ήρθε η ώρα για ξύπνημα. Αναμέτρηση με τον διάβολο και το κόπλο με τα δίχτυα.

¹⁹ Ο ξένος καταδρομέας θέλει να μάθει την θέση του αρχηγείου των Γερμανών.

Ι.Τ.: Ένας άλλος στο Βαθύ ένας μου συμπέθερος το Κουνιάη, λε, «Πάμε ψάρεμα;», λιω, «Πάμε». Του 'ξοποδοῦ το φτί είναι ανοιχτό. Πάει τη νύχτα τσζαι χτυπά τη μπόρτα (χτυπάει το χέρι του στο τραπέζι). «Έλα ρε Γιάννη τσζαι ξημέρωσε!» Α πάμε στο ψάρεμα. Τσζαι 'φτος ήτανε ο 'ξοποδως! Αυτός λέει τώρα αυτά τα λόγια... Αυτό είναι χρόνια πολλά. Σου λέει, «Τι διάολο ξημέρωσε ντώρα;». Σηκώνεται μπάνω ο άνθρωπος, αυτός ήτα τσζαι γερός, Τρουμουλιάρηδες, γεροί. Είμαστε μπαζανάτσζηδες με τον ένα ντου αδερφό. Έρχότα γκάτω τώρα στη Ρήνα, ξέρεις, στο Βαθύ. Αμαν ηρχόταν κάτω, ησυχία, (σιγανά) ούτε άνθρωπος, ηκράσσα οι πετεινοί, σου λέει, «Τι διάολο μέρα είναι ντώρα;». Πήρε χαμπάρι αυτός, ξύπνιος, πήρε χαμπάρι, σου λέει, «Κάποιος 'ξωποδός είναι ντώρα 'δω τσζαι πολεμά να με...». Πάσι, λε, μες το καϊτσζι, ήτα χάμω τα δίχτυα. (Γελάει). Έτα χάμω τα δίχτυα ξαπλωμένα, κούε, λεί του ο 'ξωποδός, «Λύσε α πηαίνουμε». Λέει του, «Πολυβιάζεσαι», για να μαζώξει τα δίχτυα α τονέ τυλίξει μέσα. Αφού μάζεψε κάμποσα-κάμποσα, γύρισε, ήριξέ ντου τα μες τη μούρη, τσζαι τα κόρνια του ήτα ντόσα (με το χέρι σχηματίζει πάνω από το κεφάλι του νοητά, ένα στριφογυριστό κέρατο). Τον τύλιξε γρήγορα-γρήγορα τσζαι όπου κόψει ήκοψε. Αυτός τώρα ήπρεπε να λύσει όλους τους κόμπους για να φύγει. Όλους τους κόμπους, ναι. Πάει σπίτι ντου, κλείει τη μπόρτα, «Κλείσε τη μπόρτα», του λέει, «ο 'ξωποδός ήτα τσζαι...» Ξαπλώνει πο φτή τη μερά, ηχτύπα η πόρτα που ήρτα οι ψαράδες, τίιποτα η πόρτα. «Βρε», του λέει, «Τι ήτο», του λέει, «που ήτο ο 'ξωποδός», του λέει, «τσζαι με πήρε τσζαι πάμε κάτω, τσζαι είδα τα κόρνια του τσζαι...»

ΚΑΛ34.6. Για την Κακιά Ωρα, το Ζώποιο, τους Αγγέλους και τους Διαβόλους.

Ι.Τ.: Υπάρχει η Κατσζά Ωρα. Αναλόγως το ζώποιο του ανθρώπου. Οι Εξωποδοί δεν ήταν Ατσζέλοι; Ατσζέλοι δεν ήταν οι Εξωποδοί; Τσζαι λέει, «Τι είναι ντώρα αυτός να μας τσζυβερνάει», ο Χριστός δηλαδή; Ο Χριστός, «Έτσι είναι η δουλεια; Στο πυρ το ετοιμασμένο εκ τοις Αγγέλοις αυτούς (sic)» Από Ατσζέλοι εγίνα Εξωποδοί. Τσζ'ήγινε μπάνω φασαρία τσζ'ήρχιζε ο Αρχάτσζελος Μιχαήλ ηκαθάριζε. Τι είναι ο Μιχαήλ; Ο Αρχηγός των Ατσζέλω.

ΚΑΛ34.7. Παλεριμιώτης- Το παιδί που δεν το έπιαναν οι σφαίρες.

Ι.Τ.: Τσζ' ύστερι ηπήεν ένας, το σαραντατρία ήτο οι Γερμανοί. Είδες στη Σύμη, το λιμανάτσζι όπως πάει μέσα; Λοιπόν ήτο μέσα οι νάρτσζες. Πσάνει το μικρό μπαιδί, εφτά-οχτώ χρονώ μπαιδί, ήπασσε μια πέτρα ήριξέ ντη μέσα, η κατάρα του Θεού, ήπφεσε πάνω στο καψούλι, κρυπάρει η νάρκα. Κρυπάρει η νάρκα, να κόφτει το παϊί, ήρκουντο οι Γερμανοί, να χτυπά με σφαίρες το παιδί να μη σκοτώνεται. Πάει από κάτω όπως ήτο ντώρα έτσι οι εικόνα, έτσι μεγάλη, είδες, πως είναι η εικόνα, έτσι, έχω πάει τσζαι 'γω, έχει τα χέρια του το παιδί (γονατισμένο κρατώνταε της κάτω άκρες τις εικόνας ικετευτικά), μπαίννου μμέσα οι Γερμανοί, ήτα τσζει πέρα τσζαι ο Γούμενος. Του λέει, «Τι συβαίνει;» Του λέει, «Έτσι τσζαι έτσι». Του λέει, «Αυτό είναι παιδάτσζι, δεν ηξέρει, ηπέταξε μια πέτρα μες τη θάλασσα, δεν είχε», λε, «...πάνω στο καψούλι. Η εικόνα είναι μία», του λέει, «σαράντα σφαίρες δεν είχε πάνω του; Ζωντανός!» Τσζαι άμα ήγυρισε τσζαι είδε τον Παλεριμιώτη, που ήτανε αγριεμένος, η τρίχα του, ο ιδρώτας, λέει ο Γερμανός, λε, «Τι Άγιος είναι αυτός;» «Αυτός που καθαρίζει τσζαι παίρνει τις ψυχές», του λέει. «Είναι », λε, « ο Αρχάτσζελος Μιχαήλ, ο Αρχηγός των Ατσζέλω». «Αααα!». «Το πρωί», λε, «δεν θα μείνει καένas Γερμανός!». Το πρωί εν ηπόμεινε καένas Γερμανός πάνω στη Σύμη. Το παιδί, ζωντανό με σαράντα σφαίρες πάνω του. Οι σφαίρες ηγίνουντο...ηγίνουντο χαρτί.

ΚΑΛ34.8. Η βάρκα που ήρθε μόνη της.

Ι.Τ.: Αυτός είναι Άγιος. Μεγάλος Άγιος ο Αρχάτσζελος Μιχαή. Άκου τώρα έτσζεί. Άμα τάξεις κάτι πρέπει α το πάεις αμέσως. Ο Άγιος περιμένει σαράντα χρόνια το τάξιμο. Πάει στη βάρκα ντου, του λέει ο Γούμενος, «Γιατί πας στη βάρκα;» Λε, «Είναι τάξιμο», λέ, «Πόσα παιδιά έχεις;», λε, «Έξι», «Πάρε τη βάρκα σου και φύγε». «Με σκέφτεσαι λίγο κουμπάρε, αφού την έχω ταμένη!» Του λέει, «Ας' τη βάρκα». Φέβει η βάρκα έρχεται μέσα αυτός το πρωί-πρωί η βάρκα ήρκουντο μέσα μοναχή της. Που να την αράξει; Κάτω από το λαφάσι που ήτο ο νοικοτσζύρης. «Ρε αυτή η βάρκα δεν είναι του τάδες, δεν είναι αυτουνού του αυτου;» Λέει, «Ναι» «Ε,πως ήρτε ντώρα», λέει,

«ούτε άνθρωπο μέσα ούτε...» Σου λέει, «Παρ'τη βάρκα σου α ζήσεις τα παιδιά σου». Ακούς; Μεγάλος Άγιος ο Παλεριμιώτης.

ΚΑΛ34.9. Για το ζώποιο.

Τι είναι δηλαδή το ζώποιο;

Ι.Τ.: Λοιπό, πως έχουμε τώρα δηλαδή...η ψυχολογική σου να πούμε δηλαδή...πώς να την πούμε τώρα; Έχει άνθρωπο...Πως είναι αυτοί που σου 'λεα που βγαίνουνε και πορπατάνε; Υπνοβάτες. Έτσι είναι τσζαι σ'αυτούς, το ζώποιο ντους. Άκου τώρα που σε πάει. Έλεες, «Στοισό είναι ντόρα αυτός», τσζαι αυτός δεν είναι, είναι άνθρωπος. Είναι έτσι. Λοιπό.

ΚΑΛ34.10. Οι μορφές του Διαβόλου. Ο Διάβολος με την μορφή παιδιού που ήθελε «καλλίκες».

Έχει ανθρώπους που βλέπουνε πιο πολλά;

Ι.Τ.: Έχει ανθρώπους που βλέπουνε πιο πολλά. Έχει πάλι άλλους που δε βλέπουνε. Εδώ του παπά-Κατσζά ο πατέρας, το Γιαννί ξέρεις το μπου ναι μπίσω; Λοιπό, ο πατέρας του ήρθε δώδεκα η ώρα να τονέ πάρουνε εδώ, στο Φανάρι μπροστά. Ε. Σηκώθητςζε η άνθρωπος η πήαινε μπάνω με τα ποδάρια, στο Χωριό. Μια φορά ακούει, «Τη μάνα μμου θέλω, τη μάνα μμου θέλω», ήτο μπαιδί. Λέει, «Τι είναι τέτοια ώρα...». Βλέπει, λε, «Ηχασα τη μάνα μμου». «Α!» Ο 'ξωποδός!. Γίνεται παιδί, γίνεται σκύλος, γίνεται κάτθης, ό,τι θέλεις γίνεται αυτός. Πάλι σύμφωνα με το παιδί, ηπέρασε από την Εφορία, πέρα μπάνω. Ήρτε στη Λαγκάα, ξέρεις, μες την ερημιά. «Α», του λέει ο γέρος, «Εγώ είμαι κουρασμένος, τώρα θα σε κάμω ένα καλλί τσζαι θα πηγαίνεις εσύ». Μόλις ήκουσε ο 'ξωποδός, όπου κόψει ήκοψε! Ο 'ξωποδός καλλίκα; Αναλόγως το ζώποιο είναι αυτά. Τα τσοισά είναι αναλόγως τον άνθρωπο.

ΚΑΛ34.11. Για τον Ψυχό, για τους κακοθανατισμένους, την Κακιά Ώρα, τον Διάβολο και τις μορφές του.

Ι.Τ.: Το πιο πολύ α φοβάσαι το Μα. Του Μα το Ψυχό. Όπου βρίστσζεσαι πρέπει να βάλεις έστω τσζαι πέντε κουνιά κόλυβο. Το Μα φοβάσαι. Έχει τώρα ανθρώπους που είναι κακοθανατισμένοι, άλλοι πνιμένοι, άλλοι...είπαμε. Αναλόγως το ζώποιο. Ότι υπάρχει Κατσζά Ωρα, υπάρχει. Γιατί ο ΄ξωποδός γίνεται και γουρούνι γίνεται τσζαι άνθρωπος, έρχεται μαζί σου, κουβεντάζει...Ο Πουλλάς στον Εμποριό μπάνω, είχανε εφτακόσια ζώα. Τσζαι πήε ο ΄ξωποδός α τονέ πειράζει. Αλλά ηφόρα δύο σταυρούς. Λέει του, «Τι γυρεύεις εδώ πέρα», λέει του, «τωρά», λέει του αυτός, ο ΄ξωποδός του τσοπάνη. Λέει του, «Εγώ τι γυρεύω εδώπέρα; Εγώ έχω ζώα, εσύ τι γυρεύεις εδώπέρα;» Τον ήβλεπε καλά-καλά. Λέει, του «Έλα πιο κοντά», λέει του ο Πουλλάς. Λέει του πάλι ετσζείνος, «Α, τι α ρτω κοντά σου; Α βγάλει αυτά που έχεις πάνω σου, α ρτω κοντά σου», λε. Φοβάται τον σταυρό ο ΄ξωποδός. «Α! Αυτά», του λέει, «δεν βγαίνουν αυτά. Αυτά είναι μέχρι να ποθάνω θα τα φορώ πάνω μου». «Ε τότες», λε, «τσζαι ΄γω εν ερκόμαι κοντά σου». «Ε, ξεγκρεμίστου φύε». Το βράδυ πάλι νάντος, ετσζεί. Το μόνο που φοβάται ο ΄ξωποδός είναι ο σταυρός. Εεε! Νομίζεις εδώ τις καλογριές ε ντης πειράζει; Μόλις θα έρτει η ώρα του, πα τσζαι χτυπά τις πόρτες.

ΚΑΛ34.12. Άγιος Αντώνιος. Η καθυπόταξη του Διαβόλου, Άγιος Χαράλαμπος – Η καθυπόταξη της Πανούκλας.

Ι.Τ.: Ο Ας Αντώνης. Ο Ας Αντώνης ξέρεις πως ήτανε; Πρύτανης. Τσζαι ετσζοιμήθητσζε το 335. Τσζαι είχε τρακόσα χτήματα. Τσζαι τα δώρησε όλα. Είχε ένα μοναχό κάτω στα Ιεροσόλυμα τσζαι ήπφεσε πάνω στους Εξαποδούς. Πσάνου ντον οι Εξοποδοί, λε, ξύλο, ξύλο, ξύλο. Ησκοτώσανέ ντο. Πήρα ντο α το ξοτσζάσουνε στο μοναστήρι. Μόλις τον ηπήανε στο μοναστήρι α τονέ ξοτσζάσουνε, βάλα ντον χάμε. Ξετσζίνησε ο παπάς, σηκώνεται ετσζείνος όρτιος. <...>Πάνε πάλι να τονέ πειράζουνε. Το είπε ο Χριστόδουλος, ήτανε πρύτανης. Λέει του Οξωποδού, «Γιατί να με πειράξεις; Θα κάεσαι τσζαι όλη νύχτα δεν θα φύεις από ΄δω». Μέσα! «Τώρα», λε, «θα κάτσεις

τσζαι θα μου πεις τι κάνεις». «Πάω στους μεθυσμένους», άκου! «Πάω στους ζογαδόρους, πάω στα αντρόινα τσζαι τα πειράζω, τσζαι άμα βρω καένα καφεενείο τσζαι κουνούσι, κάθομαι τσζαι βάζω τα τσζεριά μου, πάω πάνω τσζαι παίρνω βραβείο τσζαι παίρνω γαλόνια». «Εδώ θα κάεσαι, δω». Τσζαι το πρωί τον είχε μμέσα. Ύστερις σηκώθητςζε το πρωί, «Φύγε», του λέει, «τσζαι να μη ξαναπεράσεις από 'δω γιατί θα σε δέσω μια για πάντα εδωμέσα». Ο Άης Χαλάραμπος (sic) τι ήτανε; Τη μπανούκλα που την έχει πατημένη; Τη μπάτησε γκάτω που ήφαι όλο το γκόσμο. Όλοι οι Άγιοι έχουνε μαρτυρήσει. Κατσζά Ώρα υπάρχει, υπάρχου τσζαι πνιγμένοι, τσζαι κακοθανατισμένοι, τσζαι... Τώρα μπου είναι οι καλόεροι, πα τσζαι τους πειράζου γκάθε βράδυ. Σου λέει, «Γιατί να κάνει κουμάντο ο Χριστός, ο Χριστός θα κάνει κουμάντο;»

ΚΑΛ35.1. έως. 35.4.

Ημερομηνία : Νοέμβριος 2012.

Αφηγητές : Η.Μ. ετών 70, βοσκός, Π.Κ., ετών (;), νοικοκυρά.

ΚΑΛ.35.1. Ομιλίες μέσα από το εκκλησάκι της Παναγιάς.

Η.Μ. Πάντοτε από τους πατεράδες μας κάτι κρατούμε, κάτι έχομε μες τα μυαλά μας.

Τι τέτοια πράματα που κούατε; Ήζησες εσύ τίποτα ας πούμε, έτσι...

Η.Μ.: Αν είδα; Είδα δύο τρεις φορές τσζαι 'γω είδα με τα μάτια μου, δύο τρεις φορές. Τώρα, ο άλλος μπορεί να μη πιστεύει, μπορεί να μην αυτό, εντάξει δικαίωμά ντου είναι του καθενός να λέει ό,τι θέλει, ε μπορείς να του πεις του καθενός... Πάντως εγώ είδα τσζαι άκουσα τσζαι με τα αυτιά μου. Μπριν αρχινίσω για να σου λέω, εδω πέρα μέσα-μέσα, όπως ανεβαίνουμε μπάνω είναι ένα μοναστήρι. Φαίνεται να εδω που αράζετε τα αμάξα, απόκάτω, έχει ένα... κάτι τοιχεία που έχει, αυτά ήτανε μια Παναγία. Παλαιά Παναγία εδωπέρα. Τσζαι κάθε τρεις τσζαι πέντε που θα περάσομε από ετσζεί, ακούμε μιλίες μέσα, στο μοναστήρι αυτό. Στο μοναστήρι, δω στη Παναγία, δω. Εκεί που έχεις ακριβώς το αμάξι. Προχτές είχα μάλιστα μια δουλειά για να περάσω από εκεί, βραδυνή ώρα, τώρα άθρωποι ήτα; Τίποτα δε βλέπω, ούτε αμάξι είχε μπο πάνω ούτε

τίποτα. Είναι από τους παλιούς ναούς, όποτε περάσω από εκεί, μεγάλο μοναστήρι από τα παλιά τα χρόνια. Είχε ετςζειπέρα. (Προς τον θείο του) Του είπα μια ιστορία που μου είπε προηγουμένως για τα στοισά.

ΚΑΛ35.2. Το μωρό που κοροϊδεύει.

Η.Μ.: Θα σου κάμω τώρα μια άλλη ιστορία στη Συκάτη. Είχε ένα γέρο...

Π.Κ.: (Προφανώς ξέρει σε ποια ιστορία αναφέρεται ο Η.Μ. και σχολιάζει). Ε, άλλοι τονέ συμβουλέψασι.

Η.Μ.: Ε, το είδα με τα μάτια μου, το είπε και εμένα ο άνθρωπος που καθήσαμε εδωπέρα και κουβεντιάσαμε, εδωπέρα και μου έλεγε μια ιστορία. Ηπήε στη Συκάτη²⁰. Αφού ησταμάτησε λοιπό στη Συκάτη αυτός ο άνθρωπος, αυτός ήτανε ψαράς. Βγένοντας έξω από το καϊτσζι, βράδυασε, μάζεψε κάτι ξύλα <ο Π.Κ. μουρμουρίζει στην υπόλοιπη παρέα την δική του εκδοχή της ιστορίας> για τη φωτιά εκειπέρα μέχρι να έρτει η ώρα να λεβάρουνε τα δίχτυα, δέκα η ώρα, έντεκα η ώρα που λεβέρνα ντα δίχτυα. Στο διάστημα αυτό, ο ένας από αυτούς που είχεν, ο ναύτης, ήμπε μες το καϊκάκι, ητςζοιμήθηκε. Αφού ηπήτςζοιμήθηκε ο άνθρωπος, μένει μοναχός του. Φαίνεται ηπολεμούσε να σβήσει η φωτιά, ήτρεξε λίγο παραπέρα προς τη παραλία να πάει να φέρει καένα ξύλο. Αφού ηπήε α πα φέρει τα ξύλα, κούει λέει τςζαι ήκλαιε ένα μωρό. Έκλαιε ένα μωρό! Ήκλαιε μέσα στη θάλασσα κάτω ετςζειπέρα που καότανε. «Α πα α πα πιάσω το μωρό», αυτό τελοσπάντω, «να πα να πα το σηκώσω». Πάει λοιπό, όσο ζύγωνει ήκουε ντις φωνές. Πάει πιάνει το μωρό βάλλει το στην αγκαλιά ντου, αυτός ο γέρος. Τώρα αυτό, όξω τςζ' απόμακρα, μπορεί να ήτανε τςζαι η κατάρα του Θεού, για να μιλήσομε έτσι λίγο...Πιάνει, λέει, το μωρό, το φερνε τςζ' ηχτύπα ντο έτσι (το κανάκευε με μικρά χτυπήματα στο στήθος του καθώς το είχε αγκαλιά) τςζ' ήφώναζέ ντο έτσι όπως το είχε μέσα στο σακάτσζι ντου, τςζ' ήφώναζέ ντου, «Σώπα το μωρό μου, σώπα το μωρό μου», τςζ' ηχτύπα ντο έτσι για να το πάει μέσα στο καϊτσζι. Όντα ντο φερέ κοντά στο καϊτσζι, κάτι τέτοια δε μπαίνου μέσ το καϊτσζι, στοισό μες το καϊτσζι δε

²⁰ Εκεί υπάρχει ένα από τα μεγαλύτερα σπήλαια της Καλύμνου. Η Συκάτη θεωρείται εσχατιά, ιδιαίτερα απρόσιτη και άγρια τοποθεσία.

μπαίνει. Είναι από τη θρησκεία, δεν ξέρω...

Π.Π.: Έχει μέσα τα δίχτυα.

Η.Μ.: Έχει σταυρούς μέσα στο καϊτσί είναι σταυρωμένο, απαγορεύεται, δεν μπαίνει μέσα στο καϊτσί. Βέβαια! Έρχεται λοιπό, μόλις ήρτε κοντά στο καϊτσί για να πα να βάλει μέσα το μωρό, φεύγει από την αγκαλιά ντου αυτό τσζαι πάει πάνω στο βουνό έτσι απέναντι που είχε μια πέτρα τσζ' ηκοροϊδευε τσζ' ήλεε, «Σώπα το μωρό μου, σώπα το μωρό μου». Φώναζε τσζ' ηκοροϊδευέ ντονέ! (όλη η παρεά γελάει)

Π.Π.: (Σοβαρή) Ήτανε φτη η κατάρα του Θεού.

ΚΑΛ35.3. Ο άνθρωπος με το καπέλο.

Η.Μ.: Αυτό είναι! Τώρα με τα μάτια μου εγώ είδα ένα άλλο στοισό να εδωπέρα. Ήτανε Μαΐος μήνας, μοναξιά, δεν υπήρχε η κίνηση που έχει εδωπέρα σήμερα τσζ' τα αμάξια, έχει άνθρωποι. Είμαστε μμόνο αυτοί οι τρεις που είμαστε εδωπέρα. Ηπία α πάω, ηλείπαν όλοι, ήπιασα τα ριφάκια και ηθέλανε α πάνε εκεί πάνω ψηλά που είναι η μάντρα μας, να τα 'νοιξω πλιο και θα πήγαιναν εκειπέρα και θα πήαινα και εγώ να τα φήσω αυτά πρωί πρωί και να α πάω τσζειπέρα. Είδα με τα μάτια μου έναν άνθρωπο με το καπέλο, όπως σας είπα, κατέβαινε λοιπόν κάτω ο άνθρωπος αυτός (τραγουδιστά). Όπως ηκατάβαινε, ε, έρχομαι εγώ μέχρι εδώ, ούτε να τονέ γνωρίζω, ούτε να ρτει κοντά μου, ούτε να μου μιλήσει. Από τότες εξαφανίστητσζε. Ε, ήτρεμα, ηφοβήθηκα βέβαια, πάω μπάνω, λέω της μάνας μου, έτσι και έτσι, που ήτον εκεί πάνω, λέει μου, «Είναι Μαΐος τσζαι το Μαΐο γυρίζουν τα στοισσά παιδάτσζι μου. Είναι στοισό». Αυτό ήτανε στοισό που πήε. Τώρα...Α μας τα πει τσζαι τσζείνος (δείχνει με το κεφάλι τον θείο ντου)

ΚΑΛ.35.4. Η φωνή της νεκρής αδερφής που προειδοποιεί.

Π.Κ.: (Με ρυθμό επιτηδευμένα αργό). Εγώ είμαι ογδόντα τεσσάρω χρονώ στη ζωή μου δεν είδα τίποτις. Ούτε στοιχειό ούτε τίποτις. Μόνο μια φορά στα Βλυχάδια με σοροκχάδα χειρότερη από αυτή. Ήτο γκακό. Εκεί κάτω το μπολύ χρόνο πλαγιάζουμε

έξω κοντά στα χωράφια τσζαι πειράζανε ζα, τότε ήτανε οι δραγάτηες, πηγαίνα μας προστίματα, δικαστήρια... Ήμουνε όξω, 'ξωμονή τηνέ λένε, όξω στη Πλαγιά. Εκειπέρα, κούω μια φωνή. Μεσ το βουλησμένο σπίτι κούω μια φωνή. Της αερφής μου της Μαρίας που είναι μποθαμένη. Λέει μου, «Μάνι-μάνι σπίτι!». Εγώ κατευθείαν από το γκρεμό πέρα, από απέναντι που είναι το μοναστηράτσζι ο Άης-Γιώργης μόλις θα μπροβάλεις, από ετσζεί από πάνω μέχρι να πάω στο Πηάι, ετσζεί ήτανε στο σπίτι μου εμένα. Νύχτα. Ζιντάνι. Δες. Εν ηγδράρτηκα στα ποδάρια, πως ηπάαινα, σαν να ήταν μέρα μεσημέρι. Πήα στο σπίτι. Ήνοιξε η μάνα μου τη μπόρτα, λέω, «Βάλε το κοντομοίρι». Ξάπλωσα πάνω. Σηκώθηκα το πρωί, λέει, μου η μάνα, γύριζα μεσ το σπίτι α βρω τη τραγιάσκα μου. Λε, μου λε, «Ίντα μπου γυρεύεις;» Λω, «Τη τραγιάσκα μμου». Μου λέει, «Εσύ ήρτες, ούτε τραγιάσκα ήφερες, ούτε τίποτις». Τη τραγιάσκα είχα τη στη μονή μπάνω. Από το φόβο μου, από την αυτή μου, δεν η... Αυτό ήτο όλο μου το στοισό που είδα στα τόσα χρόνια.

Τώρα υπάρχουνε αυτά τα πράματα, εν υπάρχουνε, πσός ξέρει;

Η.Μ.: Κοιτάζτε να δείτε, εφόσο-

Π.Π.: Πρώτα ηπαραστήννα οι παλαιοί ότι βλέπα μπόλλά πράματα.

Η.Μ.: Η Ορθοδοξία μας πιστεύει, τα παραδέχεται ότι υπάρχουν τέτοια πράματα, στοισσά υπάρχουνε, εγώ λέω ότι πρέπει να υπάρχουνε. Τώρα... Επειδής γυρίζουν τόσα μπόλλά στοισσά από αυτά που είπαμε προηγουμένως, τώρα ίσως αυτοί να κρύβονται τσζόλας.²¹ Γιατί τώρα γυρνούν μπόλλά στοισσά από τα άλλα τσζαι κρύφτησαν αυτά τα στοισσά. Τρεις η ώρα γανγίζει ο σκύλος αυτός. Δυο αθρώποι είναι τσζαι περνού γκάτω...

²¹ Προηγουμένως ο Η.Μ. μου μιλούσε για τα προβλήματα που έχει το νησί με τους «χασικλήες». Ακόμα και στην απομακρισμένη Παλιόνησο μια παρέα «από αυτούς» έχει έρθει και μένει μόνιμα σε ένα «ντάμι» κοντά στην παραλία. Αποτελούν και το σημαντικότερο φόβητρο για τους λιγοστούς γέροντες κατοίκους. Τα στοισσά ωχριούν μπροστά στον φόβο των «Κιοσκλήδων»: «κρύβονται τσζόλας». Η.Μ.: Σε μια γειτονιά έχει εκατόπενήντα τέτοιους. Σκεφτήκαμε σε μια γειτονιά εκατόπενήντα, στη Κάλυμνο πάνω πόσοι θα είναι; Μιλάμε για την Κάλυμνο μόνο. Ε, που γίνεται αυτή η ιστορία, που θα παντηχτούνε αυτοί οι αθρώποι; Δε γίνεται. Τώρα δε θέλω να κατακρίνω, να: εκειπέρα έχει ένα σπιτάτσζι. Π.Π.: Ετσζειπέρα έχομε ένα μαστουρωμένο. Η.Μ.: Πφ... να 'δω πέρα. Άστα Γιώργο τα χάλια μας. Π.Κ.: Αν δεν είναι σήμερα, αύριο εδώ θα γίνει γκακό. Η.Μ.: Έχει ένα όπλο, τώρα επιτρέπεται τώρα; Πάρτου το όπλο τώρα μπρι να γίνει κακό. (Εκείνη την εποχή είχαμε φονικό στην Κάλυμνο με δράση χρήστη ουσιών - χρήση κυνηγετικού) Λέει, δεν έχω το δικαίωμα. Ρε, άμα πάω τη νύχτα εγώ που περνάω;

ΚΑΛ36.1. έως 36.6

ΚΑΛ36.1. Το στοιχειωμένο σπίτι και η κοπέλα που ακροάζεται το υπερφυσικό.

Ι.Τ.: Κοίταξε, εμένα τη βραδυά που έγινε το συμβάν, το επόμενο πρωί, στο ίδιο χτήριο απέξω, έκατσα έξω και ήπια καφέ.²² Πρωί-πρωί. Ε, είχε μια γειτόνισσα που μέναμε στο απέναντι σπίτι, πρωινός πάντα ήμουνα εγώ, και με βλέπει...αυτό. Λέω, «Έπαθα αυτό και αυτό». Έπιασε τα γέλια. «Α», μου λέει, «Έλα», μου λέει, « α σου δείξω τη πόρτα». Το σπίτι που μέναμε, γιατί δεν ήταν δικό μας, το νοικιάζαμε. Αλλά ήταν αρχοντικό της εποχής εκείνης, με καμάρες τις οποίες τώρα τις καταστρέψανε. Ε, μου λέει, «Βλέπεις την πόρτα; Από τότε μου λέει, έμεινε έτσι». Και έκατσε και μου είπε το ιστορικό του χτηρίου του μισανού και του χτηρίου του αλλουνού. Εκεί είχανε σκοτώσει οι πειρατές τρεις-τέσσερις κοπέλες. Τις είχανε αλυσοδεμένες και τα λοιπά. Ε, και από κάτω που είχε υπόγειο, στυλ γηστέρνας ήτανε, στυλ, τι να πω τώρα...αποθήκη το πάνε, που κατέβηκα, ήτανε βράχια, όλη η παραλία κάτω που είναι η πλατεία, δεν ήτανε, ήτανε βράχια, ήτανε αμμουδια και μετά τα μπαζώσανε. Και εκεί που λένε Αμουδάρα, εκεί έλαβε χώρα αυτό το γεγονός το τελευταίο. Ε, πάνω εγώ την ιστορία, τότε με τον πατέρα ντης ήτανε, πάφους της ήτανε, που τις είχε δει τις κοπέλες και πηγαίνανε πάνω προς του Γουρλά, στην Φανταρία ήτανε μέσα, αλυσοδεμένες και ήρτανε, λε εδώ και και μπήκανε στο σπίτι μέσα και φάγαν την πόρτα. Και έχω άλλη μια ιστορία με πόρτα, πιο πρόσφατη.

Σε εσένα τι είχε τύχει;

Ι.Τ.: Εμένα; Ε, τώρα έχει ανήλικα εδώ (ο αδερφός μου και ο ξάδερφός μου είναι παρόντες, μικροί μεν αλλά διόλου ανήλικοι).

Πες τα, πες τα αυτοί ακολουθάνε σε όλα, έχουν ακούσει πολλά πράματα.

Ι.Τ.: Κοίταξε, εμένα είναι αληθινή ιστορία. Φρίκιασα. Φρίκιασα...γιατί; Όταν έμπαινα στη γωνιά του σπιτιού από αρχή-αρχή ένιωθα ότι κάτι δεν πήγαινε καλά. Δηλαδή, εγώ τα πιάνω αυτά έχω πολύ υψηλό...πιάνω πράματα. Λοιπό και ένιωθα ότι

²² In ultima res.

κάτι γίνεται μέσα στο σπίτι, κάτι δεν πήγαινε καλά. Ε, και δεν μου καθότανε. Ε, είχε ένα ντουλάπι και όπως ήτανε το ντουλάπι εκεί στη γωνιά, εκεί ήτανε και τα βασανηστήρια. Λοιπόν. Ε, κάποιο βράδυ είχα μία έτσι...Η οποία ασχολιότανε με μαγείες και τέτοια και έβλεπε. Και ένα βράδυ την είχα πιάσει, πως είναι ο βρυκόλακας; Και ήκανε μπάνιο. Λοιπόν, αυτή είναι στη Ρόδο τώρα. Λοιπόν αυτή πραγματικά μπορεί να σου πει ιστορίες και να...τη ξέρω χρόνια. Οπότε κάποια στιγμή άρον άρον ήθελε να βρεθούμε εκεί μέσα. Λέω, «Άντε». Ανεβαίνομαι αποπάνω, ήτανε εντεκάμιση η ώρα; Ο καιρός έξω ήτανε αστεράκια και τέτοια. Όπως εγώ ήμου αποπάνω της, ξαφνικά, πάει δώδεκα παρα πέντε, χτυπούσα τα πατζούρια απ'έξω, πωπω, το λέω τώρα και ανατριχιάζω, ε...νιώθω από πάνω μο ένα πράμα πως είναι μία πρέσα; Ε...να γίνεται ο χαμός και ξαφνικά αυτή, πορτοκαλιάζουν τα μάτια, μου λέει, «Μη τολμήσεις να κουνηθείς, κάτσε ακίνητος». Κάνα δύο λεπτά. Μου λέει, «Μόλις σου πω 'δρόμο'», γιατί όπως ήμαστο είχε μια σκάλα ξύλινη, (αλλάζει χροιά της φωνής, φεύγει από την ροή της αφήγησης σαν να προσπαθεί να επανέλθει στην πραγματικότητα για να κάνει μια αποκάλυψη) λοιπόν, ξέρεις που έχει γίνει αυτό, στο Επείγον. Εκεί που είναι το Επείγον σήμερα. <...> Αυτό μου το πουλούσανε μια εποχή, τρία εκατομμύρια, δε το πήρα, μου το πουλούσαν και το δίπλα πέντε και τρία οχτώ και δεν το πήρα, τότε τα είχα, πάνε τα λεφτά. Πήρα το ένα, ξόδεψα ένα εκατομμύριο για να το φτιάξω, τσζαι εκειπέρα κόντεψα να χάσω το ποδάρι μου γιατί ήμουν επάνω, σπάει το πάτωμα, ξύλινο το πάτωμα, τσζαι την προηγούμενη μέρα είχα βάλει καρφια, πατάω εγώ βαρύς, αν είχα βρει καρφια καταλαβαίνεις τώρα. Λοιπόν και πραγματικά, εντωμεταξύ μιλάμε...πώς να στο πω (ξεφυσάει δείχνοντας πως προσπαθεί να βρει τις κατάλληλες λέξεις). Σαν καουτσούκ σαν μάζα καουτσούκ ας πούμε και να σε έχει βυζακωμένο. Η φαντάσου σαν σύννεφο, γιατί έχω μια άλλη ιστορία με ένα τέτοιο, όταν ήμουν μικρός. Λοιπόν, οπότε, όπως ήμαστα τελοσπάντω όπως ήμαστα, δίνουμε μία από τη σκάλα και βρισκόμαστε έξω στη πόρτα, εντωμεταξύ καταλαβαίνεις πως ήμαστα. Τι να σου πω τώρα. Αυτή είχε φρικιάσει, που ήτα ψύχραιμη γιατί τα είχε συνηθίσει. Έβλεπε πεθαμένους, τέτοια πράματα, ιστορίες. Λοιπό, «Τι έγινε;», μου λέει, «Στοιχειωμένο είναι το σπίτι. Τυχεροί ήμασαν», μου λέει, «τυχεροί». Λοιπόν, αυτή όπως ήτα από κάτω, έβλεπε. Είχε γουρλώσει το μάτι, πορτοκαλί, το οποίο το είδα πρώτη φορά, κατά τις τρεις η ώρα μου

έλεγε κάτι ιστορίες, ανοίγω εγώ τα μάτια μου και καθότανε αυτή έτσι (με βλέμμα απλανές) με το μάτι, πως είναι στις ταινίες αν έχεις δει, πορτοκαλί και παθαίνεις! Δηλαδή και τίποτα να μη συμβαίνει που λέει ο λόγος...Εν πάσει περιπτώση. Όπως ήμαστα μπαίνουμε μέσα στο αμάξι, δίχως ρούχα, δίχως τίποτα για να μη στα πολυλογώ, είχα το αμάξι απέναντι και γυρίζουμε το πρωί βέβαια και πήγα πήρα έναν καφέ και έκατσα απέξω. Ακριβώς απέναντι έχει ένα παλιό το οποίο το πετσοκόψα μέσα, πάλι το ίδιο μπαρκόνι, εξωτερικά είναι το ίδιο, μέσα ησπάσα ντης καμάρες. Λοιπό εκειπέρα ο πάπφους της κοιμόταν στο μπαρκόνι την εποχή εκείνη και ξαφνικά βλέπει τρεις Ασπροφόρες, άσπρα φουστάνια με αλυσίδες, και παίρναν φόρα από το στενό και ανεβαίνα μπάνω. Λοιπόν...Ο πατέρας, πάλι, ο άντρας της; Δε θυμάμαι, ήταν στην Φανταρία, κάπου είχανε ξενυχτήσει, η Φανταρία τότε ήτανε στρατόπεδο. Στρατώνας, ας πούμε, από εκεί πήρε το όνομα. Λοιπόν, οπότε, τρακάρανε, μόλις τις είδανε, όπου κόψει κόψει, τους πήρανε αυτές από πίσω, τότε που μπρολάβανε και μπήκα ντη μπόρτα μέσα και από εκεί. «Ήταν τρεις κοπέλες λοιπόν που προφανώς οι πειρατές τις είχανε φυλακίσει, ήτανε σπηλιά φαίνεται από κάτω, δεν ήτανε σπίτι και έχουνε ξαναεμφανιστεί», μου λέει, «και γι' αυτό ποτέ το σπίτι ποτέ δεν κατοικήθηκε». Είχε πολλά περίεργα στη γειτονιά, παρακάτω, παραπάνω (στη Φανταρία). Ρε παιδί μου είχε, ήτανε πολύ, αυτά και βέβαια ήταν και οι γκόμενες. Οπότε έρχεται εκειπέρα μια γειτόνισσα και έλεγε κάτι τρελά, καταλαβαίνεις τώρα την κεφαλή τη δικιά μου με την δικιά ντους, να μου το παίζει γκόμενα. Λέω, έτσι είσαστε; Κάθε βράδυ και άλλη. Έβγαινε στο μπαρκόνι για να δει, της έλεγα «Είδες; Αυριο πάλι το βράδυ, ίδια ώρα» (ενν. Θα έχει φέρει άλλη κοπέλα). Ε μετά από καιρό όταν άρχισα να σουστουλώνομαι σαν γείτονας και γνωριστήκαμε μου άρχισε αυτές τις ιστορίες.

ΚΑΛ36.2. Το σύννεφο.

Αυτό με το σύννεφο που είπες;

Ι.Τ.: Αυτό πάλι ήτανε στην Αγία Τριάδα άμα ήμουνα μικρός εγώ. Είχαμε 'ξωμείνει δώδεκα η ώρα κάτι σπιτάκια εκεί μέσα φτιάχνανε λύρες, πως τον λέγανε, ένα παρατσούκλι είχε, έπαιζε ωραία λύρα...και...έφτιαχνε και λύρες ωραίες. Ε πηγαίναμε

οι γονείς μας δηλαδή γνωριζότανε, παιδάκι δεκατριώ χρονώ, ε, είχανε και μια κόρη και έτσι τα βρίσκαμε. Οπότε μείναμε και πήγε μεσάνυχτα. Όπως λοιπόν μας βρήκε και περπατούσαμε ας πούμε και τα λοιπά, ήτανε κουμούλλες, ξεροτρίχαλες που λέμε, κάτι παλιόσπιτα και όπως περνούσαμε εγώ και η μάνα μου, μάνι μάνι, φώτα τότες ήτανε μετρημένα, ε τώρα μιλάω ότι αυτή η ιστορία είναι σαράντα δύο χρόνια; Όπως περνάμε ήτανε η κουμούλλα και ακούμε ένα μπαμ, μια πέτρα τέτοια κάτω και ένα σύννεφο, το είδα προς τα πάνω. Ωπου κόψει κόψει. Δεν ήταν όπως είναι τώρα τα σπίτια, ήταν ένα σπίτι εδώ ένα σπίτι απότσχει. Ζιντάνι. Ε, και είχαμε ξωμείνει. Εντωμεταξύ ο σταυρός μόλις βγήκαμε από το σπίτι, το τροπάρι Ιησους Χριστός Νικά, μόλις είδαμε αυτό...Τώρα βγήκε ο γείτονας έξω να μας κάνει πλάκα; Δεν...η μάνα μου ήταν σεβάσμια. Τι ήταν αυτό; Είναι ένα περιστατικό που...

Τα πιστεύεις αυτά;

Ι.Τ.: Κοίταξε τα πιστεύω, με ποια έννοια. Άμα ασχοληθείς λίγο με την αρχαία Ελλάδα και το ψάξεις λίγο θα δεις. Αυτό που ήταν ήταν λίγο τρομαχτικό, άμα βλέπεις ένα πράμα να πηγαίνει...Ο άλλος τώρα θα πει, μιλάω η γενιές οι δικές σας, οι νεοκουλτουριάρηδες, θα πει, όχι για σένα, θα σου πει, «Ήταν παιδάκι, άλλο είδε, άλλο είπε...»Εγώ δεν ήμουνά ένα συνηθισμένο παιδάκι ήμουνά ορθολογιστής. Από τη μία πλευρά. Δεν έκανα, αυτό που έβλεπα αυτό ήτανε. Το είδα.

ΚΑΛ36.3.. Ο Γίγαντας στην πόρτα του νεκροταφείου και άλλα στοιχεία.

Ι.Τ.: Ο γείτονας το καμάρωμα ο περιβόητος. Εν ήταν παλαβός. Αυτός ήταν νυχτοπερπάτης, ήταν ο γκομενιάρης της εποχής. Αλλά ήταν ξύπνιο άνθρωπος και πολύ ψύχραιμος. Για να πάει σπίτι ντου- τότες στην γειτονιά ήτανε τέσσερα σπίτια δεν είναι όπως και τώρα, το νεκροταφείο του Αγίου Μάμμα ήτανε χαμηλές οι κουμούλλες του, ένα μέτρο, οπότε μπροστά από την εξώπορτα, έπρεπε να περάσει μπροστά από την εξώπορτα. Ε. Και εκεί υπάρχει ιστορία με την εξώπορτα με έναν γίγαντα. Λοιπόν, την οποία την έλεγε ο θείος μου που τον είδε. Λοιπόν, ψέματα ο ένας ψέματα ο άλλος, τι να σου πω, εμείς μεγαλώσαμε μέσα στα νεκροταφεία, παίζαμε. Οπότε αυτός με το να γυρίζει ξημερώματα, πήγαινε στο Βαθύ γκομένιαζε, ε, οι παρατηρημένες ώρες των

πεθαμένων ήτανε από τις εντεκάμιση-δώδεκα μέχρι τις τρισήμιση. Λοιπόν πάμπολες ιστορίες οι παλιοί που λέγανε. Λοιπόν τον κυνηγούσανε από πίσω, πειράχτηκε αλλά ημπρόλαβε, μπήκε μέσα στο σπίτι και την πόρτα πραγματικά τη φάγανε. <...> Άλλες φορές, τα παλιά τα σπίτια είχανε ένα παραθυράκι. Άνοιγε το παραθυράκι, πετούσε ένα παπούτσι, το οποίο, λε, το ξεσκίζανε. Μόλις ηπήγαινε τρεις-τέσσερις η ώρα, παπ! Και η μάνα μου μου έλεγε πολλές τέτοιες ιστορίες...που συναντούσανε. Τώρα περί οι Ασπροφόρες, ήταν άλλη ιστορία (κλείνει το μάτι συνωμοτικά). Και η ιστορία η άλλη με τον θείο μου, όπως περνούσε δηλαδή κρατούσε την πόρτα. Πορτοκαλιά μάτι και τα λοιπά.

ΚΑΛ36.4. Για τον Αλεξιάδη.

Ι.Τ.: Και υπάρχει και μια άλλη ιστορία με έναν βρυκόλακα, δεν ξέρω αν στην είπανε,

Αυτόν τον είχανε παλουκώσει.

Ο Αλεξιάδης, μήπως; <...>

Ι.Τ.: Ο Αλεξιάδης. Είχε ενταφιαστεί στον Άγιο Μάμμα. Κάποια στιγμή τον έβλεπαν πάνω στις κουμμούλες, βρωμούσε και ηπετούσε πέτρες. Αλλά έξω δεν έβγαινε. Ε, οπότε την εποχή εκείνη, αυτό πρέπει να έγινε αρχές του αιώνα, ή μετά το είκοσι; Δεν θυμάμαι. Η μάνα μου τότε μένανε στον Πειραιά. Αυτά τα 'λεγε η γιαγιά μου. Την ιστορία όμως αυτή μου την είπε, αυτή που σου είπα. Η οποία ήταν μια πολύ ωραία γυναίκα της εποχής της. Αλλά πάντα της άρεσε ο κάτω κόσμος. Είχε αγάπη με τους πεθαμένους. Έβλεπε πράματα και θάματα. Λοιπόν. Ε, κάποια στιγμή μαζευτήκανε κάποιοι δεσποτάδες, τον βγάλανε από τον τάφο, τον παλουκώσανε, τον πήγαν και τον θάψαν πάνω στην Χρυσοχειριά και από τότε σύρμα, δεν ξαναβγήκε. Με δεσποτάδες και λιτανείες και τα λοιπά. Στο κάστρο πάνω έχω περάσει πολλούς μήνες παρατηρημένες ώρες, ολομόναχος. Όπως και είχε ιστορίες για το Κάστρο, μέσα τις λέγανε οι καλογριες ότι πηγαίνανε μέσα στο εκκλησάκι και τις ενοχλούσανε, ας πούμε. Χτυπούσαν τις πόρτες, φωνάζανε, κάνανε, δείχνανε. Τώρα από εκεί και πέρα, τι να σου πω, να ανοίγαν τον τάφο να δούνε αν υπάρχουνε σφήνες; Δηλαδή ήτανε γνωστή η ιστορία του

Αλεξιάδη, ήτανε πολύ κακός άνθρωπος και τα λοιπά.

ΚΑΛ36.5. Για τον Τρώξο.

Ι.Τ.:Ο οποίος ήτανε με τον Τρώξο μου φαίνεται πάλι, είχε μια σχέση με την υπόθεση του Τρώξου.

Αυτός που είχε μαζέψει τον κόσμο, με τα αεροπλάνα;

Ι.Τ.: Με την κηδεία που περάσανε τα αεροπλάνα και έγινε χαμός. Αυτόν τον μπρόλαβα εγώ...Που γυρνούσε. Άλλο να το πεις και άλλο να το ζεις. Ήταν να γίνει κηδεία πέρασαν τα εγγλέζικα αεροπλάνα, γερμανικά τι ήταν, είδαν τον κόσμο, σου λέει, στρατός. Πάρε με τα πολυβόλα, έγινε σφαγή. Αυτές είναι ιστορίες που θυμάμαι δηλαδή.

(Ο Ι.Τ. επανέρχεται και σχολιάζει τα περιστατικά από εκείνη τη νύχτα με την κοπέλα του στο στοιχειωμένο σπίτι)

Ι.Τ.: Σαν να το 'χω τώρα μπροστά μου, από τότε...Ε, κοίταξε να δεις, ένα μυστήριο ας πούμε. Να κους τώρα χαμός, πως είναι η καταιγίδα, να χτυπάν τα μπατζούρια έξω να 'χει αυτά και όταν πεταχτήκαμε και βγήκαμε έξω ήταν πάλι ησυχία. Και έβλεπες τώρα...Και θυμάμαι ότι την πρώτη φορά που την ανέβασα από πάνω νύχτα, μου λέει, «Κάτι», λέει, «Κάτι γίνεται εδωμέσα. Το 'πιασα». Στη γωνιά, ας πούμε ότι...Τώρα...Της φαντασίας είναι, από το μυαλό μας το βγάλαμε;

ΚΑΛ36.6. Οι φασματικές φιγούρες.

Ι.Τ.: Ήταν η θεία Αφροδίτη, την άλλη δεν την θυμάμαι. Ήτανε και οι δύο γριές, ανύπαντρες, φορούσαν και τα νυχτικά...Ε, τότε είχε γίνει ένα κέντρο, το Κολωνάκι, ήμαστο δεκαέξι χρονώ, δεκαεφτά και είχαμε φτιάξει ένα συγκρότημα, γεγιέδικο συγκρότημα ήταν το πρώτο της εποχής. Λοιπόν, και ήταν όλοι κοντοί και ο μόνος ψηλός ήμουνα εγώ, για να φανταστείς τι φάση είχε. Ε, και το Κολωνάκι ήτα το κέντρο της εποχής που πηγαίναν εκεί οι γκόμενες και έπρεπε να τη ζητήσεις από τον πατέρα ντης και ιστορίες για αγρίους. Οπότε περνάει η ώρα, ο πατέρας μου δεν ήξερε τίποτα, η

μάννα μου. Εντωμεταξύ ο πατέρας μου ήταν ένας γίγαντας δύο μέτρα, χαστούκι με το ένα δάχτυλο ήσουν μια βδομάδα τάβλα. Εν είχε... Λοιπόν, άντε με το συγκρότημα άντε με τις γκόμενες, μηχανάκι, τότε εντωμεταξύ να μπεις πάνω σε μηχανάκι, δεν υπήρχαν μηχανάκια, ήταν μετρημένα και αυτά. Και στο Αρρένω πιο 'δω είχε ένα χωράφι και εκεί μέσα είχε γερμανικούς τάφους. Αυτούς τους βλέπανε, είχε Γερμανούς. Και μ' αφήνει εκεί ο κύριος Γιώργος που ήμαστο μαζί, που να με πάει σπίτι που ήταν ο πατέρα μου. Πρέπει τώρα εγώ να περάσω από τους τάφους με τους Γερμανούς – και από εκεί έχει ιστορίες γουλιασμένες, ότι βγαίνανε οι Γερμανοί- και περπατώ τώρα όλο το δρόμο, τρεις η ώρα, ζιντάνι που βγαίνανε τα φαντάσματα γιατί έτσι μας λέγανε, να περάσω έξω από το Νοσοκομείο, και μετά να περάσω μπροστά από το νεκροταφείο. Μιλάμε, το σπίτι μου ήτανε απέναντι από το νεκροταφείο, δέκα σπίτια ήτανε. Λοιπόν όπως έφτασα στην πλατεία, στην Ανάσταση, πιο κάτω είναι η πλατεία του Αγίου Μάμμα που έχει ένα ζαχαροπλαστείο. Με το ανέβασμα είναι το σπίτι της Αφροδίτης. Ε βάλε τώρα, τρεις η ώρα ήτανε, τρεις παρά δέκα, ρολόι δεν είχα εκείνη την εποχή. Είχανε βγει αυτές έξω για να πετάξουνε τις κατρουλιές τους. Τότε δεν είχε καμινέ. Τότε καταλαβαίνεις. Ο γλόμπος ήτανε στη γωνιά. Οπότε φως δεν είχε άλλο και με το που ανεβαίνω εγώ πάνω... Ξέμπλεκα λοιπό τα μαλλιά, με τις νυχτικιές, «Έλα Παναγιά μου, Ασπροφόρες!» Αλλά, ήμουν, δεν ήθελα να την κοπνήσω, θυμάμαι ξαφνικά, οπότε ξαφνικά ακούω, «Σιδωράκι, εσύ είσαι;» Λέω, (δυστακτικά) «Θεία Αφροδίτη εσύ είσαι; Ή είσαι», λέω, «Ασπροφόρα;» «Μωρέ, τέτοια ώρα; Ε θα το πω», μου λέει, «του πατέρα σου». Εγώ τώρα σκεφτόμουν, πως θα χτυπήσω τη μπόρτα. Εντωμεταξύ ήτανε ένα πράμα, Θεός συχωρέσει τον... Οπότε κάποια στιγμή περνάω μπροστά από την πόρτα. Το ένα σενάριο και το άλλο να περάσω από εδώ, δηλαδή όπως είναι ο δρόμος να ανεβείς στη μπόρτα. <...> Μόλις γύριζα την εξώπορτα και θυμόμουν την ιστορία του θείου μου με τον γίγαντα, κατοστάρι, ανεβαίνω απάνω. Μόλις μπαίνω μέσα, περίμενε από πίσω από την πόρτα... Ξύλο να δει το μάτι σου... Α παπαπα... Δεν τον πείραζε το ξενύχτι, αυτός δεν ήθελε να μπλέξω με ναρκωτικά και με μαστούρες. <...> Δεν υπήρχε βέβαια τότε πρόβλημα, υπήρχαν κάτι μάγκες χαισκληδες πηγαίνουν στο σπιτάκι ντους κύριοι, ωραίοι, μαστουρώνανε... Αλλά ήταν η εποχή με τους γεγιέδες, με τα μακριά μαλλιά...

ΚΑΛ37.1. έως. 37.15

Ημερομηνία : Αύγουστος 2013.

Αφηγητές : Κ.Τ., ετών 89, βόσκισσα, Μ.Τ., ετών 88, συνταξιούχος ψαράς.

ΚΑΛ37.1.. Τα γεγονότα στην Αλατσζία όπου έθαβαν τα θύματα της Πανούκλας.

Κ.Τ.: <...>Πέρα στο βουνό τσζαι είδαν τον άνθρωπο που ήπφεσε στην Αλατσία (σπηλιά όπου μάζευαν το αλάτι (φαιν. τσιτακισμού;), η οποία ήτο τότε πεθαμένοι από την Πανούκλα, τότε, τα παλιά τα χρόνια, τσζαι ο Άγιος Χαλάραμπος (sic) ησταμάτησε νη Πανούκλα τσζαι ησώθη ο κόσμος ετσζείνος ο υπόλοιπος που 'πόμεινε.

Τι ήταν αυτό;

Κ.Τ.: (Προς τον άντρα της). Το θυμάσαι για έ ντο θυμάσαι α το πω εγώ;

Μ.Τ.: Αυτό ήτο το Μα το Ψυχό.

Κ.Τ.: Το Ψυχό του Μάη.

Μ.Τ.: Λοιπό, ήστειλέ με ο πατέρας μου, είχαμε πάει σε ένα μμέρος στη Νερά, εγώ ηπία ήκατσα, καμπόσο τσζαιρό βλέπω τον άνθρωπο, να πούμε μέχρι ντον Άη-Πέτρο μάνω, λέω, ήτο λέει να ρτει ο πατέρας μου που τις Δύο Ελίες. Βλέπω λοιπό τον άνθρωπο τσζειπέρα, φωνάζω του πατέρα μου, «Πατέρα», μπα τίποτα. «Βρε θείε», μπα τίποτα, δε μιμιά. (παρατεταμένη σιωπή, το πρόσωπό του κοιτά πάνω με απορία). Ε τώρα, θα πάω πάνω λέω, πως γιατί να μη...Όνταν ήθελα τόσο για να πάω κοντά του, ηγάθητσζε, εξφανίστητσζε πο 'μπρος μου, έσσει μια αλατσία τσζαι ετσζειπέρα είπα ότι ηγάθητσζε να πούμε ο άνθρωπος αυτός.

Τι είναι αυτή η αλατσία;

Κ.Τ.: Ένα βάθος πάρα πολύ κάτω στη γη.

Σα βούα;

Κ.Τ.: Βούα, βούα. Τσζ'εμείς τα λέαμε αλατσίες. Βούα, ακριβώς, μεγάλη βούα. Υπάρχει ακόμα, ετσζεί είναι. Ε τσζαι ετσζειπέρα η...γιατί σου'πα όταν ήτανε η πανούκλα τότε, ε ντο 'χετε ακουστα; Α σας βρω είναι ο Άγιος Χαλάραμπός που την έχει πατημένη. Ναι, είναι ένα πράμα χάμω σαν άνθρωπος, σα ένα θερίο τσζαι το 'χει

πατημένο με τα ποδαράτσζα του. Τσζαι ησταμάτησε μπλιο η αστένεια ετσζείνη. Που όπου ήτο, ηθερίζανε οι ανθρώποι το Μάιο, όπου ήτο, ηπεθαίνασι τσζ'ετσζεί τους ηχώνασι. Ε, αν ηπέθανε λοιπό ετσζεί που ήτο, σπορές 'πο 'πισω από τα βουνά, ηρίζαντο μμέσα στη βούα αυτή. Τον άνθρωπο. Είναι πολύ βαθιά, ούτε, τσζύλος, ούτε, ναι, χάνεται κάτω.

Τσζ' όντα πεθαίνανε πολλοί μαζί; Τους βάζανε σε ένα μέρος;

Κ.Τ.: Όταν ήτανε πολλοί μαζί, ναι, σε ένα μέρος, ανάλογα. Όπου ήτο ησκάβα λάκχο τσζαι τους χώνασι. Που ήτο α τους πάνε στη πολιτεία στον παπά...Εδώ ησκάβγουντου τα χωράφσα όλα τα βουνά.

Ετσζεί στην αλατσία δηλαδή ρίχνανε τους ανθρώπους άμα πεθαίνανε από τη Χολέρα.

Κ.Τ.: Όντα πεθαίνασι από τη Χολέρα, η Χολέρα, μπράβο, χολέρα, πανούκλα, το ίδιο, χολέρα, ασθένεια. Τσζαι ετσζεί μέσα πλιο ηγάθην ο άνθρωπος. Θα το καέναν απ'αυτούς. Ψυχός ήτο, το Μαΐο, το Μάη του Ψυχού, ε ντο ξέρεις; Η ναι.

ΚΑΛ37.2. Οι νεκροί που καυγαδίζουν και ο νεκρος θείος που προστατεύει τον ανιψιό του από τους επίβουλους νεκρούς.

Μ.Τ.: Άλλη φορά μπου λέεις, ήρκομου...

Κ.Τ.: Πηαίνατε το Πάσχα με το μπατέρα, Μιτσζέ;

Μ.Τ.: Πααίναμε στα Αργινώντα ε, ησηκώθημε αργά με τον πατέρα μου, για να πάμε, ήθελε να διορτώσομε τα ζα τσζαι να πάμε ντη νύχτα στην εκκλησία. Όταν ηπήαμε στα Σκάλια, τα Σκάλια ήτο φευγάτοι, ήτο μέσα πηαινομένοι.

Κ.Τ.: (επεξηγηματικά) Ήτο μπηαινομένος ο κόσμος στα Αργινώντα, α κάμει Ανάσταση.

Μ.Τ.: Ο γέρος μου ηπήαινε μπρος, εγώ κάτι ήθελα τελοςπάντω, ησταμάτησα πίσω, όταν ηπέρασα ποφτό, ήκουσα ένα μμεγάλο καυγά μέσα, σε ένα παλιόσπιτο που είχε...πόλεμος, ε...Δώνω τα λοιπό δρόμο τσακχώνω το μπατέρα μου, του λέω, «Βρε, έρκου», λε, «μπροστά μου». Αυτό ήτο », λε, « κακοθανατισμένοι άνθρωποι», να πούμε, όχι κακοθανατισμένοι, θέλα να μου κάμου κακό εμένα. Και είχα συγγενή, να

πούμε...γι' αυτό...

Κ.Τ.: (παρεμβαίνει) Ο θεός ο Ηλίας που εδώ είναι ο γιός του, ο Ηλίας που λέμε, που βγάζει τα ψαράτσζα, ο πατέρας του ηπέθανε στα Σκάλια, στο σπίτι ντου.

Μ.Τ.: (ταυτόχρονα με την Κ.) Τσζαι τους σταμάτησε να μη μου γκάμου κακό. Επειδή είχα συντσζενή, αλλιώς θα μου κάνα κακό.

Κ.Τ.: Ήτανε στα Σκάλια ο θεός τσζαι καθώς ηπέρασε τσζαι ήτο η ώρα περασμένη τσζαι τα κακά πράματα αυτά της νύχτας ηθέλα να του κάμου κακό, ο θεός ο Ηλίας που ήτο από τσζει, ηπάντα δηλαδή το κακό αυτό, τους ξένους νεκρούς που...ηνναι. Τσζαι ο πατέρας του παιδιού ο γιός του θείου που λέμε ότι ήκανε γκαβγά, ήτο μπλιο τότε πεθαμένος ο θεός. Ηπροστάτενε ντελοσπάντω τον ανηψό ντου. Του πατέρα του αδερφός (δείχνει τον άντρα της) είναι αυτός που σας λέω.

Άρα αυτοί θέλανε να του κάμουνε κακό τσζαι ο συτζενής σου δεν τους άφηνε. Για αυτό τσακωνότανε;

Κ.Τ.: Για αυτό τσακωνότανε, ναι.

ΚΑΛ37.3. Τα βήματα που κοντοσιμώνουν.

Μ.Τ.: Άλλη μια φορά ηρκόμουνα πάνω, εν ηξέρω τι ήτο. Αποκριές ίντα μπου 'το τελσπάντω, ήθελα να 'ρτω εδώ. Εδώ η Παλιόνησος δεν είχε γκαένα, τελσπάντω, καένα άνθρωπο δεν είχε, μοναχός. Όντα ήμου στα Σκάλια, λε μου μια γυναίκα, «Βρε μμή μπαείς», λέει μου, «γιατί τώρα το μέρος είναι έρημοι εν έχει γκαένα άνθρωπο, τι α πάεις α κάμεις;» Εγώ όμως ηντρέπουμου, να μην ερτώ, και ηφοβήθηκα τσζαι ητράβηζα το δρόμο. Όταν ηκόντευγα να βγω πάνω ήκουσα μιλιές να πούμε, αυτό... «Βρε τι είναι τώρα», λω, «αυτό;». Ήτον αυτός η αζάερφός μου-

Κ.Τ.: Ο Ηλίας, ο γιός του νεκρού που λέμε ότι του στάθητσζε.

Μ.Τ.: -που ψαρεύει, με τον γιό ντου να πούμε, γιατί ήμεινε στα Σκάλια. Αφού ήτο νύχτα μπλιο τσζαι ήθελε να μείνει στο σπίτι ντου, τσζ' εγώ ήρτα τάπερα, όταν ήρτα εδωπέρα ήκατσα μόνος, εν είσσε καένα στη Παλιόνησο εδωπέρα. Καθίζω λοιόν εδω πέρα, κάπνισα καμπόσα τσιγάρα, βλέπω, μία η ώρα. Μία που τα μεσάνυχτα, είχα μμας τότες κάτι στρατιωτικά κάτι ε, άρβυλα με τις βίδες-

Κ.Τ.: Αρβύλες με τις βιδάτες.

Μ.Τ.: -από κάτω και όπου ηπορπάτει ηκούοντο το βήμα. Τσζαι 'κούω τις περπατηξές τσζαι ήρκουντο. Γιατί όντα το πάρεις χαμπάρι τσζαι το βάλει το μυαλό σου δε βλέπεις τίποτι (το ίδιο λέει και ο Φ.Κ. ότι «όταν το σκέφτεσαι δεν βλέπεις τίποτα και ότι αυτά έρχονται όταν δεν το σκέφτεσαι καθόλου» Κι άλλοι αφηγητές τονίζουν πως ο,τι τους συνέβη έγινε όταν το απλά δεν το «έβαζε ο νους»). Θα πω τώρα εγώ ότι, «Καλά αφού ηπάινει στο σπίτι ντου τσζαι ήτο νύχτα, ήθελε α στρέψει α ρτει στη Παληόνησο;». Δεν το βαλλε ο νους μου. Μπαμ-μπουμ με την αρβύλα, έρχεται, μπαίνει κάτω-

Κ.Τ.: Ήκουε τις αρβύλες που ήτο βιδάτες, από τα σκαλιά, αυτά τα τρία (δείχνει έξω από την πόρτα του δωματίου όπου συζητάμε. Εκεί πράγματι τρια σκαλιά οδηγούν στην αυλή του σπιτιού της).

Μ.Τ.: -τσζαι σηκώνονμαι πάνω, μπρι να μου χτυπήσει, να ανοίξω εγώ-

Κ.Τ.: Α του 'νοίξει του Ηλία.

Μ.Τ.: -'νοιώ εγώ, ούτε άθρωπος, ούτε τίποτα. Τότες ηκατάλαβα, ηφοβήθηκα, λέω, «Γαμώ τη ζωή ντου μέσα, το μυαλό μου, ήθελε να πάει στο σπίτι ντου τσζαι θα στρέψει αυτός τα μπρος-πίσω και να ρτει τάπερα, δεν ήρκουντο. Ε τότε ήμπα μέσα, ήκλεισα-

Θείο πόσο χρονώ ήσουνα τότε;

Μ.Τ.: Ω, όχι μπουλύ χρονώ-

Κ.Τ.: Αυτά είναι, αυτά είναι λίος, λίγα. Μμπρι καμιά δεκαριά χρόνια.

ΚΑΛ37.4. Ο Διάβολος μεταμορφώνεται ξεσηκώνει με λάθος συναγερμό τον τσομπανη και τον παρασύρει στα βουνά. Η γύμνια του τον προδίδει.

Μ.Τ.: Αυτά τα χρόνια είναι λίγα. Η συχωρεμένη η μάνα μου είναι από τη Ψέριμο, ε...Ο πάπφους μου είναι από τη Ψέριμο. Ο Γιώρης. Της μάνας μου ο πατέρας. Λοιπόν ήτονε συντρόφοι με έναν άλλο, είχανε τα ζα αντάμα. Ητότες ησκάβασι είχες σπορές, κριθάρια παντού. Ηπιασέ ντο ήπε ντου, λε, «Σύντεκνε» », λε, « οι κατσίτσζες ήμπα », λε, « μες τα κριθάρια», λέει, «στη σπορά». Σηκώνεται ο πάπφους μου πάνω, βάλλει τα ποϊματά

του μάνι-μάνι-

Κ.Τ.: Ο σύντεκνος αυτός, ηζήγησε, Μιτσζέ. Ο σύντεκνος αυτός, ήτανε ο Διομήδης που ήτανε δραγάτης στη Ψέριμο. Είναι...δεν είναι πολλά χρόνια αυτά. Ήτανε στη Ψέριμο δραγάτης τσζαι εγώ τον ήξερα, ήτανε ένας ψηλός μελαχρινός άνθρωπος, που οι γιοί του ζούσι. Ο Θεοφίλης ο γιός του, εν ηζέρω πιο μαχαλά στη Πόθια είναι. Τσζαι ήτανε συντέκνοι με το θείο μμας. Το θείο ντο Μιχάλη.

Μ.Τ.: Με το πάπφου μου.

Κ.Τ.: Ο πάπφους ο Γιώρης ήτο;

Μ.Τ.: Ναι.

Κ.Τ.: Λοιπό, πάει τη νύχτα, αυτό πρέπει να ήτο η κατάρα του θεού. Και κάνει τη μορφή του Διομήδη του δραγάτη.

Μ.Τ.: Κούε ντώρα. Λοιπό. Ηχτύπησέ ντου, «Σύντεκνε, τα ζα στη σπορά μμέσα», τελοσπάντω, σηκώνεται, βγαίνει όξω, πάει ετσζείνος μπρος τσζαι πάει ο Διομήδης...Περνά από ντη Παναγιά. Τον πάει λέει, κατά τα Μαραθώντα. Όντα ηβγαίνα μπάνω το ανήφορο, το φεγγάρι σαν την ημέρα. Βλέπει, ο άνθρωπος ήτα ολόγλυμνος με την ταραζίκα μόνο. «Βρε τον κερατά, αυτός είναι;» Γυρίζει πίσω ο πάπφους μου. Πάει μπαίνει στο σπίτι μέσα, δώνει τα μπαίνει μες το σπίτι πετά το καπέλο ντου τσζαι το καπέλο ντου το 'ξανε, το 'καμε κοματσούλια. Κατάλαβες; Ήτο μπλια μέσα.

ΚΑΛ37.5. Το Γουλιασμένο Σπήλιο και τα ζώα που πεθαίνουν μαζικά.

Μ.Τ.: Άλλη φορά μπάλι, είχα ντα ζά τους, σ' αυτό το μέρος που σου λέω, στη Ψέριμο τσζ' έσσει ένα σπήλιο που το λέσι, το Γουλιασμένο Σπήλιο.

Κ.Τ.: Στα κρεβάτσζα που βλέπει κατά την Κω, ετσζεί που είναι τώρα οι στρατιώτες στη Ψέριμο, στο...πιο έξω ήτο η μάντρα του πάπφου του Γιώρη, τσζαι είχε μια σπηλιά. Είχαμε ακουστά ότι είχε μέσα Αράπη.

Μ.Τ.: Ο Γουλιασμένος Σπήλιος, έτσι τον ηλέασι αυτόν. Λοιπό τα ζά τους ηβάλλα ντα μέσα. Λοιπόν η μάνα μου η συχωρεμένη με τον πατέρα ντης. Όντα τα βάλλα τα ζά μέσα-

Κ.Τ.: Φήκα ντ' Αντωνιό τα βλέπει τα ριφάτσζα.

Μ.Τ.: (εξανίσταται). Όχι το Αντωνιό, του Αντωνιού ήτα άλλη φορά. Λοιπόν όντα τα βάλλα τα ζα μέσα, κούνε μια κατσικά φωνή τσζαι πνίεται. Άλλη, δεύτερη, τρίτη, τέσσερα-πέντε ζα ήπνιξε μπρος τος. Τσζαι λέει ό παπφους μου ότι, «Παλεριμιώτη μου», λέει, «δεν μμου βοηθάς;», λέει ο πάπφους μου. Τσζαι λέει αυτός ότι, «Τι να σου κάμω, που μ'έβαλες τον Πανορμίτη. Αλλιώς θα σε ξεκλήρωνα, πάει ούλη η μάντρα». Κατάλαβες;

Κ.Τ.: Αυτά τα θυμούμαστε, μας τα λεε η παληά Αφράτη. Η πεθερά μου.

Μ.Τ.: Αυτά τα πράματα που λέει ας πούμε, είναι **σωστά** πράματα εν υπάρσει αμφιβολία ότι η μάνα μου είπε ψέματα τελοσπάντω-

Κ.Τ.: Όχι! Όχι!

ΚΑΛ37.6 Το γουλιασμένο σπήλιο και η τρέλα και ο θάνατος του μικρού Αντώνη.

Μ.Τ.: Σε τσζείνο το μέρος πάλι-

Κ.Τ.: Στον ίδιο σπήλιο...

Μ.Τ.: Στον ίδιο σπήλιο αυτό, κάτι πήε α πάρει.

Κ.Τ.: Μιτσζέ ε ντα θυμάσαι, Μιτσζέ. Χωρίσα ντα ζα, πομείνα τα ρίφσα, τσζ' ήφητσζε το Αντωνιό, μέρα, ήφετσζέ ντο, ένας αδερφός της μάνας του. Ο θείος ο Αντώνης. Ήτο δεκαεφτά χρονώ το μπαλλικάρι. Ηφήκα ντο τώρα στη μάντρα με τα ριφάτσζα μέσα, τσζ' ήπήρα ντης κατσίτσζες τσζ' ήφύασι. Τσζαι πάει αυτός πάλι, γι' αυτό το λέμε Γουλιασμένο Σπήλιο ετσζείνο ντο μέρος, το σπήλιο αυτό, πάει τσζαι το 'πιασε μπου το λαιμό τσζαι το παιϊ, ήτο...δηλαδή ούτε ημίλα ούτε τίποτα, δηλαδή μια κουβέντα, πήα ήβρα ντο μπαϊϊ σαγκατεμένο ούτε να πορπατεί ούτε να μιλεί μόνο, «Αντωνάτσζι, τι ηπάθες;» Λέει, «Να τσζά μέσα-μέσα», ήδειχτε στο Σπήλιο, «Να τσζά μέσα-μέσα», εστζεί στο Σπήλιο που το 'βρα το μπαϊϊ που φύλαε τα ρίφσα. «Ετσζεί μέσα-μέσα», λέει, αυτό ηαπάντα. Τσζαι αυτό τσζαι η μάνα μου που μου την ήκανε την ιστορία όπου ηπήσαςι όλο το Χωριό στη Ψέριμο α δούσι το Αντωνιό γιατί η Ψέριμος είναι δηλαδή σαν να είναι όλοι μια οικογένεια τσζαι αφού ήπαθε το παιδί αυτό ντο πράμα, ήπήαςι όλοι, ηπήε τσζαι η μάνα μου τσζαι πολλές φορές μου το λεε, ότι είδε ντο το παλλικαράτσζι, δεκαεφτά χρονώ, λέει, «Βρε Αντωνάτσζι, τι ηπάθες;» μια μόνο

κουβέντα ήλεε, «Να τσζά μέσα-μέσα», λε. Δηλαδή από μέσα από το βάθος ήρτε το θερίο τσζ' ήκαμέ ντο έτσι.

Συνήρτε αυτός ο Αντώνης;

Κ.Τ.: Ηφέραντο τσζαι μέσα, τίποτι. Ηπέθανε ντο μπαϊϊ. Ηπέθανε δεκαεφτά χρονώ.

Μ.Τ.: Λίο τσζαιρό, μέρα ήτο.

Κ.Τ.: Πέθανε Μιτσζε, δυο μέρες ήτο, μονομερίς ήτο, πήα ντο μέσα, ηπέθανε. Φέρα ντο, ηχώσα ντο στη Ψέριμο. (η αφηγήτρια είναι σαν να βρίσκεται αυτήν την στιγμή στη Ψέριμο. Το «πήα μέσα», «φέρα ντο» κτλ). Οι γονείς του ετσζά ήτο η δουλειά τους. <...> (Για το σπήλαιο). Βλέπει προς το Τιγκάτσζι. Έσσει χαλίτσζα, έσσει χαρουπσές, δέντρα, τσζαι η σπηλιά. Τσζαι η μάντρα, φαίνεται, ετσζεί είναι. Στο σχολείο όνταν ήμου μικρή ηπηάινα μας εκδρομή (στο σπήλαιο όπως και εμάς στο Δημοτικό μας πηγαίνανε εκδρομή στον χώρο έξω από το Σπήλαιο των Εφτά Παρθένων).

ΚΑΛ37.7. Ο Διάβολος μεταμορφώνεται σε οικείο πρόσωπο και προσπαθεί να ρίξει στον γκρεμό το θύμα του.

Μ.Τ.: Τώρα είναι πσο πονηροί οι ανθρώποι τσζαι δε φανερώνονται.

Κ.Τ.: Πάλι στη Ψέριμο, αυτό ήτο ντου παππού του που λέει ότι τον ήπηρε τσζ' ύστερι γύρισε πίσω τσζαι βλέπει τον γδυμνό, ήτο η κατάρα του Θεού, βέβαια. Πάλι στη Ψέριμο, που ήτο στη ξωμονή, ο θείος ο Μιχάλης, ο Θεός συχωρέσει τον, ο θείος ο Μιχάλης, ήπηε πάλι ο ίδιος, τον Διομήδη πάλι, το δραγάτη παράστησε τσζαι του λέει, «Σύντεκνε », λέει, « φάα ντη σπορά τα ζα σου». Ε, σηκώνεται, που είναι, πάμε, πάμε, πάμε, τον ήπηε στη Μπηή (Πηγή). Στη Μπηή έχει τσά κάτι σα γκρεμμά σα δύσκολα, τσζ' ήπηέ ντο ετσζεί 'πο 'πάνω, τσζαι το 'πε, όντα τον ήπε τσζαι πάνω τσζαι είδε, ας πούμε, ήκαμε το σταυρό ντου, λέει, «Καταραμένε », λέει, « ξορτσζίζω σε». Τσζ' ηγίνητσζε άφαντος 'πο μπρος του. Πήε ντο πλιο στα δύσκολα να τονέ γκρεμίσει, α τονέ σκοτώσει. Ήκανε του Δραγάτη τη μορφή γιατί αυτοί γίνονται ότι...

Ο Σατανάς...

ΚΑΛ37.8. Η γούρλα με τα γουρουνάκια.

Κ.Τ.: Ο,τι θέλει ο Σατανάς. Ναι. Ύστερι, ο Μανώλης μου, να, αυτός εδώ, η φωτογραφία αυτή (μας δίνει μια καρτ-ποστάλ που απεικονίζει έναν αρειμάνιο γέροντα με τεράστιο φουντωτό μουστάκι και κεφαλομάντηλο, τόσο χαρακτηριστικό βοσκό της Καλύμνου που όπως λέει παρακάτω η Κ.Τ., «θα τονέ δεις παντού», εννοώντας πως θα βρει κανείς την συγκεκριμένη φωτογραφία του αδερφού της παντού στο νησί), θα τονέ βλέπετε γιατί παντού, τα πάντα τον έχουνσι,

Ξέρεις που τον έχω ζαναδει, στου Σμαλιού το φωτογραφείο.

Κ.Τ.: Ήφουε που το σπίτι μας, το σπίτι μας ήτα γκάτω, που μεγαλώσαμε, μετά ημεγάλωσε ο Μανώλης μου, ηπαντρεύτηκε ηδώσαμε ντου το κάτω, στη Ψέριμο. Ήκαμε ντο αυτό, πομένουμε ντώρα στη Ψέριμο, που παντρεύτηκε ηδώκαμέ ντου το σπίτι που ήτο πρωτογιός, τσζαι ηπήαμε παραπάνω σε ένα σπίτι άλλο μπου είχαμε. Ε λοιπό, ετσζέινο το είχαμε, είχαμε τα βόδια μας μέσα. Ο πατέρας μου, που είχαμε πολλά, βόδια, τσζ' ηκάναμε τις σπορές. Ήθελε α πάει να πα τα δει, ήθελε α γεννήσει καμιά γελάδα τσζαι ήθελε ο πατέρας, λέει, «Μανώλη α πας να δεις την αγελάδα, ήκαμέ ντο το γελαδάτσι;» Νύχτα. Παράωρα. Όταν ηπήαινε τσζαι ηπήε σε ένα σημείο, που ήβλεπε δηλαδή ήτο έτσι (με την παλάμη δηλώνει «ευθεία») το χαντιρίμι, ήπρεπε να γυρίσει έτσι (δηλώνει, «να στρίψει»), όταν ηπήε στη στροφή εστζέινη τσζ' ηγύρισε είδε μια γουρούνα, εν υπήρχε γουρούνα στη Ψέριμο, μια γουρούνα τσζ' ητράβα πολλά γουρουνάτσζα, ίσσα με είκοσι γουρουνάτσζα από πίσω της, τσζ' ηπάαινε ο Μανώλης, ηπάαινε αυτή 'πο μπρος του. Ε τσζαι τότε μου φαίνεται ηδειλίασε, τσζαι ήστρεψε μπίσω. «Πατέρα, εν ηπήα », λε, « γιατί ήπηα στο φούρνο του Κουτσουράη », λε, «τσζαι βλέπω μια γουρούνα τσζ' ητράβα μπολλά γουρουνάτσζα, εγώ ηφοήθηκα, εν έχει », λε, «εδώ γουρούνα. Θα το», λέει, «κακό πράμα, ήστρεψα». Λε, «Καλά ηκάμεζ». Αυτό, το θυμούμαι που μας τό λεε...

ΚΑΛ37.9 Πάλι για τις καλλίκες και τον Διάβολο, πάλι με τον Διάβολο.

Μ.Τ.: Στον Εμπορειό. Μόλις ήθελε α πσει γλυκό γκρασί, τσζαι ηπηάιναισι

ηφυλάα τα ζα τη νύχτα, η-

Κ.Τ.: -Όταν είχε σπορές ηπήαινε ο βοσκός στην άκρια, σε μιαν άκρη ντης σποράς ήβλεπε α μη μπαν τα ζα α τα φάσι. Ότι τότε ζούσαμε με τα κριθάρια, ησκάβγαμε τσζαι ηζούσαμε...

Μ.Τ.: Τσζαι ήπηε αυτός ήβρε ντον τσζαι ήκαμέ ντο γκαλλίκα, 'ποσελλωτά πάνω του. Α τονέ χτυπήσε χάμε, α σηκωθεί, α κάτσει πάνω του (γελάει).

Ο Σατανάς ε;

(Και οι δύο) Ο Σατανάς.

Μ.Τ.: Και πάλι ήβγασι ούλη τη νύχτα αντάμα.

Ηκάθουντο καλλίκα ντου;

Μ.Τ.: Όλη τη νύχτα ηπάλευγε. Ήβλεπέ ντο τσζαι οι δύο αδερφοί, τσζαι ο άλλος ο Πουλλάς στη Ψέριμο, ήβλεπε, ηπήε ήβρε ντον.

ΚΑΛ37.10. Το μικρό διαβολάκι πάνω στο κοντομοίρι.

Κ.Τ.: Τσζαι ο θείος ο Μιτσζές, ναι, ναι, το ξέρω 'γω.

Μ.Τ.: Ηπήε ήβρε ντον μες στο σπίτι τσζαι ήκατσε στο κοντομοίρι μπάνω.

Κ.Τ.: Ο θείος ο Μιτσζές ηπήαινε τσζαι είχε δύο καφενεία στη Ψέριμο, ήπινε λοιπό τσζ' ηπήαινε αργά στο σπίτι. Μονιάζανε η παρέα, όλοι οι αθρώποι της ηλιτσζίας, ηπίνα κρασάτσζι, ητραγουδούσασι, τσζαι ύστερις ο καθένας όνταν ητελείωνε το γλέντι, ηπάαινε στο σπίτι ντου. Ε, ήπηε στο σπίτι, ήμπε μμέσα, στο κοντομοίρι (επεξηγηματικά) μπρι είχε έτσι αντάμα-

Έχουμε τσζαι εμείς κοντομοίρι σπίτι μας.

Κ.Τ.: Μπράβο. Στο κοντομοίρι ήτανε καλλιτσζεμένη η κατάρα του Θεού, ένα ανθρωπάτσζι μικρό.

Ένα ανθρωπάτσζι μικρό, ε;

Κ.Τ.: Με τα κορνάτσζα, με το νουριάτσζι, όλα, όξω τσζ' απόμακρα! (γελάμε). Α τονέ βλέπει λοιπό τσζαι α σκα από τα γέλια. Ο θείος ο Μιτσζές με το κρασάτσζι ντου που είχε, ε λέει, λέει του η θεία μου, λέει, «Μιτσζέ, γιατί γελάς πλιο τσζαι βλέπει το παρα-», «Ε ντο βλέπεις », λέει, « το ανθρωπάτσζι που είναι με την ουρά, με τα

κορνάτσζα μια χαρά, καλλιτσζεμένο τσζαπέρα;». Στο κοντομοίρι μπάνω έτσι (δείχνει με τα δυο της δάχτυλα να καβαλικεύουν τον δείκτη του άλλη χεριού της), με το νουρί τσζαι με τα κόρνια! Ε...ηφύα λοιπόν, ηφοήθητσζε αφού συνέχεια, ηκουβέντιαζε με το πράμα αυτό ε, ήστειλε ένα μπαϊϊ, είχε τσζαι μεγάλα μπαιδιά, το θυμμούμαι τσζαι εγώ, ήμου μεγάλη, δεκαεφτά χρονώ τσζ' ηγάπα μμε πλιο, επειδή ητραγούδου όμορφα, ηγάπα μμε ο θείος ο μου ο Μιτσζές, ήτα γλεντζές. Ήτα μερακλής. Τσζαι ήτο το πρωί, ήλεε μμου η θεία την ιστορία. Ε, στέλλει ένα μπαιδί λοιπό, τσζαι πάει πέρα στην Αφροδίτη, είχαμε μια ήτα ψάλτης τσζαι γυναικολόγος του νησιού τσζαι γιατρός. Ηχειούργει, βαρήματα να βρεί τσζαι αυτό, για όλα η γυναίκα αυτή. Λέει, «Θα πεις τη μάνα », λε, «να βάλει θυμιαστήρι τσζαι να θυμιάσει». Ήπηαι μπάνω, όταν ηπέρασε ντο σπίτι λέει, «Μάνα είπεν η Αφροδίτη ότι α ννάψουμε θυμιαστήρι τσζαι ότι α θυμιάσουμε τσζαι ότι θα φύει αυτό το γκακό πράμα». Έτσι κάμασι. Μόλις ηνάψα το θυμιαστήρι τσζαι ηθυμιάσα το, όζω πρώτα τσζαι ύστερι μμέσα, (χτυπάει τα χέρια) ηγίνητσζε άφαντος.

ΚΑΛ37.11. Οι νεκροί πνίγουν το μωρό στην κούνια.

Μ.Τ.: Ε το πσο σπουδαίο γκόμα αυτό, που θα πω είναι αυτό, πως το λέσι, που πάαινε για να θερίσει το πρωί, το Μαριώ; Πως τη λέσι; (προς την Κ.Τ.). Πάνω στη Ψέριμο ήτα τσζαι αυτή.

Κ.Τ.: Μιτσζέ, δε να 'εις. Ύστερι, ε ο αδερφός μου λοιπό, μια χρονιά ησπέρναμε από τη μεριά που βλέπει κατά την Κάλυμνο, την άλλη χρονιά, την άλλη ησκάβαμε που βλέπει κατά την Κω.

Για να ξεκουραστεί το μέρος;

Κ.Τ.: Για να ξεκουραστεί το μέρος. Ναι. Λοιπό, ο παππούς που μας ήφερε, το παιδί που μας ήφερε το τυρί χτες, ο παππούς του. Ο Μιχάλης μου. Ησκάβα τελοσπάντω στα Μαραθώντα. Είχασι τα χωράφια παρμένα ετσζείνα, το Σεφτέβρη ηβγαίνα στο μπλυστηριασμό τα χωράφσα τσζαι ήπαιρνε ο γκαθένας ε, οποιο ήθελε, ηπλήρωνε τσζαι ήπαιρνέ ντο. Τσζαι πάλι του χρόνου <...>. Λοιπό ηπήα να πα' θερίσουσι, ο αδερφός μου ο συχωρεμένος ο Μιχάλης τσζαι η γυναίκα του, αυτοί τώρα οι ανθρώποι έχου βέβαια, είναι μπεθαμένοι, οι γυναίκα έχει λίγα, τέσσερα-πέντε χρόνια πεθαμένη τσζαι ο

αδερφός μου πιο πολλά. Ηνναί. Είχασι, ηβάλλασι, κάννα γκαλύβα. Τέσσερα ξύλα έτσι (χιαστί) εδώ τσζαι από τσζει, 'πο πάνω ένα τσζαι ύστερα το στοτσεπάζασι με τριχούες, να (δείχνει μια τριχού πάνω στον τσιμεντένιο *κράατθο* όπου καθόμαστε) τέτοια πράματα μεγάλα τσζαι το σκεπάζασι γινότανε σα ένα σπιτάτσζι μικρό. Όπως τα τσαντήρζα που κάνουνσι οι στρατιώτες. Ηνναί. Πιο μεγάλο για να παίρνει μέσα τα παιδιά να τσζοιμούνται. Το μωρό λοιπό, είχασι ένα Μαριώ, του 'χασι τσζαι τη γκούνια, από το ένα ξύλο στο άλλο είχασι τσζαι τη κούνια. Μέσα. Έστω τσζαι χαμηλά έτσι. Ε, ηβάλλα ντο παιδί να τσζοιμηθεί, ηπήα να θερίσουσι. Μαϊος. Μεσ το μεσημέρι, εμείς ηθερίζαμε από το πρωί ως το βράδυ. Το βράδυ α σκολάσουμε, α θερίσουμε μπλιο τη σπορά μετά α το αλωνέψουμε, τσζαι να τα φέρουμε στο σπίτι, λέθαμε με το μύλο αυτό στο χέρι, κάναμε το ψωμί, τρώαμε. Αυτά τα 'ζησα εγώ. Βέβαια. Ε, ηπήασι, ηκουράστησα μπλιο ηπήασι να 'ποφάσι το μεσημεριανό ντους, ηπήα στη γκαλύβα (χαμηλώνει τη φωνή) ήβρα ντο παιϊ πνιμένο. Τσζαι τα χέρια του (τρανή φωνή άγρια σε χροιά) το θερίο αυτό (χαμηλώνει πάλι την φωνή) ό,τι ήτο, ήτο σταμπωμένα στο λαιμαράτσζι ντου, τσζαι το παιί πεθαμένο μεσ τη γκούνια. Γιατί πάλι σ' αυτό ντο μέρος ήτο, πώς να το πω; Ήτο παραλία τσζαι ήτο τα χωράφια τσζαι ησκάβγουντο, τσζ' είχε παραλία όμορφη. Στη μιά μπαντά αυτηνής, ήτου έτσι (απλωσιά) ντώρα η παραλία τσζαι στη μια πάντα ακριβώς (δεξιά) η άκρια είχε ένα σα γκρεμάρι σα σπήλια. Σπηλιά. Ακριβώς σπηλιά; Αλλά είχε από πάνω στοτσεπαστό έτσι η σπηλιά, ήτο μου φαίνεται ραϊσμένος καένas μόλος. Ηπήα οι ψαράες, τσζ' ηψαρεύασι, ηβραϋνιάζουντο τσζαπέρα, ηκάθουντο, ηπήα να μαγειρέψουσι, τι- πφέφτει ο μόλος τσζ' ηπετρώθησα αθρώποι τσζει 'πο κάτω.

Μ.Τ.: Τσζά είναι 'κόμα.

Κ.Τ.: Ε που να...Δηλαδή σαν να λέμε ήπφεσε πέτρα σαν ένα κομμάτι τόσο (δείχνει την οροφή του σπιτιού εννοώντας «σαν το σπίτι ολόκληρο») ήπφεσε γκάτω. Εν υπήρχα ντότε τα μέσα αυτά, οι μπορτόζες. Εν ημπορούσα να τους βγάλουσι. Τσζαι κακοθανατισμένοι λοιπό οι αθρώποι, το μεσημέρι που υπάρχει Ωρα Κατσζά, ηπήασι ηπεθάνα το παιάτσζι. Τσζαι τα έρημά τους τα χέρια ήτο σταμπωμένα στα λαιμάτσζα του παιδιού.

Το Μαϊο είναι αυτό γιατί είναι ο Ψυχός, θεία μου; Τσζαι μεσημεριάτικα αυτά

τσζυκλοφορούνε παρόλο που είναι μεσημέρι;

Κ.Τ.: Βέβαια.

ΚΑΛ37.12. Ο χορός των γυμνών γυναικών.

Μ.Τ.: Το σπουδαίο αυτό το τρομερό ήτο ντο άλλο. Που ητόλμη της που πήε τη ννύχτα τσζαι ηχώρεψε αντάμα τος, αυτό ντο... Το ξέχασα.

Κ.Τ.: Α, αυτό ήτο στη Ψέριμο μια οικογένεια, τσζαι είχα τσζ' αυτοί τη σπορά ντος, λοιπό η παληά τος, ο Αντώνης ο Τριτσζοίλης, αφού μεγαλώσε τσζαι ηπαντρεύτησα, ήρτα μμέσα αυτά τα παιδιά. Τώρα είναι ας πούμε, άλλοι είναι σπο μικροί 'πο μένα, σπο μικροί 'πο 'μένα είναι ας πούμε όλοι αυτοί λίγο, γιατί είμαι ογδόντα χρονώ, τσζαι η γιαγιά ντω μπαιδιώ αυτονώ ησηκώθητςζε τσζαι ήτο φεγγάρι, ησηκώθητςζε μια μέρα α πάει στο θέρος όπως όλοι μας, έξω είμαστε τσζαι ηθερίζαμε. Εν είχε ωρολότζα, τώρα. Αφού εγώ, τα χρονικά μου από λεύτερη που ήμου έτυχε να πάω στην Αθήνα με μια γυναίκα, ήκαμα ένα χρόνο τσζαι ήπηρέ μμου ένα ρολόι, εγώ ντρεπούμου α το βάλω, ε ντο βάλα ξετελεμένα. Ε νναί. Ησηκώθη είδε το φεγγάρι, καμιά φορά είναι σα μέρα το φεγγάρι όνταν είναι στρότσζυλο. Ενναι. Ησηκώθη να πάει στη δουλειά, το σπίτι ντους ήτο στη μτέρα πάντα του λιμανιού, (σ'έμένα) αφού ήπηες στη Ψέριμο, εν ηπήες; Στη μτέρα πάντα που έχου τώρα τους μόλους τσζαι ράζου ντα καϊτςζα. Μόλις ξεφεύγεις μόλις που παεί τσζαι γυρίζεις ήτο το σπίτι ντος, στην άμμο απέναντι. Ετςζεί δηλαδή, πέρα-πέρα ετςζεί, ναι. Ε, ησηκώθητςζε, ήπρεπε να περάσει, ήτο τα σπίτια των Κουρούνιω μετά τω Μαμουζέλω, ηπαίρνα 'πο πίσω π'τα γώματα να πάει στο χωράφι ντης. Ηνναί. Ε, το χωράφι ντους ήτα στη Λαγκάδα, Μιτσζέ, α ντηνέ εξέρεις, που πάει κατά το Ββαθύ. Πέρασε λοιπό, 'πο τςζεί ήπρεπε να περάσει, στου Μαμουζέλου το σπίτι έχει ένα άνοιμα, είναι ανάμεσα του Γιώργη μου το χωράφι, ο πρώτος, ο δεύτερός μου αδερφός έχει ένα χωράφι ύστερι είναι του Μαμουζέλου το σπίτι, είχε μια αλάνα. Μόλις ηξέφυε 'πο τα γώματα τω Κουρουνιώ, βλέπει ένα χορό, ένα χορό ολόγλυμνοι τσζαι ηχορεύγασι οι γυναίτςζες. Ε...τώρα όμως ετςζείνη ήτο πονηρή γυναίκα. Τσζαι γενναία. «Τώρα», λέει, «α θα γυρίσω πίσω μπορεί να μου κάμουσι γκακό. Ναι. Θα μου κάμου

γκακό». Ηλγύθητςε τςζαι ετςζείνη τςζ' ήπήε ήδωτςζέ ντα μάνω στο χχορό. Ηπή' 'πςαε μάνω στο χχορό. Αυτά, ήπηάιναμε στο μεροκάματο, ήτανε γριούλα ήκανε μέχρι αργά που 'το μεγάλη γυναίκα ντης ήλιτςζίας μου, εσύ δεν ήμπόρεις να σκάψεις τα κριθάρια σου τη σπορά σου, ήπαιρνες ανθρώπους να σου κάμου μεροκάματο να στο σκάψουσι. Ε, λοιπό τςζαι εγώ ήπήαινα που ήμου μικρή πολύ, οχτώ χρονώ, τςζαι ήθέλα πλιο α πα' πάρω μαϊ. Ηνναί. Ηπήαινα λοιπό με τις μεγάλες τςζαι αυτή η γυναικούλα ήπαάιναμε λοιπό τςζαι ήκάνε μας, μάς την ήκανε λοιπόν την ιστορία αυτή. Αφού λέει ήχορέψασι τςζαι ήρτε η ώρα ήκραξε ο πρώτο πετεινός, ήκραξε ο δεύτερος, κράςσει τςζαι ο τρίτος, τώρα λέει «Τι θα τη γκάουμε;», λέει, «Τι θα τη γκάουμε» ετςζείνη μπου ήτο μπροστελλάτης. «Τι θα τη γκάμω» λέει, «χώρια που ήρτε τςζαι ήκάμέ μμας παρέα;» (απαντάει κάποια άλλη από το χορό και συνεχίζει) «Α τη φύσομε », λέει, «α πααίνει». Την ώρα ετςζείνη που ήπανε αυτά τα λόγια αυτοί ήγήνησα σκόνη, λεώ τώρα τςζαι μουδιάζου ντα πετσά μου, γίνησα σκόνη σαν ένα σύννεφο τςζ' ήπεράσα προς τα πάνω την Παναγιά προς το νεκροταφείο. Κατάλαβες; Τςζαι ήγύρισε μπλιο πίσω η γυναίκα, στο τέλος ήκατάλαβε ότι δεν ήτο η ώρα πρωί μόνο ήτο μεσάνυχτα, τςζαι ήγύρισε ήπήε στο σπίτι ντης ήκλείστητςζε τςζ' ήξημέρωσε τςζαι λέει στα παιτζά της, λέει στα παιδιά της την ιστορία.

Μ.Τ.: Σου λέει αντίς να γυρίσω πίσω, θα πάθω κακό. Ήτο γενναία, ήτο μπονηρή.

Κ.Τ.: Ο γιός της, ξέρετε ένα ψηλό καπετάνιο που είχε; Λάμπρος, ξέρεις ανθρώπους που είναι το επίθετό τους Λάμπρου;

Μ.Τ.: Που να ξέρει το παιϊ....<...>Εςσει τα εγγόνια της είναι ζωντανά, ένα Εργάλλι που είναι κουτσός, στη μηχανή κουτσάτθητςζε. Ένας αδύνατος, ψηλός. Δηλαδή είναι λίο μεγάλος, πενήντα χρονώ τςζαι παραπάνω. Εγγονός της. Δεν 'ναι δηλαδή πολλά χρόνια, δεν 'ναι αιώνες, είναι...

Μ.Τ.: Τα πρώτα χρόνια παντού, αλλά στη Ψέριμο, πολύ!

ΚΑΛ37.13. Η νεκρή μητέρα που ακόμα νανουρίζει το μωρό της

Κ.Τ.: Μιτςζέ, ο Γιώργης, πε του Γιώργη την ιστορία!

Μ.Τ.: Τίνος Γιώργη;

Κ.Τ.: Τ'αερφού σου που ήτανε στα Σκάλια, που ήτο, στους τοίχους που ηγάπα τη Μαρία τη Καζώνα; Τσζαι τσζίνησε να ρτει τότε με την Πανούκλα τσζαι εδώ ησκάβασι στο σπήλιο, όπως ήρχεστε, όπως ήρχεστε δεξιά τσζαι όπως θα πααίνεται είναι δεξιά, είναι μια σπηλιά φαίνεται 'πο δω. Λέμε του Τσζυράννη. Έτσζεί έσσει δαμακάτσζα τσζαι εστζεί ήτο σκαύγα ντα. Η γυναίκα που θέριζε το Μαϊο είχε τσζαι μια συτσζά. Τσζαι είχε τη γκούνια του μωρού της αυτό, είχε ντη από κάτω από τη συτσζά. Αυτή ηπέθανε τότε με την πανούκλα αυτή. Με τη χολέρα.

Μ.Τ.: Ηπέθανε αλλά καμιά φφορά τη νύχτα ηνανάριζε το μπαί μπάλι.

Κ.Τ.: Ναι, ηκούνια το παιί ντης τσζαι ηνανάριζε. Αφού ήκαμε το πισπέρι ντου με την αρμαστή ο κουνιάδος μου, ήτο το σπίτι ντης της κοπέλας που 'γάπα ήτο στους τοίχους. Όπως πας προς τον Εμποριό που είναι ο Ταξιάρχης, περάσατε καμιά φορά; Είναι ο Ταξιάρχης έτσι, όπως πάεις έτσι αριστερά. Λοιπόν, να από τσζει που γυρίζει τώραο δρόμος, από το μοναστήρι (δείχνει εέξω από την πόρτα) ετσζεί που είναι τα σπιτάτζα, ετσζεί ήτο η κοπέλα που 'γαπα. Ηπ ήκαμε τη μπισπερίδα ντου, τσζαι ήρτε παράωρα. Μεσάνυχτα ήτο, τι ήτο, όνταν ήρτε βλέπει στο δομάτσζι, ο δρόμος όπως ήρκουντο, δίπλα δέκα είκοσι μέτρα, είχε μπλιο το αλώνι τσζαι δίπλα η συτσζά που 'χε το μπαί κρεμασμένο τσζαι θέριζε η γυναίκα τσζαι βλέπει λοιπό την γυναίκα ασπροφόρα με τα άσπρα ρούχα τσζ' ηκούνια το παιί τσζ' ηνανάριζε ντο. Αυτός, του 'ρτε λωλάγρα. Έκαμε το σταυρό ντου τσζαι ηπροχώρησε τσζ' ήρτε γιατί είναι εδώ κοντά τσζαι να τα σπίζα μας εδώ που είναι. Κατάλαβες; Τσζαι μας το 'πε, « Απόψε να τι είδα».

Μ.Τ.: Είχε την έννοια. Εγώ λοιπό τι ήπαθα για αυτή τη συτσζά. Εγώ πάλι ηπήαινα στο γλέντι. Αφού ηγλέντισα καλά-καλά, ήπηρα το δρόμο μου. Μια τα μεσάνυχτα, δύο ήτο. Ίσα με τσζά ήρτα στη συστζά από κάτω, ήπφεσα, ηξάπλωσα. Όταν ηξύπνησα τσζ' ήγια τη συτσζά από πάνω μου τσζ' ήξερα που ήμου, αντί να ρκούμου από αυτό το δρόμο ήμπα κάτω μπάρι μου, να φύω τσζαι να πάω να ρτω κάτω. Που ήβρα ηπήα να πα να κοιμηθώ, κατάλαβες; Ήρκουμου μπλιο από το γλέντι ηπήα ίσσα με τσζα που εν ηξέρα που ηπάαινα, πήα τσζαι 'γω κάτω από τη συτσζά να τσζοιμηθώ ύστερι ξεσπάστηκα, βλέπω, όπου κόψει ήκοψε, γαμώτη, τά 'παιζα!

Κ.Τ.: Εγώ πάλι ήπηα να πά 'ψωνίσω, ε μέχρι που να ετοιμαστώ, ε ηνυχτώθηκα

περνώ από τα Σκάλια, λέει μου η θεία μου η Μαρία του θείου μου του Μακαρούνα, λέει, «Κάτσε», πλίο τσζ' ο θείος, «Κάτσε γιατί είναι νύχτα». Ε, λιώ, «πρέπει», λιω, «να πάω γιατί είναι τα παιδιά», λιώ, «τσζαι πρέπει να παώ». «Κάτσε κόρη μου τσζαι να σηκωθείς που τη νύχτα να πηαίνεις». Εγώ λοιπό δεν ηθέλα μπλίο ησηκώθηκα <...> Λοιπό όνταν ηξετσζίνησα σκοτεινά 'πο τα Σκάλια, τσζαι ήρκουμου. Πιο αργά από ώρα εσπερινού, θαμπά. Όσο ώστε να βγω μπάνω είχε φεγγαράτσζι, αλλά εγώ όμως ηπροχώρου τσζ'ήρκομου, όνταν ήρτα εδώ απέναντι, που ήθελα να περάσω από το δρόμο που είχα ακουστά τη γυναίκα που ήβρε ο κουνιάδος μου τσζ'ηνανάριζε το παιί, ήκατσα μπχιο πάνω στο ταρατσί. Ήκατσα τσζαι δεν ημπόρου βήμα να κάμω. Μόνο να στουλώνου τα μαλλιά από το φόο μου, τσζαι να μού 'ρχεται ρίγος τσζαι δεν ημπόρου να κάμω βήμα. «Πως θα περάσω τώρα 'γω από τα 'πο δίπλα; Που είδε», λιω, « Ο Γιώργης τη...».

Μ.Τ.: Ήκατσε ετσζειπέρα τσζαι ησφύριζε (γελώντας).

Κ.Τ.: Ήκατσα μπλίο τσζαι ησφύριζα!

Γιατί;

Κ.Τ.: Εν ημπόρου α ρτω ηγούλιου μπλίο. Ηγούλιου δεν ημπόρου α ρτω. Ησφύριζα, ησφύριζα λοιπό, από τα πολλά ήκουσέ με (δείχνει τον άντρα της). «Έλα», λιω, «πάνω. Έλα», λιω, «πάνω γιατί φοόμαι», λιω, «α περάσω 'πο του Τσζυράννη». Το μέρος αυτό το λε, ντου Τσζυράννη. Ε, τσζαι ήρτε μπάνω, «Να», λε, «παλλικάρι. Γιατί εν ηκάθοσου», λε, «στα Σκάλια αφού ηγούλιας α ρτεις;» Υστερις, όμως όνταν ήρτα τσζαι αντίκυσα το μέρος αυτό, διότι α σου πω, πεντακόσα μέτρα τσζαι πχιο μακριά, ήτο, ήκατσα, εν ημπόρου α κάμω βήμα. Ητθυμούμου την ιστορία που μας ήκανε ο Γιώργης. Ήρτε «Εν είδες τι πάθα Κατερίνα. Ήπηα πλίο πισπέρισα καλά με τη Μαρία», την αρμαστή ντου-».

Υπάρχει αυτή η συτσζά;

Κ.Τ.: Όχι ηξεράτθητσζε, εδώ οι διτσζές μας...

Μ.Τ.: Όχι, δεν ηπισπέρισε, λάθος δουλειά. Ήτα μια λαθεμένη δουλειά. Ήταν α πα α τηνέ βρει α πισπερίσει, εντωμεταξύ αυτή ηπόμεινε μοναχή, και καμιά Σκαλιώτισσα λέει, «Έλα όζω α περάσει τη βραϋνή, όσο να ρτει η μάνα σου πάνω»

Κ.Τ.: Πήε, ε ντην ήβρε. Ε θυμούμαι τσζ'εγώ.

Μ.Τ.: Ε ντην ήβρε, σηκώθητςζε πικραμένος ο άνθρωπος, ήβρε τον άλλο εδώ 'πο κάτω 'πο τη συτςζά, ήρτα ντου όλα ανάποδα, μπλιό τα πράματα.

Κ.Τ.: Ήκαμέ μου την την ιστορία τςζαι είχα τη μέσα μου, τςζαι 'κομα τώρα, κόμα τώρα όντα περνώ, κάνω το σταυρό μου τςζαι λέω, λιώ, «Ο Θεός συχωρέσει της γυναίκας αυτηνής». Τότε όπου ηβρίσκουντο- το όνομά σου;

Γιώργος.

Κ.Τ.: Γιώργος ήτο τςζαι αυτός, ο κουνιάδος μου που σου λέω. Όποτε περάσω θα ρτει στο μυαλό μου αυτό, όποτε περάσω θα ρτει στο μυαλό μου η ιστορία του που μου λεε (σιγανά) ότι «Πέρασα», λε, «και είδε να ναναρίζει η ασπροφόρα το μωρό ντης».

ΚΑΛ37.14. Ο άνθρωπος που δεν μπαίνει στο καϊκι.

Μ.Τ.: Είςσε μπoλλά τέτοια. Πααίνανε στο ψάρεμα ντη νύχτα. Είχε ένα ψάρεμα, τςζ' ηψαρεύγα τη νύχτα ήτο λε τα σκαθάρια, τελoσπάντω. Λοιπό ο συχωρεμένος ο θείος μου ο Μιχάλης, ήπιε μπάλι α πα ψαρέψει, να τςζ' ένα τςζύριος 'πο πόζω. Ε... Α ψάει το ψάρι α το πετάζει μες τη γούρνα α το κατάπιει α το φάει αυτός. «Μα τι είναι τώρα αυτό το θερίο;» Αφού ήπσαε μπλιό τέσσερα πέντε ψάρζα-

Κ.Τ.: Αθρωπος, παρουσιάστητςζε άνθρωπος.

Μ.Τ.: Τι γίνεται ντώρα. Είχε όμως τη τύχη να είχε στη ζέπη ντου ένα κομμάτι δίχτυ. Όταν ήβγε όζω λοιπόν τςζαι πέταξε το δίχτυ, όσο που να τους λύσει αυτούς τόσους κόμπους, ήφτασε ήπηε στο σπίτι. Η σωτηρία ντου δηλαδή ήτανε το δίχτυ. Πρέπει να το λύσει αυτός.

Κ.Τ.: Σταυρόκομπους που είναι, σταυρόκομπος.

Μ.Τ.: Λοιπόν, είχε μπλιο πολλά ναυάγια μπρώτα τςζαι έτσι τα πρώτα χρόνια τςζ' εγώ που λες ηγούλιου μπoλύ. Ηγούλιου πολύ. Πολύ. Τώρα μπλιο, από τώρα τςζαι πίσω, ήκαμα τςζαι δέκα μέρες μόνος μου 'πο δω πέρα, δε με νοιάζει μπλιο τίποτι. Ε, τη βραϋνή που ήρτε ο αξάερφός μου να με βρει δε με- δηλαδή κακοφάνιτςζέ μου, «Βρε πάλι υπάρχουν ντώρα», λιω, ε...Γιατί είπαμε πως τον ήβρα στο δρόμο ηπάινε σπίτι ντου τςζαι όσο να γυρίσω εγώ τη νύχτα ίντα μπου 'θελε να ρτει τάπερα;

ΚΑΛ37.15. Το χτύπημα στο σανιδάκι.

Κ.Τ.: Εγώ πάλι ένα πράμα μου 'τυχε στη ζωή μμου, εδώ. Ήτα ο Γιώργος αυτό ητα λεύτερος 'κομα ήτο μπρι, ήτα εδώπέρα της πεθεράς μου τα παιδιά τα άλλα, ήρκουντο όμως εδώ ηπισπéριζε. Γιατί...μοναζά, ε...Ήρκουντο ηπισπéριζε είχε όμως τσζαι ένα 'πο το Βαθύ, Μιτσζέ, ο Μάμμας. Τώρα είναι ο γιός του τσζαι που πουλά χόρτα τσζαι στην αγορά η γυναίκα του, ο γιός του υπάρχει τσζαι στην αγορά που πουλούνε τις κουρτίνες, ε πουλού τσζ' αυτοί χόρτα, ο πατέρας του. Ηπάαινε από τη Γαουρόνησσο από τα νησάτσζα τσζαι ημάζευγε κοπριά. Ηπούλεις, ήβαλλε ντες τσζαι γιατί έχει περβόλι στο Βαθύ τσζά κάτω αυτός στη Ρήνα κοντά. Ε ήτο τσζαι ο Μάμμας λοιπό, αυτός ήξερε παραμύθια όμορφα τσζαι μεγάλα. Ήρτε τσζαι αυτός από το καϊτσζι ντου, ο Γιώργης, εμείς τσζαι ο Μάμμας.

Ηλέατε παραμύθια τότε;

Κ.Τ.: Ναι, ήλεε μας παραμύθια αυτός ο άνθρωπος. Εγώ ήξενα μαλλιά. Κάναμε ντη τουνούκλα, ηκάναμε τα χράμια, να τσζαι αυτά εμείς τα κάναμε (δείχνει το πάτωμα όπου υπάρχει μια «τριχού» λευκή και καφετιά). Ηφύασι, ηπισπερίσασι. Το σεκλέθι μου λοιπόν να ξάνω 'κομα πολλά μαλλιά, να 'χω πχιο να κάνω αύριο, νναι, με την τουνούκλα. Ήτανε Τρίτη βράδυ, ξημέρωνε Τετάρτη. Τσζαι δε γκάνει α δουλεύουμε την Τετάρη που ξημερώνει δηλαδή τσζαι τη Πέφτη α πισπερίσομαι αργά που ξημερώνει Παρασκευή. Ε, ναι. Εγώ λοιπό το σεκλέθι μου, εδώ ήμου (δείχνει την θέση πάνω στον χαμηλό τσιμεντένιο κράθτρο όπου κάθεται και τώρα), τσζ' ο Μιτσζές ήτο, ητσζοιμούντο στο κρέβατθο, τσζαι όταν ηπισπéριζα...Α, από τη Συκάτη που πάμε στον Άη Γιώρζη στη Συκάτη στη θάλασσα, ήβρα ένα ξυλαράτσζι στροτζυλό ένα σσανιδάτσζι τσζαι είχε ένα χαλκά, ένα κρίκο που το κρέμαζα στη πόρτα από πίσω. Τσζαι α σου πω τώρα πως το σπιτάτσζι ήτανε μικρό, να η πόρτα ήτον αυτή (σηκώνεται και δείχνει ορισμένα σημεία στους χοντρούς, πέτρινους τοίχους περνώντας τα χέρια της στα νοητά περιγράμματα των πορτοπαραθύρων που κάποτε υπήρχαν εκεί). Τσζαι αφού το μεγλώσαμε που ήμαστο οχτώ νομάτοι, 'πο τσζει τσζαι κάτω, ο κρέβατθος ήτα έτσι στο μπαιδιώ τα ποδαράτσζα, να έτσι 'πο τη καρέκλα μέχρι τα παιδιά ετσζεί. Εγώ ήμου εδώ τσζαι η πόρτα ήτο εδώ, μια , μονή. Είχα μια καρφίτσα, είχα αυτό το σσανιδάτσζι, στη μιά

παντα κυίτιζα, στην άλλη ήκανα ντο ντύπο μου πάνω. Είχα το κρεμασμένο, μπονάτσα, γαλήνη (με έμφαση εκτείνοντας λίγο περισσότερο τα φωνήεντα) που δεν ηκουνιούνται ούτε φύλλο, που λέμε (κάθεται πάλι δίπλα μου). Ήξενα λοιπόν εδώ, ακριβώς εδώ ηξένα, τσζ' ήτο τα μαλλιά μου εδώ, ήμου ετσζεί καθήμενη στον τοίχο τσζ' είχα τα μαλλιά μου εδώ, α κάμω αυτά που ήθελα α τα κάμω τουλούπφι, έτσι εδώ, τσζαι πάλι άλλα. Ηπέρασε όμως η ώρα. Ο Μιτσζές ητσζοιμούνται, οι αθρώποι φύασι τσζ'εγώ ήκανα πλιο το κουράγιο. Τσζεί λοιπό που 'ξενα, 'κούω το σανιάτσζι- α, η πόρτα ήταν αυτή, πατούσαμε στο κατωφλάτσζι τσζαι ήπατούσαμε εδώ πάνω. Ηνναί. Βλέπω το σανιάτσζι να κουνιέται τσζαι να κάνει , τακ, τακ, τακ, τακ, (γρήγορο τέμπο), μα μπονάτσα! Γαλήνη! Λέω το τώρα τσζαι σηκώνονται τα πετσά μου. Εγώ ητρόμαξα, παρατώ λοιπό το ξάσιμο, <...> Ηβρέθηκα ετσζεί που ήτο ο Μιτσζές, λέω, «Μιτσζέ σήκω α κλείσομαι τη μπόρτα», εν ήχε μπλιο, εν ήτο τσζαι κλειστή η πόρτα, βάλλαμε ένα πηρούνι, είχε ένα...πάνω στο ξύλο άλλο ένα στο ντοίχο τσζαι περνούσαμε-

Μ.Τ.: Η ασφάλεια ήτο! (γελάει)

Κ.Τ.: Η ασφάλεια ήτο. Λέει, τσζοιμούνται, λέει, «Ίντα μπου θες-ίντα-». «Μιτσζέ σήκω», λέω, « α κλείσεις τη μπόρτα γιατί φοόμαι α τη γκλείσω». Ήτο κλειστή αλλά έπρεπε α βάλουμε το πηρούνι. Χτύπα μπλιο το σανιάτσζι λες και είχε άνθρωπο τσζαι το- του 'κανε αυτό ντο σχέδιο. Ε, μα 'φου 'το μπονάτσα, κατάλαβα, κακό μπράμα ήτο. Τσζ'ήπηε σηκώθητσζε μάνω τσζαι ηκάμαμε το σταυρό μας τσζαι ηβάλαμε το πηρούνι τσζαι από τότε τσζαι πέρα, είμαι ντώρα, ο κουνιάδος που ήτο λεύτερος, εγώ είχα δύο μωρά, τη Μαρία τσζαι το Σκεύο, είναι πολλά χρόνια, να πω, είναι τριάντα χρόνια; Δεν ηξανάκαμα μπλιο δουλειά Τρίτη βράδυ για Πέφτη βράδυ. Γιατί ήτα τέτοια βραϋνή. Ήτα Τρίτη βράδυ τσζ' εγώ πισπέρισα μέχρι της δώδεκα που ξημέρωνε η Τετάρτη. Η Τετάρτη είναι μπου τυραννούσα ντο Χριστό οι Εβραίοι τσζαι πρέπει α τη σσεβόμαστε. Κατάλαβες; Ίπο βραδύς μέχρι τσζαι όλη μέρα αύριο, ας πούμε.

ΚΑΛ38.1. έως 38.3

Ημερομηνία : Δεκέμβρης 2013.

Αφηγήτριες. Μ.Σ., Κ.Μ., Μ.Ι., Μ.Χ. Μοναχές.

ΚΑΛ38.1. Ο Κουτεντές.

Μ.Σ.: Τσζαι μου πε έτσι: τα λέγανε λέει οι μηχανικοί οι παλιοί που ερχότανε από τη Μπιγκάζα κάτω, λέανε ότι είχανε δει με τα μάτια τους αυτόν τον άνθρωπο. Ο οποίος είναι λέει, ένας κοντός ολομάλλιαρος, και λένε ότι αυτός του είχε κάμει κάπιο θαύμα ο Χριστός. Και ήτανεο πρώτος λέει, ο πρώτος που χτύπησε τον Χριστό, νομίζω. Αυτό τώρα δε θυμάμαι συγκεκριμένα. Τσζείνη μπορεί α στο θυμάται. Τσζαι του 'πε ο Χριστός, «Επειδή εγώ, σε ευεργέτησα, σου 'καμα το θαύμα τσζαι εσύ με ράπισες, θα μείνεις κουτεντές μέχρι τη Δευτέρα Παρουσία. Δε θα πεθάνεις, αλλά όταν εγώ γυρίσω τη Δευτέρα Παρουσία, τότε θα πεθάνεις εσύ. Λοιπόν αυτός τι γίνεται. Λένε αυτοί ότι τον είχανε δει, οι μηχανιτσζοί που πηγαίνανε κάτω τον είχανε δει, ότι αυτός γυρίζει στα βουνά, ζει ακόμα, τσζαι πάει λέει πάνω στα ψηλά βουνά που είναι από κάτω γκρεμά, θάλασσες τσζαι φωνάζει μοναχός του, «Ζει της Μαργιάς ο γιός;» Απαντάει πάλι μοναχός του, «Ζει και βασιλεύει». Τσζαι τα δίνει κάτω στο γκρεμό, στη θάλασσα, στα γκρεμά, δε μπεθαίνει, δε σκοτώνεται. Έτσι λέγανε οι παλιοί, αυτό μου το είπε η γερόντισσα η Φιλοθέη, ε; Τους τα λέγανε οι παλιοί που πηγαίνανε κάτω στη Μπιγκάζα και ξέρανε αυτοί την ιστορία. Είδες που αμα δεν πεθαίνει κάποιος, «Κουτεντές ηπόμεινε;». Ε θα πεθάνει καμια φορά; Αυτός του είπε ο Χριστός εσύ θα μείνεις μέχρι να γυρίσω τσζαι τότε θα σε κρίνω. Επειδή σε ευεργέτησα αλλά εσύ με ράπισες και έτσι... Πάνε στη Χριστόνυφη να στο πει, τώρα...τι μυαλό έχει...τι ξεχνά τσζαι τι...

Κ.Μ.: Λένε όμως ότι άμα τσζαι ο παραλυτικός που τον ήκαμε γκαλά, του λέει, «Πρόσεχε», ήταν αυτό. Ήταν ο πρώτος που του έδωσε το ράπισμα του Χριστού.

Μ.Σ.: Να 'ταν αυτός;

Κ.Μ.: Έτσι ηδιάβασα εγώ μια φορά σε ένα βιβλίο.

Μ.Σ.: Ε ναι, αν ήταν όμως αυτός δεν θα τον βάζανε μια Κυριακή. Ή βάλανε το θαύμα;

Κ.Μ.: Για αυτό του είπε τη λέξη ο Χριστός, «Πρόσεχε μην αμαρτάνεις»-

Μ.Σ.: Μπορεί να ήτο αυτός.

Κ.Μ.: Το πρώτο ράπισμα. Τσζαι την ώρα ετσζείνη γύρισε ο Χριστός τσζαι τον είδε.

Κ.Μ.: Τσζαι ο Καϊν μου φαίνεται δεν πέθανε 'κομα.

Μ.Ι.: Πέθανε ετσζείνος.

Κ.Μ.: Του είπε, «Θα τρέχεις στα βουνά, κανείς δεν θα σε σκοτώνει», του έβαλε σημάδι στο κούτελο.

Μ.Σ.: Πάντως κάποιος από όλους είναι αυτό το πράγμα.

Κ.Μ.: Εγώ το διάβασα του λέει, ο Χριστός, «Πρόσεχε μην ξαναπέσεις θα αμαρτήσεις χειρότερα», αλλά το λέει το Ευατσζέλιο κάπως ελληνικά δεν το...

ΚΑΛ38.2. Ο Κουτεντές. Για τον Ιούδα ως Οιδίποδα.

Μ.Χ.: Αυτός ήτο Εβραίος. Ε, ήθελε τσζαι ετσζείνος όπως ηπηγαίνα όλοι, να γίνει τσζαι αυτός ο ίδιος μαθητής του Χριστού. Λέει, του λε, «Εγώ α σε κάμω ότι θέλεις. Αλλά τσζαι 'συ όμως πρόσεξε μη γκάμεις άλλη αμαρτία πάλι». Λε του, «Εγώ όλα τα παιδιά σας θέλω ένα. Αλλά δε θέλω να κάμετε τίποτα αμαρτία». Ε, ήτυχε ντότε που ηγίνοντο η ανακατωσούρας της σταύρωσης του Χριστού, ο πρώτος που 'ριξε τη πέτρα ήτο αυτός. Ηκατάλαβες; Ε μετά του λε, «Τι σου είπα; Να μην αμαρτάνεις. Γιατί θα σε τιμωρήσω». Αυτός ούτε τον ήνοιαξε. Αφού ήταν Εβραίος...Ε, του λέει, «Πήγαινε, γιέ μου, και δε θα βγει η ψυχή σου μέχρι τη Δευτέρα Παρουσία». Τσζαι Καλύμνιοι όλοι τονέ ξέρουνε που πήγανε στη Μπιγκάζα. Πηαίνανε, βλέπα ντόνε πάνω στο βουνό τσζ' ηφώναζε, «Ζει της Μαρζάς ο γιος;». Ε, παντούσα ντου, «Ζει και βασιλεύει». Από τσζεί 'πο 'πάνω ήπεφτε γκάτω τσζαι εν ησκοτώνουντο μες τα γκρεμά, μες τη θάλασσα. Αφού ήτο καταραμένος να μη πεθαίνει. Ε, «Αχ, γιατί μου το καμε;». «Ε, ποιος σσου το 'πε να βλαστημήξεις τσζαι να λιθοβολήσεις το Χριστο;» . <...> Οι σφουγγαράδες της Καλύμνου τα λέανε. Η μάνα μου το λεε. Όλοι τονέ βλέπανε. Είναι κοντός. Τσζαι ο πάπφους μου που ήτανε ετσζά στην Ανατολή, να τα νύχια του, λέει, μεγάλα. Τρέμεις που τονέ βλέπεις. «Αχ», λέει, τι κακό ήκαμα εγώ...Μου καμε καλό

τσζαι εγώ ήκαμα το κακό». Γιατί του 'πε «Πρόσεξε να μη γκάμεις αμαρτία άλλη».

Μ.Χ.: Ηπνίητσζε. Όνταν ηκρεμάστιτσζε, στςζέφτητσζε ντότε, «Α, τώρα θα πάει ο Χριστός πρώτα τςζαι θα φήσει τη Μπαράδειςο ανοιχτό να μπω τςζαι 'γω μέσα». Κατάλαβες; Θα μπει τςζαι ετσζείνος μέσα. Το δέντρο που τον ηκρέμασε ηλύγισε τςζαι ηπάτη πάνω στο σώμα τςζαι δεν ήβγαινε η ψυχή ντου ούτε ηπνίουντο.

Σε ποιο δέντρο κρεμάστηκε; Λένε ότι κάποια δέντρα δεν τον δεχότανε;

Κ.Μ.: Βελανιδιά.

Όχι συκιά;

Κ.Μ.: Βελανιδιά.

Μ.Ι.: (Προς την Μ.Χ.). Από πού τονέ κρεμάσανε;

Μ.Χ.: Αυτά σαν...κάτι μικρά δεντράτσζα, αυτά που βρωμούνε...Ακατσζ...Στίβες; Κάτι τέτοια. Ένα μικρό δεντράτσζι, ήτο που το Θεό έτσι να πνιεί. Αυτός το πήε με πονηρία. Λέει, «Θα πάει ο Χριστός τςζαι θα πάω εγώ πρώτος». Ακόμα και αυτό για πονηρία το ήκαμε <...> (Ακολουθεί συζήτηση για την ενοχή ή αθωότητα του Ιούδα). Οντα ήρταμε εδώ πάνω, είχεν ο παπά-Κουρούνης μια στάση, εικόνα, μέσα είχε τον Διάβολο με έναν Ιούδα. Τον Ιούδα. Ένας όμορφος ο Ιούδας, ο πιο όμορφος από τους Αποστόλους ήτα αυτός ο παλιάθρωπος (μειδιά). Τςζαι ηβάστα ένα πουτσζί στα χέρια του. Εν ηπήρε πουτσζί. Δώνα του τα ε ντά 'θελε. <...>Αυτός ο Ιούδας έχει μεγάλες ιστορίες. Την ξέρεις την ιστορία ντου; Άμα ήτο μικρός, ήτο η μάνα του από βασιλιτσζά οικογένεια. Λοιπό δεν είχε, είχε ένα παιδάτσζι μόνο, ύστερις ήθελε α κάμει 'κομα ένα. Ε ήκαμε το παιδάτσζι, αυτόν τον Ιούδα, ε, ότα ηγίνιτσζε το παιδάτσζι, προσπαθούσα να γίνεις τςζαι αυτός σαν τα άλλα. Αυτός μόλις ήρτε τςζαι ηγίνιτσζε πέντε χρονώ, ητσζυνήγα τον άλλο που ήτα έξι α τονέ σκοτώσει. Τον άλλο τον αδερφό ντου, τελοςπάντω τι ηθέλα α κάμουνε, φυλάαντο από 'δω πο τςζει, σου λέει, παιδί είναι. Που να ξέρασι πως ήταν τέτοιος. Ε, μια μέρα λοιπό πάει παίρνει το παιδί, σκοτώνει το. Ήτα λοιπό κάτι λησταί απέναντι. Τςζαι τον είδανε. Λε, «Αυτός», λε «θα γίνει ανώτερος 'πο μας. Αφού πέντε χρονώ τςζ' ήκαμε τέθιο τςζίνημα, α τονέ πάρουμε δίπλα μας». Πήρα ντο.

Κ.Μ.: Κάπου γράφει ότι ήτο συνομίληκος με τον Χριστό τςζαι ηπαίζανε μαζί άμα ήτανε μικροί. Ήτανε σε μια γειτονιά, καθότανε μαζί. Τςζαι συνέχεια ήκανε

σταυρούς. Για να τον κρεμάσει. Από μικρό που το είχε στο μυαλό ντου.

M.X.: Αυτό ε ντο διάβασα στο βιβλίο ντου μέσα, αλλά διάβασα τον Ιούδα που...Ε, μετά ηπήραντο πάλι οι άλλοι. Μεγάλωσε λίγο, βάλαντο λέει, ήτο πολύ ωραίος. Βάλα νατο σε κάτι χωράφια ετσζειπέρα, ήτο ο Ηρώδης. Τσζαι τον είδε. «Α, ωραίο παλλικάρι», λε, «που είναι αυτός. Α τον πάρουμε;» Ε...Λέει του, λε, «Τίνος είσαι;», λε, «Δε ξέρω», λε. «Εν είδα γονείς». Λε, «Ας τον πάρω». Ήπηρέ ντον μέσ τα παλάτια είχε ντο ετσζειπέρα, μεγάλωσε ήκαμέ ντο τσζαι αξιωματικό. Αφού τον ήκαμε αξιωματικό τσζαι υπερίασε, τότες ήθελε τσζαι γάμο. Αυτή η μάνα του, ήτανε δίπλα, ήταν στο παλάτι μέσα τσζαι μόλις την είδε, λε, θέλω να σε κάμω γυναίκα. Αλλά όμως ησκότωσε πρώτα τον πατέρα ντου. Ηπήε μια μέρα στο πηγάδι που έχουν αυτά τα παλάτια τα μεγάλα που ποτίζα, ο πατέρας του τσζαι βάλλει του μια στο πηγάδι.

Γιατί τονέ σκότωσε;

M.X.: Α πεθάνει α πάρει τη μάνα ντου ετσζεινός. Δεν το 'ξερε. Ε, ύστερα με το έτσι με το αλλιώς, ήπηρε την μάνα ντου. Όμως ήκλαιε μέρα νύχτα. Λε, «Α, αυτό που 'καμα δεν ήταν», λε, «καλό». Δεν ήθελε, ήκλαιε μπλιο. Αφού τα 'καμε όλα αυτά τα ζητήματα, ηπέραςε το διάστημα τσζεινό, πήγε στο παλάτι ντου φτη. Βλέπει λοιπό το γυναίκα που κλαιε αυτή. Λε, «Εν είχα τσζαι 'γω τον άντρα μου τσζαι τονέ σκοτώσανε, ένα μπαλλικάρι τον ησκότωσε, τώρα...» Εν το ξερε η γυναίκα. «Τσζαι πως τον λένε;», λέει, «Ιούδα». «Ωω!» Τσζαι πάει τσζαι λε της «Εγώ ήγινα του πρώτου του παιδιού μου ο φονιάς. Τον πατέρα μου τον φόνεψα και έκαμα τη μητέρα μου γυναίκα». Χρόνια έχω που το διάβασα, το βιβλίο του παπά-Δράκου, μας το πήρανε πίσω, τον βίο του Ιούδα.

ΚΑΛ38.3. Για τον Ιούδα και τον Καϊν.

K.M.: Ο Ιούδας αγάπησε μια κοπέλα την Ιουδήθ. Και θέλανε να παντρευτούνε. Αλλά αυτή ήτανε από άλλη θρησκεία. Τσζαι ο Ιούδας τόσο πολύ θαύμαζε τον Χριστό σε κάθε θαύμα που 'κανε που λέει, «Εγώ, εγώ για να δουν οι Ρωμαίοι τι δύναμη έχει, εγω θα τονέ προδώσω τσζαι την ώρα που θα τονέ προδώσω θα δουν την δύναμή ντου, θα γίνει τότε...θα τους...» Εν ηξέρε όμως ότι ο Χριστός είναι ταπεινός τσζαι άμα είδε

πως η προδοσία που 'καμε, ήρτα με ξύλα και με μαχαίρια να τονέ πιάσουσι, τότε πχιο είπε «Τι ήκαμα;» Πετάει τα αυτά τσζαι πάει τσζαι κρεμιέται στη βελανιδιά τσζαι πνίεται. Δηλαδή...Για αυτό λένε πως στην Δευτέρα Παρουσία δεν ξέρουνε πως θα κριθεί ο Ιούδας. Γιατί δεν το καμε από κατσζία, το 'καμε από ενθουσιασμό ότι, ας πούμε, ήταν τόσο δυνατός ο Χριστός που θα 'νίκα τα πάντα. <...> Ο Καϊ το γράφει η Αγία Γραφή. Εγώ λέω ότι δεν πέθανε ο Καϊν. Γιατί λέει, «Εγώ θα σου βάλω στο κούτελο σημάδι και όποιος σε βλέπει δεν θα σε σκοτώνει. Και θα γυρίζεις στα βουνά μέχρι τη Δευτέρα Παρουσία». <...>

Γυρνάει λοιπόν ο Καϊν...Μπορεί...

2. Γλωσσάρι.

Άχεντρα (η) = οχιά.

Γουρλί (το) = γουρούνι.

Έβαλλα (τα) = τούμπες.

Ζιώνομαι = εγκλωβίζομαι.

Θράπφα (η) = καταπακτή.

Καλίτσζι (το) = πόδι ζώου

Καλλίκα (η) = παίρνω κάποιον στους ώμους μου.

Καμηλαύχι (το) = καλιμαύχι.

Καντζά/καγγιά (η) = φτωχικό/ερηπωμένο σπίτι. Τύπος μονόροφης κατοικίας των φτωχότερων.

Καρφωτή (η) = βουτιά με το κεφάλι.

Κατσαρόλι (το) = τενεκεδάκι.

Καφκάλα (η) = (μεγάλο) κεφάλι.

Κοντομοίρι (το) : μεταλλικό έλασμα πίσω από την πόρτα το οποίο θυλήκωνε σε κρίκο στον τοίχο (κρικέλι) ως μέθοδος κλειδώματος.

Κόρνια (τα) = κέρατα.

Κουλούτσζι (το) = κουτάβι / είδος μικρού γαλέου.

Κουμούλα (η) = ξερολιθιά, μαντρότοιχος.

Κράατθος/κρέβατθος (ο/η) = χτιστό κρεβάτι.

Μαϊ (το) = χρήματα.

Νεκάλεμα (το) = ουρλιαχτό σκύλου, κλάμα /θρήνος (συνεκδοχικά).

Ξεμερδίζω = διαλύω/ξεσχίζω.

Πασαίρνω (μια δόση) = ξυλοκοπώ.

Πατελιά (η) = χώμα για οικοδομικές εργασίες.

Πειρασμός (ο) = ο Διάβολος (επίσης Πισσίτης, Τσζύριος, Κατάρα του Θεού, Σμου, (σύντμηση της λέξης «Πειρασμός/Πειρασμού» πβ. «Τα γκρεμνά του Σμου»).

Πελεκάνος (ο) = λιθοξόος.

Πισπερίζω = κάνω απογευματινή συντροφιά.

΄πο πισπέρας = από βραδύς.

Σκαλούνι (το) = σκαλοπατι.

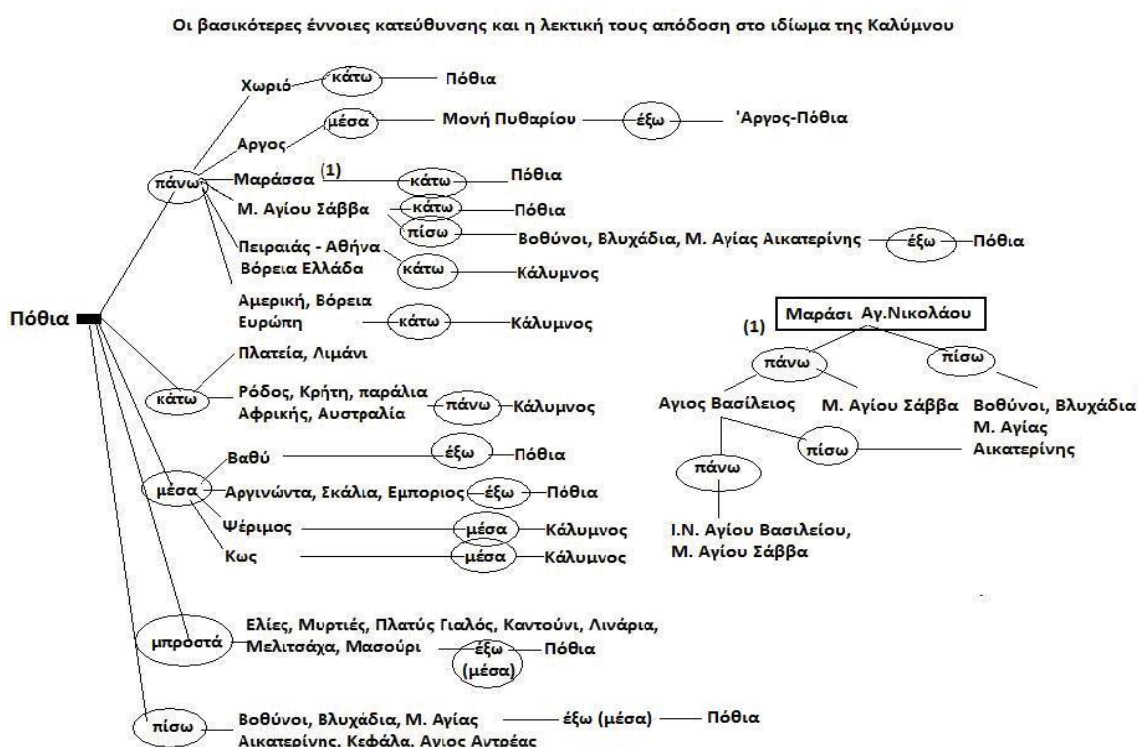
Σκανταλόπετρα/σκαντάλι (η/το) = βαριά πέτρα που κρατούσαν οι ελεύθεροι δύτες

Φασσά (η) = επίδεσμος.

Φτερά (τα) = βατραχοπέδιλα.

Ψι(ι)χάλι (το) = ψίχουλο

4. Βασικότερες έννοιες κατεύθυνσης στο ιδίωμα της Καλύμνου.²³

²³

Ο πίνακας αυτός κρίθηκε σκόπιμο να συμπεριληφθεί συμπληρωματικά στο «Γλωσσάρι». Ο αναγνώστης μπορεί να τον συμβουλευτεί καθώς μελετώντας τις απομαγνητοφωνήσεις του παραρτήματος θα βρεθεί μπροστά σε τοπικά επιρρήματα που δηλώνουν συνειρμικά τοποθεσίες. Ανάλογα με το συγκεκριμένο τα τοπικά επιρρήματα αυτά αλλάζουν νόημα. Ο ανωτέρω πίνακας διαβάζεται με απλό τρόπο από τα αριστερά προς δεξιά. Μελετούμε που βρίσκονται ο αφηγητής ή οι χαρακτήρες της αφήγησης και ανάλογα με το επίρρημα ακολουθούμε την πορεία στον πίνακα. Αν π.χ. κάποιος βρίσκεται στην Πόθια και αναφέρει πως πάει «πίσω» τότε θα κινηθεί προς τους Βοθύνους Κ.Ο.Κ.

3. Κείμενα, γραπτές πηγές.

1. Μεταγραφή του εγγράφου Α.Α. 23. 22, 26/02/1899.

Η Δημογεροντία Καλύμνου μετά του Δημοτικού Συμβουλίου.

Συνελθόντες σήμερον εκτάκτως εν τη Δημογεροντία όπως συσκευθόμεν περί των ληπτέων μέτρων προς ανεύρεσι και σύλληψιν του δολοφόνου του κατά την παρελθούσαν νύκτα δολοφονήσαντα τον Δημήτριον Αλεξιάδην, εγκρίνομεν παμψηφεί να διορισθώσιν επί εικοσαήμερον δώδεκα φύλακες εκ των οποίων οι μεν τρεις θα μείνωσιν εις την πόλιν και δε εννιά θα σταλώσι εις τα βουνά και εξοχικά μέρη δια τον ειρημένον σκοπόν. Αμοιβήν δεν ορίζομεν ανά διακόσια γρόσια εις έκαστον αυτών πληρωθησόμενα εκ του δημοτικού ταμείου.

Εν Καλύμνω τη 26 Φεβρουαρίου 1899.

2. Μεταγραφή του εγγράφου Α.Δ. Τόμος Αλληλογραφίας 6, 186-189, 4/04/1899.

Αρ. 40. Προς την Αυτού Εξοχότητα τον Υπουργόν των Εσωτερικών της Κραταιάς και Θεοφρουρήτου Οθωμ. Αυτοκρατορίας.

Εξοχώτατε,

Οι ευσεβάστως υποφαινόμενοι κάτοικοι της νήσου Καλύμνου, πιστοί και αφοσιωμένοι ανέκαθεν εις τον ένδοξον Αυτ. θρόνον υποβάλλοντες ταπεινώς και ευσεβάστως προς την Υμ. Εξοχότηταν την αίτησίν μας ταύτην εξαιτούμεθα το ευσπλαχνικόν έλέός της όπως λάβει πρόνοιαν και επιφέρη την δέουσαν θεραπείαν επί των εξής νομίμων και δικαίων παραπόνων μας.

Κατά την εποχήν ταύτην, Εξοχώτατε, και κατ'έτον ημείς οι πτωχοί σπογγαλιείς οίτινες περιμένομεν μόνον από την θάλασσαν ως μη έχοντες άλλον πόρον ζωής, ετοιμαζόμεθα να αναχωρήσομεν εις την σπογγαλιείαν, την μόνην βιομηχανίαν του τόπου μας. Όλας δε τας σπογγαλιευτικές διαφοράς μας τας οποίας έχομεν μεταξύ μας τας εξομαλύνομεν εις την Δημογεροντία συμβιβαστικώς επί τη βάσει των κανονισμών και εθίμων του τόπου μας. Κατά κακήν μας όμως μοίραν αιφνιδίως η Α. ενδοξότης ο Καϊμακάμης ημών εν τοιαύτη κρίσιμότατη εποχή προσκαλεσάμενος του τε Δημογέροντες και Δημοτικούς Συμβούλους του τόπου μας, απέστειλεν αυτούς προ δύο ημερών εις Χίον και ούτω έμεινεν ολόκληρος ο τόπος άνευ τινάς προστασίας. Η στέρησις δε αύτην των τοπικών ημών αρχών έφερεν μεγάλη καταστροφή και παραλυσίαν εις όλους ημάς διότι άνευ της Δημογεροντίας ούτε πληρώματα δυνάμεθα να καταρτήσομεν ούτε τας μεταξύ μας διαφοράς να εξομαλύνομεν ένεκα των οποίων είναι αδύνατον να χρηγηθώσιν ημίν τα δια την αναχώρησίν μας αναγκαιότατα χρήματα. Ως εκ τούτου εβρισκόμεθα εις μέγαλην θλίψην και στεναχωρίαν, αναλογιζόμενοι το δυσχερές της θέσεώς μας και οτι, άν έστω και επί μικρόν

εξακολουθήσει η κατάσταση αυτή, θα περιέλθουμεν εις την εσχάτην ένδειαν και απελπισίαν.

Δια να πληροφορηθεί δε η ημ. εξοχότης το αίτιον τις εις Χίον αποστολής των τοπικών αρχών εις Χίον εκθέτομεν εν ολίγοις τα εξής. Προ καιρού η Δημογέροντες καθώς και οι προκάτοχοι αυτών βλέποντας ότι συνέβησαν εις τον τόπον μας μερικά αλλεπάλληλα δυστυχήματα έκαμαν τας δέουσας προφορικάς και γραπτας παραστάσεις εις την εντάυθα Σ. υ/διοίκηση και Αστυνομίαν δια λα βάβωσι την απαιτούμενη πρόνοια και επιφέρουσιν την δέουσαν τάξην και ησυχίαν καθώ και δια μερικούς αγνώστους ξένους οίτινες εβρίσκονταν ενταύθα άνευ τινός εργασίας. Δυστυχώς όμως ουδέ μία πρόνοια ελήφθη. Ένεκα δε της αδρανείας ταύτης των ειρημένων αρχών συνέβη κατά την εσπέραν της 25ης Φερβουαρίου η δολοφονία του συμπολίτου μας Δημ. Αλεξιάδου ένακα κτηματικής τινός διαφοράς η οποία όμως καθώς επεδείχθη εκ την υστέρων εδύνατο να προληφθεί και ο δολοφόνος να συλληφθεί αν αι ειρημέναι αρχαί είχαν την θέληση να ενεργήσωσι διότι όπως ομολόγησεν ο καϊμακάμης επισήμως ενώπιον του Διοικητικού Συμβουλίου και του Μητροπολίτου, εγνώριζεν ότι ο δολοφόνος ήλθεν από το εξωτερικόν, εβρίσκετο ενταύθα ένα μήνα προ του κακούργηματος, αντί λοιπόν να μέμφεται εαυτόν διότι δεν εξετέλεσεν το χρέος του, αφού μάλιστα είχε και προηγούμενα κατ' αυτού, κατέστησεν τον τόπον όλον υπεύθυνον και δια να απαλλάξει εαυτόν από πάσα ευθύνη, τίποτα άλλο δεν ενήργει παρά να προσκαλεί τους Δημογέροντας και δημοτικούς συμβούλους και να ζητείν παρ' αυτών την παράδοσην του κακούργου ενώ απεναντίας η Δημογεροντία εξετέλεσεν τα καθηκοντά της διότι όχι μόνον παρέσχεν προς την Σ. υ/διοίκησην και την Αστυνομίαν πάσαν την δυνατήν συνδρομήν της αλλά και ουδενός μέσου εφείσθη, προς σύλληψην του κακούργου διότι και φύλακας εμμίσθους διώρησε και τους ποιμένας και πάντας του διαμένοντας εις την εξοχήν προσεκάλεσε και εσύστησε εις αυτούς μεγάλην ενέργειαν και χρηματικάς αμοιβάς υπησχέθη και εν γένει παν το δυνατόν διέθεσε προς ικανοποίησιν της δικαιοσύνης. Τι

άλλο ήτον, εξοχότατε, δυνατόν να πράξει η Δημογεροντία και ο τόπος ακόμη εις την περίστασιν ταύτην, εις τι επιταίωμεν ημείς εαν δεν συνελήφθη ο κακούργος; Ώφειλον οι ενταύθα Σ. υ/διοίκησης μετά της Αστυνομίας αφού μάλιστα είχαν γνώση προηγουμένως να ενεργήσουν τα δέοντα ως έχουσαι άπαντα τα προς τούτο μέσα και όχι να καλέσωσιν την Δημογεροντίαν εις τοιαύτην μάλισταν εποχήν από την οποία εξαρτάται η συντήρησις τοσούτων ψυχών. Αφήνομεν λοιπόν εις την Υμ. Εξοχότητα να συμπεράνει την λύπην και την απελπισίαν ήτις κατέλαβε πάντας ημάς διότι, ενώ τα προηγούμεν έτη κατά την εποχήν ταύτην ήταν αναχωρημένα όλα τα σπογγαλιευτικά πλοία, εφέτος όχι μόνον κανέν πλοίον δεν ανεχώρησεν εισέτι αλλ'ούδε αυτά τα πληρώματα δεν κατηρτίσθησαν διότι μετά την αναχώρησιν της τοπικής ημών αρχής όλοι οι κεφαλαιούχοι έκλεισαν τα ταμεία των και ο λαός ήρχισε να πεινά.

Επίσης δε, Εξοχότατε, μεγάλα προσκόμματα φέρει εις την αναχώρησιν των πλοίων και ο ενταύθα Λιμενάρχης, διότι αν και εξεδώθη Αυτοκρ. Υραδές ότι δεν έχει δικαίωμα να εισπράττει απολύτως τέλος από τα καλυμνιακά πλοία, αυτός εξακολουθεί να πιέζει όλα εν γένη τα πλοία, καλυμνιακά τε και ξένα και να φορολογεί αυτά εναντίον της ιεράς θελήσεως του Κραταιοτάτου και Ευσπλαχνικοτάτου ημών Άνακτος.

Λυπούμεθα μεγάλως, Εξοχότατε, δια την τοιαύτην οικτράν και ελεεινήν κατάστασιν του τόπου μας. Εξ'ης προβλέπομεν ότι αι παρανομίαι αύται ουδέν άλλον αποτέλεσμαν θα έχωσιν ει μη μόνον την παντελή παραλυσίαν και αποσύνθεσιν ημών. Καθότι πιεζόμενοι και στεναχωρούμενοι πανταχόθεν εξάπαντος θα λιμοκτονήσωμεν όπερ, βεβαίως, δεν επιθυμεί η Αυτ. Σεβ. Κυβέρνηση ημών. Μετά μεγάλης μας λύπης αναφέρομεν προς τούτους ότι έκαστος υπάλληλος ερχόμενος ενταύθα αψηφών τον νόμος και τας Σεβ. Αυτοκρατοτικές διατάξεις ζητεί να εφαρμόσει μέτρας όλως διόλου νέα και πρωτοφανή εν αγνοία της Σεβ. Αυτ. Κυβερνήσεως ήτις είναι η μόνη αρμοδία να καταργεί και να εφαρμόζει ο,τιδήποτε μετά θέλει. Ο ενταύθα Τελώνης ενώ γνωρίζει οτι δεν υποβάλλονται εις κανένα τελωνιακόν δασμόν

τα εκ των νησυδρίων της Καλύμνου προερχόμενα είδη καθόσον η Κάλυμνος και τα νησυδρια αυτής δυνάμει μεγάλων Αυτοκρ. Υραδέδεων απ'αιώνων αναγνωρισμένων είναι Μακτού, αυτός πρώτην ήδη φορά προ τινών ημερών αυθαιρέτως και παρανόμως καταπατών τον νόμον του τόπου υποχρέωσεν μερικάς γυναίκας οίτινες είχαν φέρει ολίγον τυρί από το νησύδριον της Ψερίμου δια [...] των και επλήρωσαν τελωνείον. Η Δημογεροντία λαβούσα γνώσιν ειδοποίησεν αμέσως την καϊμακαμίαν εγγράφως και διεμαρτυρήθει κατά της τοιαύτης παρανόμου καταπατήσεως των δικαιωμάτων του τόπου αλλα δυστυχώς δεν εισηκούσθη όπως και πάντοτε.

Δι όλα ταύτα, λοιπόν, Εξοχότατε, επειδή αι παρανομίαι αύται έφεραν ημάς, τους πτωχούς κατοίκους εις την εσχάτην ένδειαν και απελπισίαν, όπερ είναι όλως εναντίον της ιεράς θελήσεως του Σεβασμίου και Φιλολάου ημών Άνακτος ου η μόνην ενδελεχής μέριμναν είναι η ησυχία, ευμάρεια και πρόοδος των πιστών και αφοσιωμένων αυτού κατοίκων αναφέρονεν ευσεβεστάτως προς την υμετέρα Εξοχότητα καθικετεύομεν αυτήν όπως σώση ημάς εκ της επαπειλούμενης βεβαίας καταστροφής ημών και διατάξει σύντονα και αυστηρά μέτρα όπως δωθή τέρμα εις τας πρωτοφανής και επιβλαβέστατας ταύτας παρανομίας διόπερ θέλωμεν έχη την αιώνιαν ευγνωμοσύνην.

Πιστεύοντες ότι η υμετέρα Εξοχότητα εν τη διακεκριμένη αυτή πατρική μέριμνα και αγαθότητι θέλει διατάξει τα δέοντα.

Διατελούμεν της Υμ. Εξοχότητος ταπεινοί θεράποντες.

Εν Καλύμνω τη 4η Απριλίου 1899,

οι κάτοικοι της νήσου Καλύμνου.

3. Καταλογογράφηση της δανειστικής βιβλιοθήκης του κατηχητικού σχολείου της ενορίας Αγίου Βασιλείου.

Αδελφότητα «η Ευσέβεια» (επιμ.)

1976². *Ελάτε στη Γιορτή μας. Τεύχος Α΄. (Πατριωτικά σκετς, ταμπλώ, ποιήματα κ.λ.π.)* Αθήναι : Εκδόσεις «Ζωής του Παιδιού».

1976α. *Ελάτε στη Γιορτή μας. Τεύχος Β΄. (38 Μικρές Κωμωδίες).* Αθήναι : Εκδόσεις «Ζωής του Παιδιού».

Αδελφότητα Θεολόγων, «η Ζωή» (επιμ.)

1980. *Ομιλούν Οι Έλληνες Επιστήμονες Περί Θρησκείας.* Αθήναι : Εκδόσεις Αδελφότητος Θεολόγων, «η Ζωή».

Αντωνόπουλος Ι.Μ.

1987. *Μην Αρνηθής τον Χριστό, Μην Σφραγισθής με το ΧΕΣ=666.* Έκδοσις κδ΄. Αθήναι.

Αποκάλυψις Της Υπεραγίας Θεοτόκου.

(1995) Αθήνα: Απέργης κ' Υιοί.

Ασπιώτης Α.Α.

1961. *Από τα Ψυχολογικά Προβλήματα του Παιδιού, Ε΄. Το Παιδί και η Σεξουαλική Διαφώτισις.* Αθήνα : Ψυχολογία και Ζωή, Μελέται του Ινστιτούτου Ιατρικής Ψυχολογίας και Ψυχικής Υγιεινής.

Βασιλειάδης Π.Ν.

1990⁶. *Ο Δαρβίνος και η Θεωρία της Εξελίξεως.* Αθήναι : Αδελφότης Θεολόγων «Ο Σωτήρ».

Βασιλόπουλος Χ. (Αρχιμ.)

1977³. *Τέρατα και Σημεία των Σκοτεινών Δυνάμεων.* Έκδοσις 3^η. Αθήναι: Εκδόσεις «Ορθοδόξου Τύπου».

1983⁴. *Ο Οικουμενισμός Χωρίς Μάσκα. Τέταρτη Έκδοσις Επηρεξημένη.* Αθήναι : Εκδόσεις «Ορθοδόξου Τύπου».

Δάδη Ε.Η.

1991⁶. *Μουσική Ροκ. Θεσσαλονίκη : Χριστιανικές Ομάδες Θεσσαλονίκης, «Οι Σκύμνοι».*

Καλλιάφας Σ.Μ.

1958. *Το Παιδαγωγικόν Πρόβλημα της Γενετησίου Ορμής*. Αθήναι : Έκδοσις της Χριστιανικής Ενώσεως Εκπαιδευτικών Λειτουργών.

Καντιώτης Ν.Α. (Μητροπολίτης)

1987. *Αντιπαπικά*. Αθήναι : Ορθόδοξος Ιεραποστολική Αδελφότης «ο Σταυρός» - Χριστιανική Ορθόδοξος Αδελφότης Sydney «ο Απόστολος Παύλος».

Κωτσάκης Δ.Δ.

1981². *Η Κοσμοθεωρία του Υλισμού. Χθές και Σήμερα. Έκδοσις Δευτέρα, Βελτιωμένη και Επηυξημένη. Κοσμολογικά Θέματα, 4*. Αθήναι : Εκδόσεις Αδελφότητος Θεολόγων, «η Ζωή».

1986. *Ομιλούν οι Αστέρες; Αστρολογία και Αλήθεια*. Αθήναι : Εκδόσεις Αδελφότητος Θεολόγων, «η Ζωή».

1990². *Πυρηνική Ενέργεια και Χριστιανική Πίστις*. Αθήναι : Εκδόσεις Αδελφότητος Θεολόγων, «η Ζωή».

Λεόντιος Νεαπόλεως

(1992). *Ο Άγιος Συμεών ο δια Χριστόν Σαλός*. Θεσσαλονίκη: Το περιβόλι της Παναγίας.

Μελέτης Γ.Β.

1978. *Κατηγορούμενος ο Χριστιανισμός*. Αθήναι: Εκδόσεις Αδελφότητος Θεολόγων, «η Ζωή».

1979³. *Γιατί δεν είμαι Άθεος;* Αθήναι: Εκδόσεις Αδελφότητος Θεολόγων, «η Ζωή».

Μπεζενίτης Παντελεήμων. (Αρχιμ.)

1976. *Η Ποιμαντική Αντιμετώπισης του Χιλιασμού*. Αθήνα : Εκδόσεις της Αποστολικής Διακονίας.

Νικηφόρου Πρεσβύτερου

(2006). *Όσιος Ανδρέας ο δια Χριστόν σαλός*. Ωρωπός: Ιερά Μονή Παρακλήτου.

Ουρβανού Χ.

1981⁴. *Ο Αλέξης στη Χώρα των Μαύρων*. Παιδικό Διήγημα. Έκδοσις Αδελφότητος «Ευσέβεια», Εκδόσεις «Ζωής του Παιδιού».

Παναγόπουλος Π.

1957. *Τνα μην Αδικώμεν τους Νεκρούς μας*. Αθήναι : Βιβλιοπωλείον Νεκτάριος Παναγόπουλος.

Παπαδημητρακόπουλος Κ.Γ.

1993⁶. *Ο Σατανισμός στη Μουσική Ροκ*. Αθήνα : «Φωτοδότες» του Χριστιανικού Περιοδικού «Τα Κρίνα».

Παπακώστας Σ.Γ.

1972¹⁰. *Ηθική και Υγεία*. (Μελέτη περί εγκρατείας και αγνότητας από απόψεως υγιεινής). Αθήναι : Αδελφότης Θεολόγων, «η Ζωή».

Ραπτόπουλος Ι. Γ.

1993. *Αρνούνται τα μυστήρια της Εκκλησίας*. Θεσσαλονίκη: Έκδοση Ορθοδόξου Ιεραποστολικής Αδελφότητος, «Η Οσία Ξένη».

Τρεμπέλας Π.Ν.

1984. *Ο Χιλιασμός*. Αθήναι : Αδελφότης Θεολόγων, «ο Σωτήρ».

1986. *Μασσωνισμός*. Αθήναι : Αδελφότης Θεολόγων, «ο Σωτήρ».

1987. *Ο Πνευματισμός*. Αθήναι : Αδελφότης Θεολόγων, «ο Σωτήρ».

1989. *Θεοσοφία*. Αθήναι : Αδελφότης Θεολόγων, «ο Σωτήρ».

Χατζημιχάλης Ν. (Μητροπολίτης)

2004. *Γλυκύτατε Ιησού, σ' ευχαριστούμε*. Αθήνα: Αρμός.

Φραγκόπουλος Α.Σ.

1990¹¹. *Έχεις Θρησκεία;* Αθήναι : Αδελφότης Θεολόγων, «ο Σωτήρ».

Ψαρουδάκης Σ.Ν.

1993. *Μπροστά στο Μεγάλο Πόλεμο, Η'. Προσκοπισμός και Μασονία*. Αθήνα : Εκδόσεις Ελληνικό Χριστιανικό Ορθόδοξο Μέτωπο.

4. Απόσπασμα από το «Χρονικό» της ενορίας Αγίου Βασιλείου γραμμένο από τη νεωκόρο Κ.Μ.

Εν Καλύμνω τη 21-5-2005.

Τη 21η του αυτού μηνός σκέφτηκα και παρακαλώ το Θεό να μου δώσει φώτιση και σώας τα φρένας για να τελειώσω αυτό το μεγάλο έργο να εξιστορήσω τον βίο και πολιτεία της οικογένειάς μου.

Εγώ που γράφω αυτήν την Ιστορία λέγομαι Κ. Μ., το τρίτο παιδί κατά σειρά της οικογένειάς μου.

Ο προπάπους μου λεγότανε Γ. Κ. και η προγιαγιά μου Ά. Κ. το γένος Μ.

Ο προπάπους μου ήταν συνέτερος με 2 άλλους πατριώτες του και είχανε καϊκη και πηγαίνανε Κάτω στη Μαντρούχα και πιάνανε σφουγγάρια, ταξίδι 6 μηνών το καλοκαίρι, ερχότανε για 3 μήνες μετά ξαναφεύγανε το χειμωλιάτικο για 3 μήνες.

Αγαπούσε πολύ την γυναίκα του και όταν ξεκινούσανε για ταξίδι γύριζε 2-3 φορές να την ξαναχαιρετίσει και έβρισκε στο δρόμο κούτσουρα, κομάτια ξύλων και τα μάζευε να έχει η γυναίκα του να κάνει μαγκάλι να μην κρυώνει και επιδή μάζευε κούτσουρα τον έβγαλαν Κ. και του έμεινε αυτό το επίθετο Γ. Κ. για όλη του την ζωή.

Δεν έκανε η γυναίκα του παιδιά και ήθελε να ιοθετήσει ένα παιδί. Για καλή του τύχη του αδελφού του η γυναίκα γενούσε στο σπίτι ντης μέσα γιατί εκεί γενούσαν οι γυναίκες, στα ρουχα μέσα είχε ένα φίδι και αφού εγένισε άκουσε την μυροδιά του μωρού αλά αντί να δαγκώσει το μωρό δάγκωσε τη λεχώνα και πέθανε. Έμεινε το μωρό και το πήρε ο προπάπους μου το έφεραν στην Κάλυμνο γιατί ήτανε από τη Κω και βρήκε μνια γυναίκα που είχε μωρό δικό της και την πλήρωνε να και το βύζανε και έγινε ένα υγιέστατο κοριτσάκι το όνομά του, Μαρία.

Αφού ήτανε κάτω στη Μαντρούχα στο ταξίδι, μάλλον είναι μέρος της Αιγύπτου, άκουσαν ότι στην Κάλυμνο έπεσε θανατηφόρα Αστένεια η

Πανούκλα ήτανε μεταδοτική και φοβότανε να μην τυχόν και ρθούνε και δεν βρούνε τις φαμίλιες τους ζωντανές.

Συμφωνήσανε όταν με το καλό ρθούνε στην Κάλυμνο και βρούνε όλους καλά θα κάμουνε μια εκκλησία και τι όνομα θα της βγάλουμε, είπανε, όποιος Άγιος θέλη να τον κάμωμαι να φανερωθή στον ύπνο μας. Τη νύχτα ένας από όλους τους βλέπει έναν ψηλό μελαχρινό που τον έλεγαν Βασίλη και συμφώνησαν να κάμουν τον Άγιο Βασίλη.

Ήρθανε με το καλό βρίσκουν όλους καλά. Αφού λογαριασθήκανε και πούλησαν τα σφουγκάρια, λέη ο προπάπους μου, ρε παιδιά να μην ξεχάσουμε και το τάμα που κάμαμε. Λένε οι άλλοι α τι μας λές εμείς έχομε μεγάλες φαμίλιες, δεν μπορούμε. Ο προπάπους μου όμως δεν μπορούσε να ησυχάση.

Το σπίτι τους ήτανε κάτω κοντά στη θάλασσα. Έτυχε να γίνη μεγάλη βροχή γέμισε το σπίτι νερά όλα του τα νοικοκυριά χαλάσανε. Τότε λέη στη γυναίκα, για να πουλήσουμε αυτό το σπίτι και να πάμε στο Μαράσι κοντα στο βουνό και να κάμωμαι το τάξιμό μας μέσα στα χωράφια μας και παραπίσω να κάμωμαι και το σπίτι μας να προικήσωμαι την Μαρία μας. Ο,τι θέλεις, Γιώργη μου.

Άρχισε το χτίσιμο της εκκλησίας αλά χιλιότερα πηγαίνανε να βρούνε άμμο να χτισθή.

Συν το χρόνο χτίζανε και το σπίτι μας το πατρογονικό 1875 αυτή ήτανε η χρονολογία.

Αφού το τελειώσανε την εκκλησία και ένα θόλο για γυναικονίτη, ξένιασε. Αλλά είπε Άγιε Βασίλη μου βοήθησε με να σε λειτουργίσω και μετά ας πεθάνω. [...]

Όπως το είπε του Άγιου Βασιλείου, έτσι και έγινε σε μνία βδομάδα μετά την Λειτουργία της εκκλησίας πέθανε. [...] ²⁴

(Ο Γ. Κ.) [...] όταν καταλάβανε ότι θα πεθάνει και έπεσε κάτω και κόπησε

²⁴ Μεταγράφω το κείμενο με ορισμένες μόνο διορθώσεις στη στίξη.

η μιλιά του, ζητούσε μολύβι και χαρτί να κάμει διαθήκη γιατί δεν είχε προλάβει να μεταβιβάσει την περιουσία του πάνω στο παιδί που είχε πάρει. [...] Έμεινε η γυναίκα του η οικογένειά της του σογιού άρχισαν να μαλώνουν πήρανε όλη την περιουσία της, άντε που θα πάρει η Κότισσα τα καλά της φαμίλιας και της αφήσανε μόνο το μισοτελειωμένο σπίτι [...].

**5. Επιστολή του μητροπολίτη Καλύμνου Λέρου και Αστυπάλαιας
Ισιδώρου σχετικά με την ανακομιδή των λειψάνων του π. Σάββα.²⁵**

Τη Αυτού Θειοτάτη Παναγιότητα τω Οικουμενικώ Πατριάρχη Κυρίω μοι
Κυρίω Αθηναγόρα τω Α΄

Εις Φανάριον.

Παναγιότατε Δέσποτα,

Ευλαβώς αναφέρω εις την Υμετέραν Θειοτάτην και Προσκηνητήν μοι
Παναγιότητα ότι, προτροπή πολλών ευσεβών γυναικών της Καλύμνου και
παρακλήσει της καθηγουμένης της Γυναικείας Κοινοβιακής Μονής των
Αγίων Πάντων, προέβην την 7ην Απριλίου ε.ε. εν εκκλησία πολλή εις την
τέλεσιν μνημοσύνου και ανακομιδής των οστών του επί σειράν ετών
διατελέσαντος ηγουμένου της ως άνω Ι. Μονής ιερομόναχου Σάββα,
κληρικού διακριθέντος δια την θερμήν πίστιν, τον ένθεον κατά Χριστόν
ζήλον, ιδιαιτέρως δε δια την πατεινοφροσύνην του,, γνωστού και αγαπητού
τοις πάσι, καθ'ότι διετέλεσεν επό 27 συναπτά έτη πνευματικός πατήρ των
χριστιανών Καλύμνου με πανθομολογούμενην ανεπίληπτον ασκητικήν και
αγίαν διαβίωσιν, παρά την διαρρεύσαν δε δεκαετίαν από της προς Κύριον
εκδημίας του, ζωηρά διατηρείται η ανάμνησις του αγαθού πατρός.

Κατά την γενόμενην όμως ανακομιδήν ευρέθησαν εν των τάφω τελείως
συναρμολογημέναν τα οστά και αδιάλυτα τα άμφια του αείμνηστου
ιερομόναχου. Εκ του τάφου δε αυού ανεδίδετο ιδιάζουσα ευωδία.

Προ του εξαιρετικού όντως γεγονότος και της βαθείας συγκινήσεως τόσον
εμού όσον και του ευσεβούς λαού, ο οποίος γονυπετής ανέκραξε «ότι
αναμέναμεν ο πατήρ Σάββας να βγη λείψανο» επετρέψαμεν προς στιγμήν
ην προσκύνησιν του ιερού σκηνώματος και μετά ταύτα διετάξαμεν την

²⁵ Μεταγραφή από αντίγραφο φυλασσόμενο στην Μονή Αγίων Πάντων.

άμεσον κάλυψιν του τάφου εν αναμονή οδηγιών παρά της Υμετέρας Θειοτάτης και Προσκυνητής μου Παναγιότητος. Η είδησις όμως διαδοθείσα εις τον λαόν της Καλύμνου του οποίου η ευσέβεια δεν γνωρίζει όρια, εδημιούργησεν κατάστασιν άνευ προηγουμένου τόσον εις τας ευσεβάς αδελφάς της Ι. Μονής, όσον και εις την Ι. Μητρόπολιν, πλήθος δε πολύ συνέρρε καθ'εκάστην εις προσκύνησιν του τάφου του αιμνήστου πατρός Σάββα, ζωηρά δε εξεδηλούτο η απαίτησις του λαού να ιδή του ιερόν λείψανον του πνευματικού πατρός του, ο οποίος εις τα δυσχειμέρους ημέρας της κατοχής εστήριξεν αυτο και ωδήγησεν εις νομάς σωτηρίου. Κατόπιν τούτου και επειδή αι απαιτήσεις επληθύνοντο, ηναγκάσθημεν εκ των πραγμάτων πριν ή αναφερθώ εις την Υμετέραν Θειοτάτην και Προσκυνητήν μοι Παναγιότητα και την περί Αυτήν Αγίαν και Ιεράν Σύνοδον περί του πρακτέου, να μεταφέρω το σκήνος του αείμνηστου κατά Θεόν ζήσαντος ιερομόναχου και να το τοποθετήσω εντός φερέτρου χωρίς ουδεμίας να επιφέρω μεταβολήν εις αυτό, αρκεσθείς εις το να το περιβάλω δια λευκής σινδίνης, να επτρέψω δε την ελευθέρων προσκίνησιν αυτού.

Λεπτομέρειας περί της καταστάσεως εις ην ευρίσκεται το σκήνος αδυνατώ να αναφέρω. Τούτο μόνο διεπίστωσα τόσον κατά την πρώτην εκσκαφήν όσον και κατά την ανακομιδήν. «Η κεφαλή παραμένει ως κάρα άνευ δέρματος συγκεκολλημένη όμως εις το όλον σώμα. Τα οστά των δακτύλων είναι διαλυμένα. Ο θώραξ και η λεκάνη αποτελεί εν σύνολον κεκαλυμμένον μετά σουδαρίου του μον. σχήματος, τα δέ κάτω άκρα συναρμολογημένα μετά του λοιπού σώματος. Μόνον οι δάκτυλοι του δεξιού ποδός είναι διαλελυμένοι. Ο αριστερός πους παραμένει ακέραιος, ευσεβής όμως κυρία, δυστυχώς, απέσπασε λάθρα τον μέγαν δάκτυλον. Αλλά πολλά παθούσα κατ' όναρ δι αυτό ηναγκάσθη εν μετανοία οδυρομένη να το επιστρέψη.

Περί της ζωής και του βίου του αιμνήστου δεν υπάρχουνι συγκεκριμέναι πληροφορίαί λόγω του ότι ουδέν κατέλιπεν περί του βίου αυτού. Τούτο μόνον γνωρίζομεν ότι κατήγετο εκ της επαρχίας Γανοχώρων, ησκήτευσεν δε

εις Αγίον Όρος (όπου ησχολήθη με την αγιογραφίαν) εις Ιεροσόλυμα και εις Αίγιναν πλησίον του οσίου Νεκταρίου, προτροπή δε του αιμνήστου Γεράσιμου, συζύγου της ευσεβεστάτης κυρίας Άννης Ζερβού, ήλθεν εις Κάλυμνον ως πνευματικός. Συνημμένως υποβάλλω βιογραφικόν του σημείωμα συνταχθέν παρά του ελλογ. Ιωάννου Ζερβού, τέως Γενικού Επιθεωρητού Μ. Εκπαιδεύσεως Δωδεκανήσου και αντίγραφα ανταποκρίσεων δημοσιευθέντων εις Ροδιακήν εφημερίδα.

Επί τούτοις παρακαλώ την Υμετέρων Θειοτάτην και Προσκυνητήν μου Παναγιότητα όπως αγαθυνθή και εγκρίνη τας μέχρι στιγμής ενέργειάς μου, αι οποίοι συνετέλεσαν τα μάλιστα εις την ικανοποίησιν του ευσεβούς πόθου του ποιμνίου της πατεινής μου επαρχίας.

Της Υμετέρας Θειοτάτης και Προσκυνητής μου Παναγιότητος,

Τέκνον Πειθήνιον

Εν Καλύμνω τη 11

Μαΐου 1957.

6. Τίτλοι από την βιβλιοθήκη της οικογένειας Βουβάλη.

Cambriel L.P.F.

1843. *Cours de Philosophie hermétique ou d' alchimie, en dix-neuf leçons suivies des explications de quelques articles des cinq premiers chapitres de la Genèse, par Moïse, et de trois additions prouvants trois vies en l' homme, animal parfait, ou Chemin ouvert a celui qui veut faire une grosse fortune.* Paris : Lacoux et Maistrasse.

Coates J.

1911. *Photographing the Invisible. Practical Studies in Spirit Photography, Spirit Portaiture and Other Rare but Allied Phenomena.* London : L.N. Fowler & Co., Chicago : The Advanced Thought Publishing Co., Masonic Temple.

1913. *Has W. T, Stead Returned? A Symposium.* London L.N. Fowler & Co.

Cook C.M.

1931. *The Voice Triumphant. The Revelations of a Medium by Mrs. Cecil M. Cook, Trustee and Pastor of the Stead Center of Soul Communion.* New York & London : Alfred A. Knopf.

Dallas H.A.

1916. *Objections to Spiritualism Answered.* London : G. Bell & Sons Ltd.

Heslop F.

1915. *Speaking Across the Border Line. Being Letters from A Husband in Spirit Life to his Wife on Earth.* London : Charles Taylor Brooke House.

Mercier C. A.

1919. *Spirit Experiences.* London : Watts & Co.

Mitford B.

1891. *The Weird of Deadly Hollow.* London : F.V. White & Co.

Ξανθείπη.

1932. *Ο Ακάνθινος Στέφανος.* Λονδίνο : Σ. Α. Πελεκάνος.

Scatcherd F. R.

1916 *Evidences of Identity in Mr. Stead's After-Death Activity.* London : The Offices of the International Psychic Gazette.

(?). *Dr. A. Russel Wallace, Scientist, Spiritualist, Socialist. With Personal Reminiscence by E.A. Serocold Skeels.* London : International Psychic Gazette Office.

Sanders C.G., F.R.P.S.

(?) *Psycho=Therapy (Drugless Mental Healing).* London.

Stead E.W.

1915. *When we Speak With the Dead. Reprinted from "Vanity Fair" for July 9, 1914 by the Courteous Permission of the Editor of that popular journal.* London : Stead's Publishing House.

Swedenborg E.

1910. *The True Christian Religion. Abridged from the Latin Work Originally Published in 1771.* London & New York : Wayne & Co.

1911. *God, Creation, Man.* London & New York : Wayne & Co.

Trobridge G.

1908. *Emanuel Swedenborg, His Life, Teachings and Influence.* London & New York : Wayne & Co.

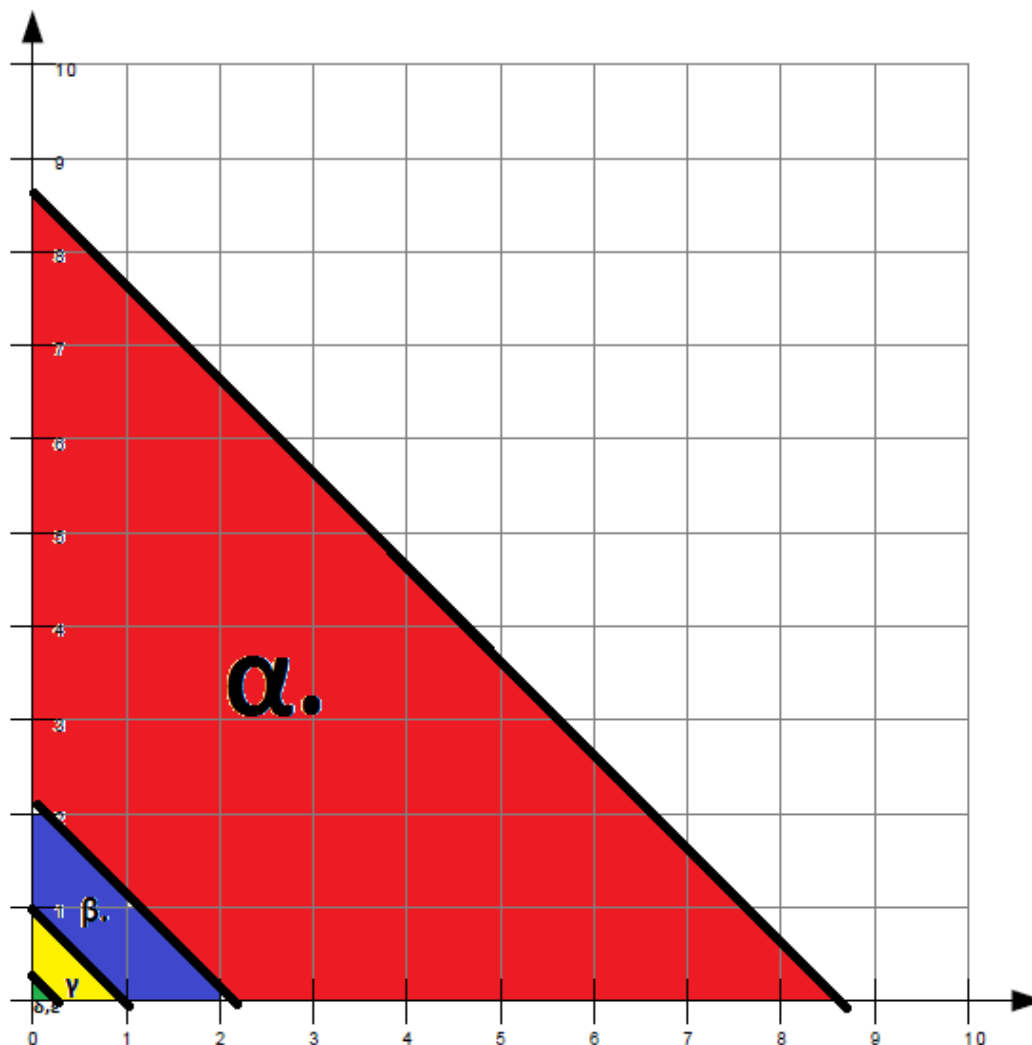
4. Απαντήσεις ερωτηματολογίων και γραφικές αναπαραστάσεις.

Κοινωνική Ομάδα: Μαθητές 2^{ης} και 3^{ης} τάξης Γενικού Λυκείου Καλύμνου.

Σύνολο ερωτηθέντων : 120.

Ημερομηνία Διεξαγωγής Έρευνας : Φεβρουάριος 2013.

Τόπος : 1^ο Λύκειο Καλύμνου.²⁶

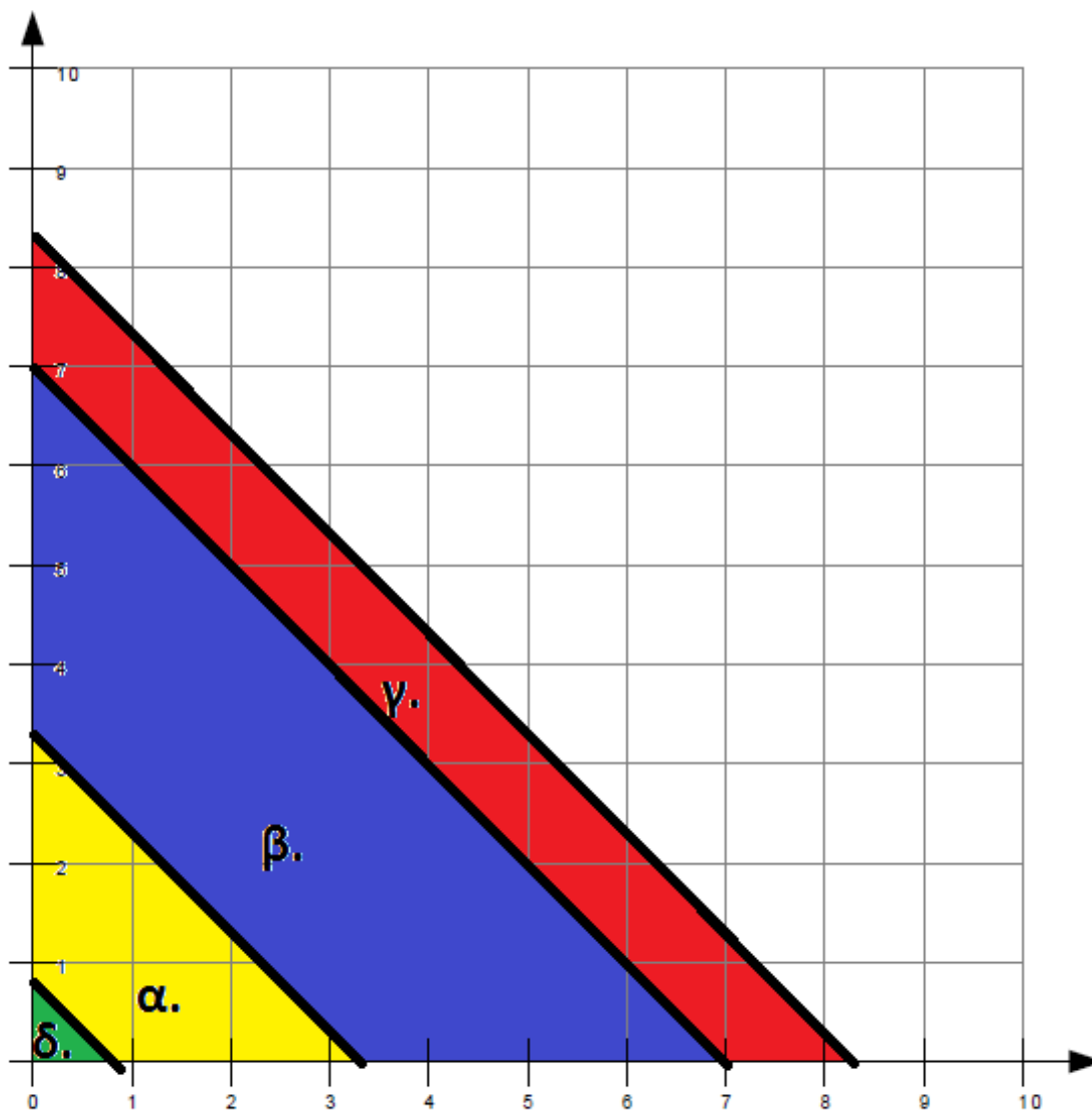

ΕΡΩΤΗΣΗ 1 : Έχετε ακούσει ποτέ γουλιασμένες ιστορίες;

α) Πολλές φορές. β) Μερικές φορές. γ) Μια-δυο φορές. δ) Ποτέ. ε) Δε γνωρίζω τι σημαίνει «γουλιασμένα», έχω όμως ακούσει ιστορίες για παράξενα πλάσματα/τόπους/καταστάσεις.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ : $\alpha = 86$, $\beta = 21$, $\gamma = 10$, $\delta = 1$, $\varepsilon. = 2$

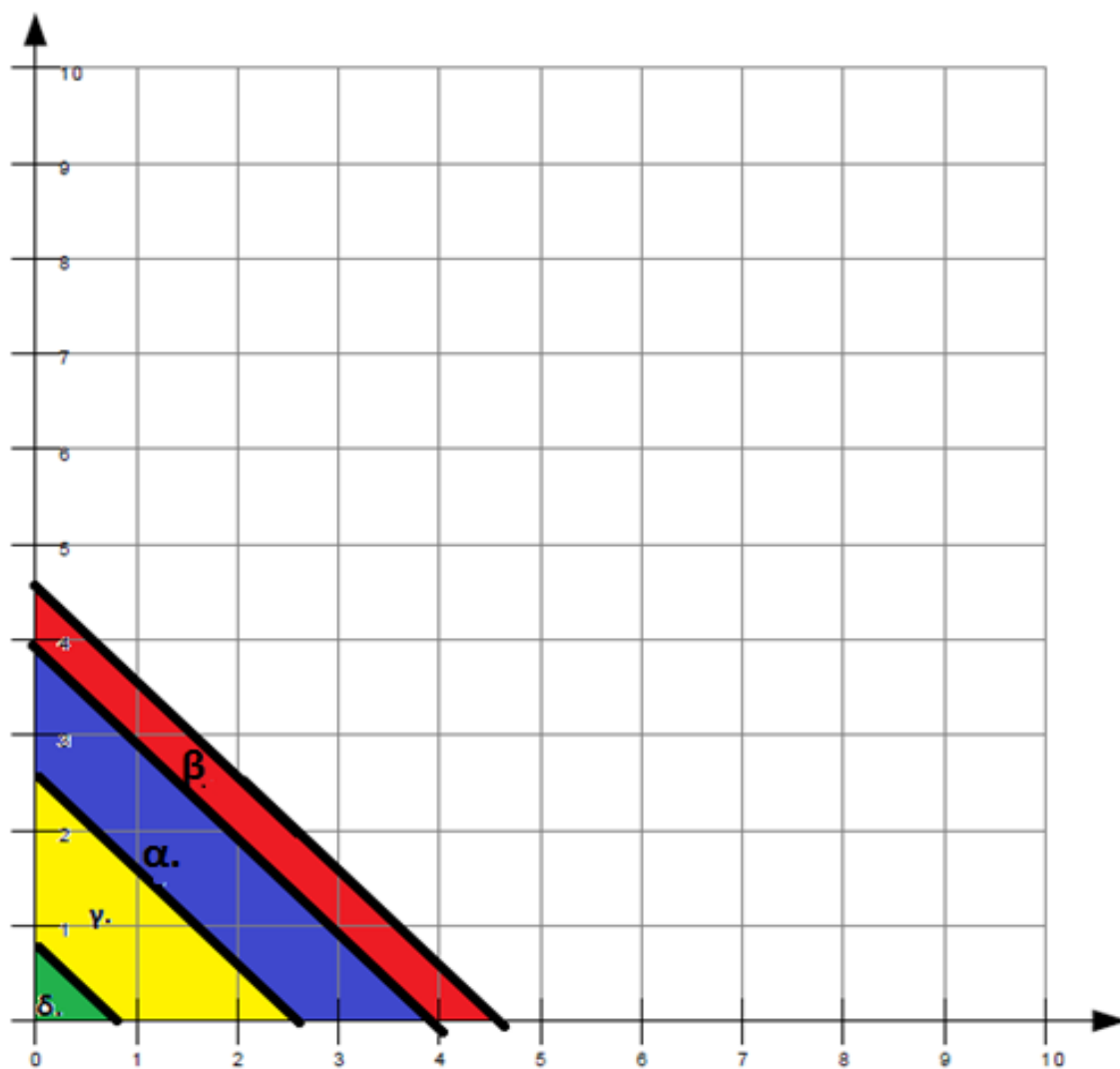
²⁶ Οι μαθητές είχαν την δυνατότητα να επιλέξουν περισσότερες από μια απαντήσεις σε κάθε ερώτηση. Στα γραφήματα η μέτρηση γίνεται σε δεκάδες. Οι μαθητές έχουν λάβει γνώση και έχουν συναινέσει προφορικά πως οι απαντήσεις τους θα χρησιμοποιηθούν, ανώνυμα, για τους σκοπούς αυτής έρευνας.

ΕΡΩΤΗΣΗ 2 : Ποιός σας έχει αφηγηθεί τέτοια ιστορία;

α) Γονείς. β) Γιαγιά – Παππούς ή κάποιος ηλικιωμένος. γ) Φίλος. δ) άλλος (γράψτε).

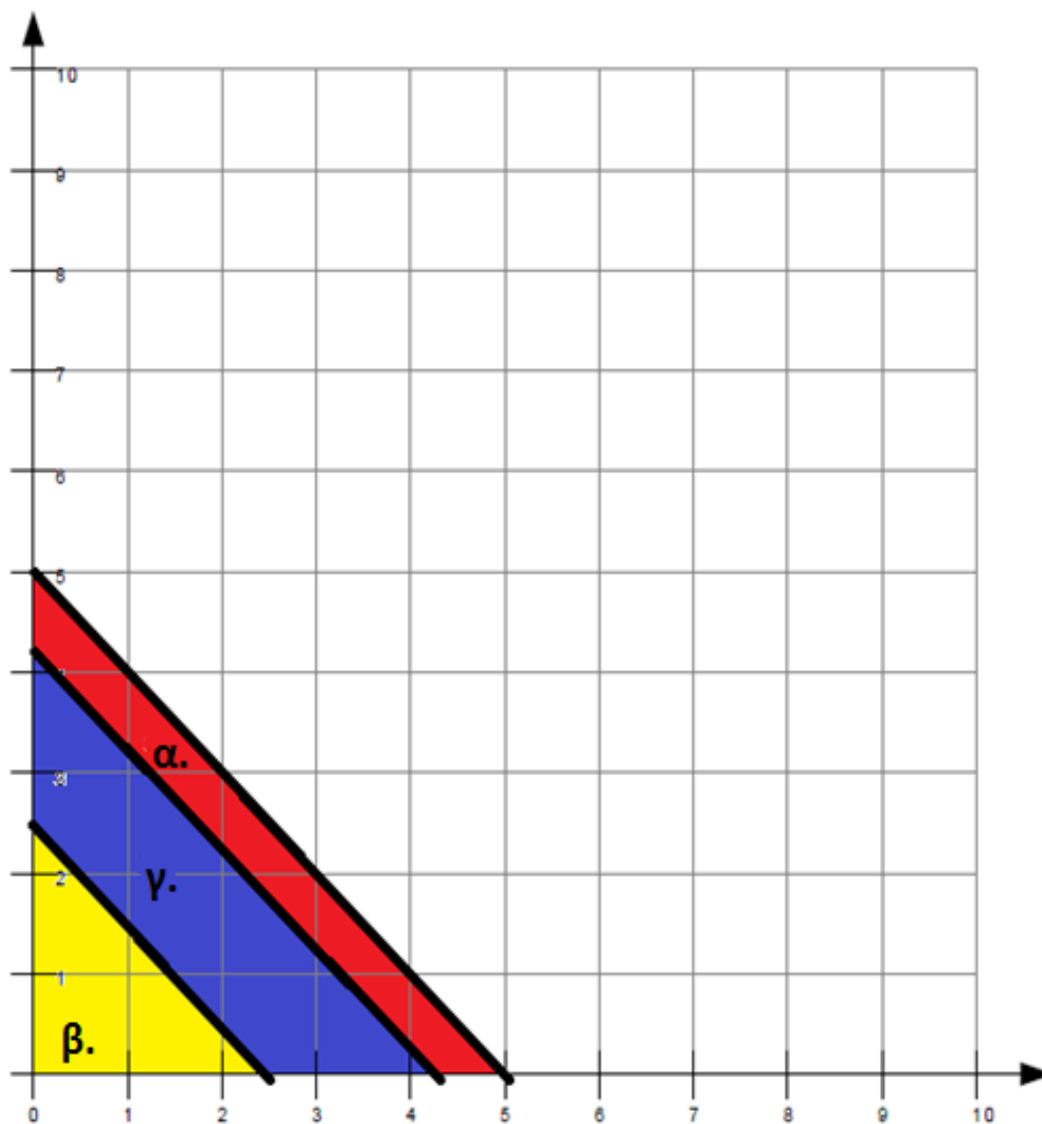
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ : $\alpha = 32$, $\beta = 70$, $\gamma = 82$, $\delta = 10$ (συγγενείς, διαδύκτιο, δασκάλοι).

ΕΡΩΤΗΣΗ 3 : Έχετε αφηγηθεί σε κάποιον ή σας έχουν αφηγηθεί ένα ανεξήγητο περιστατικό που αφορά σε κάποιο μυστήριο πλάσμα/οντότητα/κατάσταση;

α) Πολλές φορές. β) Μερικές φορές. γ) Μια-δυο φορές. δ) Ποτέ.

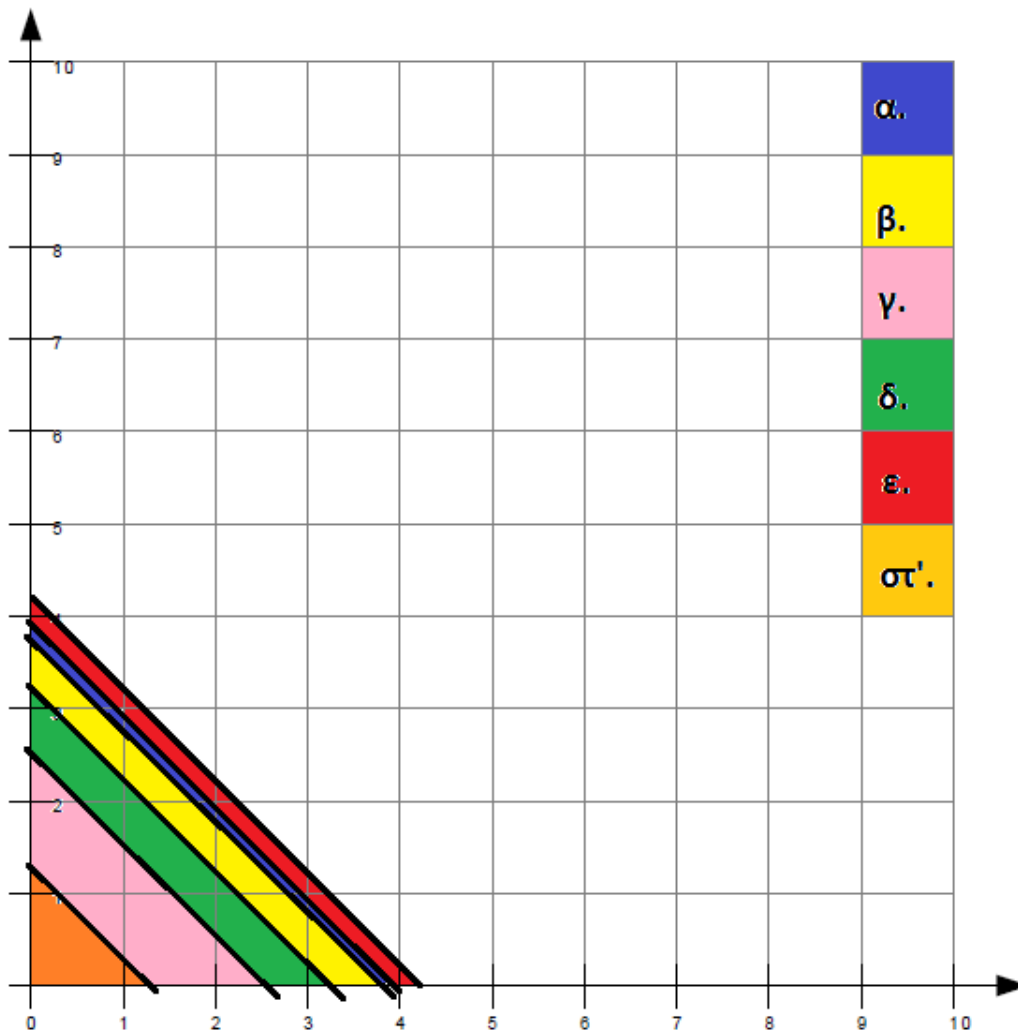
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ : $\alpha = 40$, $\beta = 46$, $\gamma = 26$, $\delta = 8$.

ΕΡΩΤΗΣΗ 4 : Εσείς προσωπικά πιστεύετε πως μπορεί να υπάρχουν στοιχειά, στοιχειωμένοι τόποι και γενικά υπερφυσικά φαινόμενα;

α) Ναι. β) Όχι. γ) Δεν είμαι βέβαιος/η.

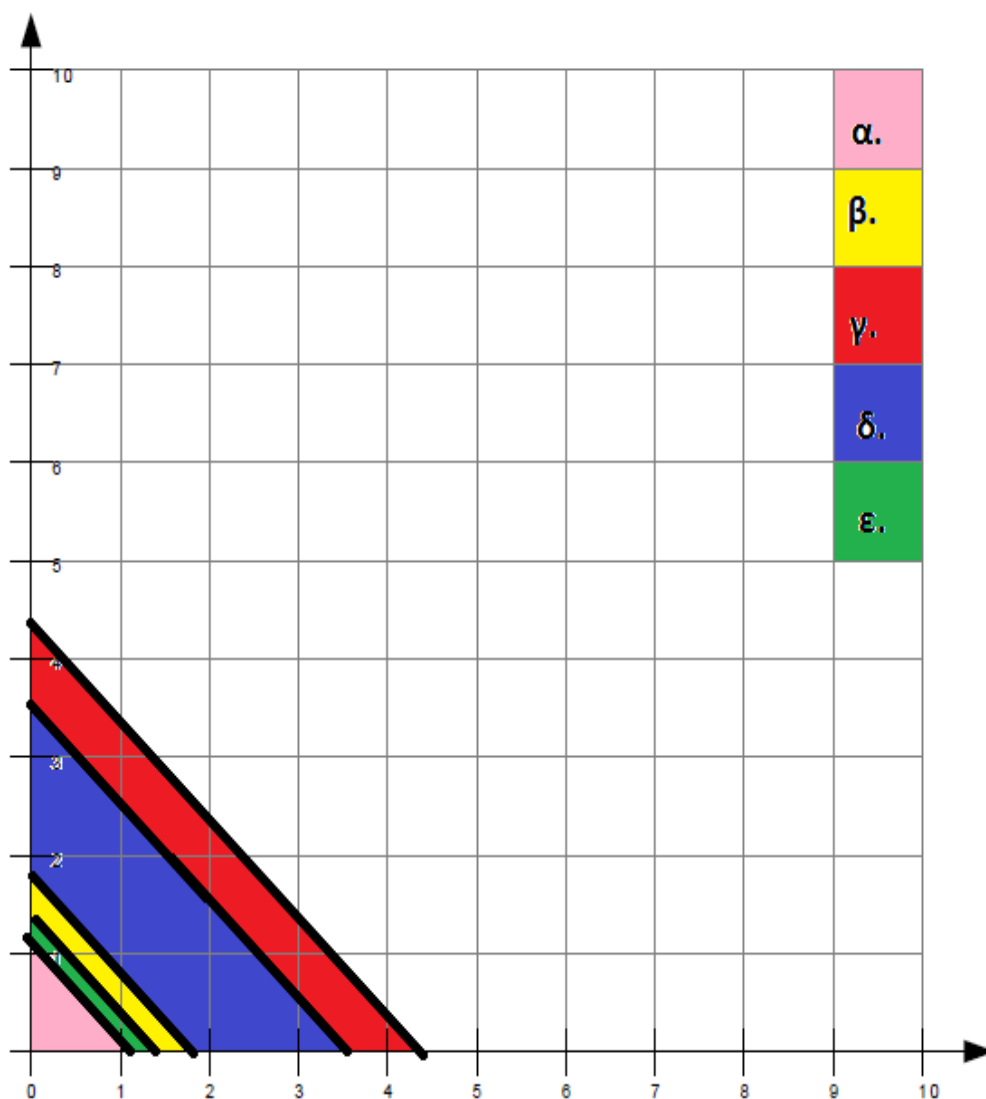
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ : $\alpha = 50$, $\beta = 27$, $\gamma = 42$.

ΕΡΩΤΗΣΗ 5 : Τι νομίζεται ότι κρύβεται πίσω από τις παράξενες αυτές ιστορίες;

α) Απόδειξη ότι υπάρχει ένας αόρατος κόσμος που δεν καταλαβαίνουμε. β) Απόδειξη πως υπάρχει ο Διάβολος και γενικά όλα όσα διδάσκει η Εκκλησία. γ) Αυτές οι ιστορίες βασικά είναι ψεύτικες. Τις λέμε για να περάσει η ώρα και για να διασκεδάσουμε, ή για να φοβίσουμε τα παιδιά, δεν αποδεικνύουν τίποτα. δ) Αυτές τις ιστορίες τις έλεγαν παλιότερα οι άνθρωποι που ήταν αμόρφωτοι. ε) Απόδειξη ότι έχουμε να μάθουμε ακόμα πολλά για το φυσικό σύμπαν που μας περιβάλλει καθώς και για τους νόμους του. ε) Κάτι άλλο (γράψτε)

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ : $\alpha = 40$, $\beta = 39$, $\gamma = 25$, $\delta = 32$, $\epsilon = 42$, $\sigma\tau = 13$.

ΕΡΩΤΗΣΗ 6 : Πως νομίζετε ότι μπορούμε καλύτερα να εξηγήσουμε τέτοιες παράξενες αφηγήσεις όπως τα γουλιασμένα;

α) Μόνο με την πίστη στο Θεό. β) Μόνο η επιστήμη, αποκομμένη από προκαταλήψεις και πιστεύω μπορεί ή θα μπορέσει στο μέλλον να δώσει εξηγήσεις. γ) Και με την πίστη στον Θεό αλλά και με την βοήθεια της επιστήμης. δ) Παρόμοια φαινόμενα θα υπάρχουν πάντα αλλά δεν θα μπορέσουν να εξηγηθούν ποτέ. ε) Κάτι άλλο (γράψτε).

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ : $\alpha = 11$, $\beta = 18$, $\gamma = 43$, $\delta = 35$, $\varepsilon = 13$.

Ερώτηση 7. Θα θέλατε να αφηγηθείτε μια γουλιασμένη ιστορία που σας έχουν πει ή κάτι που έχετε ζήσει εσείς οι ίδιοι; Αν θέλετε σημειώστε μια τοποθεσία στο νησί που ξέρετε ή έχετε ακούσει πως είναι γουλιασμένη ή αναφέρετε πληρέστερα την άποψή σας.

Γραπτές Απαντήσεις : 26.

Μεταγραφή Απαντήσεων.²⁷

1) Έχω ακούσει πάρα πολλές γουλιασμένες ιστορίες που μου έχει αφηγηθεί ο συγχωρεμένος ο παππούλης μου. Βασικά ακόμα δεν τις θυμάμαι με λεπτομέρειες. Αλλά μου είχε αναφέρει ιστορίες από πολλά μέρη της Καλύμνου αλλά και από το νησί της Ψερίμου, ιστορίες που είχε ζήσει και ο ίδιος.

2) – Για την υπηρέτρια του Βουβάλη, τη Ξανθίππη, που είχε υπερφυσικές ικανότητες – Για το βρικόλακα Αλεξιάδη. – Καταραμένα σπίτια όπως μια αποθήκη σφουγγαριών στον Άγιο Στέφανο.

3) Σχετικά με τους βρικόλακες γνωρίζω για την βρικόλακα των Καρπαθίων. Επειδή σκότωσαν την οικογένειά του, ήθελε να πάρει εκδίκηση, σκότωνε τους πάντες πίνοντας το αίμα τους. Υπάρχουν πολλά υπερφυσικά πράγματα τα οποία δεν γνωρίζουμε και δεν μπορούμε ίσως να καταλάβουμε. Θα ήταν καλό αν μαθαίναμε τα υπερφυσικά γιατί κρύβουν μυστήριο και σε τραβάει προς εκεί.

4) Στη Κάλυμνο, στη γειτονιά της Ευαγγελίστριας υπάρχει ένα παλιο εγκαταλελειμένο σχολείο. Ένας φίλος μου περασε από εκεί κατά τις μιά το βράδυ και άκουσε από μέσα ένα μικρό παιδάκι να κλαίει. Μπήκε μέσα στο σχολείο για να δει ποιός είναι και να βοηθήσει το παιδάκι. Όμως το μόνο που είδε ήταν άδειες τάξεις. Σε κάποια φάση ακούει ξανά το κλάμα πιο δυνατό. Ακουγόταν μέσα σε μια τάξη και πάει μέσα να δει και δεν ήταν κανένας. Αλλά το κλάμα ακουγόταν. Επειδή τρομοκρατήθηκε έφυγε από εκεί και όταν βγήκε από το σχολείο σταμάτησε να ακουει κλάματα. Και πράγματι όταν περάσεις μετά από κάποια συγκεκριμένη ώρα από εκεί θα ακούσεις κλάματα μικρού παιδιού.

5) Μου έχουν αφηγηθεί μια παράξενη «γουλιασμένη ιστορία». Μια κοπέλα πήγε στο πιο ψηλό μέρος της γειτονιάς της, ώστε να δει καλύτερα τα βεγγαλικά. Εκεί είχε ένα μικρό εκκλησάκι ξαφνικά η καμπάνα άρχισε να χτυπά μόνη της και η πόρτα άνοιξε και διέχεε φως. Ήταν τόσο δυνατό που έπεσε κάτω. Αργότερα τη βρήκε ο πατέρας της αλλά δεν την πίστεψε.

6) Μου έχει πει ο παππούς μου μια ιστορία που συμβαίνει στη παραλία κάτω από το νεκροταφείο

²⁷ Έχει διατηρηθεί η ορθογραφία των αρχικών κειμένων.

της Παναγιάς των Λουβών. Και εκεί ένας άνθρωπος πήγε για μπάνιο και είδε ένα στοιχειό. Και μετά κατάλαβε ότι αυτόν τον άνθρωπο τον ήξερε και είχε πεθάνει... Και κάτι άλλο...παλιά φοβόμουν τις «Κολομούντραινες» :) Επίσης τώρα που είπατε ότι για κάθε γουλιαστική ιστορία υπάρχουν κάποια σημεία τα οποία αναιρούν όλα τα άλλα, μου είπε ο αδερφός μου ότι στη γειτονιά μας το εκκλησάκι που έχουμε πήρε το όνομά του επειδή την περίοδο των πειρατών οι πειρατές κρεμούσαν τους ανθρώπους πάνω σε ένα δέντρο. Έτσι αργότερα επειδή οι ψυχές γυρνούσαν, οι κάτοικοι της γειτονιάς μου έχτισαν το εκκλησάκι για να γαληνέψουν οι νεκροί...Το εκκλησάκι το 'λεγε Άη –Γιώργης ο Σκλαβερός. Όσο αφορά τα πορτοκάλια...πριν από δυο βδομάδες ήταν το κόλυβο μιας γυναίκας και η γιαγιά μου είπε, μια μέρα πριν πεθάνει αυτή η γυναίκα η γιαγιά μου είδε όνειρο την προγιαγιά μου που της έλεγε ότι αυτή η γυναίκα θα πάει κοντά της και ότι η προγιαγιά μου ήθελε η γιαγιά μου να της στείλει πορτοκάλια...την άλλη μέρα η γυναίκα πέθανε και στη κηδεία η γιαγιά μου έβαλε στα χέρια της νεκρής δυο πορτοκάλια για να τα δώσει στην προγιαγιά μου...Η γιαγιά μου τώρα είναι 78 χρονών και ποτέ δεν το ξέχασε.

7) Στη περιοχή του Αγίου Σάββα, στην Κάλυμνο στην επονομαζόμενη «Αγρέλα», υπάρχει ένα μικρό δασάκι, φθάνοντας στο δασάκι παρατηρείται το βουνό, πάνω ακριβώς στο δρόμο. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι υπάρχουν σπηλιές άμεσα εμφανιζόμενες στο οπτικό κοινό. Ένα βράδυ λοιπόν βρισκόμασταν με τους φίλους μας στην περιοχή αυτή, στο δασάκι. Τότε ήταν που άρχισαν να μιλούν για το στοιχειωμένο μέρος. Ειπώθηκαν πολλές ιστορίες, το κυριότερο ήταν πως μιλούσαν για «φωνές». Ότι το βράδυ ακούς φωνές να κατεβαίνουν προς το δάσος αλλά και μέσα από τις σπηλιές. Η αλήθεια είναι πως ήταν μια...γουλιασμένη εμπειρία. Έπειτα, για να διασταυρώσω αυτές τις πληροφορίες, ζήτησα περαιτέρω εξηγήσεις από τη γιαγιά μου. Εκείνη μου εξήγησε πως όντως κυκλοφορεί αυτή η φήμη για αυτές τις...«φωνές». Ήταν οι φωνές των ανθρώπων που έχασαν τη ζωή τους σε αυτή τη μεγάλη ευθεία της «Αγρέλας». Πρέπει να σημειωθεί πως στο δρόμο αυτό, λόγω της μεγάλης ευθείας του, αναπτύσσονται οι μεγαλύτερες ταχύτητες στο νησί. Έτσι όντως, πολλοί νέοι, κυρίως, έχουν χάσει τη ζωή τους με αυτόν τον τρόπο. Από τότε λοιπόν, υπάρχει αυτή η φήμη, και βασανίζει την Καλύμνικη κοινότητα.

Προσωπικά δεν πιστεύω σε αυτήν την ιστορία ή σε οποιαδήποτε άλλη τέτοια προφορική παράδοση. Οι φίλοι μου προφασίστηκαν αυτήν την ιστορία για να δημιουργήσουν ένα φορτισμένο κλίμα και γενικά η ύπαρξη αυτών των ιστοριών ωφείλεται στη αμορφωσιά των παλιών Καλυμνίων. Η απαιδευσία είναι κάτι που ακόμα και τώρα βασανίζει τον κόσμο. Όσο υπάρχουν άνθρωποι που αρνούνται να δουν τη μη-αξιοπιστία τέτοιων ιστοριών καθώς και πραγμάτων που ισχυρίζεται η θρησκεία, θα κρατιέται πίσω η ανθρωπότητα και η δυνατότητες του ανθρώπινου νου. Αυτή βέβαια είναι η δική μου άποψη αλλά ελπίζω στο μέλλον όλο και περισσότεροι άνθρωποι να την ασπαστούν.

8) Σχετικά με ιστορίες με φαντάσματα, όχι...Αλλά ίσως με δαίμονες. Αποφεύγω να αναφέρω ονόματα για ευνόητους λόγους. Μου είχαν πει για την ιστορία ενός Καλύμνιου, ο οποίος όταν ήταν μικρός αρρώστησε ο πατέρας του θανάσιμα. Όταν πια ήταν έτοιμος να φύγει, ο γιός του έψαξε και βρήκε οπαδούς τους διαβόλου στο Χωριό. Με επίκληση, πούλησε τη ψυχή του και έσωσε τον πατέρα του. Όταν πήγε στο στρατό και έκανε σκοπία, κάθε βράδυ οι ώρες ήταν ατέλειωτες...Όταν έφευγε από τη σκοπία πάντοτε ζητούσε από τον επόμενο στρατιώτη να τον συνοδεύσει μέχρι τον εσωτερικό χώρο. Όταν τον ρώτησε κάποιος στρατιώτης, εκείνος του είπε ότι ποτέ δεν ήταν μόνος του. Πως κάθε βράδυ ο διάβολος ήταν μαζί του, με διάφορες μορφές αλλά πάντα με πέλματα τράγου, περιμένοντας τη ψυχή του. Οι περισσότερες ιστορίες που γνωρίζω είναι οικογενειακές και σχετικά με αγγέλους, οράματα, κτλ.

Για παράδειγμα. Ο θεός μου είναι άρρωστος, δεν μπορεί να περπατήσει καλά, ούτε να μιλήσει και γενικότερα να μείνει μόνος του. Όταν πέθανε ο πατέρας της γιαγιά μου, της είπε πιο πριν ότι θα την προσέχει. Μια μέρα η γιαγιά μου είχε πολλές, δουλειές, χτυπούσαν τηλέφωνα, είχε λερωμένα χέρια με αλεύρι. Και ο θεός μου προσπαθούσε να ανέβει το σκαλάκι της κουζίνας. Ανέβαζε λίγο το ένα πόδι και το κατέβαζε. Δεν μπορούσε να ανέβει και κόντεψε να πέσει. Και λέει η γιαγιά μου πως είδε το χέρι του πατέρα της με το πουκάμισο που φορούσε όταν πέθανε να πηγαίνει στο θείο μου. Η πλάκα είναι ότι από τότε, στο σκαλάκι της κουζίνας, ο θεός μου ποτέ δεν προσπαθεί μόνος του να ανέβει. Πάντα κοιτάει, σαν να περιμένει. Και αυτό που είδε δεν μπορεί να το πει. :)

9) Η ιστορία αναφέρεται στο αεροπλάνο που έχει πέσει του Αλκαζάρ στη Λάρισα. Πριν πάρα πολλά χρόνια ένα αεροπλάνο που μπορούσε να φέρει πάνω από 200 επιβάτες ήταν ανίκανο να μεταφέρει τους επιβάτες του με ασφάλεια. Παρόλα αυτά το χρησιμοποίησαν, αν και ήξεραν το αποτέλεσμα. Το αεροπλάνο συνετρίβη στο σημερινό πάρκο του Αλκαζάρ. Έπεσε με τόση φόρα και ταχύτητα που το μόνο που έχει απομείνει άθικτο είναι το δεξί φτερό του. Είναι το μόνο που βρίσκεται ακόμα και σήμερα στην επιφάνεια του εδάφους. Για αισθητικούς λόγους η βάση του αεροπλάνου, τα συντρίμια, χτίστηκε γύρω γύρω με αποτέλεσμα κάτι που θυμίζει σπηλιά, σε πιο σύγχρονη μορφή, με δυο μεγάλες μαύρες πόρτες στα δυο άκρα της. Αν και οι πόρτες ήταν καλά ασφαλισμένες και αδύνατον να ανοίξουν με κάποιον τρόπο, η πόρτα από πάνω είναι σαν κάγκελο, με αποτέλεσμα να υπάρχει ορατότητα στο εσωτερικό του κτηρίου. Κατά καιρούς έχουν αναφερθεί πολλά περιστατικά με παιδιά που έχουν χαθείς το Αλκαζάρ κατά τη διάρκεια μιας σχολικής εκδρομής στο πάρκο τα οποία μετά από μερικές μέρες βρίσκονταν στα σκαλιά αυτού του κτηρίου λιπόθυμα και όταν συνέρχονταν το μόνο που μπορούσαν να πουν για αυτό που τους συνέβη είναι ότι υπήρχε πολύς θόρυβος και καθόλου φως. Δεν θυμόντουσαν ούτε κάποιον αν τους απαγάγει, ούτε να τους

ελευθερώνει ούτε να τους πειράζει καθόλου. Μόνο ότι όση ώρα είχαν τις αισθήσεις τους άκουγαν ίσως, ανθρώπινες φωνές. Δεν μπορούσαν να είναι σίγουρα, αν φωνάζουν. Σαν να ήταν μέσα στο κεφάλι τους. Το επόμενο, ήταν μισολιπόθυμοι στα σκαλιά ξεω από την πόρτα του κτηρίου. Και κοιτούν επίμονα το φτερό του αεροπλάνου μέχρι που χάνουν τις αισθήσεις τους. Μετά από αρκετά περιστατικά και μαρτυρίες παιδιών που λένε ότι μόλις πλησίαζαν τις πόρτες ή ξάπλωναν δίπλα στο φτερό, άκουγαν έντονα φωνές ανθρώπων, αποφάσισαν να βάλουν κάγκελα μεγάλου ύψους ώστε να μη μπορούν να πλησιάσουν κοντά στις πόρτες. Πλέον αυτές οι πόρτες και τα κάγκελα υπάρχουν ακόμα και λενε πως οι φωνές των ανθρώπων που πέθαναν σκοπίμως κλειδώθηκαν μέσα στη σπηλιά χωρίς να μπορούν να ακουστούν κατά τη διάρκεια της ημέρας από κανέναν. Ωστόσο πολλοί υποστηρίζουν πως ακόμα και σήμερα κανείς θα ακούσει τις φωνές που φωνάζουν.

10) Ένα φίλος μου και η παρέα του (Άγιος Μάμματος) και η παρέα του μεγάλου του ξαδέρφου πήγαν βόλτα σε ένα νεκροταφείο. Το βράδυ όλοι είδαν το ίδιο όνειρο. Ξύπνησαν όλοι στο κέντρο μιας αλάνας. Βγήκαν στο δρόμο που οδηγεί στο νεκροταφείο και είδαν μια μαύρη φιγούρα να έρχεται πάνω τους. Πολύ γρήγορα. Τότε τελείωσε το όνειρο. Ο φίλος μου την άλλη μέρα άκουσε τη μάνα του να λέει στο πατέρα του ότι τον βρήκε να κοιμάται έξω από το σπίτι.

11) Υ.Γ. Παιδιά είναι σημαντικό να δείτε το «Vampire Diaries». Αξίζει !!! (Σε αντίθεση με το Twilight). Επίσης, όσο αφορά τα μεταφυσικά φαινόμενα του τόπου μας, θα μπορούσατε να ρωτήσετε για ιστορίες τέτοιες γύρω από τα νησιά της Τελένδου και της Ψερίμου. Αλλά και για ανθρώπους που έχουν το «χάρισμα» να βλέπουν τους νεκρούς ή να επικοινωνούν μαζί τους είτε θέλουν είτε όχι.

12) Τα γουλιασμένα αποτελούν μέρος της λαϊκής μας παράδοσης. Δείχνουν την πλούσια φαντασία απομεινάρι και συνέχεια της μυθολογίας. Δίνουν ζωντάνια στη σχέση παιδιών-γονιών και φίλων καθώς και στοιχεία για το χαρακτήρα του λαού. Οι Καλύμνιοι ευφάνταστοι, «παπατζζήδες», και θέλοντας να «κορδίζουν» τους γύρω τους επιδόθηκαν στη δημιουργία τέτοιων ιστοριών. Σαφώς είναι δημιούργημα των ανθρώπων. Κατά την άποψή μου όχι αμόρφωτων, δημιουργικών που διατηρούν την προφορική παράδοση.

Τα περισσότερα γουλιασμένα μου τα 'πε η γιαγιά μου, όχι με την απειλή να φάω το φαί μου, ποτέ δεν είχα τέτοια προβλήματα αλλά να σταματήσω να ζητάω να φεύγω ή να δέρνω την αδερφή μου. Τα γουλιασμένα κινούνταν γύρω από τον «Αλλίκαντρο» όπου εργάζονταν οι άντρες, τη σπηλιά απέναντι από την πλατεία του Βαθύ και του Αγίου Μάμμα της Πόθιας (μετακινούνταν) όπου ζουσε η μάγισσα που έτρωγε τα παιδιά που κυκλοφορούσαν το απόγευμα. Στο ρίμμι της Ρήνας όπου τα ψάρια είχαν ηλεκτρισμό και έτρωγαν παιδιά. Το παιδί που πέθανε στο 1^ο πόλεως –σχολείο- που δε

διάβαζε και ήταν άτακτο. Η Παρθένες που στοιχειώνουν τους τάφους τους – ίσως εραστές με λευκά σεντόνια πάνω σε τάφους. Ο Βουβάλης του οποίου το σπίτι είναι στοιχειωμένο στην Αγία Τριάδα, όπου σκιές φαίνονται να δουλεύουν και να βλαστημούν.

Κλείνω με μια φράση από το Βαθύ, της γιαγιάς μου. Να φοβάσαι τους κουτσούς και τους σουμαεμένους.

13). Με λένεκαι μένω στον Άγιο Θανάσιο.

Στο Φάραγγα.

ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΤΟ ΚΑΣΤΡΟ ΤΗΣ ΧΡΥΣΟΧΕΡΙΑΣ ΔΗΛΑΔΗ.

Όσο παράξενο και αν είναι, έμαθα την ιστορία πριν δυο-τρία χρόνια. Μια φίλη μου επέμενε να πάμε στο Κάστρο να δούμε τον τάφο του. Και εγώ της είπα ότι όλα τα θρίλερ έτσι ξεκινούν. Έχω ακούσει πολλές ιστορίες για τα στοιχειά, την Κακιά την Ωρα και δυο φορές έχω ακούσει ιστορίες για το δασάκι του Αγίου Πέτρου. Ότι δηλαδή έχουν δει έναν γέρο εκεί αργά το βράδυ. Ακόμα έχω επισκεφτεί ένα παράξενο σπίτι στη γειτονιά μου στο οποίο είδα έναν σπασμένο καθρέφτη. Το σπίτι ήταν εγκαταλελειμένο και η σκεπή είχε καταρρεύσει. Υπάρχουν πολλά ακόμα σπίτια τέτοιου είδους. Έχω ακούσει ακόμα δεκάδες ιστορίες από τη γιαγιά μου αν χρειάζεστε υλικό και ιστορίες τέτοιου είδους το e-mail μου είναι.....

14) Μια φίλη μου είδε στο Κάστρο της Χρυσοχεριάς έναν άνθρωπο ο οποίος γνώριζε πως είχε πεθάνει πριν τρεις εβδομάδες.

15) Ναι, δε θα είχα πρόβλημα. Αλλά μόνο για διασκέδαση και ψυχαγωγία. Στο νησί Κάλυμνος υπάρχουν πολλά μέρη, σχεδόν σε κάθε γειτονιά, μπορεί κανείς να αφηγηθεί κανείς ιστορίες για αυτά.

16) Κάποτε άκουσα πως σε ένα σπίτι σε ένα απόμερος μέρος της Καλύμνου που βρισκόταν σε έναν γκρεμό, είχαν βρεθεί στο παράθυρο που έβλεπε στον γκρεμό αποτυπώματα από αίμα. Κανείς τότε δεν μπόρεσε να εξηγήσει το φαινόμενο. Πίστευαν πως ήταν αποτυπώματα από αφύσικα πλάσματα. Το σπίτι θεωρήθηκε στοιχειωμένο και εγκαταλείφτηκε.

17). Γενικά εγώ φοβάμαι το σκοτάδι. Από μικρή φοβάμαι τα σκοτεινά δωμάτια. Είναι κάπως παράξενα να φοβάμαι τα σκοτεινά μέρη του σπιτιού μου. Και όχι κάποια «επικίνδυνα» σημεία του νησιού το βράδυ. Ο μεγαλύτερος λοιπόν από εμένα αδερφός μου, συνειδητοποίησε ότι βλέποντας ένα θρίλερ, φοβόμουν. Έτσι μου είχε πει πως το βράδυ στο νεκροταφείο του Αγίου Μάμμα σηκώνονται οι νεκροί από τους τάφους και πηγαίνουν και σκοτώνουν τους συγγενείς τους. Και εγώ

στον ύπνο μου (σε ηλικία 5-8 χρονών) δυσκολευόμουν να κοιμηθώ. Είχε πεθάνει και ο παππούς μου κα έτσι το είχα συνδέσει.

18) Η σπηλιά των εφτά Παρθένων. Μου είπαν ότι υπάρχει μια σπηλιά πάνω από το νεκροταφείο του Αγίου Μάμμα πάνω στο Σταλαό που πολύ παλιά κάποιοι πειρατές κυνηγούσαν εφτά κοπέλες και αυτές κρύφτηκαν. Και μπήκαν μέσα και πειρατές και μετά αν θυμάμαι καλά χάθηκαν όλλοι εκεί μέσα. Και πέθαναν όλλοι και λένε ότι αν πας πολύ κοντά στη σπηλιά τότε θα ακούσεις τις τσιρίδες και τις φωνές.

19) Έχει τύχει να δω στους Αγίους Αναργύρους στα Βασιλικά έναν άντρα μετά να γυρίσω πίσω μου και να τον βλέπω εκεί ακίνητο, να με κοιτάει. Κάνω λίγα βήματα, γυρίζω μετά πίσω και έχει εξαφανιστεί.

20) Πατέρας μου μου είχε πει, ότι σε μια νυχτερινή του έξοδο έπιασε με τη παρέα του μια «Ασπροφόρα» που τελικά ήταν μια γυναίκα από τη γειτονιά που απατούσε τον άντρα της. Με τη πίστη στο Θεό ο άνθρωπος μαθαίνει τον κόσμο και τον εαυτό του. Και μπορεί να νικήσει ο,τι μεταφυσικό (κάτι που στηρίζεται κυρίως σε ελλειπή παιδεία). Ο πραγματικός εχθρός της ανθρωπότητας δεν είναι ο βρικόλακας αλλά τα πάθη του.

21) Υπάρχουν ιστορίες π.χ. Εφτά Παρθένες, Οι Μοίρες στα Πηγάδια κτλ. Κακοθανατισμένοι άνθρωποι ή σκληροί -> οδηγήθηκαν σε αιώνια κατάρα (δεν πεθαίνουν) και στοιχειώνουν τους ζωντανούς. Πνεύματα του σπιτιού που έχει κάθε σπίτι. Ή «Κακιά η Ωρα» είναι σαν πνεύμα που κατατρέχει τις οικογένειες, σπίτια κτλ. Και αν της επιτρέψεις να μπει στο σπίτι σε καταστρέφει. Τίποτα από αυτά δεν ισχύει, προφανώς. Διάφορα πράγματα, υλικά, θεωρούν οι παλιοί ότι γλιτώνουν από το κακό. Π.χ. το να κρατάς ψωμί του βράδυ σε γλιτώνει από την «Κακιά την Ωρα».

22) Άνθρωπος που κάνει έβαλλα (τούμπες) στη σκάλα του Παζάκου. Ναι, θα ήθελα. Έχω ακούσει για το σπήλαιο των εφτά Παρθένων εκεί κοντά στον Άγιο Παντελεήμονα.

23) Είχα ακούσει μια ιστορία που μου την είχε αφηγήσει ένας άνθρωπος που είχε δει κάποιον όπου είχε πεθάνει εδώ και μια βδομάδα.

24) Παντού, πάντα...Απλά τα βλέπουν μόνο αυτοί που βιώνουν τη φαντασία μέσω της λογοτεχνίας! Λίγες φορές νομίζουμε ότι η σκιά μας προσπαθεί να μας κατασπαράξει;

25) Ένας ξάδελφός μου είχε πως μια μέρα είχε πάει στο μέσα πηγάδι (στη περιοχή του Κάστρου στο Χωριό) για κυνήγι και εκεί που κυνηγούσε είδε μια Μαυροφόρα η οποία άρχισε να τον κυνηγάει. Αυτός έτρεξε μέχρι που έφτασε στο Χωριό και τότε γύρισε και είδε πως δεν υπήρχε τίποτα πίσω του πλέον.

26) Ένας μακρινός φίλος είχε πάει για ψάρεμα με άλλους τρεις φίλους του, από ο,τι θυμάμαι στο Καντούνι. Ξαφνικά λέει οτι είδε μια γυναίκα μεγάλης ηλικίας, γερασμένη πολύ, η οποία υποτίθεται έχει πεθάνει η συγκεκριμένη. Γύρισε να πει στους υπόλοιπους οι οποίοι και εκείνοι την είχαν δει, τι είναι αυτό το πράγμα. και όταν γύρισαν όλοι τους να την ξαναδούν εκείνη είχε εξαφανιστεί. Εκείνος βέβαια τραβάει και τσιγαρλίκι, (εεεε! το παιδί είναι από το Χωριό, τη Σκάφη) και λογικά και η παρέα του. Άρα υποθέτω ότι βρισκόταν κάποια σκιά ή κάτι άλλο και στη φαντασία του και τη ζαλάδα τους είδαν τη γριά αυτή. Προσωπικά δεν το πίστεψα και εξακολουθώ να μην το πιστεύω. Πιστεύω πιο πολύ σε ο,τι εξηγείται λογικά και αποδεικνύεται επιστημονικά, αλλά τώρα τελευταία βρίσκομαι σε μια μπερδεμένη κατάσταση, ή μάλλον επηρεασμένη από το ότι ο άνθρωπος δεν έχει ανακαλύψει τίποτα ακόμα ενώ νομίζει οτι ο ίδιος είναι παντογνώστης. Εφόσον δε γνωρίζει τίποτα, σε τίποτα δεν μπορεί να απαντήσει με σιγουριά.

Ενορίες και Μετόχια στη σύγχρονη Κάλυμνο

ΠΟΘΙΑ

1. Μεταμόρφωση Σωτήρος Χριστού
(Πλατεία, Μητροπολιτικός Ναός)

1α. Παλιός Χριστός

2. Άγιος Στέφανος
(Ανατολικό Μαράσσι)

2α. Παναγιά Φανερωμένη
(Λαφάσι)

2β. Άγιος Κωνσταντίνος
(Λαφάσι)

2γ. Παναγιά τω Λουβώ
ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ
(Λαφάσι)

3. Παναγιά Υπαπαντή
(Ανατολικό Μαράσσι)

4. Αγία Τριάδα
(Ανατολικό Μαράσσι)

5. Άγιος Νικόλαος
(Δυτικό Μαράσσι)

5α. Παναγιά του Γλυκιού
(περιοχή Λιμεναρχείου)

5β. Σταυρός+Άγιος Δημήτριος
(προς Γέφυρα)

5γ. Άγιος Νικόλαος
(Θέρμα)

6. Άγιος Βασίλειος+
ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ
Άγιος Φανούριος
(Δυτικό Μαράσσι)

15. Πρόδρομος

15α. Εκκλησάκια του
Κάστρου Χώρας

17. Άγιος Χαράλαμπος + Ταξιάρχης
ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ

ΧΩΡΙΟ

16. Παναγιά Τσουκχουών
(Παλιά Μητρόπολη)

6α. Άγιος Γιώργης
στις Πεζούλες
+ Άγιος Ιω. Πρόδρομος +
Αγ. Λευτέρης

7. Καλαμιώτισσα
Ζωδόχου Πηγής+
Άγιος Λευτέρης
(Σταθμός)

8. Άγιος Μάμμας
ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ
(Ανατολικά στον Οικισμό)

8α. Λαζάρου

8β. Αγίου Αμφιλοχίου

8γ. Αγίων Ραφαήλ, Ειρήνης
και Νικολάου

9. Ευαγγελίστρια
(Σταθμός)

9α. Άγιος Γιώργης του
Μπούτση

10. Θεολόγος
(Κεντρικά στον Οικισμό)

10α. Προφήτης Ηλίας

Ανάσταση

11. (Βόρεια στον Οικισμό)

11α. Γέννηση Θεοτόκου

11β. Αγία Μαρίνα

11γ. Αγία Βαρβάρα

"ΜΕΣΩΓΑΙΑ"

12. Ποταμοί (Άγιος Θανάσης)

12α. Άγιος Φανούριος

12β. Άγιοι Ανάργυροι
(Καλυμνιά)

12γ. Σωτήρος Χριστού
(Περιοχή Κάστρου Χρυσοχειριάς.)

12δ. Παναγιά Χρυσοχειριά του Κάστρου

12ε. Άγιος Δημήτριος
(Περιοχή Φάραγγα)

12στ. Πρόδρομος
(Περιοχή Φάραγγα)

13. Περιοχή Φλασκά
Άγιος Ισίδωρος +
Αγία Ευδοκία +
Ρόδον Αμάραντο
(Άγιος Νικήτας, Παλιό
Ημερολόγιο, η ενορία
"έκλεισε" πριν δυο
χρόνια)

14. Άργος
(Άγιος Γεώργιος)

14α. Ιωάννης Θεολόγος

14β. Άγιος Χριστόφορος

14γ. Αγία Σκέπη

14δ. Άγιος Νικόλαος
(Προς Πυθάρι)

ΠΙΣΩ

18. Βοθύννοι
Παναγιά των Βοθυνών +
Άγιος Γιάννης+ Άγιος Ανδρέας

18α. Άγιος Γεώργιος

18β. Απόστολος Παύλος

18γ. Μεταμόρφωση Σωτήρος

18δ. Ιωάννης Πρόδρομος

18ε. Άγιος Ισίδωρος
(Βλυχάδια)

18στ. Αγία Ξένη
(Βλυχάδια)

18ζ. Άγιος Ανθιμος
(Βλυχάδια)

ΜΠΡΟΣΤΑ

19. **Αρχάγγελος**

- 19α. Άγιος Αντώνιος (Ελιές)
- 19β. Άγιος Γρηγόριος (Μύλος Φραγκούλη)
- 19γ. Αγία Ολγα
- 19δ. Αγία Καλλιόπη
- 19ε. Άγιοι Γεώργιος + Βαρβάρα (Περιοχή Στρατοπέδου, Δάμος)

20. **Λινάρια
(Άγιος Γεώργιος)**

- 20α. Σταυρός Καντουνιού (Καντούνι)
- 20β. Άγιος Θανάσης
- 20γ. Αγία Άννα
- 20δ. Άγιος Κωνσταντίνος
- 20ε. Άγιος Γεώργιος
- 20στ. Άγιος Γεώργιος Μουλαριού (Πλατύς Γιαλός)
- 20ζ. Άγιος Φώτης (Βορειοανατολικά Παράλια)

21. **Μυρτιές
(Εισόδια Θεοτόκου)**

- 21α. Άγιος Νικόλαος
- 22β. Άγιος Ιωάννης Μελιτσάχα **ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ**
- 22γ. Άγιος Ιωάννης του Μασουριού (Μασούρι)
- 22δ. Ταξιάρχης Ασώματος (Καμάρι)
- 22ε. Παναγιά Καμαριού (Καμάρι)
- 22στ. Άγιοι Ανάργυροι
- 22ζ. Άγιος Μηνάς (Αρμεός)
- 22η. Παναγιά Καστελιού (Καστέλι)

22. **Τέλεντος
(Ζωδόχου Πηγής)**

- 22α. Άγιος Κωνσταντίνος (ΒΔ. Πλευρά του Νησιού)
- 22β. Παλιά Παναγιά
- 22γ. Αγία Κυριακή (Νησίδα)

23. **Αργινώντα
(Άγιος Νικόλαος)**

- 23α. Παναγιά Γαλατζανή
- 23β. Πανορμίτου+Ταξιάρχου
- 23γ. Άγιος Νεκτάριος
- 23δ. Άγιος Γεώργιος (Συκάτη)
- 23ε. Άγιος Πέτρος (Παλιόνησος)
- 23στ. Άγιος Γιώργης (Εμποριός)
- 23ζ. Αγία Ειρήνη (Εμποριός)

24. **Ψέριμος
(Εισόδια της Θεοτόκου)**

ΒΑΘΥ

25. **Βαθύ
(Άγιος Θεόδωρος)
ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ**

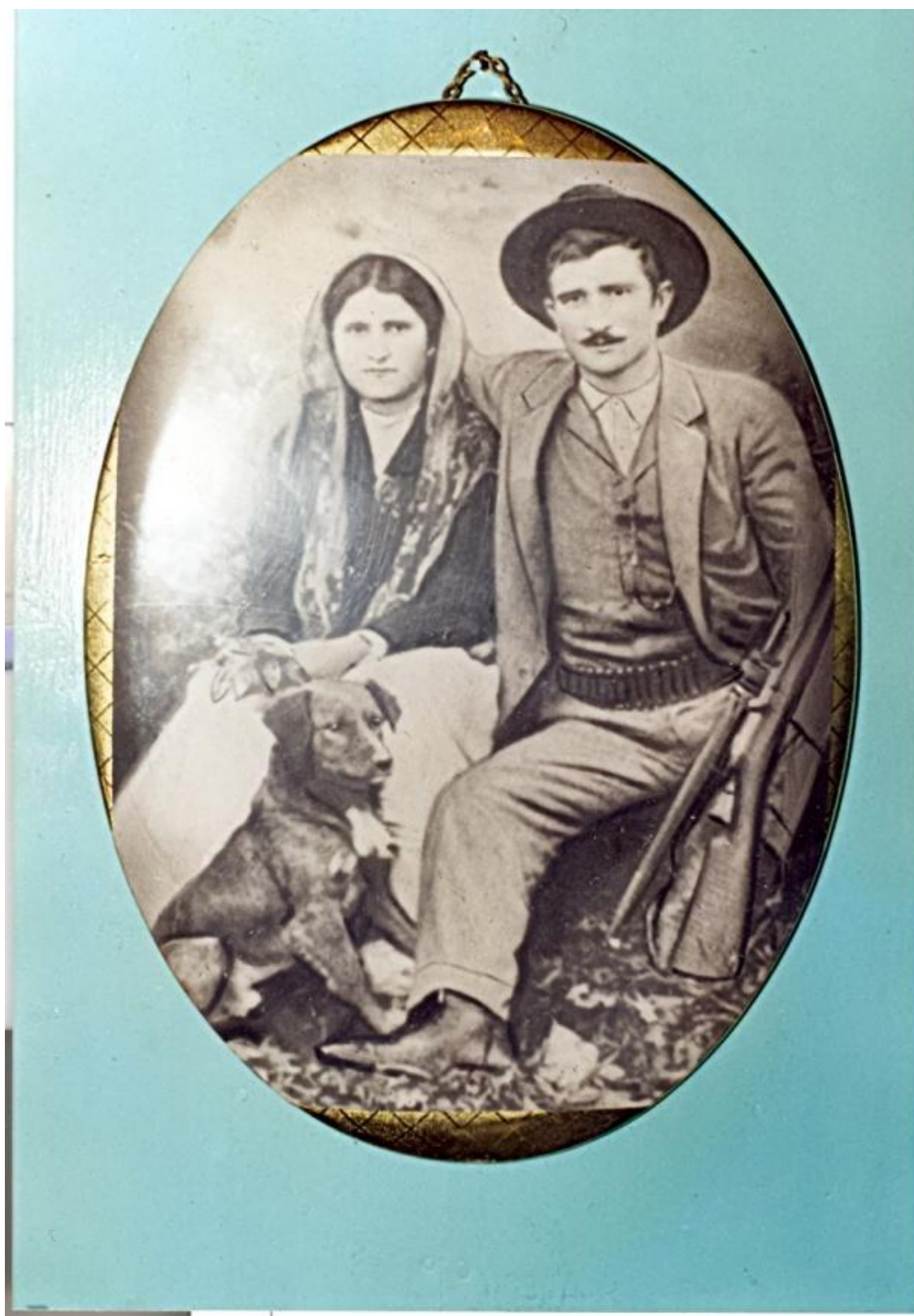
- 25α. Αγία Μακρίνα
- 25β. Αγία Ειρήνη
- 25γ. Παναγιά Χωστή
- 25δ. Ανάσταση + Άγιος Γεώργιος
- 25ε. Άγιος Νικόλαος
- 25στ. Άγιος Βασίλειος
- 25ζ. Άγιοι Πάντες
- 25η. Άγιος Παντελεήμωνας
- 25θ. Αγία Τριάδα
- 25ι. Άγιος Ελευθέριος
- 25κ. Άγιος Αντώνης
- 25λ. Άγιος Γεώργιος
- 25μ. Παναγιά η Θωμαΐνα
- 25ν. Αγία Άννα
- 25ξ. Αγία Δήμητρα
- 25ο. Άγιος Κυριακός
- 25π. Άγιος Γεώργιος Καρούλας
- 25ρ. Άγιος Αντρέας
- 25σ. Αγία Παρασκευή
- 25τ. Παναγία των Ρεικιών
- 25υ. Άγιος Πέτρος+Παύλος
- 25φ. Αποστόλου Φιλίππου
- 25χ. Άγιος Ακίνδυνος
- 25ψ. Άγιος Νικόλαος

- 25ω. Κυρα Ψηλή +Ταξιάρχης+ Χριστός (Βουνό Κυρά Ψηλής)
- 25ια. Προφήτης Ηλίας (Βουνό Προφήτη Ηλία)
- 25ιβ. Άγιος Ισίδωρος (Νησίδα)

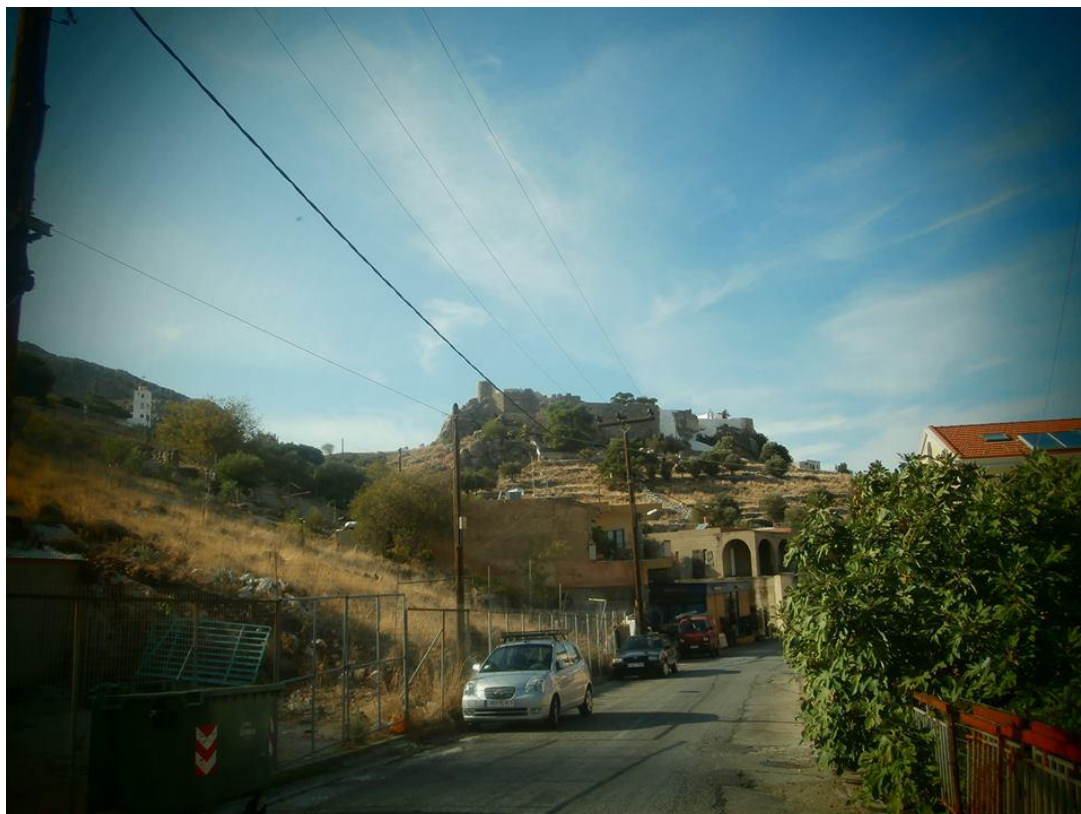
Σημειώσεις.

1. Οπου δεν αναφέρεται ακριβής τοποθεσία μετοχίου εννοείται η μεγάλη εγγύτητά του στην κεντρική εκκλησία της ενορίας.
2. Οι δισυσπόμετοι ή τρισυσπόμετοι ναοί έχουν σημειωθεί με ένα "+" μεταξύ των ονομάτων των Αγίων.
3. Στο Βαθύ τα μετόχια είναι σκορπισμένα σε όλη την κοιλάδα και αναφέρονται εδώ ακολουθώντας μια πορεία από τη θάλασσα (Ρήνα) προς το εσωτερικό (Στημένια).

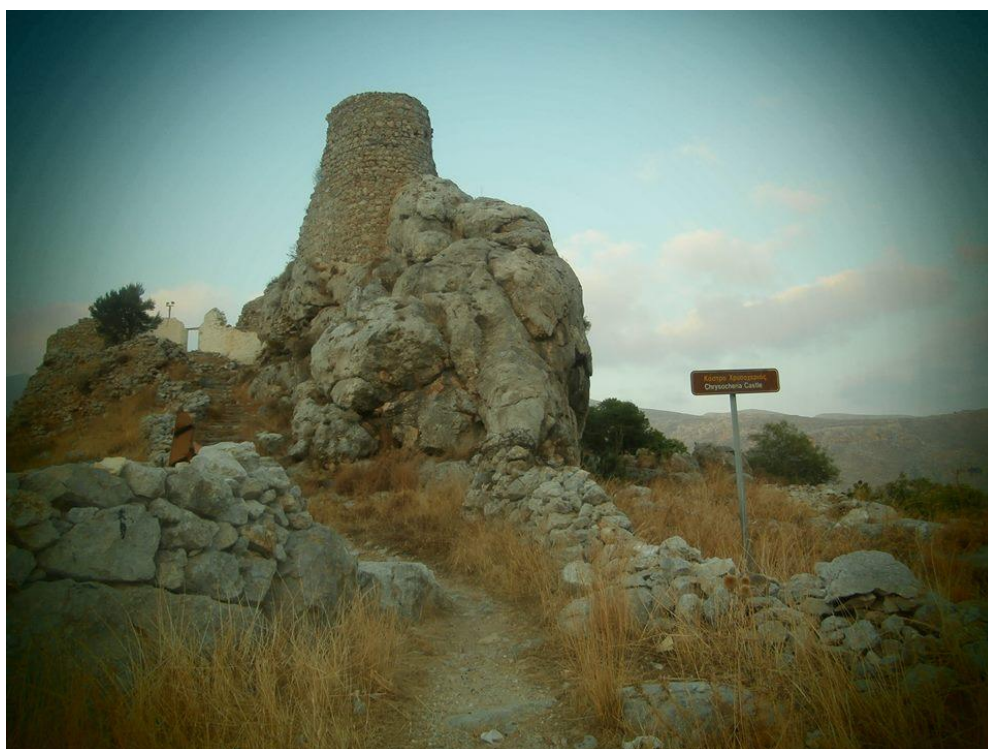
3. Φωτογραφίες-τεκμήρια-σκαριφήματα.

Εικόνα 1. Ο κοντραμπατζής Αλέξης και η σύντροφός του, Αγγελίνα. (Φωτογραφία, επικοινωνία Ε.Ψ.). Πιθανή Ημερομηνία Λήψης : 1898.

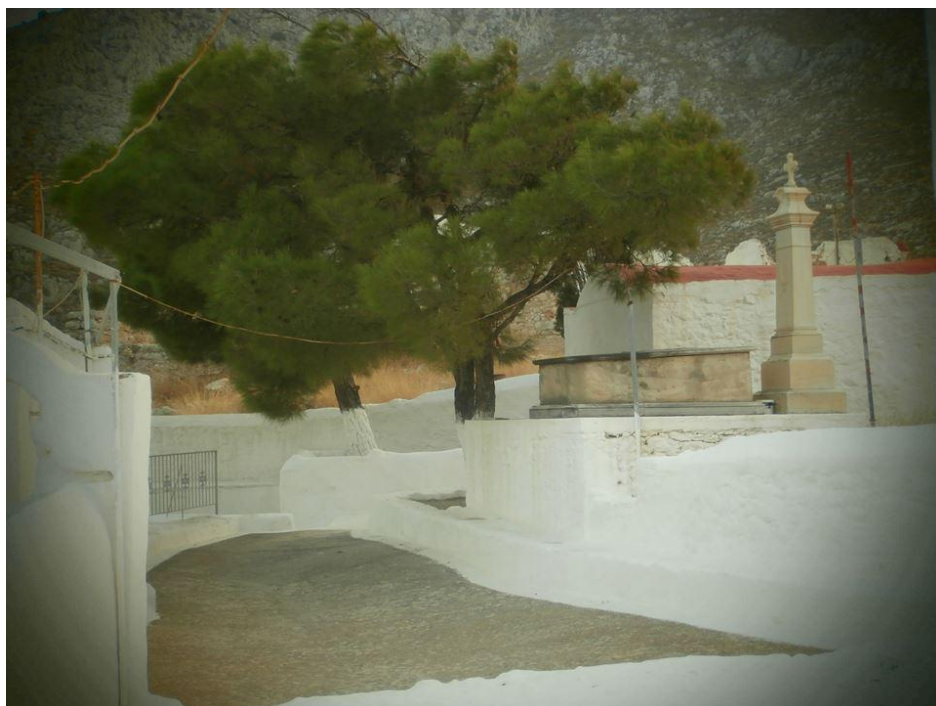
Εικονα 2. Άποψη του Κάστρου «της Χρυσοχεριάς» από την ενορία των Βασιλικών. Ημερομηνία Λήψης, Απρίλιος 2014.

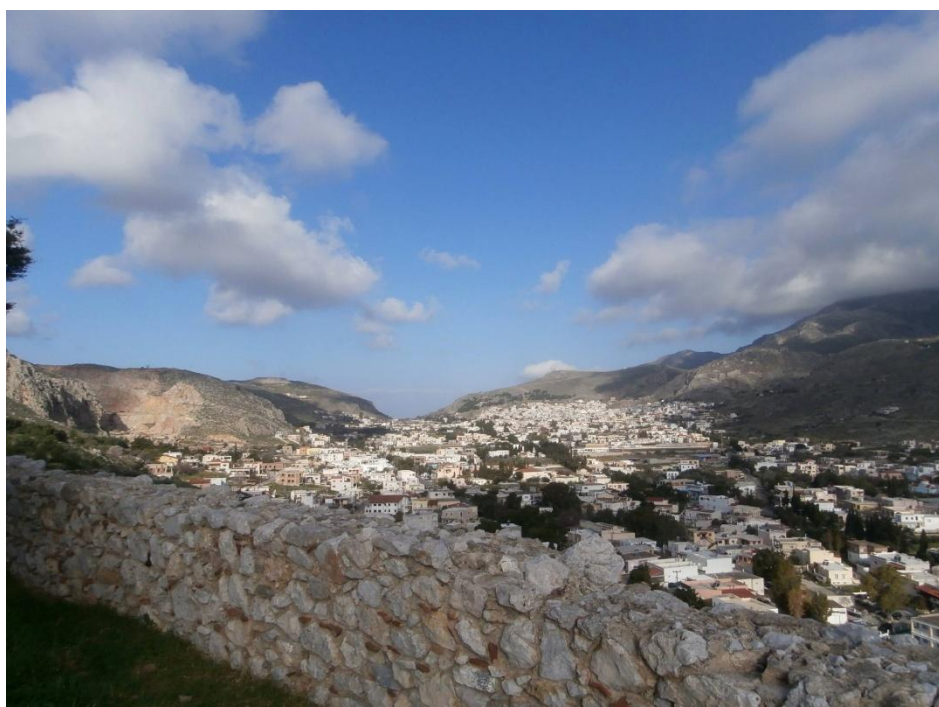
Εικονα 3. Είσοδος του Κάστρου «της Χρυσοχεριάς». Ημερομηνία Λήψης, Απρίλιος 2014.

Εικόνα 4. Το ταφικό μνημείο του Δημητρίου Αλεξιάδη, στο εσωτερικό του Κάστρου. Πίσω διακρίνεται το εκκλησάκι του Αγίου Γεωργίου. Ημερομηνία Λήψης, Νοέμβρης 2015.

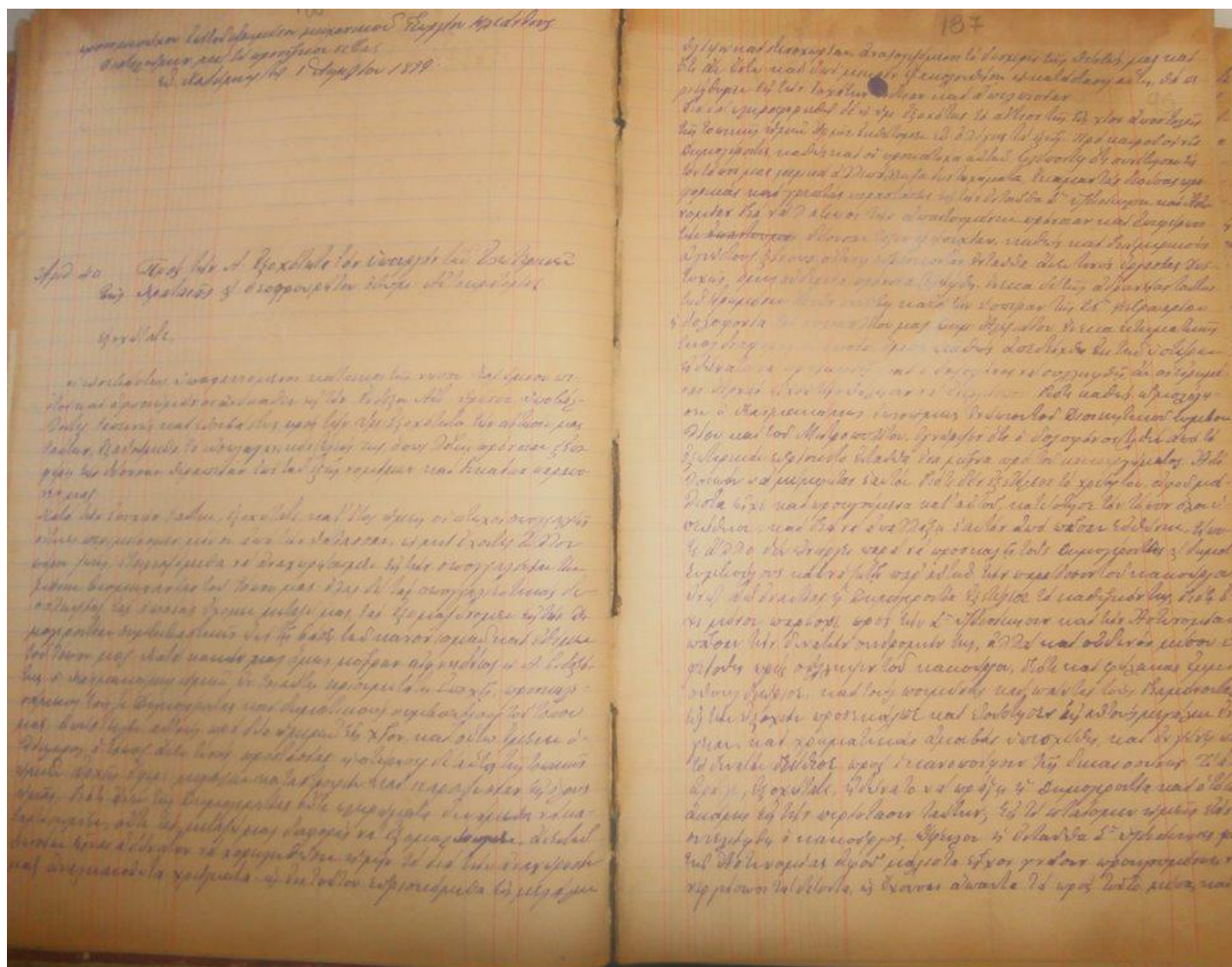
Εικόνα 5. Γενική αποψη του ταφικού μνημείου του Δημήτριου Αλεξιάδη. Στα αριστερά διακρίνεται η σκάλα που οδηγεί στο κατώτερο επίπεδο, στο ναό της Παναγίας Χρυσοχειριάς.

Εικόνα 6. Το Χωριό όπως φαίνεται από το Κάστρο της Χρυσοχεριάς. Ημερομηνία Λήψης, Νοέμβρης 2015.

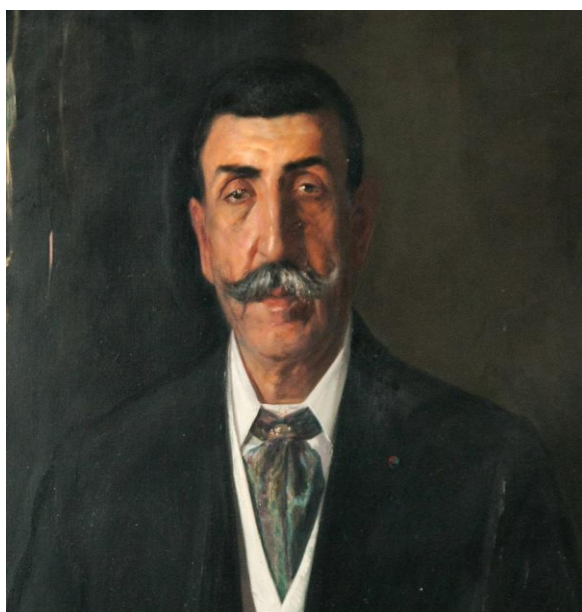
Εικόνα 7. Η Πόθια όπως φαίνεται από το Κάστρο της Χρυσοχεριάς. Στο βάθος διακρίνεται το Λιμάνι. Ημερομηνία Λήψης, Νοέμβρης 2015.

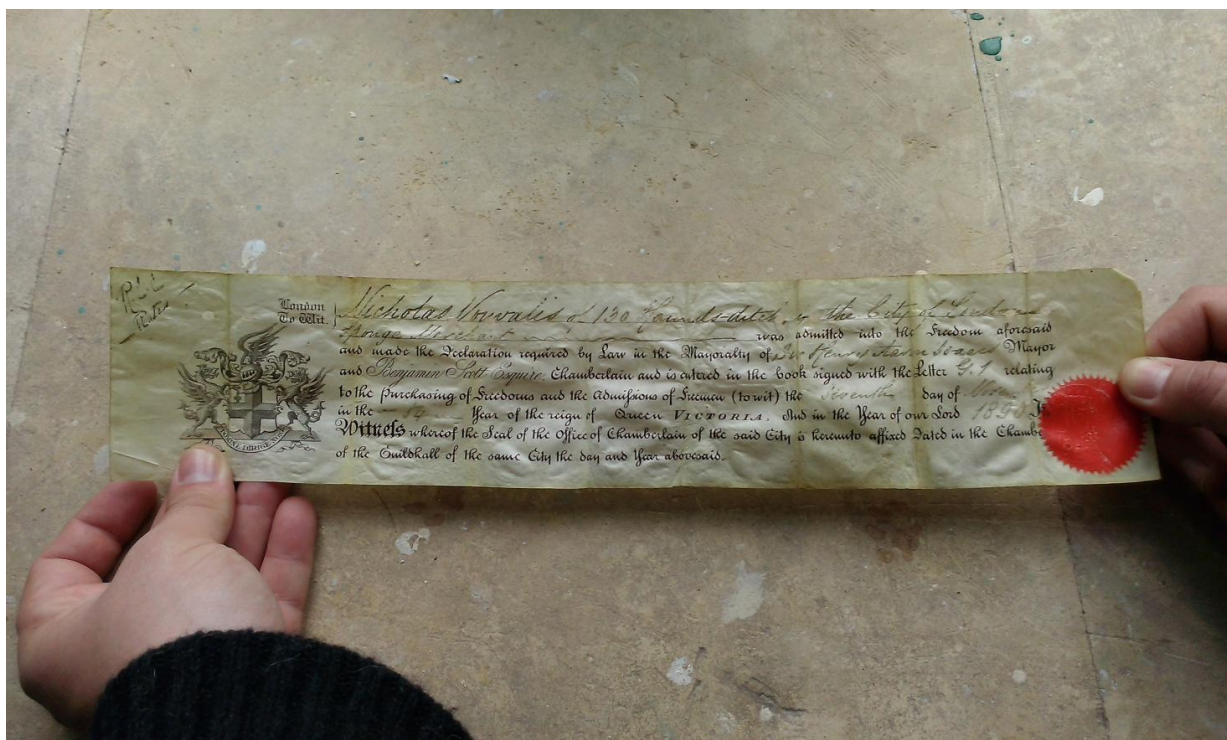
Εικόνα 8. Αρχεία της Δημογεροντίας, τόμος Αλληλογραφίας 6, 186-187, 4 Απριλίου 1899. Οι συνέπειες της δολοφονίας του Δημήτριου Αλεξιάδη.

Εικόνα 9. Ο Νικόλαος Βουβάλης, (καθιστός αριστερά), η Αικατερίνη Βουβάλη (όρθια αριστερά) με τους εμπορικούς τους εταίρους, μέλη της οικογένειας της Αικατερίνης (Αρχοντικό Βουβάλη). Πιθανότερη Ημερομηνία Λήψης, 1912.

Εικόνα 10. Προσωπογραφία του Νικόλαου Βουβάλη (Αρχοντικό Βουβάλη). Ημερομηνία Λήψης, Φεβρουάριος 2015.

Εικόνα 12. Η περγαμνή από τη Βασίλισσα της Αγγλίας, Βικτώρια, με την οποία αποδίδεται στον Ν. Βουβάλη ο τίτλος του «Freeman of the City of London» (1890). (Αρχοντικό Βουβάλη). Ημερομηνία Λήψης, Φεβρουάριος 2015.

Εικόνα 13. Μια από τις νεκρικές φωτογραφίες του Ν. Βουβάλη. 1918. Από πάνω του η σύζυγός του, Κατερίνα (Αρχοντικό Βουβάλη). Ημερομηνία Λήψης, Φεβρουάριος 2015.

Εικόνα 14 . Το μαυσωλείο της οικογένειας Βουβάλη. Ο ναός «του Θεού Ειρήνης». Ημερομηνία Λήψης, Φεβρουάριος 2015.

Εικόνα 15. Το μαυσωλείο της οικογένειας Βουβάλη, 1947. Ο ναός «του Θεού Ειρήνης» (Αρχοντικό Βουβάλη). Ημερομηνία Λήψης, Φεβρουάριος 2015.

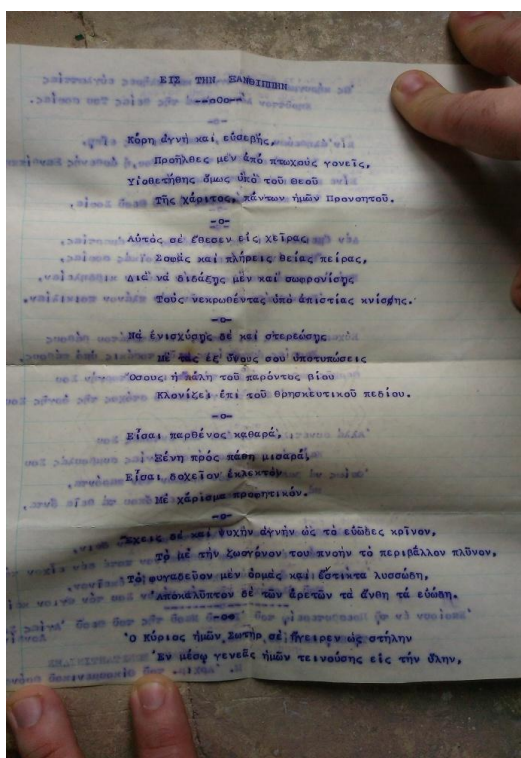
Εικόνες 16-17. Απόψεις του ναού της του Θεού Ειρήνης κατά τη δεκαετία του 1920. Από την ομάδα στο facebook «Παλιές Φωτογραφίες της Καλύμνου». Ανάρτησεις, Μανώλης Τρικοίλης.

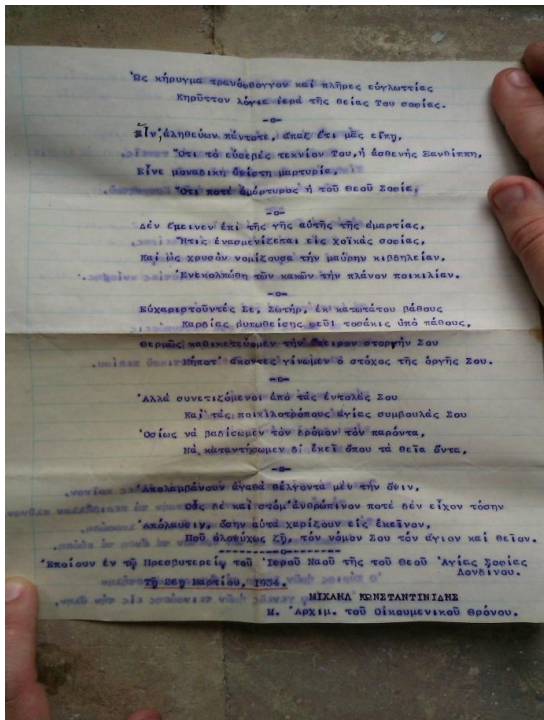
Εικόνα 18. Τίτλοι από την βιβλιοθήκη της οικογένειας Βουβάλη (Αρχοντικό Βουβάλη).
Ημερομηνία Λήψης : Φεβρουάριος 2015.

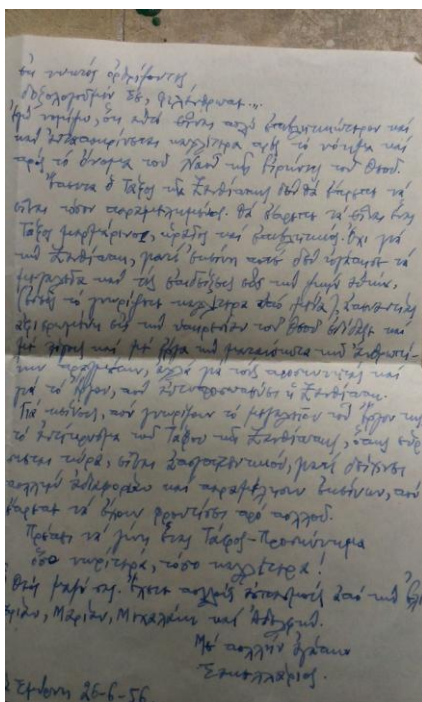
Εικόνα 19. Ο τάφος της Ξανθίππης, (Περίβολος του ναού της του «Θεού Ειρήνης»). Ημερομηνία Λήψης, Φεβρουάριος 2015.

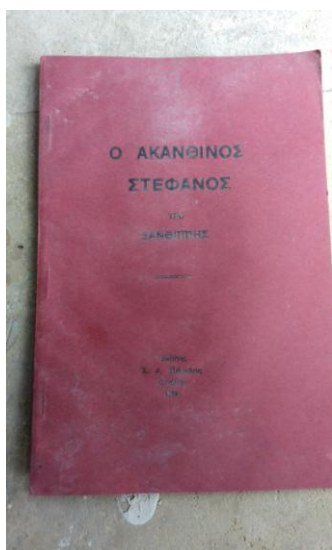
Εικόνα 20. Το έμμετρο λατρευτικό ποίημα προς την Ξανθίππη από τον Μ. Αρχιμανδρίτη του Οικουμενικού Θρόνου, Μ. Κωνσταντινίδη. 1934. Recto, (Αρχοντικό Βουβάλη). Ημερομηνία Λήψης, Φεβρουάριος 2015.

Εικόνα 21. Το έμμετρο λατρευτικό ποίημα προς την Ξανθίππη από τον Μ. Αρχιμανδρίτη του Οικουμενικού Θρόνου, Μ. Κωνσταντινίδη, 1934.Verso (Αρχοντικό Βουβάλη). Ημερομηνία Λήψης, Φεβρουάριος 2015.

Εικόνα 22.. Η επιστολή του φοιτητή θεολογίας σχετικά με τον τάφο της Ξανθίππης, Verso, 1956, (Αρχοντικό Βουβάλη). Ημερομηνία Λήψης, Φεβρουάριος 2015.

Εικόνα 23. Ο «Ακάνθινος Στέφανος» της Ξανθίππης με εκδότη τον αδελφό της Κ. Βουβάλη, Σ.Α. Πελεκάνο. Λονδίνο, 1932 (Βιβλιοθήκη Αρχοντικού Βουβάλη). Ημερομηνία Λήψης Φεβρουάριος 2015.

Εικόνα 24. Το Επαρχείο/Δικαστήριο στην Πόθια (Πλατεία). Διακρίνεται στα δεξιά η προτομή του Ν. Βουβάλη. Ημερομηνία Λήψης, Νοέμβρης 2015.

Εικόνα 25. Η Ξανθίππη και η Κατερίνα Βουβάλη (1930;). (Φωτογραφία, επικοινωνία Ν.Κ.)

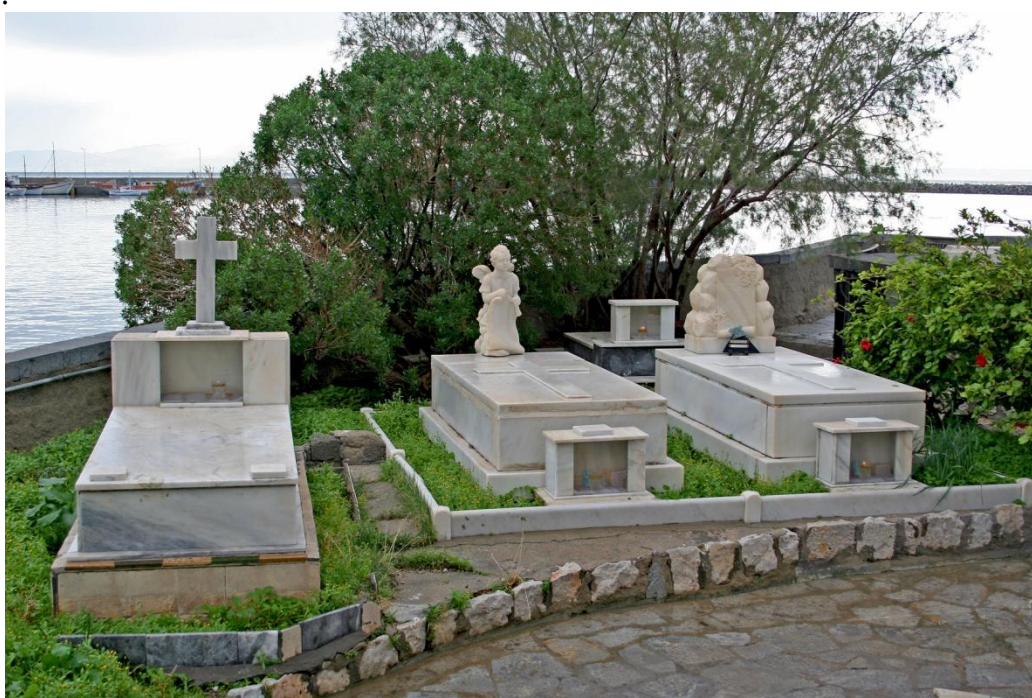
Εικόνα 26. Η Ξανθίππη γύρω στα 1920 (Αρχοντικό Βουβάλη). Ημερομηνία Λήψης, Φεβρουάριος 2015.

Εικόνα 27. Η Ξανθίππη και η Κατερίνα Βουβάλη στην «Ιχθυόσκαλα», πιθανόν το 1932 (Αρχοντικό Βουβάλη). Φωτογραφία : Γιάννης Σταυρόπουλος. Ημερομηνία Λήψης, Ιανουάριος 2016.

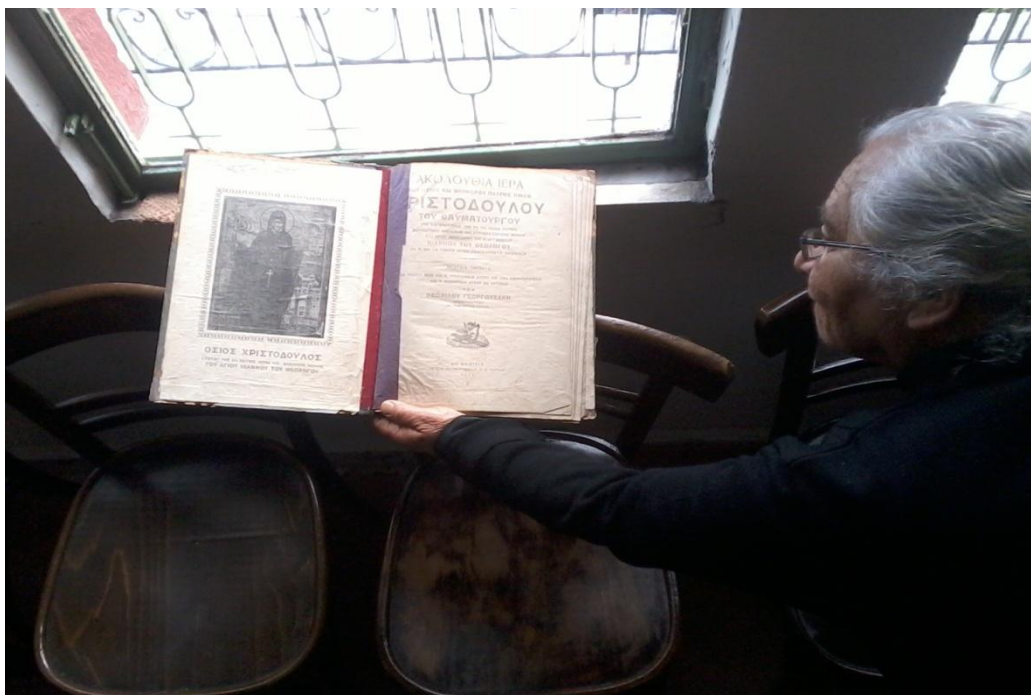
Εικόνα 28. Η σαρκοφάγος του Νικόλαου Βουβάλη (Εσωτερικό του ναού της του Θεού Ειρήνης). Ημερομηνία Λήψης. Φεβρουάριος 2015.

Εικόνα 29. Τάφος της Ξανθίππης (δεξιά), της Κ. Βουβάλη (αριστερά) και μελών της οικογένειάς της. (Περίβολος του ναού της του Θεού Ειρήνης). Ημερομηνία Λήψης. Φεβρουάριος 2015.

Εικόνα 30. Β. Καβάσιλας (1989). Λόγια αναπαράσταση (ελαιογραφία «κατά παραγγελία και δαπάνη του Ιατρού Γ. Τσουκαλά») του όρκου εναντίον του μητροπολίτη Α. Καβακόπουλου που δόθηκε στην Αγία Υπαπαντή από τους ιερείς της Καλύμνου το 1934. (Αίθουσα Αναγνωστηρίου Καλύμνου). Ημερομηνία Λήψης, Οκτώβρης 2011.

Εικόνα 31. Η Κατερίνα Μιχαήλου στην αίθουσα τελετών του Ι.Ν. Αγίου Βασιλείου κρατώντας το «Συναξάρι του Οσίου Χριστοδούλου». Ημερομηνία Λήψης, Ιανουάριος 2011.

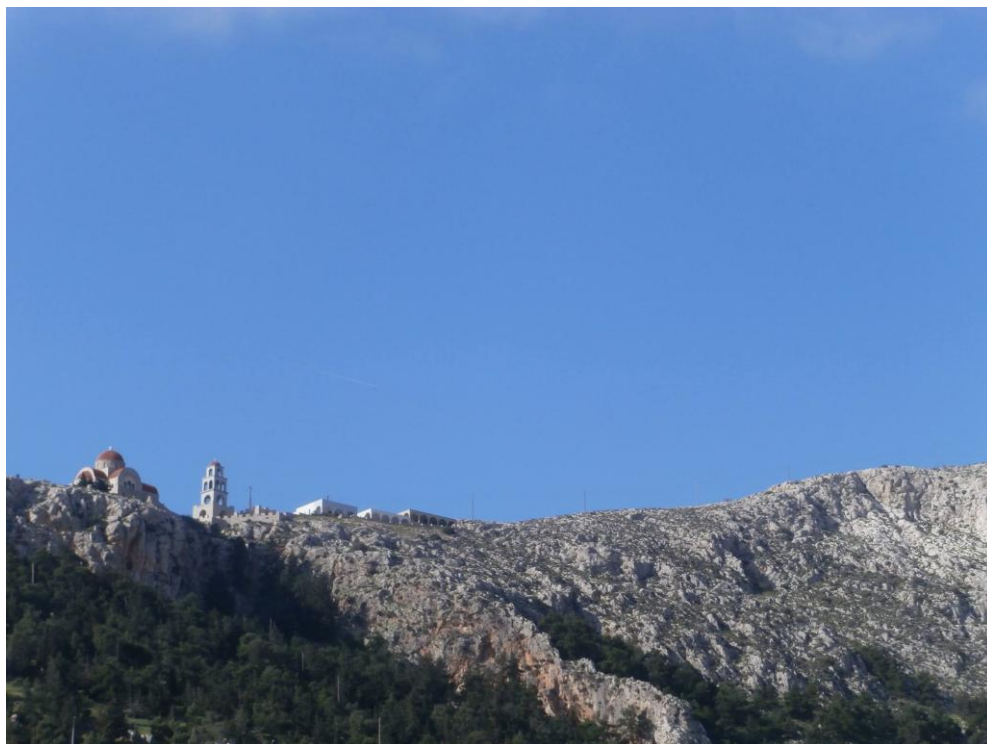

Εικόνα 32. Γενική άποψη της Πλατείας (Πόθια). Διακρίνονται οι αποθήκες και τα υποστατικά του Ν. Βουβάλη (βάθος αριστερά). Στο κέντρο το Δημαρχείο και το Επαρχείο/Δικαστήρια καθώς και ο μητροπολιτικός Ναός της Μεταμορφώσεως Σωτήρος. Στο πλάνο, τα σπίτια με κεραμοσκεπές είναι τα «αρχοντικά» που χτίστηκαν από σφουγγαρέμπορους και καπεταναίους από τα τέλη του 19^{ου} αι.

Εικόνα33 . Ο τόπος όπου σκοτώθηκε ο Μανώλης Καζώνης κατά τον «Πετροπόλεμο» του 1935.

Διακρίνεται το Ιταλικό Διοικητήριο (σημερινό Λιμεναρχείο). Ημερομηνία Λήψης, Ιούνιος 2010.

Εικόνα 34. Ο Ναός του Αγίου Σάββα όπως φαίνεται από την Πλατεία και το Λιμάνι (Πόθια). Αριστερά διακρίνεται η κορυφή από την οποία πετάγονται οι δυναμίτες το Πάσχα. Το βουνό σε εκείνο το σημείο έχει αποκτήσει ένα χαρακτηριστικό λευκότερο χρώμα από τις εκρήξεις. Ημερομηνία Λήψης, Νοέμβρης 2015.

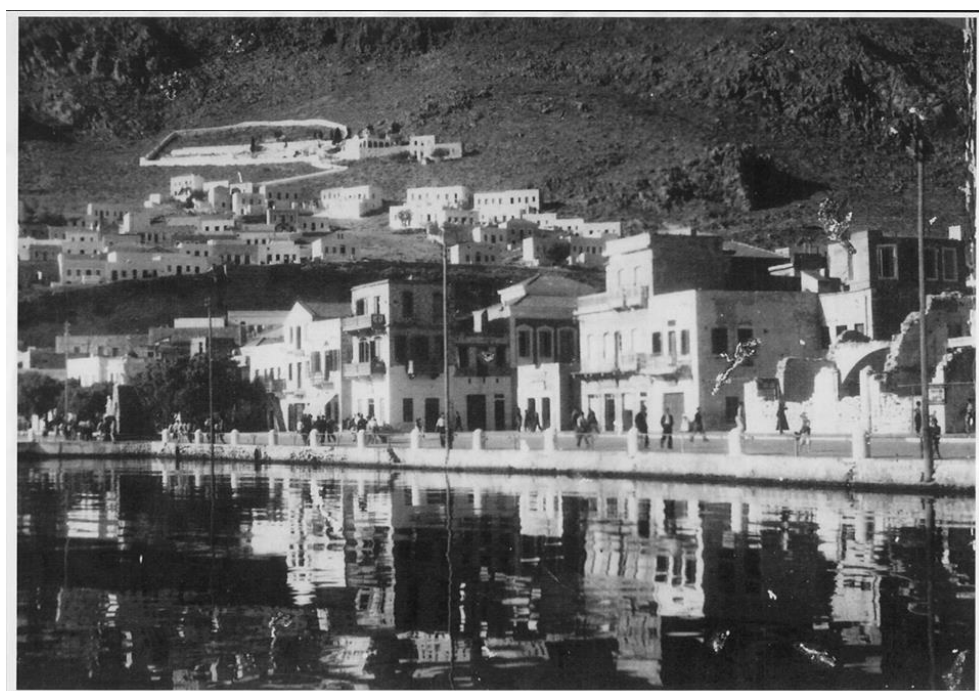
Εικόνα 35. Η άποψη της Πλατείας. Μεταξύ Επαρχείου/Δικαστηρίων (αριστερά) και Δημαρχείου (δεξιά) το (σήμερα) ναυτικό Μουσείο, κτήριο που δωρήθηκε από τον Ν. Βουβάλη στον Δήμο Καλυμνίων. Στο βάθος διακρίνεται το Κάστρο Χώρας. Ημερομηνία Λήψης, Νοέμβρης 2015.

Εικόνα 37. "Ψυχοστάσιο", λαϊκή αφίσα τοποθετημένη σε διάδρομο σπιτιού στην ενορία Αγίου Βασιλείου. Ημερομηνία Λήψης, Νοέμβρης 2014.

Εικόνα 38. Κρυψώνα με έτοιμους, φυτιλωμένους δυναμίτες (2015). (Φωτογραφία, επικοινωνία Δ.Ρ.)

Εικόνα 39. Η ενορία του Αγίου Βασιλείου όπως φαίνεται από την περιοχή της «Πλατείας». Περίπου το 1940. (Φωτογραφία, επικοινωνία Κ.Β.)

Εικόνα 40. Συμμαχικός βομβαρδισμός εναντίον του Βουβάλειου Νοσοκομείου (Γερμανικού Φρουραρχείου). 1945. Ανάρτηση στην ομάδα του facebook «Παλιές Φωτογραφίες της Καλύμνου».

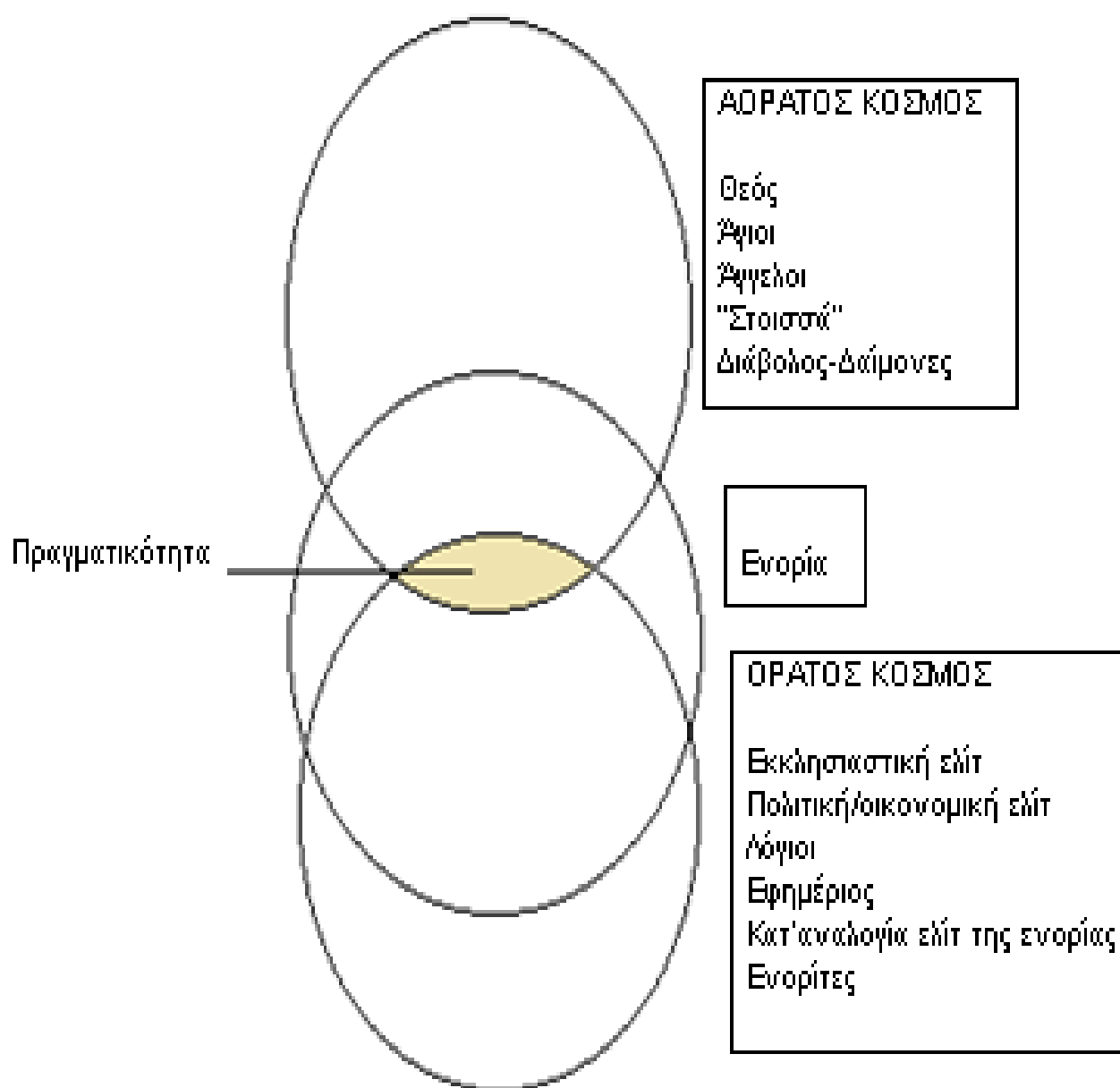
Εικόνα 41. Σκηνή από το νεκροταφείο του Ταξιάρχη στη Χώρα. (1935). (Φωτογραφικό Αρχείο Μουσείου Μπενάκη).

Εικόνα 42. «Πάσχα στην Κάλυμνο» (1967;). Λαϊκό κολάζ φωτογραφιών με κεντρικό θεματικό χαρακτήρα τον θρυλικό «Αχταρμά». (Φωτογραφία, επικοινωνία Σ.Κ.).

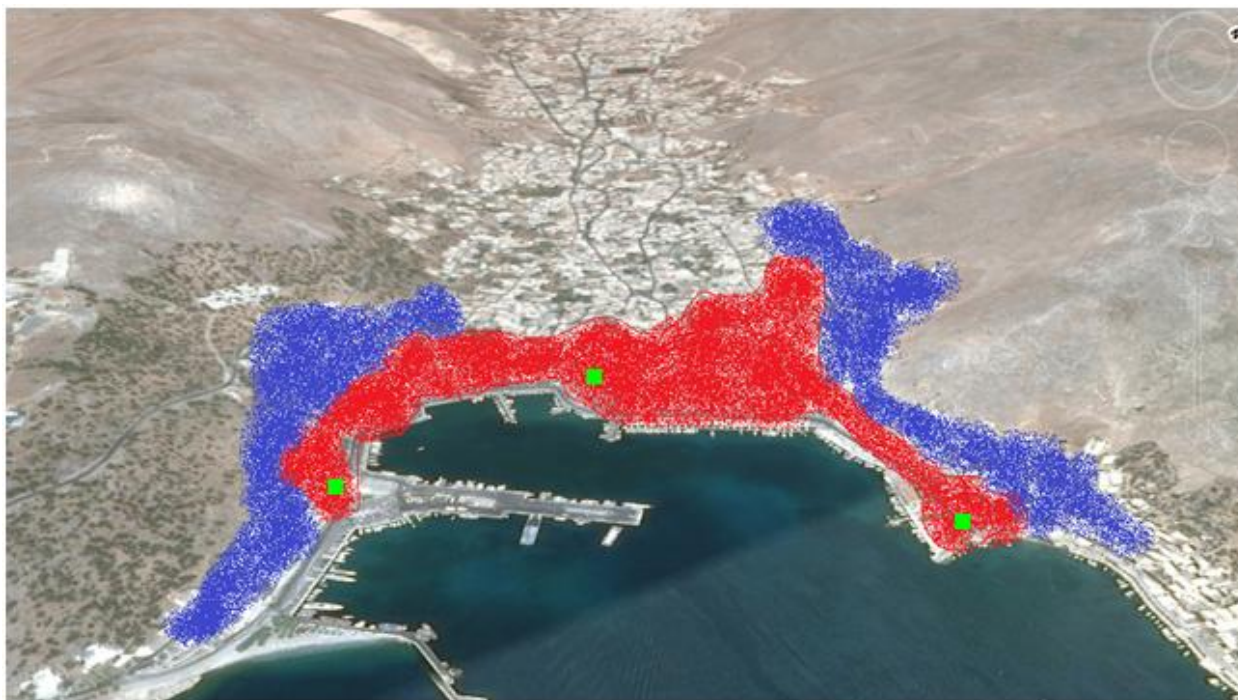
Εικόνα 43. Οικογενειακός «οίκος» σφουγγαρέμπορων σε νεκροταφείο της Καλύμνου. Ημερομηνία Λήψης 2015.

Εικόνα 46. Διάγραμμα : η «πραγματικότητα» όπως προκύπτει από την επιτελεστική σύγκλιση των ορατών και των αοράτων επιπέδων ύπαρξης στα «γουλιασμένα».

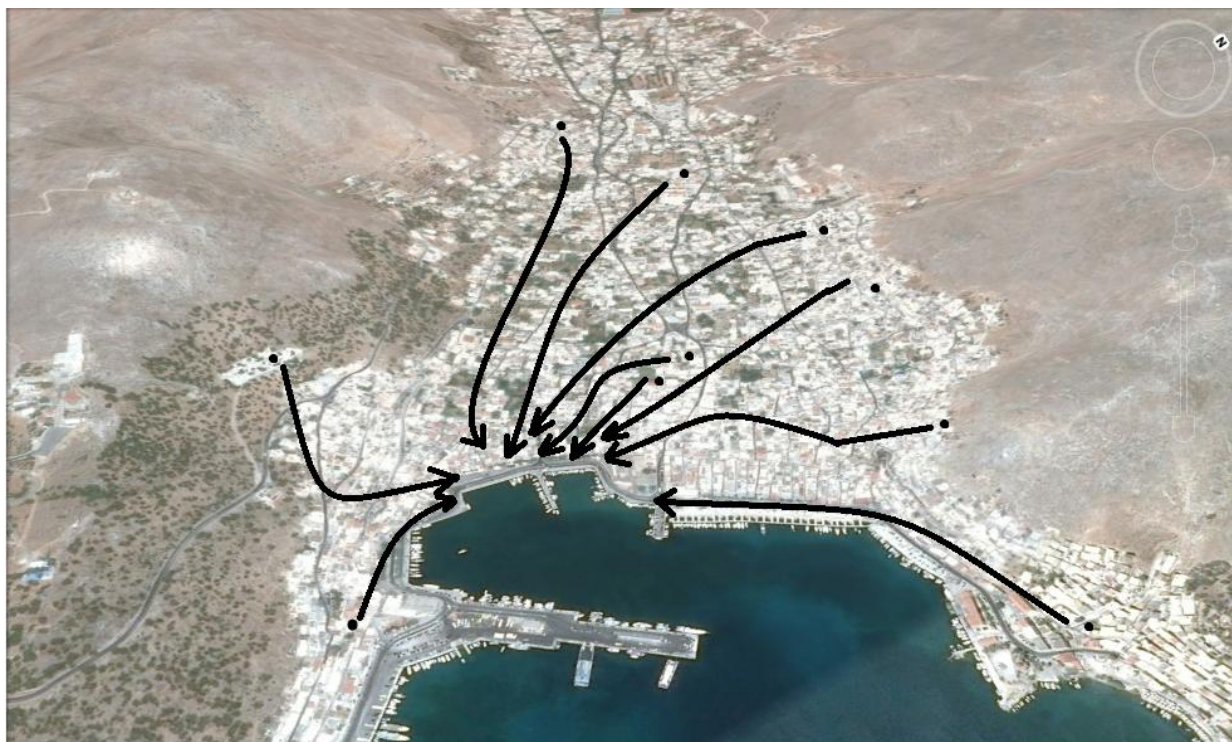
Εικόνα 47. «Κλαοφόρες». Περίοδος Ιταλοκρατίας. Ανάρτηση στην ομάδα του facebook, «Παλιές Φωτογραφίες της Καλύμνου».

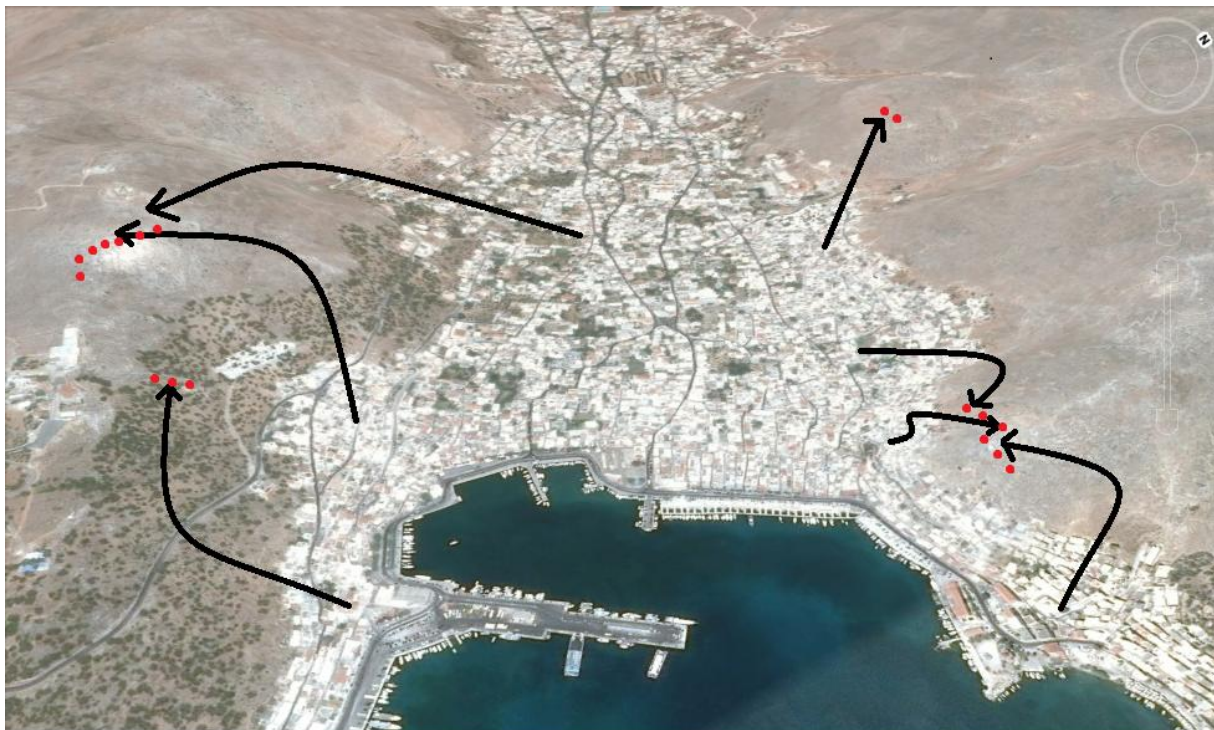
Εικόνα 47. Αποτύπωση στον οικιστικό χώρο της εξάπλωσης των «αρχοντικών» και των διοικητικών κτηρίων (με κόκκινο) και των σφουγγαρομαχαλάδων, «μαρασσών» (με μπλε) - (τέλη 19^{ου}-αρχές 20^{ου} αι.). Με πράσινο σημειώνεται η τοποθεσία (από αριστερά) του Ναού του Αγίου Νικόλαου, της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος και της του Θεού Ειρήνης.

Εικόνα 48. Δυναμίτες και δυναμιτιστές. Φωτογραφία του Γιάννη Κουλλιά. Ημερομηνία Λήψης, Απρίλιος 2015.

Εικόνα 49. Το «έθιμο των επιτάφίων». Κίνηση των ενοριτών από τους ενοριακούς ναούς προς την πλατεία. Λήψη : GoogleEarth.

Εικόνα 50. «Οι δυναμίτες». Κίνηση των ενοριτών από άγνωστο σημείο στην ενορία προς το βουνό. Με κόκκινο σημειώνονται οι σημαντικότερες θέσεις ρίψης δυναμιτών στην Πόθια. GoogleEarth.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΛΕΡΟΥ, ΚΑΛΥΜΝΟΥ & ΑΣΤΥΠΑΛΛΙΑΣ
ΙΕΡΟΣ ΜΑΡΤΥΡ

ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ

Αύξ. αριθμ. ταυτότητας

Όνοματεπώνυμον :

Όνομα πατρός :

Όνομα μητρός :

Ηλικία :

Ημερ. εγγραφής : Αύξ. αρ.

Τάξη Σχολείου :

Τάξη Κατηχητικού Σχολείου :

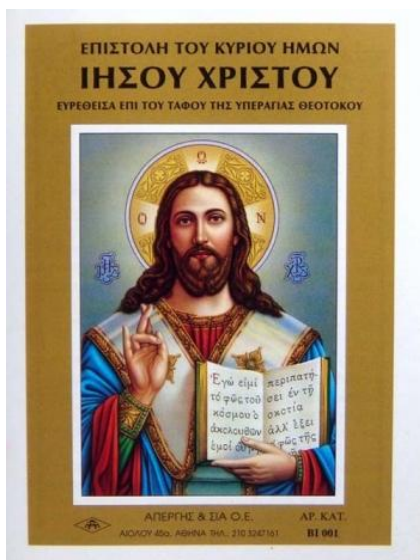
Κατηχητής :

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ

ΥΠΟΓΡΑΦΗ ΚΑΤΗΧΗΤΟΥ

Ιερέως :

Εικόνες 51-52. Recto - Verso. «Ταυτότητα» Κατηχητικού Σχολείου από ενορία της Καλύμνου (1987).

Εικόνα 53. Εξώφυλλο της «Επιστολής του Χριστού», («Επιστολή του κυρίου Ημών Ιησού Χριστού Ευρεθείσα επί του Τάφου της Υπεραγίας Θεοτόκου).

Εικόνα 54. Εξώφυλλο της «Αποκάλυψης/Επιστολής της Παναγιάς», (Αποκάλυψις της Υπεραγίας Θεοτόκου).